PACIFIC LUTHERAN
THEOLOGICAL SEMINARY
LIBRARY

Digitized by the Internet Archive
in 2025 with funding from
Graduate Theological Union

https://archive.org/details/kyrkoretsevangel01unse

KYRKOÅRETS EVANGELIER

FÖR HOMILETISKT BRUK

BEARBETADE

AF

CARL NORRBY

FÖRSTA DELEN

JUL- OCH PÅSKCYKLARNE.

LUND 1897
C. W. K. GLEERUPS FÖRLAG

GRADUATE THEOLOGICAL UNION
LIBRARY
1962
LUTHERAN AUGUSTANA BOOK CONCERN
ROCK ISLAND, ILLINOIS.

BV4223
SW4 N6
v 1

BV
4223
N67
1897
V.1

PACIFIC LUTHERAN
THEOLOGICAL SEMINARY
LIBRARY

UPSALA 1897
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET
EDV. BERLING.

17414

Förord.

Det arbete öfver kyrkoårets evangelier, som härmed erbjudes särskildt vår kyrkas prästerskap, är affattadt enligt samma plan och i samma syfte, som det af mig förut utgifna öfver de nya högmässotexternas andra årgång. Äfven i anseende till bristerna torde allt för mycken likhet mellan de begge arbetena upptäckas. Men då det sistnämnda arbetet oaktadt dessa brister mottagits öfver all förväntan gynnsamt, så har jag ansett mig böra tillmötesgå förläggarens önskan att äfven behandla de ursprungliga perikoperna, och detta så mycket hellre, som förarbetet därvidlag i form af akademiska föreläsningar redan länge sedan varit undangjordt.

Gifver Gud lif och hälsa, och befinnes det nu utgående arbetet förtjäna någon uppmärksamhet, torde det blifva mig möjligt att under loppet af nästkommande år utgifva den ännu återstående serien af predikotexterna eller de nya högmässotexternas första årgång.

Måtte emellertid detta andra försök att i någon mån gagna isynnerhet yngre ämbetsbröder vid utarbetandet af deras predikningar icke vara alldeles förfeladt. Lägge Herren sin välsignelse till det, som däri har något värde; förtage han i nåd skadan af felen och bristerna.

Uppsala den 12 Okt. 1897.

Förf.

Julcykeln.

Julcykeln bildar kyrkoårets första afdelning och sönderfaller i trenne mindre kretsar: adventet, den egentliga julen och epifaniastiden (trettondedagstiden). Adventstiden har betydelsen af förberedelse för julen (julens förfest), liksom epifaniastiden utgör dess efterfest. Denna vinner sin afslutning med den sista söndagen efter trettondedagen.

Såsom den första hälften af kyrkoåret blifvit kallad Herrens år eller Herrens halfår (semestre Domini), så har man velat i de tre stora högtiderna, hvilka bilda detta halfårs centra, se Herren framställd i hans trenne ämbeten. Julen skall sålunda framställa honom i hans profetiska, påsken i hans öfversteprästerliga och pingsten i hans konungsliga ämbete. Detta låter nu visserligen säga sig i afseende på påsken och pingsten, men angående julen icke utan en viss konstruktion. I julen firar församlingen minnet af Kristi underbara inträde i mänskligheten, och detta Guds sons människoblifvande kan ju icke rubriceras under någon hans verksamhet. Hans födelse kan icke anses stå i närmare förbindelse med hans lärande, än med lidandet och regerandet. Men om Herren hvarken i julen eller i adventet framstår såsom profet, så sker detta däremot under epifaniastiden, och endast för så vidt man tänker särskildt på denna till julen hörande tid, låter den nämnda åsikten försvara sig. Vill man emellertid sätta människoblifvandet i rapport till det profetiska ämbetet, så har man att i nära öfverensstämmelse med den natursymbolik, som ligger i julen sasom det naturliga ljusets högtid, betrakta Kristi födelse såsom det sanna ljusets inträde i den i syndamörker insvepta världen, och detta ljus lyser i första hand i Kristus

såsom den store profeten, mäktig i ord och gärningar. Fasthålla vi denna idé, så kunna vi säga, att i julen firar församlingen, på samma gång hon begrundar och fröjdar sig öfver Guds kärlek, uppenbarad i gåfvan af den enfödde sonen, åminnelsen af allt, hvad Jesus Kristus såsom världens ljus eller den personliga sanningen medfört åt mänskligheten. I öfverensstämmelse härmed finna vi, att ljusets, sanningens, inträde i världens mörker under adventstiden *bebådas* och *förkunnas*, i julhögtiden *framställes* och i epifaniastiden *uppenbaras* till dess kraft och verkningar. Adventet är morgonrodnaden, solens föregångare, som bebådar hennes ankomst, julen är den strålande soluppgången själf, och epifaniastiden är den klara dagen, hvarunder solen sprider sitt ljus och sin värme öfver jordkretsen, därvid både uppenbarande den rätta halten af allt, hvarpå dess strålar falla, och gifvande lif och växtlighet åt allt, som kan bringas till lif och växtlighet. Adventet ropar: Han kommer, som är rättfärdighetens sol! Julen: Se, han är kommen, denna sol, med salighet under sina vingar! Epifaniastiden: Sen solen i dess kraft; sen, huru allt får lif och blomstrar under inflytelsen af hennes strålar!

Adventstiden.

Hvad adventstiden angår, finna vi, huru den i sina perikoper låter den ofvan antydda idén klart framträda. Perikopen på 1:sta söndagen i advent, som, såsom bekant, handlar om Jesu konungsliga intåg i Jerusalem, framställer Herren å ena sidan såsom den, i hvilken profetiorna om Sions konung vunnit fullbordan — i honom ha de messianska löftena blifvit sanning — och å andra sidan såsom konung i ett rike, som icke är af denna världen, således ett öfvervärldsligt rike, himmelriket, sanningens rike (jfr texten i den första af den nya årg. Joh. 18: 36, 37). Han är ljuset, den frälsande sanningen själf, som kommer, erbjudande sig åt sin församling i nåd till hennes räddning ur mörkrets väldighet. Evangeliet på 2:dra söndagen (Luk. 21: 25 ff.) talar om tecknen till Kristi ankomst i härlighet till fulländande af sitt rike, och därmed till förlossning för alla, som låtit sig frigöras af sanningen och blifvit ljusets barn. — 3:dje söndagen (Matt. 11: 2 ff. om Johannes' budskap) hänvisar oss till Kristi gärningar såsom bevisen på, att han är den utlofvade: Kristus genom sina verk bevisad såsom världens ljus, såsom konungen i nåd och sanning, mot hvars hjälpande och frälsande makt ingen nöd håller stånd, och som i oändligt förbarmande antager sig de elända. — I perikopen på 4:de söndagen (Joh. 1: 19 ff.) mottaga vi Johannes döparens vittnesbörd om Jesus, att han och ingen annan är den, som komma skulle, omätligt upphöjd som han är öfver Johannes och öfver alla andra Guds sändebud. — Därför: »Herren kommer, Konungen i nåd och sanning», — hyllen honom i tro! — Han kommer till doms, — vaken och bedjen, att I måtten vara redo för

hans möte; — men han kommer ock till salig förlossning för sin församling, — stärken eder i hoppet till allt tålamod! — Han är den, som komma skulle, den åt fäderna utlofvade, — vänten ingen annan!

Första söndagen i advent.

Den första söndagen i advent är kyrkoårets första dag. Dess betydelse är att för Guds församling förkunna hennes herres och konungs förnyade ankomst till henne, och då han kommer, medför han hela sin fullhet och rikedom, genom hvilken allt, hvad församlingen behöfver till frälsning och delaktighet af evigt lif, henne tillbjudes och skänkes. Det började kyrkoåret är ett *nådens* år.

Text: Matt. 21: 1—9.

Exegetiska anmärkningar. Hos alla fyra evangelisterna igenfinnes berättelsen om Jesu konungsliga intåg i Jerusalem (jfr Mark. 11: 1—10; Luk. 19: 29—44; Joh. 12: 12—19). Enligt Johannes kom Jesus sex dagar före påsk till Betania, där han gästade i Martas hus. Lasarus, som Herren ej långt förut uppväckt från de döda, var närvarande vid den måltid, som de bägge systrarna tillredt för Jesus och hans lärjungar. Dagen därefter, således fem dagar före påsk, skedde intåget. Enligt den traditionela åsikten var denna dag söndag. Andra (Godet, Nebe m. fl.) antaga måndagen därpå. Tågets utgångspunkt var Betania, beläget 15 stadier, ungefär 1/4 sv. mil, från Jerusalem. Emellan Betania och Jerusalem på den lägre sluttningen af Oljeberget låg den lilla, nu spårlöst försvunna byn Betfage. Vid ankomsten dit gifver Jesus lärjungarne den befallning, som vi läsa i

V. 1. *τότε* = *då* (non prius, Bengel) sände Jesus två sina lärjungar in i byn. Tonvikten på tidpunkten härför antyder,

att Herren handlade enligt en bestämd plan; han har för afsikt att uppfylla profetian i Sak. 9: 9 ff. — *Två* lärjungar; såsom alltid, så ock här, sänder Jesus icke en ensam lärjunge i sina ärenden; inbördes bistånd.

Vv. 2, 3. *εὐθέως εὑρήσετε* = »I skolen strax finna». Någon underrättelse om åsninnan och platsen, där hon var bunden, hade Jesus icke kunnat erhålla; därföre här en uppenbarelse af det underbara vetande, som var honom eget. — *λύσαντες ἀγάγετέ*; lärjungarne behöfva ej fråga åsninnans ägare om tillåtelse att taga henne. I känslan och medvetandet af sitt messianska majestät och sin rätt såsom den konung, som allt tillhör, gifver Jesus befallningen. *Κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει* = »Herren behöfver dem»; ett konungsligt bjudande ord, genom hvilket utan alla tvångsmedel Jesus oemotståndligt gör sin rätt gällande.

Vv. 4, 5. Jesus hade klart medvetande därom, att hvad han nu företog sig, var uppfyllelse af profetian i Sak. 9: 9 (jämte Es. 62: 11); han handlade i lydnad för Faderns i profetian kungjorda vilja och råd. Hos lärjungarne uppstod insikten därom först efter Jesu förhärligande (Joh. 12: 16).

Vv. 6, 7. Lärjungarne lyda i *tron*. De förstå ej orsaken till Herrens handlingssätt, men i förhållande till honom och hans ord hade de fått lära sig att icke resonnera, utan tro och lyda. De förde både åsninnan och hennes fåle till Jesus, bredde sina kläder — »att han må sitta mjukt» — på dem bägge, lämnande åt Herren valet att begagna sig af hvilkendera han ville.

Vv. 8, 9. *ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος*; af det myckna folket hade en del, lockad af ryktet om hans ankomst till Betania, samlats dit och följde honom sedan på hans färd. Under dennas fortsättning tillströmmade nya skaror. I samma mån tåget framgick, stegrades folkets hänförelse (jfr Luk. 19: 37), och vid annalkandet till Jerusalem nådde den sin höjd. Jesus hyllades såsom Messias både genom handling — bredandet af palmkvistar och kläder på hans väg — och jublande ord: *ὡσαννὰ* o. s. v. (= »Hjälp, o Herre, Herre fräls!»)

»i höjden» = »gif frälsning och lycka (nämligen, at konungen), Du, som bor i höjden»; motsvarande vårt: »lefve konungen! Såsom hyllningsrop af Guds folk åt sin af Gud insatte och smorde konung är hyllningsropet *bön*.

Genom sitt intåg i Jerusalem erbjuder sig Herren högtidligt åt sitt folk såsom dess Messias. Det uppseende, han hittills varit så rädd att väcka, det framkallar han nu själf. Den afgörande stunden var inne; det gällde för judarne och särskildt för deras ledare att välja: antingen tro på Jesus och helt öfverlämna sig åt honom, eller afgjordt förkasta honom. Herren visste väl, huru valet skulle utfalla, men allt skulle dock å hans sida göras för att, om det eljest varit möjligt, bringa Israel till att känna tiden, då det söktes af Gud för att undfå uppfyllelsen af de stora åt fäderna gifna löftena. — För öfrigt har intåget i Jerusalem en symbolisk betydelse, och från denna synpunkt bör texten, såsom redan i det föregående blifvit antydt, behandlas.

Perikopens grundtanke blir i enlighet härmed: *Jesus kommer såsom konung med fullheten af sin nåd till sin församling att genom sitt ord och sin Ande meddela henne allt, som hon har af nöden till sitt bevarande, stärkande och tillväxt i tro och kärlek.* Den andra sidan af denna adventstanke se vi i maningen till Guds församling att rätt möta sin till henne nådefullt kommande konung och ära honom ej blott med läpparnas hosiannarop, utan äfven genom tacksamt mottagande och troget bruk af den nåd, han så rikligt tillbjuder henne. — Tillämpningsvis kan påpekas, huru, likasom judarne bringades till det afgörande valet i afseende på Jesus genom hans konungsliga intåg i Jerusalem, hvarje nytt nådestillfälle och särskildt hvarje nytt kyrkoår medför, ju längre desto bestämdare, nödvändigheten för hvar och en af oss att göra sitt val: med eller mot Kristus. Den glada adventsstämningen far sålunda ett inslag af allvar, som i själfva verket aldrig bör saknas, så snart fråga är om kristendomen och vårt, vår evighet bestämmande, förhållande till honom.

Homiletiska vinkar. »Då Jesus med sitt ord och sakrament kommer för att hålla sitt intåg i människornas hjärtan, så är det att märka, att hans lärjungar, särskildt de, som hafva fått försoningens ämbete sig anförtrodt, därvid hafva att vara hans medarbetare (1 Kor. 3: 9): de ha i likhet med Jesu första lärjungar att hvar och en på sitt sätt befrämja Herrens intåg i själarna.» (Hultkrantz).

V. 1. *Då*, när Herren kom till Betfage, sänder han lärjungarne. Han gör allt i rättan tid och på rätta sättet. Förut har han på det bestämdaste afvisat hvarje hyllning af mängden. *Nu*, då hans död är för handen och ingen längre kan misstaga sig om arten och beskaffenheten af det rike, han var kommen att grunda, nu framkallar han själf denna hyllning. Han *var* Sions konung; därföre borde han ock såsom sådan någon gång uppträda och det just på det sätt, som var profeteradt. I ljuset af denna profetia borde särskildt judarnes skriftlärde ha förstått Jesu intåg i den heliga staden. Att de ej förstodo den stora handlingen, kom sig däraf, att de nu en gång för alla hade fastslagit en viss självgjord åsikt om Messias och hans rike och därmed en metod för skriftutläggning, som gjorde, att de icke kunde se ljus i Guds ljus. Det går lätt nog, nu som då, att läsa i skriften just det man *vill* läsa där. — Jesus sände *två* sina lärjungar: äfven i arbetet för Guds rike, ja, framför allt där vid lag, är det icke godt, att människan är allena. Trötthet, missmod, slapphet och försumlighet intar lätt den, som kämpar eller menar sig kämpa ensam. Gemenskap i arbetet medför inbördes uppmuntran och därföre större kraft och uthållighet.

V. 2. Då Herren vet och känner allt, så blir hans styrelse alltid afpassad efter förhållandena eller just sådan, den *bör* vara. Hans vägar äro godhet och sanning, ehuru de ofta gå öfver allt vårt begripande. Då han bjuder oss något, så kunna och böra vi med förtröstan lyda, äfven om saken skulle synas oss underlig, orimlig och omöjlig.

V. 3. »Herren behöfver» — underbara motsägelse. *Herren*, ägaren till allt, *behöfver!* Han behöfver oss, vill ha oss till hjälp i sin rikssak. Detta är nåd; det är ära för oss och borde, icke minst då Herrens tjänst kräfver af oss stora offer, vara ett vårt glädjeämne. »Herren *behöfver*, ja, såsom modersbröstet behöfver barnet.» (H. Müller). — »Strax släpper han dem»; Herrens makt öfver hjärtan. Alla människor, äfven de gudlösa, äro i hans hand. *Omvända* kan han icke alla; vi ha den stora, fruktansvärda makten att tillstänga våra hjär-

tan för hans nåd. Men länka människornas råd, böja deras hjärtan och verk, så att de med eller mot sin vilja måste främja hans sak, det kan, det gör han. Hvilken frimodighet bör ej detta väcka i alla hans rättsinniga tjänares hjärtan! Allt skall slå ut till Guds ära, allt skall samverka till deras bästa; hvarföre då vara missmodig eller låta sig nedslås af mötande hinder och svårigheter eller däraf, att icke allt går efter mänsklig uträkning?

V. 4. Alla Herrens löften, alla profetior, *måste* uppfyllas. Jesus har i kraft af den i honom boende gudomliga visheten fullkomligt förstått hvarje profetia, och fullkomlig i lydnad, som han var, har han med klar insikt uppfyllt »det som är skrifvet» just på rätta tiden och på rätta sättet. Vi åter förstå sällan profetiorna, förr än de gått i fullbordan, och den, som företoge sig att själf spela en deras uppfyllare, skulle, själf bedragen, bli en förförare. Man tänke på Montanus och andra. Dock böra vi ödmjukt forska äfven i det profetiska ordet och bruka det så, att vi däraf hämta den varning, den väckelse och den tröst, som det är ägnadt att meddela.

V. 5. »Sägen dottren Sion»; en befallning, närmast ställd till predikanter och lärare. Må de noga akta på innehållet af det budskap, Herren gifver dem att förkunna. Ve den präst, som ej af sin Herres mun mottager ordet, just såsom han gifver det, och som ej frambär det, just såsom han undfått det, utan förfalskar det. — »Se din konung.» Ett ord till församlingen, hvaraf hon kan lära sig förstå, hurudan hennes konung är, huru han kommer till henne, och huru hon har att skicka sig emot honom. Allraförst är det dock ett väckelserop, manande henne att gnugga sömnen ur ögonen och låta sig värma till en af fullt hjärta gående hyllning af denne oförliknelige konung, ja, af ett hjärta, fullt af tacksam glädje för hans nådebesök och brinnande af den kärlek, som omsätter sig i verk och gärning.

V. 6. Har man förnummit ett ord och löfte af Herrens mun, så har man att *tro;* har man erhållit en befallning, så har man att lyda. Den, som i tron lyder Herrens vilja, utan att han ser, d. ä. utan att hans förstånd kan framlägga på noggrann beräkning grundade skäl för, att han skall lyckas i utförandet af det, som blifvit honom uppdraget, eller för verkligheten och sanningen af det, som Herren lofvar eller förkunnar skola ske, han får i sinom tid erfara, huru intet af Herrens ord faller till jorden. Tro och lyd, utan att se, så skall du ock få *se,* och då skall du prisa Gud.

V. 7. »Lade sina kläder på åsnan.» Kärleken vill göra allt så godt och angenämt för den älskade, som möjligt. Älska vi vår frälsare, huru gärna ville vi, om vi eljest kunde, genom att uppoffra allt för honom bespara honom möda. Men han har först älskat oss; han hade ett hårdt säte pa korset, på det att vi skulle komma att »sitta mjukt», sitta i frid och glädje under hägnet af hans förtjänst. Skulle vi då icke vara angelägna om att i någon ringa mån återgälda hans kärlek genom att tjäna honom i hans lemmar? Ack, det finnes så många, hvilka ha en fruktansvärdt hård bädd att ligga på: hungrens, kvalens och jämmerns törnbädd; ha vi då ej något att gifva dem, som kan komma dem att ligga litet mjukare?

Vv. 8, 9. »Hyllen sonen» (Ps. 2: 12)! Lägg för hans fötter, honom till ära, dina kläder = all din egen rättfärdighet, på det du må lefva på och i hans rättfärdighet. Men »tag ock kläderna af kroppen och gif honom» = gif honom icke blott af ditt öfverflöd; tag dig något nära; offra något at honom. Gud, som gifvit dig sin son, vill gifva dig allt med honom (Rom. 8: 32); har du gifvit dig själf, ditt hjärta, at Herren, så gifver du gärna allt annat; med dig själf har du ju gifvit allt, hvad du äger, dina gåfvor, din kraft, din egendom. — Hylla din konung ock med din muns bekännelse. Tror du, så talar du (2 Kor. 4: 13; Ebr. 13: 15). Vaktom oss dock för den tanken, att stundens kanske snart fördunstande hänförelse är ett bevis på verklig tro. Lifliga rörelser kunna finnas hos i grunden ännu obrutna hjärtan. Det var hänförelse, det var jubel vid Kristi intåg i Jerusalem, men många af dem, som ifrigast och eldigast ropade sitt hosianna, skriade några dagar därefter: »korsfäst, korsfäst honom!»

Predikoutkast.

1.

Inl. Söndagens betydelse i kyrkoåret. Den medför det första af de nådestillfällen, hvilka det nya kyrkoåret genom Guds barmhärtighet skall bjuda oss. Den ropar till församlingen: »Herren kommer i nåd till dig.» Den manar ock att under förödmjukelse för under det förra året begången otrohet och försumlighet rätteligen vakna upp till att med nådehungriga hjärtan mottaga nådens konung.

Ämne. **Adventssöndagens fröjdefullt manande tillrop till Guds församling: Se, din konung kommer till dig med ny nåd!**

I. Huru Herren kommer med nya nådestillbud.

II. Hvartill budskapet härom manar församlingen.

I.

1) *Herren kommer, en konung med konungsliga rättigheter och konungslig makt. Han har rätt till allt* (jfr v. 2); *framför allt till våra hjärtan; med hans ord är konungslig makt; det förmår åstadkomma villig lydnad i tro och kärlek* (jfr v. 3).

2) *Han kommer, en konung i nåd och barmhärtighet; saktmodig och mild, med förkunnelse och tillbud af syndaförlåtelse ock lif* (jfr v. 5).

3) *Han kommer för att upprätta sitt rike i syndares hjärtan; icke blott frälsa några enskilda, utan bilda, stärka och inviga en ny tingens ordning, där Guds vilja sker; en ny andlig gemenskap mellan människorna medelst tro på hans namn. Detta rike ej af denna världen* (jfr v. 5).

II.

1) *Tag emot honom med det lärjungasinne, i hvilket du aktar på och gifver honom rätt i hans ord = tro* v. 6.

2) *— med kärlekens hängifvenhet åt honom själf och hans heliga sak* (vv. 6, 7).

3) *— med den frimodiga bekännelsens hyllning af honom inför världen* (vv. 8, 9).

2.

Inl. Uppb. 19: 11, 16.

Ämne. **Jesus, konungen.**

1) *Jesus är den rätte konungen; han äger det sanna konungsliga majestätet och den sanna konungsliga makten.*

a) Det sanna konungsliga majestätet är ej det, som framträder i och beror på yttre ting, utan den härlighet, som finns hos per-

sonen själf, och detta majestät äger Jesus, ty (1) han är Guds enfödde son, Guds härlighets återsken och hans väsens fullkomliga afbild Ebr. 1: 3; (2) rättfärdighetens, nådens och sanningens innehafvare och källa.

b) Den sanna konungsliga makten är den, som personen har i sig själf, i sitt eget väsen och endast af honom själf beroende, och den makten har Jesus, ty (1) i honom bor gudomens fullhet, således ock den gudomliga makten, som ej har någon annan källa än sig själf: (2) han har all myndighet i himmelen och på jorden (Matt. 28: 18).

2) *Jesus är den rätte konungen; han har den högsta konungsliga rätt* (v. 3).

a) Han har herrerätt till och öfver allt skapadt, ty allt är skapadt genom honom och till honom (Kol. 1: 16).

b) Han har framför allt rätt till hvarje människohjärta, ty människan är ej blott ursprungligen skapad till hans beläte, utan ock af honom dyrt återlöst.

c) Denna sin nåds och kärleks konungsliga rätt till oss gör han gällande genom sin helige Ande, då han öfvertygar om synd, rättfärdighet och dom (Joh. 16: 8) och verkar den tro och kärlek, hvarigenom vi hylla och tjäna honom såsom vår konung (vv. 6, 7).

3) *Jesus är den rätte konungen: han är innehafvare af den sanna konungsliga nåden.*

a) Han har den högsta benådningsrätt, rätt och makt att förlåta *all* synd, blott den bekännes och öfvergifves.

b) Hans nåd ej blott befriar från vrede och straff, utan renar och helgar äfven hjärta och lefverne.

c) Hans nåd förskonar ej blott från döden, utan gifver äfven lif åt de döda.

4) *Jesus är den rätte konungen: hans regering förer ovillkorligen till det rätta målet.*

a) Målet är hans rikes seger och fulländning (1) i hvarje enskild själ, (2) i det hela = ny himmel och ny jord, där Guds vilja fullkomligt sker.

b) Till detta mål leder Herrens regering på vägar af högsta visdom och makt, i det han genom sin Ande och sitt ord skingrar mörkret i världen, nedslår ondskans fästen, vinner själar, förenar dem i sig själf till en andlig lekamen, helgar de sina alltmer, fulländar dem i evigt lifs härlighet och slutligen gör allting nytt på sin sista stora adventsdag.

3.

Ämne. **Konungen Jesus och hans rike.**

I. Konungen.

II. Riket.

I.

1. *Jesus är konung i kraft af sin börd.*

a) Han är född konung, ty han är Guds son, arfvinge till Faderns herradöme. (Ebr. 1: 2, 3, 8).

b) Han äger därföre den högsta konungsliga härlighet: den af Fadern enföddes härlighet (Joh. 1: 14); makt (Matt. 28: 18); ära (Joh. 5: 23); nåd och sanning.

2. *Jesus är konung på grund af sitt verk.*

a) Han förde ett sant konungsligt lif på jorden, framställande i fullkomlig helighet och kärlek det sanna andliga majestätet.

b) Han kämpade en konungslig strid, då han drog i kamp med satan och hans rike, och vann därvid en konungslig seger.

c) Därmed vann han åt sig såsom människoson den rätt, han af evighet hade såsom Guds son, nämligen att sätta sig på Guds högra sida på hans tron för att vara en konung öfver allting till evig tid.

II.

1. *Jesu rike sträcker sig visserligen öfver allt skapadt (»allmaktens rike»), men framför allt är han konung i nådens rike, som sträcker sig till och omfattar alla, som tro på hans namn.*

a) Jesu allmaktsregering står i gudsrikets tjänst = syftar till upprättande och fulländande af den nya skapelseordning, som han grundlagt i och genom sig själf.

b) Därföre är Jesu konungadöme först och främst ett nådens och frälsningens rike med dess saliga förmåner (Rom. 14: 17), dess heliga lagar och saliggörande kraft och omfattande alla, som tro på och tjäna Kristus i helighet och rättfärdighet.

2. *Jesu rike i dess fulländning är härlighetens rike, som han vid sin sista tillkommelse skall upprätta, och som innefattar allt, som hör till det eviga lifvet i dess fullhet. Skriftens ord om den nya himmelen och den nya jorden äro uttrycket för detta fullkomliga tillstånd, då hela skapelsen, efter hvart och ett tings och hvarje varelses natur, skall vara genomträngd af det eviga lifvets härlighet.*

4.

Ämne. **Välsignad vare han, som kommer i Herrens namn!**

1. *Ty då han kommer i Herrens namn, kommer han icke blott såsom ett af Guds vanliga sändebud, utan såsom den, genom hvilken Gud själf besöker oss.*
2. *Ty han kommer såsom en konung med konungslig nåd och makt till frälsning för alla, som tro.*
3. *Ty han kommer för att blifva hos oss kvar och under ett nytt kyrkoår meddela oss nåd för nåd, om vi blott hålla våra hjärtan öppna för honom.*

5.

Ämne. **Jesu andliga hyllande.**

I. **I tron.**

II. **I kärleken.**

I.

1. *Ett sådant hyllande visade folket och lärjungarne i evangelium mot Jesus, ty då de utropade honom för en konung, såsom* Luk. 19: 38 *berättar, ändock Jesu anseende var ganska ringa, så visar sig däri trons egentliga väsen, som ser hän till de andliga tingen, hvilka ej synas för de lekamliga ögonen eller af den mänskliga tanken fattas.*
2. *Jesu hyllande i tron sker, då en botfärdig själ med tron mottager Jesus såsom sin andlige konung, af hvilken hon väntar sig till sin själ samma förmåner, som en undersåte i det lekamliga väntar sig af sin jordiska konung, näml. nåd = förlåtelse; skydd mot andliga fiender.*
3. *Till ett sådant hyllande kommer det, då en Jesu lärjunge troget ropar: Hosianna, Davids son, hvilket åter är en frukt däraf, att konungen Jesus har med lika saktmodighet kommit till själen, som då han fordom höll sitt intåg i Jerusalem.*
4. *Att ett sådant andligt hyllande skett, visar sig däri att människan, likasom Jesu lärjungar i evangeliet, vågar att på Jesu befallning företaga sig det, som är stridande mot världens allmänna grundsatser och tänke-*

sätt (vv. 2, 3, 6), *och att människan dristar sig att för världen bekänna sin frälsares namn, oaktadt den fara, som därmed är förbunden.*

II.

1. *Jesu andliga hyllande i kärleken sker därmed, att en troende själ fattar och bevisar mot Jesus en lika trohet och lydnad, som lärjungarne i evangelium bevisade* (v. 6).
2. *En troende själ fattar en sådan tillgifvenhet för Jesus i sitt hjärta, då hon i sitt hjärta välsignar sin frälsare för det, att han kommit hit i Herrens namn att utföra Guds sak till människornas frälsning* (v. 9).
3. *En sådan trohet och lydnad mot Herren visar sig likasom hos lärjungarne i evangeliet i ett bemödande att tjäna Herren Jesus och att hjälpa dem, som äro människans följeslagare på salighetens väg* (vv. 7, 8).

Schartau.

6.

Ämne. **Hvad är det nya kyrkoåret för ett år?**

1. *Ett nytt pröfningsår (Herren pröfvade de bägge lärjungarnes lydnad* v. 2).
2. *Ett nytt nådesår (Herren kommer »saktmodig och mild»).*
3. *Ett nytt lifsår (tecknen till ett vaknande nytt lif hos folket, som hyllar Kristus).*

Nebe.

Andra söndagen i advent.

Han, som en gång kom i tjänaregestalt till världens frälsning, och som fortfarande kommer såsom nådens och sanningens konung till sin församling, han skall en gång komma såsom domare i härligheten af sitt gudomliga majestät. Heter det den 1 söndagen i advent: »*Gläd dig, dotter Sion, ty din konung kommer*», så skall det då heta: *Se, han kommer med skyn och alla ögon skola se honom, och de honom stungit hafva och alla släkten på jorden skola jämra sig; ja, amen* (Upp. B. 1: 7). Det är således om Kristi ankomst till domen och särskildt om de denna ankomst omedelbart föregående tecknen vår text handlar. Den är emellertid i dess egenskap af adventstext icke så mycket att betrakta från dess domskarakter som fastmer från synpunkten af den förlossning (v. 28), som Herrens tillkommelse skall medföra för de troende. Dessa och endast de kunna, såsom de där mottagit och användt den genom Kristi första ankomst uppenbarade nåden och sanningen, med glädje motse Herrens sista tillkommelse och undfå förlossningen till delaktighet af härlighetsrikets oändliga salighet.

Text: Ev. Luk. 21: 25—36.

Exegetiska anmärkningar. Denna perikop utgör den senare delen af det tal, som Jesus, sittande på Oljeberget (Matt. 24: 3 ff.), höll till sina lärjungar med anledning af deras fråga, när den af Jesus omnämnda förstörelsen af Jerusalem (Luk. 21: 5—7; Matt. 24: 2, 3; Mark. 13: 1—4) skulle inträffa, och hvilka voro tecknen till Jesu tillkommelse och världens ände. Från och med 8 v. till v. 25 talar Herren om Jerusalems före-

stående undergång och tecknen därtill. Med v. 25, eller med vår text, börjar den afdelning af talet, som har afseende på världens ände. Denna sättes visserligen i sammanhang med Jerusalems förstöring, som till den är en förebild, men skiljes dock tydligen därifrån, i det att det, som från och med v. 25 säges, angifves skola inträffa (ἀπὸ οὗ) πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν. Detta framgår nämligen däraf, att det heter, det Jerusalem skall varda förtrampadt af hedningarne, *till dess* (ἄχρις οὗ) hedningarnes tid är fullbordad = tiden på en gång för hedningarnes yttre herravälde öfver Israel och för nådens erbjudande åt dem. — Texten beskrifver först (vv. 25—27) tecknen, som bebåda Herrens ankomst, sedan, vv. 28—33, parusiens betydelse för de troende och, vv. 34—36, huru de skola vara beredda för att möta den. De i vv. 25, 26 omtalade tecknen äro tvifvelsutan att förstå i bokstaflig bemärkelse. De torde ha en viss förebild i det, som skedde vid Jesu korsfästelse, ehuru de skola blifva af ofantligt mycket större omfattning och väldighet. Stora rörelser inom andens värld pläga alltid åtföljas af skakningar inom naturområdet; nu, när den allt afgörande dagen stundar, få dessa rörelser en oerhörd omfattning och blifva af en långt fruktansvärdare grad än någonsin förut. Därföre skola ock människorna uppgifvas ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας: timor præsentium; expectatio futurorum (Bengel). — δυνάμεις; krafter. »Likasom ett skepp, förr än det fullständigt krossas, knakar i alla fogningar, så skall det klot, vi bebo (ἡ οἰκουμένη), och hela vårt solsystem undergå utomordentliga skakningar De drifvande krafterna (δυνάμεις), som hittills hållits inom sina tillbörliga skrankor, skola likasom frigöras från sina lagar af en okänd makt» (Godet).

Vv. 27, 28. Sedan dessa våldsamma rörelser upphört, skall världen plötsligt skåda människosonen komma i sin härlighet; ἐν νεφέλῃ, symbol af domen; δόξα, den från Kristus utgående synbara gudomshärligheten (jfr Matt. 17: 2; Luk. 9: 29; Mark. 9: 3; (— ἐπάρατε lyften med frimodighet och glädje upp edra hufvud.)

Vv. 29—31. De i sig själfva förfärliga skakningarne äro således idel hugnande tecken för de troende, vårbrytningarne, som bebåda sommarens ankomst. De förfärliga domstecknena synas vara en underlig bild af fikonträdet och alla träds knoppning, men sedda i *andens* ljus äro dessa tecken ljufliga budbärare, som den eviga sommaren sänder framför sig, uppmuntrande tecken till förlossning för den hårdt tryckta församlingen.

V. 32. *ἡ γενεὰ αὕτη*; »detta släkte». Uttrycket mycket olika tolkadt: 1) judafolket; 2) den då lefvande generationen; 3) lärjungarne; 4) detta *onda* släkte. Den sistnämnda tolkningen fattar orden i den specifika bemärkelse, i hvilken de ofta förekomma (jfr Mtt:s 11: 16; 12: 39, 41, 45; 16: 4; 17: 17; 23: 36; 24: 34; Mk. 8: 12, 38; 9: 19; 13: 30; Luk. 7: 31; 11: 29, 30, 31, 32, 50, 51; 17: 25; Ebr. 3: 10 m. fl.). Hvilken af dessa tolkningar man antager, stöter man på svårigheter. Dock synes den sistnämnda tolkningen vara att föredraga. Tankegången skulle då vara följande: »så visst som sommaren är nära, då träden slå ut, så viss är ock min tillkommelse. Detta släkte, denna förvända art skall förblifva ända till änden, lefva för dagen och anse min tillkommelse för en amsaga. Låten eder icke däraf förföras från tron; hållen fast därvid, att jag skall återkomma. Låten dem prata» (Nebe). Men om uttrycket skall fattas på detta sätt, då kan Herren därmed ej ha velat till de förut omtalade tecknen foga ett nytt, utan orden måste fattas i sammanhang med förmaningen till lärjungarne att vara vakande (v. 34, 36).

Vv. 33—36. Jesu ord äro icke underkastade växling såsom himmel och jord; de skola stå fast och gå i fullbordan. Men icke blott detta; de, d. ä. den sanning, som i dem har fått sitt uttryck, är evig sanning och bevisar sig vara det genom det eviga lif, den meddelar åt dem, som upptaga den i sina hjärtan. Så fattade äro orden en försäkran därom, att lärjungarne och andra troende ej skola med världen förgås, utan lefva i evigt lifs härlighet. — Under världens tillstånd vid Kristi tillkommelse äro de troende utsatta för svåra frestelser till andlig sömn. Det lustiga världsväsendet och

den allmänna säkerheten lockar till världslikställighet (κραιπάλη καὶ μέθη) och den församlingen tryckande förföljelsenöden frestar till ängslan för det jordiska (μερίμναις βιωτικαῖς) — παγίς, oförsedt, plötsligt, midt under det trygga världsväsendet. σταθῆναι = stå, bestå inför människosonen, i hans dom.

Perikopens grundtanke. Herrens tillkommelse till doms, fruktansvärd för de gudlösa, men salig för de troende, om de befinnas vakande, när deras Herre kommer. I sammanhang med advents- och jultanken säger den oss, att såsom vi böra med »stor glädje» hälsa hans födelse, som kommer till oss såsom frälsningens konung, så bör i denna glädje icke saknas Herrens fruktan, så att vi icke lättsinnigt umgås med eller förkasta den outsägliga kärlek, som mandomsanammelsen uppenbarat, ty han, som nu kommer i nåd med frälsningsförkunnelse och frälsningstillbud, han skall en gång komma såsom den omutliga domaren, och på vårt förhållande till honom under nådatiden beror vårt öde, då vi blifva ställda inför hans dom (jfr Mk. 16: 16).

Homiletiska vinkar. Vv. 25, 26. Icke blott i sitt ord, utan ock i naturen vittnar Gud om sig själf. Naturskakningarne symbolisera hans heliga vrede och äro i sin mån yttringar däraf, men endast i ordets ljus förstå vi deras allvarliga predikan. De otrogna känna vidskeplig fruktan vid våldsamma naturföreteelser; de troende böra af dem låta sig väckas till vaksamhet, — de äro ett: gif akt! — men bäfva bör ingen, som i tron har Gud till sin käre himmelske Fader, ty den, som hör Kristus till, är uttagen från vreden. — Nu talar man så mycket om naturlagarnes fasthet och orubblighet; huru annorlunda skall man ej finna saken, när den naturen sammanhållande ordningen gifver vika, och världen börjar vrida sig i dödsryckningar. Naturens fasthet är endast skenbar, men ett rike finns, som icke kan bäfva (Ebr. 12: 28), och det skall i all sin makt och härlighet uppenbaras, när vid Herrens ankomst jord och himmel fly för hans ansikte. Se till, att du blir delaktig af det riket. Då skall också du utan bäfvan kunna möta Herrens dag.

Vv. 27—31. *Människosonen*, den sanna människan, släktets urbild och hufvud, vår broder, som på samma gång är Guds evige son, han blir vår domare. Huru högt är då ej i honom mänskligheten upphöjd. »Hic homo homines salvet;

hic homo homines judicat» (Bengel). Domen såväl som försoningen måste vara en mänsklighetens egen gärning genom honom, som är hennes hufvud, så till vida som domen innefattar ett ärande af Guds rättfärdighet (jfr Godet till Joh. 5: 27). — Huru stort och saligt är det ej att i äfven det svåraste lidande kunna se ett förlossningstecken. Sa är förhållandet med dem, som höra Kristus till, och det ej blott vid den yttersta domens inbrytande, utan i första hand äfven vid annalkandet af döden, hvilken ju i själfva verket är för den enskilde, som ej upplefver den yttersta dagen, den allvarsamma budbärare, som kallar själen till inställelse inför Guds tribunal (Ebr. 9: 27). — Med Herrens parusi inbryter den eviga sommaren; skola vi då bäfva för de stormar, som bebåda den? Huru längtar man ej efter den långa, kalla och mörka vintern efter sommar, efter solljus, värme och lif! I förhållande till den värld, som skall komma, är den n. v. världen såsom en frostig vinter; död och dödskamp kännetecknar detta lif af sorger, mödor och besvär; synden besmittar och förgiftar allt, och under förgängelsens träldom suckar hela skapelsen. Skulle vi då ej lyfta våra hufvuden upp, när det börjar visa sig, att slutet på allt detta är nära, och att morgonrodnaden af en ny och bättre dag börjar flamma! Herren gifve oss ett rätt, lefvande hemlandssinne, det himmelska sinnets trängtan efter det fullkomliga väsendet, som finns i vår Faders hus med de många boningarne, och det härlighetens hopp, som gör oss vissa om vårt upptagande i detta hus, vårt rätta, saliga hem.

Vv. 32—36. Ingen vänte, att de gudlösas hop så småningom skall försvinna från jorden. »Detta släkte skall icke förgås», så länge det n. v. tidsskicket råder. Först domen skall undanskaffa allt ogräs, alla dessa de troendes plågoris, som göra vistelsen här nere för dem till en plåga i samma mån de hafva och tillväxa i det heliga sinne, som pinas af allt hvad ondska och synd heter. Men huru seg är ej det ondas motståndskraft, då det ej rymmer fältet för Guds i Kristus uppenbarade kärlek, utan vet att behålla sitt lif ända till dess Guds allsmäktiga vrede blir uppenbar. Dock, Kristi kärlek *är* oändligt starkare än satans makt; det erfara de, som mottaga kärlek till sanningen och tro i Jesu namn. — Salig den, som hör och gömmer Guds ord; han har den eviga säden i sig; han skall icke förgås, när allt annat, äfven de visaste och mäktigaste människoord blifva till dunst. — (2 Petr. 3: 11). Huru platt intet är denna onda, förgängliga värld med allt dess väsen värd vår kärlek! — Vakta dig för hvarje slag

af rus, icke blott det, som verkas af starka drycker, utan äfven det, som kommer af en falsk, svärmisk andlighet. Det gifves en oren profetia, som i sin gudaktighet är het som en bakugn (Hes. 7: 7), en religiös hänförelse, som står i köttets tjänst och närer det köttsliga sinnet, ja, detta äfven då, när den ej skyr matyrdöden (1 Kor. 13: 3). Fly den! Helig inre samling och besinningsfullhet (andlig nykterhet) är nödvändig för den, som skall kunna vara redo att möta sin i härlighet återkommande Herre. Andlig öfverretning öfvergår lätt till slapphet och sömn; det falska ljuset slocknar i domens stormar. Var alltid såsom en väntande. En sadan lyssnar tyst och spändt efter sin Herres fotsteg. Man mene ej, att den andliga nykterheten är oförenlig med en hänförelse af en hela människan genomeldande makt. Tvärtom. Men den sanna hänförelsen är af evighetsnatur och har evighetens lugn i sig. — Huru fruktansvärdt skall ej de gudlösas lustiga säkerhet förbytas i förtviflan, när domens nät, midt under det att de såsom tanklösa fåglar hoppa omkring, griper dem, och de ej kunna undkomma! — Döden kommer i själfva verket alltid oväntad för de gudlösa. Men för den, som sig bereder, vakar, beder, intet oförmodadt sker» (Hiller). — »Värdiga att *undfly* allt detta»! Ja, sasom en vaksam fagel som knappast kan undkomma fågelfängarens snara. Den rättfärdige blir ju med nöd frälst (1 Petr. 4: 18). Ingen må därföre slå sig till ro, såsom ingen fara vore för handen; ingen förtröste på sina andliga erfarenheter, sin troskamp eller sitt vunna nådastånd. Vandra varsamt och i barnslig räddhåga (1 Pet. 1: 17). Håll sömnen fran dina ögon genom ett flitigt aktande pa Guds ord, hvars ljus skall hindra dina ögon att falla ihop, och tala flitigt med Gud. Bed! Då skall Herrens dag ej träffa dig oberedd.

Predikoutkast.

1.

Inl. Uppb. 1: 7. Genom hela den heliga skrift går ropet: Se, han kommer! I gamla testamentet syftar det hufvudsakligen eller i första hand på Herrens ankomst i köttet för att grundlägga sitt rike. Nya testamentet pekar ständigt på hans tillkommelse i härlighet för att fullända riket. — Domen, det stora genombrottet till fulländningen.

Ämne. **Herrens tillkommelse.**

I. Tecknen till densamma. Text vv 25, 26, 29—33.
II. Hvad den skall medföra.
III. Huru de troende hafva att skicka sig för att vara redo att möta Herren.

I.

1. *Stora och fruktansvärda skakningar i himmelen och på jorden.*
2. *Förtärande ångest hos människorna under förbidan på det, som komma skall.*

II.

1. *För de gudlösa: dom; de gripas af densamma såsom af en snara* (v. 35).
2. *För de troende: förlossning* (v. 28).

III.

1. *Nyktra både i lekamlig och andlig mening* (v. 34).
2. *Vakande och bedjande* (v. 36).

2.

Ämne. **Herrens tillkommelses kraft.**

I. Tillkommelsen.
II. Dess kraft i de troendes lif.

I.

1. *Ordet om Herrens tillkommelse intar ett framstående rum i den heliga skrift; det är ordet om fulländningen af Herrens verk.*

a) Herrens verk = upprättandet af Guds rike, den nya världsordning, i hvilken synden är öfvervunnen och utkastad och helighet och rättfärdighet rådande.

b) Grundläggningen af detta rike, som i sig innefattar fulländningen, såsom fröet innefattar blomman, och som hade sin långa, djupa förberedelse i gamla testamentet, verkställdes af Kristus under hans kötts dagar. Försoningen, grundvalen för Guds rike.

c) Uppbyggandet af Guds rike invärtes i själarne äger rum under den nådens tid, som nu är, och som förhåller sig till Herrens tillkommelses dag, som gamla testamentet till det nya jfr Ap. G. 17: 30, 31.

d) Därföre är ordet om Herrens tillkommelse att betrakta såsom den ena hälften af Guds ord, som från en synpunkt sedt just är ordet dels om den komne, dels om den kommande frälsaren.

e) Man bör därföre ej förbise denna sista del af Herrens verk. Man skall visserligen börja med ordet om den verkställda försoningen, men icke stanna därvid, utan bygga vidare och låta ordet om Kristi tillkommelse få sin tillbörliga plats och betydelse. — Ej blott *rättfärdiggörelse*, utan ock *härliggörelse*.

2. *Herrens tillkommelse bebådas af sådana rörelser inom alla skapelsens områden, som äro att betrakta såsom födslovåndor till det nya lif, som skall uppenbaras* (vv. 25, 26, 29--31).

a) Våldsamma skakningar inom naturen; den öfre, himmelen, den undre, jorden.

b) Ångest och vånda inom andens värld; de enskilda människorna bäfva, samhällena vackla.

c) Dessa i sig själfva fruktansvärda skakningar äro dock vårbrytningar, bebådande den eviga sommarens ankomst.

3. *Herrens tillkommelse är en plötslig, synlig tillkommelse i härlighet, hvarvid med uppenbarelsen af honom själf ock hans rike uppenbaras* (vv. 33, 36).

a) *Att* Herren kommer är lika visst, som att han *är* kommen och på det kraftigaste betygad af honom själf (v. 33).

b) Den innefattar hans uppenbarelse i den härlighet, i hvilken han vid sin himmelsfärd ingick, och i hvilken han nu är fördold. (Kol. 3: 4).

c) Han kommer plötsligt (v. 35; Mtt. 24: 27). Lika länge förberedelserna ha varat (Guds till bättring lockande tålamod Rom. 2: 4), lika hastigt inbryter domen med dess fulländning af Guds rike.

II.

1. *Kristi tillkommelses kraft bör förnimmas och uppenbaras i de troendes lif lika väl som kraften af hans död och uppståndelse.*

a) *Alla* Herrens verk, icke blott de skedda, utan ock de tillkommande (de utlofvade = föremålen för hoppet) kunna och böra enligt Guds vilja och ordning vara kraftiga till åstadkommande af ett rättsinnigt kristligt väsen. I gamla testamentet var Guds utlofvade, af de troende väntade frälsningsverk i Kristus kraftigt i alla troende; det utlofvade härliggörelseverket vid Kristi sista tillkommelse är sammalunda kraftigt i nya testamentets rätta barns lif, då och i samma mån, som de omfatta det i den tro, som är ett visst förlitande på det, som man hoppas (Ebr. 11: 1), och motse detsamma i ett lefvande hopp.

2. *Kristi tillkommelses kraft verkar tröst och frimodighet* (v. 28).

a) Tröst, inre stillhet och tålamod under tidens trångmål.

b) Frimodighet i förvissningen om fullkomlig seger och befrielse från alla inre och yttre fiender och allt lidande. Förhärligande med Kristus.

3. — *vaksamhet, helgelseallvar och himmelskt sinne* (vv. 34, 36).

a) Vaksamhet under väntan på Herren.

b) Helgelseallvar för att kunna vara redo för hans möte.

c) Himmelskt sinne, evighetssinne.

3.

Ämne. **Slutet på allt.**

1. *Slutet på allt blir, att Herren kommer i härlighet.*

a) Herren kom en gång i tjänaregestalt för att frälsa världen. Då började den dom i det inre, som sedermera alltjämt fortgått, och som består däri, att människornas hjärtan blifva uppenbara (Luk. 2: 34) = tvingas att genom tro eller otro uppenbara, hvad i dem bor; intaga en afgjord ställning till Gud, antingen *med* eller *mot*.

b) Herren skall komma i härlighet till att i det yttre utföra och tillämpa den dom till lif eller död, som i det inre under nådatiden ägt rum hos alla, som hört evangelium.

c) Uppenbarelsen af Herren i hans härlighet föregås och tillkännagifves af svåra skakningar i naturen, begynnelsen till världens dödsarbete, såsom den där ej förmår bära Herrens härlighets uppenbarelse och därföre måste lämna rum för det rike, som icke kan bäfva (Ebr. 12: 28; text vv. 25, 26) = en ny himmel och en ny jord.

2. *Slutet på världsmänniskornas äflan och lust blir jämmer* (v. 26).

a) De, som ha sitt allt i denna värld, få dela hennes bäfvan i förbidan på det, som skall komma.

b) Huru fasta synas ej nu jord och himmel vara, men då skola de skälfva såsom asplöf för stormvinden. Så äro ock nu barnen af denna värld säkra i sina synder; då skola de af förskräckelse uppgifva andan (v. 26); nu äro de lustiga i sitt onda väsen; då skall ångest och förtviflan gripa dem.

3. *Slutet på Guds barns kamp och strid blir salig förlossning* (v. 28).

a) De förskräckliga tecken, som uppfylla de otrogna med fasa, emedan de tillkännagifva undergången af den värld, som varit deras allt, äro förlossningstecken för dem, som under försakelsen af denna världens väsen hafva sin skatt i den tillkommande världen och vänta Guds sons uppenbarelse (1 Tess 1: 10), ty dessa tecken visa, att Guds rike är nära (vv. 27, 31).

b) Då kunna de troende upplyfta sina af betryck nedböjda hufvuden: trycket af den inneboende synden viker för den frihet från allt hvad synd och skröplighet heter, som då skall skänkas dem; trycket af främlingskapet i världen och plågan af världens ondska, misskännande och smälek viker för den saliga vissheten att komma till det rätta hemmet; trycket af den allmänna jordiska vedermödan försvinner för att gifva rum för härligheten i Guds rike, där ingen gråt, intet rop, ingen verk varder mer, ty det första är förgånget.

4.

Ämne. **Den stora dagen.**

1. *Världens dödsdag*

a) Världen har haft en födelsedag; hon skall ock få en dödsdag.

b) Inbrytande dödstecken visa, att och när den dagen är inne (vv. 25, 26).

c) Den dagen är en stor och förskräcklig dag; uppenbarelsen af Herrens stora majestät och makt, medförande stor ångest hos dem, som haft sitt lif i den dödsdömda världen (vv. 25, 26).

2. *Herrens härliga uppenbarelses dag.*

a) Herren har haft sin förnedringsdag; då inleddes en stor nådedag för oss fallna människor

b) Han lefver nu i härlighet, men den är fördold, och tiden för denna fördoldhet är en tålamodets och nådens dag för oss,

men ock en dag, hvarunder vi ännu kunna neka hans härlighet och förkasta hans sanning.

c) Men den stora dagen skall uppenbara hans härlighet (v. 27); hans oändliga makt; hans outsägliga ära; hans rättvisa, oemotståndliga dom.

3. *De troendes förlossningsdag.*

a) De troende ha haft en förlossningsdag, då nämligen, när de uttogos från mörkrets väldighet och försattes i Guds sons rike.

b) Men just såsom de, hvilka icke höra världen, utan Guds rike till, är denna tiden för dem en tvångets och vedermödans dag.

c) Den stora Jesu Kristi tillkommelsesdag är ock deras stora förlossningsdag.

5.

Ämne. **Gud vare lof, att denna värld ej är evig!**

1. a) Den synd,

b) den strid,

c) den jämmer,

d) den död, som råder i henne skall en gång och för evigt upphöra.

2. a) Den helighet,

b) den frid,

c) den salighet,

d) det lif, hon saknar, skall komma, när hon (världen) förgås.

6.

Ämne. **De troendes förlossningsdag.**

1. *Deras dödsdag.*

2. *Herrens tillkommelsesdag.*

Tredje söndagen i advent.

Det till denna söndag hörande evangeliet pekar mera direkt på julens firningsämne än de tvenne föregaende evangelierna. Att han, hvars ankomst i världen vi snart gå att fira, verkligen är den utlofvade, betonas här på ett sätt, som bör komma hvarje tvifvel att förstummas. Vissheten om, att Jesus och ingen annan är den af Gud sände medlaren och förlossaren, är ock nödvändig för att kunna rätt innerligt glädjas öfver hans födelse. Julfröjden har sin källa i trons visshet om Jesu frälsarekall och frälsarekraft, och beggedera betygas i vår text.

Text: Matt. 11: 2—10.

Exegetiska anmärkningar. Johannes döparen var för sitt frimodiga bestraffande af Herodes' äktenskapsbrytande lefnad i fängelse, utan tvifvel i bärgsslottet Machærus, öster om Döda hafvet i Pereen. Hans fångenskap var dock ej strängare, än att hans lärjungar hade tillträde till honom Dessa underrättade honom om Herren och hans verksamhet. Tvifvelsutan både begärde och mottog han dessa underrättelser med det lifligaste intresse; hans hela lif, alla hans krafter voro ju helgade åt förberedelseverket för Messias, och han hade ju i Jesus funnit denne sitt folks och hela världens frälsare. Det var nu med anledning af det, som Johannes hörde om Jesu verksamhet, som han sände två af sina lärjungar till Herren med den fraga, hvars besvarande var för honom, likasom för hans lärjungar, af en så utomordentlig vikt.

Vv. 2, 3. Hvad är det då i Jesu verksamhet, som föranleder Johannes budskickning? Man har velat antaga, att

Johannes på detta sätt velat visa sina lärjungar från sig själf till Kristus, att han ville på den genaste vägen, den genom Herren själf och hans vittnesbörd, föra dem till tro på honom. Denna mening är dock oantaglig. Af hela berättelsen får man ovillkorligen det intrycket, att Johannes sände budskapet för sin egen räkning, såsom ock Jesus i sitt svar (v. 4) tydligen afser Johannes själf. Å andra sidan synes det vara omöjligt att antaga, det Johannes efter de vittnesbörd af Gud själf han mottagit om Jesu messianitet, om hvilken han ock själf aflagt de kraftigaste vittnesbörd, skulle i svarare mening ha tviflat på, att Jesus var den utlofvade. Men väl erfor han frestelsen att »förargas» i Kristus, d. ä. taga anstöt af eller låta sig förvirra af det sätt, hvarpå Jesus gick till väga, eller »af hans gärningar». Det syntes nämligen Johannes, som i sin uppfattning af Messias och hans rike, väsentligen stod på det gamla testamentets (dock *icke* på de köttsligt fariseiska meningarnes) botten och icke ägde det fulla ljuset angående skillnaden mellan Messias första och andra tillkommelse, som om Jesu uppträdande icke motsvarade de profetiska utsagorna. Han hade ju själf betygat, att Herren skulle döpa icke blott med den helige Ande, utan ock med eld, d. ä. ej blott gifva lif och hälsa, utan ock döma och fördöma (Mtt. 3: 11). Då nu Jesus icke utträdde ur sin ringhet, icke genom väldiga maktuppenbarelser lät den skarpt rensande domen gå öfver detta släkte af »huggormar», till roten af hvars lifsträd yxan enligt Johannes' »vittnesbörd» redan var satt (Matt. 3: 10, 12), då vet han, som man säger, icke hvad han skall tänka; han råkar i anfäktning och nöd, och därföre sänder han sitt budskap till Jesus. Detta visar emellertid, att hans förtroende till Jesus är orubbadt: han lägger afgörandet i hans hand; han väntar endast af honom gåtans lösning och är beredd att helt och hållet böja sig under hans ord: hans tro är anfäktad, men den är icke utsläckt.

Vv. 4, 5. Jesus hänvisar Johannes till sina gärningar. Han var just omgifven af alla slags sjuklingar, som han botade (jfr Luk. 7: 21). Just dessa verk tillskrifvas i profetian

Messias (Es. 35: 5, 6; 61: 1, 2), skriftställen, på hvilka Herren tydligen syftar. Han fäster därmed Johannes' uppmärksamhet på den sida af den messianska verksamheten, som Johannes ej rätt påaktat, ehuru den var lika väl i det profetiska ordet omtalad som den andra sidan däraf, den dömande (jfr Es. 35: 4; 61: 2 obs. »*hämnas*»), vid hvilken Johannes nästan uteslutande synes ha fästat sig och sålunda funnit Kristi gärningar obegripliga. — *Πτωχοὶ*, jfr Matt. 5: 3 — »Hört och sett»: Opera, inquit, mea, verba mea sunt. (Augustinus). Johannes lärjungar *hörde* Jesus predika för de fattige; de *sågo* hans gärningar. »Om de under, hvilka Herren verkar, äro ämnade att endast vara den klockringning, som från städer, torg och byar kallar mängden till Herren, om de vidare endast äro faktiska parabler, hvilka i bild framställa det, som Kristus genom kraften af sitt ord verkar i de förnuftiga väsendenas värld, så är därmed hörandets högre dignitet framför seendet framhållen». (Nebe).

V. 6. *σκανδαλισθῇ* = tar anstöt. Ordet betyder i aktiv form förarga, förorsaka anstöt, bringa någon på fall, i passivum taga anstöt af något, så att man därigenom bringas på fall. Här: taga anstöt af Kristi korsgestalt och hans sätt att verka, så att man icke kan finna sig därvid, fattar motvilja mot honom, hängifver sig åt otro och sålunda till sin egen förtappelse förkastar honom. Genom de föregående orden har Herren visat Johannes, att hans tvifvelsmål voro ogrundade, att han saknade skäl till anstöt och missnöje med Herren och hans verk. Nu *varnar* han Johannes (och alla andra) för faran att förargas, men hänvisar därjämte på den salighet, som den enfaldiga, orubbliga tillförsikten till honom medför.

Vv. 7, 9. *Πορευομένων* = under det lärjungarne gingo bort, började Jesus tala om Johannes. Herren synes ha en dubbel afsikt med detta tal: först och hufvudsakligen att förekomma den otillbörliga ringaktning, som folket kunde fatta för Johannes med anledning af hans budskap (vankelmod, svaghet m. m.), sedan (indirekt) gifva judarne en väckande förebråelse för deras otro gentemot den stora botpredikantens vittnesbörd: »Das andere Stück des Evangeliums

ist eine Predigt, darin unser lieber Herr Kristus nicht allein den heil. Johannes trefflich hoch lobt von Predigt und Beständigkeit, dass er ein Ausbund sei für alle andere Prediger, sintemal er auch im Kerker seine Jünger zu Kristo sendet, sondern er schilt auch die Juden ihres Unglauben halber, dass sie solchen Prediger so gering achten und nach seiner Predigt gar nicht fragen». (Luther). — *θεάσασθαι* = skåda med bibegrepp af begapa. Judarnes skådelust till en stor del blott nyfikenhet. — *Κάλαμον*, rör, vankelmodig, en efter vinden för dagen sig rättande man — *Ἐν μαλακοῖς ἠμφιεσμένον* = veklig, pjunkig, omtalig. Johannes motsatsen till allt detta. (jfr Matt. 3: 4). — *προφήτην* = profet och mer än en profet: Herrens omedelbara förelöpare på hans väg. Ju närmare konungen, desto större (jfr Malak. 3: 1). Är Johannes den af Malakias förkunnade ängeln, då är Jesus ock Messias; således ett indirekt vittnesbörd af Herren om sin messianitet.

Den homiletiska grundtanken. För Jesu messianitet vittna hans gärningar, hvilka just äro de äkta messianska (frälsande) verken, sådana de måste gestalta sig under tiden efter hans första ankomst i världen, och det troende betraktandet af dem är ett af de kraftigaste vapnen mot frestelserna till förargelse öfver Jesus och hans vägar. Tagen i sammanhang med juldagens festämne kan denna tanke så uttryckas: *han, hvars födelse i den största ringhet vi snart skola fira, är i sina verk kraftligen bevisad vara Guds son, Kristus, Herren i Davids stad. Mottag honom därföre i obetingad tro.* — Med denna textens närmast liggande grundtanke står visserligen dess senare del eller Herrens vittnesbörd om Johannes icke i omedelbart sammanhang, men den sammanbinder i stället vår perikop med den på 4 söndagen, i hvilken Johannes' vittnesbörd om Kristus möter oss. Herrens vittnesbörd om Johannes i vår text försäkrar oss om, att hvad han, Johannes, betygar, det är ordet af en man, som hvarken är ett vassrör eller en hal hofman, utan just motsatsen därtill. Hans ord äro därföre värda vår fulla tillit.

Homiletiska vinkar. Johannes i *fängelse.* Han var ett sanningsvittne, och han fick den lön, världen brukar bestå sådana. — Lärjungarne fingo dock besöka honom: vederkvickelse i nöden. Gud blandar hugsvalelse i sina tjänares lidandeskalk, så att de ej blefvo frestade öfver förmågan. Genom lärjungarne kunde Johannes sätta sig i förbindelse med Jesus. Inga fängelsemurar och intet våld kan hindra de troende att umgås med deras mästare. Han är dem alltid nära; han hör deras tystaste suckar och låter deras böner icke blifva utan svar.

V. 3. Ingen trosgrad är försäkrad mot anfäktning. När denna blir rätt svår, då knyter sig till ett tungt lekamligt lidande ett pinsamt andligt mörker och allehanda otrostankar, ja, ända till hädiska tankar mot Gud (Efes. 6: 16). Såsom Johannes fick genomgå en svår troskamp, innan han fick lemna sitt hufvud åt skarprättaren, så få Guds tjänare ofta på dödssängen en sista fäjning och smältning i anfäktningens ugn. I denna hetta hjälper inga resonemanger, endast stillhet och bön. — Den kristne, som frestas till otro på sin frälsare och att förargas på hans vägar, må skynda sig till Herren med allt sitt elände. Han skall då lära honom, huru det, som gifvit honom anledning till otro och anstöt, just är ägnadt att väcka och stärka hans tro och bevara honom från att stöta sig på Guds regering. — Man skall vid frestande tvifvel på Gud och på hans ord, ja, på hans tillvaro, icke vänta med sin bön till dess hjärtat blir lugnadt, ty i sådant fall lär man aldrig komma till rätta. Tvärtom; just när det är som mörkast, vände man sig med desto större angelägenhet mot ljuset, när hjärtat är mest oroligt, då bedje man desto mer, och när tviflet vill störta en i förtviflan, då rope man med rätt ifver till Gud, att han ville låta hjälp komma af höjden. Så länge en af otro plågad människa stadigt frambär till Gud sin sak, råder i självfva verket *tron* och icke otron i hjärtat. —

Vv. 4, 5. När Herren vill föra en människa till sanningens kännedom, säger han henne icke saken så där rätt fram, såsom man föresäger en lexa, som skall ur minnet upprepas, utan han gifver sanningen på det sättet, att den eggar hennes själ och tvingar henne att i sitt inre älta och arbeta med henne för att kunna tillegna sig henne och erfara hennes kraft. Kristus säger icke till Johannes: »Jag är den, som komma skulle«, utan: Jag är den, som gör de och de gärningarna; döm själf. Herren svarar alltid på de sinas nödställda böner, visserligen långt ifrån alltid med ord, men med

gärning, ehuru denna ofta icke är sadan, vi ville ha den. — Da Jesus Kristus beropar sig pà sina verk, med hänblick på Es. 35: 5, 6; 61: 1, så tyder han det, som där säges i andlig mening, pà sina yttre lekamliga gärningar; vi må med full rätt gå en motsatt väg och öfverföra Jesu lekamliga under på det andliga området, i det vi framställa dem såsom träffande bilder af Herrens andliga undergärningar. Han gör de andligen blinda seende, de andligen spetelska rena m. m., och dessa hans gärningar äro i ännu högre grad bevis pà hans frälsaremakt och gudomlighet, än de lekamliga under, han förrättade under sin jordelefnad. Salig den, som pà sig själf har erfarit denna Herrens underbart helbregdagörande kraft. Han är också själf ett härligt Kristi verk (Efes. 2: 10). Den, som ser, hvad Jesus har gjort med andra syndare, han bör däraf låta förmå sig att anlita den Herre, som kan göra så stora ting.

V. 6. Vakta dig för att taga anstöt! Den onda människan förargas öfver det goda, så snart det träder henne tillräckligt nära för att kunna träffa hennes samvete. — När Gud ej handlar såsom vi tycka, att han borde handla, da vilja vi ej veta af honom, men just därigenom visa vi oss vara ogudaktige, ty endast de stöta sig pà hans vägar (Hos. 14: 10). När däremot en människa älskar att ha orätt gentemot Gud och med Abraham hoppas eller åtminstone söker att hoppas, där intet hopp är, efter som hon har ett Guds ord på den sak, som är i fråga, då har förargelsen hos henne ingen ingång, och emedan hon tror, skall hon få se Guds härlighet (Joh. 11: 40). För henne kan Gud uppenbara sina hemligheter (jfr Joh. 15: 14, 15).

Vv. 7—10. I motsats till hvad världen plägar göra, böra Jesu lärjungar enligt Herrens exempel, när så behöfs, tala strängt och bestraffande till människorna, men tala väl om dem i deras frånvaro, allt naturligtvis i öfverensstämmelse med sanningen. — Hvilket härligt vittnesbörd får ej Johannes, trots hans öfvergående trossvaghet! Herren älskar hellre att dröja vid de sinas trohet, än vid deras skröpligheter. Han är i sin kärlek en allvarsam och, när det gäller, en sträng Herre, men »kinkig» är han icke, och han gläder sig innerligt åt hvarje gnista af äkta tro, han kan upptäcka hos en människa. — Må vi genom nådens kraft söka att blifva motsatsen till rör och vindflöjlar. Hvilken vedervärdig syn är icke en kristen, särskildt en präst, som man kan stämpla med det allt annat än vackra namnet »Kristi kavaljer». — Framför allt böra präster studera Johannes döparens

person och vandel, och studera så, att de få någon likhet med denne väldige man. De, om några, behöfva vara fasta, ovikliga och öfverflödande i Herrens verk (1 Kor. 15: 58), och vara fria från allt vekligt och smidigt väsen. — Det är nog en glädjande syn, da stora skaror komma att höra en Johannes predika, men det är icke allt guld som glimmar, här sasom annorstädes. Själfva strängheten i predikan kan understundom behaga en världsmänniska; den är en slags samvetskittling, som verkar såsom spökhistorier verka pa barn; de rysa vid dem, men bli dock aldrig mätta på att höra de hårresande sakerna. — Var en Johannes, som rödjer Herrens väg, om möjligt hos andra, men i alla händelser i ditt eget hjärta. Håll efter dig själf med Guds bud, sa gar det. — Jesus vittnar om Johannes, prisande den stränga botpredikanten; Johannes vittnar med tillbedjande loford om Jesus, den människovänlige läraren, som at och drack med människorna och började sin predikan med ordet salig (Matt. 5: 3 ff.) — ett efterföljansvärdt, men litet efterföljdt exempel för präster och predikanter med olika, starkt utpräglade gåfvor. I sin inskränkhet och själfviskhet söka de ej sällan göra hvarandras predikosätt misstänkt. Och dock kunna beggedera predika sanning. —

Predikoutkast.

Inl. Äfven i det fallet äro Guds tankar icke människors (Es. 55: 8), att Herrens trognaste tjänare icke undkomma den anfäktning, i hvilken till deras hälsosamma förödmjukelse deras svaghet blir uppenbar.

Ämne. **Johannes döparens budskap till Kristus** (skildrande utläggning af texten).

1. *I hvilken belägenhet Johannes var, då han sände sina lärjungar till Kristus* v. 2. *Fängelse, ensamhet, overksamhet; svårt läge för honom, som hela sitt lif vistats i det fria, som under de sista åren egnat sig åt ett ansträngdt arbete, omgifven af lyssnande skaror. Här en anknytning för en djup anfäktning.*

2. *Innehållet af hans budskap.*

a) Orsaken till detsamma: frestande tvifvel, anfäktning.

b) Han begär lösning af sina tvifvel.

c) Hos Jesus, hos honom, på hvilken han tviflar och dock *tror.*

3. *Jesu svar: hjälp; stärkande af Johannes' tro* (vv. 4—6); *Jesu ord och verk, begge bevisande hans messianitet.* (Es. 35: 5, 6; 61: 1.)
4. *Jesu vittnesbörd om Johannes* (vv. 7—10): *fasthet, heligt, försakande allvar, frimodighet. Johannes mer än en profet.*

2.

Inl. 1 M. B. 49: 18. Väntan efter Herren, nödvändig särskildt i anfäktningens nöd. — De troendes hela lif, från en sida sedt, väntan efter Herren och förlossningen genom honom.

Ämne **Förbida ingen annan än Jesus!**

1. *Jesus är den, som komma skulle,* ty

a) han och han allena har utfört och utför de äkta frälsningsgärningarna (vv. 4, 5);

b) i honom äro profetiorna fullbordade.

2. *Vakta dig att förbida någon annan!*

a) Vänd dig ej till den mänskliga visheten; den är såsom ett rör, som drifves hit och dit (v. 7) och förmår ej gifva dig sanningen.

b) Vänd dig icke till jordens mäktige (jfr v. 8); de äro i mycket vanmäktige, och framför allt när det gäller en själs frälsning

c) Vänd dig ej heller till dig själf, din egen kraft, du, den alltigenom vanmäktige!

3. *Förbida endast Jesus!*

a) Vänd dig i all din nöd till honom allena (v. 3); kungör för honom din synd, dina tvifvel, din vanmakt!

b) Förbida hans hjälp: blif icke otålig, om han synes dröja; hans dröjande är hastande.

c) Huru än hans vägar med dig äro, kom i håg, att de för ditt förstånd må te sig så underliga som helst, de äro dock nåd och sanning. Salig den, som icke tar anstöt af dem (v. 6).

3.

Inl. Joh. 14: 21.

Ämne. **Herren Jesus, uppenbar för och genom sina trogna.**

I. För sina trogna.

II. Genom dem.

I.

1. *Herren är uppenbar för dem, som tro på honom.*

a) Herren Jesus kan blifva uppenbar för en människa, ty han uppenbarar sig (1) genom sina verk, på en gång gudomliga makt- och barmhärtighetsverk (v. 3—5); (2) genom sitt ord (v. 4 »hvad I hafven hört»); (3) genom sin Ande, som han gifver med ordet, och som betygar dess sanning i människans hjärta.

b) Jesus är uppenbar = personligen känd för sina trogna, ty till trons väsen hör just Jesu Kristi kännedom. (1) De känna honom genom hans verk på dem själfva; (de ha varit blinda, nu se de o. s. v.); (2) af hans ord, hvars kraft de erfarit; (3) genom hans Ande, med hvilken de äro beseglade.

2. *Herren uppenbarar sig fortfarande för sina trogna.*

a) De känna visserligen sin frälsare, men endels; Kristi rikedom är outgrundlig; kännedomen om honom måste tillväxa och blir dock här aldrig fullkomlig. Johannes döparen kände Kristus såsom Messias, men förstod ej och behöfde därföre lära sig förstå arten och betydelsen af hans verksamhet.

b) Såsom därföre de troende behöfva tillväxa i Kristi kännedom, så uppenbarar han sig alltmer för dem, att de skola allt fullkomligare lära känna honom; låter dem få göra nya erfarenheter af hans underbara vägar. — Förargelsens fara därvid v. 6.

c) Gifver dem allt större ljus i afseende på sin härlighet.

II.

1. *Hvar och en troende är ett Guds verk och såsom sådant ett lefvande vittnesbörd om Kristi kraft och härlighet* (jfr v. 5 m. Efes. 2: 10).

2. *Den troende är kallad att vittna om Herrens dygd* (1 Petr. 2: 9).

a) genom en fast och orubbig bekännelse; icke såsom ett rör, som drifves hit och dit af vinden (v. 7);

b) genom själf- och världsförsakelse; skild från den veklighet, som utvisar andlig kraftlöshet och odugliget för Herrens verk;

c) genom sitt frigjorda barnsliga väsen, som visar, att han icke längre står i förgården till Guds rike (= Johannes-ståndpunkten i enlighet med Matt. 11: 11), utan har del i Guds rikes väsentliga kraft och härlighet.

4.

Ämne **Stadigheten i tron på Kristus.**

1. *I anfäktningsnöden* (v. 2, 3).
2. *Vid de många lärdomsvädren* (v. 7).
3. *Under erfarenheten af köttets svaghet, med dess frestelser till veklighet: »skona dig själf».*

5.

Ämne. **Kristendomen anbefaller sig åt hvarje människas samvete inför Gud** (jfr 2 Kor. 4: 2).

Kristendomen anbefaller sig åt människorna; framställer sig själf för dem för att blifva mottagen. — Han anbefaller sig åt samvetena = människans inre medvetande med Gud om hans vilja, om sanningen och rättfärdigheten. Litet eller intet återstår visserligen af den ursprungliga likheten med Gud, men i människan finns dock något, hvarigenom Gud fortfarande har tillgång till henne, och det är samvetet. Det medvetande om lagen (= om sanningen och rättfärdigheten), som samvetet innefattar, är visserligen, äfven det, dunkelt och förvirradt, men likväl kan det, om det ej förhålles i orättfärdighet (Rom. 1: 18, b), känna igen det, som är sant, rättfärdigt och godt, när det på ett kraftigt sätt träder människan personligt nära. Så kan Guds Ande komma åt henne, upplysa, bestraffa, upprätta henne. Det är nu åt samvetet, kristendomen anbefaller sig; icke åt det resonnerande förståndet, som ingen annan verklighet vill erkänna, än det man tar på med händerna; icke heller åt den sinnliga känslan, som kommer i svallning genom det, som är rörande och retar inbillningskraften, utan just åt samvetet med dess hemliga eller förnumna oro, dess längtan efter frid och dess drift hän emot Gud. Och låter en människa blott Gud och hans ord få att göra med samvetet, gör hon det religiösa till ett verkligt samvets- och lifsspörsmål, då kan det icke fela, att Kristus och hans ord så dokumentera sig inför hennes hjärta, att hon, som, just emedan hon genom att göra sitt gudsförhållande till ett samvetsförhållande, är af sanningen, ej kan annat än höra Jesu röst, tro och lyda (Joh. 18: 37). —

6.

Ämne. **Faran att taga anstöt af Kristus.**

1. *Denna fara är förhanden.*
2. *Att det är ytterst farligt att stöta sig på Kristus.*

Fjärde söndagen i advent.

Vi stå på tröskeln till julen. Fjärde adventsöndagens perikop är ock vald med afseende härpå. Han, som själf i och genom sina verk är beviset på, att han är den utlofvade, han har ock vittnesbörd af hela gamla testamentet, hvars sista profet Johannes döparen var, på samma gång han var mer än en profet.

Text: Ev. Joh. 1: 19—28.

Exegetiska anmärkningar. V. 19. Budskapet till Johannes utgick enligt all sannolikhet från det stora rådet, sanhedrin, i Jerusalem. Om uppkomsten af denna judarnes högsta andligt-politiska domstol vet man icke någonting med visshet. Den var troligen en fortsättning af äldre institutioner, särskildt af den som under namn af *γερουσία* omtalas i 1 Makkab. 12: 6, 2 Makkab. 1: 10; 4: 44. Den var sammansatt af öfversteprästen (ordf.), de äldste och de skriftlärde eller lagkloke. — Johannes kallar detta råd »judarne», en benämning, som alltid hos Johannes angifver fientlighet mot Kristus. De utsände komma för att af Johannes fordra redogörelse för hans person och verksamhet. Rådet hade både rätt och plikt att framställa denna fordran, men det sinnelag, som låg till grund för åtgärden, var icke det rätta. *Σὺ τίς εἶ;* Frågan afser Johannes' person, på grund af de rykten, som voro i omlopp om honom. Rådet vill veta, hvem han är, hvilken värdighet han tillskrifver sig, för att på grund däraf kunna bedöma rättmätigheten eller orättmätigheten af hans verksamhet.

V. 20. *ὡμολόγησεν* = bekände utan tvekan. Han »förnekade icke», nämligen Herren, just därigenom att han nekade sig själf vara den, hvartill folkets allmänna röst ville göra

honom. Utan »han bekände»: sakens upprepande på detta sätt både i negativ och positiv form synes antyda en afsikt hos evangelisten. Måhända ville han bland annat genom detta starka framhäfvande af döparens bekännelse om sin egen ringhet motarbeta ett öfverskattande af Johannes, till hvilket han torde i sin omgifning ha upptäckt spår.

Vv. 21, 22. *Οὐκ εἰμί* = »Jag är det icke». Judarne väntade den personliga Elias. Detta var ej Johannes. Däremot var han sin tids Elias; denne skulle ha uppträdt alldeles som Johannes, om han lefvat på tiden för hans verksamhet. — *Ὁ προφήτης* = profeten, den bestämda (5 M. B. 18: 18). Judarne väntade en särskild profet, som skulle uppträda omedelbart före Messias. De tänkte därvid vanligen på Jeremias. De tydde nämligen icke 5 M. B. 18: 18 på Messias själf; honom tänkte de sig i allmänhet uteslutande såsom konung. Denne af dem menade »profeten» var icke Johannes. — *Εἶπον οὖν κτλ.*: Judarne ha uttömt sina möjligheter. Då Johannes icke är någon af de tre nämnda: Messias, Elias och profeten, hvem är han då?

V. 23. *φωνὴ βοῶντος* = rösten af en, som ropar, eller en ropande röst, en häroldsröst. Bägge uppfattningarna komma i grunden ut på ett. *Ἐν τῇ ἐρήμῳ* = i öknen. Rösten höres i öknen, en visserligen icke alldeles steril trakt, men väl en trakt, där inga banade vägar finnas utan endast gångstigar. En bild af judafolket. Det befinner sig i andligt och lekamligt elände; ur denna öken vill Herren föra dem in i sitt rike. Men då: *εὐθύνατε*, »rödjen väg» för honom, försätten eder i den ställning, att han kan finna ingång hos eder: bättring, *μετάνοια*, från en sida sedd människans egen sedliga handling, å andra sidan en verkan af den förekommande naden eller af *φωνὴ βοῶντος*. Genom att på sig lämpa den esaianska profetian (Es. 40: 3) har Johannes tydligt sagt, hvem han är, nämligen Elias, ehuru icke i den bland judarne gängse vulgära meningen.

V. 24, 25. *ἐκ τῶν φαρισαίων*: den verkheliga, fanatiska judendomens malsmän; däraf deras bitterhet, framskymtande i den följande frågan till Johannes, han, som vågat

fordra bättring äfven af dem. — Judarne väntade med den messianska tiden en genomgripande rening af folket. Denna rening funno de i enlighet med profeternas bildliga framställningar framställd såsom vattendop, tvagningar i vatten (jfr Es. 4: 4; Sak. 13: 1; Hesek. 36: 25; 37: 23 ff.). Johannes, hvars dop var ett bättringsdop till syndernas förlåtelse, och som genom detta dop afbildade den rening, som genom hans bättringspredikan borde åstadkommas, uppfattade tvifvelsutan sitt dop såsom en början till den egentliga messianska reningen, dopet med den helige Ande och eld. Det judiska rådet och dess utskickade togo ock saken på samma sätt, eller så att Johannes genom sitt döpande uppträdde såsom inledare af denna rening. Men då Johannes nekade sig vara både Messias, Elias och profeten, så ansågo de honom tillvälla sig en rätt som ej tillkom honom. Däraf deras fråga i

vv. 26, 27. *Ἐγὼ βαπτίζω κτλ.* Meningen: »Jag döper i vatten, medan midt ibland eder står den af eder okände Messias = jag döper med bättringens, den sanna ångerns och botfärdighetens döpelse, just därföre, att Messias är kommen. Mitt dop har sitt berättigande af denna omständighet, för hvilken I ären blinda, ty jag, den ropande rösten, som manar att rödja Herrens väg, jag fyller min kallelse såsom hans härold just genom mitt dop, som är en nödvändig följd af min predikan, ja, som är min predikan själf i symbolisk form.» (Så Nebe och hufvudsakligen också Godet.) Så har Johannes på det tydligaste besvarat fariseernas fråga, och de synas icke ha haft någonting att invända däremot. Men så har ock Johannes bekänt sig vara Elias i *icke* fariseisk mening. — *ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν* (med rätta uteslutet af Tischendorff, Westcott och Hort men bibehållet i vår nya öfversättning) uttolkas olika: dels *före* i anseende till tid, dels i anseende till värdighet och dels i anseende till existens (= evig föruttillvaro). De två sista tolkningarna torde böra förenas: den evige Messias, just därför, att han stammar ur evigheten, är af oändligt mycket högre värdighet än Johannes. — *λύσω* = den ringaste slafsyssla.

V. 28. Betabara, bättre läsart Betania, men ett annat än det på västra sidan af Jordan 15 stadier från Jerusalem belägna B. Det Betania, som här menas, har blifvit förstördt och har spårlöst försvunnit.

Vid den *homiletiska behandlingen* af vårt evangelium torde man inledningsvis böra dröja vid söndagens betydelse i kyrkoåret och vid perikopens betydelse att öppna den dörr, som leder in i julens festglädje. Detta sker genom att i korthet påpeka, att han, som kommit och kommer, Jesus, är också genom Johannes' vittnesbörd bevisad vara Guds son. Men för öfrigt är det just detta vittnesbörd, för så vidt det ådagalägger Johannes' trohet och rättsinnighet, som bör vara föremål för predikan. *Johannes, ett troget och sannfärdigt vittne om Jesus såsom den, som komma skulle, afvensom huru, enligt Johannes' förebild, ett rätt vittnande om Herren äger rum*, det kan sägas vara den grundtanke, som bör behärska predikan öfver denna text.

Homiletiska vinkar. V. 19. Världen, icke blott så att säga privatim, utan ock officielt genom sina maktinnehafvare, fordrar eller kan ofta fordra af en kristen redogörelse för det hopp, som i honom är. Han måste då svara och får icke undandraga sig, och det både för Herrens skull och för den frågandes skull. — Johannes blef tillfrågad, hvem han själf vore; han svarade så, att han, då han redogjorde för sig själf, vittnade om Herren på ett sådant sätt, att han, Johannes, helt och hållet kom i skymundan och Herrens namn däremot blef äradt. Ett exempel, värdt att akta på. Endast då talar en kristen rätt om sig själf och sina andliga erfarenheter, när af alltsammans blir ett vittnesbörd om Kristus, ett sådant beprisande af hans härlighet, att han blir allt och den vittnande intet.

Vv. 20—22. Det rätta vittnesbördet om Kristus är, såsom det af Johannes framburna, ödmjukt och sant (bort med all egen ära och framför allt med den, som vinnes på Kristi bekostnad!), frimodigt och bestämdt. I samma mån man i verklig ödmjukhet afsäger sig sin berömmelse, är man i stånd att ära Herren. Detta höfves de kristna. — Att känna, hvad man *icke* är, är ett väsentligt stycke af den sanna självkännedomen. Har man den, då far man ej i höjden och griper till sådana verk, hvartill man hvarken har kallelse eller gåf-

vor. Den nödiga själfbegränsningen i ens verksamhet följer således däraf. — Johannes hade bekänt, hvad han *icke* var. Gärna hade han velat låta det härvid bero. Han var *ifrig* att visa ifrån sig en otillbörlig ära; han är *trögare*, då han uppfordras att säga hvem han är, ty han är dock något stort (Luk. 1: 15; Matt. 11: 11). Helig blygsamhet, ödmjuk försynthet var ett framträdande karaktärsdrag hos denne väldige man (jfr Joh. 3: 27—30). De utskickade tvungo honom emellertid genom sina frågor till en bekännelse äfven om den höga kallelse, han såsom Messias förelöpare hade. Men han anger denna sin ställning med de blygsamma ord, som, lånade ur profetian, låter hela tonvikten falla pa honom, hvars väg han manar folket att rödja. — Väl den, som aldrig framhäfver sig själf, utan om och då han blir något framstående här i världen, *tvingas* fram eller rättare upp. En ära och upphöjelse, som man begärligt eftertraktar, blir gemenligen till snara och fall.

V. 23. Då Johannes gifver sig själf den minsta möjliga äretiteln och arbetar på att få sin egen person så mycket som möjligt undan, på det att Herren skall så mycket klarare framstå, så visar han sig vara ett rätt sanningsvittne. Men huru få äro sådana. Det faller sig så svårt för den syndiga människan att icke få vara *något*. En med de rikaste gåfvor utrustad predikant får vara endast en *röst!* Hvem bryr sig om rösten såsom sådan? Det är den ropande, den, hvilken rösten tillhör, som man frågar efter. Detta må alla, som vilja vara Kristi vittnen medelst frambärande af hans ord, noga besinna.

Vv. 24, 25. Sändebudens sista fraga tillkännager en viss retlighet (*οὖν*). I början kunna världsligt sinnade människor i sina förhandlingar med rätta kristna angående saker, som höra tron och kristendomen till, vara höfliga och skicka sig både vänligt och värdigt, men då, såsom väl sällan kan undvikas, de troendes tal i längden blir dem besvärligt, alldenstund det har ett salt med sig, som orsakar sveda i öppna syndasar, så känna de sig ju längre desto mer otåliga och retliga. Ifall de då ej till slut låta sig af sanningen öfvervinnas, så bryter fientligheten mot densamma ut i full låga, och det få de kristna på ett kännbart sätt erfara.

V. 26. Huru hastar icke Johannes från sig själf, utan att dock osant nedsätta sig själf och sin kallelse, till mästaren, den sanne döparen. Ja, han är det, han allena! Den, som vill undfå *Anden*, d. ä. den som begär rening, kraft, ljus, lif, med ett ord ett nytt väsen, och således alldeles icke låter

sig nöja med det gamla, det vare aldrig så omsorgsfullt upplappadt och poleradt, han skynde sig till andedöparen Jesus Kristus och tage af honom lifvets vatten för intet Äfven en Johannes får ej skymma bort Kristus, d. ä. icke vår bättring, icke vårt arbete i bön, helgelse och Guds verk, icke vår bekännelse och vårt lidande i sanningens tjänst; *ingenting* få vi låta ställa sig emellan oss och Kristus; i annat fall går det ej rätt till. — Var icke nöjd med mindre än Andens gåfva. Han är det högsta men ock det minsta, en människa behöfver för att vara kristen, ett Guds barn och arfvinge till Guds härlighet. — ***Μέσος ὑμῶν*** — »midt ibland eder»; Kristus okänd midt ibland sitt folk, midt i kristenheten! Ett förunderligt, men dock alltför vanligt sakförhållande.

V. 27. Att vara Kristi lifegen, hos honom förrätta en slafsyssla, det finner Johannes vara för sig en för stor ära; och dock, vi äro kallade att med honom, Guds son, dela barnaskapets hos Gud ära; han vill göra oss till sina bröder och upphöja oss till delaktighet af hans konungatron (Upp. B. 3: 21). Är detta ej för mycket? Ja, från vår sida sedt öfversvinneligen för mycket. Men Guds gåfvor motsvara i storhet honom själf; hans ära har en afglans i den ära, till hvilken han i Kristus vet att upphöja stoftets barn, syndens förnedrade trälar. Den, som vill blifva grundligt förödmjukad, han betänke icke blott, hvad han *är*, utan ställe ock rätt lifligt för sin själ den kallelse, hvartill han i Kristus Jesus är kallad. Då skall han komma att heligt skämmas i sitt hjärtas grund, och så skall han erhålla det sinne, som Johannes ägde, samt blifva skicklig att såsom han vittna om sin frälsare. — »Icke värdig»; nämligen till sin person, till sin inre beskaffenhet. Johannes döparen kände sig själf behöfva den bättring, som han predikade för andra. Sammalunda förhåller det sig med alla ordets trogna och redliga tjänare. De predika för sig själfva det, som de predika för församlingen, och äro de stränga mot sina åhörare, så äro de ännu strängare mot sig själfva.

Predikoutkast.

I.

Inl. Rom. 10: 10.

Ämne. **Ett rättsinnigt Jesu Kristi vittne.**

1. *Vittnesbörd vill Herren hafva af sina tjänare, och han låter dem ej sakna tillfällen därtill* (v. 19)

a) Vittnesbörd (= betygande för andra om det man själf upplefvat) vill Herren ha (1) för vittnets egen skull; det är endast genom uttalande och betygande af den kända sanningen, som denna blir för människan, hvad den bör vara i både hennes inre lif och hennes gärning; hon vinner den på ett nytt sätt, då hon bekänner den;

b) för sin skull, emedan det är på sådant sätt, han vill göra sig känd och uppväcka tro, ty tron är af predikan (Rom. 10: 17).

c) Herren låter icke de sina sakna tillfällen att vittna. Hela deras umgängelse med ord och gärning bör vara ett vittnesbörd om Herren och hans dygd, men därjämte gifvas rika tillfällen till munnens bekännelse i egentlig mening: det klara och bestämda uttalandet, *att* och *hvarföre* man tror på Jesus Kristus. Tillfälle därtill i synnerhet *uppfordran* att på ett eller annat sätt bekänna.

2. *Kristi tjänares vittnesbörd aflägges i sanningen och om sanningen.*

a) I det rätta sinnelaget; således ett afsägande af hvarje äfven med enträgenhet erbjuden ställning, som går utöfver den vägrödjande tjänarens. Är det trogna vittnet en rikt utrustad predikant och själasörjare, undgår han lika litet åtskilligas falska, öfverdrifna beundran som andras hat. Man låte ej sin person skymma Kristus. Man »sjunge ut» inför världen, trots hennes förtrytelse däröfver.

b) *Om* sanningen sådan den är i Kristus; framhållande af Kristus och hans ord och verk på ett sådant sätt, att han blir i en lefvande öfvertygelses kraft människorna för ögonen målad i hela fullheten af hans frälsarehärlighet (= den, som döper med den heliga Ande) efter den i den heliga skrift framställda bilden af honom.

3. — — *med frimodighet* (v. 20).

a) Hvarje rättsinnigt vittnesbörd om Herren medför en fara för den, som vittnar. (1) Icke blott det vittnesbörd om Kristus, som med dömande öfverbevisning om synd träffar världen, utan äfven det allvar, hvarmed hvarje rätt Kristi vittne visar ifrån sig hvarje köttslig berömmelse och vidhängsenhet, kan reta till fiendskap. (2) I bägge fallen är en fara förhanden, och i senare fallet en egendomlig frestelse, ty både otacksamt och högmodigt synes ofta det stränga tillbakavisandet af hvarje köttslig beundran vara.

b) Därföre behöfver ett Kristi vittne frimodighet; icke en sådan, som trotsigt utmanar världens ondska, utan som hvilar på ödmjukhetens självförsakelse, och därföre är en nådegåfva, som ej vinnes utan kamp.

4. — *med visdom. Johannes sade icke mer än det, hvartill de utskickades frågor föranledde honom. Han är varsam i sitt tal* (Matt. 7: 6).

a) Sanningen, med oförstånd och i otid framburen, kan åstadkomma stor skada. En i sig själf god och kraftig föda, gifven en sjuk människa, kan förorsaka hennes död.

b) Därföre behöfs visdom och helig nykterhet i vittnesbördet, så att sanningen ej meddelas på ett sätt, som hindrar dess hälsosamma verkan. (1) Denna visdom icke = världslig klok beräkning; den är en nådegåfva (Jak. 1: 5). (2) Den i ödmjukhet mest lydaktige, i sann mening enfaldige, är vanligen den, som handlar visligast. (3) Den hämtar sin himmelska smörjelse af kärleken, som ej heller i vittnandet om Herren på ett underfundigt sätt söker sitt eget.

2.

Ämne. **Den frågan: Hvem är du? besvaras rätt af en människa, i samma mån hon kan rätt besvara den frågan: Hvem är Kristus?**

1. *Johannes döparens kallelse och uppgift stod i innerligt förhållande till Kristus. Han kunde besvara frågan: Hvem är du? endast därföre, att han kunde rätt besvara frågan om Kristus. Icke blott den, som har kallelsen att genom predikan vittna om sanningen, utan hvilken människa som helst vet endast då, hvem och hvad hon i andligt afseende är, om hon vet hvad Kristus är.*

a) Johannes var härolden på Kristi väg (v. 23). Endast genom att veta, hvem den var, före hvilken han var sänd, kunde han intaga sin rätta plats och framställa sig själf, hvarken högre eller ringare, än han verkligen var. (1) Icke Jesus, (2) icke Elias, icke profeten (v. 21), (3) utan häroldsrösten, (4) i förhållande till Kristus den ringaste tjänare. Detta emedan han kände den, för hvilken han var sänd, såsom Herren (v. 23) och den, som döper med den heliga Ande (Matt. 3: 11).

b) Kristus står i det förhållande till oss, att ingen människa kan rätt känna sig själf utan att lära känna honom. (1) Kristus är Guds väsens afbild i människonatur; därföre den sanna människan, människan enligt hennes ursprungliga bestämmelse (»Guds beläte»). (2) I och genom honom kan därföre en människa känna sig själf; hvad hon *icke* är: rättfärdig för Gud, en gudsmänniska; hvad hon *är:* en syndare, förtappad, trälbunden och vanmäktig, men ock till gemenskap med Gud skapad och kallad.

2. *Endast därigenom, att Johannes behjärtade, hvem Jesus var, och till honom intog den rätta ställningen, kunde han aflägga en god bekännelse på en gång om sig själf och om Kristus. Sammalunda ock hvarje människa.*

a) Hvad Johannes kände och förstod, däri lefde han. Hans kunskap var honom gifven ofvanifrån; därföre ställde han sig på den rätta ståndpunkten inför Gud och Kristus, på samma gång han intog den rätta ställningen till människor genom sin bekännelse. Frimodig, utan knot och tvekan, ödmjuk, sann.

b) Den, som i Guds ljus skådat både sig själf och sin frälsare, gör sammalunda. (1) Den rätta självkännedomen och Kristuskunskapen ställer människan på den rätta platsen inför Gud; botfärdighetens, trons, lydnadens, tillbedjandets ståndpunkt. (2) Den gestaltar ock bekännelsen, hvarigenom hon blir ett Jesu Kristi vittne. Då tron förenar hjärtat med honom inför Gud, så förenar bekännelsen människan med honom inför världen. Allt, hvarigenom människan ådagalägger, att hon hör Kristus till, är bekännelse; särskildt munnens bekännelse, där den är ett verkligt lefvande vittnesbörd: sant, ödmjukt, frimodigt. Det beseglas af vandelns vittnesbörd i helighet och kärlek.

3.

Ämne. **En kristen vet att gifva skäl för det hopp, som är i honom.**

1. *En kristen vet, hvad han icke är, och hvad han är* (vv. 20, 21, 23).

a) Icke Kristus = sin egen frälsare, = icke i sig själf rättfärdig inför Gud;

b) icke Elias eller profeten = icke något stort andligt ljus eller ett Guds utkorade redskap till utförande af stora ting;

c) utan en, som ej är värd att upplösa Jesu skoremmar = en arm syndare;

d) men dock en benådad syndare; en människa som i sann bättring beredt väg för Herren i sitt hjärta och af honom blifvit döpt med den helige Ande.

2. *En kristen vet, hvad han har i sin frälsare.*

a) Han äger syndernas förlåtelse och fri och öppen tillgång till den nåd, i hvilken han står (Rom. 5: 1, 2);

b) Han har del i sin himmelske Faders kärlek, och är hans arfvinge och Kristi medarfvinge.

3. *Därföre kan han gifva skäl för det hopp, som är i honom.*

a) Namnkristna, som trösta sig af den obestämda meningen om Guds barmhärtighet, kunna väl understundom göra reda för den kristna lärans hufvudstycken, men något visst och välgrundadt svar på den frågan: »Hurudan är din ställning inför Gud?» kunna de ej gifva.

b) Men rätta kristna kunna gifva skäl för sitt hopp, ty såsom de veta, hvad de äro i sig själfva, och hvad de äro i sin frälsare, så veta de ock, *hvarföre* de ha ett så stort och fast hopp, som lefver i dem.

4. *En rätt kristen aflägger bekännelse om sitt hopp, då han därtill uppfordras.*

a) Han springer icke omkring och flaggar med sin kristendom (jfr Matt. 6: 5 ff.);

b) men han låter sitt ljus lysa för människorna genom sina goda gärningar (Matt. 5: 16).

c) Han vet att svara dåren på hans dårskap, då denne angriper hans allraheligaste tro.

d) Han uttalar frimodigt sin tro inför världen, när han därtill uppfordras, vare sig detta sker genom öppna frågor eller genom sådana omständigheter, vid hvilka Herrens ära och nästans frälsning kräfva ett öppet uttalande.

4.

Ämne. **Hvad en kristen icke är, och hvad han är.**

1. *Han är icke i sig själf (= på grund af sin naturs beskaffenhet eller sina gärningar) rättfärdig inför Gud, men i Kristus är han det.*
2. *Han är icke en syndfri människa, men ett Guds helgon är han dock.*
3. *Han är icke någon profet eller apostel, men ett redligt vittne om sin frälsare är han dock.*

5.

Ämne. **Några svar, som människor pläga gifva på frågan: Hvem är du?**

I. Svar af förblindade människor.

II. — af andligen upplysta människor.

I.

1. *Af en kunskapsstolt människa: »Jag är en profet» = en, som i ljuset af mitt förnuft känner sanningen.*
2. *Af en sedlighetsstolt människa: »Jag är en Elias» = en, som af egen kraft kan reformera mig själf och göra mig värdig evigt lif.*
3. *Af en kristendomsstolt människa: »Jag är Kristus» = har nått Kristi fullbordade ålders mått = syndfri helighet.*

II.

1. *Jag är den förnämsta af syndare* (jfr v. 27 b).
2. *En, som fått barmhärtighet och lefver på barmhärtighet.*
3. *En människa, som genom det stora, Herren har gjort med mig, är ett vittne om Kristi dygd (= att han kunnat göra mig, den förnämste af syndare, till en benådad människa, till ett Guds barn, ett härligt bevis på hans oändliga barmhärtighet och mäktiga nådeskraft).*

6.

Ämne. **Hvarföre känna så få Herren Jesus, ehuru han är midt ibland oss?**

1. *Att så få känna Herren, visar sig ej blott däraf, att bokstafskunskapen om honom är ganska ringa, utan framför allt däraf, att hos så få förspörjas tecken till det lif i Gud, som finnes hos den, som känner Jesus* (Joh. 17: 3).
2. *Orsaken därtill är,*

a) att de, som äro sända att vittna om Jesus, ej äro sanna Guds röster och därföre ej förmå rödja väg för Herren;

b) att de, som likväl få mottaga ett kraftigt vittnesbörd om Kristus, icke bedja om Andens gåfvor, icke fråga efter ljus i sin salighetssak utan förhålla sanningen genom sin kärlek till orättfärdigheten. —

7.

Ämne. **Det rätta allvaret i att tränga in i Guds rike.**

1. *Att man hör, hvad den ropande rösten säger.*
2. *Att man lär känna Herren Jesus själf.*
3. *Att man underkastar sig hans riksordningar.*

(Steinhofer.)

Juldagen.

Juldagens evangelium framställer för oss hans födelse, som är världens ljus och lif, det eviga Logos', Guds sons mandomsanammelse för att så blifva och förblifva människans son. Länge och med innerlig åstundan väntad af Israel, detta väntans folk, hvars lif ligger i hoppet, kom han, »när tiden var fullbordad» (Gal. 4: 4) = då förberedelsens tid var till ända och den gammaltestamentliga ekonomien fyllt sin uppgift. Med honom kommer den väsentliga frälsningen, det ljus, som skall sprida sina strålar i allt vidare kretsar, den konung, som skall i sitt rike upptaga alla, som äro mottagliga för hans förlossande nåd. Kristi födelseår är grundvalen för mänsklighetens nya födelse. Född *för* oss, oss till godo, bör han ock födas *i* oss. Nya födelsens ögonblick är den enskildes sanna jul.

Text: Ev. Luk. 2: 1—20.

Exegetiska anmärkningar. Texten har trenne delar: berättelsen om själfva födelsen (vv. 1—7); änglabudskapet därom till herdarne (vv. 8—14); herdarnes besök hos den heliga familjen (vv. 15—20).

V. 1. *ἀπογράφεσθαι* = antecknas för beskattning, skattskrifvas, också skattläggas; här tvifvelsutan den första betydelsen. *οἰκουμένην* = den romerska världen, Palestina inbegripet.

V. 2. Af alla försök att lösa de kronologiska svårigheterna vid detta ställe synas endast tvenne förtjäna afseende: det ena består i antagandet, att endast *befallningen* om skattskrifningen föranledde Marias och Josefs resa, och att endast

uppteckningen hann börja vid detta tillfälle. De som antaga denna förklaring läsa *αὐτή* i st. f. *αὕτη*, så att meningen blir: »skattskrifningen själf skedde såsom den första, då Quirinius (Kyrenius) var stathallare öfver Syrien». Det andra antagandet är, att Quirinius tvenne särskilda gånger var landshöfding, den första från år 4 före till 1 efter Kristus, den andra fran år 6 efter Kristus, den period, om hvilken man bestämdt vet, att Quirinius varit landshöfding öfver Syrien. Den senare åsikten, antagen af Nebe o. a., synes ha goda skäl för sig.

Vv. 3—7. *εἰς τὴν ἰδίαν πολιν* = till sin egen stad. Man har ansett, att hvarje jude borde i och för skattskrifningen infinna sig i den stad eller på den ort, hvarifrån hans släkt var. Man har antagit, att de för denna åtgärd nödiga släktregistren endast funnits i stamorten. Marias resa hade väl dock ej varit behöflig, om detta skulle ha varit orsaken till en betlehemsfärd i hennes hafvande tillstånd. Saken torde kräfva en enklare förklaring, och en sadan, angående såväl det ena som det andra, som ägde rum vid Jesu födelse, har E. Stave gifvit i sina »Minnen från en resa genom Palestina», ur hvilka följande må anföras (sid. 234 ff.): »Det är vanligt, att man tänker på ett stall, så fort det blir fråga om stället för Jesu födelse. Därtill gifver emellertid ordet i grundtexten ingen anledning. Ordet *Katalyma* »härberge» (Luk. 2: 7), hvilket af Lukas (22: 11) och Markus (14: 14) dessutom användes såsom beteckning för salen, där Jesus åt paskalammet och instiftade nattvarden, betyder helt enkelt ett hus, där man tar in eller stiger af. Att man tänkt på ett stall, har väl sin grund i omnämnandet af krubban, och i öfverensstämmelse med denna tradition, som sträcker sig ända ned till Justinus martyren, har Mariakyrkan byggts öfver en sadan stallhåla. Till denna tradition torde väl ock munkväsendets dyrkan af fattigdom o. s. v. ha bidragit. Att Josef och Maria skulle ha kommit för sent till det med anledning af skattskrifningen uppfyllda Betlehem för att få något rum, är endast ett nytt antagande, grundadt därpa, att det heter.: »Det fanns ej något rum i härberget».

»Om det var i ett offentligt härberge, motsvarande en nutida s. k. *chan*, för hvilket Lukas dock använder *pandocheion*, eller i ett privat hus, som Josef och Maria togo in, får sammanhanget afgöra. För egen del är jag fullt öfvertygad, att man gjort betlehemiterna vid tiden för skattskrifningen mycket orätt genom att, så ofta juldagsevangeliet förklarats, på ett mindre smickrande sätt tala om deras ogästvänlighet. Efter all sannolikhet tog Josef in, ej i ett offentligt, utan i ett privathus, då han helt visst hade anförvanter, om ej rent af sina föräldrar och bröder i Betlehem. Det senare är mycket sannolikare, än att han skulle ha begifvit sig dit, bara därföre att han var af Davids stam. Romarne brydde sig säkert icke mycket om judarnes stamindelning, hvilken efter exilen för resten ej var någon lätt sak att ta reda på. Gamla förteckningar öfver släkterna kunna möjligen ha existerat. För prästsläkterna skola sådana enligt Josefus verkligen ha varit för handen. Men att lägga dessa anteckningar, hvilka säkerligen i många fall ej kunde anvisa bestämd uppgift om stam och släkt, till grund för en skattskrifning var i själfva verket lika omöjligt som ett kringresande till de särskilda städerna i de gamla stamgebiten, hvilkas gamla gränser man ej mera bestämdt kunde afgöra och hvilkas städer efter exilen delvis voro t. o. m. obebodda. . . . Det enklaste var väl, att hvar och en gick till sin hembygd, och att Josef således, efter en tids vistelse i Nasaret, på grund af skattskrifningen tog vägen till Betlehem, därföre att han där hade sitt hem. Att han tillika var af Davids släkt, strider naturligtvis icke däremot. Att Lukas (2: 4) särskildt framhåller det senare, hade för honom och hans läsare stort intresse, då han ville visa, att den utlofvade frälsaren härstammade från Davids kungliga släkt. Däremot angifver ej detta uttryck nödvändigt, att skattskrifningen skett efter stammen . . . Att Josef i Betlehem hade anförvanter, är sannolikt äfven därföre, att han tog Maria med sig på vägen. Hvarken efter romersk eller judisk sed var det nödvändigt att taga sin hustru med till skattskrifningen. När han nu ej desto mindre gjorde detta, så tyder det på, att han där ej

var en främling. Det är därföre sannolikast, att de (Josef och Maria) haft för afsikt att bosätta sig i Betlehem hos sina anförvanter, då de med anledning af påbudet om skattskrifningen lämnade Nasaret. Josef hade måhända från början endast uppehallit sig där en kortare tid på arbete, under det han hade sitt hem i Davids stad. Men under sådana förhållanden kunde de ej ha bott i ett offentligt härberge, hvilket da, såsom nu, säkert ej medgaf ett vistande där mer än på sin höjd för en natt eller två.»

»Men huru då förklara krubban, och att det »ej fanns något rum i härberget»? Att »härberge» här kan betyda en privat boning, ha vi sett. Att utrymmet i en sådan hos Josefs anhöriga kunde bli anlitadt, då måhända äfven andra bröder hemkommo af samma anledning, är lätt förklarligt. Och ändtligen hvad krubban beträffar, så var väl den i den tidens bostäder i Palestina en ej mera sällsynt artikel än den nu är. Den, som har sett, huru ända till 3 à 4 familjer sofva i ett enda rum, dit åsnor, får och getter äfven ha tillträde, förstår lätt, huru utrymmet för en nyfödd kan blifva trångt, och att krubban kunde erbjuda den enda, kanske den bästa hviloplatsen för en sådan. Månget barn i det nuvarande Palestina får nöja sig med en liknande vagga eller med en matta på bara golfvet. Krubban antyder för detta lands förhållanden icke någon särskild fattigdom eller något öfvergifvet läge. Hela den evangeliska berättelsen är tvärtom så naturtrogen, att man i dag skulle kunna finna hundratals liknande tilldragelser. Det utomordentliga ligger ej däri, att krubban måste tjäna som vagga, utan däri, att himmelrikets konung gör sitt inträde på jorden ej såsom en furstlig prins, utan såsom ett af landets vanliga barn.»

Vv. 8, 9. *ἀγραυλοῦντες* = tillbringande natten under bar himmel». — *δόξα* = härlighet; ljusglansen af den himmelska världen, som upplyses af Gud själf i hans härlighet (jfr Uppb. 21: 23). — Icke herdarnes fattigdom och ringhet i och för sig, utan deras tro, eller att de hörde till dem, hvilka väntade efter Israels tröst, gjorde dem värdiga att först mottaga budskapet om Herrens födelse (jfr 1 Kor. 1: 27, 28; Jak. 2: 5).

ἐφοβήθησαν = »de intogos af fruktan»; äfven den svagare afglansen af Guds härlighet har något förkrossande för den svaga, syndiga människan. Guds fullt afslöjade väsen kan ingen se och lefva (jfr Dom. 13: 22 o. a. st.).

Vv. 10—15. παντὶ τῷ λαῷ = hela folket, judarne, men sedan ock allt folket, hvarje folk. — Σημεῖον = tecken, hvaraf de skulle finna sanningen af det mottagna budskapet. — βρέφος = ett barn. »Ipse habitus humilis signum erat fidelibus» (Bengel). — Δόξα ἐν κτλ = »ära vare Gud gifven i den högsta höjden, frid vare på jorden, och öfver människorna utgjute sig Guds välbehag». Denna lofsång utsäger i korthet allt, hvad genom Guds sons människoblifvande skulle uträttas: han kom för att återupprätta Guds ära på jorden, stifta frid emellan Gud och människan och emellan människorna inbördes och återförvärfva åt dem Guds välbehag. — Om den af Westcott och Hort, äfvensom af andra, antagna läsarten εὐδοκίας (i st. f. εὐδοκία), godkännes, kommer det i st. f. »till människorna ett godt behag» att heta: »välbehagets människor» = benådade människor. — ἀπῆλθον — διέλθωμεν: änglarnes bortgång är för herdarne signalen att gå och söka barnet: de hasta genast och beslutsamt åstad i *tro;* intet tvifvel eller vacklande.

Vv. 16—19. De funno. Hvilket finnande! (jfr Matt. 13; 44, 45). — Maria och Josef: obs. ordningen; Maria är hufvudpersonen. Josef har till henne, likasom till den nyfödde, en tjänande, vårdande ställning. — διεγνώρισαν (annan läsart: ἐγνώρισαν) = kungjorde för alla, med hvilka de kommo i beröring, hvad som var dem sagdt om barnet, således att den utlofvade Davidssonen, Messias, var kommen. ἐθαύμασαν = säkert en vanlig nyfiken förundran utan djupare och varaktigare intryck. De sägas icke en gång ha gjort sig mödan att själfva besöka detta underbarn. Maria däremot »*gömde* orden, begrundande dem i sitt hjärta». Hos henne ett verkligt upptagande i hjärtedjupet af det gudomliga ordet; trohet mot det erhållna ljuset: djup innerlighet. Genom att alltid så hafva umgåtts med Guds ord blef Maria »den benådade och välsignade bland kvinnor».

V. 20. *ὑπέστρεψαν* (l. *ἐπέστρεψαν*) = de återvände till sina hjordar, sina ringa hvardagsbestyr, men under Guds lof. Deras obetydliga lifsgärning hade fått ett nytt och rikare innehåll.

»*Se, jag bådar eder stor glädje, som skall vederfaras allt folket, ty i dag är eder född Frälsaren,*» detta måste alltid blifva temat i hvarje julpredikan. Men detta tema kan på mångfaldigt sätt varieras. Det kan ock behandlas dels från mera objektiv dels från öfvervägande subjektiv sida. I förra fallet dröjer man vid Guds genom Sonens sändande uppenbarade kärlek och vid den rikedom af ljus, tröst och lif, som uppväller för oss ur Kristi födelse, i senare fallet åter fäster man sig vid det, som hör till delaktiggörelsen af Kristus genom hans andliga födelse i våra hjärtan. Man må emellertid utgå från den ena eller andra synpunkten, alltid måste det blifva julljus och julsång i predikan. Glädje måste förkunnas alla människor, ehuru denna visserligen endast kan fattas och erfaras af dem, hvilka känna sig behöfva en frälsare.

Homiletiska vinkar. Vv. 1, 2. Augustus' påbud om beskattningen föranledde Josefs och Marias resa till Betlehem och att sålunda uppfylla profetian i Mik. 5: 2. Världshändelserna tagas af Gud i beslag för utförande af hans heliga rikssak. Gudomlig regering och ledning för dess ändamål af saker och omständigheter, som icke synas ha något sammanhang med Guds frälsningsrådslut och frälsningsplan. — Man måste ihågkomma, att Guds vägar likasom slingra sig omärkligt fram igenom människoplanerna och människoverken, och att Gud under vanliga förhållanden icke tillgriper utomordentliga medel för genomförandet af sina rådslut, utan länkar i det fördolda världshändelserna, så att ingenting ovanligt eller utomordentligt förspörjes; allt går helt enkelt och naturligt till. — Vid Kristi första ankomst var Israel förtryckt. Romarne härskade med järnspira öfver Guds folk. Deras ståthållare och prokuratorer utsögo och på allt sätt misshandlade det. Inre och yttre nöd rådde: förnedring i alla stycken. Sammalunda vid Kristi andra tillkommelse. Då skall hans folk, Guds församling, vara förtrampad och eländig i högsta grad, och t. o. med de visa jungfrurna skola af trötthet under den långa och smärtefulla väntetiden insomna.

Då är emellertid han nära, som medför förlossningens saliga glädje åt sitt suckande folk. — Stor nöd går före stor nåd. Under yttre trångmål sänder Gud ofta sina trogna den största andliga välsignelsen.

Vv. 4, 5. I stilla lydnad för mänsklig ordning ha Guds fria barn att vandra. De få icke själftaget söka omsätta sin inre frihet i yttre borgerlig och politisk makt och härlighet, utan vara nöjda med denna tidens villkor. Här äro de gäster och främlingar, och de böra skicka sig såsom sådana. Kristi rike är nu en gång och förblifver ett rike, som icke är af denna världen. Det är betänkligt, att man äfven söker efter godt utrymme och bekvämlighet i det världsliga läget, i tanke att därigenom ens egen andliga ställning och äfven kyrkans däraf skulle hämta mycken förbättring. Under korset växa de skönaste andliga blommor.

Vv. 6, 7. Tiden var fullbordad för Maria; den var ock fullbordad för mänskligheten, som nu skulle undfå förverkligandet af Guds löften. Gud gör allt i *sinom* tid. Det är viktigt att finna oss vid hans sätt; icke på förhand och otidigt söka framkalla eller påskynda hans verk, men icke heller försumma den tid, som han bestämt, och särskildt icke den tid, i hvilken vi varda sökta af hans nåd, — ἔτεκεν = »hon födde»; så blef Guds son vår broder, delaktig af vårt kött och blod, på det han skulle såsom en af oss kunna ingå i vårt läge, åtaga sig vår sak, kämpa, lida och segra *för* och *med* oss. — »I en krubba», såsom ett vanligt ringa judiskt barn! Detta är Guds sätt. I det lilla, det svaga och för världen föraktade uppenbarar han sin kraft. I inre, andlig storhet och härlighet skulle Guds son genom lydnad intill döden fulländas, för att så kunna såsom människoson med full rätt intaga härlighetens tron i himmelen. — I det inre skall Guds rike först byggas; sedan i det yttre. — Kristus i sin ringhet och fattigdom just en frälsare för oss, för de elända (2 Kor. 8: 9). Hvem skulle nu af sin fattigdom och annan uselhet anse sig hindrad fran att komma till honom. Däremot, ingen *rik* har hos Kristus något att göra. Denna världens rika måste blifva fattiga för att kunna komma till honom; fattiga i anden och betraktande sina ägodelar icke såsom *sina*, öfver hvilka de ansvarslöst kunna förfoga efter godtycke, utan såsom en annans (Luk. 16: 12), såsom Guds och de fattiga brödernas. Att på detta sätt vara fattig midt i öfverflödet, det är svårare än att ingenting besitta. — Den krubba, i hvilken vi finna Kristus, är evangelium. Vi böra flitigt söka honom däri. Men se till, att du ej så betraktar

krubban, att du icke får syn på honom, som där har sin bädd. — Hvarje litet barn i vaggan bör betraktas med vördnad, ty Kristus har helgat den späda åldern därigenom, att han själf blef ett spenabarn. Honom ligga ock särskildt barnen om hjärtat. Må dessa isynnerhet vid julen glädjas; de ha fått Guds son till en deras like. Må vi ock självfva blifva såsom barn; då skola vi kunna känna den sanna julglädjen. — »Icke rum i härberget»! Ack, i huru många hus är icke hvarje vrå så upptagen, att icke den minsta plats finns för Jesus Kristus.

Vv. 8—10. »I samma ängd» hade ock David fordom vaktat sin faders hjord. — Herdarne vakade; hade de såsom de flesta andra sofvit, så hade de gått miste om den himmelska uppenbarelsen. — Stryk sömnen ur ögat, om du vill se Guds härlighet. Endast i det vakna och vakande hjärtat och samvetet kan ljuset af Kristi klarhet uppgå. — Då en botfärdig själ i sin bedröfvelse vakar och längtansfullt skådar upp mot Guds löftes morgonstjärna, under det att hon förnimmer endast mörker och natt inom sig, da är Frälsaren henne nära; då skall det snart heta: »Jag bådar dig stor glädje». — Den öfversvinneliga nåden väcker häpnad. Hjärtat behöfver tid för att kunna sansa sig och fatta den outsägliga glädje, den medför. — »Ack, Herre, det är för mycket», så känns det i ett hjärta, i hvilket nådens ljus instrålar i full klarhet. — »Stor glädje»; *stor* är synden, från hvilken Jesus frälsar; stor är naden, han gifver; därför är ock glädjen stor. Endast denna glädje är den sanna, den fullkomliga glädjen. Allt annat fröjdande kan antingen blott beröra sinnena eller väl *röra* hjärtat, men icke fylla det, ej vara för detsamma en aldrig sinande glädjekälla. Skapade för Gud, kunna vi endast i honom finna den fulla mättnaden. I Kristus är Gud oss återgifven.

Vv. 11—14. Kristus är *Herren* = Jehovah, Gud, uppenbarad i köttet; Immanuel. Ja, i honom är i ordets fullaste mening Gud *med* oss (jfr. Rom. 8: 31). — »Ett barn i krubban»; det tecknet passar. — Annorlunda skall det blifva vid Kristi andra tillkommelse; då Guds *δόξα*; äfven det tecknet passar. — I Kristus är försoningsbandet mellan himmelen och jorden återknutet. Ej underligt, att vid hans födelse himmelens portar springa upp, Guds härar draga ut genom dem och en flod af himmelskt ljus utgjutes öfver jorden. — Änglarne stego hit ned för att upphöja Guds ära, uppenbarad i Kristi sändande; vi böra begagna den i Kristus öppnade vägen till och in i den himmelska helgedomen, i andan stiga dit upp för att där lofva Gud för det stora kärleksundret, den out-

sägliga gåfvan af hans son. Och kunna vi rätt lofva Gud för honom, då kunna vi ock lofva Gud för *allt*, för den minsta brödbit vi äta, för hvarje dryck vatten, ja, för lidandet, ty i allt kunna vi skåda och erfara Guds kärlek. — Gif Gud hans ära genom tron (Rom. 4: 20); då fullbordas änglalofsången hos dig; då är du inne i julen; då är Kristus född i ditt hjärta.

Vv. 15, 16. Herdarne gingo genast. Handla du på samma sätt. Följ genast Guds kallelse. Du har ingen tid att förspilla i världens och syndens tjänst. Herdarne gingo hastigt, ty de *trodde* ängelens ord såsom Guds ord; de hade ju beviset på att så var för sina ögon; de sågo och erforo kraften af »Herrens klarhet». Så skall man utan vidare tro Guds ord, som bevisar sig vara Guds ord genom sin kraft. Alltid får en själ, som erfar Herrens nådeskallelse, erfara *något* af hans härlighet, och äfven det minsta där vid lag är något mycket stort. Få äro dock de, som hängifva sig åt intrycken af ordet; de blunda likasom, på det deras ögon ej måtte besväras af Herrens klarhet, och så är det, som om de aldrig förnummit någon verkan af sanningen. — Den, som i enlighet med Guds ords anvisning söker, han finner. Då blir glädjen stor, i samma mån sökandet synts besvärligt och länge fruktlöst.

Vv. 17, 18. Den, som har skådat Herren, *måste* omtala det. Det är både plikt och böjelse, som drifver därtill. »Jag tror; *därföre* talar jag.» — Ju mera man »är glad» i sin frälsare, desto lättare och kraftigare vittnar man om honom. Det är glädjens natur att vilja meddela sig. *Ensam* kan en människa endast för en mycket kort tid känna glädje; hon måste ha någon att meddela sig med. — Men den sanna andliga glädjen är nykter; därföre drifver den ej till andlig pratsjuka. — Icke tom undran öfver sina verk vill Herren ha, utan tro och lydnad.

Vv. 19, 20. Huru ädel och rik blir ej den själ, som har ett rätt Maria-sinne. Blott den, som gör som hon, samlar sig en skatt af ljus och andlig kraft. De andra komma ej längre än till det yttre, och deras kristendomshus, äfven om det är aldrig så putsadt, är byggdt endast på lösan sand. Det visar sig i profvets stund (Matt. 7: 26, 27). — Tillbaka till fåren att lida af köld och hetta, regn och torka; så herdarne. — Inge vänte att alltid få i undrande glädje och lof vandra i skådandet af Herrens härlighet. Tillbaka i det andliga hvardagslifvet, hvari det gäller att tjäna och arbeta under dagens tunga och hetta. Det är därunder, det skall visa sig, om man vunnit någon andlig kraft och förstår att bruka den —

Predikoutkast.

1.

Ämne. **Den äkta julglädjen.**

I. Ämnet för densamma.
II. Villkoret för att få erfara den.
III. Hvari dess sanning bevisar sig.

I.

1. *Jesus själf och det nådesgoda, som är i honom* (vv. 10, 11).

a) Kristus, Herren, hvars härlighet är ägnad att väcka glädje och fröjd (jfr Joh. 1: 14).

b) Frälsaren, i hvilken och genom hvilken vi hafva rättfärdighet, ljus och lif.

2. *Guds kärlek, uppenbarad i honom och i honom åtnjuten.*

a) Uppenbarad i Kristus (Joh. 3: 16).

b) I honom åtnjuten (v. 14) (»ett godt behag»).

II.

1. *Att man upplefvat en andlig jul.*

a) Att Kristus blifvit genom tron född i ens hjärta.

b) Att man i följd däraf blifvit försatt i det himmelska väsendet (jfr vv. 9—14).

2. *Att man så skådar på sin frälsare, att man får erfara något af hans härlighets kraft.*

a) Det bekymrade rufvandet öfver egen synd och vanmakt, som kan förekomma också hos troende människor, utmattar själen och hindrar glädjen

b) Därföre måste vi heligt glömma oss själfva för att i stället se på Herren och innerligt hängifva oss åt tanken på det stora, han gjort för oss, och på hvad vi äga i honom.

III.

1. *Då den verkar Guds lof* (v. 20), *men ock helig stillhet inför Gud, under ett troget begrundande af hans ord* (v. 19).

2. *Då den drifver oss till förkunnande af Herrens dygd.*

a) All sann glädje gör ej blott hjärtat brinnande utan ock villigt till verkande af Guds verk.

b) Den drifver i synnerhet till helgelse och frimodig bekännelse.

2.

Ämne. **Vårt glada och tacksamma utrop vid Jesu födelse: Herre Jesus, du gjorde väl, att du kom!**

1. *Du gjorde väl, att du kom, ty i mörker låg hela världen, men du kom och blef världens ljus.*
2. *— ty i världen hade Gud mistat sin ära, men du kom och upprättade den.*
3. *— ty världen var utan frid, men du kom och stiftade frid.*
4. *— ty i världen var döden väldig genom synden, men genom dig är lifvet vordet väldigt genom rättfärdigheten.*

3.

Ämne. **Ett troende hjärtas välkommen till den i världen komne Frälsaren.**

1. *Välkommen Herre Jesu för att lära mig tro.*
2. *— för att lära mig älska.*
3. *— för att lära mig lyda.*
4. *— för att lära mig lida.*
5. *— för att lära mig dö.*
6. *— i ringheten för att göra mig välkommen i härligheten.*

4.

Ämne. **Hvad medförde Herren Jesus, då han kom i världen?**

1. *Ära åt Gud.*
2. *Frid på jorden.*
3. *Åt människorna Guds välbehag.*

5.

Ämne. **Julens glädje.**

1. *Beredes af Gud i himmelen åt alla människor.*
2. *Åtnjutes af änglarna i himmelen och botfärdiga människor på jorden.* (Blomstrand).

6.

Ämne. **Våra julresor.** (Skildrande utläggning af texten).

1. *Till Rom till kejsar Augustus' palats* (vv. 1, 2).
2. *Till stallet i Betlehem* (vv. 3—7).
3. *Raka vägen in i himmelen* (änglarne).
4. *Till herdarne på marken.*
5. *Från marken ännu en gång med herdarne till Betlehem.*
6. *Med herdarne ur hus i hus!* (L. Harms).

7.

Ämne. **Ett härberge för den nyfödde frälsaren i den pånyttfödda människans hjärta.**

1. *Hurudant härberget skall vara, om Jesus skall bo där.*

a) Det skall vara ett hjärta, ödmjukadt och krossadt af Guds lag.

b) — renadt i Jesu blod och klädt med hans rättfärdighet.

c) — omskapadt af Guds Ande.

2. *Huru härberget blir beskaffadt, sedan den nyfödde frälsaren blifvit där boende.*

a) Det blir uppfylldt med Guds nådes härlighet.

b) Det blir uppfylldt med fröjd, som utgjuter sig i Guds lof. (Schartau).

Annandag jul.

Perikopen på denna dag är icke densamma i alla ev.-lutherska kyrkor. På flere ställen i Tyskland, där evangelium på juldagen slutar med v. 7, utgöres annandagens text af de därpå följande vv., som handla om uppenbarelsen för herdarne och deras besök i Betlehem. Hos oss däremot är annandagens ev. hämtadt ur Mtt. 23, som handlar om Jesu vittnens martyrlidande. Orsaken till dessa förhallanden är, att i den romersk-katolska kyrkan firades på juldagen trenne mässor, af hvilka den första, som hölls ännu under natten (missa in nocte), hade till text Luk. 2: 1—7, eller första hälften af vårt juldagsevangelium, den andra åter (missa in aurora) hade den senare delen af detsamma till text och den tredje (missa in die) vårt andra juldagsevangelium, Joh. 1: 1—14. De på juldagarne följande festdagarne räknades af kat. kyrkan icke till julen, utan voro apostladagar. Så firades på annandagen Stefanus' dag, på tredje dagen Johannes' och på den fjärde menlösa barns dag. Då nu efter reformationen helgonfesterna, äfven de, som voro sammanbundna med julhögtiden, efterhand bortföllo, så förlades på åtskilliga ställen texten för juldagens missa in aurora till annandagen, som sålunda fick uteslutande julkaraktär. Hos oss däremot har annandag jul fått behålla sin gamla perikop och firas sålunda som Stefanus' dag eller, om man så vill, såsom martyrernas dag. Da emellertid martyrernas betydelse är en annan enligt evangelisk än efter katolsk åskådning, så har stefanusdagen i vår kyrka en annan karaktär än i den gamla kyrkan. Man ansag redan tidigt, att dess förhallande till julen vore att bestämma såsom de troendes födelse (näml. genom deras död)

till det eviga lifvet, möjliggjord och grundlagd genom Kristi födelse till jordelifvet. (»Heri natus est Christus in terris, ut hodie nasceretur Stephanus in coelis»). I enlighet med denna uppfattning skulle vi på juldagen dels fira Kristi födelse *för* oss, dels hans födelse *i* oss samt annandagen de troendes födelse till det eviga lifvet på grundvalen af denna dubbla födelse. »Stefanus är Herrens första blodsvittne, den förste som ådagalagt, hvilken döden öfvervinnande lifskraft som utgått och utgår från barnet i Betlehems krubba» (E. G. Bring). Emellertid synes denna uppfattning kunna försvaras, endast om man fäster sig vid episteltexten, som handlar om Stefanus' martyrdöd. Evangeliet uttalar däremot en fruktansvärd dom öfver sanningens fiender, hvarvid visserligen sanningsvittnenas lidande genom dessa fiender omtalas, men därpå faller icke tonvikten. Mig synes därföre annandagens ställning till juldagen bättre fattas såsom en antydning om, hvad den nyfödde frälsaren, likasom hans efterföljare, ha att vänta i den värld, han var kommen att frälsa, och huru hans ankomst, som dock afser idel frälsning, genom människornas blinda otro och hårdnackade fientlighet mot sanningen, blir dem till dom.

Text: Matt. 23: 34—39.

Exegetiska anmärkningar. V. 34 (jfr Luk. 11: 49 ff.). »*προφήτας*, qui ex singulari revelatione accipiunt doctrinam, ut David; *σοφοὺς*, sapientes, qui habent gustum veri et boni habitualem, ut Salomo; hi sunt medii inter profetas et scribas; *γραμματεῖς*, scribas, qui monumenta profetarum et sapientium adornant et ministrant, ut Esra. In *his* magna ex parte habitus est acquisitus, in sapientibus insitus; in profetis infusus. Unde profetas plurimum, sapientes multum, scribas minus, nec tamen parum odit et contemnit mundus» (Bengel). *ἀποκτενεῖτε*, såsom Stefanus och Jacobus; *μαστιγώσετε*, såsom Petrus, Johannes och Paulus (Ap.G. 5: 40; 2 Kor. 11: 24, 25).

Vv. 35, 36. *Ὅπως ἔλθῃ* = »på det att» o. s. v. Det är rättvist för Gud, att de, som öka och fullborda måttet af föregående släkters synder, få bära domen öfver det hela,

nämligen lidandet af de yttre domarne. I den eviga domen får hvar och en enskild bära *sin* börda. — *Ζαχαρίου*, antagligen den i 2 Krön.B. 24: 20—22 omtalade Sakkarias, öfverversteprästen Jojadas son. Denne dödades dock i templets förgård. Den dunkelhet, som vidlåder detta ställe, ha exegeterna ännu icke lyckats skingra. *Ἀμὴν*, högtidlig försäkran, emedan, när Frälsaren talade dessa ord, deras uppfyllelse syntes otrolig och osannolik. — *γενεὰν ταύτην*, »detta släktet», denna generation; bibegrepp af ondska (jfr ex. anm. till ev. på 2 sönd. i adv. v. 32).

V. 37. Från domen öfver judafolket i dess helhet skrider talet till domen särskildt öfver Jerusalem, som äfven i det hänseendet var folkets hufvudstad, att inom henne dess synder koncentrerade sig och nådde sin förskräckligaste karaktär. (Commiserationis pariter atque horroris plena epizevxis. Bengel.) — *ἡ ἀποκτείνουσα*, particip med nominativ betydelse = profetmörderska; sammalunda *λιθοβολοῦσα:* antydning om den hatets och mordlystnadens energi, som dref Jerusalem.

Vv. 38, 39. *οἶκος* hus = templet; *ὑμῶν*, *edert;* Herren erkänner templet icke längre som sin faders eller sitt hus. *ἔρημος*, öde, tomt, nämligen just på husbonden, Messias, som öfvergifver det och därmed lämnar det åt förstörelsen. — *οὐ μή με ἴδητε ἀπ᾽ ἄρτι κτλ* = »I skolen icke se mig förrän» o. s. v. (jfr Rom. 11: 26). Då judarne efter den långvariga, men dock endast tillfälliga förstockelsen, och sedan hedningarnes fullhet ingått i Guds rike, omvända sig till Gud och täckelset tages från deras hjärtan (2 Kor. 3: 15, 16), då skall denna profetia gå i fullbordan.

Evangeliets homiletiska grundtanke kan uttryckas sålunda: *Den till världens frälsning komne Guds son mötes af världens hat och förkastas af henne, och så förvandlar hon den henne tillbjudna nåden till dom och förbannelse för sig.* Eller kortare: *Det förskräckliga däri, att den högsta uppenbarelse af Guds kärlek till den fallna världen genom hennes otro kommer att medföra den fruktansvärdaste uppenbarelse af Guds vrede.*

Homiletiska vinkar. V. 34. Icke lätt släpper Guds nåd ett folk eller en enskild människa; gång på gång och genom sändebud af olika begafning och med delvis olika uppgifter söker han de genstörtiga. Han, som skänkte världen den outsägliga gafvan af den enfödde sonen, har gjort och gör fortfarande allt för att förmå oss att mottaga hans kärlek och tröttnar ej i sitt arbete på våra hjärtan, så länge ännu en möjlighet finns att däri vinna ingång. — Vinner han ej genom allt detta något annat, ett vinner han åtminstone, det att han gjort sin barmhärtighet till fyllest, och att vi äro utan ursäkt. — Den, som vill vara Kristi tjänare i denna värld, får bereda sig på samma lön af världen, som mästaren själf fick. — I denna värld, som är stadd i det onda, kan sanningen aldrig finnas utan såsom lidande, och ingen tid blir under det n. v. världsloppet Kristus så underdånig, att han icke, allt efter tidernas olika lynnen och förhållanden, blir i sina trogna sändebud och vittnen förföljd.

Vv. 35, 36. Den frihet, en människa och hela folk ha att synda och förfölja evangelium, är icke ett tecken till strafflöshet, utan blott därtill, att Guds domar bida sin tid. När skörden är mogen, då sändes lien; när syndaren fyllt sina synders mått, då inbryter domen, och det i samma mån förskräckligare, som den förskjutna nåden varit stor och Guds tålamod räckt länge. — Det är dock något öfvermattan förfärligt, när människor ingenting annat göra här i världen än samka sig vrede på vredens dag (Rom. 2: 4, 5). — Gud söker fädernas missgärningar på barnen, för så vidt de visa sig såsom barn af de gudlösa fäderna, läggande till deras synder ett dubbelt mått af sina egna. — Blodskulder, framför allt de, som åsamkas genom mord på Guds vittnen, ha en särskild svår dom med sig.

V. 37. Skall man träffa en rätt djup och bitter ondska, så skall det vara hos en människa eller ett folk, som varit rikt benådadt, men förhållit sanningen i orättfärdighet. Ju närmare det heliga, desto större förstockelse hos dem, som ej låta sig helgas. — Jesu barmhärtighet är såsom fågelns skyddande och värmande vingar, utbredda öfver de värnlösa ungarne. Huru innerligt begär han ej våra hjärtan; han ängslas för den dom, vi genom vår obotfärdighet draga öfver oss, ty han har själf ängslats under domen öfver världssynden och känt dess fasa. Han kastade sig emellan roffågeln och oss och lät sig sönderslita af hans (dödens) klor. Om och då han måste släppa en syndare, så släpper han honom gråtande (jfr Luk. 19: 41, 42). — Jag har velat; I viljen

icke»; dessa ord gälla om Herrens förhållande till alla obotfärdiga och om deras förhållande till honom. Det finns således blott en sak, som kan hindra en människas frälsning, och det är hennes egen onda vilja. Öfver allt annat härskar Guds vilja oemotståndligt, men den mänskliga viljan är så stark, att den kan säga *nej* till både Guds sanning och kärlek. Vår frihet är vår storhet och vår fara. På den dagen skall det blifva uppenbart, att alla, som blifva fördömda, blifva det därföre, att de så velat ha det. Den, som verkligen vill bli salig, han vill ock omvända sig, likasom ju ock Guds nådesvilja att saliggöra människan är ett med hans vilja att omvända henne och hans fordran på omvändelse (Hes. 33: 11). Hvarföre? Ty synden har död och fördömelse icke blott *med* sig, utan äfven *i* sig, så att saliggörelse och heliggörelse äro oskiljaktiga. Den, som hängifver sig åt synd, hängifver sig därmed åt döden; den, som följer köttet och dess lustar, timrar därmed åt sig en boning i helvetet. — Nu heter det: »Jag vill församla eder, såsom hönan samlar kycklingarne under sina vingar». En annan gång kommer det att heta: »Gån bort ifrån mig; jag känner eder icke».

Vv. 38, 39. Det hjärta, från hvilket Herren vikit, är ett öde rum, en fullkomlig ruin, äfven om dess elände ännu ej är uppenbart. Hans bortgående från en själ är ett hennes öfverlämnande åt fördärfvet. Huru ofta ropa ej människorna här: »Gå bort ifrån oss! Vi vilja ej veta af dina vägar»! Ve dem, om de blifva bönhörda. Lust och glädje jämte framgång i det onda är någonting outsägligt förskräckligt; där torde människan vara öfverlämnad i ett vrångt sinne och satt på det hala genom Guds vrede. — För Israel skall en gång en upprättelsens och frälsningens dag uppgå. Då skall det i mänskligheten blifva såsom lif från de döda (Rom. 11: 15). Ja, Guds nådegåfvor och kallelse äro sådana, att han icke ångrar dem (Rom. 11: 29). Huru underbart framstår icke Guds trofasthet mot detta hårdnackade folk! Huru prisvärd är icke hans vishet och hans ledning af dess öden, huru härlig ter han sig icke i sin makt, som så säkert undanrödjer alla hinder för förverkligandet af hans kärleks och rättfärdighets rådslut! Men hvilken tuktan har ej Israel fått undergå, och huru mycken tuktan får det icke ännu lida, innan det lär sig förstå, i hvem det stungit!

Predikoutkast.

1.

Ämne. **Sammanhanget emellan Herrens nåd och Herrens domar.**

1. *Herrens nåd är det första: nåden går förut för att, om möjligt, göra domen obehöflig.*

a) Herren har alltid handlat och han handlar alltid med de affälliga människorna i nåd: han söker frälsa dem (vv. 34, 37). Detta framgår af Guds vägar (1) med hedningarne, (2) med Israel, (3) med den kristna kyrkan, (4) med den enskilda människan (i det han genom sina skickelser söker att vända hennes uppmärksamhet på det andliga och eviga och isynnerhet med sin helige Andes förekommande nåd erbjuder henne frälsning och skydd under sina nådevingar).

b) Nåden tillbjudes människan till frälsning undan vredesdomarne i tiden och den stora afgörande vredesdomen på den yttersta dagen.

2. *Nådens uppenbarande och tillbjudande medför alltid en dom, nämligen i det andliga, invärtes* (Joh. 3: 19—21).

a) En dom medför Herren i sina nådestillbud, ty han är ljuset, som uppenbarar och dömer allt, som af detsamma belyses. (1) I samma mån Kristus i sanning predikas, upptäckes och straffas det grofva ogudaktiga väsendet (v. 34); (2) men äfven mycket, som synes vara ljus och rättfärdighet, blir uppenbaradt såsom mörker och synd, då det framdrages i Kristi sannings ljus (den falska fromheten; fariseismen).

b) Då går öfver människans inre en dom, som nödgar henne till ett afgörande *för* eller *emot* Kristus, och sålunda blir hennes hjärtas fördolda grund lagd i dagen.

3. *I nådens spår följer alltid domen öfver nådens föraktare* (vv. 35—38).

a) Nåden undandrages, där den förskjutes, och äfven yttre vredesdomar inbryta. (1) Öde blir rummet, där Guds ord predikades i renhet, och lögnprofeter och falska Krister komma i stället. (2) Öde blir det på tukt och sedlighet i samhället, hvars band upplösas, så att folket under svåra slitningar och allehanda olyckor går sin undergång till mötes.

b) Nådens tid tar en gång slut både för hela släktet och den enskilde, och då inbryter den allt afgörande sista domen. (1) Utveckla sig och mogna får synden på jorden. Alla sina krafter får satan uppbjuda, och därföre synes det onda segra. (2) Herren synes därvid vara overksam; han tiger (Ps. 50: 21), men endast därföre, att »allt måste ha sin tid». Här är *såningstiden*, och så länge den varar, kan Guds dömande rättfärdighet icke uppenbara sig. (3) Men lika visst som på såningstid följer skördetid, lika visst dom efter nådens och det gudomliga tålamodets tid.

4. *I viss mening blir dock icke domen det sista; nåden var det första, och nåden blir det sista, ty en ny himmel och en ny jord skola tillredda varda af nåd, och där är ingen dom och död, utan idel lif.*

a) Den tid skall komma, då Israel såsom folk betraktadt skall säga till sin en gång förkastade Messias: Välsignad m. m. (v. 39). Då skall det krönas med öfversvinnelig nåd.

b) Den dag skall ock komma, då fullkomlig frälsning varder de troende till del; ja, hela skapelsen skall varda fri från fåfänglighetens träldom (Rom. 8: 19—21). (1) »Välsignad» o. s. v. = de troendes jublande hälsning till sin i härlighet återkommande frälsare, som kommer för att taga dem till sig. (2) Och en ny himmel och en ny jord skola uppstå ur den gamlas aska; då råder idel nåd i nådens ovanskliga frukter: rättfärdighet, lif och salighet.

2.

Inl. Luk. 2: 10, 11; Matt. 10: 34.

Ämne. **Guds frid bebådad världen vid Kristi födelse.**

I. **Framkallar strid.**

II. **Nedlägger strid.**

I.

1. *Guds frid förvärfvades åt världen på det kors, dit världens ondska förde fridens konung. Budbärarne af Guds frid få röna samma ondskefulla motstånd, som deras mästare, och så blir det strid på jorden för Kristi skull* (vv. 34, 37).

2. *Guds frid, förkastad af världen, förbytes till Guds dom* (vv. 35, 36, 38).

II.

1. *Strid nedlägges delvis därigenom, att fiendernas ondska här och hvar brytes* (v. 39),

a) då de förvandlas till Guds vänner;

b) då Gud genom sina domar så nedlägger dem, att de bindas i fullkomlig vanmakt.

c) Både på den ena och den andra vägen har redan mycken strid blifvit nedlagd på jorden.

2. *Fullkomligt nedlägges all strid, då målet är vunnet vid Herrens tillkommelse* (v. 39); *ty då är allt krig med storm och blodig klädnad uppbrändt.*

a) Guds vägar gå ut på att bringa allt det goda såväl som det onda till mognad.

b) Mognadens tid skall ock en gång komma. Då inbryter slutdomen öfver och utkastandet af det onda, och sedan frid på jorden och öfver människorna Guds välbehag i fullkomligaste. saligaste mått.

3.

Inl. 1 M.B. 3: 15.

Ämne. **Sanningens lön i lögnens värld.**

I. **Sanningens uppträdande i denna världen.**

II. **Den lön, hon af världen får.**

I.

1. *Sanningen — hvad?*

a) Öfverensstämmelse mellan det inre och det yttre, mellan form och väsen.

b) Människans öfverensstämmelse med sig själf; motsvarighet mot hennes sanna väsen; att hon bestämmer sig i enlighet med sitt sanna väsens kraf.

c) Sanningen i fullkomlighet = Jesus Kristus. (1) Gud uppenbarad i köttet; (2) den sanna människan; idel sanning i fullkomlig öfverensstämmelse med sig själf; inre och yttre.

d) Sanningen i Kristus uppenbarad i hans ord och verk: i ord = lärosanning, sanning i lärans form; i verk: Kristi gärningar = hans lifsgärning i det hela; hans särskilda verk af helighet, kärlek och makt.

2. *Huru sanningen uppträder i världen.*

a) Hos människan behof af och kraf på sanning: samvetet. Därföre människan emottaglig för sanningen.

b) I vittnesbördet om Kristus (v. 34) framställer sig sanningen med gudomlig myndighet för människornas samveten, vädjar till samvetet och kräfver erkännande af detsamma.

c) Sanningen, sålunda kommande människan till mötes, belyser och uppenbarar hennes verkliga beskaffenhet, låter henne se sig själf, sådan hon är inför Guds dom (Joh. 3: 20, 21; Ef. 5: 13).

d) Men den kommer ock i ödmjuk tjänaregestalt med gudomliga nådestillbud, ty den är framför allt den frälsande sanningen (v. 39).

II.

1. *Misskännande och motstånd.*

a) Att evangelium vid sitt inträde i världen rönte misskännande och motstånd, det har det haft gemensamt med hvarje annan ny sanning, ja, med hvarje större upptäckt inom det naturliga området.

b) Men att evangelii första budbärare med så glödande hat förföljdes, och att dess förkunnare, äfven sedan det trängt igenom och vunnit yttre erkännande, fortfarande förföljas, om ock i mildare form, det är egendomligt för evangelium.

c) Sanningen i och för sig förföljes, då den förnekas eller förfalskas.

2. *Orsakerna härtill.*

a) Lögnen, hvari världen är stadd, föder hat till ljuset.

b) Högmodet reser sig upp mot sanningen, som förödmjukar.

3. *Den förkastade och förföljda sanningen varder världen till dom och slutlig undergång;*

a) i det inre genom förstockelse och i samhällslifvet, som utblottas på allt godt;

b) särskilda straffdomar;

c) till slutet fullständig undergång.

4.

Inl. Martyrernas dödsdag, deras födelsedag till det eviga lif, som Jesus Kristus förvärfvat. På juldagen med dess glädjebudskap om Guds sons mandomsanammelse följer martyrdagen med dess påminnelse om den fientlighet, Herren och hans trogna vittnen hade och ha att vänta af denna världen.

Ämne. **Jesu vittnen i denna värld** (variation af föreg. utk.).

I. **Jesu vittnen.**

II. **Deras lott i denna värld.**

I.

1. *Jesu vittnen äro de af honom själf sända och utrustade förkunnarne af hans evangelium.*

a) Ett Jesu vittne är hvarje rätt kristen, ty hvar och en sådan har att förkunna hans dygder, som kallat honom från mörkret till sitt underbara ljus (1). En rätt kristen *kan* vittna. (2) han *kan icke annat* än vittna om sin frälsare.

b) Jesu vittnen äro i särskild mening de af honom sända och utrustade förkunnarne af hans ev., *profeter*, *visa* och *skriftlärda* (jfr exeg. anm.).

2. *Genom dem och deras vittnesbörd vill Herren församla människorna till sig, såsom hönan församlar kycklingarna under sina vingar.*

a) Under hägnet af sin nåd och makt ville Herren samla judafolket och därigenom rädda det från undergång; sammalunda vill han alltjämt draga människorna till sig för att frälsa dem.

b) Han gör detta genom sina vittnen, då han till deras vittnesbörd gifver sin anda och kraft, så att det kan öfvervinna och uppväcka tro i hvarje hjärta, som ej förhåller sanningen i orättfärdighet.

II.

1. *Jesu första vittnens lott blef våldsam förföljelse, misshandling och död* (v. 34).

a) De hade att bryta igenom de väldiga förskansningarna af judisk egenrättfärdighet och hednisk vantro. Den falska fromheheten, den mänskliga visheten och världens hela makt reste sig emot dem.

b) Den nyhet, de förkunnade, var dels en förargelse, dels en dårskap för människorna, som däraf angrepos i deras djupaste och mest rotade egenhetslif.

c) Därföre reste sig ock världen mot dem för att försvara detta sitt lif, och intet medel lämnades oförsökt för att tysta det besvärliga vittnesbördet.

2. *Jesu nu lefvande vittnens lott är visserligen icke alltid svårare yttre förföljelse, men alltid få de i någon mån bära Kristi smälek.*

a) På hednafälten saknas lika litet i våra dagar som i kristendomens första tid martyrer, offer för hedningarnes raseri eller för tunga mödor och lidanden, och detta skall fortfara, så länge ännu en hedendom finns, mot hvilken Kristi kyrka och Kristi vittnen ha att draga i strid. — Understundom är missionsarbetet i våra dagar bland de råa, vilddjurslika hedningar, som äro så underlägsna Greklands och Roms, tyngre och svårare än det, som apostlarne hade.

b) Men inom kyrkans yttre råmärken, där så många namnkristna och rena otrosmänniskor finnas, inskränker sig Kristi vittnens lott till lidande af något af Kristi smälek. (1) Hur det än är, så har dock sanningen vunnit framgång på jorden. Många af de sanningar, för hvilka apostlarne förföljdes, erkännas nu äfven af denna världens barn, och där kristendomen i det yttre bekännes af ett helt folk, skyddas han af lagarne, så att det därvidlag är en ren löjlighet att tala om någon egentlig förföljelse. (2) Dock, där Kristi vittnen ej blott så där i allmänhet förkunna evangelium, utan så föra ordet, att det som ett tveeggadt svärd intränger i själarna, åtskiljande själ och ande, märg och ben, där predikan är en omutlig natansröst, som tvingar åhöraren att säga till sig själf: du är den mannen! där aflöper det icke utan förbittring, som allt efter omständigheterna på ett eller annat sätt gifver sig luft. — Den *falska fromheten* lefver än i dag, och fariseen i de egenrättfärdigas hjärtan vill lika litet nu som fordom låta öfverbevisa sig om synd. — Den *grekiska visheten*, med sin dyrkan af människosnillet och af denna världens skönhet och härlighet, har lika litet behag i talet om korset nu som den dag, då den skrattade åt Paulus på Aténs areopag. — Romarfolkets sträfva och kalla lagiskhet, med sin gudsdyrkan i utvärtes ceremonier utan anda och sanning, lefver ännu i dem, hvilka söka afspisa Gud med yttre verk och andaktsöfningar, de må nu framträda i en ifrig kyrklighets former eller i andliga åthäfvor och åtgärder, som göras till bevis på lifvet i Gud, men i själfva verket sättas i detta lifs ställe. —

Men vi vilja mottaga kärlek till sanningen och ej blifva borta från vår frälsare, hvars hulda herdestämma så länge kallat och ännu kallar oss. Endast under skuggan af hans vingar finna de arbetande och betungade ro, de sorgsna tröst, de vanmäktiga starkhet, de värnlösa skydd. Kommande till honom och troget förblifvande vid honom, skola vi af honom få lära den vishet, som är ofvanefter, i honom vinna den rättfärdighet, i hvilken vi kunna bestå inför Gud, komma till den helgelse, utan hvilken vi ej kunna ingå i himmelen, och slutligen undfå den saliga förlossning, hvilken blir fullständig, då vi få se honom sådan han är på den dagen, då vi med alla helgon skola jubla honom till mötes: »*Välsignad vare han, som kommer i Herrens namn*»!

5.

Ebr. 13: 8.

Ämne. **Herren Jesus är densamme mot människorna, människorna äro desamma mot honom.**

1. *Kristus är densamme mot människorna, som han alltid varit: han har alltid sändt dem sina budbärare, och han sänder dem ännu i dag. Människorna äro mot Kristus, hvad de alltid varit: de hata och förfölja hans sändebud* (v. 34).
2. *Kristus är densamme: han utgöt sitt blod för människorna. Människorna äro ock desamma: de draga ännu i dag oskyldigt blod öfver sig* (v. 35).
3. *Kristus är densamme: han har alltid kallat, och han kallar ännu människorna till sig. De äro ock desamma: de vilja icke* (v. 37).
4. *Kristus är densamme: han öfvergifver slutligen de förstockade, och deras hus blifver öde. Människorna äro desamma: de draga alltjämt domen öfver sig.*

(J. H. Thomander)

Söndagen efter jul.

Denna söndags perikop framställer för oss det, som tilldrog sig vid Herrens frambärande i templet (i enlighet med 2 M.B. 13: 2; 34: 19; 4 M.B. 3: 13; 8: 16). Dock hafva vi här endast den senare delen af berättelsen härom. Den förra delen hör till kyndelsmässodagen. — Om vi i texten till annandag jul funno angifvet, huru den gudfientliga världen skulle mottaga den konung, hvars födelse juldagens evangelium så skönt tecknar, så visar oss vår föreliggande text, huru, trots världens förvändhet i allmänhet, Herren dock finner ett för sig beredt folk i Israel, ändock detta i dess helhet ej kunde känna honom. Sammanhanget med annandagen ligger i utsagan, att Herren ej blott var sänd till upprättelse, utan ock till fall för många. Således har t. o. m. den glada och högstämda hyllningen af »den ändtligen komne» sitt drag af vemod.

Text: Ev. Luk. 2: 33—40.

Exegetiska anmärkningar. V. 33 hänför sig till det föregående. Marias och Josefs förundran bevisar icke någon okunnighet om, hvad Jesus enligt utsagorna om honom i Luk. 1: 32, 33, 35; Matt. 1: 20, 21 var eller skulle blifva, utan föranledes af det underbara däri, att så många andra personer kunde känna, hvad de kände om honom genom Guds särskilda uppenbarelse, äfvensom däraf, att mycket i det om Herren utsagda, som de ej ännu själfva förstodo, hade blifvit uppenbaradt och klart för andra.

V. 34. *εὐλόγησεν αὐτοὺς* = »välsignade dem», d. ä. ej mindre barnet än Maria och Josef — *πρὸς Μαριὰμ*, icke till Josef; äfven för Simeon framstår Maria ensam såsom den,

hvars barn Jesus var. κεῖται = är satt; Guds rådslut, att Jesus skulle blifva εἰς πτῶσιν, till fall, nämligen för dem, som ej ville mottaga kärlek till sanningen. — εἰς ἀνάστασιν = till upprättelse för de troende. I Kristus och hans försoning är amnesti tillsagd hela världen: människorna skola icke rätt och slätt blifva för deras förra synder fördömda; det är i viss mening, som om syndafallet icke hade inträffat. Hvar och en skall ånyo ställas i valet, och det på ett sätt, som blir afgörande för tid och evighet. Otrons förkastande af Kristus är det ohjälpliga syndafallet; trons mottagande af honom den fullständiga frälsningen (jfr Joh. 3: 36). — σημεῖον = tecken, undertecken: han är den underbare, om hvilken människorna skola tvista. — Insigne oxymoron. *Signa* alias tollunt contradictiones; hoc erit objectum *contradictionis*, quamquam per se signum est evidens fidei. Es. 55: 3. LXX nam eo ipso, quia *lux* est, illustris et *insignis est*. Magnum erit spectaculum. *Contradictionem* credentium et non credentium mutuam, de Jesu: et non credentium, contra Jesum, et *cogitationes* (v. 35) imprimis refert Johannes cap. 5 seqq. Contradixere verbis et re. (Ebr. 12: 3). (Bengel).

V. 35. ῥομφαία: svärdet, som genomborrade Marias själ, var den outsägliga smärta, som brände i hennes hjärta vid åsynen af Jesu lidande. Därvid aflopp det ej utan svår anfäktning för henne: äfven för henne stod »förargelsens möjlighet» hotande (jfr Matt. 11: 6), och det kostade henne bitter strid att öfvervinna i den frestelsen. — ὅπως = »på det att» = det är Guds vilja, att människohjärtats innersta skall komma i dagen. Genom det sätt, hvarpå en människa förhåller sig till Kristus, blir det uppenbart, hvad och hurudan hon egentligen är till sin innersta beskaffenhet (jfr utk. öfver annandagens perikop).

Vv. 36—38. Hanna hade varit sju år gift; änka redan i unga år, hade hon förblifvit ogift; hennes sinne var från världen afdödt. Hon var profetissa; hade genom uppenbarelse undfatt ett ovanligt ljus i Guds hemligheter; såsom Simeon. — οὐκ ἀφίστατο = hon hade i templet likasom sitt hem; där trifdes hon; dit kom hon dagligen och förblef

där så länge som möjligt. — ἀνθωμολογεῖτο – eg. »å sin sida säga detsamma» = bekänna, tacka, prisa. — τοῖς προσδεχομένοις = »dem, som väntade». Israels tro var väsentligen en hoppets tro. Det hade löftena om en härlig framtid; mot den sågo de, efter den längtade de (jfr Ebr. 11: 1, 13). — λύτρωσιν = återlösning, förlossning i samma betydelse som Luk. 1: 71—75.

V. 39. Här möta exegetiska och harmonistiska svårigheter. Lösningen af dem gifver den uppfattning af vårt ställe (jfr med Matt. 2), att Maria och Josef bott i Betlehem, till dess tiden för barnets frambärande i templet var inne, och att de, efter att hafva i det stycket uppfyllt lagens bud, återvändt till Betlehem, där de mottogo besök af de vise männen. Därefter inträffade flykten till Egypten och återvändandet därifrån. Slutligen bosättningen i Nasaret, sedan Josef funnit en stadigvarande vistelse i Betlehem farlig. Att så har gått till, är så mycket sannolikare, som Josef och Maria, enligt hvad förut blifvit antydt, helt visst hade från början haft sitt hem i Betlehem och icke i Nasaret, där de före Herrens födelse tillfälligtvis hade uppehållit sig. Af berättelsen hos Matt. (2: 22) framgår ock tydligt nog, att Josef efter återkomsten hade för afsigt att bosätta sig i Judeen = Betlehem, och att endast fruktan för Arkelaus afhöll honom därifrån. Detta utvisar, att han betraktade Betlehem såsom sin stad, sin boningsort. — Lukas öfverhoppar allt, som ligger emellan frambärandet i templet och bosättningen i Nasaret, säkerligen i följd af en lucka i de källor, som stått honom till buds (jfr Luk. 1: 3).

V. 40. ηὔξανε = tillväxt = verklig mänsklig utveckling, men *fullkomligt* normal = Kristus utan synd.

Den homiletiska grundtanken i vårt evangelium framgår dels af Simeons profetia om Jesu betydelse, dels af det, som berättas om Hanna, hennes glädje vid mötet med den nyfödde Messias, framträdande i Guds lof. Vi kunna då sammanfatta det hufvudsakliga af textens innehåll i följande sats: *Den nyfödde frälsaren, länge väntad och nu med innerlig glädje och lof till Gud välkomnad och hyllad af det äkta*

Israel, är det världens ljus, inför hvilket hvarje människa till hennes sanna art blir uppenbar och det så, att Kristus blir henne antingen till upprättelse eller till fall.

Homiletiska vinkar. V. 33. Storheten af Guds verk uppenbarar sig äfven däri, att de lämna de troende oupphörliga, nya ämnen till helig förundran. Aldrig kan Guds nåd blifva så gammal för en troende människa, att den icke alltid skulle vara ny; aldrig kan nådens härlighet af en kristen blifva så känd, att den ej skulle lämna nya ämnen till Guds lof. Allting förlorar sitt behag genom vanan; endast vid nåden och sanningen i Kristus blir en människa aldrig trött.

V. 34. Den, som själf är af Gud välsignad, låter ock välsignelse utströmma från sig (jfr 1 Petr. 3: 9), och till att välsigna är hvarje troende kallad. — I samma mån en troende hänför allt det goda, han äger, får eller skådar, till Herren, blir hans glädje däröfver helgad och får uttryck i lof och pris. — För Jesus såsom ett litet barn innebar det icke något mot hans höga värdighet stridande att låta sig välsignas af Simeon. I allmänhet är det den ringare, som mottager välsignelse, den högre, som gifver den (Ebr. 7: 7); icke desto mindre heter det: Välsignad vare han, som kommer i Herrens namn. Och Paulus säger: »Välsignad vare Gud» (Ef. 1: 3). Ett välsignande kan vara och är, så snart det är fraga om en ringare i förhållande till en högre stående, en hyllning. En sådan var ock Simeons välsignelse öfver Jesusbarnet. — Kristus är *satt* till fall, men det är dock endast för den, som väljer otron, han blir till fall. — Jesus är satt till upprättelse; den troende har att tacka honom äfven för sin tro, ty ingen kan kalla Jesus en herre, utan genom den helige Ande (1 Kor. 12: 3). — Den fullkomliga upprättelsen, den fulla frälsningen och saligheten på Herrens dag, äfvensom den fullkomliga förtappelsen genom den dagens fördömelsedom, grundlägges här, allteftersom Kristus blir för en människa till upprättelse eller till fall. — Kristus ett tecken! Eftersom han detta är, kan ingen gå honom likgiltigt förbi; människorna tvingas att sysselsätta sig med honom. Är det någon tid, i hvilken Kristus visat sig vara ett motsägelsens tecken, så är det vår. Hvilket disputerande om honom! Huru retar han ej den naturliga människan till motsägelse, såsom han ju ock angriper henne just i det, som är hennes lif, hennes förnuftsklokhet och egenrättfärdighet. För bäggedera är talet om korset förhatligt. — I samma mån en människa finner mycket att motsäga hos sig själf, upphör Kristus att för henne

vara ett motsägelsens tecken och blir i stället för henne salighetstecknet, frälsningsbaneret. — Kristus är pröfvostenen för hvarje människas själ; genom att döma honom, dömer hon sig själf. — Antingen — eller; antingen tro och upprättelse, eller icke tro och förtappas, ett tredje gifves icke. — Intet helgon, ej heller Maria, har sluppit anfäktningens luttrande eld; en kristendom utan renande pröfningar är själfbedrägeri. Luther frågade vid tal om en predikant: »Vet han något om döden och helvetet, eller är allt hos honom frid och lustighet». — Först vid korset blef Maria i djupaste mening Jesu moder; först under den födslovåndan blef han född i hennes hjärta. Korset skilde ock henne och hennes son efter köttet från hvarandra; från den stunden var Jesus för henne endast och allenast det, som han var för hvarje sann lärjunge, Frälsaren, hennes Herre och Gud. — Ett svärd måste ock gå genom hvarje andlig Jesu moders själ; endast genom det gamla lifvets död kan det nya födas i hjärtat.

Vv. 36—38. Hanna är ett skönt exempel på en rätt änka. Den värnlösa gamla är en väldig medstriderska i Herrens här: hon kämpar med de vapen, som äro mäktiga i himmelen: bön och åkallan. — Den, som trifves väl i Herrens gårdar, vinner där trefnad för sin inre människa: han skall ock få se Herrens Krist. — Hvarken Herren och hans apostlar, hvarken Simeon eller Hanna voro separatister: så länge Gud ej öfvergifvit sitt tempel, knäböjde de där. De dömde icke, utan lämnade domen öfver Guds hus åt husherren själf, han, som ensam har domsrätten. — Vår tids' andlighet lider af utåtvändhet och af lika mycken andesvaghet, som den gör buller af sig; där finnas ej många hannasjälar. Men Hannas djupa innerlighet hindrade henne icke att profetera och att tala om Kristus med alla dem i Jerusalem, som väntade förlossning. Den sanna trosinnerligheten med dess rika, fördolda lif i Gud är just den rätta källan för en andekraftig yttre verksamhet. Tänk på Luther! — De rättfärdigas väntan skall varda fröjd, ty de vänta honom, som sagt: »Jag kommer snart, och min lön med mig.» — Förlossning! saliga ord för den, som känner synden såsom den tyngsta börda, och som kämpat sig trött i den goda kampen, den kamp, som själf är seger, och i hvilken tröttheten icke är slöhet, utan längtan efter Herrens rolighet. — Förlossning *är* en närvarande salig verklighet, och dock vinnes den i egentlig mening först på uppståndelsens dag: vi äro saliga, men endast i hoppet (Rom. 8: 23, 24).

V. 39. Ja, det är viktigt att fullborda *allt*, som står i Herrens lag. Den rätta troheten tar det noga med Guds vilja

i allting och anser intet där vid lag såsom en småsak. Och hvilket pånyttfödt hjärta måste icke finna alla Herrens bud kosteliga, låt vara att köttets tröghet gör mycket besvär. Trälen klagar öfver Guds bud och suckar under deras tyngd; barnet glädjes öfver sin Faders bud och suckar endast öfver sin skröplighet i deras uppfyllande. — Till Nasaret, sedan man varit i Jerusalem och skådat Guds härlighet! Ut i den orena världen till att där vandra i Kristi fördolda gemenskap, under bärande af tidens vedermöda, sedan man åtnjutit sabbatsstunder i Herrens kännbara närvaro.

V. 40. Växa till, det är lagen för hvarje ännu icke fullkomnadt lif. Kristus var äfven i detta hänseende oss lik. Det tillhör oss att blifva honom lika i tillväxt, andlig ålder och visdom. Kraft därtill skänkes oss rikligen. Vi böra å ena sidan stilla öfverlåta oss åt denna kraft (jfr Mk. 4: 26—28) och å andra sidan med fruktan och bäfvan skaffa vår salighet. Dessa motsatser finnas i tron, som till sin natur är både ett tagande, tillägnande, såsom barnet vid modersbröstet, och »ett lefvande och kraftigt ting», en eld i själen, som drifver till allt godt verk. — Se på Jesus med *bägge* ögonen: då skådar du honom både såsom försonaren och som förebilden, och då blir du rätt ledd till korset att undfå och lefva på nåd och till korset att taga det på och följa Jesus.

Predikoutkast.

I.

Inl. Ordspr. 10: 28.

Ämne. **En rätt väntan efter Herren.**

I. **Hvem som kan rätt vänta efter Herren.**

II. **Hurudan en rätt väntan är.**

I.

1. *Endast den rättfärdige kan, såsom sig bör, vänta efter Herren*

a) Rättfärdig är den, för hvilken Jesus blifvit till upprättelse genom tron,

b) och som i trons kraft tjänar Gud natt och dag (vv. 36, 37). (1) Den inre gudstjänsten = bön = hjärtats umgänge med Gud; *fasta* = försakelse af egenhetslifvet. (2) Den yttre gudstjänsten: helig vandel; nästans tjänande i kärleken.

c) Endast den sålunda rättfärdige kan rätt vänta efter Herren. (1) Den orättfärdige kan också vänta honom, men med bäfvan. (2) Den rättfärdige däremot kan rätt vänta honom, ty han hör Herren till, älskar honom och är af honom älskad.

2. *Den rättfärdige väntar ock verkligen efter Herren.*

a) Gjorde han icke detta, så vore han likgiltig eller fientlig mot honom.

b) Men lika visst som han älskar sin Herre, älskar han ock hans uppenbarelse, som för honom, den rättfärdige, skall medföra ett ingående i Herrens glädje.

II.

1. *Den rättfärdiges väntan är en väntan efter Herrens åskådande.*

a) Gamla testamentet var en väntans tid: då väntade de rättfärdiga i likhet med Simeon och Hanna efter Messias' ankomst i köttet att förlossa sitt folk från dess synder.

b) Äfven nya testamentet är en väntans tid, näml. efter Herrens uppenbarelse i härlighet. (1) De troende i nya testamentet äga det, hvarefter gamla testamentets troende längtade = Jesu verkliga närvaro och gemenskap (2) Men hvad gamla testamentet var i förhållande till det nya, det är detta i förhållande till Jesu härlighetsrike. (3) Därföre äro de troende såsom väntande. De längta att få skåda honom, sådan han är.

c) Denna väntan är förenad, ja, *ett* med det lefvande hoppet, i hvilket de troende redan äro saliga, och som icke kan komma på skam. De ha, såsom Simeon, fått svar och förvissning af den helige Ande, att de skola få se sin frälsare.

d) I samma mån de älska honom, vänta de honom med längtan; bruden säger: »Kom, Herre Jesu».

2. — *är en väntan efter förlossning* (v. 38).

a) Mycket har Guds folk att dragas med, och hvarifrån de behöfva befrias: (1) lifvets allmänna vedermöda, (2) betrycket i världen i följd af den där rådande ondskan; (3) syndens plågsamma vidlådande (Ebr. 12: 1).

b) De rättfärdiga längta efter förlossning, i samma mån Guds verk hos dem går framåt och närmar sig sin mognad.

c) Förlossning skall ock gifvas dem, då Herren kommer åter och de få ingå i den härlighet, där ingen synd, ingen gråt, intet rop och ingen värk varder mer.

2.

Ämne. **Årets sista söndag, en allvarlig men äfven trösterik maning att betänka, att det en gång skall heta: För sista gången.**

1. *För sista gången nådestillbud i Jesus Kristus, och då gäller det fall eller upprättelse för evigt* (v. 34).

a) Jesus är satt till fall eller till upprättelse för hvarje människa.

b) Vid hvarje nådestillbud bjudes människan upprättelse, men fallet och fördärfvet stå likasom bredvid nådestillbudet för att gripa människan, om hon föraktar nåden.

c) För sista gången skall en gång nåden tillbjudas, och då gäller det evig upprättelse eller fall. (1) *När* Gud för sista gången räcker mot syndaren sin nådesfamn, vet endast Gud själf; det kan ske långt före dödsstunden. (2) En gång blir emellertid den sista gången; därefter ingen bättring möjlig.

2. *För sista gången kallelse till räkenskap under nådatiden, att hjärtats tankar måtte uppenbaras; därefter ingen kallelse till räkenskap, förr än till rannsakningen på Herrens stora dag* (jfr v. 35).

a) Inför Kristi kors uppenbaras hjärtats tankar.

b) Kallelsen till räkenskap sker visserligen genom Guds lag, men syndens förskräcklighet och Guds dom öfver henne förstås dock rätteligen först vid Kristi kors.

c) Den, som lyder denna kallelse, får här sin sak väsentligen afgjord genom benådning.

d) Huru många gånger en människa än väckes till räkenskap, en gång blir dock den sista. Lyssnar hon då ej, tystnar Guds stränga röst, tills den allsmäktigt kallar till den sista dagens allt afgörande räkenskap.

3. *För sista gången går en gång svärdet genom den troende människans själ för att aldrig mer såra* (v. 35)

a) Endast därigenom att ett svärd går igenom en människas själ, blir hon en andlig Jesu moder.

b) När en människa kommit under Kristi kors och lär sig förstå, hvad där sker, då förnimmer hon detta svärd. Endast så kan Jesus födas i hjärtat, ty tron kan endast uppkomma i en ödmjukad och förkrossad anda.

c) Sedermera få de troende flere gånger erfara det svärdets kraft: (1) mycken kamp med åtföljande nöd, innan Kristus kommer

till stadga i själen; (2) hvarje djupare kännedom af korsets kraft, ett sårande af detta svärd.

d) En gång blir det dock den sista gången; en nöd, den sista nöden.

4. *En gång suckar den troende människan för sista gången efter förlossning för att sedan aldrig behöfva sucka mer* (vv. 36—38).

a) Såsom gamla testamentets trogna i likhet med Simeon och Hanna tåligt väntade efter Israels tröst, så är de troendes lif, ju mera det mognar, genomträngdt af längtan efter förlossning genom Herrens tillkommelse för att göra ett slut på sitt folks nöd.

b) Och från mycket behöfver det förlossning (jfr det första utkastet II 2 a).

c) En gång skola de troende för sista gången sucka efter denna förlossning. Därefter: Halleluja!

3.

Ämne. **Olika verkan af samma nådefulla evangelium.**

1. *Hos några till fall och fördärf.*
2. *Hos andra till salig upprättelse.*
3. *Somliga motsäga det.*
4. *Andra bära vittnesbörd om dess härlighet.*

4.

Ämne. **Gud vare tack för det, han förlänat oss under det gångna året!**

1. *För att Herren Jesus varit oss erbjuden till upprättelse.*
2. *För hans tålamod med oss, ändock flere af oss låtit Kristus blifva sig till fall.*
3. *För hvarje hälsosam nöd och för all hjälp i nöden.*
4. *För all timlig välsignelse.*
5. *För det hopp, vi på grund af hans barmhärtighet våga hysa för framtiden.*

Nyårsdagen.

»Nyårsdagen är julens octava», den åttonde dagen efter juldagen, denna inberäknad. Måhända har den omständigheten, att den åttonde dagen efter den egentliga festdagen vid de stora festerna af judarne firades såsom högtidsdag, medverkat till afskiljandet af julens octava till en särskild festdag, i hvilket fall hela julveckan är att betrakta såsom en festvecka, som afslutas med nyårsdagen. Denna blir då julens efterfest. Från rent kyrklig synpunkt bör den ock så betraktas. Den hugfäster minnet af Kristi omskärelse, genom hvilken han inträdde under lagen för att genom dess fullbordande frälsa oss såväl från dess förbannelse som från dess träldom, och för denna nåd borgar hans namn Jesus, som vid omskärelsen enligt Guds befallning gafs honom. Ty »Jesus» betyder Jehovah hjälper = (substantiviskt) Frälsaren: i honom är Jehovahs frälsning vorden verklighet. Emellertid torde den omständigheten, att julens octava är det borgerliga årets första dag, som af hedningarne firades med mycken hänförelse, hafva i ej ringa grad bidragit till dagens kyrkliga firande. Kyrkan ville i allmänhet på detta sätt uttrycka sin kallelse och uppgift att helga alla detta lifvets förhallanden samt särskildt sätta en gräns för de hedniska utsväfningarna på denna dag, i synnerhet som dessa utsväfningar nog ock gåfvo anledning till allehanda betänkliga saker ocksa hos de kristna. Visserligen ville reformatorerna icke betrakta dagen från sist antydda synpunkt, och särskildt Luther framhåller, huru nyårsdagen bör ha karaktär endast af åminnelsen af Kristi omskärelse. Icke desto mindre har dagen kommit att firas hufvudsakligen såsom nyårsdag. Texten till den-

samma lämpar sig ock synnerligen väl för denna hans karaktär, sa vida man nämligen mera fäster sig vid namngifningen än vid omskärelsen. Ty att sätta Jesusnamnet öfver ingången till det nya året är att viga äfven detta till ett Herrens år, eller att framställa det såsom ett tidsskede, hvilket med alla de förhållanden och sträfvanden, som det omsluter, bör genomträngas och helgas af kristendomens anda, om det skall medföra lycka och välsignelse.

Text: Ev. Luk. 2: 21.

Περιτεμεῖν, omskäras. I afseende pa omskärelsen yttrar sig v. Hofmann (Schriftbeweis 3: 157) på följande sätt: »Da här en frälsningsgemenskap i en familj eller folkgestalt skulle framhållas, så blef genom denna rening (= genom omskärelsen) af kroppen, för så vidt denna tjänar fortplantningen, självfva denna fortplantning, genom hvilken frälsningens folkgemenskap kom till stånd, renad. Icke som om den i och för sig skulle vara en verklig rening af fortplantningen, men den var det såsom ett fullgörande af en gudomlig befallning, genom hvilken åter icke något godtyckligt, utan den saken själf verkligen motsvarande handlingen anordnades. Denna familjs, detta folks bestämmelse att bilda det samfundsväsen (Gemeinwesen), inom hvilket frälsningen skulle historiskt utvecklas, fick sin symbol i den af Gud förordnade omskärelsen, och familjens, folkets vilja att motsvara denna dess bestämmelse vann sitt bildliga uttryck i omskärelsens handling. Endast mankönet blef på detta sätt renadt, emedan det var genom aflelsen, som frälsningsfolket självständigt fortplantade sig. I denna själffortplantning kunde ingen taga del, som icke mottagit omskärelsen, så att denna i alla händelser var en initiationsritus, ehuru visserligen det var självfva födelsen, som medförde medlemskap i Abrahams, Isaks och Jakobs familj eller Israels folk».

På Kristus blef omskärelsen fullbordad af samma skäl, som Maria pa 40 dagen efter hans födelse hembar det stadgade offret. Kristus ställde sig därmed under lagen för att förlossa dem, som voro under lagen (Gal. 4: 4, 5). Själf

behöfde han ingen rening, men inträdande i gemenskap med en släkt af syndare för att frälsa dem, var det nödigt, att han i allt ställde sig på deras plats och inträdde i deras alla lifs- och samfundsförhållanden. Endast genom att ställa sig under lagen och fullborda den, kunde han rättsenligt upphäfva dess ekonomi och i stället införa den nya ekonomien, hvars karaktär är barnaskapets hos Gud fria ande.

Betraktadt från synpunkten af dess egenskap att vara *jultext* kan det lilla evangeliet sägas erbjuda denna *homiletiska grundtanke: Den människovordne Guds son har blifvit lagens tjänare, på det att han skulle kunna blifva och vara »Jesus»* (= frälsa sitt folk från lagens förbannelse och träldom samt försätta det i barnaskapets saliga frihet). Såsom nyårstext åter: *I Jesu namn, af hvars frälsande kraft vi varda delaktiga genom den andliga omskärelsen, hafva vi trygghet, seger och välsignelse under alla tidens växlingar.*

Homiletiska vinkar. Huru stor är icke Kristi till oss sig nedlåtande kärlek! Han, som är lagens herre, blir för vår skull lagens tjänare. Och emedan han genom omskärelsen sålunda blef tjänare för vår skull, så blifva vi genom den andliga omskärelsen fria för hans skull. — Hvilket namn är ej Jesusnamnet! Det passar så alldeles till vårt namn, syndare, och genom Jesu omskärelse veta vi, att hans namn verkligen tillhör oss såsom det fasta slott, till hvilket vi kunna löpa för att finna beskärm. Ty Herren fick sitt namn just vid omskärelsen, på det att vi skulle förstå, att hans namn skulle likasom bindas vid vårt syndarenamn, betäcka och utplåna det. — Endast i Jesu namn hafva vi trygghet under de mångahanda växlingarna och farorna under denna tiden, och endast den tid, som likasom fylles af Jesu namn, är en välsignelse, en nådens och frälsningens tid. Därföre är det djupt betydelsefullt, att Jesusnamnet är skrifvet öfver ingången till det nya året. Skola vi verkligen kunna börja det nya året i Jesu namn, så måste vårt hjärta vara omskuret och renadt genom det namnets kraft. — All framtid är visserligen oviss, men lycklig skall den ovillkorligen blifva, om allt, hvad under densamma möter, mottages, bäres eller verkas i Jesu Kristi namn, ty det är den osvikliga borgen för Guds kärlek och trofasthet, i kraft hvaraf han låter *allt* samverka till deras bästa, hvilka älska honom.

Så kommer det då blott an på, att vi lära oss rätt förstå, rätt tillägna oss och rätt bruka den nåd och kraft, som Jesu namn förlänar. Då kunna vi vara förvissade därom, att hvad än de kommande dagarne må bära i sitt sköte, allt skall dock till slutet hos oss utmynna i den gamle kyrkofadrens bekännelse: »Gud vare lof för allt»!

Predikoutkast.

I.

Ämne. **Årets första dag, en allvarlig maning att betänka, att det en gång hetat: för första gången.**

1. *För första gången kom välsignelsen af Jesu namn öfver dig genom ditt dop.*

a) I dopet kommer välsignelsen af Jesu namn öfver människan, ty den, som till detta namn döpes, döpes till undfående af det, som det namnet innefattar: frälsning.

b) Delaktigheten af dopets nåd medför den andliga omskärelsen (jfr Koloss. 2: 11, 12).

c) Från ditt dop, såsom från den lefvande begynnelsen, har sedan all den andliga välsignelse, som dig tillbjudits och du erhållit, utgått. — Huru har du brukat denna Guds första nådegåfva?

2. *För första gången förspillde du välsignelsen af Jesu namn genom den första synden.*

a) Den första synden = den första uppsåtliga afvikelsen från Herrens i dopet gifna nåd; från Guds ord, som du upphörde att bruka; från bönen, som tystnade på dina läppar; i världsväsendet, som tjusade och tog makt öfver dig.

b) Det första *medvetna* steget på syndens väg var kanske svårt och togs först efter en strid mot samvetet och den återhållande nåden; sedan gick det lättare och lättare på förtappelsens väg. — Minns du din första synd?

3. *För första gången, då du stannade för Guds ord och fann, hvilken jämmer det är att vara utan Gud i världen, utan din frälsare.*

a) Det första samvetsstynget.

b) Det första tillgripandet af Guds ord.

c) Det första böneropet.

d) Det första beslutet att stå upp och återvända till din Fader.

e) Det första steget på omvändelsens väg. — Har du någon erfarenhet af allt detta, och har det första steget åtföljts af det ena steget efter det andra?

4. *För första gången, då du undfick nådeförsäkran och i erfarenheten af Jesusnamnets frid- och glädjebringande kraft lefde i den första kärleken.*

a) Nådeförsäkran undfås, sedan man fattat nåden. *Först* tro och nåd; *sedan* försäkran och visshet om vunnet barnaskap.

b) Med denna visshet frid och fröjd i den helige Ande; erfarenhet af den saliga tryggheten i Jesusnamnets borg.

c) Då de andliga bröllopsdagarne med den första kärlekens innerliga värme; försmaken till den eviga bröllopsglädjen i Guds härlighet.

d) Den första kärlekens *lifliga känslor* kunna ej i längden kvarhållas, men väl dess allvarliga åstundan att tjäna Herren. — Har du kvar denna din första kärlek? Hvar är din lust till Guds bud? Hvar din hjärtliga kärlek till din nästa, din hjärtliga barmhärtighet och hjälpsamhet, din långmodighet och mildhet m. m.?

2.

Ämne. **Jesu namn vår fasta borg och vårt värn.**

1. *Vi behöfva denna borg, ty*

a) i följd af synden äro vi fridlösa inför Gud och försvarslösa mot våra andliga fiender.

b) Vi jagas af träldomsfruktan för döden, af ett ondt samvete, af våra lustar och begärelser, af världen och dess furste.

c) Förgäfves bjuda vi till att mura oss en borg af egna gärningar eller med det, som ännu sämre är: falska undflykter, bemantlanden, ursäkter.

2. *Jesu namn är vår oss af Gud beredda borg och tillflykt.*

a) Jesu namn = uttrycket för hvad Jesus är för oss; underpanten på det, som Gud i honom beredt oss.

b) Det namnet är vår borg och tillflykt, ty däri finna vi beskärm (1) mot domen i vårt onda samvete genom syndernas förlåtelse; (2) mot träldomsfruktan genom Guds frid; (3) mot mörkret genom Andens och ordets ljus; (4) mot våra andliga fiender genom Kristi segerkraft; (5) mot skammen af vår förnedring genom barnaskapets hos Gud konungsliga och prästerliga ära; (6) mot döden genom lifvet.

c) Denna borg är af Gud själf byggd och därföre fast och osviklig såsom Guds egen oföränderliga makt, vishet och trofasthet.

3. *Till denna borg måste vi löpa, om vi skola komma inom dess murar och vinna beskärm.*

a) Löpa, skynda med största allvar och angelägenhet

b) *från* alla synder likasom ock från alla själfgjorda fästen (bättring)

c) *till* och *in i* denna andra verkliga borg (tron).

d) Dit inkomna hafva vi att stadigt där förblifva (= dagligt löpande dit; oupphörlig, förnyad trostillägnelse af Jesusnamnets nåd och kraft).

3.

Ämne. **Allt i Jesu namn!**

1. *Vi äga allt (hvad vi behöfva till vår frälsning) i Jesu namn.*
2. *Vi vilja söka vårt allt i Jesu namn.*
3. *Vi vilja göra allt, hvad vi göra, i Jesu namn.*
4. *Vi vilja lida i Jesu namn.*
5. *Vi vilja dö i Jesu namn.*

4.

Ämne. **Ett godt nytt år i vår Herre Jesu Kristi namn!**

Med denna önskan tillönskas dig

1. *lif och hälsa i Jesu namn;*
2. *att du måtte kunna göra allt ditt verk i Jesu namn;*
3. *att du måtte kunna bära ditt mått af lidande i Jesu namn;*
4. *frid och glädje i Jesu namn;*
5. *en salig död i Jesu namn.*

5.

Ämne. **Jesus Kristus såsom människornas enda tröst.**

1. *Huru han för sin omskärelses och sitt namns skull är människornas enda tröst.*
2. *Huru vi skola göra oss honom till nytta såsom vår enda tröst.* (M. F. Roos).

6.

Ämne. **Huru Jesus för sitt namns skull är densamme**

1. *i går,*
2. *i dag*
3. *och desslikes i evighet.*

(Steinhofer).

7.

Ämne. **Kristliga tankar på nyårsdagen.**

1. *Hjärtats omskärelse — vår uppgift.*
2. *Jesu namn — vår kraft.*
3. *Guds försyn — vår tröst.*

(Nebe).

8.

Ämne. **Huru vi kunna vara vissa om, att den bästa af alla önskningar, vi kunna göra på det nya året, blir uppfylld.**

1. *Den bästa af alla nyårsönskningar: att vi för allt måtte kunna tacka Gud.*
2. *Vi kunna vara vissa om, att denna önskan blir uppfylld, om vi göra allt i Jesu namn.*

(Blomstrand).

Söndagen efter nyår.

Evangeliet på denna söndag är icke detsamma i hela den ev. lutherska kyrkan. I några landskyrkor utgöres det af Mtt. 2: 13—23, som handlar om den heliga familjens flykt till Egypten och återkomsten därifrån. Annorstädes och särskildt i svenska kyrkan är berättelsen om Jesu dop perikop. Dennas sammanhang med nyårsdagens ev. ligger för öppen dag. Om i detta framställes omskärelsen och Jesu förhållande till detta det gamla testamentets sacramentum initiationis, så hafva vi i dopet den nytestamentliga motbilden till omskärelsen, och vår text angifver den ställning, Herren intar till densamma. Dock bör härvid uppmärksammas, att det icke är det i egentlig mening kristliga dopet, utan johannesdopet, hvarom här handlas, om denna döpelse till bättring, som hörde till de af Gud förordnade medlen, genom hvilka väg skulle beredas för den kommande Messias och hans rike. Detta hindrar dock ej, att texten användes på det kristliga dopet, till hvilket johannesdopet bildade uppslaget.

Text: Ev. Matt. 3: 13—17.

Exegetiska anmärkningar. Berättelsen om Jesu dop finns också hos de tvenne andra synoptikerna (jfr Mk 1: 9—11; Luk. 3: 21, 22). Ehuru Matt. har den fullständigaste berättelsen, så omtalar dock Lukas ett drag, som Matt. icke har, nämligen att Jesus *bad*, sedan han blifvit döpt.

Vv. 13, 14. *τοῦ βαπτισθῆναι* = han kom i afsikt att blifva döpt, och han framställde till Johannes begäran om att blifva det. Hvarföre? Svaret ligger dels i v. 15, dels i vv. 16 och 17. — *διεκώλυεν*, hindra, afhålla; förstärkt uttryck, antydande den ifver, med hvilken Johannes protesterade mot att såsom den ringare meddela dopet åt honom, som han

förstod vara så oändligt upphöjd öfver vanliga människor och öfver honom själf. — *χρείαν, jag* behöfde o. s. v. Antagligen var Johannes ej själf döpt. I närheten af Guds helige förnimmer han omedelbart sin naturliga orenhet mycket djupare än eljest.

V. 15. *πρέπον:* Johannes tyckte, att det icke passade sig, att han, den ringare, döpte den större; Jesus säger, att detta just är det tillbörliga, ty det hör till uppfyllande af rättfärdigheten. Af dessa ord framgår, hvarföre Jesus begärde johannesdopet. Det var en lydnadshandling. Det tillhörde Herren att såsom den, hvilken inträdt i gemenskap med Israels folk, vörda och iakttaga alla de ordningar och rätter, som Gud insatt och förordnat i och för detta folk. Johannesdopet var en sådan gudomlig, ehuru blott temporär, stiftelse. Men Johannes döpte till bättring; detta innefattade då å den döptes sida ett betygande af ånger, det var en faktisk syndabekännelse, förkroppsligandet af den munnens bekännelse, som enligt Mk. 1: 5 fordrades för dopet. Jesus döptes nu visserligen icke till bättring för egen del, men icke desto mindre var hans dop väsentligen detsamma, som alla andras, hvilka mottogo johannesdopet. Det var det faktiska betygandet däraf, att han trädt och träder i gemenskap med sitt folks, ja, hela världens syndaskuld; han går öfversteprästerligt in i världseländet och gör sig solidarisk med mänskligheten med afseende på allt det, hon genom sin synd dragit öfver sig. Han bekänner därföre ock synden såsom de öfriga, som döpas, ehuru icke såsom egen skuld och orenhet, utan såsom den rättfärdige kan och bör känna och bekänna sitt folks, sitt samfunds synder såsom något, som på det närmaste angår honom själf (jfr Dan. 9: 3—19). Salunda viger sig Herren genom sitt dop till Guds lamm, hvadan ock Johannes med detta namn hälsar honom efter hans dop (Joh. 1: 36). — Såsom nu Jesu mottagande af johannesdopet var en den djupaste och innerligaste lydnadshandling, så var det ock självklart självfva begynnelsen till Herrens självuppoffring till borttagande af världens synd, ett offer, som på korset fullbordades. Därföre hade ock detta dop Fadrens fullkom-

liga välbehag, och da Kristus efter sitt dop *beder* (Luk. 3: 21), tvifvelsutan om smörjelse ofvanefter, om Andens vigning till sitt messiasvärf, sa undfår han en förnimbar bönhörelse, och det inträffar, som står i

Vv. 16, 17. »Himlarne öppnas, så att Herren likasom kan blicka in i deras väsen och genomtränga alla i Gud dolda radslut: han undfar den fullkomliga uppenbarelsen. Anden i gestalten af en dufva, symbolen af den helige Ande, för så vidt han med sina verkningar framkallar det nya lifvet (= Andens fullhet), utgjutes öfver och i Herren: den fullkomliga inspirationen, i kraft af hvilken Sonen ser *allt*, hvad Fadren verkar, likasom ock Fadren visar Sonen allt, hvad han gör (Joh. 5: 19, 20)». Rösten af himmelen, Fadrens röst, visar hän till den innerligaste meddelelse af Fadren till sin son. »Guds röst ljuder i Jesu öra och hjärta och inviger honom i hvad han är för Gud (den mest innerligt älskade; älskad sasom den ende sonen är älskad af sin fader) och således ocksa i hvad han är kallad att vara för världen, organet för Guds kärlek till människorna, eller den, hvars mission det är att höja sina bröder till sonavärdighet hos Gud» (Godet). — Jesu pa den sedliga utvecklingens väg vunna medvetande om sig själf sasom Guds son (jfr Luk. 2: 40, 49, 52) bekräftas här på det kraftigaste af Fadrens vittnesbörd. Motsvarigheten härtill i de troendes gudsförhållande är Guds Andes vittnesbörd med deras ande, att de äro Guds barn (Rom. 8: 16), som ingenting annat är, än den subjektiva erfarenheten (›hörandet›) af dopets objektiva försäkran om barnaskapet. — Hos Lukas heter det: ›*Du* är› o. s. v. Här framställes vittnesbördet, sadant det förnams af Jesus själf. Matt. har ›*denne* är› = vittnesbördet, sådant som Johannes förnam det.

Uppenbarelsen vid Jesu dop är att betrakta såsom en vision, en inre uppenbarelse, men icke sa, att den icke motsvarades af en objektiv verklighet. Alldeles tvärtom. Den var, sasom alla Guds uppenbarelser af samma slag, en verklig *handling* af andlig och himmelsk art, iklädd symbolens form, och därföre fattbar endast för dem, som hade de nödiga organen för dess förnimmande, d. ä. här Jesus och Jo-

hannes ensamma. Att folket, som var närvarande, således icke förnam någonting, är tydligt, (jfr för öfrigt Joh. 12: 28—30; Ap.G. 9: 7; 22: 9).

Sammanfattningen och betydelsen af textens innehåll torde så kunna uttryckas: *Den människovordne Guds son viger sig genom mottagandet af bättringens döpelse enligt sin Faders råd till Guds lamm, som skall bära och borttaga världens synd, samt undfår af sin Fader Andens vigning till sitt frälsareverk.* — Då emellertid johannesdopet är att betrakta såsom uppslag till, ja, i viss mening såsom ett moment i det kristliga dopet, så kan textens innehåll ock hänföras till detta dop. Dess *homiletiska grundtanke* blir då: *Det heliga dopet är människans vigning till Kristus och till det af honom förvärfvade barnaskapet, i det hon genom delaktigheten af den helige Ande införes i den treenige Gudens gemenskap. undfår reningen i Kristi blod och såsom hans egen har att vara död för synden och lefva för Gud.*

Homiletiska vinkar. V. 13. Jesus går att låta sig döpa; han har bidat sin Faders stund, växt i det fördolda. I Johannes' uppträdande ser han Fadrens vink att uträda ur denna fördoldhet, och det första steget därtill är vandringen till Jordan för att mottaga johannesdopet. Att i allt se blott på Guds vilja, att ha det till sin *mat* att göra denna vilja, det är Jesu Kristi sinne.

Vv. 14—17. Det gäller för oss att känna vår ställning; att icke hålla oss för mer, än hvad vi verkligen äro i enlighet med det oss förlänade trosmåttet och den oss förelagda kallelsen. Så Johannes. — Guds uppdrag och tjänst upphöjer en människa utöfver, hvad hon kan vara i sig själf. Johannes var i anseende till sin person Kristus oändligt underlägsen, men på grund af sin kallelse kunde och borde han dock döpa honom. — När det gäller din blotta person, håll då ej på din värdighet, och framträd icke med några anspråk, men har du något Guds uppdrag att utföra, då heter det: låt ingen förakta dig. För Guds ära skall du kämpa ovikligen. — Människorna handla vanligen förvändt i det Gud tillhör: när Gud icke kallar dem, då vilja de ofta fram och gripa sig an med allehanda svåra ting. När Gud åter vill ha dem fram, då heter det: Jag är icke värdig. Både i det ena och det andra fallet vilja de se köttet till godo. Kristus ensam går den rätta vägen i fullkomlighet. — En Guds tjänare kan

nog, likasom Johannes, studsa vid mottagandet af en Guds befallning, men han låter dock alltid säga sig. — Uppfyllandet af all rättfärdighet, det var Guds sons uppgift här pa jorden. Sammalunda hafva hans trogna att vara rättfärdighetens tjänare. — Iakttagandet af yttre ordningar i saker, som angå Guds rike, synes vara mindre maktpåliggande, men det höfves oss att också därvidlag vara samvetsgranna, så kärt det är för oss att uppfylla *all* rättfärdighet. Den heliga noggrannheten i det lilla såväl som i det, som mera är, höfves väl den, som vill vara hans tjänare, som i *allt* var trogen utan vank. — Kristi dop är en handling, hvarigenom han säger oss: Allt edert är mitt, på det att allt mitt skall tillhöra eder. — Guds helige, låtande sig döpas med bättringens döpelse för att äfven i det stycket vara bröderna lik, hvilket underbart bevis på Kristi kärlek och trohet! Så ingår han under vår skuld, till att bära den för oss, på det att vi genom honom och för hans skull måtte undkomma förbannelsen och ärfva välsignelsen. — Kristi dop såsom medförande beseglingen af hans specifika sonaskap hos Gud, en helig förebild till vårt dop, som beseglar för oss Guds goda vilja att gifva oss barnaskapet. — Vid Kristi dop sker en manifestation af den treenige Guden, på det att vi skola veta, att han vid vårt dop i hans namn är närvarande, tillerkänner oss rätt till och del i barnaskapets saliga nåd och upptar oss i sin gemenskap. — Huru stor är ej dopets härlighet, i det Guds kärlek, Jesu Kristi nåd och den helige Andes delaktighet där skänkes oss! Men det gäller ock, att vi tillägna oss denna oskattbara förmån. Du måste gå in i ditt dop med ditt hjärtas tro och sålunda ikläda dig Kristus, hans rättfärdighet och kraft, likasom han i sitt dop ikläddе sig din synd och dess dom. — Det är någonting förvändt, när man i afseende på medlet och sättet för undfående af visshet om sitt barnaskap skiljer anden och vattnet, dopvittnesbördet och andevittnesbördet (Rom. 8: 16) från hvarandra. Genom att blott hålla sig till det förra och ej vilja veta af Guds Andes inre verk och vittnande, nedsänker man sig själf i säkerhet och blir en formkristen; att blott beropa sig på Anden och speja efter hans rörelser i hjärtat såsom den grund, hvarpå man har att bygga sitt hopp eller sin förvissning om delaktighet i nåden, leder till svärmeri och sektväsen. Kristi dop och Kristi Ande höra tillsammans, och hvad Gud har förenat, skola vi icke åtskilja. När Guds Ande genom sin upplysning vittnar med din ande, att du i kraft af ditt dop har rätt till eller äger barnaskapet, då är det, som det bör vara.

Och när dopet påminner dig om nödvändigheten af Andens gåfva, om du skall kunna stå och lefva i dopets nåd, då står det ock rätt till. — När stormen fattar din farkost och vill sönderkrossa den i syndafördärfvets och frestelsernas bränningar, när du icke ser någon väg i ordet och finner inga ord till bön, när allt fördömer dig och du ångestfullt famlar efter ett fäste för din med förtviflan kämpande tro — se då på ditt dop! Det är nådens vårdtorn i denna storm, det vittnar för dig om din Fader och visar dig vägen till hans hjärta, ty det är Guds en gång för alla dig gifna attest, så lydande: »Innehafvaren häraf tillhör mig; har rätt till mitt hus och alla mina ägodelar, och ingenting skall skilja honom från min kärlek, om han blott på allvar begär den och förblifver i den». — — Härligt kan en själ få skåda in i den öfver henne öppna himmelen, om hon vill låta sig upplysa om, hvad Gud skänkt henne i hennes dop. Då kommer Guds Ande öfver och i hennes hjärta, och till henne ljuder: Du *är* mitt kära barn, till hvilket jag har ett godt behag! Men alltsamman för Kristi skull och i honom.

Predikoutkast.

I.

Inl. Mtt. 3. 11.

Ämne. **Vigningen i dopet.**

I. **Den vigning, Jesus undfick i sitt dop.**

II. **Den vigning, vi undfå i vårt dop.**

I.

1. *Jesus lät sig döpa för att uppfylla all rättfärdighet.*

a) Johannes' dop, bättringens döpelse *till* syndernas förlåtelse med hänsyn till inträdet i Messias' rike; vigningen till detta inträde.

b) Jesus, född under lagen, hade inträdt i alla de förpliktelser, som de af Gud i Israel upprättade ordningarna medförde; han ärade i Johannes sin Faders sändebud, i johannesdopet Fadrens ordning, som det tillhörde honom att *iakttaga*, och därföre lät han döpa sig af Johannes, ändock han var större än han.

2. *I och genom dopet vigde Jesus sig och mottog af sin Fader vigningen till sitt frälsarekall* (Ap.G. 10: 38).

a) Genom dopets lydnadshandling vigde Herren sig till det verk, för hvars utförande han var sänd i världen.

b) Fadren vigde och smorde honom till detta verk genom utgjutande af sin helige Ande öfver honom (jfr Exeg. anm. och homil. vinkarne).

II.

1. *I dopet upptager oss Gud, och vi ingå i den gemenskap med honom, som är stiftad i Kristus.*

a) Dopet, porten till Guds rike (Joh. 3: 5), den handling, hvarigenom Herren upptar oss till lärjungaskap hos sig (Matt. 28: 18, 19), och vi inträda i lärjungaförhållande till honom.

b) Dopet därföre ingången i Guds församling, där man blir ett föremål för Herrens trogna herdavård.

c) Dopet då ock inträde i inre, sann gemenskap med Kristus, naturligtvis under förutsättning af, att man i tron tillägnar sig dopets nåd.

2. *Dopet viger oss därföre till Kristus och hans Ande;*

a) en vigning icke blott i vatten utan också i den helige Ande, som rikligen öfver oss i dopet utgjutes och meddelas oss, i samma mån vi kunna mottaga honom;

b) en vigning till Jesu Kristi nåd och barnaskapet hos Gud med all dess salighet;

c) en vigning till gemenskapen med Kristi död och uppståndelse, att vi skola vara döda för synden och lefva för Gud.

2.

Ämne. **Tillbaka till vårt dop!**

1. *Tillbaka till den i vår församling nära nog utslocknade insikten om vårt dops väsen.*

a) Att vi däri ha panten på Guds utkorelse.

b) Att det således vittnar om vårt barnaskap hos Gud.

c) Att det med sin välsignelse och sina förpliktelser sträcker sig öfver hela vårt nådelif.

2. *Tillbaka till vårt dop,*

a) då vi frestas till tvifvel och misströstan om Guds nåd;

b) då vi äro i fara att förgäta, att vi äro med Kristus döda från synden för att lefva för Gud (Rom. 6: 1—4). (= Dopets maning till ett heligt lif).

c) Då vi frestas att undandraga oss, förebärande vår svaghet (= vi ha i dopet fått kraftens ande; ingen ursäkt för den döpte, som blifver tillbaka).

3.

Ämne. **Har du kvar din frälsares tecken på din själ?**

1. *Jesu Kristi tecken, beviset, att man hör honom till, är dopets gåfva = den helige Ande.*
2. *Den, som icke har det tecknet, inträdeskortet till himmelen, hör icke Kristus till* (Rom. 8: 9) *och vinner icke inträde i himmelen.*
3. *Har du det tecknet kvar, eller har du återvunnit det, om du en gång förlorat det?*

4.

Ämne. **Sanna kristnas tröst och förbindelse däraf, att de äro döpta med den döpelse, hvarmed Kristus är döpt.**

1. *Trösten, ty*

a) de ha därigenom vunnit den rättfärdighet, Kristus har;

b) de ha blifvit delaktiga af samma helige Ande, som kom öfver honom.

c) Därigenom ha de vunnit samma Fadrens välbehag, som förklarades öfver honom.

d) De se samma himmel öppnad öfver sig, som öppnades för Jesus.

2. *Förbindelsen:*

a) att uppfylla all rättfärdighet;

b) att förnya sig i sitt sinnes anda;

c) att lefva heligt, såsom det ägnar Guds barn;

d) att ha sin umgängelse i himmelen.

(Skarstedt).

Trettondedagen.

Med trettondedagen börjar julens efterfest. Denna dag kallades i den gamla kyrka epifania eller uppenbarelsefesten. Dess firande började i Österlandet, hvarifrån den öfvergick till Västerlandet, där vi finna den vara antagen i fjärde århundradet. Den har sitt namn af det uppenbarande af Herrens härlighet, som ägde rum dels vid hans dop, dels för hedningarne (de vise männen), dels vid bröllopet i Kana eller vid bespisandet af de femtusen männen. Vid slutet af medeltiden är redan den af Augustinus betonade idén om hedningarnes kallelse till Guds rike erkänd såsom festens hufvudidé, och denna uppfattning gjorde sig också gällande vid reformationen. Trettondedagens evangelium erbjuder grundvalen för denna uppfattning, i det att det framställer, huru förstlingen af hednavärlden föres till Herren. Därföre är trettondedagen kyrkans egentliga missionsdag, och gudstjänsten bär på densamma karaktären af missionsgudstjänst.

Text: Ev. Matt. 2: 1—12.

Exegetiska anmärkningar. Den i texten omtalade händelsen inträffade tvifvelsutan efter Jesusbarnets frambärande i templet, hvarifrån Maria och Josef återvändt till Betlehem. De hade antagligen tänkt, att där för framtiden fästa sin boning (jfr Mtt. 2: 22).

V. 1. *μάγοι*, mager, »vise män». Magerna utgjorde i österländerna den tidens lärda stånd. De sysselsatte sig förnämligast med stjärnkunskap, men så, att de fattade denna kunskap i sammanhang med religionen. I en senare tid och

särskildt i västra Asien, Grekland och Rom neddrogs deras magiska vishet i vidskepelse och missbrukades på allehanda sätt. Äfven i nya testamentet förekomma exempel på sådana mager, hvilkas förmenta vishet antog karaktären af trolldom: Simon magus (Ap.G. 8: 9, 13, 19); Elymas (Ap.G. 13: 6, 7). De i texten omtalade magerna voro af ädlare slag. Hos dem var uppriktig fromhet, låt vara, att de ej voro fria fran hedniska föreställningar. Från hvilket land de kommo, vet man icke; måhända från Persien eller Mesopotamien.

V. 2. I följd af judarnes stora spridning i alla den tidens kulturländer, hade kännedomen om deras lag, tro och förhoppningar blifvit vidt utbredd. Af de i den babyloniska fångenskapen bortförda hade minsta delen återvändt till sitt fädernesland. De öfriga sammansmälte efter hand med de folk, bland hvilka de bodde, men just så kunde de ock bland dem sprida kunskapen om de stora löften, Gud hade gifvit sitt folk. Också var under denna tid en allmän väntan äfven bland hedningarne, att i Israel skulle födas en konung, som skulle utsträcka sitt välde öfver alla land. De mager, som texten omtalar, hade med hjärtlig tro mottagit det messianska löftet, hvars innebörd de visserligen ganska litet förstodo, men i hvilket de dock skådade nagot mycket stort och härligt. — **Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων**, judarnes konung. Magerna voro således *icke* judar utan hedningar. — *ἀστέρα*, antingen en ny stjärna eller en konstellation, som förut ej varit synlig, och som för magerna voro tecknet till judakonungens födelse. Det var någonting mera än vidskepelse, då desse män i denna underbara stjärna sågo tecknet till hans födelse, som är stjärnan utaf Jakob (4 M.B. 24: 17—19). Genomgripande händelser i Andens värld äro vanligen förenade med liknande tecken inom naturens, och dessa äro då tecken, förebud till de förra (jfr Matt. 24 & par.). Det var en slags inspiration, som ledde de vise männen att i sina tankar kombinera stjärnans uppgång med Kristi födelse: de visste sig »hafva sett *hans* stjärna«, — *ἐν τῇ ἀνατολῇ*, »i österlandet«, rättare öfversatt: i »uppgången« stjärnans uppgang. — *προσκυνῆσαι*, tillbedja. Agnoscunt

regem gratiæ & dominum suum (Luk. 1: 43). Certe *civilibus* de causis non erat, cum tam arduo itinere instituto adorarent, mox domum redituri, regem dissitum & parvulum, ac non Herodem quoque; neque civilem adorationem Herodes præ se tulit (Bengel).

V. 3. *ἐταράχϑη*, bestört. Herodes fruktade i den nyfödde en medtäflare om tronen. Jerusalems innevånare fruktade för de skakningar, upprättandet af messiasriket skulle medföra (dolores Messiæ); isynnerhet torde de ha bäfvat för de grymheter, Herodes skulle begå, om hans misstänksamhet väcktes.

Vv. 4—8. Knappast ett sammanträde af synedrium; troligen endast ett utlåtande af sakkunniga män. — Profetian i Mik. 5: 1 är ej ordagrant återgifven; den lyder där: »Och du Betlehem Efrata, som liten är bland de tusende i Juda, utaf dig skall mig den komma, som i Israel en herre vara skall». Fri omskrifning brukas ej sällan vid citerandet af språk ur gamla testamentet — *λάϑρα*, hemligen, på det att ingenting skulle komma ut bland folket. — *ἠκρίβωσε*, noggrant efterforskade för att vara säker på, att hans anslag mot barnet icke skulle misslyckas. — Då magerna stödde sin tro på Herrens födelse endast på anblicken af en stjärna, ansåg Herodes saken icke vara så säker, om han ock med sitt misstänksamma lynne var benägen att hålla den trolig. Han ville därföre skaffa sig full visshet. Detta genom magernas intyg, genom hvilka han antingen skulle finna sin tro bekräftad eller ock vederlagd. (obs. Herodes list och magernas trohjärtade omisstänksamhet).

Vv. 9, 10. *οἱ δὲ ἀκούσαντες;* så snart de hört konungen, omedelbart efter samtalet med honom, begåfvo de sig åstad: resor ske enligt seden i Österlandet ofta nattetid. »Stjärnan, som vid sin första synlighet hade stått pa den östra himmelen, befann sig nu under aftontimmarne på den sydliga himmelen, och eftersom Betlehem låg söderut från Jerusalem, hade de stjärnan beständigt midt för ögonen, och när de ankommo nära stället, där Maria och barnet var, tycktes det dem, som om stjärnan, som vid denna tid troligen gick genom

meridianen, stod stilla, och då vandringsmännen i detsamma stannade, och således äfven stjärnan skenbart stannade, blefvo de ganska glada, ty en gudomlig röst i deras inre undervisade dem, att de voro vid målet«. (Melin).

Vv. 11, 12. *εἰς τὴν οἰκίαν*, i huset: således icke någon stengrotta. Naturligtvis kunde den heliga familjen någon tid efter barnets födelse ha skaffat sig en ordentlig boning, men i sin mån talar *τὴν οἰκίαν* för den åsikten (se ex. anm. till perik. på juldagen v. 7), att det icke var i något stall utan i en vanlig boning, som Herren såg dagen. *προςεκύνησαν*, tillbådo, föllo efter orientalisk sed ned för barnet. Man brukade vid den hyllning, man bevisade höga personer, isynnerhet konungar, nedfalla med pannan böjd till marken. — *λίβανος*, ett slags blekgult välluktande harts, brukadt till rökelse. *σμύρνα*, myrra, också ett aromatiskt harts, äfven det understundom begagnadt till rökelse, men isynnerhet bereddes däraf en dyrbar salfva, tjänlig bland annat till balsamering. — *χρηματισθέντες*, sedan de hade fått svar; förutsätter en fråga, eller åtminstone en önskan att erhålla upplysning om det sätt, hvarpå de (magerna) borde förhålla sig till Herodes. Sannolikt hade deras förra godtrogenhet vid närmare eftertanke gifvit rum för misstankar om den verkliga afsikten med Herodes dem gifna uppdrag. Hans grymhet var ju allmänt känd, och han, som rasade mot sin egen familj och mördade den ena efter den andra af dess medlemmar vid den ringaste misstanke om, att de hyste för honom ogynnsamma planer, skulle icke tveka att för sin trons säkerhet rödja den nyfödde ur vägen. Under vistelsen i Betlehem, om den ock var kort, hade säkert magerna fått kunskap om konungens karaktär.

Den människoblifne Guds son, välkomnad af troende hedningar och sålunda betecknad såsom icke blott judarnes utan ock hedningarnes frälsare, eller *de vise männens besök och hyllande af den nyfödde frälsaren, ett tecken därtill, att hednavärlden uträcker sina händer till Gud*, är den *homiletiska grundtanke*, som vår text innehåller.

Homiletiska vinkar. V. 1. De vise männen kommo för att tillbedja det barn, hvilket de trodde skulle blifva en konung, men hvars hela yttre läge var allt annat än konungsligt. Vi kunna däri se den jordiska vishetens hyllning af den heliga enfald, som ensam duger i fråga om andliga ting. Aldrig är en människa mera vis, än då hon tillbedjande lägger all sin vishet för Jesusbarnets fot. — Hos magerna fanns det *tro;* därföre drefvos de oemotståndligt att uppsöka föremålet för denna tro, fastän resan var förbunden med svårigheter och faror. Den, som verkligen har tro, vore den än blott som ett senapskorn, han drifves och regeras af densamma och skyr ingen möda och försakelse för att vinna Kristus och vara funnen i honom (Fil. 3: 8—10). För att *vinna* Kristus; ja, ty tron är, på samma gång den är ett fattande och ägande af Kristus och i allmänhet af de andliga och öfversinnliga tingen, ett fortfarande sökande och kämpande för att vinna, för att erhålla mer och mer af Kristi fullhet.

V. 2. Ringa var det ljus, magerna hade, men de handlade efter det, som de visste, och därföre undfingo de en rik lön. Det kommer icke så mycket an på, huru mycket vi *veta* om Herren, som därpå, att vi äro trogna mot det ringa ljus, vi äga. Den, som har, honom varder gifvet. Vetandet i och för sig gör ingen till kristen; öfversteprästerna och de skriftlärda visste mycket mer om honom än magerna, men deras kunskap åstadkom icke den minsta angelägenhet att med magerna söka honom. Deras större kunskap kom dock de vise männen till väsentlig nytta; utan hjälpen däraf hade de ej kunnat finna barnet. Så är mången gång den döda bokstafskunskapen hos skriftlärde män frälsningssökande själar till ovärderligt gagn. Förakta därföre ej denna kunskap; den gör, som sagdt, i och för sig icke någon till kristen, men utan all kunskap blir dock ingen en kristen. — Vi hafva en bättre ledstjärna till Kristus än de vise männen; vi ha Guds ord, och det böra vi troget akta på och redligt följa. Och emedan vi ha detta säkra ljus, böra vi ej begära särskilda tecken, såsom Gud under förberedelsens tider, då hans hemlighet ännu ej var uppenbarad, brukade förläna uppriktiga, sökande själar. Sådana yttre tecken till ledning på vägen antyda alltid ett mera outveckladt andligt tillstånd, och den, som begär dem i nya testamentets tid, visar därmed, att han ej rätt förstår ordet om Guds tillbedjande i anda och sanning; han hänger ännu fast vid det rent yttre och vet ej af denna inre ledning, hvarmed Guds Ande förer dem på rätta vägen, hvilka låta det gudomliga ordets ljus lysa in i sina hjärtan.

V. 3. Det, som är den ljufvaste och saligaste tidning för syndare, evangeliet om Kristus, förorsakar bestörtning och förbittring hos de gudlösa, ty de känna sig däraf angripna i sina innersta syndafästen och käraste böjelser. De vilja icke veta af någon annan konung än sig själfva, icke af någon annan lag än sin egen köttsliga vilja. — Huru ofta bäfva ej människorna tillbaka för den sanna kristendomen blott för den oros skull, den förorsakar; lugn för hvad pris som helst, det är fältropet. Samvetet omgifves med en mur af falska åsikter, ursäkter och bemantlanden, på det att icke sanningen skall kunna tränga därin och »göra rumor», och äfven i det yttre skall allt motas, som möjligen kan sätta andarne i rörelse genom frågan om evigt lif.

V. 4. De skriftlärda i texten äro representanter af de predikanter och lärare, de där äro såsom vägvisare, hvilka försedda med de nödiga inskrifterna, stå vid skiljovägarne, i det de utpeka vägen för andra, men veta själfva ingenting om den, och gå den naturligtvis ännu mindre. Sådana skriftlärda erbjuda en sorglig anblick; de sitta vid Guds kunskaps rika bord, se och kunna beskrifva dess rätter till deras egenskaper och närande kraft, de hafva isynnerhet mycket att beställa med kärlen, i hvilka de serveras, men att själfva äta af dessa rätter, det faller dem icke in, eller de mena, att de äta af dem i samma mån, de studera dem genom sitt skarpsinnes mikroskop. Dock, de äta verkligen, nämligen den söta mat, som heter fåfäng ära, vunnen genom den skicklighet, de ådagalägga i beskrifningen af det lefvande brödet. Men den födan är dunst, och så sitta de där och hungra till döds, under det att andra begagna sig af deras hjälp för att finna den eviga lifsnäringen, som de med djup hjärtehunger intaga.

Vv. 5—8. Äfven i afseende på Herrens födelseort gäller det, att hvad som är oädelt och föraktadt för världen, det har Gud utvalt. Icke i det lysande Jerusalem utan i det lilla oansenliga Betlehem skulle människosläktets frälsare och konung se dagen. Men huru stor blef ej denna lilla stad genom hans födelse där! Och huru stor blir ej den ringaste människa, därigenom att Herren födes i hennes hjärta och gör det till sin boning. — Se, med hvilken noggrannhet Herodes gör sig underrättad om Kristus för att kunna komma åt hans lif. Huru mycket noggrannare böra vi ej vara i våra bemödanden att lära känna och finna Kristus för att af honom *undfå* lif. Men när såg man ljusets barn för sina heliga ändamål kunna täfla med denna världens barn i deras äflan för det jorden tillhörer (jfr Luk. 16: 8). — Herodes djupa

list och de vise männens ädla godtrogenhet och enfald, hvilka motsatser, visande hvars andas barn hvardera äro! Mot den förres förslagenhet synes de senares enfald nödvändigt böra komma på skam; och dock sker motsatsen. Lögn och skrymteri lyckas endast skenbart och till en tid; segern stannar alltid till slutet på sanningens sida. Den enda, som skrymtaren lyckas bedraga, är honom själf. — Vakta dig för att sätta förtroende till gudlösa människors vördnadsbetygelser mot Herren, uttrycken af deras »djupa aktning» för sann kristendom, deras beundran för — dig själf såsom en fullödig kristen. Var viss om, att de vilja ha betalning för hvarje sådan artighet, att de söka någon köttslig fördel på kristendomens, på din bekostnad. — Man behöfver i allmänhet icke mycket grubbla öfver, huru man skall kunna bevara sig för onda människors list. Det säkraste värnet däremot är den heliga enfald, som af intet ondt vet, och den redlighet, som aldrig dagtingar med lögn, falskhet och krokiga vägar.

Vv. 9, 10. Icke alltid ser du ljus i Guds ord; det kan fastmera understundom synas dig såsom en förseglad bok och dess innehåll vara alltigenom torrt och kraftlöst. Men mörkret sitter i ditt eget hjärta, och torrheten och kölden i din egen själ. Fortfar dock att stilla akta på ordet; ditt hjärta skall då småningom komma i en annan författning; ljuset skall uppgå för och i dig, och du skall få fröjda dig åt dess förökade klarhet. — I natten lysa himmelens stjärnor, endast nattetid sågo Österns vise Betlehems stjärna. Så lyser Guds ords ljus med den största klarheten och kraften, när allt annat förlorar sin klarhet, när allt, hvad jorden tillhörer, insvepes i bedröfvelsens natt. Särskildt gäller detta om människoordet och dess förmenta ljus. Pröfva det vid en dödsbädd! Kom då fram med något ur de köttsligt vises skrifter och sök därmed bringa tröst och hjälp åt den i dödsvåndan kämpande anden, och du skall få se, huru mycket det ordet förmår. Ropade ej Göthe, denne mästare i världslig vishet och konst, på sin dödssäng: Ljus, mera ljus! Undras, hvad han skulle ha sagt eller känt, om man sökt bringa honom det ljuset genom att föreläsa honom något af det bästa, han själf skrifvit. Men gif den kämpande själen ett Guds ord, ett enkelt skriftspråk eller, om du vill, en af biblisk andefullhet mättad vers ur vår psalmbok, och du skall få se, huru högt öfver allt människoord gudsordet står. — Uppåt måste den skåda, som skall upptäcka och njuta af stjärnornas glans; uppåt måste du vända ditt hjärta, om du skall kunna mottaga ordets vägledande ljus. Världsträlen märker intet däraf.

Men det är genom bönen, hjärtat vändes uppåt; när du brukar Guds ord, så bed! För den bedjande anden upplåter Gud nådens och sanningens skattkammare. — Den, som söker, han finner, det löftet fullbordas ovillkorligen på hvarje redligt sökande själ. Man sätter dock ofta i fråga möjligheten af ett finnande, som medför visshet, verkligt medvetet ägande af Guds rike. Men finnandet är säkert; det är blott sökandet, som är sällsynt bland oss och ofta icke af rätta slaget, där det finns. Och likväl försäkra så många, att *de* nog sökt och gjort sitt till för att finna religiös visshet, men att det utlofvade finnandet har uteblifvit, och så, ja, så har Gud skulden för, att det aldrig har velat gå framåt eller blifva bättre med dem. Det kunde dock kanske vara rådligast att där vid lag icke vara så tvärsäker på sig själf. — Då den, som under en längre eller kortare tids mörker icke aflåtit att sökande vända sitt hjärta till ljuset, omsider får skåda det, då blir det glädje. Ingen kan rätt känna denna glädje, som ej erfarit mörkrets tyngd och nattens hemskhet. — Genom växlande erfarenheter af ljus och mörker går vägen till det eviga ljuset. I naturen växla dag ock natt; så ock inom andens värld, i en salighetssökande människas själ; men *där* skall ingen natt vara mer, utan idel sol och ljus, och därföre glädje utan återvändo.

V. 11. Att finna Kristus, det är att tillbedja honom. Inför honom, vid trons anblick af hans nådeshärlighet, sjunker ovillkorligen hvarje knä till jorden. — Trons guld, bönens rökelse och försakelsens myrra, se där de offergåfvor, vi hafva att hembära vår frälsare. Men skola dessa ting förtjäna namn af och vara verkliga offer, så måste vi gifva oss själfva i dem. Sker ej detta, så är alltsammans skam och osanning. Ditt hjärta, dig själf vill Herren ha; får han ej detta, har han intet fått, äfven om du såsom för hans skull gifvit alla dina ägodelar åt de fattiga och låtit din lekamen brinna (1 Kor. 13: 3). En sann tillbedjan är offer.

V. 12. Gud bevarar de sina, att de ej själfva skola taga skada af världens ondska och list, och ej heller genom oförstånd gifva de onda tillfällen att skada Guds sak. Genom mycket enkla medel, omärkbara som de ofta äro, gör Gud de gudlösas anslag till intet. Icke med drömmar och syner leder Gud den, som undfått hans ord och hans Ande. De förra äro medel för upplysning på ett lägre andligt stadium. Vi ha det, som bättre är. Den, som blott genom trohet och flit i umgänget med Gud lär allt mer känna honom, han blir allt mer upplyst om hvad i särskilda fall är Guds

goda, nådiga och fullkomliga vilja. — Underbart ledde Gud de första hedningarne till sin sons vagga; underbart skall han veta att föra hednavärlden till samme sin son. Ringa äro de medel för människoögon, som därvid stå honom till buds, men just så bevisar han sin kraft, och det blir uppenbart, att det var han och icke redskapen, som skaffade den stora välsignelsen. Missionen kallar hednavärlden till Herren; förr eller senare skola hedningarnes skaror få sikte på den ledstjärnan, följa henne och blifva insatta i Israels arfvedel. Kring Jesus skola till slut alla folk samla sig; han är det banér, kring hvilket de skola sluta sig såsom *ett* folk.

Predikoutkast.

1.

Inl. Es. 49: 6.

Ämne. **Förstlingen af hedningarne.**

I. **Huru den af Fadern gafs åt Sonen.**

II. **Hvarpå den är en underpant.**

III. **Hvartill den manar oss.**

I.

1. *Förstlingen af hednavärlden voro de vise männen från österlanden* (v. 1).

a) De vise männen = mager (se ex. anm. till v. 1).

b) De kommo *sökande* den nyfödde judakonungen (v. 2).

c) De hyllade honom, offrande åt honom det dyrbaraste, de ägde. Verklig hängifvenhet; ringa ljus, men innerlig tro. (v. 11). De gåfvo sig själfva åt Herren; deras tro var, likasom deras lilla insikt, lefvande och kraftig.

d) De voro därför en verklig frukt, en förstlingsfrukt, af Kristi människoblifvande åt honom själf.

2. *De blefvo denna förstling genom Fadrens dragande till Sonen.*

a) Medlet härför = stjärnan (obs. huru nådefullt Gud anknyter sitt verkande till de människan närmast liggande omständigheterna och förhållandena. För de stjärnkunnige blef stjärnan Guds redskap i förening med den kunskap om de messianska löftena, som magerna erhållit genom de i deras land boende judarne).

b) Detta medförde ett kraftigt Guds dragande i deras hjärtan, och då de troget följde denna dragning, så *gaf* Fadren dem åt Sonen (Joh. 6: 37).

II.

1. *Förstlingen är underpanten på den fulla skörden. De vise männens ankomst till Herren är underpanten på, att hedningarnes fullhet en gång skall ingå i Guds rike.*
2. *Därföre innefattar ock de vise männens besök underpanten därpå, att missionens arbete på hednavärldens omvändelse skall krönas med seger.*

III.

1. *Vi, som ha så mycket större ljus än de vise männen, böra se till, att vi bära en frukt, som motsvarar detta ljus.*
2. *Med frimodighet, offervillighet och segervisshet arbeta på hedningarnes omvändelse.*

2.

Inl. Matt. 7: 7.

Ämne. **Den, som söker Jesus, finner honom.**

1. *Den människa börjar söka Jesus, som i sitt syndamörker träffats af Guds ords ljus, så att hon däraf förstår, både att hon själf är i mörker, och att Jesus är den konung, som frälsar från mörkret* (vv. 1, 2).
2. *Människan söker Jesus, i samma mån hon troget aktar på Guds ord och följer dess ledning, ty det visar öfverallt till Kristus* (vv. 1, 2, 9).
3. *Sökandet af Jesus hindras ofta från att föra till ett snart finnande genom okunnighet, som måste aflägsnas, och egenvilja, som måste brytas* (v. 2).
4. *Människan finner Jesus, då hon finner sig vid de ringa villkor, under hvilka han erbjuder sig åt henne: å hans (Kristi) sida: det enkla löftesordet, dop, nattvard (det obetydliga Betlehem), och å hennes sida: djup utblottenhet; andans fattigdom.*
5. *Beviset därpå, att människan funnit sin frälsare, är, att hon i stilla, tillbedjande glädje ärar honom med offer af det bästa, hon äger* (v. 11), *och vandrar i en sådan lydnad för Guds vilja, som afgjordt skiljer henne från Jesu fiender.* (v. 12).

3.

Ämne. **Till Kristus!**

I. alla sanningsälskande,

II. alla sanningshatande människors lösen.

I.

Sanningsälskande människors lösen: till Kristus, att vi må tillbedja honom!

1. *En sanningsälskande människa, = som åtrår ej blott att få veta sanningen, utan ock att få göra den. (Se de vise männen, som i försakelsefullt verk och gärning omsatte den sanning, de förstått)*

a) — begär att känna tingen för att rätt kunna umgås med och handtera dem. I afseende på det andliga innefattar detta, att man innerligt begär att lära känna Gud för att kunna göra hans vilja.

b) Hon (den sanningsälskande människan) känns igen därpå, att hon söker omsätta sin kunskap om Gud i gärning = att hon *vill* i allt obetingadt lyda Gud.

2. *En sådan människas lösen är: till Kristus för att tillbedja honom.*

a) Kristus är sanningen = Guds härlighets sken, heligheten, ljuset; uppenbararen af Gud; hvad människan borde vara; hurudan hon är; huru hon kan åter blifva, det hon *bör* vara.

b) Kristus erbjuder sig åt människan genom ordet, och när det träffar ett hjärta, som är af sanningen, så blir dess lösen: till Kristus (1) att få ljus, nåd, förlossning, lif (2) och att därföre tillbedja honom, = helig beundran, djupaste vördnad, innerligaste öfverlåtenhet.

II.

Sanningshatande människors lösen: till Kristus, att vi måtte förgöra honom!

1. *En människa hatar sanningen, i samma mån hon är självisk. (Herodes).*

a) Den själfviske gör sig själf till världens medelpunkt. Allt skall vara till för att tjäna honom. Den andliga själfviskheten: stolthet, högmod, egenvilja, äresjuka, härsklystnad. Sinnlig själfviskhet: njutningslystnad, girighet.

b) Själfviskheten innebär hat till sanningen, enligt hvilken Gud är medelpunkten för allt, och hvilken allt är kalladt att tjäna. Sanningen kräfver därföre ödmjukhet inför Gud, självförsakelse för att lefva kärlekens lif i Gud.

2. *Sanningshatarens lösen: till Kristus för att förgöra honom! (Herodes).*

a) Herodes stod efter Kristi lif, ty var Kristus judakonungen, då var Herodes själf pliktig att hylla honom; med Herodes' tyranniska konungadöme var det slut.

b) Den själfviska människan dömes af Kristus och af hans ord. Hon afordras sin härskareställning öfver sig själf (= egenviljan) och öfver allt annat, som hon möjligen kan underlägga sig till mättande af sina själfviska lustar.

c) Hon menar då eller söker intala sig, att hon kränkes i sin rätt, och då Kristus icke viker för henne, söker hon med våld eller list (obs. hyckleriet vv. 7, 8) förgöra honom, = hvad på henne beror skaffa kristendomen ur vägen.

Ju mera det onda utvecklas och sammanfattar sig, desto mer gestaltar det sig till uppenbart kristushat. — Efter hand blir allt vacklande och haltande på båda sidor en omöjlighet: antingen afgjordt *för* eller afgjordt *mot* Kristus. Så inträder den afgörande kampen, hvarunder det åter om kristendomen och de kristna skall heta: »det är eder förbjudet att finnas till».

4.

Ämne. **Hvad kunna vi lära af Österlandets Herren Kristus sökande vise?**

1. *Den trohet, hvarmed Guds nådeskallelse bör följas* (v. 2).
2. *Den själfförsakelse, hvarmed vi höja oss öfver yttre hänsyn* (vv. 1, 2).
3. *Den troslydnad, hvarmed vi böra underkasta oss Guds ord i den heliga skrift* (vv. 4—8).
4. *Den villighet, hvarmed vi böra afstå från våra fördomar och förvillelser* (vv. 1, 9).
5. *Den glädje, hvarmed vi böra bekänna Kristus inför världen* (v. 11)
6. *Det trosallvar, hvarmed vi böra ära och prisa honom* (v. 12).

(Delvis efter Jaspis).

5.

Ämne. **Hyckleriet såsom trons skugga i världen.**

1. *Det följer tron, såsom skuggan följer kroppen.*
2. *Det vittnar om trons tillvaro och verklighet, såsom skuggan betygar detta om kroppen.*
3. *Den viker för tron, såsom skuggan för kroppen.*

(Lange).

6.

Ämne. **Huru skilja sig människorna inför Herren?**

1. *I frälsningssökande, hvilka fråga, gifva akt på ordet och finna.*
2. *I likgiltiga, som hafva och känna ordet, men icke komma.*
3. *I förstockade, som förskräckas och hyckla.*

(Nebe).

Första söndagen efter trettondedagen.

Under hela epifaniastiden möta oss sådana texter, som framställa för oss den människoblifne Guds son såsom den, hvilken i ord och verk (= det profetiska ämbetet) visar sig vara världens ljus. Under det att trettondedagens evangelium hufvudsakligen framställer honom såsom det ljus, som är gifvet hedningarne till upplysning, så målas under de följande söndagarne för oss hans härlighet i enskilda drag af hans lärande och undergörande verksamhet, som ingår i hans profetiska kallelse.

Den första söndagen efter trettondedagen låter oss skåda de första strålarne af det gudomliga ljus, som bodde i Jesus, den första uppenbarelsen af det gudamänskliga medvetande, som är likasom en aldrig sinande ljuskälla inom honom själf, och hvari han vet sig vara ett med Fadren, hör och ser allt det, som Fadren gör, på det han må visa det för sina bröder = uppenbara för dem sin Faders råd och vilja. Den andra söndagens text, som, såsom förut är antydt (inl. till trettondedagen), varit en hufvudtext till själfva epifaniasfesten, låter oss skåda Herren, såsom den i gärningar väldige profeten, i det att i denna text berättas det underverk, hvari Herren för första gången uppenbarar sin härlighet. Denna härlighet strålar oss också tillmötes i den tredje söndagens evangelium, i det att där omtalas hans makt öfver de följder af synden, som framträda i sjukdomar och särskildt i den sjukdom, som själf är den mest träffande bild af synden, den förfärliga spetälskan. Att Jesu makt också sträcker sig till det yttre, lägre naturområdet, visar den fjärde söndagen. — Har det under dessa söndagar (2—4) varit fråga om Herrens

makt- och barmhärtighetsgärningar, så följa vid de öfriga epifaniassöndagarne sådana texter, i hvilka Jesus framstår såsom den i *ord* och lära mäktige profeten, hvilken låter sitt ljus stråla ut i de härliga liknelser, i hvilka han delvis uppenbarar arten af sitt rike, samt huru det föres till människorna. De två sista söndagarne, septuagesima och sexagesima, bilda med sina texter öfvergången till fastan, dit man vanligen räknar dem.

Den text, med hvilken vi nu ha att sysselsätta oss, handlar, som bekant, om Jesu första uppträdande vid 12 års ålder i templet. Redan då framträder hos honom tecken till att han är det ljus, som skall skingra världsmörkret, i det hans ord icke blott uppenbara en vishet, som väcker en häpnande uppmärksamhet, utan äfven innehålla en djupgående antydning om hans alldeles egendomliga förhållande till Gud, om hans gudamänskliga väsen. Men ehuru detta är en hufvudsynpunkt, från hvilken texten bör betraktas, så tillåter, ja, manar den också till en annan, nämligen det rätta förhållandet mellan föräldrar och barn. Den får därigenom en stor praktisk betydelse, hvilken vid predikan bör tillvaratagas.

Text: Ev. Luk. 2: 42—52.

Exegetiska anmärkningar. Berättelsen om Jesus vid 12 års ålder finns endast hos Lukas. Den angifver en tilldragelse fran Jesu barndom, som är af största vikt för uppfattningen af hans person. Med undantag af hvad vi af densamma fatt veta, äfvensom hvad antydningen i Mk. 6: 3 gifver vid handen, ha vi ingen underrättelse om Jesu lif under tiden för hans uppväxt till hans trettionde år. Men detta enda drag i förening med tillägget i v. 52 låter oss likväl få en inblick i karaktären af denna period af hans lefnad, som vi icke utan verklig skada för vår evangeliska kunskap kunde sakna. Berättelsen gifver oss nämligen att förstå, huru sant mänsklig och dock öfver det mänskliga måttet gående Frälsarens utveckling var under stilla tillbakadragenhet och ödmjukt ingående i allt, som hörde till hans ställning såsom barn till Maria och Josef, hans fosterfader.

Vv. 42, 43. *ἐτῶν δώδεκα:* vid det tolfte året blef den judiske gossen en בֶּן הַתּוֹרָה, en lagens son, d. ä. räknades till Israels myndiga menighet. Från den tiden hade han rätt och plikt att medfölja till de årliga festerna i Jerusalem. Jesu föräldrar plägade en gang om året, vid påskhögtiden, besöka Jerusalem och templet, och Jesus fick nu första gången följa dem. Det var tvifvelsutan sed hos många andra, att endast vid detta tillfälle infinna sig i den heliga staden, ehuru i 2 M.B. 23: 14 ff.; 34: 24 var stadgadt, att hvarje till myndig ålder kommen jude skulle både vid påsk-, pingst- och löfhyddohögtiden uppgå till helgedomen. Att denna stadga icke kunde strängt handhafvas, var så mycket naturligare, som judarnes stora kringspridande gjorde detta alldeles omöjligt. — *ὑπέμεινεν*, dröjde, blef kvar, icke i följd af någon egentlig öfverläggning och fattadt beslut, utan såsom af en omedelbar inre drift. — *οὐκ ἔγνωσαν*, visste det icke: Jesus hade icke sagt dem något därom eller begärt deras tillstånd. Detta icke af någon vårdslöshet eller vanvördnad, utan i följd af, att han var, den han var, Guds son, för hvilken det var så naturligt att »vara i det Fadren tillhörde», att ett annat förhållande skulle ha varit något i viss mening omöjligt.

Vv. 44—46. Så väl vid resan till som från Jerusalem bildade de resande från samma trakt karavaner, som delade sig i flera grupper, hvarvid väl »fränder och vänner» slöto sig närmast tillsamman, men hvarvid dock enskilda plägade sluta sig än till den ena, än till den andra gruppen. Så var det förklarligt, huru Josef och Maria kunde anse, att Jesus, som var gammal nog att kunna vara på egen hand, slutit sig till någon annan grupp, än den, de själfva tillfälligtvis följde. Men då karavanen vid aftonens inbrott lägrade sig, och de icke funno honom, började de bekymrade söka honom, och då han var och förblef borta ur hela karavanen, återvände de till Jerusalem för att där fortsätta sina efterforskningar, som slutligen förde dem till templet. — *ἐν τῷ ἱερῷ*, i någon af de sidobyggnader till templet, där undervisning i lagen plägade af de skriftlärda meddelas. — *διδασκάλων*, lärande = mottagande lärdom; besvarande och framställande frågor.

Vv. 47, 48. *ἐξίσταντο*, häpnade, egentligen blefvo utom sig. Så mäktigt var det intryck, de mottogo af den insikt af helt annat slag än den vanliga, som röjde sig i den unge mannens tal och svar. — *ἐξεπλάγησαν*, förskräcktes, råkade i högsta förvåning öfver att finna honom *här* midt ibland de prisade och högt vördade lärarne i Israel, ett föremål för dessas förundran. Antydning om, att det Jesu föräldrar sågo för dem var något nytt: de hade icke förut sett eller hört sin son tala om och redogöra för ämnen af det slag, som här förehades; han hade lefvat i stilla inåtvändhet; hade mycket iakttagit, men icke mycket talat. — *τί ἐποίησας;* »Quid? non quare? quid nobis hoc agendi ratione confecisti?» (Bengel) = hvad har du ej genom detta ditt handlingssätt tillfogat oss (nämligen af lidande): uttryck på en gång af stor smärta och af förebråelse mot Jesus, denna senare visserligen i den lindrigaste och kärleksfullaste form.

Vv. 49, 50. *τί ὅτι κτλ* — tonvikten faller på *ἐζητεῖτέ* — hvarföre sökten I mig — letaden på måfå? 1:o) uttryck af medvetande om att icke på *något* sätt ha förgått sig, 2:o) af en barnslig förundran öfver, att de icke genast förstått, att Jesus måste vara i templet. Denna sak är för honom så naturlig och självklar, att det i hans tanke borde hafva fallit af sig självt, att hans föräldrar genast hade vetat, att de icke kunde söka honom på något annat ställe än just här. I hvilken annan händelse som helst skulle han icke kunna hafva underlåtit att begära deras tillstånd. *ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου*, i de stycken, som o. s. v. = i de gudomliga tingen och särskildt nu i templet, hans himmelske Faders hus, där ju dessa gudomliga ting förekommo. *δεῖ* = bör, tillhör det mig, är det min plikt att vara; här redan uttryck af den lydnad för Fadrens vilja, som var Jesu »mat» (Joh. 4: 34), var själen i hans lif. Hans kvarblifvande i templet var då en handling af denna omedelbara lydaktighet under Fadrens vilja, som hade formen af hjärtats mäktiga drift och innerliga behof. — *πατήρ μου, min Fader;* Jesus känner sig stå i ett sonaförhållande till Gud, som bland människorna icke har sin motsvarighet. Gud är hans fader i alldeles särskild, egendomlig mening:

han är den *enfödde, ende* Sonen, som icke har någon sin like. Medvetandet härom, som antagligen hittills slumrat inom honom, bryter med likasom en stråle af ljus fram ur hans innersta, då han befinner sig i Jerusalem, i templet, där inför hans ögon, som kunde fatta hvarje sak i dess väsen och sanning, allt innebar idel lärdomar om Gud, påminnelser om och af hans Fader. Det är dock icke troligt, att Jesus vid detta tillfälle såsom med ett slag genomträngt *allt*, som hörde till hans förhållande till Fadren. Äfven härom gäller det som står i v. 52. — **οὐ συνῆκαν**, förstodo ej den antydning om det djupa, mysteriösa förhållandet till Gud, som låg i Jesu ord. Maria hade väl af ängelen hört, att »det heliga, som af henne skulle födas, skulle kallas Guds son» (Luk. 1: 35), men detta hänförde hon tvifvelsutan endast därtill, att hon skulle blifva moder genom »den Högstes kraft». I Jesu ord låg något annat och mera, och hvad detta var, förstod hon lika litet, som långt därefter lärjungarne förstodo eller kunde förstå, hvad det var. Först Anden kunde förklara det.

Vv. 51, 52. *ὑποτασσόμενος*, underdånig: »libere; mirabilis subjectio ejus, cui omnia subjecta sunt. Etiam antea subjectus fuerit, sed nunc id commemoratur, quum videretur jam se potuisse eximere. Talis honor ne angelis quidem obtigit, qui parentibus Jesu» (Bengel). Jesu rättfärdighetsbevisning i hans uppväxt framställes i det enda ordet: han var sina föräldrar underdånig och just så Gud underdånig; han uppfyllde *all* rättfärdighet. — *προέκοπτε*, tillväxte i *ålder*, troligen rättare: i storlek = kroppslig harmonisk utveckling; i *vishet:* »secundum humanam naturam & humanæ naturæ sapientiam» (Bengel) = det gudomliga ljuset hos honom förenade sig i alltmera genomträngande klarhet till och i en mänsklig vishet, som just därföre, att den var genomträngd af det gudomliga vetandet, var öfvermänsklig. — *χάριτι*, nåd, välbehag inför Gud: det gudomliga välbehaget, som alltid hvilat på honom, utgöt sig öfver honom i samma mån, han genom sin fullkomliga lydnad och trohet gjorde sig densamma värdig (jfr Joh. 8: 29). Äfven för människor tillväxte Herren i nåd och välbehag; han var föremål för allas kärlek och beundran, ty hos honom

kunde intet fel upptäckas, och den sedliga höghet, som ur honom framlyste, kunde icke annat än göra ett djupt intryck på alla, som kommo med honom i beröring. Ett vanligt godt och snällt barn är en den älskvärdaste företeelse, som jorden bär; huru mycket mera han, hvilken äfven såsom barn var idealet.

Den homiletiska grundtanke, som vårt evangelium erbjuder, torde kunna så uttryckas: *Den i världen komne Frälsaren är världens ljus, i kraft af sin enhet med Fadren, och han kan därföre kungöra allt Fadrens råd. Såsom den, hvilken alltid är i det Fadren tillhörer, uppenbarar han honom både genom ord och verk, genom sin lära och sin heliga förebild.* Från en annan sida sedd, gifver oss texten följande: *Barnet Jesus, den rätta barna- och ynglingaspegeln, i det han lika mycket är i det Fadren tillhörer, då han glömmer sig kvar i templet, som då han följer sina jordiska föräldrar och är dem underdånig.*

Homiletiska vinkar. V. (41) 42. Vandringen till templet var för Maria och Josef, likasom för alla fromma Israeliter, trots resans mödor, en festvandring. Så alltid, där kärlek till Herrens ord och rätter finns. För denna kärlek blir vägen till kyrkan aldrig för lång. — Det var sed att gå till högtiderna. Kristlig sed kan visserligen urarta till en död form, och där så sker, kan den understundom blifva ett hinder för lefvande kristendom. Men å andra sidan är det visst, att där sann kristendom finns, där skapar den ock kristlig sed. Genom denna kan såsom i en behållare förvaras mycket andligt godt, som eljest under tidens växlingar skulle ha gått förloradt. Man skall icke för mycket fara ut mot vanekristendomen, d. ä. mot kristliga sedvänjor, trots det, att mångas kristendom blott består i dessa sedvänjors iakttagande. De ha en återhållande, uppfostrande makt, som man skall akta sig för att förstöra. Är du en kristen, så är ditt lif prägladt af sådana sedvänjor, och har du hus och familj, så skapar du sådana där. Du har blott att noga se till, att din kristendom icke efter hand tynar bort, så att slutligen intet annat återstår än dessa sedvänjor, med hvilka du då tröstar dig. — Vid 12 års ålder är Jesus i templet, och han skulle ha varit där långt förut, om ej afstånd och egendomlig judisk lag hade därför lagt hinder. Fören barnen till Guds hus; lären

dem älska Herrens gårdar, därigenom att I själfva visen, huru I älsken dem. De förstå ej allt, dessa små, men de mottaga ofta lifliga och varaktiga intryck af Herrens sköna gudstjänst, af hvilken de i sin omedelbarhet ej sällan hämta mera uppbyggelse än mången äldre.

V. 43. Maria och Josef visste icke, kommo ej att tänka på, att Jesus måste vara i templet. De hade icke rätt aktat på eller förstått, att han, som var dem gifven ofvanefter, ej kunde annat än dröja där, hvarest de ting, som äro ofvanifrån, förekomma och handhafvas. För öfrigt var deras sorg öfver hans bortovaro visserligen mycket förklarlig, men af det, som de kände om denne deras underbara son, borde de dock ej ha synnerligen ängslats för hans säkerhet. De hade tvifvelsutan många gånger lämnat honom åt sig själf och hade lärt, att han utan fara kunde lämnas på egen hand. Uppfostra ditt barn så, att du ej alltid behöfver gå och valla det, och att, när det är utan din uppsikt, du ej behöfver frukta, att det går på dåliga vägar utan är i det, som Gud tillhör, i det, som anstår ett kristligt barn. — Maria och Josef hade mistat Kristus och voro därföre fulla af bedröfvelse. Du kan ock mista honom och det af mycket sorgligare orsaker än de, som föranledde de förras saknad af honom. Genom vårdslöshet i din kristendomsöfning, genom försumlighet i bönen och eftergifvenhet för köttet och för världens förförelser kan du ej blott för en tid komma i afsaknad af hans nådesnärvaro, utan ock fullständigt mista gemenskapen med honom. Var därföre vaken och vaksam, på det att intet måtte tränga sig emellan dig och honom, som är din själs lif.

V. 44. Det var ju ej så underligt, att Josef och Maria sökte Jesus bland fränder och vänner, ehuru de väl borde ha förstått, att sällskapet med dessa icke kunde för en sådan son innebära någon lockelse att för detta sällskaps skull lämna dem. Det är ej heller underligt, om en salighetssökande människa menar, att hon skall finna sin frälsare i andliga vänners och fränders samkväm. Umgänget med trosbröder och den gemensamma uppbyggelsen i deras sällskap är befordrande för det andliga lifvet, om det eljest är prägladt af den rätta anden. Men fara är, att detta umgänge eller detta andliga sällskapslif kan öfvergå till kotteriväsen med dess självbehagsamhet och trångbröstighet. Denna fara är utesluten från den allmänna gudstjänsten, hvadan det är i denna (i templet), Herren bör sökas. Där är han tillstädes i ord och sakrament och låter sig finnas af dem, som af allt

hjärta söka honom, såsom han ock är tillstädes i den stilla bönekammaren, då en efter honom sökande ande i bönen tränger sig igenom alla hinder af sorg och nöd, svaghet och vanmakt, misströstan och räddhåga, och håller ut, till dess han får se hans ansikte. Biståndet af andliga vänner är dyrbart för den nödställde och kan blifva honom till stor hjälp, men detta framförallt genom den trogna förbönen och icke så mycket genom det, som kan förekomma i de andliga samkvämen, där så ofta en mer eller mindre konstlad och uppskrufvad lifaktighet får ersätta bristen på verklig ande.

V. 45. Först när alla egna vägar blifvit tillstängda, söker en andligen bekymrad människa Herren, där han verkligen är. Huru mycket lidande kunde ej en sådan själ bespara sig, om hon toge saken enfaldigt, blefve stilla inför Gud och aktade på hans ord och löften, i stället för att låta sig omföras af egna tankar och möda sig själf med eget verkande.

V. 46. I de ting, som Gud tillhöra, böra Guds barn vara. Äfven de ha sina jordiska angelägenheter att bestyra, och det är visst icke något tecken till rättsinnighet och allvar i kristendomen, om i dessa angelägenheter vårdslöshet och kanske det, som ännu värre är, förekommer, men hjärtat får icke »vara i», icke ha sitt lif i dessa ting; det skall vara, ha sitt element i det, som är ofvanefter. I själfva verket kunna och böra alla jordiska förhållanden så dragas in i det andliga och eviga, att de förlora sin karaktär af fåfänglighet och ännu mer af profanitet. Hvarje timlig gåfva, hvarje brödbit, som vi förtära, hvarje dryck vatten, som stillar vår törst, kan ju blifva i viss mening till nådemedel, nämligen om vi i dem skåda och njuta vår himmelske Faders godhet och kärlek; ty då draga de oss med tacksamhetens och genkärlekens band närmare Gud och blifva sålunda till uppbyggelse. Taga vi våra jordiska sysslor och uppgifter från Gud och i deras uträttande skicka oss såsom hans tjänare, så får allt, hvad vi göra, evighetsvärde. I hvarje lifvets läge, i ringhet och fattigdom, likaväl som i ära och välstånd, i sorg som i glädje kunna vi vara i det Gud tillhörer. Och huru rikt skulle icke vårt lif vara, om det ägde denna himmelska prägel, detta evighetsinnehåll i *alla* hänseenden. Men en tro och kärlek, som hunnit till den kraft, att den kan åstadkomma detta, är någonting mycket sällsynt. — Guds son, lärjunge inför människor, hvilken motsägelse! Den tid kom också, då detta förhållande så radikalt ombyttes, att Jesus kräfde absolut tro på och underkastelse under sitt ord af

hvarje människa, äfven de visaste och mest uppsatta i världen. Men ännu var han barn, ännu hade han att flera år gå i sin Faders skola, innan han kunde och finge framträda såsom sanningens konung och fordra erkännande såsom sådan. Nu höfdes det honom att fråga och svara, att intaga en lärjunges plats och genom de väckelser, som äfven människor, här isynnerhet de skriftlärda, kunde gifva hans ande, tillväxa i visdom.

V. 47. Jesu vishet vid 12 års ålder framträdde hufvudsakligen såsom helig enfald. Han betraktade den heliga skrift med ögon, som icke skymdes af ingrodda fördomar eller af något »eget», som kunde ha förledt honom att inlägga egna tankar i Guds ord, han såg detta ord i dess verkliga väsen och innebörd och läste däri Guds tankar, hvilka klart och i sina finaste linjer afspeglade sig i hans rena ande och blefvo så införlifvade med hans tankevärld och hans vilja och känslor, att han aldrig talade af sig själf, utan endast det, som Fadren gifvit och städse gaf honom att tala. — Vilja vi blifva visa i Gud, så måste vi komma till denna heliga enfald, detta enkla, för sanningen öppna sinne, som har sin källa i ödmjukheten och lydnaden. Med ens gar det visserligen icke, endast småningom och under Guds uppfostrande ledning tränga vi framåt. Från misstag kunna vi icke bevara oss, men för hvarje var själ skadande villfarelse skola vi blifva bevarade, och framåt skola vi gå utan något temporärt stillastående, och Guds härlighet i vår Herre Jesu Kristi ansikte skall alltmera afslöjas för oss, på samma gång vi blifva förvandlade till hans bild från den ena klarheten till den andra (2 Kor. 3: 18).

Vv. 48, 49. Maria såg i Jesu uppförande orsaken till sitt och Josefs bekymmer. Hon hade i stället bort söka den i sitt eget oförstånd. Så tycka vi ofta under våra sorger och vedervärdigheter, att Herren handlar underligt med oss och i visst afseende så, att vi tycka oss ha skäl att taga anstöt af hans vägar. Vi vilja då fråga: Hvarföre gjorde eller gör Du oss detta? Vi borde i stället vända udden mot oss själfva och fråga: Hvad är det hos mig, som framkallat denna Herrens aga, och som måste bort från mig, om det skall gå väl? — Den, som frågar Herren, får svar, blott han frågar i ödmjukt sinne, fastän det svaret ofta blir en öfverbevisning om synd. För sådana svar bör icke minst tackas. Det är ju en stor nåd, att Gud visar oss våra fiender, och därmed bereder oss tillfälle att vakta oss för dem och att bekämpa dem.

Vv. 50—52. Du förstår icke genast allt Guds ord, men göm det blott i minne och hjärta! När den tid kommer, då du behöfver just *det* ordet, då skall du lära dig förstå det. — Det är någonting ädelt och har stor lön med sig, då en människa girigt tar vara på hvarje ord af Guds mun, öfvertygad om dess dyrbarhet, om hon ock icke förstår, huru hon för tillfället skall bruka det. — Villig och glad lydnad är ett barns högsta prydnad och i själfva verket den enda rättfärdighetsbevisning, som af detsamma fordras. — Jesu underdånighet under föräldrarne, den första delen af den lydnadsgärning, som fullbordades på korset. — Jesus är, såsom i allt annat, så ock med afseende på en rätt kristlig utveckling vår heliga förebild. Enligt denna böra också vi tillväxa i ålder, visdom och nåd. Grundvalen till och medlet för denna tillväxt är i första hand Guds uppfostrande nåd och i andra hand vår lydnad för Guds vilja.

Predikoutkast.

I.

Inl. Joh. 1: 14.

Ämne. **De första strålarne af Jesu härlighet**

1. *framträdde i hans Faders hus, där det höfdes honom att vara;*
2. *uppenbarade hans inneboende visdom (ljuset);*
3. *ådagalade hans sonaskap hos Gud;*
4. *väckte förundran och häpnad; förespelet till det intryck, hans offentliga uppträdande en gång skulle göra* (jfr Matt. 7: 28, 29);
5. *föranledde ingen förändring i hans lydnadsförhållande till hans föräldrar;*
6. *lyste fortfarande, fast icke uppseendeväckande, i hans syndfria, fullkomliga utveckling, under hvilken han var ett föremål för både Guds och människors välbehag.*

2.

Ämne. **Jesusbarnets härlighet, skådad i dess afglans hos kristna barn.**

1. *Den unge Jesu kärlek till sin Faders hus: en afglans i kristna barns kärlek till församlingens sköna gudstjänst.*
2. *Hans kärlek till Guds ord: de kristna barnens glada villighet att lära detta ord.*
3. *Hans kännedom om Fadrens vilja: den i de kristna barnen inplantade och af dem tillvaratagna kunskapen i Guds ord.*
4. *Hans trohet i görandet af Fadrens vilja: kristna barns rädsla för att göra Gud emot.*
5. *Hans underdånighet under föräldrarne: kristna barns lydnad för fader och moder.*
6. *Hans syndfria tillväxt: kristna barns tillväxt i nåden under strid emot och seger öfver mötande frestelser.*

3.

Inl. 2 Mos. 2: 9.

Ämne. **En barndom, helgad åt Gud.**

I. Dess beskaffenhet.

II. Dess välsignelse.

III. Hvarigenom den kan komma till stånd.

I.

1. *En uppriktig angelägenhet att vara i det, som tillhör den himmelske Fadren* (vv. 42, 46, 49).

a) Barnakristendomen är visserligen till dess väsen densamma, som de fullvuxnas kristendom, likasom barnet har samma människoväsen, som de äldre. Men såsom barnet är barn och icke en utvecklad, mognad man eller kvinna, så kan kristendomen hos ett barn icke förete samma mognad, som hos i nåden förkofrade, äldre människor. Det är i själfva verket något onaturligt och osundt, detta lillgamla, brådmogna kristendomsväsen, hvilket oförståndet prisar hos åtskilliga barn. — Det bör vara en verklig, lefvande begynnelse hos barnet, andligt lif, men ett *barns*.

b) Detta lif yttrar sig i angelägenhet att vara i det, som tillhör Gud; således (1) i lust till Guds ord = att höra talas om Herren och få undervisning om honom; (2) i lust till bön, enkel, barnslig, naivt förtroendefull; (3) i ödmjukt mottagande af tillrättavisningar för och sorg öfver fel; villigt bekännande af felen; ifver att få förlåtelse; (4) i rädsla för synden och odygderna; (5) i lydnad för föräldrarne och lust att glädja dem (v. 51).

2. *Under allt detta tillväxt i visdom och nåd* (v. 52).

a) Den understundom hos barn framträdande brådmognaden vanligen farlig; medför felslagna förhoppningar, i det aftynande och död efterhand inställa sig.

b) Där kristendomslifvet hos barnet är sundt, är början väl ej så lysande, men där är en verklig början, hvarpå följer en utveckling, som visst icke är utan fel och brister, men som dock fortfar under förblifvande i enkelheten och det barnsliga, okonstlade väsendet. En sådan barnakristendom utesluter alldeles icke barnaglädjen, leken och hurtigheten utan helgar den.

II.

1. *Den tidiga kristendomen möjliggör en större andlig mognad, än en i senare år börjad kristendom.*

2. *Under uppväxten blir den unge kristne bevarad för grofva syndafall och laster, hvilka, äfven om en grundlig omvändelse inträder, kvarlämna svåra ärr i själen och blifva en källa till fortfarande frestelser och mycket lidande (= syndens både lekamliga och andliga följder).*

III.

1. *Därigenom att föräldrarne genom en vislig kristlig uppfostran amma barnen upp åt Herren.*

a) Undvikas böra de ödesdigra felen: att göra för *litet* och för *mycket* i det kristliga uppfostringsarbetet, äfvensom att behandla alla barn alldeles på samma sätt, utan fästadt afseende på deras olika lynnen och begåfning.

b) Herren Jesu uppfostringsmetod: att meddela lärjungarne sanningen efter deras växande förmåga att kunna mottaga den. (Gif barnen Guds ord i för dem lämplig form; men proppa dem icke fulla därmed, likasom mängden skulle göra det; tillåt inga odygder; fordra sanning och lydnad, men lägg ingen tvångströja på de små. Vakta dig för att göra hemmet och särskildt Guds ord tråkiga för barnen; men tag ej heller kristendomsundervisningen på ett pjollrande sätt. Låt utsädet få tid att växa).

2. *Därigenom att barnen visa trohet mot nåden, som blifvit dem i dopet skänkt, och i lydaktiga hjärtan upptaga ordet, som plantas i dem.*

a) Man vänte icke för mycket af uppfostran; den kan icke göra underverk. Barnets bruk af sin frihet blir äfven vid den bästa och visaste uppfostran det afgörande; men där en god uppfostran meddelas, där finns grund för förhoppningen, att det med barnen skall slå väl ut, ty

b) den från dopet härflytande, dem stadigt omgifvande och i deras hjärtan verkande nåden medför de kraftigaste maningar och väckelser för barnet att lämna sig åt sin frälsare. Påaktas dessa nådens verkningar, så blir det en barndom, helgad åt Gud.

4.

Ämne. **Några stycken, i hvilka en kristen såsom ett Guds barn bör vara.**

1. *I barnaaktgifvenheten på Guds ord* (v. 46).

a) Det är genom Guds ord, man blir ett Guds barn, och det är endast genom samma ord, som man kan fortfara att vara det.

b) I samma mån det andliga barnet tillväxer i ålder, bör det tillväxa i visdom och nåd (v. 52), och det kan endast ske genom Guds ord, som lärer oss känna Guds fadershjärta och fadersvilja, bägge lika kära för Guds barn.

c) Aktgifvenheten på Guds ord, dels genom hörande och frågande (v. 46), dels genom ösandet ur själfva källan, den heliga skrift, är därföre ett stycke, hvari en kristen såsom ett Guds barn bör vara.

2. *I barnasamtal med Gud.*

a) Gud vill ej blott tala till människan i ordet, han vill ock, att hon skall tala till honom i bönen.

b) Bönen både en nådegåfva, en plikt och ett behof.

c) *Barna*samtal (Rom. 8: 15).

3. *I barnatro.*

a) Barnaförtröstan på Guds löften.

b) Barnatillit till Guds ledning.

c) Barnslig öfverlåtenhet åt Guds behag under korset.

4. *I barnalydnad.*

a) Trons lydnad för evangelium innesluter kärlekens lydnad för lagen.

b) Noggrant lystrande till Guds bud och obetingad hörsamhet utan knot och tvekan (v. 48, 49; Fil. 2: 14, 15).

c) Lydnad för människor, som enligt Guds ordning ha rätt till vår lydnad; lydnaden för dem ingående i lydnaden för Gud (v. 51) — allt detta i den barnsliga ande, som finner Guds bud lätta.

5. *I barnasorg.*

a) Sorg hör till detta lifs villkor. Särskildt kunna Guds barn endast genom mycken bedröfvelse ingå i Guds rike.

b) Sorg i följd af synden, som hindrar och plågar; i följd af betrycket i världen och af lifvets allmänna elände,

c) *barna*sorg: sorg med och i hopp; undergifvenhet; tacksägelse.

6. *I barnaglädje.*

a) Många glädjeämnen för dem, som älska Gud: Guds kärlek, Jesu Kristi nåd, Andens trofasthet; arfvet; att *allt* skall samverka till deras bästa.

b) De böra låta sig uppväcka till glädje (Fil. 3: 1; 1 Tess. 5: 16; Nehem. 8: 10).

5.

Ämne. **Vår tids ungdom.**

1. *Huru visar den sig i ljuset af Herren Jesu ungdom?*
2. *Hvad hafva föräldrar och uppfostrare att besinna inför bilden af vår tids ungdom?*

6.

Ämne. **Välsignelsen af en tidig gudsfruktan.**

1. *Den befordrar den andliga tillväxten (»vishet»).*
2. *Medför Guds välbehag (»nåd»).*
3. *Verkar den rätta lydnaden (»underdånig»).*
4. *Utrustar med kraft för det kommande kristendomsloppet.*

(Jaspis).

Andra söndagen efter trettondedagen.

Om Jesus genom svaret till Maria i templet första gången med ord antydde den härlighet, som bodde i honom, så uppenbarar han vid bröllopet i Kana samma härlighet genom ett gudomligt maktverk. I allmänhet sker hvarje uppenbarelse dels genom ord, dels genom verk, hvarvid de senare besegla och bekräfta de förra. I undret vid bröllopet i Kana framstår Jesus såsom den herre, hvars vilja är makt, hvadan den kan uträtta, hvad naturlagar och människokonst i förening vid deras högsta stegring under tingens vanliga förlopp långsamt åstadkomma. Hans härlighet framstår härvid såsom källan till all naturvälsignelse; ur den framväller äfven naturens goda gåfvor, och han helgar dem, i det han ställer dem i sin messianska kallelses tjänst till människornas hugnad och nytta. Men därjämte visar hans närvaro vid ett bröllop, den fest, hvarigenom medelst föreningen mellan man och kvinna grunden lägges för familjen, huru hans rike skall med sin helgande kraft uppenbara sig i och genomtränga äktenskapet och familjelifvet och då äfven alla öfriga mänskliga förhållanden. Kristi och kristendomens härlighet framstår härvid däri, att den förvandlar och upphöjer till en högre sedlig dignitet alla dessa naturliga ordningar, likasom han i Kana förvandlade och upphöjde vatten till vin. Så framträder Kristus också i detta hänseende såsom världens ljus, genomträngande hela lifvet med sin ljusnatur och inorganiserande det i sitt ljusrike.

Text: Ev. Joh. 2: 1—11.

Exegetiska anmärkningar. Det i texten omtalade bröllopet firades väl på samma sätt som judiska bröllop i allmänhet. Efter en längre eller kortare tids underhandlingar mellan de bägge familjer, som skulle genom de ungas förbindelse träda i släktskapsförhållande till hvarandra (efter flickans vilja frågades det icke), och sedan öfverenskommits om den summa brudgummen skulle lämna sin blifvande hustrus familj (ett slags brudköp, delvis motsvarande »morgongåfvan» hos oss), ägde själfva förmälningsfesten rum. Denna, som synes ha försiggått utan någon slags vigsel eller religiös ceremoni, började därmed, att brudgummen begaf sig till sina blifvande svärföräldrars hus för att hämta sin brud och föra henne till sina föräldrars eller sin egen boning, där den egentliga bröllopshögtiden firades. Denna räckte vanligen i sju dagar. Under sådana förhallanden kunde det lätt hända att vid slutet af festtiden det förråd af vin, som förefanns, började tryta, isynnerhet som, såsom säkerligen var förhållandet med Herrens och hans nyförvärfvade lärjungar, (jfr Joh. 1: 35—52), några gäster utom de från början bjudna under bröllopsdagarne ankommo.

Vv. 1, 2. ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, tredje dagen efter det, som berättats i näst föregående kap. v. 5?. — γάμος: »nuptiæ; Christus non tollit societatem humanam, sed sanctificat. Etiam aqua sitis restingui poterat; sed in nuptiis vinum Dominus donat; extra nuptias non fuisse casus necessitatis. Magna facilitas Domini; nuptiis interest primo tempore, dum discipulos allicit, per severiores inde vias progressurus ad crucem et gloriam». (Bengel) — ἡ μήτηρ, Jesu moder. Johannes nämner henne aldrig vid namn likasom icke heller sig själf, fastän han ofta talar om sig själf. — Förmodligen stod det nygifta paret i släktskapsförbindelse med den heliga familjen. — Josef omtalas icke; väl därföre, att han redan var död. — Då Jesus förmodligen någon af de sista dagarne kom till Kana, inbjöds äfven han jämte sina lärjungar.

V. 3. *ὑστερήσαντος οἴνου;* vinbrist uppstod; en kännbar förlägenhet vid ett tillfälle som detta. — *οἶνον οὐκ ἔχουσι;* ett enkelt, men bekymradt uttalande. Marias antagligen nära förhållande till de unga makarne gjorde hennes deltagande rätt lifligt. Det var helt visst icke första gången, Maria vände sig till sin son i en angelägenhet, som kräfde ingripande och hjälp. Efter Josefs död var Jesus familjens hufvud, och på honom låg den husfaderliga omsorgen. Maria vände sig da helt naturligt till honom äfven vid detta tillfälle. Hennes begäran karaktäriseras af sann kvinnlig försynthet; intet påträngande; endast ett indirekt vädjande till Herren om hjälp.

V. 4. *τί ἐμοὶ καὶ σοί:* hvad har jag med dig, hvad emellan mig och dig? Kvinna; då såsom ännu i dag hos judarne i Palestina det vanliga tilltalsordet; det brukades äfven, då den talande uttryckte sig på det mest vördnadsfulla sätt (jfr. Joh. 19: 26). — Om Jesu tillbakavisande ord säger v. Hofman (cit. efter Nebe): »Maria sollte gleich bei diesem ersten Wiedersehen, nachdem er mit dem heiligen Geist gesalbt und der Meister seiner Jünger geworden war, dess inne werden, dass sie für dess, was er von jetz an zu thun haben wird, nicht mehr zu ihn steht wie die Mutter zu dem Sohn, sondern wie ein Weib zu dem Manne Gottes. Dergleichen sollte sie auch in der That, welche er auf jene Worte folgen liess, in seinem ersten Wunder etwas anders als jene blosse Erfüllung ihrer Bitte erkennen». — Herren afvisar således från början hvarje, äfven sin moders låt vara aldrig så välmenta inblandning i det, som hör till hans messianska verksamhet.

Vv. 5—10. Maria hade lagt saken i Jesu hand, och hon vet, att den är i goda händer. I fast öfvertygelse, att han skall göra något för att afhjälpa förlägenheten, tillsäger hon tjänarne att göra, hvad han befaller — *καθαρισμὸν,* rening, tvagning, judarne brukade i enlighet med »fädernas stadgar» (jfr Mark. 7: 3, 4) vid sina måltider mångahanda tvagningar, händerna, kärlen m. m. — *μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς* = två eller tre mätreter; mätret, högsta måttet för vata varor, = 15 sv. kannor. — *ὁ ἀρχιτρίκλινος*, värden, den, som på brudgummens

uppdrag skötte värdskapet vid festen och hade tillsyn öfver alla anordningarna vid gästabudet. — *ἤνεγκαν:* »Pulchrum obsequium» (Bengel) — *πᾶς ἄνθρωπος κτλ:* en skämtsam förebråelse, som innehåller en ordspråksvis gjord påminnelse om det vanliga bruket i afseende på inskänkandet af olika slags vin vid gästabuden, icke någon antydning om, att dryckenskap skulle ha ägt rum vid detta bröllop. Bland judarne förekom för öfrigt mycket sällan dryckenskap. Äfven nutidens judar äro kända för måttlighet i detta fall.

V. 11. *δόξαν*, sin härlighet, den i hans väsen inneboende och tillhörande maktfullheten, som sträckte sig äfven öfver naturområdet. — *σημεῖον*, tecken, som utvisar närvaron af högre, gudomlig kraft; därföre bevis och bekräftelse pa gudomlig sändning. — *ἐπίστευσαν*, trodde, fingo sin redan fattade tro pa Jesus såsom Messias bekräftad, fingo en förökelse i sin tro. — Undren på en gång fordra tro och inbjuda till tro. I och för sig äro de alldeles icke några nådemedel; de tvinga ej heller till tro.

Perikopens homiletiska grundtanke framgar af det ofvanföre' sagda. Den kan såsom en sammanfattning af textens hufvudsakliga läroinnehåll sålunda uttryckas; *Den människovordne Guds sons härlighet uppenbarad däri, att han i outsäglig människovänlighet och huldhet icke blott deltager i och helgar glädjefesterna vid betydelsefulla tilldragelser i vårt husliga lif, utan äfven genom nådefulla handlingar af sin öfver hela naturområdet härskande makt meddelar hugnad och hjälp äfven i våra skenbart små bekymmer och svårigheter.*

Homiletiska vinkar. Vv. 1, 2. Herren Jesus visar sig i allting såsom en människovänlig herre och frälsare. Han nedlåter sig till och ingår med hjärtlig huldhet i alla vara lifsangelägenheter. Han drager sig icke undan familjelifvets glädjefester, och ännu mindre nekar han sin närvaro vid dess sorger. Till hans efterföljd hör därföre icke människoskygghet och yttre dyster afslutenhet. En strängare tillbakadragenhet får likväl därmed icke anses vara oförenlig med det kristliga lifvet. Allt beror härvid pa omständigheterna. Hvad som kräfves för det inre lifvets kraftiga utveckling och helgelse, det maste öfvas, och förhallanden gifvas, da härför behöfs en allvarlig

askes. Under uppväckelsens allvarsamma kris gifver den sig så godt som af sig själf, och där bruket af vissa i sig lofliga, ja, nyttiga ting blir till frestelse, där skola de försakas. Men i samma mån man vinner sann frihet, barnaskapets frigjorda ande, växer man ifrån dessa för en tid nyttiga och nödvändiga kryckor. — Jesu närvaro vid familjefester är för öfrigt icke något stöd för åsikten därom, att världsliga (= af denna världens ande genomträngda) och köttsliga förlustelser äro väl förenliga med sann kristendom. Där Jesus är, där är ock hans helighet, och allt, som till sitt väsen är oförenligt därmed, har en kristen att undvika. — Jesus var Frälsaren öfver allt, hvar han var; så ock vid bröllopet i Kana, där han första gången uppenbarade sin härlighet. Hvar du är, och hvart du går, har du att vara *kristen*. Där det är för dig omöjligt att kunna uppträda som kristen, där har du ingenting att göra. Jesus predikade icke i Kana, men han lät människorna i sina verk erfara sin godhet och makt. Icke behöfver du vid alla tillfällen, vid alla samkväm och i umgänge med människor tala om Herren eller slå omkring dig med allehanda förmaningar och varningar. Härtill behöfs andlig takt och förstånd, så att man ej gifver det heliga åt hundarne. Med det öfversvallande andliga pratet följer ock mycken tillgjordhet och fåfänglighet. Men *alltid* och *allestädes* skall en kristen genom sin vandel, genom hela sin personlighet uppenbara arten af det lif, som bor i hans hjärta. — Kristus infinner sig, där man hjärtligt inbjuder honom, och med honom kommer hans heliga frid och glädje. Och huru viktigt, att Kristus inbjudes och tages med så i glädje som sorg, i hvilan och vid arbetet, i sällskap och ensamheten. Isynnerhet vid viktiga, afgörande tidpunkter i vårt lif böra vi se till, att vi ha honom hos oss. Så särskildt vid äktenskaps ingående. Man måste knyta detta förbund i Herren (jfr 1 Kor. 7: 39). Därtill hör, att man vid val af maka tar Herren till råds, likasom att man är angelägen om, att genom Guds ord och bön vid bröllopet hafva honom till gäst. Och han kommer ju så gärna. Hans rike är icke af denna världen, men han vill införa sitt rikes kraft och välsignelse i alla de jordiska förhållanden, som i Guds skapelseordning ha sin grund. Han var ej kommen att stifta ett parti eller en sekt utan en världsreligion, ett Guds rike, i hvilket han vill upptaga allt, som kan helgas af hans ande. Så framför allt familjelifvet; hvarje familj bör vara en kristlig församling i smått. I hvarje äktenskap bör Jesus vara den tredje i förbundet. I honom skola makarne äga hvarandra; då blifva de hvar-

andras hjälpare icke blott för detta lifvet utan ock till vinnande af evigt lif.

V. 3. Vinet begynte fattas. Äfven där Herren är, kan brist och bekymmer inträda, men huru annorlunda är det ej med nöden i hus, som äro helgade till boningar åt Kristus, än i sådana, där världsanden och gudlösheten härska! I de senare är nöd utan hjälp; i de förra är hjälpen tillstädes med nöden. Ty där saknas icke de källor, ur hvilka tröst och styrka till tålamod uppvälla. Och med trons bön öses ur dessa källor. I nöden får Guds folk erfara, att de ha en hjälpare, som icke försummar sig, och hvars makt allting förmår. Han sänder pröfningarna för att uppväcka till bön, och för att draga våra hjärtan till sig. Han upplöjer hjärtegrunden djupt med sin tuktans plog för att kunna få nedmylla sin lifssäd rätt djupt, och han lärer de sina hemligheten af korsets kraft, då han förunderligt stärker dem till villighet med hänseende till det hälsosamma lidandets väg. Så är hjälpen tillstädes under själfva hjälplösheten, och slutligen kommer han med den förnimbara hjälp, som heter förlossning. Då förvandlas mörkret till ljus, sorgen till fröjd: det bästa vinet iskänkes. — Marias bön var kort, ty hon trodde. Ju större trosvisshet, desto enklare och barnsligare vart bönetal till Gud. Det är med rätta sagdt, att Gud icke hör böner, som endast framhviskas, men det är ock sant, att ju större trostillförsikt, desto mera helig stillhet och korthet i bönen. — Bed i allting, äfven i dina minsta bekymmer! I en skenbart ringa sak kan Gud bevisa en stor härlighet. — Bed såsom Maria i hjärtligt deltagande för andra! Kärlekens förbön neddrager välsignelse från Gud öfver dens hufvud, för hvilken man beder, men nästan ännu mer öfver bedjaren själf, ty kärlekens förbön stärker kärleken.

V. 4. Ofta synes Herren afvisa oss med vår bön; detta sker, på det att bönen måtte renas från allehanda besmittelser af egenvilja och vi drifvas till hel och ödmjuk öfverlåtenhet åt Guds behag. Herrens tid och vår tid, hans tankar och våra äro ej alltid desamma. Vi måste låta honom råda; han förstår sakerna bättre än vi. — Huru mycket än oförståndiga människor må bråka för att få Herrens sak hastigt fram, så går det dock ej ett grand fortare, än Herrens råd medgifver: allt har sin tid. — Herren känner ingen efter köttet; intet yttre betingar något företräde hos honom; han har inga gunstlingar, för hvilka han skulle hysa en partisk kärlek, icke en gång sin moder. Det må de romerska helgondyrkarne besinna.

Vv. 5—8. Har du en gång anförtrott Gud din sak, så var stilla och låt honom råda! Tro, äfven om du synes blifva tillbakavisad! — Den fariseiska anden är mycket mån om yttre rening, yttre andligt skick; den kristliga anden drifver framför allt till angelägenhet om hjärtats rening; det yttre kommer då med. Tjänarne lydde Jesu ord, fastän de ej förstodo hans mening; gör du sammalunda; gif Herren obetingadt äran! Låt hans ord gälla, äfven om du ej fattar dess djup, ja, äfven om det skulle synas dig orimligt! Liten ära bevisar den Herren, för hvilken hans ord ej är nog; som vill se, innan han tror. — Den andliga enfalden är kostbar; den tar Herren på orden och vet icke af något krångel. Därföre har den ock stor lön med sig. Endast den rätt enfaldige kommer väl igenom med lydnaden. De, som icke ha den, komma alltid med sina »men» och »om» också i fråga om görandet af Guds vilja och blifva odugliga till uträttande af hans verk.

V. 9. Vatten blir vin, när Kristus vill; hans hand kan allting förvandla. Huru förvandlar han ej de sinas sorg i fröjd, deras vanmakt i kraft, deras nederlag till seger, deras död till lif! Ja, himmel och jord förvandlar han. Fatta då hans starka nådeshand med din troshand; det omöjliga skall då blifva dig möjligt. — Rikligen välsignar Herren, när han upplåter sin milda hand. Marias ord: »De hafva intet vin», får gifva rum för det ordet: de hafva öfverflöd. — Endast för att gifva mer, än vi kunna begära eller tänka, synes Herren afvisa vår bön eller dröja med bönhörelsen, ty under det vi tuktade vänta efter honom, tillredes vårt hjärta för mottagandet af en större nåd, än vi vågade hoppas att få. — Herren gaf vin vid bröllopet i Kana, skulle han då ej gifva bröd åt dem, som i sin fattigdom i Marias tro bedja den femte bönen? — Herren gifver ej blott bröd, han gifver ock vin, där så behöfs, ej blott nödtorftig näring åt själen, utan ock vederkvickelse och glädje.

Vv. 10, 11. Världen bjuder det bästa vinet först, sedan det sämsta; först snöd, berusande syndafröjd, sedan jämmer och fördärf. Jesus gömmer det goda vinet till sist; först det bittra, sedan det söta; först kors, sedan krona. — Det första tecknet! Hvilken förundran och glädje måste det ej ha verkat hos lärjungarne; sammalunda, den första erfarenheten af Jesu nåds härlighet, huru uppfyller den ej hjärtat med förundran, glädje och lof! — Jesus uppenbarade under sitt jordelif sin härlighet genom tecken och under i det lekamliga. Dessa äro i själfva verket något ringa i jämförelse

med de tecken, han gör genom sitt ord och sin ande. Ett renadt och lefvandegjordt syndarehjärta är en större uppenbarelse af Jesu härlighet än renandet af en spetälsk. — Lärjungarna *trodde;* hvarföre icke också de öfriga gästerna? Kanske fingo de ej kännedom om undret, ehuru tjänarne, som voro vittnen därtill, knappast ha underlåtit att omtala det. Om så skett, hvarföre då icke tro hos alla i gästabudet deltagande? Antingen ansågo de tjänarnes vittnesbörd för löst prat, eller funnos hos dem icke förutsättningarna för tron, icke hjärtan, som sökte Guds ansikte och väntade efter Israels tröst. Förr än evighetssinnet väckes hos en människa, ingen tro, äfven om hon får tecken från himmelen. Den, som tror, får tron, går från tro till tro under fortfarande och nya erfarenheter af Kristi härlighet.

Predikoutkast.

1.

Ämne. **Det första tecken, genom hvilket Jesus uppenbarade sin härlighet.**

I. **Hvar det skedde.**

II. **Huru det skedde.**

III. **Dess verkan.**

I.

Vid ett bröllop.

1. *Jesu sändning hade ej samma begränsning, som gamla testamentets profeters eller som Johannes döparens. Dessa hade hvar för sig uppdrag i afseende på en särskild sak, som föll inom det gamla testamentets område. Jesus var kommen att försona världen med Gud, att upprätta ett Guds rike, som inifrån skulle genomtränga och helga allt, äfven människolifvets alla naturliga förhållanden.*

2. *I enlighet därmed gestaltade sig Herrens yttre uppträdande. Han inlät sig med människorna i alla deras angelägenheter. Innerligt människovänlig inträder han i sorgens boningar likasom i gästabudssalarne, såsom han ock förut i det dolda, ringa familjelifvet i Nasaret hade fyllt en sons plikter, på hvars händers arbete familjens bärgning hufvudsakligen beror*

3. *Så finna vi honom i dag på ett bröllop, och den begränsade kretsen af de unga makarnes anförvanter och vänner blir det område, inom hvilket han förrättar sitt första underverk.*

a) Jesus helgar med sin närvaro bröllopsglädjen, familjeglädjen; kristendomen sprider ljus och värme i det hus, där han får blifva en makt.

b) Jesus helgar äktenskapet såsom ett förbund, som väl skickar sig för dem, som ha gemenskap med honom.

II.

Genon vattnets förvandling till vin.

1. *Anledningen: vinbristen, måhända förorsakad af det tillskott af sex gäster utöfver det beräknade antalet, som genom Herrens och hans lärjungars närvaro hade uppkommit.*

2. *Marias ord* (v. 3 jfr Joh. 11: 3), *innehålla en uppmaning, att Jesus ville komma till hjälp genom uppenbarelse af sin makt. Herrens svar* (v. 4) *är ett tillbakavisande af hvarje försök af Maria till inblandning i hans kallelse. Här vid lag har han att endast och allenast se på Fadrens vilja. — Hans stund = den rätta stunden för utförandet af det, som hör till hans sändning* (Joh. 7: 6; 12: 23; 17: 1).
3. *Undret = ett naturunder. Hvad Guds kraft oupphörligen uträttar i och genom vinstocken, det verkar här Guds sons blotta vilja.*

4. *Undret uppenbarar Jesu härlighet, (obs. skillnaden mellan Kristi och en apostels eller profets under).*

a) Makt.

b) Nåd = människovänlighet: Kristi bröllopsgåfva till det troligen fattiga brudparet.

III.

Tro hos lärjungarne.

1. *Ändamålet med alla Jesu under och då äfven med det i fråga varande var, jämte meddelande af hjälp, att väcka och stärka tron hos människorna. Här var särskildt ändamålet att stärka de nyvunna lärjungarnes tro.*

2. *Detta ändamål vanns också. Tron på Jesus såsom den utlofvade blef fast grundad i lärjungarnes hjärtan och därmed ock förtroendet för och det fulla öfverlåtandet åt honom.*

2.

Ämne. **Jesu Kristi i hans nåderike uppenbarade härlighet.**

I. **Huru Jesus uppenbarar sin härlighet.**

II. **Hvem det är, som får skåda den.**

I.

1. *I likhet med nåderikets natur att vara ett andligt rike är Jesu däri uppenbarade härlighet icke af yttre utan af rent andlig art, och därföre en nådens härlighet.*

a) Barmhärtig nedlåtenhet till och inlåtande med människorna i alla deras angelägenheter; (v. 2).

b) Nådefullt aktande på deras bön, den må nu angå viktiga eller ringa ting;

c) Nådefull hjälp i nöd och förlägenhet, (vv. 7—9).

2. *Jesu härlighet i nåderiket uppenbarad såsom en gudomlig makthärlighet.*

a) *Icke* en makt, som gjorde sig gällande till frambringande af jordisk höghet, ära och glans, utan som till människornas tjänst gjorde sig gällande inom naturens område, hvar så behöfdes. Den fullkomliga uppenbarelsen af denna makt till förvandling och förnyelse af hela skapelsen vänta vi. På den yttersta dagen först skola vi få skåda Jesu härlighet såsom ett oändligt majestät (jfr Uppb. 20: 11).

b) Till dess framträder Kristi makt såsom en rent andlig makt, Guds egen andemakt: (1) andlig domsmakt i syndares samveten; (2) andlig helbregdagörelsesmakt i sjuka hjärtan; (3) andlig lifsmakt i döda hjärtan; hans nåd och sanning idel kraft och lif.

II.

1. *De troende.*

a) Bröllopsgästerna sågo icke något af den härlighet, som uppenbarade sig i undret. Så är ock Jesu härlighet fördold för

mängden af människor, hvilka, ehuru de såsom medlemmar af hans kyrka kunna i yttre måtto sitta med honom vid samma bord, äro köttsligt sinnade.

b) För de troende är och blir Jesu härlighet alltmer uppenbar. De ha trott utan att se = trott Guds ord, innan de fått smaka dess frälsningskraft (obs. Lärjungarnes tro, sådan den, hvilande på Johannes döparens ord och vittnesbörd, framträder i Joh. 1: 35 ff). Sedan få de ock skåda = erfara, förnimma Kristi saliga nådeskraft, såsom lärjungarne blefvo vittnen till undret i Kana.

2. *Genom sådan erfarenhet beseglas Jesu lärjungars tro och vinner tillväxt* (v. 11 b).

a) Erfarenhet är icke tro utan bekräftar tron, såsom den ock i viss mening är trons frukt.

b) Vid hvarje ny erfarenhetsbekräftelse af tron, stadgas och fördjupas denna.

3.

Ämne. **Herren Jesu Kristi härlighet i hans godhets och människovänlighets tjänst.**

1. *Kristi godhet och människovänlighet* (vv. 2, 3, 7, 8),

a) en yttring af den kärlek, som dref honom att utgifva sig själf för världens synd;

b) framträdde ej blott i barmhärtighetsbevisning mot alla nödställda, utan ock i inlåtande med människorna i alla till detta lif hörande förhållanden, som icke äro syndiga. Bröllop. Ingen dyster tillbakadragenhet; tillgänglighet; hjärtligt deltagande.

c) Hans godhet och människovänlighet alltid präglad af *helighet;* aldrig ett sådant inlåtande med människorna, som kunde synas gifva helgd åt det syndiga, orena, opassande.

2. *Kristi härlighet* (v. 11),

a) en nådens och sanningens härlighet, (Joh. 1: 14) (såsom en härlighet af gudomlig nåd, kunde Jesu härlighet också framträda i den nedlåtande människovänlighetens form, men såsom en sanningens härlighet kunde den aldrig låta denna människovänlighet blifva svaghet eller flathet);

b) en maktens härlighet: å ena sidan Guds makt, inneboende i Kristus, å andra sidan beroende på hans lydnad för Fadren eller därpå, att han alltid ville, det Fadren ville.

c) Föreningen af gudomlig makt och gudomlig nåd och sanning utgör Kristi frälsarehärlighet.

3. *Hans härlighet såsom makt står i hans barmhärtighets och människovänlighets tjänst* (vv. 7—11).

a) Kristi makt kan skaffa hjälp i all nöd och förlägenhet, ty den känner ingen annan gräns än den, som betingas af gudomlig vishet och helighet.

b) Han använder denna makt till att bereda sin nåd och sanning seger på jorden, och därvid är ingen sak så liten och obetydlig, att den ej skulle kunna blifva föremål för hans omvårdnad.

Uppenbarelsen af Jesu härlighet, vare sig i det stora eller i det lilla, skådas endast af dem, som fått andligen öppnade ögon.

4.

Ämne. **Huru ett rättsinnigt väsen i Kristus Jesus uppenbaras med afseende på de ting, som höra till detta lifvet.**

I. **Icke i undflyende af befattningen med jordiska angelägenheter,**

II. **utan i ett sådant umgående med dem, som höfves Guds tjänare.**

I.

1. *Herren Jesus Kristus undflydde icke sådant, som hör till det vanliga mänskliga lifvets förhållanden, och hans lärjungar hafva ock att i det afseendet följa honom.*

a) Herren deltog med människorna i deras lefnadsförhållanden: han åt och drack, och ingenting ovanligt utmärkte honom i yttre hänseende. Han deltog i människornas samkväm, han var gäst hos dem, han var särskildt vid bröllopet i Kana bland de öfriga gästerna.

b) Såsom Jesu första lärjungar därvid voro med honom, så hans lärjungar under alla tider. (1) Ingenting af det, som hörer till de af Gud i och med själfva naturen gifna ordningarna för människolifvet är orent (jfr 1 Tim. 4: 3, 4); äktenskap; stånd och ämbeten; vänskapsfullt samlif. — (2) Därföre är ingenting däraf oförenligt med sann kristendom, och Jesu lärjungar hafva att icke undandraga sig deltagandet i och bruket af dem.

2. *Herren Jesus afhjälpte ock gärna jordiska behof och visade därmed, att han erkände deras betydelse; Jesu lärjungar hafva icke heller att undandraga sig den möda, som tillgodoseendet af dessa behof kräfver.*

a) Herren skötte icke blott till sitt 30 år en timmermans handtverk; han afhjälpte under sitt läroämbetes tid flera gånger icke blott sjukdomsnöd, han skaffade bröd åt hungriga, han förskaffade vid bröllopet i Kana det förråd af vin, som behöfdes för de sista dagarne af bröllopshögtiden.

b) De jordiska behofven göra sig alltid gällande, och Gud vill ock afhjälpa dem men endast genom förmedligen af människans arbete. Jesu lärjungar äro icke undantagna från den allmänt mänskliga lotten och förpliktelsen i detta fall, och de få därföre icke i den förvända meningen, att sådant ej passar sig för en andlig människa, undandraga sig den möda i jordiskt arbete, som häraf blir en följd. (1) Det är en af Gud fastställd lag, att den, som icke vill arbeta, han skall icke heller äta, och det är lika förvändt att tro, det jordiskt arbete ej är förenligt med sann andlighet, som att Guds verk hos en människa har bästa framgången, under det hon drifver fåfäng. (2) Därföre få Jesu lärjungar icke undfly den möda, som det har med sig att tillgodogöra sig den Guds välsignelse, genom hvilken de jordiska behofven fyllas.

II.

1. *Hvarest Jesus var, och i hvad han än deltog, var han alltid Kristus, den barmhärtige och helige frälsaren, och hvar Jesu lärjungar äro, eller hvad de må företaga sig, så hafva de att vara kristna och uppenbara Kristi sinne.*

a) På bröllopet i Kana uppenbarade Jesus sin härlighet i en gärning, som på en gång var ett under och ett kärlekens och människovänlighetens verk.

b) I hvilket stånd hans lärjungar må vara stadda, eller i hvilken samlefnad med människor de må komma, hafva de att låta den inre härlighet, som hos dem finnes, framlysa: (1) i sitt äktenskap den renhet, trofasthet, kärlek och tålamod, som detta stånd såsom ett heligt stånd kräfver; (2) i sin samlefnad med människor, den må äga rum i handel och vandel i allmänhet eller vid särskilda samkväm, rättfärdighet, sanning, barmhärtighet, godhet och himmelskt sinne. I allt sådant, som enligt sin natur ej är härmed förenligt, kunna och få de icke deltaga.

2. *I det ofta mödosamma arbetet för den jordiska utkomsten hafva de att skicka sig såsom Guds tjänare, likasom Jesus i allt och äfven i Kana vid förrättandet af undret noga iakttog den af Fadren bestämda tiden.*

a) Jesus såg i allt på sin Faders vilja; han gjorde icke det minsta utan såsom i lydnad för denna vilja. Så ock i Kana.

b) Hans lärjungar hafva sammalunda att i sina jordiska bestyr skicka sig som Guds tjänare; (1) arbeta icke af girighet, utan för att hörsamma Guds ordning; (2) aldrig begagna andra medel än de af Gud förordnade; (3) ej tillskrifva sig själfva utan Guds välsignelse det, de förvärfva; (4) taga allt med bön och tacksägelse.

5.

Inl. Joh. 19: 5. Se människan! Fil. 2: 7. Joh. 1: 14.

Ämne. **Förebilden af Jesus Kristus, som var alldeles såsom en annan människa och dock uppenbarade en härlighet såsom den af Fadren enföddes härlighet.**

I. **Jesus Kristus var alldeles såsom en annan människa,**

II. **och dock uppenbarade han en gudomlig härlighet.**

III. **Det förebildande häri.**

I.

1. *Hans gestalt och åthäfvor företedde icke någonting utöfver det vanliga mänskliga.*

2. *Han var ingen asket, (Joh. döp.; profeterna), utan rörde sig fritt och okonstladt bland människorna; åt och drack och klädde sig som de; deltog i deras samkväm,* text. v. 1, 2, *hvadan man sade om honom: Se, hvilken frossare o. s. v.*

3. *Detta, emedan han ej var en blott profet utan världens frälsare, som hade att med sin ande genomtränga och helga allt = Guds rikes surdeg; en världsreligion; ej en blott sekt eller skola.*

II.

1. *Han tillåter ej mänsklig inblandning i det, som rör hans frälsaregärning,* vv. 3—4.

2. *Han uppenbarar en makt, som sträcker sig utöfver lifvets alla områden,* vv. 5, 10.

3. *Han brukar denna makt i kärlekens tjänst; icke på något uppseendeväckande sätt; för att uppväcka till tro,* v. 11.

III.

1. *Det rättsinniga väsendet i Kristus Jesus icke något ökenlif utan ett lif i världen, i familjen, i jordiskt samfundsarbete, och den kristne därvid såsom en annan människa, okonstlad, icke förande sin andlighet till torgs.*

2. *Därvid dock alltid uppenbarande den andliga härlighet, som bor i honom genom tron på Kristus = helighet och kärlek; en makt öfver köttets lustar, som går utöfver den blotta naturens förmåga.*

6.

Ämne. **Ett kristligt äktenskap.**

I. **Börjar med kristligt bröllop.**

II. **Fortsättes i kristlig äkta kärlek och tålamod.**

III. **Upplöses endast genom döden.**

I.

1. *Ett kristligt bröllop är det, till hvilket Kristus i första rummet inbjudes* (v. 2).

a) Om en kristen i allmänhet har att göra allt i Jesu namn, så bör han väl endast i detta namn knyta detta för hela lifvet, ja, äfven för evigheten betydelsefulla förbund.

b) Jesus bjudes, då hans närvaro sökes med bön under innerlig angelägenhet om hans välsignelse.

2. *Vid ett kristligt bröllop förehafves intet, som ej passar sig i Jesu sällskap.*

a) Glädje, men icke glädje i köttet genom lustarnes mättande.

b) Intet oskickligt väsen.

II.

1. *Den af Guds ande helgade äkta kärleken är bandet mellan människorna.*

a) Äkta kärlek bör finnas i äktenskapet och sammanhålla det.

b) Denna kärlek kommer under sammanlefnaden på prof: vanan vid hvarandra förslöar lätt tillgifvenheten; de ömsesidiga felen och bristerna fräta på den.

c) Endast den af Guds Ande helgade kärleken, under det att makarne betrakta sitt äktenskap såsom ett stånd, hvari de ha att tjäna Gud och lösa af honom förelagda viktiga uppgifter, förlänar kärleken beständighet och ny friskhet.

2. *Tålamod behöfs i äktenskapet, ty det är rikt på pröfningar.*

a) Själfva det husliga lifvets besvär kräfver stilla tålamod.

b) Öfvas ej fördragsamhet, öfverseende och tålamod med de inbördes felen, så blir äktenskapet en olycka, understundom ett helvete på jorden.

c) Kraft till tålamod vinnes, då den sökes hos Herren.

III.

1. *Hvarje upplösning af ett äktenskap utan genom döden sker med synd och genom synd.*

a) För hjärtats hårdhets skull tillåta de mänskliga lagarne skilsmässa på allehanda grunder.

b) Men detta ej i enlighet med Jesu rikes lag (Matt. 5: 31, 32).

2. *Ett kristligt äktenskap kan endast genom döden upplösas.*

a) Gud är äktenskapets stiftare och den, som ensam har rätt att upplösa det.

b) Detta sker genom döden. — Har en kristen genom ovarsamhet i valet af maka kommit i ett olyckligt äktenskap, så gäller det att hålla ut i tålamod och fördragande kärlek. Endast vid makens eller makans äktenskapsbrott skilsmässa *tillåten* (Matt. 5: 32), ehuru ej *befalld.* — Frånskild förblifve ogift.

7.

Ämne. **Ett kristligt hem.**

1. *Grundlägges genom ett kristligt äktenskap, d. ä. ett äktenskap, som*

a) knytes i Herrens fruktan = har ingåtts af sanna bevekelsegrunder, och så att Herren fått vara med på bröllopet;

b) fortsättes i Herrens fruktan, i det att (1) makarnes samlefnad helgas af Guds ord och bön; (2) makarne taga sitt äktenskap såsom en kallelse af Gud, i hvilken det gäller att framställa en bild af Kristus och församlingen (Efes. 5: 22—27).

2. *Dess medlemmar låta sig i sitt inbördes förhållande regeras af Herrens Ande.*

a) Makarnes förhållande till hvarandra; (1) trohet; (2) förtroende; (3) kärlek; (4) tålamod; (5) inbördes hjälp.

b) Föräldrarne: barnens uppfostran i Herrens tukt och förmaning; uppoffring för barnen.

c) Barnen: (1) lydnad; (2) tjänande; (3) glädje i att tjäna föräldrarne.

d) Husbondefolket: (1) rätt och billighet (Kol. 4: 1, 2); (2) vård: lekamlig; andlig = tukt och kärleksbevisnig.

e) Tjänarne: (1) tjänst såsom tjänande af Herren (Kol. 3: 22—24; (2) i allt på husets bästa.

3. *Är rikt på Herrens välsignelse, i det Herren i ett sådant hem uppenbarar sin härlighet genom*

a) meddelande af hjälp;

b) helande af fel och brister, som kunde störa eller tillintetgöra kärleken och endräkten;

c) skänkande af trefnad och lycka;

d) görande hemmet till en uppfostringsanstalt för sitt rike.

Tredje söndagen efter trettondedagen.

Evangeliet på denna söndag visar oss två andra drag af Jesu nådefullt undergörande verksamhet. Hans härlighet framträder i bägge fallen såsom makt öfver sjukdomens elände, således såsom makt att upphäfva syndens följder på det mänskliga kroppslifvets område. Denna makt träder äfven här i barmhärtighetens tjänst och uträttar hennes verk. Och likasom vid bröllopet i Kana och i allmänhet vid alla Jesu under, så målas oss också här för ögonen den tro, som är villkoret för kännedomen af Jesu härlighet.

Text: Ev. Matt. 8: 1—13.

Exegetiska anmärkningar. Detta evangelium utgöres af tvenne berättelser, hvilka icke stå i något historiskt sammanhang med hvarandra. Botandet af den spetälske (vv. 1—4) omtalas också i Mk. 1: 40—45, Luk. 5: 12—14. Botandet af den hedniske centurionens tjänare, som framställes i de följande verserna har sitt parallelställe i Luk. 7: 1—10. Olikheten mellan de bägge berättelserna är i ögonen fallande. Enligt Matt. beger sig höfvitsmannen själf till Jesus, enligt Luk. vänder han sig till honom genom några judiska äldste, som ifrigt lägga sig ut för honom. När Herren följer dem, sänder höfvitsmannen några af sina vänner honom till mötes och låter dem å hans vägnar säga: »Jag är icke värdig, att Du går in under mitt tak» o. s. v., ord, som enligt Matt. han själf säger. Dessa olikheter äro dock inga motsägelser. Matt. berättar tydligen händelsen endast till dess hufvuddrag och utelämnar alla bipersoner, under det att Luk. utförligt och med iakttagande af biomständigheterna framställer den. «Videtur

(centurio) exisse domo, sed antequam ad Jesum perveniret, retulisse pedem. Voluntas igitur ejus pro ipso facto, ac pluris, divinitus æstimabatur; et hanc æstimationem præclare exprimit Mattheus; sublimiori divinæ quam humanæ historiæ lege». (Bengel).

V. 1. *Καταβάντι* = då han nedsteg. Denna vers hänger icke i historisk tidsföljd tillsammans med det efterföljande. Den spetälskes botande hade ägt rum *före* hållandet af bergspredikan (jfr Mk. 1: 40—45; Luk. 5: 12—14). Matteus följer här som alltid sin plan att gruppera händelserna icke efter tidsföljden utan efter saksammanhanget.

Vv. 2, 3. *λεπρὸς*, spetälsk, en fruktansvärd, vederstygglig och högst smittosam sjukdom, vid hvars öfverhandtagande den sjuke företedde bilden af ett lefvande lik, detta äfven i så måtto, att hela kroppen råkade i ett upplösningstillstånd. »Extremiteterna uppsvällde, naglarne på händer och fötter afföllo, ögonbrynen och ögonlocken krympte ihop, håren betäcktes med en vidrigt luktande sårskorpa och utföllo» m. m. Sjukdomen trotsade all läkekonst, dock hände det, då den var af lindrigare art, att den efter en tids förlopp af sig själf upphörde. De spetälske fingo icke vistas bland friska människor. De uppehöllo sig i särskilda hus utom städerna och fingo sin föda därigenom, att för dem utställdes på marken mat, som de själfva fingo hämta. När de mötte någon människa, måste de på långt afstånd med höljdt ansigte ropa: oren, oren! — *προςεκύνει*, tillbad genom att nedfalla för Jesu fötter med pannan böjd mot jorden. Hans nöd och längtan efter hjälp låter honom öfverhoppa alla skrankor, åsidosätta lagens bud, som förbjöd honom att närma sig friska människor. — *Κύριε*, uttryck af tro på Jesus såsom högre än en vanlig människa. Den spetälske ser i Jesus en varelse af högre ordning. — *ἐὰν θέλῃς*, om du *vill!* uttryck af *tro;* den spetälske låter allt bero på Jesu vilja, af hans blotta barmhärtighet. »Fides dicit: si vis; non: si potes» (Bengel). Wer in solche Sachen, die zu Gottes Ehre und zu unser Seelen Seligkeit dienen, bitten wollte wie der Aussetsige hier, der betete unrecht, denn da können wir an

Gottes Willen nicht zweifeln, aber solche Meinung hat es nicht mit dem Zeitlichen. Es kann einer krank, arm, elend und verachtet sein und dennoch selig werden, weil nun an solchem zeitlichen Mangel die Seligkeit nicht liegt, sondern solcher Mangel kann oft etwas Gutes verursachen. Darum, wer um Rettung und Hülfe bittet, der soll wohl glauben, dass Gott könne helfen und wolle helfen, aber doch soll er seinen Willen in Gottes Willen setzen; wo es zu Gottes Ehre nicht dienen oder uns an unserer Seligkeit soll nachtheilig sein, so wollen wir solch Kreutz gern länger tragen» (Luther, Hauspostille). — *θέλω*, »jag vill», likasom ekot till den spetälskes bön: »vill du».

V. 4. *μηδενὶ εἴπῃς*, »säg det för ingen»; en befallning, som har sin grund däri, att Jesus dels i allmänhet icke vill komma i hvar mans mun (»han skall icke skria eller ropa»), dels särskildt däri, att ej genom utspridandet af hans stora gärningar de köttsliga messiasförhoppningarna, som började anknyta sig till hans person, skulle erhålla näring. Vid andra tillfällen torde ock Herren genom likartade förbud velat förekomma otillbörligt, nyfiket tillopp af människor (jfr Mk. 1: 45; Luk. 5: 15, 16). — *δεῖξον*, »visa dig för prästerna» (jfr 3 M.B. 14: 1—32). Utom det att Jesus ville tillhålla den spetälske att visa trohet mot lagens föreskrifter och genom prästerna erhålla intyg om botandets verklighet, åsyftade han, att det skulle vara »ett vittnesbörd öfver dem»; den spetälske skulle vara likasom ett Herrens sändebud, som kungjorde hans dygd, för att, om möjligt, bereda rum för tron hos dessa män, af hvilka de flesta mer än andra stodo emot sanningen.

Vv. 5—7. *ἑκατόνταρχος*, centurion, egentligen anförare för en trupp af hundra man. Han var hedning, men troligen en portens proselyt och lifvad af kärlek till Israel. *παῖς*, tjänare; *δοῦλος* Luk. 7: 2. — *παραλυτικός*, förlamad, måhända af gikt. — *ἐγὼ*, »jag vill» o. s. v., jfr Herrens motsatta handlingssätt med den kananeiska kvinnan! Höfvitsmannen var i visst afseende en medlem af Israels folk; den kananeiska kvinnan hedning; hos höfvitsmannen den ödmjukhet, som först genom Herrens stränghet framkallades hos kvinnan.

Vv. 8, 9. *οὐκ ἱκανὸς*, »icke värdig»: ett sådant medvetande om och tro på Jesu höghet är någonting alldeles enstaka i den evangeliska historien. *εἰπὲ λόγῳ*, »säg, bjud med ett ord»; tvifvelfri tro på Jesu obegränsade makt. *ἐγὼ ἄνθρωπός*, »jag också är människa», nämligen i likhet med dem, jag befaller, och af hvilka jag blir åtlydd; jag är icke till mitt väsen högre än de och står själf under andra människors befäl. Meningen: har mitt ord, jag, som blott är en svag människa, så stor makt öfver andra människor, i förhallande till hvilka jag intar en öfverordnad ställning, huru mycket större makt skall icke ditt ord hafva, du, som står öfver alla människor i värdighet, och som genom dina verk visat, att du råder öfver alla krafter.

V. 10. »*ἐθαύμασε*, förundrade sig». Jesus är sann människa, och såsom han känner rent mänsklig sorg och glädje, så kan han ock känna förundran. »Icke ens i Israel har jag funnit en sådan tro». Således icke en gång hos sina lärjungar. Herren förundrar sig denna gång öfver tron, en annan gång öfver otron Mk. 6: 6. Bägge gångerna träffade han på något ovanligt: en tro af äkta halt hos en hednisk man; en otro af det mest hårdnackade slag hos israeliter, hvilka varit föremål för så mycket nådesarbete af Herren och hans Ande.

Vv. 11, 12. *πολλοὶ ἀπὸ:* många icke israeliter skola ingå i Israels välsignelse och undfå del i Guds rike, under det att *υἱοὶ τῆς βασιλείας*, rikets barn, judarne, skola därifrån utkastas. De, som ingenting hade, skulle få, de, som hade, skulle mista. »Det yttersta mörkret» egentligen det yttre mörkret, det, som råder i natten utanför Guds af festligt ljus strålande boning = utanför den nya himmelen och den nya jorden. — *κλαυθμὸς*, gråt, outsäglig jämmer; tandagnisslan, förtviflans raseri.

Perikopens homiletiska grundtanke: Jesu härlighet, uppenbarad i hans obegränsade makt öfver det af synden härflytande eländet, träder i trons tjänst till förlossning ur den nöd, där all mänsklig hjälp är fåfäng. Eller: *trons härlighet, i samma mån stor, som hon känner och beprisar Jesu härlighet i obetingad tillit till hans barmhärtighet, i ödmjuk tillbedjan af hans höghet och i tvifvelfri förtröstan på sanningen och kraften af hans ord och löfte.*

Homiletiska vinkar. V. 1. Intrycket af Jesu bergspredikan var så väldigt, att folket, som åhört honom, följde honom efter talets slut; det kunde likasom icke slita sig löst ifrån honom. Hos de flesta var det väl en öfvergående rörelse. Men hos några torde det dock ha varit något mera. Endast det hörande af Guds ord är rättsinnigt, som är fruktbärande i hjärtats anslutning till Herren, i blifvandet i den sanning, man hört och förstått, och i troget aktande på hvad Herren än vidare har att genom ord och gärning meddela. — Mycket folk omkring Jesus och dock få lärjungar, det förnyar sig under alla tider och icke minst i vår.

V. 2, 3. Huru många andligen spetälske finnas icke, och Jesus går midt ibland dem; få äro dock de, som af hjärtat säga: »Om du vill, så kan du göra mig ren». Svår är den kroppsliga spetälskan, men den andliga är mycket förskräckligare; den uppfräter hela den inre människan, och mot dess dödsmakt hjälper ingen mänsklig läkekonst. — »Om du *vill*, Herre, så gif mig hälsa, gif mig tröst i mina sorger, bröd mot min hunger, kläder mot min nakenhet, försvar mot mina fiender; men en sak får och kan och skall du icke neka mig: min själs frälsning genom tron på ditt namn». — Bed, anförtro dig helt och odeladt åt din frälsares goda vilja; han skall icke svika dig! — Det är tro, då man kan säga: »Herre, vill du, så kan du», men det bör dock icke stanna därvid. Det bör gå därhän, att du med full visshet kan säga: »Du vill, du kan, du gör, Hvad du mig lofvat har». (Sv. Ps. N:o 261: 4). — Jesus skydde icke att vidröra den spetälske; på honom bet ingen smitta. Han är ock den ende, som bevarat sig ren och helig i denna de syndaspetälskes värld. Förenade med honom och förblifvande i honom skola vi ock vara skyddade mot smittan af den oss omgifvande synden. Jesus vidrörde den spetälske; huru nådefullt inlåter han sig icke med oss, trots vår orenhet, och själf förblir han dock den helige. Vi behöfva ej frukta att med vår synd besmitta honom, då vi i vårt elände nalkas honom för att bedja honom om rening. Icke heller behöfva vi frukta, att han med vedervilja skall stöta oss bort. Så låtom oss då skynda till honom och därvid tränga oss rätt nära intill honom. Ju orenare vi känna oss, desto närmare må vi söka att komma. — Jesu vidrörande af den spetälske var på en gång för honom ett tecken, att han ville bota honom, och förmedlade helbregdagörelsen; så äro Guds ord och sakrament både tecken till och förmedlare af frälsningen i Kristus. — Tron och evangelium passa väl för hvarandra: tron frågar: vill du?; löftesordet säger: »jag vill»;

tron säger: »du kan»; evangelium säger: »jag skall»; så är allt där vid lag harmoni. — »Var ren»! Ett konungsligt ord. Det är såsom en återklang af det mäktiga skapareordet: »Varde ljus». Så talar endast han, som är Sonen i Guds hus, Herren af himmelen. Och likväl vill man neka Kristi gudom, emedan han aldrig sagt ut orden: Jag är Gud. Men han *har* sagt det hvarje gång, da han uttalade ord, sådana som dessa: Jag, ja, *jag vill; var ren*, och lät verkställigheten omedelbart följa på orden. Och det kostade honom icke mera att förlåta synder, än det kostade honom att bota den spetälske. — »Var ren» — »dina synder förlåtas dig»; saliga ord till den arme syndaren; de rena honom verkligen från hans synd, blott han låter dem sammanmänga sig med tron i hans hjärta.

V. 4. »Säg det för ingen»! Betydelsen af denna tillsägelse, tillämpad inom den andliga erfarenhetens område, förstår den, som följer exemplet af mannen, som fann skatten i åkern och fördolde den, till dess han köpt åkern (Matt. 13: 44). Den, som mycket och för hvem som helst pratar om sina erfarenheter om synd och nåd, han löper fara att prata sig från nåden, att prata nåden ut ur hjärtat och upp i munnen, där den får sitt tillhåll, så länge det räcker. — Det är en stor gåfva att förstå att tiga och tala i rättan tid. — »Visa dig för prästerna»; iakttag allmän ordning och särskildt de kyrkliga ordningarna, då de ej strida mot Guds ord! Den andlighet, som är för hög att nedlåta sig till trohet i yttre ting, lärer man icke i Kristi skola. — Offra åt Herren för din rening det, han budit hafver: dina läppars och din vandels tackoffer, försakelsens brännoffer, bönens rökoffer! Att så göra är ock ditt hjärtas drift, om du erfarit Kristi nåds kraft.

V. 5—7. Äfven för hedningen står vägen till frälsning öppen; må vi blott låta dem få veta det. — Förbönen bär fram för Gud nästans sak såsom den bedjandes egen. Huru många husbönder bära sina tjänares sak på sina hjärtan? — Ett rätt kristligt husbondefolk vill så innerligt gärna taga sina tjänare med sig till Herren. God kristen, god husbonde och god tjänare. — Huru heligt försynt är icke höfvitsmannen i sin bön, och huru skönt bevisar ej denna försynthet renheten och kraften i hans tro! Somliga mena sig bevisa rätt stor trosfrimodighet, då de äro andligen näsvisa och taga munnen full af framfusigt förtroliga ord, alldeles som om Kristus vore deras kamrat. Sådant är idel skrymteri, fåfänglighet och inbilskhet. — »Jag vill komma och bota honom»; mera än höfvitsmannen begärt; nådefullt tillmötesgående.

Vv. 8—10. Höfvitsmannen hade latit allt tjäna sig till lärdom; så äfven hans ställning som befälhafvare och husbonde; därföre kunde han erhålla detta ovanliga ljus i afseende på Herrens ställning och makt. — De naturliga förhallandena bilda en stor bilderbok, i hvilken de andliga tingen, omklädda med ett jordiskt hölje, ställas oss för ögonen. Vi böra söka att till vår uppbyggelse tyda dessa bilder. Herrens liknelser böra därvid tjäna oss till vägledning. — Hvilket härligt vittnesbörd för höfvitsmannen innefattar icke Herrens förundran! Därtill kommer Herrens berömmande ord. Ett enda gillande ord af en sådan Herre är oändligt mera värdt än hela världens beröm. Höfvitsmannen hade i jämförelse med en israelit undfått litet, men genom troget ockrande med det, han mottagit, hade han mycket vunnit; hans tro utskämde alla israeliters, dessa, som erhållit så mycket och burit så litet frukt. Det är sällsynt att träffa en så äkta trohet mot sanningen som hos höfvitsmannen; därföre förundrar och gläder sig Herren däröfver såsom öfver ett oväntadt, dyrbart fynd. — Huru mången hedning, som hört endast litet om Kristus, men bevarat det i ett godt hjärta, har ej kommit högre upp på trosskalan än många kristna, som efter bokstafven veta så mycket om Gud och hans Kristus.

Vv. 11—13. Den, åt hvilken mycket gifvet är, af honom skall man fordra mera. På Herrens dag blir mycket vändt om, mot hvad det varit här; många af dem, som trott sig stå Herren nära, blifva utkastade; de, som icke aktat sig värdiga en nådesblick af honom och äfven af andra ansetts med förakt, skola få äreplatser. Att utkastas, förfärliga lott! Gråt och tandagnisslan, förfärliga skörd af otrosutsädet i köttet! — Ske dig, som du tror; det är utslaget. Den, som icke tror, honom skall ock ske efter hans otro; han har ingenting mottagit; därföre torr och utfattig i evigheten. Tron, där den är äkta, krönes alltid med välsignelse af Gud; den är ju hjärtats gripande och mottagande af nåden med dess stora rikedom. Huru skulle den då kunna annat än, själf en välsignelse, medföra allt rikare välsignelse ofvanefter!

Predikoutkast.

1.

Ämne. **När syndarens vilja möter Jesu vilja, då ske stora ting med syndarens själ.**

1. *När syndaren vill blifva ren, då möter hans vilja Jesu vilja, ty Jesus vill rena själarna, och då sker något stort med syndaren: han varder ren* (vv. 1—3).
2. *När syndaren i nödens tid bjuder Herren Jesus till sig för att undfå hjälp, då möter hans vilja Jesu vilja, och då sker det stora, att nöden, den vare hvilken som helst, varder afhulpen* (vv. 6 ff.).
3. *När syndaren låter sig nöja med ett ord af Jesu mun, då möter hans vilja Jesu vilja, ty Jesus vill, att man skall tro honom på hans ord, och då sker någonting stort: det sker syndaren, såsom han tror, och han får därjämte berömmelse af Herren* (vv. 8—13).

2.

Ämne. **Den frälsande tron.**

1. *Till hennes väsen;*

a) innefattar ett innerligt vädjande till Herrens barmhärtiga vilja (v. 2).

b) — en innerlig öfverlåtenhet åt Herrens frälsande nåd (v. 4);

c) ärar Herren genom en obetingad förtröstan på hans ord (v. 8).

2. *Till hennes frukter.*

a) Den verkar trohet i Guds tjänst under skötandet af kallelsen. (Höfvitsmannen);

b) drifver till hjärtlig kärlek och barmhärtighet (v. 6);

c) riktar själen och sinnet uppåt (himmelskt sinne) (v. 11).

3. *Till hennes saliga förmåner.*

a) Den medför den rening, som Herren efter sin barmhärtiga vilja gifver (v. 3),

b) medför borgarrätt bland Guds folk och

c) låter människan omsider få mottaga det eviga riket såsom ett arf (vv. 10—12).

3.

Ämne. **Herren Jesu nådefulla hjälp.**

1. *Huru den sökes. Genom bön i hjärtlig förtröstan till*

a) Herrens vilja,

b) Herrens makt att hjälpa.

2. *Hvad hafva vi att till Herren medföra för att undfå den?*

a) Den trosödmjukhet, som aktar sig ovärdig att hjälpas.

b) Den troslydnad, som i allt rättar sig efter Herrens ord.

3. *På hvad sätt Herren meddelar den.*

a) Han befriar oss från det, som plågar oss.

b) Han gifver, hvad som fattas oss.

4.

Ämne. **Hvad hör till en tro af äkta art?**

1. *Den ödmjukhet, som aktar sig ovärdig hvarje nådesblick af Herren.*

2. *Det mod, som vågar allt på Herrens ord.*

5.

Ämne. **Kristus vill och kan hjälpa: men huru är det med dig inför denna hans vilja och makt?**

1. *Jesus*

a) *vill* hjälpa, ty han är kommen att bringa hjälp åt de hjälplösa;

b) han *kan*, ty han är Herren, till hvars förfogande står all Guds nåd och makt.

2. *Vill och kan du mottaga hans hjälp?*

a) *Vill* du undfå den = begär du innerligt, hungrar och törstar du efter hjälp och hjälp af Jesus allena, och det i både din själs- och din kroppsnöd?

b) *Kan* du *tro* på Herrens hjälp, särskildt då allt synes gifva vid handen, att ingen hjälp är möjlig?

6.

Inl. 2 Kor. 12: 9: *Låt dig nöja med min nåd.*

Ämne. **Ju mindre en människa föreskrifver Kristus, desto mera kan han vara för henne.**

Hos såväl den spetälske som höfvitsmannen upptäcka vi ett öfverlämnande åt Herren utan alla villkor, och i samma mån en människa kan göra detta, är hennes tro äkta.

1. *Ju mindre en människa föreskrifver Kristus, desto mer kan han vara för henne, ty så länge en människa hyser sådana särskilda önskningar, som hon vill genomdrifva hos Gud, är det ett tecken till, att hon ännu har behållit en stor eftergifvenhet för sin naturliga människa, och ju mera så är fallet, desto mindre är Kristus för henne.*

2. *Ju mindre — —, ty hennes dristighet att själf något bestämma förråder en otillbörlig tillit till egen insikt och vishet, och i samma mån är icke Kristus för henne, hvad han bör vara.*

3. *Ju mindre —, ty detta kämpande att få sin egen vilja och sin egen tanke igenom härrör däraf, att själen icke kommit till en rätt förtröstan på Kristi namn: det namnet är ännu icke för henne, hvad det borde vara.*

(Efter I. H. Thomander).

Fjärde söndagen efter trettondedagen.

Äfven denna söndags evangelium framställer för oss Kristi härlighet, här uppenbarad i hans makt öfver de naturkrafter, inför hvilka, när de låta oss förnimma sin kraft, vi stå maktlösa. Om i den näst föregående perikopen vi finna Herrens makt framträda i förlossning från lekamligt elände, så se vi i denna söndags evangelium, huru denna makt gör sig gällande till de troendes räddande ur en ögonskenlig lifsfara. Äfven här finna vi således makten i förening med och i tjänst hos nåden och .troheten för att väcka och föröka tron hos dem, som voro vittnen till den stora gärningen.

Text: Ev. Matt. 8: 23—27.

Exegetiska anmärkningar. Parallelställen äro Mk. 4: 35—41 och Luk. 8: 22—25.

Vv. 23, 24. *Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ ἠκολούθησαν;* då Jesus steg i skeppet, följde honom lärjungarne = de tolf. Till Jesus slöto sig rätt många såsom lärjungar, d. ä. sådana, som fattat någon lust till hans ord och höllo honom för Messias, men som dock ej alltid voro i hans sällskap, såsom ock deras tro på honom gemenligen icke var synnerligen fast rotad (jfr Joh. 6: 60, 66). De tolf åter bildade den trängre, förtroligare kretsen omkring Jesus; de delade allt med honom och han med dem. *σεισμὸς*, egentligen jordbäfning; här en rörelse i luften, som motsvarar jordens plötsliga och fruktansvärda skakning vid en jordbäfning; således en plötslig, utomordentligt häftig stormby, som i ett ögonblick försatte luft och haf i uppror. Sjön Genesaret, på hvilken den ifrågavarande färden ägde rum, är omgifven af höga berg, från hvilka

ofta, till stor fara för seglarne, häftiga vindstötar komma. — *καλύπτεσθαι*, båten öfverhöljdes: yttersta fara. — *ἐκάθευδε;* Jesus sof på ett hyende i bakstammen (Mk. 4: 38), trött som han var af dagens mödosamma arbete. Stormen och de båten fyllande vågorna väcka honom ej.

Vv. 25—27. *σῶσον*, fräls! Kort, angestfullt utrop: uttryck af hastigt öfverväldigande nöd och rådlöshet. — *δειλοί*, rädda, fega på grund af klentro. *Först* helig, lugn bestraffning af lärjungarnes otrosräddhåga och lugnande af deras upprörda hjärtan, *sedan* hjälp genom stormens stillande. — *ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ:* vinden och hafvet, allt lika ögonblickligt. Eljest brukar en våldsam dyning fortfara, sedan stormen upphört. — *γαλήνη μεγάλη:* fullkomligt lugn: hafvet lägger sig och blir spegelblankt. Absolut makt. — Herren tilltalar storm och haf, som om de vore lefvande väsen, som kunde förnimma hans ord. Detta är icke att fatta rent bildligt; där föreligger en verklighet, men det är endast ett *gudomligt* bud, en Guds röst, som på detta sätt kan förnimmas af naturtingen. Gud *bär* allting med sitt kraftiga ord, och detta ord är makt också inom naturområdet (Ebr. 1: 3). — *ἄνθρωποι*, i första hand lärjungarne; väl också de, som befunno sig på de farkoster, hvilka enligt Markus hade följt Jesus och hans lärjungar på deras färd, och som antagligen befunno sig i omedelbar närhet till det fartyg, som bar Herren och hans följeslagare. — *ποταπός*, hvarifrån, hurudan, hvad är denne för en? Så mycket än lärjungarne skådat af Kristi härlighet, så var det nu upplefda dock något alldeles utomordentligt. Att vind och vågor äro Herren underdåniga, låter dem förstå, att i honom bor en fullhet af makt, som de icke förut tyckt sig märka hos honom. Hans personliga höghet fyller dem med tillbedjande häpnad. Det uppstår hos dem en aning om Jesu öfvermänskliga majestät, ett uppslag till tron på honom såsom deras Herre och Gud (jfr Joh. 20: 28).

I vårt evangelium finna vi *Kristus uppenbarande sin härlighet såsom den makt, hvilken behärskar alla äfven de våldsammaste krafter inom naturområdet, och enligt hvilken han kan och vill skydda och värna de sina (sin församling) i*

hvarje fara och nöd; eller: *Jesu lärjungaskara är visserligen icke fritagen från svåra frestelser och lidandesstormar, trots det att Herren är med henne, men ju större nöden är, desto mer skall hon få skåda sin frälsares härlighet, då han på hennes bönerop står upp att frälsa henne;* detta synes vara den *homiletiska grundtanke*, som texten erbjuder.

Homiletiska vinkar. Den ifrågavarande texten kan och bör hufvudsakligen symboliskt behandlas. Kristi kyrka är den skenbart skröpliga farkost, på hvilken Herren och hans trogna befinna sig, och som seglar fram på denna tidens haf, upprördt af svåra förföljelses- och lidandesstormar. Huru ofta har ej Kristi sak synts vara förlorad! Vågorna ha ej blott anfallit skeppet, utan äfven fyllt det: synd och styggelser ha brutit sig in i själfva helgedomen, och det har sett ut, som om kristendomens undergång varit gifven. De få troende ha varit bäfvande och rådlösa, och Herren har tyckts sofva, ja, rent af icke finnas till, icke tänka på de sinas nöd. Men plötsligt har han åter uppenbarat sig i sin härlighet. Hjälp och räddning ha underbart kommit, och allt fiendernas raseri har kommit på skam. Äfven i afseende på enskilda troende och deras erfarenheter äger texten tillämpning. Redan Origenes säger till Ps. 44: 24 (cit. efter Nebe): »Dedit per hæc omnia nobis figuram Dominus et doctrinæ imaginem, ut et nos in omni conturbatione et contumelia patientiam teneamus, stabiles simus, fidem non deseramus, etsi omnis iste mundus tamquam mare ebulliat atque in furorem consurgat, etsi omnes venti et vertigines daemonum undique sæviant, etsi omnes tempestates maris i. e. omnes principatus et potestates mundi concitentur et in tumore iracundiæ spument, ut surgant super sanctos, etsi adhuc usque ad coelos sese extollant, ut tempestates maris malignitatis et dolos et fremitus concitent adversus aliquem vestrum, nolite timere, nolite turbari, nolite contremiscere. Omnes enim quotquot navigatis, omnes quotquot in hac s. ecclæsiae navicula cum Domino per hunc undosum supernitatis mundum, etsi ipse Dominus pio dormiat somnio, vestram patientiam et tolerantiam expectans, vel impiorum poenitentiam et conversionem sustinens, alacriter accedite ad eum, orationibus instantes atque cum propheta dicentes: exurge, quare obdormis, Domine; exurge, et ne repellas in finem!»

Vv. 23—27. Vill du vara Jesu lärjunge, så måste du följa honom, hvart han går; det vare på den trygga, fasta

marken eller på det brusande hafvet. Alltid i Jesu sällskap, aldrig bort från hans väg, det vare de kristnas valspråk. — Huru plötsligt kunna ej frestelses- och lidandesstormar utbryta öfver Guds folk! De uppkomma utifrån genom världens hat, genom olyckor och sorger och inifrån genom syndafördärfvets upprörande, djupa anfäktningar och dessa satans glödande pilar, som omtalas i Efes. 6: 16. Ingen vare säker, utan lik en sjöman, som håller god utkik! — Jesus sofver; han vaknar ej, förr än han väckes, men är han i skeppet, så kan det icke förgås. Jesus sofver; han låter de sina kämpa och lida likasom på egen hand. Deras kraft i tro och tålamod måste komma i öfning, på det den må växa; men huru blir ej då vår svaghet och vanmakt uppenbar! Huru platt intet synas vi kunna uträtta med allt vårt fäktande! Detta sker, på det att vi ingen förtröstan skola sätta på oss själfva, utan på honom, som frälsar från döden (2 Kor. 1: 8, 9). — Det var tro hos lärjungarne, ty de ropade: »Fräls oss» till Herren; det var en *klen* tro, ty de klagade: »Vi förgås». Så blandar sig tro och otro i den kristnes lif, men tron har öfverhand. Kan du i din nöd ej vara trygg vid Herrens löften, så kan du dock i ångest ropa, och så länge du det gör, kan du ej förgås. — Icke blott den lofsägande tron är tro, utan äfven den bekymmerfullt ropande. Men ett stadigt seende på Jesus måste där vara; icke ett löpande från och till. — Herren hjälper just i rättan tid. När nöden är störst, är hjälpen närmast. Aldrig later Gud de sina frestas öfver förmågan, utan han gör med frestelsen också dess utgång, så att de kunna bära den. — Det gifves en fördold hjälp och en kännbar hjälp; genom den förra förlänas kraft till segerrik uthållighet; genom den senare upphäfves nöden, och striden viker för stilla frid. Och icke blott den blef hjälpt, som fick förlossningen, utan äfven den, som fick kraft att kämpa, fastän striden blef allt hårdare. — Jesu *ord* stillar vind och våg; akta då på detta ord, och stilla därvid ditt hjärta, så skall det å sin sida stilla din oros vågor. — Tuktan och hugsvalelse inflätas i hvarandra i det sätt, hvarpå Herren handlar med sina klentrogna lärjungar. Och när de stå förlossade ur någon nöd, så stå de där med blygsel och glädje på samma gång: med blygsel öfver sig själfva, med glädje öfver Herren och hans hjälp. Förundran, tacksägelse, tillbedjan, se där frukterna af rätt mottagen hjälp af honom, som är den store hjälparen i all nöd. Men tacksägelsens rättsinnighet visar sig i förökad tro och i djupare, fullare och allsidigare lydnad.

Predikoutkast.

I.

Inl. Ps. 93: 3, 4.

Ämne. **Det skepp, i hvilket Jesus är, går icke under i någon storm.**

1. *Det skepp, i hvilket Jesus var, gick icke under, fastän lärjungarne fruktade, att så skulle ske, ty Jesus är den Herre, hvilken allt är underlagdt.*

a) Det var verklig fara för undergång, efter hvad de naturliga förhållandena gåfvo vid handen.

b) Men att undergång var omöjlig, det berodde därpå, att *han* var i skeppet, som fritt behärskar naturens krafter. (1) Jesus bjuder såsom Herre öfver de rasande elementen. Han visar sig därmed ha alla naturlagar i sin hand. (2) Herre inom naturområdet, uppenbarar han sin härlighet i det af honom förrättade undret. (3) Så framstår han såsom *Sonen* i huset: Guds son, som härskar öfver och brukar allt, som finns i hans Faders stora hus = skapelseområdet.

2. *Det finns ett skepp, på hvilket Herren Jesus är; det skeppet är hans kyrka, och det kan ej gå under i någon storm.*

a) Många stormar ha gått och skola än vidare gå öfver Guds församling. (1) Förföljelsestormar hafva rasat och velat tillintetgöra församlingen, och sådana stormar äro ännu att vänta. (2) Men äfven falska läror, kraftiga villfarelser ha såsom stormväder brutit ut öfver församlingen, och sådana både ännu finnas och skola än vidare komma. (3) Floder af gudlöshet ha ock med stormar af gudlösa lidelser sökt dränka all sann kristendom.

b) Men den i sin församling närvarande Herren har alltid i sinom tid näpst dessa stormar och räddat sin kyrkas skenbart redlösa skepp. (1) Långa tider har det synts, som om Herren sofvit eller rent af öfvergifvit de sina, och deras bönerop ha tyckts vara förgäfves, (2) men han har alltid i rättan tid vaknat upp till räddning. Förföljelserna ha måst upphöra, sedan de visat sig vanmäktiga i sina utrotningsförsök. Efter många strider har sanningen trängt igenom till seger. När ondskan synts alldeles ha tagit öfverhand, har Herren kommit med ny nåd och ny utgjutelse af sin Ande, som gifvit de döda benen lif och skapat ett nytt väsen.

c) Såsom det har gått, så skall det ock framdeles gå, och slutet skall blifva härlig förlossning och seger åt den stridande församlingen.

3. *Hvarje enskild troende människa delar församlingens nöd, men är blott Jesus med henne, så kan ingen storm draga henne ned i fördärfvet.*

a) Äfven den enskilde troende har att utstå många strider. (1) Betrycket i världen, som under svåra tider kan gå till lifsfara. (2) Förförelse af falska läror. (3) Inre anfäktningar.

b) Men har den troende blott sin frälsare med sig, så kan han i ingen storm förgås. (1) Så länge människan håller fast vid sin frälsare, så är han med henne. Bönerop ur djupen. (2) Hon kan då visserligen trängas på alla sidor, men hon kan icke öfverväldigas; hon kan vara såsom en nederslagen, men hon skall aldrig gå under; hon kan känna sig öfvergifven, men hon skall aldrig lämnas i döden.

c) I sinom tid skall Herren gifva henne en salig förlossning. (1) De yttre trångmålen vika. (2) Villfarelsessnarorna sönderslitas. (3) Anfäktningsvågorna lägga sig, då Herren genom sin Ande näpser den inre stormen.

d) Omsider bärgas det hårdt pressade trosskeppet in i den lugna hamnen.

2.

Ämne. **Trons goda kamp.**

I. **Att tron icke kan undslippa kamp och strid.**

II. **När denna kamp är en god kamp.**

III. **Dess välsignelse.**

I.

1. *Tron har med sig kamp och strid, ty den sluter sig till Kristus, mot hvilken ondskans härar alltid kämpa.*

a) Tron håller sig till och är i sällskap med Kristus, och den troende har att i allt göra gemensam sak med honom.

b) I samma mån den troende sluter sig till sin frälsare, får han kamp och strid, ty i samma mån är han besvärlig för ondskans rike, som uppbjuder all sin förmåga att tillintetgöra honom.

2. *Det är en kamp i mångfaldig nöd, men alltid för tron.*

a) Yttre lidandesstormar, som omsätta sig till inre.

b) Rent andliga anfäktningar.

c) En kamp för trons behållande, ty (1) en kristens undergång äger rum därigenom, att tron förloras. (2) Alla frestelser angripa tron, vare sig direkt eller indirekt.

II.

1. *Då människan kämpar i tron.*

a) Då hon kämpar för att af allt hjärta hålla sig till sin frälsare såsom en närvarande, lefvande och trofast Herre, fastän han icke synes eller är såsom sofvande;

b) då hon icke tröttnar att bedja, fastän han icke synes höra;

c) då hon oupphörligt från nöden vänder sin hjärteuppmärksamhet på Herren och hans löftesord.

2. *Då hon kämpar för tron.*

a) För Herren och hans sak, som är trons egen sak;

b) för sin gemenskap med Herren, så att allt sammanfattar sig i angelägenheten, att hon måtte lefva *i* honom och *med* honom.

III.

1. *Att Herren alltmer uppenbarar sig för den troende och på honom bevisar sin härlighet.*

a) *För* honom, då han underbart hjälper honom igenom all nöd.

b) *På* honom, då han alltmer gör honom till ett kar till heders.

2. *Att Herren låter honom omsider vinna trons ändalykt: evig salighet.*

a) Att han behåller den troende i sin gemenskap intill döden.

b) Att han gifver honom seger i den sista kampen och därmed förlossar honom ur allt trångmål.

3.

Ämne. **Alltid i fara och dock utan fara är den, som i Kristi sällskap färdas öfver lifvets haf.**

1. *En människa, som i Kristi sällskap färdas öfver lifvets haf.*

a) Genom dopet har Herren upptagit henne i sin gemenskap, och hon har inträdt i denna gemenskap genom tron.

b) Hon har sällskap med honom, då hon genom tron förblifver i dopets nåd, hållande sig af allt hjärta till Gud såsom

sin fader, frälsare och heliggörare, under stadigt afklädande af den gamla människan och iklädande af den nya.

c) Detta visar hon därmed, att hon far efter att göra allt, hvad hon gör, i Jesu namn.

2. *En sådan människa är alltid i fara.*

a) Utom henne och hennes farkost brusa de af satan upprörda världsstormarne: misskännande, hat, smälek, förförelse; därjämte andra lidandesstormar i följd af motgångar och olyckor.

b) Inom henne resa sig begärelser, som strida mot själen; räddhåga, ängslan, nedslagenhet, framför allt i anfäktningens svåra stunder.

c) Dagliga frestelser, äfven om de ej uppröra dessa svåra inre stormar.

d) I följd häraf är en kristen alltid i fara att förgås, att låta sig bortföras af frestelserna, att låta sig dragas ner i otrons, misströstans, köttslighetens, med ett ord, i syndens afgrundsdjup.

3. *En sådan människa är dock alltid utan fara.*

a) Det är omöjligt, att det skepp kan förgås, som har Herren ombord; så länge människan fasthåller gemenskapen med honom, kan hon icke öfvervinnas;

b) ty hon blir aldrig frestad öfver förmågan, utan Herren, som låter henne komma i frestelsen, är henne nära med sitt fördolda bistånd och gör på frestelsen en god utgång,

c) i det han hör hennes rop i nöden, står upp till hennes hjälp och näpser stormen både i det yttre och i hennes inre, så att där blir ett stort lugn.

4.

Ämne. **Den, som har Herren med sig under sin färd på lifvets haf, behöfver aldrig rädas.** (Variation af föreg. utkast).

1. *Under färden på lifvets haf har hvarje människa att utstå många faror, ägnade att väcka räddhåga.*

a) Det gifves många faror med afseende på det, som hörer till detta lifvet. (1) Fara och nöd till heder och ära; (2) till egendom = fattigdomsnöd; (3) till själfva lifvet; sjukdom m. m.

b) Det gifves en själafara, den största af alla. (1) De syndasäkres fruktansvärda själafara: de sofva på branten af afgrunden. (2) Den upptäckta syndanödens fara: väckelsens allvarliga kriser. (3) Tillbakagåendets och affallets fara för Herrens trogna.

c) Dessa faror äro ägnade att väcka räddhåga. (1) Hvilken räddhåga vill ej intaga hjärtat vid utsikten att blifva öfverhöljd med skam och vanära inför människor eller att råka i fattigdom och brist eller att kastas på en svår plågobädd eller att se döden plötsligt hota! (2) Hvilken bäfvan intar ej det uppväckta hjärtat, när det ser Guds dom hota sig, och huru känner ej den omvända människan sig bäfvande för möjligheten att affalla från sin nåd framför allt under svåra anfäktningsstormar! (3) Huru ofta föranleder ej fruktan för farorna och nöden människorna till allehanda själftagna försök att från sig aflägsna farorna; detta isynnerhet hos dem, som icke känna Gud, ty de sky icke ens brott: lögn och bedrägeri, våldsamhet och hämnd, dryckenskap och mord. Ja, självmordet tillgripes såsom den sista förtviflade utvägen för att undkomma en hotande eller för att bli befriad från en förhandenvarande nöd.

2. *Men den, som har Jesus med sig, behöfver icke frukta.*

a) Den har Jesus med sig, som omvändt sig till honom, med hjärtats tro hänger fast vid honom såsom sin frälsare och i kärleken lyder hans bud.

b) En sådan människa behöfver icke rädas, ty Herren har både vilja och förmåga att hjälpa i all nöd. (1) Svår kan den lekamliga nöden vara, den vare af hvad slag som helst, men mäktigare är Herrens hjälp, vare sig den meddelas genom nödens undanrödjande, eller genom tröst och kraft till tålamod och glädje under all strid och nöd. (2) Höga kunna syndanödens vågor gå öfver en själ, så att hon tycker, att hon måste förgås, men aldrig skall hennes kamp blifva så svår, att hon ej skall i den segra genom Kristi kraft. (3) Derföre *behöfver* ingen själ rädas, som har Jesus med sig, ehuru det klentrogna hjärtat mången gång ej kan *låta bli* att rädas.

5.

Ämne. **Huru klentron kan genom Herrens hjälp blifva en stark tro.**

1. *Om den troende redligt, om ock under mycken kamp, söker Herren.*
2. *Om han låter sig af Herren bestraffas.*
3. *Om han gifver akt på Herrens verk.*

6.

Ämne. **Hvad är sämre och hvad är bättre än de klentrognas räddhåga?**

1. *Hvad är sämre? De otrognas säkerhet.*
2. *Hvad är bättre? Trosfrimodigheten.*

Femte söndagen efter trettondedagen.

Den föregående söndagens evangelium målade oss för ögonen Kristi härlighet, framträdande i uppenbarelsen af hans makt inom det lägre naturområdet. I den text, till hvilken vi nu öfvergå, möter oss en annan sida af denna härlighet. Vi finna nämligen här en framställning af, huru det ondas, af den djupaste list burna, försök att fördärfva Kristi rikssak omintetgöres, icke genom någon maktgärning i det yttre utan i enlighet med lagarne för alltings utveckling och mognad under stort tålamod å Guds sida. Det är det majestätiska lugnet hos den Herre, hvilken är evigt säker på sin sak, och som därföre icke i en oro, som i själfva verket endast förråder svaghet, griper sig an med att, så att säga per fas et nefas hastigt komma till rätta med sina fiender, utan som förstår att vänta, att göra allt på sin tid och i den rätta ordningen, därvid behandlande allt, det vare godt eller ondt, från evighetens synpunkt.

Å andra sidan, om vi i berättelsen om stormens stillande finna Herren framställd såsom den i gärning väldige profeten, så se vi honom i vår text verksam i det *lärande*, som är det väsentligaste stycket af den profetiska verksamheten. Också är själfva liknelsen af profetisk art, då den framställer Guds rikes utvecklingsgång på jorden, för så vidt denna utveckling i visst afseende bestämmes af det onda i världen.

Text: Ev. Matt. 13: 24—30.

V. 24. *ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν*; himlarnes konungarike, himmelriket = det rike, som är ofvanefter och har med Kristus nedstigit på jorden, följaktligen äfven i sin tim-

liga tillvarelseform är himmelskt till sitt väsen = icke är af denna världen. Detta rike är likt, egentligen är ›vordet likt‹ (således redan då Frälsaren framställde denna parabel) ›en man, som‹ o. s. v. Naturligtvis hör icke blott själfva saendet, utan allt annat, som liknelsen innehåller, till den bild af riket, Herren vill framhålla. — Saningsmannen är Herren själf, och hans säd är i första hand *ordet*, = evangelium, men sedan ock de människor, i hvilka ordet bär frukt: det förkroppsligade ordet eller ordets säd, för så vidt det skjuter upp i brodd m. m. (jfr. vv. 37, 38) — *Ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ*, i sin åker = världen (v. 38), det råämne, af hvilket Gud bildar sitt rike. Från synpunkten af riksmedlemmarna är åkern = världen, för så vidt den är af åkermannen besådd = den besådda delen af världen. Denna ursprungligen med god och ren säd besådda del af världen är kyrkan i hennes egenskap af ett i det yttre framträdande samfund af på Kristus troende människor; kyrkan i hennes första framträdande såsom en verklig tros- och kärleksgemenskap.

V. 25. *Ἐν δὲ τῷ καθεύδειν*, då folket sof = nattetid, i största hemlighet, obemärkt. Svårligen afses med folkets sömn någon straffvärd försumlighet och otrohet å tjänarnes sida. Också ådrager deras sömn dem ingen förebråelse af husbonden, såsom ock deras sätt att framträda inför honom icke häntyder på något skuldmedvetande. Den omtalade sömnen är därföre någonting, som ingår i tingens vanliga lopp, och för hvilket tjänarne icke kunna göras ansvariga. Är det därvid någon brist, så är den att söka i förhållanden, hvilka icke bero på tjänarne. — *ἐχθρός*, fienden = djäfvulen: hans personlighet och verksamhet i världen äfven med dessa ord af Herren bekräftad. — *ζιζάνια*, ogräs, egentligen ett slags oäkta hvete (lolium tumulentum), darrepa, svingel; har vid uppväxten mycken likhet med äkta hvete — *ἀπῆλθεν*, gick sin väg, smygande, utan att ha blifvit upptäckt: bild af fiendens list och väl bemantlade försåt.

Vv. 26, 27. *ἐβλάστησεν*, uppväxte, slog ut; började bära frukt. Först då upptäcktes skillnaden mellan ogräset och hvetet — *προσελθόντες οἱ δοῦλοι*; tjänarne äro öfverraskade

att finna ogräs på en åker, som var besadd med bästa hvete. De kunna ej själfva lösa gåtan, och i stället för att disputera och tvista fråga de husbonden; ett drag, som visar, att de äro rätta δοῦλοι. Endast Guds ord löser gåtan om det ondas ursprung och särskildt dess uppkomst och oerhörda spridning inom hans kyrka, hon, som dock är upprättad i världen för att bekämpa och besegra det onda.

V. 28. ἐχθρός ἄνθρωπος, en fientlig människa, en fiende. Att här talas om en fientlig människa, kommer af liknelsens natur. — Svaret kort och bestämdt. Husbonden vet med visshet, huru med saken förhåller sig. — *Att* det onda har sitt ursprung inom ett utom menskligheten liggande område, och att det gifves en lögnens fader, det är visst. Huru det för öfrigt förhåller sig med det ondas uppkomst, det veta vi icke och kunna på vår n. v. ståndpunkt icke veta det. — θέλεις, vill du? Nit hos tjänarne saknas icke; sin trohet och vishet åter uppenbara de däri, att de fråga husbonden. »Endast om ett sammanhämtande af ogräset tala tjänarne, icke om dess uppryckande, som visserligen måste gå förut, ej heller om dess uppbrännande, som måste följa efter. I valet af just detta ord visa tjänarne, att de ej så mycket äro angelägna om ogräsets utrotande, som om hvetets renhet. De mena, att deras ifver härför skall delas af husbonden, men däri misstaga de sig» (Göbel).

V. 29. οὔ· μήποτε, »nej; på det att I icke» o. s. v. De förbjudas således *för hvetets* skull att uppryeka ogräset. »Så litet inmängandet af ogräset bland hvetet ingick i husbondens afsikt, så är det, sedan nu ogräset en gång är där, alldeles icke hans vilja, att man gör ett förhastadt försök med dess utrotande». Dess och hvetets rötter äro så sammanflätade med hvarandra, att ett försök att bortrensa ogräset nödvändigt skulle fördärfva hela hvetesådden. »Om svårigheten att åtskilja hvete och ogräs är här icke egentligen fråga, ty deras olikhet är ju redan uppenbar, utan det är faran för hvetet, som vid ett utrensningsförsök skulle äga rum, husbonden betonar». Tydligen är här fråga om ett våldsamt uppryckande af ogräset. Allt våld i trossaker, all förföljelse

och utrotande af kättare med svärd är absolut förbjudet, emedan ett sådant tillvägagående skulle framför allt lända själfva församlingen till skada. Men äfven en *kyrkotukt*, som *hänsynslöst* vill utkasta alla onda ur kyrkan, är stridande mot Herrens vilja. De fanatiska försöken att bilda rena församlingar äro alltid fördärfliga för dem, som därmed gripa sig an. I hvilken mening äro de troende och de gudlösa så sammanflätade med hvarandra på kyrkans åker, att ett uppryckande af de senare skulle skada de förra? Detta förstå vi, om vi reflektera på, att åkern är världen, den naturliga mänskligheten med alla inom henne rådande förhållanden, samfundslifvet i dess mångfaldiga förgreningar. Då här Guds rike är upprättadt, och faktisk bland dess rätta medlemmar finnas inblandade en hel mängd onda och skrymtare, så kan ett radikalt afskiljande af dessa icke äga rum, med mindre de troende lösgöras från alla de band, som på det humana lifvets område sammanslingrar dem med de gudlösa. I själfva verket kan försöket att bilda rena församlingar icke konsekvent ske, med mindre man undandrager de troende från all gemenskap med det humana, följaktligen genom en separation af i strängaste form pietistisk art. Men därmed hade man ock omöjliggjort församlingens utveckling inom de naturliga lefnadsförhållandena och därmed prisgifvit henne at förfallet. Att så måste ske, visar erfarenheten af alla de inom kyrkan framträdda separationer, hvilka afsett bildande af församlingar af idel pånyttfödda. Dessa s. k. rena församlingar ha snart på det sorgligaste sätt urartat och försvunnit från historiens skådeplats. I motsats till hvarje blind nitälskan i detta hänseende anbefaller vår liknelse tålamod med syndare under kärlekens arbete på deras frälsning. De skola få stå på åkern, följaktligen blifva delaktiga af den vård, denna åtnjuter, ända till skördetiden. Att härmed icke upphäfves, hvad i Matt. 18: 15 ff. och 1 Kor. 5 om tuktande och slutligen bannlysning af grofva, påtagliga och förargelseväckande syndare, är klart. Men om Herrens tjänare äro för få eller för svaga att kunna under allmännare lägervall i församlingen från henne aflägsna ens de gröfsta syn-

dare, så böra de af liknelsen lära, att Herren icke tillräknar dem kyrkans elände, och att de hvarken få öfvergifva eller förtvifla om henne; hon är dock Herrens åker, och han skall nog i sinom tid veta att rensa henne.

V. 30. *ἄφετε* o. s. v., ord, ägnade att befria tjänarne från all ängslan. Tålamod! Allt har sin tid. Under växandets tid går det icke an att söka skörda. Då efter tiden för Guds tålamod domen inbryter, skall den stora utgallringen ske, — *δήσατε αὐτὰ εἰς δέσμας*, »binden det i knippor», olika grupper af de förtappade.

»*En viss (i sjálfva parabeln bestämd) blandning af sanna och falska riksmedlemmar är ända till Herrens återkomst för och i kyrkan oundviklig, hvadan den i tålamod måste fördragas, samt att man lika litet får med våld söka bekämpa villfarelser och synd i kyrkan, som använda bannlysning mot sken- och namnkristna, hvilka föra ett i det hela ostraffligt lefverne*» (Valenti), det är den lärdom, texten gifver, och i enlighet med den bör den behandlas.

Homiletiska vinkar. Vv. 24, 25. Det finns ett himmelrike på jorden, förgården till det rike, som kommer vid Kristi andra uppenbarelse i härlighet. Funnes icke detta rike med dess grundläggning af ett oförgängligt väsen och med dess lefvande hopp, då vore detta lifvet ej mycket värdt. — God och ädel säd utsådde och utsår den himmelske såningsmannen. Rena och goda äro Guds verk. Efter den första skapelsens fullbordan, såg Gud på allt det, han gjort, och såg, att det var allt ganska godt. Så var ock den nya skapelsen i Kristus Jesus, den första församlingen, god. Hos de allra första kristna var ett rent och heligt väsen. Anden härskade, äfven om där fanns köttets svaghet. I mindre skala och till en viss grad förnyar sig detta vid hvarje väckelseperiod inom kyrkan, vare sig nådevinden blåser öfver större eller mindre delar af henne. Så vid reformationen, så ock vid Speners uppträdande. Sammalunda ock inom trängre kretsar. I början helig enfald och seende på det ena nödvändiga, på hufvudsaken, utan något partiväsen. Huru löftesrikt ser då ej allting ut! Snart ändrar sig likväl utseendet. Ovännen försummar sig icke. — Knappt hade Herren utsått något af den himmelska säden, förr än denna ovän i djupaste fördoldhet utsådde sitt ogräs. Man tänke på Judas i apostlakretsen,

på Ananias och Saffira i apostlakyrkan. Och hvilka massor af ogräs uppväxte ej vid sidan af det goda under reformationstidens stora rörelse! Huru mycket falskt lagväsen och fromleri följde ej i spåren af den spenerska väckelsen! Och hvad skola vi säga om de omfattande religiösa väckelserna i våra dagar? Huru har ej det sväraste ogräs växt bland den goda säden och rent af hotar att förkväfva den! Ja, här uppenbarar sig ett verkligt genomgiftigt ζιζάνιον, ett vildhvete, i skenandlighet, antinomism, svärmeri, andlig rabulism, själfrådighet och trots, stora andliga àthäfvor och djupa sedliga skador, köttslighet, opålitlighet, bedrägeri, orenhet, otrohet. Hvems är felet? Var det Kristi fel, att Judas blef ett ogräs, apostlarnes, att Ananias och Saffira, Simon Magus m. fl. uppstodo i församlingen? För ingen del. Ovännens, djäfvulens verk var det, hans, som i följd af den makt, han en gång genom synden vunnit i världen, ingen människa kan hindra från att tillställa ondt. Han får ha sin tid att under Guds tillåtande söka utföra sina onda råd. Dock sker detta icke utan mänsklig skuld; ogräset utgöres ju af människor, som upptaga satans lögn och ondska i sig. — Dolda äro i deras begynnelse djäfvulens gärningar. Försatligt och listigt vet han att förvrida sanningen, utså falska läror, uppväcka fördärfliga partier m. m.. Huru viktigt da att vaka, att ha akt på de första tecknen till ett uppspirande ondt!

Vv. 26, 27. »Af deras *frukt* skolen I känna dem». Skrymteriet kan till en tid lyckas, men icke i längden. Frukterna framkomma efter hand; köttets gärningar blifva uppenbara, och då viker det falska skenet. Mycket, som i början ser lofvande ut, visar sig i längden vara odugligt. Å andra sidan blir understundom af en svag och skröplig början något godt. Döm därföre icke för hastigt! Vänta något litet, och haf akt på, hurudan utvecklingen blir! — Åsynen af det myckna onda inom kyrkan uppväcker hos alla rättsinniga kristna och framför allt hos trogna Kristi tjänare mycket bekymmer. De, som ej lida af eländet, torde själfva höra till ogräset. Och hvad ville en gudsmänniska hellre, än att ställningen vore annorlunda! Huru kan hon annat än gripas af nitälskan för Guds hus, då hon skådar, huru de gudlösa förvandla det till en röfvarekula. Men härvid gäller det att ej handla efter egna tankar, vore de än aldrig så välmenande, ty äfven här visar det sig, att Guds tankar icke äro våra tankar och hans vägar icke våra vägar. Äfven i afseende på kyrkans ledning måste Herren ofta säga: salig är den, som icke varder förargad i mig». Därföre fråga honom, forska troget

och ödmjukt i hans ord under mycken bön, och haf därjämte akt på historiens lärdomar, ty äfven de äro Guds lärdomar. Hvarje förhastadt ingripande i Guds rikssak kan medföra oberäknelig skada. Var därföre varsam!

Vv. 28, 29. Den, som söker ljus, finner det. Den, som hos Herren själf söker förstånd med afseende på hans vägar, blir ej lämnad i mörker. Men han skall då ock veta att finna sig, om han upptäcker, att Herren har en helt annan mening än han själf. — Allt våldsamt rensande af kyrkoakern är fördärfligt. Sanningens ord skall göra det och icke köttsliga vapen. De segrar, som genom dessa vinnas, äro i verkligheten nederlag. Tålamod och väntan efter Gud! Men icke det talamod, som lägger armarne i kors och låter allt gå utför utan att ens ha ett allvarsamt ord däremot. Hvad Herren och hans apostlar på andra ställen i skriften hafva uttalat med afseende på församlingens förhållande till uppenbara syndare inom henne, det står fast och måste, i den mån tidsomständigheterna medgifva det, noga iakttagas. Men icke må man vända kyrkan ryggen, därföre att efter en tid af förfall icke allt kan genast förbättras. »Guds kvarnar mala långsamt». Glöm för öfrigt icke, att i fråga om kyrkoskick och kyrkotukt allt måste betraktas och behandlas från synpunkten af *hvetets bevarande*. Tänk därföre icke: »Huru skall jag få bort ogräset», utan: »huru skall jag bäst vårda Herrens hvete, hans rätta lärjungar, hvad är hälsosammast för dem»?

V. 30. »Låt det växa till skördetiden»! Endast om det får växttid på sig, kan det mogna för skörden. Här är fråga om människoogräs, och det får ej kastas i elden, förr än det är moget därför och således ej duger till annat än att förbrännas. — Likasom endast inom kristendomen det sannskyldigt goda, den sanna rättfärdigheten kan komma till stånd, så kan också det onda endast inom kristendomen utveckla sig till sin höjd och uppenbaras till sitt innersta väsen. — Kastskofveln är i Herrens hand, och han tänker icke lämna den ifrån sig. Honom tillhör rensandet af hans loge, hans är domen och ingen annans. Grip icke in i hans ämbete! Det skall komma en skördetid, då hvar och en får skörda det, han sått; då skall allt komma till sin rätta plats. — Ogräset bindes i knippor. Här sammansluta sig de onda i grupper, hvilka hvar och en på sitt sätt med större eller mindre kraft bekämpa sanningen och arbeta på förverkligandet af sina köttsliga syften. På den dagen skola de ock sammanföras i grupper, bindas tillhopa för att hvar och en för sig få sin

del af den för alla gudlösa bestämda elden. — Den brinner, denna eld, i själfva verket redan här i de ogudaktigas hjärtan. Den värmer så behagligt såsom en lustarnes eld, ehuru den ock understundom svårt pinar dem såsom en domseld i samvetet. Men pa den dagen skall den bryta fram ur deras inre såsom en eld af Guds förtärande vrede. O, lek ej med elden! Du gör det, då du leker med synden, ty den har elden i sig och med sig. — Hvetet till Guds lada! Barnen till sin faders boning! Lärjungarne till sin mästare! Där äro de evigt befriade från allt ondt, också från lidandet af gemenskapen med den ondes barn.

Predikoutkast.

1.

Inl. Intet i denna värld är fulländadt. Allt är stadt i blifvande, i utveckling. Men ingenting är här heller fullkomligt rent. Ett blandningstillstånd. Detta icke minst i fråga om Guds rike.

Ämne. **Hvad skola vi tänka om den betänkliga blandningen af hvete och ogräs på Guds åker?**

1. *Att en sådan blandning finns och alltid har funnits, är uppenbart:* (1) *inom kyrkan,* (2) *i den enskilde, hvars hjärta också kan betraktas såsom en Guds åker.*

2. *Att den är oundviklig; fiendens verksamhet; Guds rikes inplantande i den syndiga världen. (Tillämpas också på den enskilde).*

3. *Att den kunde och borde vara mindre svår:*

a) kyrkan;

b) den enskilde.

4. *Att den under den n. v. Guds hushållning lika litet står att afhjälpa, som det är rådligt att därmed göra försök:*

a) kyrkan;

b) den enskilde.

5. *Att den en gång skall upphöra:*

a) kyrkan;

b) den enskilde.

2.

Inl. Upp. B. 14: 12.

Ämne. **Äfven i afseende på ställningen i Guds kyrka under den n. v. tiden gäller ordet: Här är de heligas tålamod.**

I. Hurudan ställningen är inom Guds kyrka.

II. Huru den kräfver af Guds helgon tålamod.

I.

1. *Det växer tjockt ogräs på kyrkans åker, och så snart Herren kommer med ett nytt himmelskt utsäde, så är fienden genast till hands för att däri utså sitt ogräs.*

2. *Det synes blifva ju längre desto värre, i det att fienden äfven i det afseendet har framgång, att han retar till obetänksamma och våldsamma försök att upprycka och utrensa allt ogräs, hvarigenom icke ogräset kommer bort, men väl hvetet skadas.*

3. *Det synes ock i den meningen blifva allt värre, att ogräset af åtskilliga kyrkans tjänare rent af omhuldas under föregifvande, att man skall i kärlek fördraga dem för att föra dem till bättring.*

II.

1. *Här kräfves tålamod af de troende; de böra vakta sig för förargelsen och besinna, att åkern är Herrens hveteåker, trots det ogräs, som på den blifvit utsådt och alltid utsås.*

2. *De böra vakta sig för att deltaga med dem, hvilka egenvilligt och otåligt vilja gripa in i Guds gärning och föra hans rikssak fortare framåt, än den kan gå.*

3. *— vakta sig för den liknöjdhet, som beropar sig därpå, att man ingenting förmår, utan i stället med ord och gärning vittna mot det onda och rena sig från karen till vanheder. —*

3.

Ämne. **Guds verk och fiendens verk i Kristi församling.**

1. *Jorden är i allmänhet stridsplatsen för kampen mellan det onda och goda i Guds värld, men i synnerhet är kyrkan denna kampplats.*

2. *Guds verk är att utså god säd, fiendens att utså ogräs.*
3. *Guds verk är att hålla sina tjänare till heligt tålamod; satans, att sporra dem till köttsligt nit (förföljelse; religionskrig).*
4. *Guds verk är att under tålamod fullkomna sina tjänare i heligt sinne; satans, att göra dem håglösa och slöa i nitälskan mot det onda, föregifvande, att detta är den af Herren befallda kärleken.*
5. *Guds verk går ut på att bringa såväl det goda som det onda i sitt rike till mognad, på det att det onda skall kunna utkastas och det goda inbärgas i Guds lada; satans, att genom oupphörligt förnyade blandningsförsök hindra eller fördröja ankomsten af den sista dagen.*

4.

Ämne. **Äfven med afseende på Guds åkerverk gäller den sanningen, att allt har sin tid.**

1) *Herren har sin såningstid, hvarunder han utsår god säd i sin åker.*
2) *Fienden har ock sin tid, under hvilken det är honom tillåtet att utså ogräs midt bland Guds hvete.*
3) *Hvetet har sin tid för att växa och mogna.*
4) *Ogräset har ock sin tid för denna mognad och fördrages därunder på Guds åker.*
5) *Skördens tid skall ock en gång komma, då ogräset skall skiljas från hvetet och hvart och ett komma till sitt rum.*

5.

Ämne. **Ogräset bland hvetet.**

1) *Huru kommer ogräset bland hvetet?*
2) *Huru visar sig ogräset bland hvetet?*
3) *Hvad skall man göra med ogräset bland hvetet?*
4) *Hvad skall till slut blifva af ogräset, som växer bland hvetet?* (G. D. Björck).

6.

Ämne. **Om himmelriket.**

1) *Dess namn.*
2) *Dess beskaffenhet på jorden.*
3) *Dess beskaffenhet på den yttersta dagen.*

(M. F. Roos).

Sjette söndagen efter trettondedagen.

Understundom händer, att epifaniastiden har sex söndagar. Da så sker, predikas öfver Matt. 25: 1—13, som framställer liknelsen om de tio jungfrurna, och hvaröfver predikas på 26 söndagen efter trefaldighet, när trinitatistiden har 27 söndagar. I åtskilliga lutherska landskyrkor är evangeliet om Kristi förklaring perikop på sjette söndagen efter trettondedagen, en anordning, som tvifvelsutan har mera skäl för sig än den hos oss gällande. Ty förklaringen bildar likasom slutpunkten på Jesu profetiska verksamhet, hvilken, såsom vi sett, hufvudsakligen under epifaniastiden behandlas. Från förklaringsberget går Kristi väg direkt till korset, och evangeliet därom bildar således en synnerligt lämplig öfvergång till fastlagstiden. Dock torde ev. om de 10 jungfrurna på ett passande sätt kunna införas vid epifaniastidens slut, i det nämligen i visst afseende däri återfinnes samma tanke, som möter oss i femte söndagens perikop. De 10 jungfrurnas krets innesluter också ogräs och hvete, det förra i de fåvitska, det senare i de visa jungfrurna. Och för så vidt kyrkans tillstånd omedelbart före Herrens tillkommelse i denna liknelse framställes, så kan med skäl sägas, att hvad den femte söndagens text lärer oss om kyrkans belägenhet och utveckling under tidernas lopp, eller att hon då måste förete bilden af ett blandningstillstånd, det visar liknelsen om jungfrurna vara något, som skall äga rum också just vid Herrens ankomst. Dock är härvid den skillnad, att i denna liknelse ogräset framstår i förvillande likhet med hvetet, ja, ända till den grad, att det först är själfva Herrens ankomst, som kan uppenbara den väsentliga olikheten. Vid predikan öfver Matt. 25: 1—13 pa 6 söndagen efter trettondedagen torde man

med speciell hänsyn till dess inordnande bland epifaniastidens texter kunna framställa:

Huru en del af ogräset på Guds åker kan behålla en förvillande likhet med hvetet, ända tills Herren kommer; eller:

Ända till Herrens tillkommelses dag kan skenkristendomen undgå att blifva upptäckt, men då skall dess falskhet, likasom den sanna kristendomens äkthet, blifva uppenbar.

Påskcykeln.

Om julcykelns perikoper framställa Guds son såsom ljuset och sanningen, hvilken kommer i världen för att med ord och verk fördrifva mörket och nedslå dess gärningar, således hufvudsakligen framställa honom såsom den i ord och verk väldige *profeten*, så träda vi däremot, då vi gifva oss inom området af påskcykeln, inför Herren såsom den, hvilken i sitt *öfversteprästerliga* ämbete är för oss vorden *vägen* till Fadren. Genom sitt kötts förlåt har han oss till godo ingått i den himmelska helgedomen, och denna sin ingång har han invigt till en ny och lefvande väg för oss (Ebr. 10: 19, 20), så att vi, genom hans offer försonade med Gud, i kraft af hans uppståndelse varda i Gud lefvandegjorda. Det är de egentliga påskperikoperna, långfredagens och påskdagens, som vittna härom, och till den stora fest, som kyrkan dessa dagar firar, sluter sig den närmast föregående och efterföljande tiden såsom för- och efterfester.

Påsken bildar centrum i semestre Domini. Den är ock att betrakta såsom kyrkans förnämsta festtid. Herrens lidande och död och därpå följande uppståndelse har alltid varit och skall alltid förblifva kristendomens hjärta, och kyrkan visar, att hon så fattat det, därigenom att hon ej blott gör talet därom till medelpunkten i sitt vittnesbörd om frälsningen, utan äfven tillerkänner påsken hedersplatsen i kyrkoåret.

Påskcykelns hufvudfest har tvenne med hvarandra innerligt förbundna hufvuddelar: *πάσχα σταυρώσιμον*, pascha dominicæ passionis, och *πάσχα ἀναστάσιμον*, pascha dominicæ resurrectionis. »Långfredag och påskdag höra tillsammans, såsom natt och dag sammanhänga.»

Påskens förfest börjar med söndagen septuagesima och räcker till palmsöndagen. Att så är, visa redan namnen på de tre första söndagarne af denna serie: septuagesima, sexagesima och quinquagesima (fastlagssönd.), eller den sjuttionde, sextionde och femtionde dagen, nämligen före påsken, hvilken således gifver dem deras namn. Med palmsöndagen inträder den stilla eller stora veckan, hos oss kallad dymmelveckan[1]), som likasom tiden t. o. m. 1 sönd. efter påsk är att räkna till påskens hufvudfesttid. Näst långfredagen framstod i denna vecka redan tidigt skärtorsdagen, på hvilken ursprungligen firades minnet af den heliga nattvardens instiftelse, såsom det sker i Tyskland ännu i dag.

Påskens efterfest räcker från 1 söndagen t. o. m. 5 söndagen efter påsk, hvarefter förfesten till pingsten inträder.

---

1) Namnet är härledt af fornnord. *dymlin,* träkläpp, men torde ock sammanhänga med det engelska »dumb bell» = stum ringklocka. På Island begagnade man fordom under dymmelveckan träkläppar i ringklockorna, och på andra ställen i Skandinavien höllos klockkläpparne uppbundna för att icke gifva ljud. Sammalunda var ända till 1823 orgelmusiken inställd under fastlagstiden, och här och hvar torde ännu all mässning under denna tid vara inställd.

Söndagen septuagesima.

Namnet på denna söndag (den 70 dagen före påsk) är något oegentligt, ty den infaller i självfva verket på 63 dagen före påsk. Orsaken till namnet är, att man, sedan man börjat kalla första söndagen i fastan, som är den 40 dagen före påsk, för qvadragesima, kom man att benämna den nästföregående söndagen eller fastlagssöndagen i rundt tal quinquagesima, hvarefter man tillät sig att benämna de tvenne näst föregående söndagarne i analogi härmed. Så uppstodo namnen sexagesima och septuagesima. De två veckor, som inledas med den sist nämnda söndagen, höra visserligen icke till fastlagstiden, men utgöra tillika med denna förberedelsetiden till påsken.

Hvad perikoperna på de bägge söndagarne angår, så stå de så till vida i sammanhang med ev. under epifaniastiden, som de innehålla läroframställningar af Herren och således låta oss skåda honom i hans profetiska verksamhet, men å andra sidan bildar innehållet af de bägge här föreliggande parablerna en synnerligen lämplig inledning till den förkunnelse, som möter oss i fastlags- och påsktidens perikoper. Ty för att nu först tala om ev. på septuagesima, så handlar det, som bekant, om arbetarne i vingården. Den idé, som i följd häraf denna söndag representerar i kyrkoåret, är, att man endast genom att i en sann bättring utgå från världsväsendet och inträda i Herrens vingård att där med trohet och tålamod, men ock med uppgifvande af hvarje tanke på förtjänst, arbeta, kan vinna delaktighet af påskvälsignelsen. Härvid måste framför allt det sanna evangeliska sinnelaget betonas, i kraft hvaraf man endast i Herrens god-

het (jfr v. 15), i hans fria nåd och barmhärtighet, söker sin berömmelse. Det är ock i denna punkt, de nya texterna sammanhänga med den gamla perikopen.

Text: Ev. Matt. 20: 1—16.

Liknelsen om arbetarne i vingården är kanske den svaraste af alla Herrens liknelser. Också förete de olika bibeltolkarnes uppfattning af densamma mycken osäkerhet, och för flere synes den rent af framstå såsom ett frågetecken. Måhända skall dock ett noggrant aktgifvande på kontexten gifva oss nyckeln till dess innehåll.

Parabeln står i nära sammanhang med det föregående. På Petrus' fråga, hvad han och hans medlärjungar skulle erhålla, därföre att de hade öfvergifvit allt och följt Jesus, hade Herren svarat med löftet om en särskild areställning vid världsfulländningen, samt tillagt det allmänna löftet, att hvar och en, som för hans skull försakar något jordiskt, skall här i tiden få hundrafaldt igen och därtill ärfva evigt lif. »Men», tillägger han varnande, »många de första varda de sista och de sista de första». Därpå framställer han vår liknelse och slutar den med de orden: »*Alltså* skola de sista vara de första» o. s. v. Således: *att* och *huru* många af de första varda de sista o. s. v., samt grunden till detta egendomliga förhållande, detta är det, hvarom vart evangelium undervisar. — Vidare skall icke förbises, att Herren i Matt. 19: 29 talar, *dels* om en hundrafaldig ersättning på jorden (jfr Luk. 18: 29, 30; Matt. 26: 13), *dels* om det eviga lifvet såsom nådelön. Vid bestämmandet af det, som förstås med den i liknelsen omtalade dagspenningen (δηνάριον), har man således att välja mellan 1:o) lönen här i lifvet, 2:o) det eviga lifvet 3:o) eller bäggedera. Sammanhanget får utvisa, hvilket härvid är det rätta. — Slutligen måste ihågkommas, att när Herren talar om de första (πρῶτοι), så har han i första hand apostlarne i sikte. Men i hvilken mening de kallas de första, framgår af såväl Petrus' fråga som af Herrens svar: de hade öfvergifvit allt och följt Herren; alltså är här icke egentligen fråga om de första i anseende till *tiden*, utan i

anseende till *försakelsen*, eller, som det i liknelsen heter, »bärandet af dagens tunga och hetta» = det svara och mödosamma i arbetet. Detta är afgörande för uppfattningen af de olika tider, hvarunder kallelsen till arbete i vingården sker, och det däraf betingade arbetets svårhet eller lätthet. — Med fasthållande af dessa synpunkter, från hvilka liknelsen helt visst måste betraktas och förklaras, vilja vi söka förstå den, då vi nu öfvergå till tydningen af dess olika delar.

Exegetiska anmärkningar. V. 1. *Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία κτλ.* Himmelriket = den af Gud i Kristus grundade nya tingens ordning, som under den nuvarande tidsåldern framträder i kyrkan, Guds församling, har sitt namn däraf, att det till sitt väsen och ursprung är ofvanefter, af himmelen. I detta rike förhåller det sig i ett visst afseende på det sätt, som liknelsen angifver. — *ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ*, husbonde, herre = Gud. — *ἅμα πρωΐ*, bittida om morgonen. De olika tiderna på dagen, hvarunder legandet sker, ha vanligen ansetts betyda olika perioder i Guds rike såväl under gamla som nya testamentet äfvensom olika åldrar af den enskildes lif. Nog kan saken i predikan framställas också på detta sätt, men på grund af ofvan anförda skäl måste detta drag anses innefatta ett uttryck för den större eller ringare möda, som arbetet under olika tidsförhållanden kan medföra. Så voro t. ex. apostlarne tidigt kallade och måste under mycken ansträngning hålla ut hela dagen, icke så att förstå, som om deras verksamhet skulle ha räckt till samma tidpunkt som de sist kallades, utan emedan de hade att bära »tungan och hettan» af arbetet = fingo kämpa och lida mer än någon annan. Till de tidigt kallade höra således alla, som få sig arbetet i vingården uppdraget under förhållanden, som medföra mycken kamp och tryckande lidande. Till de sist kallade åter äro de att räkna, hvilka få arbeta under jämförelsevis lätta förhållanden. — *μισθώσασθαι*, lega; öfverenskommelse om arbete och lönen därför. Guds kallelse till hans rike är förbunden med stora löften. — *ἐργάτας εἰς τὸν κτλ.*, arbetare till, i sin vingård. Arbetet i en vingård är ganska mödosamt och fordrar stor sorgfällighet. Så ock med Guds rike. Under det att detta

i andra liknelser, t. ex. den om den stora nattvarden och det konungsliga bröllopet, framställes från synpunkten af den glädje och salighet, det innefattar, så framställes det här från synpunkten af den försakelse och möda, hvarpå de, som däraf blifvit delaktiga, måste bereda sig.

V. 2. *συμφωνήσας δὲ κτλ.*, »när han hade med arbetarne öfverenskommit om en penning (denar = 67 öre) för dagen». Här var således ett bestämdt aftal träffadt. Dessa arbetare synas noga ha betingat sig så stor lön som möjligt. Denna är för dem det viktigaste; husbonden själf och hans tjänst däremot äro dem likgiltiga, likasom de låta ingenting bero på hans godhet. Här en bild af löneträlarne i Guds rike, hvilka helt och hållet regeras af det sinnelag, som i någon mån ligger till grund för Petrus' fråga i kap. 19: 27, och från hvilket han således icke var alldeles frigjord. — Hvad förstås nu med »dagspenningen»? Finge man anse det, som i vv. 11, 12 talas om arbetarnes knot, såsom drag, tillhörande liknelsen såsom sådan, men utan motsvarighet inom det andliga området, så vore dagspenningen = just det eviga lifvet (Meyer fattar den såsom en särskild äreplats i Guds rike i enlighet med kap. 19: 28), men detta knot synes utgöra ett så väsentligt moment i det hela, att det svårligen kan betraktas såsom blott och bart en utsmyckning i liknelsen. Då nu vid den eviga nådelönens utdelande intet »knot» kan komma i fråga, så måste vi förstå »dagspenningen» i enlighet med Herrens ord i kap. 19: 29 eller såsom en viss bestämd välsignelse redan i detta lifvet. Då denna ej kan bestå i jordiska ägodelar, så kunna vi under densamma icke förstå annat än en viss högre *nådeställning*. Redan de gamle (Hieronymus) tänkte härvid på Guds beläte och äro i det hela inne på det rätta spåret, men de misstaga sig, då de tala om Guds beläte såsom sådant (detta grundlägges ju redan i omvändelsen = inträdet i vingården) i st. f. att tala om gudsbelätet, för så vidt det har utpräglat sig på ett sätt, som betingar en särskild nådegåfva, en viss andlig välsignelse, hvars erhållande beror på halten af arbetet i Herrens tjänst. Till denna nådeställning kan då ock i vissa fall sluta sig någonting yttre, t. ex. en sådan mera ovanlig kärlek och vördnad af de troende, hvil-

ken likasom är en återglans af det välbehag, Herren har till dessa »sista», mot hvilka han visar en sådan godhet. Den inåtvända, i yttre verksamhet icke framstående Maria af Betanien med sin innerliga, ödmjuka kärlek till Jesus torde kunna betraktas såsom en af dem, som tidigt fingo en »dagspenning» i Herrens ärofulla erkännande af hennes skenbart onyttiga gärning och hans därmed förbundna löfte. Eller gjorde ej Jesus henne, som »arbetat» mycket litet, i visst afseende likställd med de öfver hennes kärlekstjänst knotande apostlarne, hvilka buro eller skulle komma att bära dagens tunga och hetta (Matt. 26: 8, 13)?

Vv. 3—7. *τρίτην ὥραν* tredje timmen = kl. 9 f. m. — *ἀργούς*, fåfänga, sysslolösa på torget, mötesplatsen för arbetsgifvare och arbetssökande. — *καὶ ὃ ἢ ἐὰν δίκαιον*, »hvad skäligt är». Här endast löfte, på hvilket arbetarne lita; ingen öfverenskommelse i öfrigt. En antydning om dessa arbetares förtroende till husbonden; de ställa inga anspråk på honom, öfvertygade som de äro därom, att deras sak står bäst, när den helt och hållet är anförtrodd åt hans godhet. — *τί ὧδε κτλ.*, hvarföre stån I»? — »Ty ingen har legt oss». Orden få icke pressas. De höra till liknelsen såsom sådan, hvars liflighet och åskådlighet genom dem tillgodoses. Dock kan en varsam användning af förhållandet med dessa arbetare göras. De kunna sägas afbilda de människor, hvilka, trots det att Herrens kallelse kommit dem nära, dock förblifvit i sin andliga sysslolöshet, till dess ett synnerligen kraftigt nådestillbud tränger sig på dem. De ha icke i något afseende gått Herren till mötes, icke sökt någon skatt och pärla (Matt. 13: 44, 45). Då, när eljest ingen legning till arbete kommer i fråga, på en tid, då inga omständigheter gifva vid handen, att *han* är nära, hvars röst de ej förnummo, under det att många andra i deras omgifning både hörde och följde den, då slår deras stund; de likasom öfverraskas af Herrens barmhärtiga och mäktiga kallelse, de falla utan vidare till och gå, helt öfverlämnande sig åt hans i ev. dem förehållna nåd.

V. 8. *Ὀψίας δὲ κτλ.*, »när aftonen kommit». I den enskilda människans likasom i kyrkans lif gifves det perioder

eller tidpunkter, hvilka i förhållande till den föregående tiden äro likasom skördetider, då frukterna af meddelad nåd och öfvad trohet (eller otrohet) mot densamma visa sig (jfr Matt. 21: 34, 36). Då inträffar den aftonstund, hvarom liknelsen talar, och på hvilken lönen utdelas. — *τῷ ἐπιτρόπῳ*, förvaltaren = Kristus. — *κάλεσον τοὺς ἐργάτας*, »kalla arbetarne — — intill de första». Således ett visst företräde åt de sist kallade. Men därjämte torde husbonden ha valt denna ordning för att pröfva de förstkomnas sinnelag eller för att gifva det tillfälle att framträda, på det att det just sålunda skulle blifva uppenbart, hvarföre de endast fingo det, som var deras rätt, icke något prof på husbondens godhet.

V. 9. *οἱ περὶ τὴν — δηνάριον*, de fingo hvar sin penning (denar), äfven de. De ställdes, dessa sist kallade, på samma linje som de första, fingo lika mycket som dessa. Öfverflyttadt på det religiösa området innebär detta, att de sist kallade, trots sin korta arbetstid, undfingo lika stor välsignelse, erhöllo en lika hög nådeställning, som de först kallade. Orsaken härtill är Herrens nåd och godhet (v. 15). Men då denna nåd aldrig är orättvis, utan grundad på sanningen, så måste för den finnas en giltig grund. Denna är vid detta tillfälle icke mängden och svårheten af det förrättade arbetet, ty i Guds rike fästes icke så mycket afseende på, *hvad* och *huru mycket* en människa uträttar eller lider, utan *huru*, med *hvilket sinnelag* hon arbetar. Man kan utdrifva onda andar i Jesu namn och i hans namn göra kraftiga gärningar, man kan öfverlämna sig åt den smärtfullaste martyrdöd och dock befinnas oduglig (Matt. 7: 22, 23; 1 Kor. 13: 3). Just därföre att människor, som afbildas med de sist legda arbetarne, ådagalägga det rätta rikssinnet, lefva på och vänta allt af Herrens godhet och alldeles icke tänka på egen förtjänst, kunna de undfå full lön = välsignas med en nådeställning, som är utöfver, hvad de kunna begära eller tänka.

V. 10. *ἐνόμισαν*, de väntade, att de skulle ha fått mera, nämligen på grund däraf, att de sist komna arbetarne fått samma dagspenning, som var dem själfva utlofvad. *καὶ αὐτοὶ κτλ.*: således just det, hvarom de med husbonden öfverenskom-

mit; icke något därutöfver. Att märka är, att de (de först kallade) verkligen fingo lön, och det den betingade. De hade uträttat det, som var dem anbefalldt. Men trots sitt långa och mödosamma släp hade de icke vunnit mera än de sist kallade, d. ä., öfverflyttadt på förhållandet i Guds rike, de kristna, som med dessa arbetare betecknas, bringa det med sitt af verkhelighet besmittade arbete och lidande icke längre än de enfaldigt och ödmjukt troende, fastän dessa stå vida efter dem, hvad yttre verksamhet och möda beträffar. Dessa blifva sålunda i visst afseende satta tillbaka för de förra.

V. 10—12. *ἐγόγγυζον κτλ.* De knotade icke egentligen däröfver, att de själfva menade sig ha fått för litet, utan däröfver, att de andra fått för mycket eller blifvit likställda med dem. Likheten med den äldre brodern i parabeln om den förlorade sonen (Luk. 15:) är i ögonen fallande. Äfven han ansag sig orättvist behandlad i jämförelse med den återkomne brodern, på hvilken han ser ned med förakt. Vi torde ha rätt att af faderns ord till honom (Luk. 15: 31) göra några slutsatser med afseende på

Vv. 13, 14 i vår liknelse. *ἑταῖρε*, »min vän», ett mildt, men afvisande tilltal. *οὐκ ἀδικῶ κτλ.*, »jag behandlar dig icke orättvist! Tag ditt och gå». Alla arbetarne voro legda för dagen; de voro icke i vingårdsägarens tjänst. Det går således icke an att tillämpa detta drag i liknelsen på förhållandet mellan Gud och arbetarne i hans rikes vingård. Allraminst får man fatta vare sig de först legda arbetarne såsom bilder af de människor, hvilka för någon af dem öfvad verksamhet för Guds rikes sak få en viss timlig lön och för öfrigt blifva förtappade, eller de sist legda såsom bilder af de troende, som blifva saliga. *Alla* undfå ju samma lön, och de sist legda få lika väl som de andra »taga sitt och gå». Man får således lika litet här som i Luk. 15 pressa liknelsens alla detaljer. Gör man detta i afseende på det, som säges om den äldre brodern i Luk. 15, så skulle han blifva symbolen af de människor, hvilka ensamma ha rätt till arfvet hos den himmelske Fadern, under det att alla förlorade, men återkomna söner skulle vara uteslutna från all delaktighet i

detta arf. Frälsaren har helt enkelt velat gifva en allvarlig varning at sådana sina lärjungar, hvilka i likhet med Petrus icke äro fria fran självbehagligt betraktande af sitt försakelsefulla och ihärdiga arbete i hans tjänst. De fa lön, ty de äro sanna riksmedlemmar, men genom besmittelse af en finare egenrättfärdighet vinna de icke den nådeställning, som de kunde ha nått, om de hade arbetat och lidit i ett djupt evangeliskt sinne. Den äldre sonen i Luk. 15 bragte det genom sitt arbete i hemmet icke så långt som den förlorade sonen genom sin ödmjuka, angerfulla aterkomst och den ur djupet af hans hjärta gående bekännelse, genom hvilken han under innerlig förkrosselse obetingadt öfverlämnade sig åt sin faders förbarmande kärlek; de först kallade arbetarne i vingården bringa det med allt sitt fäktande icke längre än de sist kallade med sin förtroendefulla öfverlåtenhet at vingårdsägarens godhet. Den äldre brodern får därjämte en mild förebråelse af fadern, sammanlunda ock de knotande arbetarne. Skillnaden är blott den, att den förre tilltalas såsom barn, de senare såsom legda arbetare, en skillnad, som är betingad af de bägge parablernas olikhet.

Vv. 15, 16. *ἢ ὁ ὀφθαλμός σου*, »ser du med ondt öga»= ser du med afund, att jag är god. — *οὕτως ἔσονται κτλ*, »salunda», på detta sätt blifva de första de sista och de sista de första, d. ä. de sista få intaga den första platsen, i det de snarare och lättare hinna lönen än de första; dessa blifva i självfva verket efter de sist kallade. Å andra sidan blifva de sista och de första lika hvarandra så till vida, som de få samma lön. — *πολλοὶ γάρ κτλ.* = många äro kallade till arbetet i Guds rike och kunna, hvad självfva denna kallelse angar, vara de första, i det de pa grund af den tid eller andra omständigheter, hvarunder kallelsen träffat dem, framför andra få tillfälle att genom mycket arbete och lidande i Herrens tjänst hinna en nådeförkofran, som kunde bereda dem höga äreplatser på världsförnyelsens dag, men af hela dessa kallades hop blifva endast få utkorade, så att de blifva de första. Ty denna lott undfår man, som sagdt, ej på grund af det man i yttre måtto verkat och utstått, likasom man ej

går miste därom på grund däraf, att det för en i detta afseende aflupit lindrigt. Allt i Guds rike är ytterst anlagdt på nad, och i samma mån man haft sitt lif endast och allenast i denna nad, och således om förhallandet till Gud varit ett äkta barnaförhallande i innerlig förtröstan och ödmjuk kärlek, har ens arbete i Guds tjänst himmelrikets art och väsen, och dess värde bestämmes därefter. De första i Guds rike blifva således de, hvilka framför andra blifvit sasom barn (jfr Matt. 18: 4 och par.), enligt grundlagen, att den, som upphöjer sig, han skall varda förnedrad, och den, som förnedrar sig, han skall varda upphöjd (Luk. 14: 11).

Liknelsens homiletiska grundtanke gifver sig efter det sagda af sig själf. Den kan uttryckas så: *huru mycket än en människa må arbeta och lida i Herrens tjänst, kan hon dock genom förorening af egenrättfärdighet och ett lönesjukt sinne komma att i anseende till hela sin andliga ställning stå tillbaka för andra, som arbetat och umgällt mindre än hon, men som i rent sinne mottagit och brukat den tillbjudna nåden.*

Homiletiska vinkar. V. 1. Guds rike är ej blott ett fröjdefullt gästabud, det är äfven en vingård, i hvilken ett troget och träget arbete skall utföras. I första hand har man visserligen att se på och af allt hjärta tillägna sig det outsägligt stora och goda, Gud gifver, men man må å andra sidan icke förgäta, att Gud också vill hafva, och att vi ha att gifva honom trogen tjänst. — Gör bättring! så lyder kallelsen att ingå i Guds vingård. — Där Guds ord förkunnas, där är Herren med sin kallelse. Och han försummar sig icke. Hela dagen uträcker han sin nådesfamn åt ett folk, som vandrar på en väg, som ej är god, eller drifver fåfängt på världstorget.

V. 2. Det är icke godt, när människor köpslå med Gud. Många, som dock synas göra allvar af sin salighetssak, se mera på det onda, som de vilja undslippa, och på den lycka, de vänta, än på Herren själf och hans kärlek. Det finns en andlig själfviskhet, som ej är att rosa. — Att en människa i början af sin omvändelse mera drifves af fruktan för den hotande domen och af begär att undkomma den än af kärlek till Gud, det är ej att undra på, och vanligen torde så vara förhållandet. Men det bör ej alltid förblifva så. Bönen:

»Gud, misskunda dig öfver mig, syndare»! bör efter hand ljuda i förening med, ja, öfvergå till denna bekännelse: »Min själ törstar efter Gud, efter den lefvande Gud. När jag har dig, Herre, frågar jag efter himmel och jord intet. Om mig än kropp och själ försmäktade, är du dock mitt hjärtas tröst och min del».

V. 3. Stå fåfänga! O, huru drifva ej nästan alla människor på detta sätt sysslolöshet! Och ju mer det världsliga braskandet, det oroliga, ansträngande jäktandet efter denna världens goda tilltar, desto större och mera försoffande blir denna sysslolöshet, hvars motsats är att med fruktan och bäfvan arbeta på sin salighet. — Man har gemenligen icke tid för sin salighetssak, eller ock, man anser att för omsorgen om sin själs frälsning skall man alltid få mer än tillräcklig tid, men svårigheten är att få tid för det jordiska äflandet. Och dock, hvarje ögonblick tillbragt utan Gud är en evighetsförlust. — Det är också en förvändhet, då man menar, att man skall använda en viss tid åt världsomsorgerna och en annan tid åt arbetet i Guds vingård. Ty arbetet där består ju ej blott i predikande m. m., utan framför allt i daglig bättring i tron på Kristus, stadigt kämpande för att kunna göra Guds vilja i Kristi efterföljd och det just midt under arbetet i den jordiska kallelsen.

Vv. 4—7. Det är någonting ädelt, då en människa vid mottagandet af Guds kallelse helt öfverlämnar sig at hans nåd och goda vilja. Den skall gifva honom oändligt mycket mera, än allt arbete med egna gärningar kan åstadkomma. Om man ingår ackord med en konung, så får man af honom ej mer än öfverenskommet blifvit, men lämnar man allt åt hans nåd, så får man vida mer, ty en konung måste ju handla konungsligt; detta kräfver hans ära. Huru mycket mera gäller ej detta om Gud! — »Ingen har legt oss». En dålig ursäkt. Hvarföre ha de ej själfva sökt arbete? När en människa i det Gud tillhörer anför en liknande ursäkt, så är detta helt enkelt en osanning. Faderns dragande till Sonen äger ständigt rum, om ock i följd af människans brist på aktgifvenhet omärkligt. Omsider kommer dock i egentlig mening människans stund, då Guds kallelse träffar henne så kraftigt, att hon ej kan undgå att förnimma den. Då gäller det uppresning eller fall.

Vv. 8—10. De sist legda få först lönen, föredragas för de första. Efter vanlig, rent yttre jordisk och mänsklig måttstock är detta icke rättvisa. Men i Guds rike ses på det inre, på väsendet. De sista äro här de minsta i sina

egna ögon, de äkta barnasjälarna. De första äro icke fria från anspråk på att blifva ansedda för mer än dessa tämligen »onyttiga stackare». »De menade, att de skulle ha fått mera». Hvarföre? Ty de sågo ej vingårdsägarens handlingssätt från synpunkten af hans godhet mot dessa i deras mening så underlägsna arbetare, utan från synpunkten af de sistas mindre rätt till dagspenningen, eller att de skulle höjas till samma linje som de själfva. O, denna afund! Mången, som vunnit någon fördel, t. ex. fått ett rikt arf, grämer sig öfver, om andra också blifvit rika.

Vv. 11—15. Huru ofta vill ej missnöje uppstiga i deras hjärtan, som se, huru andra med skenbart obetydlig kamp och möda vinna ett nådesmått, som de själfva först efter mycken och ihållande strid och nöd kunnat ernå! Väl, om de då hastigt döda knotet och låta det skedda uppväcka sig till redlig självpröfning, om de ej själfva med sitt hemliga träldomssinne äro orsaken till sin långsamma tillväxt. Då vi se andra hastigt hinna upp oss på nådevägen, fastän de vandrat på den mycket kortare tid än vi, då skola vi ej låta oss gripas af missnöje öfver dem, utan af sorg öfver oss själfva, vi, som så länge ha umgåtts med Gud och dock ha hunnit så litet framåt, samt se till, att vi komma rätt grundligt ut från oss själfva, vår sjukliga själfbetraktelse och vårt egna verkande, på det att Herren måtte kunna göra stora ting med oss. Och man mene sig icke vara säker för denna afund, som är en af själfviskhetens styggaste yttringar. Eller är det alltid så lätt att af hjärtat glädja sig öfver andras andliga företräden och framgångar, öfver deras gåfvor och hastiga andliga mognad? Känna vi ej mången gång en köttslig lust att kritisera och yttra misstankar mot den eller den människans redlighet, hvilken uppenbarar en friskhet och kraft i anden, som vi själfva sakna, trots det vi mena oss vara »mycket äldre kristna» än denna andre? — Huru är icke afunden den hemliga driffjädern till så många söndringar och partier, som sönderslita Guds församling; huru mången kämpar ej för att, naturligtvis under sken af att kämpa för Guds ära, få *sitt* fram! — »Jag har mer arbetat, jag har mer hugg fått» o. s. v., så kunde Paulus på ett heligt sätt framhålla sig själf, sitt arbete och sina lidanden. Men han gjorde det mot dem, som, i det de berömde sig af sina köttsliga företräden, arbetade på att omintetgöra Paulus' anseende såsom en Kristi apostel och därmed döda förtroendet till det af honom förkunnade evangeliet om de kristnas frihet från lagen. Här sammanföll förtroendet för Paulus med tron på sannin-

gen af det ord, han förkunnade, hans ära och Herrens ära kommo här vid lag, så att säga, att täcka hvarandra. Aldrig skulle Paulus ha kunnat säga till sin Herre: »Du gjorde dem lika med mig», ty så snart det var fråga om förhållandet till Herren, då var Paulus' bekännelse denna: »Jag är den förnämsta af syndare; jag är den ringaste af apostlarne, så att jag icke är värd att kallas apostel». — Om Herren med afseende på en människas *andliga* ställning skulle säga till henne: »Tag ditt, och gå din väg»! då vore det ett bevis på, att det stode illa till med henne. Detta vore nämligen ett uppenbarande af något mycket betänkligt, som innästlat sig i hennes hjärta: det, att taga nådens gåfvor fåfängligt eller att betrakta dem såsom *ens egna* för att använda dem i egenhetens och själfviskhetens tjänst. Därmed är en sådan människa i begrepp att alldeles uppsäga Herren sin tjänst, och, sedan hon börjat i anden, sluta i köttet. Och då Herren säger till henne de där bortvisande orden, då är detta en dom öfver henne: hon drabbas af just det öde, som hon, genom att söka sitt eget, själf åt sig utvalt, nämligen att mista all välsignelse för evigheten, att ha fått sin lön redan här. Ve henne, om hon ej vaknar till insikt på sin fara, låter sig döma och botfärdigt återvänder till sin nåd! — »Må jag icke göra, hvad jag vill i det, som är mitt»? Om en jordisk husbonde med rätta kan säga så, huru mycket mer han, som är *Herre* i den fullkomligaste mening? Hvem vill draga honom till räkenskap (Rom. 9: 20)? Hvem vågar sätta hans rätt i fråga? Hvem djärfves anklaga honom för orättvisa, om han ej utdelar sina gåfvor eller i allmänhet icke handlar, såsom vi vilja ha det? Dunkla äro ofta Guds vägar: de gå icke *efter* utan *öfver* vårt förstånd, och det kan ofta kosta oss en svår strid, innan vi kunna rätt böja oss under Guds vilja. Äfven Guds son, hvars mat det dock var att göra Fadrens vilja, fick i Getsemane erfara ångest intill döden inför det förskräckliga, som denna vilja kräfde af honom. Men väl den, som i hans efterföljd lärer sig lydnad; han skall i sinom tid få skåda Guds vägar i ljus, och då skall han blott kunna ett: lofva Gud för outgrundligheten af dessa vägar och det outrannsakliga i hans domar. — *Allt*, hvad Gud gör, är rätt; rättvis och from är han; detta vare för oss visst och beseglådt. *Tro* vi det nu, så kola vi få *skåda* det, när tid blir.

V. 16. Hvar och en tage sig till vara! Den, som här på grund af stora gåfvor och mycket arbete i Guds tjänst framstår som den första, kan lätt nog blifva den sista.

Själfbehagsamheten med sina anspråk förskämmer allt. — Äro vi bland de kallade i den meningen, att vi verkligen på Herrens ord och maning inträdt i hans vingård och där arbeta? Äro vi icke ens detta, så må vi så mycket mindre inbilla oss, att vi höra till de utkorade. Men äfven om vi äro Herrens vingårdsmän, så låtom oss skicka oss enligt arbetslagarne i denna vingård. Enligt dem tillhör det oss icke blott att använda flit och noggrannhet, utan ock att arbeta för *Herren*, att söka hans och icke vår egen ära, att se till, att vi blott måtte göra, hvad oss tillhörer, och lämna åt Herren, hvad honom tillhörer, och det är ej blott förlänande af framgång åt vårt arbete, utan ock att bestämma och utskifta lönen därför. Vi kunna vara trygga därför, att oss ingen orätt skall vederfaras. — »Få äro utkorade» till att blifva de första i Guds rike. Ja, många äro icke de kostliga, genombepröfvade själar, från hvilkas trosguld allt slagg blifvit bortbrändt. Må vi utan förbehåll lämna vår egenvilja och egenkärlek i döden och icke räkna oss det till förtjänst framför andra, att vi burit dagens tunga och hetta, så skola vi och vårt arbete blifva ett *rent* offer åt Herren. I samma mån vi göra detta, skola vi ej blott i vårt arbete känna den rätta glädjen, utan ock glädjas med och öfver hvar och en, som, om ock en af de sista, med oss krönes med lika, ja, med större nåd.

Predikoutkast.

1.

Inl. Guds rike framställes ofta af vår frälsare under bilden af en vingård. Än föres därvid tanken på Herrens vård om densamma, eller hvad han gjort och gör till vår frälsning (Matt. 21: 33 ff.), än talas framför allt om människan, för så vidt hon såsom medlem i Guds rike är föremål för Guds trogna omsorg (Luk. 13: 6 ff. Joh. 15: 5). I vår liknelse framställes åter Guds rike såsom den vingård, i hvilken människan har att arbeta.

Ämne. **Arbetarne i vingården.**

1. *Guds rike är en vingård, = fordrar den noggrannaste skötsel och kräfver ansträngdt arbete, men skänker ock de ädlaste frukter. — Gud är vingårdens ägare. Det är han, som kallar människorna till arbetare däri* (v. 1).

2. *Gud kallar till arbete i vingården under olika förhållanden och olika tider* (vv. 1—7).

a) Han kallar genom evangelii predikan till bättring och tro;

b) under olika timmar på dagen = olika tider och förhållanden.

c) Kallelsen är förenad med löften, dels i allmänhet om evigt lif, dels om en särskild dagspenning = en välsignelse här i tiden, som håller människan mer än skadeslös för hvad hon i Herrens tjänst lider och försakar (jfr Matt. 19: 29).

3. *Arbetet i Guds vingård är dels väsentligen detsamma för alla (uträttande af Guds vilja i helighet och rättfärdighet), dels olika med afseende på de särskilda förrättningar, som hvar och en i enlighet med sina gåfvor får sig anförtrodda* (jfr 1 Kor. 12: 4—30).

4. *Alla arbetarne ha att arbeta, men icke alla under samma omständigheter. Några få bära »dagens tunga och hettan»* (v. 12), *andra ha det jämförelsevis lätt. Också arbeta icke alla med lika sinne. Det finnes sådana, som i följd af vidlådande träldomsanda aldrig tränga fram till någon rätt glädje i Gud och därföre ej kunna finna Guds bud lätta, såsom de ock äro benägna att misstänka och hysa missnöje med andra för deras lättare och glada kristendomslif. Det finns ock andra mera barnsliga själar, hvilka i arbetet se en Guds gåfva och ej tänka på annat än att få vara öfverlämnade åt Guds kärlek. (Att åter andra finnas, hvilka, under åberopande af att allt är nåd, taga det lättsinnigt med lydnaden för Gud och helgelsen, därom kunde vid denna liknelse icke blifva tal).*

5. *Aftonen kommer, d. ä. tidpunkter inträda, då den meddelade nåden bör ha burit sina frukter, och då utdelas lönen,* (vv. 8, 9). *Då visar det sig, att många, som arbetat länge och tungt, icke vinna en högre nådeställning än de, som ej vetat af någon tryckande möda. De senare vinna förr och lättare »dagspenningen» än de förra. Grunden härtill Guds nåd, som meddelas rikligt, i samma mån den får utrymme, mottages och troget brukas i ett rent evangeliskt sinne, arbetet i Guds vingård måtte ske under »dagens tunga och hettan» eller i aftonsvalkan.*

6. *Vid anblicken af, huru åtskilliga af dem, för hvilka allt aflupit så lindrigt, hafva hunnit samma ståndpunkt och i viss mening blifvit föredragna framför dem, som mycket lidit och arbetat, blifva mångas hjärtan, isynnerhet bland de sistnämnda, uppenbara* (vv. 11, 12). *De ha ej den ödmjukhet, som sätter dem i stånd att glädjas öfver andras andliga framgångar, när de synas dem ha blifvit allt för lättvindigt vunna, under det att de själfva, som ha offrat så mycket i Herrens tjänst, icke af honom blifvit satta högre än dessa andra. Orsaken härtill är ännu vidlådande egenrättfärdighet. Och det är för detta andliga gift, Herren genom liknelsen varnar.*

7. *Herren bestraffar ock allvarligt detta betänkliga fel* (vv. 13—15) *genom sin Ande, som ej underlåter att döma en därmed behäftad kristen i hans samvete för denna svåra brist på sann kärlek och äkta barnasinne. Låter han sig icke däraf rätta, så kan han, som genom sitt eget förvållande blef'en af de sista i anseende till nådeställningen här i lifvet, löpa fara att blifva den sista på den stora räkenskapsdagen* (jfr. 2 Kor. 5: 10; 1 Kor. 3: 15), *ja kanske bortvisas från Herrens ansikte och få en skrymtares lön.*

2.

Inl. Rom. 4: 4, 5. I Guds rike går allt till enligt nådens grundlag. På nådevägen genom tron vinnes Guds rike och rättfärdighet för Gud Och endast i samma mån en rättfärdiggjord människas troslif renas från besmittelsen af egenhetsväsendet och självbehagsamheten, vinner hon nådeförkofran.

Ämne. **Arbetet i Guds rike och dess lön.**

(Variation af föregående utkast).

I. **Arbetet.**

II. **Lönen.**

I.

1. *Arbetet i Guds rike öfverlämnas åt en människa, då Herren kallar henne till bättring, och det är väsentligen likartadt för alla, som mottaga kallelsen, men olika i anseende till svårheten* (vv. 1, 3, 5, 7) *och de särskilda yttre lägen, under hvilka det skall utföras.*

2. *Arbetet bedrifves af de olika arbetarne på olika sätt och i olika sinnelag* (vv. 10, 11).

II.

1. *En lön gifves redan här genom meddelandet af den nådeställning, som Herren skänker hvarje arbetare i enlighet med nådens i hans rike gällande lag* (v. 10). *Den slutliga lönen meddelas på Herrens dag.*
2. *Då blifva många de första de sista och de sista de främsta.*

3.

Inl. Rom. 4: 4.

Ämne. **På samma grund en människa handlar med Gud, handlar Gud med henne.**

I. De, som handla med Gud på grund af sina gärningar, blifva af Gud behandlade efter dessa gärningar.

II. De, som handla med Gud på grundvalen af hans blotta nåd, blifva af Gud behandlade enligt nådens lag.

I.

1. *Huru man handlar med Gud på grund af sina gärningar. I allmänhet att inför Gud såsom en förtjänst tillräkna sig något godt, som man i sig själf har eller anser sig ha uträttat.*

a) Några mena att afhållandet från vissa grofva synder, i hvilka andra lefva, är nog till rättfärdighet för Gud.

b) Andra låta Guds tjänst uppgå i ett visst mått af andaktsöfningar, menande sig därmed uppfylla all rättfärdighet.

c) Andra åter hålla sig till och förtrösta på, hvad de tro sig hafva uträttat i Guds vingård.

d) Slutligen anse sig somliga vara tryggade inför Gud och förtjänta af rik lön på grund af de lidanden, de för Herrens sak utstått.

2. *Med dem handlar Gud på samma grund.*

a) De få den lön i jordisk välsignelse, som de såsom en följd af sitt välförhållande få njuta (jfr löftet vid Guds fjärde bud).

b) De gå miste om den nåd, de icke känna och icke bruka.

c) De blifva på den yttersta dagen dömda efter Guds lag, som de inbillat sig ha uppfyllt, men af hvars andliga kraf de icke fullgjort ett enda.

II.

1. *Huru man handlar med Gud, på grundvalen af hans blotta nåd.*

a) Då man utan att fråga efter lön lyder Guds kallelse att ingå i arbetet i hans vingård.

b) Då man räknar sitt arbete och lidande i Guds tjänst såsom intet, men söker sin tröst i syndernas förlåtelse och har i Guds kärlek sitt allt.

c) Då man långt ifrån att med själfbehag betrakta de nådegåfvor, man undfått, i samma mån går nedåt i ödmjukhet, som man undfår mycket och af Gud brukas till att mycket uträtta.

2. *Med en sådan människa handlar Gud på samma grund, då han*

a) med glädje inför henne i sin vingård,

b) renar henne från synderna genom Kristi blod,

c) låter sin huldhet hvila öfver henne och gifver sig själf åt henne såsom hennes stora lön,

d) alltmer gör henne rik på andliga gåfvor och låter henne blifva en af de första i sitt rike.

4.

Inl. 2 Kor. 12: 7 b—9 a.

Ämne. **Låt dig nöja med Guds nåd!**

1. *Då tyngden af arbetet i Guds vingård låter dig erfara din kraftlöshet.*

2. *Då lidandet vill skymma bort Guds ansikte för dig.*

3. *Då ditt hjärta under eller efter något arbete i Guds tjänst vill börja fråga efter lönen.*

5.

Inl. 2 Tess. 1: 11.

Ämne. **Värdigheten till Guds rike.**

1. *Att man ärar Gud genom att i tro på hans löfte obetingadt lyda hans kallelse att ingå i hans vingård.*

2. *Att man troget arbetar i Guds tjänst i enlighet med hans rikes nåds- och sanningslag.*

3. *Att man i ödmjukhet och kärlek umgås med medarbetarne i Guds rike, räknande de andra yppare än sig själf.*

6.

Ämne. **Den elfte stunden.**

1. *En nådestund, ty äfven hon har löfte med sig om lön.*

2. *En allvarlig stund, ty hon är den sista under nådetiden.*

3. *En oviss stund, ty den kan inträffa när som helst och i detta nu.*

4. *En uppenbar stund, ty den anmäler sig tydligt.*

5. *En svår stund, ty den kräfver ett för köttet smärtsamt brytande med det förra andliga dagdrifveriet och stort allvar i sökandet af Guds rike.*

6. *En salig stund, ty rätt brukad förer den in i Guds vingård, där efter ett kort arbete härlig lön skänkes.*

(Delvis efter Bomhard).

Sexagesima.

Om, såsom vi ha sett, perikopen på septuagesima angifver, huru vi endast genom att i redlig bättring utträda ur världsväsendet kunna tillgodogöra oss påskvälsignelsen, så hänvisar oss evangeliet på sexagesima därpå, huru icke ett mer eller mindre ytligt och halft inlåtande med Guds ord, utan endast dess redliga och obetingade mottagande medför både det inträde i Guds vingård, som är nödvändigt för delaktigheten i Guds rike, och den välsignelse af Herrens påskgärning, som så rikt erbjudes under den stundande fastlagstiden genom de ymniga nådestillfällena under densamma. Det är liknelsen om de fyrahanda sädesåkrarna, troligen den första af detta slag, Herren framställde, som möter oss i vår perikop.

Text: Ev. Luk. 8: 4—15.

Exegetiska anmärkningar. Liknelsen om de fyrahanda sädesåkrarne igenfinnes äfven hos Matteus, kap. 13: 1—23, och hos Markus, kap. 4: 1—20. Enligt berättelsen hos Matteus föredrog Herren denna parabel, sittande i en båt nära stranden af sjön Genesaret. Folket stod i stora skaror på stranden och hörde honom. Hans allt genomträngande blick skådade in i deras hjärtan och fann, huru olika de förhöllo sig gentemot hans ord, och i liknelsen framhåller han nu för dem en spegel, i hvilken de, om de ville, kunde skåda sig själfva, vare sig till dom öfver deras hjärtehårdhet, såsom förhållandet antagligen var med de flesta, eller till undervisning och uppmuntran. Paralleler till vår text erbjuder Matt. 7: 24—27 och Luk. 6: 47—49.

Vv. 4, 5. *συνιόντος κτλ.*: en stor mängd människor var samlad omkring Jesus, och den förökades oupphörligt genom dem, som kommo till honom snart sagdt från hvarje stad eller by. — *ἐξῆλθεν κτλ.*; gick ut, såsom det tillhörde honom, och såsom han brukade göra. — *ἔπεσε κτλ.*, »föll vid (och på) vägen». Till belysning af denna utsaga må anföras följande ur Staves förut citerade arbete (sid. 339): »Egendomligt förefaller det den resande att se, huru föga aktsamma de infödda äro om sina åkrar och sädesfält, där alltid en mängd gång- och ridstigar korsa hvarandra. På många ställen vore det en lätt sak att undvika ett hvetefält, men ingen klagan förspörjes från ägaren öfver, att de resande nedtrampa grödan, och de infödda själfva äro ej mera nogräknade med sina åkrar än främlingarne. Detta bruk måste vara gammalt, ty hvar och en, som ville förkorta vägen, fick gå öfver en åker, så länge särlaregnet icke fallit, förklarade de skriftlärda. Numera synes man ha glömt till stor del äfven detta villkor. Att ibland detta nät af småvägar öfver åkrarne något af den sådda säden alltid måste *»falla på vägen* (Matt. 13: 4) är lika naturligt, som att en del måste falla bland törnbuskar (v. 7), hvilka den plöjande går förbi med plogen, eller på stenören, som finnas öfverallt». På ett annat ställe (sid. 457) säger samma författare: »Vi redo genom ett sädesfält, angripet af en mängd gräshoppor, som med sina bronsfärgade vingar flaxade omkring oss och på ett ställe bildade ett litet moln på några meters afstånd från oss. Sädesfältet var i ett hänseende märkvärdigt, i det att det utgjorde en lefvande illustration till liknelsen om de fyrahanda sädesåkrarna. Bilden var fullständig. Ridstigarna genomkorsade åkern i flera riktningar, på flera ställen lyste det hårda berget igenom de omkringstående glesa hvetestråna, som här ej hade djup jord, och på andra ställen hade stora törnbuskar och höga tistlar gjort sig till oinskränkta herrar. Längre ned mot sjön, där jorden var djupare, växte säden manshög», — —. *κατεπατήθη*, blef förtrampad. På den hårda gångstigen blef säden liggande i dagsljuset, lätt åtkomlig för fåglarne.

Vv. 6—8. ἐπὶ τὴν πέτραν, på klippan. Matt. och Mk. ha ἐπὶ τὰ πετρώδη, på stengrund = en klippa med tunnt jordlager, hvarur säden gick hastigt upp. Sädden sker i Palestina pa senhösten, då mycken fuktighet råder, och då således en i dylik jord sådd säd lätt går upp och företer en liflig grönska. Men så snart vid vårens ankomst solen stiger högre pa himmelen, förtorkas den. ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, midt ibland törnen, som växte upp tillsammans med säden och förkväfde den. Här är således ej fråga om stora törnbuskar, sådana som herr S. såg på det af honom beskrifna sädesfältet, utan om törnerötter, som vid åkerns plöjning förblifvit orubbade. Man anser sig i Palestina ofta ha gjort nog, om man afhuggit törnbuskarne jämnt med jorden. — ἐπὶ τὴν γῆν ἀγαθήν god, djup jord. καρπὸν ἑκατονταπλασίονα, hundradefaldig frukt. Mtt. har: »dels hundrafaldt, dels sextiofaldt, dels trettiofaldt». ὁ ἔχων ὦτα; ett till aktgifvenhet, eftertanke och självpröfning manande ord, med hvilket Frälsaren vanligen i stället för all »tillämpning» slutar sina liknelser. — På jordmanens beskaffenhet beror sädeskornets öde. I det första jordstycket gror det ej. Då groningen icke börjat, kunna de yttre orsakerna till tillintetgörelse, de förbigående och fåglarne, vinna öfvertag. I det andra jordstycket uppspirar säden, men då roten strax möter stengrunden, kan den icke utveckla sig i förhållande till stängeln, och så snart solen har uttorkat det tunna jordlagret, dör plantan. Sädeskornet utvecklas i det tredje jordstycket till ax, men törnet kväfver det, förr än det satt kärna. Tillintetgörelsen kommer således i det första tillfället af två yttre orsaker, i det andra af en yttre och en inre, ändtligen i det tredje fallet af en rent andlig orsak. I det fjärde slaget af jord genomgår plantan lyckligt hela den regelmässiga utvecklingen. Lukas nämner blott höjdpunkten af fruktbarhet, Mtt. och Mk. anföra ock de ringare »graderna». (Godet).

Vv. 9—11 utgöra ett mellanstycke mellan liknelsen och dess utläggning. På lärjungarnes fråga om liknelsens betydelse svarar Herren genom en undervisning om ändamålet med detta lärosätt, nämligen att dölja eller beslöja sanningen för

dem, som äro oskickliga för densamma. — *ὑμῖν δέδοται γνῶναι*, eder är gifvet att förstå, icke i följd af något föregående ovillkorligt rådslut, utan på grund af lärjungarnes inre författning och deras trohet mot sanningen: därföre att de hade, blef dem gifvet (Mk. 4: 25). — *μυστήρια*, Guds rikes hemligheter, de i frälsningsrådslutet ingående gudomliga tankarne, de himmelska tingen. Dessa äro hemligheter, möjliga att lära känna endast genom gudomlig uppenbarelse. — *τοῖς δὲ λοιποῖς*, de öfriga, de utanför stående (jfr Mk. t. d. st.), de, hos hvilka de inre förutsättningarna för sanningens mottagande saknas = de, som icke hafva, och därföre icke få mera utan mista det, de hafva. — *ἵνα*, ***på det att*** de seende icke o. s. v. Det ingår således en gudomlig teleologi i dessa människors förblindelse. Den utgör en Guds dom öfver dem. Då de ej velat mottaga kärlek till sanningen, så är det Guds vilja, att de skola få den sig meddelad beslöjad, såsom en gåta, på det de icke skola förstå, men ock just så hindras från att på henne förgripa sig. Ett skärpande af denna dom är, då människorna få sig tillskickad en kraftig villfarelse, att de skola tro lögnen (2 Tess. 2: 10—12). Herren hade förut talat oförblommeradt till alla utan undantag; detta var det allmänna på samma gång som till hvar och en enskild riktade frälsningstillbudet. Nu kommer den andliga siktningens tid, då sanningen meddelas i en form, som gör den tillgänglig endast för dem, som bruka allvar.

V. 12. *οἱ ἀκούοντες* (annan läsart *ἀκούσαντες*) (*καὶ μὴ συνιέντος* Mtt. 13: 19, icke förstår det; det är för honom ett så främmande och obegripligt tal, att det alls icke kan erhålla något fäste i honom), de höra, de komma till ordet, äro icke från början dess fiender, men det kommer ej längre än till blotta hörandet. Nådestillbudet halkar förbi deras känslolösa hjärtan; ordet blir liggande likasom utanpå dem. Därföre kan djäfvulen lätt snappa bort det, taga det undan deras uppmärksamhet, ja, ända till det flyktigaste minne däraf. Fåglarne = lättsinniga, ostadiga och onda tankar plocka bort det; också onda människor hjälpa till.

V. 13. *οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας κτλ.* Ytliga, lättrörda känslomänniskor. De falla lätt till, visa mycken lifaktighet och synas lofva mycket för Guds rike. Men hjärtat har icke blifvit grundligt krossadt och förödmjukadt, viljan icke allvarligt gripen och böjd. Därföre uthärda de ej i pröfningens dagar. Här är närmast fråga om anfäktning i följd af smälek och förföljelse för Herrens skull. I allmänhet vilja och kunna dessa människor icke *lida* något i sin kristendom eller för Jesu skull.

V. 14. *τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας*, bland törnen. Här saknas ej djup jord, men väl redlighet. Ogräset har blifvit afmejadt, men dess rötter äro kvar och skjuta djupt ner = vissa synder och lustar behållas. Man har icke velat låta *all* synd i hjärtat för sig uppenbaras och dömas såsom synd; man behåller och närer hos sig kärleken till vissa skötesynder. Dessa i början omärkliga, men efterhand vinna de allt större styrka, taga slutligen alldeles öfverhand, utsläcka frälsningsbekymret, så att allt allvar upphör, och förr eller senare framstå de såsom syndens och världens trälar. De äro människor med från början delade hjärtan, och på dem blir det uppenbart, huru omöjligt det är att vara hustjänare åt två herrar, som hvar för sig fordrar *hela* människan.

V. 15. *ἐν τῇ καλῇ γῇ — ἐν καρδίᾳ καλῇ κτλ.*; i den goda jorden, i ett rättsinnigt och godt hjärta, tillredt för och dugligt att mottaga och till frukt bringa det himmelska utsädet. Hos dessa människor grundlig frälsningsangelägenhet, upptagande af ev. i viljans djup, obetingad hängifvenhet åt den frälsande nåden och sanningen i Kristus. De bära frukt; det blir verkligt lif i Kristus och ett nytt väsen hos dem, och de frambringa andens frukter under helgelsens fullbordande med allt tålamod. De tröttna icke hvarken i följd af ombytlighet och lättsinne eller i följd af lidande och möda i Herrens tjänst. De både börja och sluta i anden[1]).

1) Herren framställer i denna liknelse människornas förhållande till Guds ord, sådant det faktiskt äger rum. Han angifver ej, *hvarföre* somligas hjärtan äro såsom en hård tilltrampad väg o. s. v., under det att några äro en god jordmån. Att emellertid ingen i detta hänseende är, hvad han är, på grund af Guds

Hvilken är nu den Guds rikes hemlighet, som Herren i denna liknelse afslöjar? Denna, »att förkunnelsen af ev. om riket till sin verkan enligt sin natur sasom en rent andlig kraft är betingad af deras hjärtebeskaffenhet, till hvilka förkunnelsen utgår, och därföre måste blifva lika mångfaldig, som ahörarnes hjärtebeskaffenhet vid hvarje tillfälle är». Detta var för lärjungarne en hemlighet, nagot, som de icke hade väntat, och som för dem måste ha förefallit högeligen främmande. Ty enligt den allmänna af dem delade föreställningen skulle ju Messias genom en yttre maktbevisning af en säker och alltomfattande verkan upprätta riket i härlighet. Men om parabeln i första hand äger blott denna nu antydda allmänna innebörd, så far man dock ej mena, att talet om fyra olika slags jord icke har någon vidare betydelse eller vikt, och att den af densamma lämnade tolkningen skulle vara misslyckad. Så pastå några tyska utläggare (Weiss). Enligt desse skulle tolkningen ha uppkommit genom ett missförstånd af lärjungarne och af en senare tradition lagd i Jesu mun. Denna kritik dömer sig själf. Fastmera måste vi anse framställningen af ordets fyrfaldiga verkan pa människohjärtan för någonting väsentligt i liknelsen. Den stegring i skildringen, som framträder i denna fyrfaldiga verkan — från alls ingen mottaglighet för ordet till dess gömmande i ett ganska godt hjärta — är så pointerad, att det tydligen varit Herrens mening att betona detta förhållande, och sasom ordet hos dem, hos hvilka det ej kommer till frukt, på tre olika sätt mottages, så blir ock fruktbärandet hos dem, hvilka mottaga det, af tre olika grader (enl. framställningen hos Matt.). Särskildt vid den homiletiska behandlingen af parabeln är detta moment beaktansvärdt.

Perikopens homiletiska grundtanke kan i allmänhet uttryckas genom dessa Frälsarens ord: *Sen till, huru I hören!* eller: *icke därpå, att man hör, utan huru man hör Guds*

ovillkorliga rådslut och tillskyndelse, eller därföre att de af honom blifvit skapade så och icke annorlunda (gnosticismens hyliska, psykiska och pnevmatiska själar), det faller af sig själft.

ord beror delaktigheten af Guds rike. — Eller: *likasom i naturens, så betingas ock i nådens rike frukten af en sådd ej blott af utsädets beskaffenhet utan ock af den jordmåns, i hvilken det faller.*

Homiletiska vinkar. V. 4. Huru ofta omgafs ej Herren af stora skaror, som brunno af begär att lyssna till hans väldiga ord och skåda hans mäktiga gärningar! Men endast få blefvo hans verkliga lärjungar. Godt är det visserligen att många komma för att höra, men ett andligt nyktert sinne gör sig detta oaktadt inga illusioner om omvändelser i massa. Det visar andligt oförstånd och obekantskap med Guds rikes natur och lagarne för dess utveckling, då man lägger an på stora och hastiga notvarp, hvarigenom hopar af människor skola plötsligt dragas in i Guds rike. Hvad än därigenom åstadkommes af yttre sken, sanningen lider alltid däraf, och arbetet för Guds rikes uppbyggande förvandlas till ett affärs- och handtverksmässigt stök, som neddrager det heliga i det jordiskas orenhet. I längden skall det ock visa sig, att därigenom Guds sak lider skada, och understundom mycket större skada än den, otron kan tillfoga den. — Men huru angelägen är ej Herren att begagna de honom af Fadren gifna tillfällena att utså himmelrikets säd (Mk. 4: 2; Matt. 9: 36)! Ehuru han vet, att endast få skola rätt mottaga hans ord, så lärer och predikar han dock med en ifver, som om han väntade de största skördar. En maning till alla lärare och predikanter! Bruka de förevarande tillfällena till sanningens förkunnande med all flit och trohet, och spörj därvid ej för mycket efter frukten! Dess gifvande är Guds sak; oss tillhör det blott att vara trogna.

Vv. 5 & 12. När Herren ser de stora skarorna omkring sig, stormar han ej på dem med eldiga väckelserop för att åstadkomma en religiös exaltation; han förtäljer liknelsen om sädesåkrarne. Därmed drifver han sina åhörares tankar inåt till djupt begrundande och själfpröfning. Icke att *många*, lika mycket huru pass bevändt det kan vara med deras omvändelse, måtte sluta sig till honom, åsyftade han; han menade aldrig, att »mängden skall göra det». Ett *rent* hvete ville han i möjligaste måtto vinna. Slå vatten öfver all oren andlig hänförelse! Guds sak tar endast skada af den. Men vårda väl den sanna hänförelsen med dess evighetsallvar, dess ödmjuka, hängifna offervillighet, ty utan den uträttas inga väldiga gärningar i Guds tjänst. — De människor, hvilkas hjär-

tan äro såsom en tilltrampad väg, få lika väl Guds ord som de, hvilka äro en god jordmån; Herren går intet hjärta förbi; han vill, att alla skola frälsas och komma till sanningens kunskap. Men huru många människors hjärtan äro ej såsom hårdt tilltrampade vägar! De höra och höra om igen det lefvandegörande ordet, men det är för dem ett dödt tal, såsom ett främmande tungomål: orden, ljudet, fatta de väl med sina öron, kunna också ha dem i minnet såsom en inlärd läxa, men det med orden betecknade, själfva saken, finns ej till för dem. Detta, emedan hos dem icke finns någon *vilja* till frälsning, något sinne för sanningen, utan idel andlig slöhet och försoffning. Så kan ordet med sin ljuskraft icke tränga in i deras själar, och det tages hastigt ifrån dem, och det så grundligt, att det är, som om de alls ingenting hört. Och huru påpasslig är ej själarnas fiende att plocka bort de himmelska sädeskornen! Hans fördolda inflytande på dessa »vägmänniskor» är lika säkert verkande, som han har en fri och öppen tillgång till deras hjärtan.

Vv. 6 & 13. Framför allt under tider af mäktiga andliga väckelser blir skaran af de människor stor, hvilka Herren liknar vid en klippa med ett tunt lager af jord uppå. Lättrörda, som de äro, upptaga de ordet i sin fantasi, som gripes af evangelii skönhet och härlighet. Lifliga andliga känslor uppstå hos dem; de bifalla sanningen med glädje, följa ifrigt den hopen, som högtid håller, och kunna vara mycket beställsamma i allt yttre kristendomsväsen och -verkande. De synas aldrig blifva mätta på att »vara med» i böne- och andra uppbyggelsemöten och tyckas understundom glömma allt för sin kärlek till evangelium. Det grönskar härligt på klippgrunden. Men denna är kvar okrossad. I viljan är ingen grund lagd; allt spelar på ytan. Så komma pröfningarna. Smäleken fläckar deras namn och rykte; kallsinnighet och motvilja möter dem från gamla vänner, känslosvallet lägger sig, ordet förlorar nyhetens behag, de börja finna det tomt och »tråkigt», och deras andliga njutningslystnad får ej längre någon näring. Då blir det ofta lika fort slut med deras kristendom, som den hastigt syntes uppblomstra, och efter en tid finner man dem kanske bland bespottarnes hop. — Se till, *huru* du hör! Här gäller lydaktighet och icke fantasier, allvar i kampen för att kunna tränga igenom den trånga porten och icke svärmiskt känslorus eller känslosamt andligt prat. — Misstro det, som i kristligt afseende blir fort och lätt färdigt och i det yttre gör mycket väsen af sig! Det, som skall byggas för evigheten, måste ha djup grund. Eken växer

langsamt, men den blir mänghundraårig, under det att träd, som hastigt skjuta upp, ha kort lifstid. — Kristendomens väg är smal, likasom dess port är träng. Hvar och en, som vill höra Kristus till, måste reda sig till frestelse. Lidandet är en sol, som, då den bringar den goda i god jordmån nedmyllade säden till mognad, förtorkar den, som inga rötter har. Under korset tillväxa Herrens rätta lärjungar i nåd och kraft, men korset bryter ock ryggen af de underhaltiga. — Mången äkta kristen, som i medgångsdagarne syntes mycket obetydlig, framstår under korsets tunga dagar som en hjälte, redo att löpa vägen, och som ett sannskyldigt kar till heder, under det att mången, som under solskenstiderna tedde sig såsom en väldig ande, krymper ihop och blir till intet, när nöd påkommer.

Vv. 7 & 14. På ett åkerstycke kan allt se vackert ut på ytan, men icke desto mindre kunna talrika och starka ogräsrötter bilda ett nät icke langt under denna vackra yta. Så ock med människan. Hon kan ha djup nog i sin själ, och ordet kan ha fattat fäste i hennes hjärta; hon saknar ej ett visst allvar och kan ha af sanningen förnummit en kraft, som tycks ha öfverväldigat henne. Men hemligen ligga där vissa ogräsrötter bredvid den goda säden i hennes hjärta. De farliga världsomsorgernas rot kan ligga där, men dold under namnet af klok omtanke och praktisk duglighet och handlingsdrift. Rikedom, som antingen äges eller eftersträfvas, fängslar med en afgudisk åtrå att få mera eller af en afgudisk belåtenhet däröfver, att man äger mycket, men den får ej nämnas vid sitt rätta namn, den får ej heta den svekfulla mammon, utan Guds välsignelse. — Lifvets vällust, njutningsbegäret, särskildt i dess finare, med sträng ärbarhet väl förenliga former, i förening med räddhåga för allt, som kan störa ens lugn, och framför allt för hvarje verklig försakelse, håller man kvar, men det prydes med det vackra namnet af ett från träldomsväsen och fariseiskt myggsilande frigjordt, evangeliskt sinne. Med lifvet i Kristus vill man förena lifvet i dessa begärelser. Man menar sig både kunna och böra förena dem bägge, ty att gå längre i sitt kristendomsallvar, än man gör, skulle föra till svärmeri. Man ser icke i sina finare lustar skadliga ogräsrötter, man dömer och bekämpar dem ej såsom svåra frestelser, än mindre såsom verkliga synder och själens fiender, man underhandlar i stället med dem, och så — ja, så få de bo kvar i hjärtat. Till en början synas de ej medföra någon fara. Kristendomen synes utveckla sig kraftigt hos dessa människor, man upptäcker väl ju mer och

mer små fula drag af världssinne, njutningslystnad eller girighet, men man anser dem för fel och brister, som äro förenliga med sann kristendom: hvilken kristen är väl fri från skröplighet och fel? och så förfar man skonsamt med dessa afgudar. Men efterhand tar världslustan helt och hållet regementet, och då blir det för hvar och en upplyst människa klart, att det är dessa törnen, som gifva åkern dess karaktär, att dessa »halfkristna» äro köttets och världens trälar. Understundom göra de hvarken för sig själfva eller andra någon hemlighet af, att de kastat kristendomen öfver bord: »de ha efterhand nyktrat till från allt svärmeri». Men ofta äro de själfva de enda, som säga om sig: »det står väl till». Deras sjäfbedrägeri kan i själfva verket gå till det otroliga. — Vakta dig för det olycksaliga försöket att tjäna Gud med ett deladt hjärta! Är du redlig, så att du vill *helt* lämna dig åt din frälsare, då skall din skröplighet ej hindra honom att af dig göra ett kar till heder, men falskhet i anden fördärfvar allt. — Haf akt på, hvilka rötter uppspira pa ditt hjärtas åker! Var rädd om din inre helgedom! Rensa ut det onda, som du får sikte på, innan det skjuter så djupa rötter, att det icke kan ryckas upp! Kela ej med synden! Håller du dig af hjärtat till din frälsare, så skall du ej sakna nåd och kraft till seger: han verkar med viljan också gärningen efter sitt goda behag.

Vv. 8 & 15. Den goda jorden, det frälsningstörstande hjärtat, den nådehungrande anden. Här är god jordmån för evangelii säd. Många stora synder kunna betunga detta hjärta — så publikanen, synderskan vid Jesu fötter, röfvaren pa korset —, det skall icke hindra nådens verk, blott själen kommer till Jesus och upptar hans ord i sig med full öfverlåtenhet åt hans barmhärtighet. — Sådana människor behalla ordet — inga inre eller yttre fiender få ta det bort — de hålla fast däri och låta det få makt och välde öfver sig. Då blir där frukt: sann omvändelse, rening från det onda samvetet och ett nytt lif, som stärkes under ett fortfarande behållande af lifvets ord. Men tålamod är af nöden. Man får ej vänta hastig mognad, icke tröttna, därföre att man tycker sig växa alltför långsamt, ja, kanske icke växa alls, icke släppa sitt fäste, fastän man alltmer får nöja sig att tro utan att se. Man får ej vara korsskygg eller blifva otålig, då kampen synes snarare blifva svårare än lindrigare. Ju större kraft och gåfvor, desto större uppgifter att lösa. — Många äro icke dessa äkta sanningsmänniskor men desto dyrbarare för Gud.

Vv. 9, 10. En lärjunge bör vara läraktig; det, som han ej förstår, därom bör han fråga sin mästare. Fråga, bed om ljus af Herren, då du umgås med hans ord! Han ensam kan uppenbara för dig dess hemligheter, och han vill det så gärna. Men fråga icke af förvett! Guds sanning får icke göras till föremål för nyfikenhetens framfusiga frågor. Den är gifven till frälsning. Du skall begära ljus: din själs uppbyggelse; hvad som ej tjänar därtill, är af föga nytta. — Guds rikes hemligheter upplåtas för dem, åt hvilka det är gifvet att förstå dem. Äfven här gäller det ordet, att ingen kan taga, utan att det varder honom gifvet af himmelen. Men å andra sidan må besinnas, att Gud gifver dem, som genom trohet i det lilla visat sig skickliga att rätt mottaga och använda, hvad han gifver. Var därföre mera angelägen att rätt bruka det, du redan undfått, än att förstå mera och mycket! Lydnad för insedd sanning är medel för högre ljus. — Guds ord har med sig dom; där det icke får verka förbättring, där förstockar det. De, som icke velat se, när ljuset bjöds dem, från dem skall ljuset tagas och de skola förblifva i det mörker, som de åt sig utvalt.

Predikoutkast.

1.

Inl. Jak. 1: 21.

Ämne. **Guds ords olika verkan hos olika människor.**

1. *Hos somliga människor vinner ordet alls ingen ingång.*

a) Deras hjärtan äro hårda och otillgängliga för sanningen, likasom en tilltrampad väg ej kan mottaga den på densamma sådda säden.

b) Likasom vid inträffadt regnväder några af de på en väg fallna sädeskornen kunna af vandrarnes fötter nedtrampas i smutsen och så blifva kvar; så kunna dessa människor ha fått plantad i sig en viss bokstafskunskap i Guds ord, som då likasom nedtrampas eller nedmyllas i dem, men förblir liggande utan möjlighet att spira upp och sätta frukt.

2. *En del erfara mer eller mindre kraftiga intryck af ordet, utan att det dock med dem hinner längre.*

a) De upptaga ordet i sin inbillningskraft, dragas däraf och glädjas däråt, samt kunna ock i inbillning om, att detta är lif i Gud, gifva sig sken af andlighet.

b) Men såsom de alltid vilja hafva glädje af sin kristendom, så vända de sig från ordet, så snart lidande för dess skull drabbar dem.

3. *Hos andra kan nådens verk ha vunnit en begynt verklig framgång, men de bryta ej redligt med synden, som efterhand återtar sitt gamla välde.*

a) Guds ord verkar hos dem på djupet; de icke blott erfara väckelser, utan synas ock med förblifvande angelägenhet akta på Guds ord och gå framåt på omvändelsens väg.

b) Men de blifva aldrig verkligt redliga i sin ande; blunda för vissa finare skötesynder, som de ej vilja bekänna och öfvergifva, och hvilka, sedan de till en tid hållits tillbaka, efterhand återtaga sitt gamla välde, hvarvid dessa människors sista ofta blir värre än deras första.

4. *Några behålla ordet i ett ganska godt hjärta och bära frukt i tålamod.*

a) De följa Guds kallande nåd, så att de allvarligt inlåta sig med honom; de mottaga ödmjukt Guds dom i sina hjärtan och göra rättsinnig bättring; de fly med alla sina synder i Jesu nådesfamn och mottaga förlåtelse och lif i hans namn.

b) De fullborda helgelsen i Guds räddhåga och frambringa andens frukter i lif och vandel under troget förblifvande i Jesu ord.

2.

Inl. Ebr. 4: 1, 2.

Ämne. **Ett förmaningsord till dem, som höra Guds ord: Sen till, huru I hören!**

1. *Sen till, huru I hören, så att I icke låten djäfvulen strax taga ordet bort från edert hjärta!*

2. *Sen till, huru I hören, så att I icke låten det stanna vid blotta intryck af Guds ord!*

3. *Sen till, huru I hören, så att I icke låten ordets säd förkväfvas af omsorger, rikedomar och lifvets vällust!*

4. *Sen till, att I så hören, att I kommen att behålla Guds ord i ganska goda hjärtan och att bära frukt i tålamod!*

3.

Inl. 2 Kor. 1: 18.

Ämne. **Huru det predikade Guds ord blir ja och nej hos olika åhörare.**

1. *Nej hos dem vid vägen.*

a) Nej blir det i deras förstånd, ty de förstå det icke (Matt. 13: 19). Deras tankar äro så flyktiga, att de ej ens lämna någon verklig uppmärksamhet åt Guds ord. Ha de i följd af uppfostran fått någon bokstafskunskap i Guds ord, så hafva de ej mera andligt förstånd för det, ty det finnes hos dem ingen själftillämpning.

b) Det är nej i deras hjärta och vilja, så att de aldrig träda i något slags lydnadsförhållande till ordet. Tänka de någon gång på religionen, så faller det dem aldrig in, att denna kan vara något annat än en viss åsikt, som ingenting har att göra med lifvet. Att Guds vilja förstås, endast i samma mån den lydes, är något, som aldrig skulle komma i deras tankar. Så är då till ordet idel *nej* i deras hjärtan.

c) Detta därföre, att deras hjärtan i andligt afseende äro såsom en hård, allfaren väg. Hjärtat är hårdt i följd af syndavanor och falska begrepp och föreställningar. De gifva sig ingen ro och stillhet vid ordet, ty fåfängliga tankar och köttsliga lustar och ett oafbrutet världsväsens omsorger äro i jämn och brådskande rörelse i deras inre, så att deras hjärtan likna en lifligt befaren väg eller gångstig.

2. *Först ja, sedan nej hos dem på hälleberget.*

a) *Ja*, i ett lifligt bifall till Guds ord och ett beställsamt sysslande med andliga ting. Där saknas ej erfarenhet af ordets kraft i andliga rörelser och intryck, som *kunde* blifva början till sann kristendom. Där finns så till vida tillämpning af ordet, att människan förstår, att det angår henne, och att det är nödigt att mottaga det. Där saknas ej tecken till, hvad som brukar framstå såsom frukt af den omvändande nåden i en började inre och yttre förändring.

b) Sedan *nej*, då det gäller att i sanning lyda Guds ord under allehanda inre och yttre hinder och frestelser. — Nej, då det gäller att göra allvarlig bättring och låta afkläda sig allt eget. Nej, då det fordras att tåligt lida förföljelse för Jesu skull. Nej, då det gäller att i andra stycken gå in i en verklig själfförsakelse och följa Herren.

c) Detta därföre, att människan i andligt afseende är såsom en med ett tunt jordlager betäckt klippa. Lättrörd, men ock lättsinnig; beställsam utan allvar; böjlig utan fasthet; liflig men utan uthållighet.

3. *Ja och nej hos dem, där ordet faller bland törne.*

a) *Ja*, i Guds Andes begynta och till en tid med välsignelse fortsatta nådeverk. Icke blott bifall till ordet, utan ock ett sökande efter Guds rike. Icke blott kallelsesintryck, utan ock bättringssorg. Icke blott flyktiga besök hos Herren, utan ett fortfarande inlåtande med honom i bön. Icke blott delvis ändring i det yttre uppförandet, utan ock begynnelse till en ny gestaltning af lefvernet.

b) *Nej* på samma gång i underfundigt fasthållande af någon eller några finare köttets lustar. Lustar, som bemantlas med skenet af det lofliga: girighet, som får heta trohet i det timliga; njutningslystnad, som får namn af ev. frihet. Lustarna behållas, då de icke erkännas såsom synd och öfvergifvas såsom själafördärfliga. De växa då samtidigt med ordets säd, men fortare, så att de slutligen alldeles fördärfva den.

c) De äro därföre såsom en af törnerötter besvärad jordmån. Djupa verkningar af ordet, men ingen redlighet, och därföre kan Guds verk i längden icke ha framgång, ty Gud kan och vill ej bo i en arg själ.

4. *Idel ja och amen hos dem, där ordet faller i god jord.*

a) *Ja* och amen af *allt* hjärta till *allt* Herrens ord. Innerlig och odelad öfverlåtenhet åt den i ordet förehållna nåden och sanningen och dennas innerliga tillägnelse, så att den ingår i hjärtat med sin ljus- och lifskraft och blir en verklig spis för själen. Mottagande af allt Guds ord, såväl dess domar och tukt som dess löften och maningar.

b) Då blir ordet likasom ja och amen åt sig själft, i det att det meddelar, hvad det lofvar, framskaffar, hvad det fordrar, och slår sina rötter djupt och grundligt i hjärtats jordmån, växer upp och bär frukt i ett rättsinnigt väsen i Kristus Jesus.

c) Detta, emedan hjärtejordmånen är god, ägnad att låta ordets säd utveckla sin fulla lifs- och växtkraft: djup nådehunger, redlig, allvarlig vilja, samvetsgrannhet.

4.

Ämne. **Ordet och människohjärtat.**

1. *Ordet och det hårda hjärtat.*
2. *Ordet och det veka, men lättsinniga hjärtat.*
3. *Ordet och det delade hjärtat.*
4. *Ordet och det ganska goda hjärtat.*

5.

Ämne. **Hvad lär oss liknelsen om sädesåkern om Guds rike?**

1. *Att det icke skall komma till stånd genom några stora maktuppenbarelser, utan genom ett stilla andligt såningsarbete.*
2. *Att det skall mycket olika mottagas och endast af få så mottagas, att det kommer till sin fulla kraft.*

Fastlagssöndag.

Denna söndag bär utom namnet quinquagesima ocksa namnet Esto mihi efter den i katolska kyrkan vanliga introitus, hämtad ur Ps. 31: 3 f.: »Esto mihi in Deum protectorem et in locum refugii, ut salvum me facias, quoniam firmamentum meum et refugium meum es tu». Då evangeliet pa denna söndag med sin förkunnelse om Jesu lidande såsom nära förestående inleder hela fastlagstidens predikan, så kan den betraktas såsom porten till denna tid. Denna räknas dock egentligen först från och med quadragesima = 1 söndagen i fastan, eller noggrannare från onsdagen efter fastlagssöndagen. Från denna dag till palmsöndagen äro 40 dagar; så länge räckte den egentliga fastetiden i den gamla kyrkan och ännu i dag i den romerska. Däraf namnet quadragesimalfastan.

Utom förkunnelsen af Kristi lidande innehåller var perikop berättelsen om botandet af en blind. De bägge delarne af evangeliet stå väl icke med hvarandra i något yttre sammanhang, men desto mer hänga de, sedda från andlig synpunkt, tillsamman. Ty såsom Herren öppnade den blindes ögon, då han var på vägen till sitt kors, så *måste han ock gifva oss andlig synförmåga, om vi skola kunna rätt betrakta och förstå hans lidande.* För den naturliga människan är och förblir talet om korset en dårskap.

Text: Ev. Luk. 18: 31—43.

Exegetiska anmärkningar. Evangeliets första del, vv. 31—34, handlar om Jesu förkunnelse af sitt nära förestaende lidande. Den andra delen, vv. 35—43, innehåller berättelsen

om den blinde tiggarens botande. Det var under Jesu sista vandring till Jerusalem, de bägge händelserna inträffade. Utgångspunkten för denna resa var trakten vid Efrem, dit Herren dragit sig tillbaka efter Lasarus' uppväckande från de döda. Markus berättar (10: 32), huru Jesus vandrade i spetsen för sina lärjungar, hvilka följde honom »bäfvande». Herrens allvarliga ord med anledning af den rike ynglingens tillbakavikande, då Jesus kräfde af honom försakelse af hans jordiska ägodelar, hade slagit dem med en bestörtning, som förökats af Herrens varnande svar till Petrus, då denne fragat honom, hvad han och hans medlärjungar skulle få därför, att de öfvergifvit allt och följt honom (Mk. 10: 28—31; Matt. 19: 27—30). Och långt ifrån att gifva några mildrande förklaringar, kallar Jesus de tolf afsides från de öfriga och säger till dem:

Vv. 31—33. *ἰδού, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα κτλ.* Genom ordet *ἰδού, se*, antyder Herren, att det han går att säga, är af högsta vikt och kräfver lärjungarnes hela uppmärksamhet. »Allt skall fullbordas, som genom profeterna är skrifvet om (eg. »för», likasom till regel för) människosonen». Lukas hänvisar i allmänhet icke till profeterna såsom Matteus, hvilken skref för judekristna. Här gör han det dock. Äfven för honom, hedningarnes evangelist, var det ett behof att angifva, huru profeterna just hafva framställt den *lidande* Messias, huru Kristi lidande icke var någonting tillfälligt eller uteslutande beroende på allehanda yttre förhållanden, utan att Kristus var efter Guds fastställda råd utlämnad (Ap.G. 2: 23). Vårt ställe, likasom så många andra i nya testamentet, antyder för öfrigt, hvad profetiorna voro för Herren med afseende på hans görande och låtande: de voro för honom de klara uttrycken för Faderns vilja, hvilken han med den fullkomligaste insikt och mest obetingade hängifvenhet lydde. — *παραδοθήσεται γὰρ κτλ.*, öfverlämnas, nämligen såsom brottsling, åt hedningarne, hvilka ock skola på det skoningslösaste och grymmaste sätt behandla honom såsom sådan. — *ἐμπαιχθήσεται*, begabbas, hånas; *ὑβρισθήσεται*, behandlas med rätt öfvermod och våld = öfvermodigt

skymfas. — ἐμπτυσθήσεται, eg. nedspottas; den högsta grad af skymfligt behandlingssätt. — μαστιγώσαντες, sedan de gisslat, hudflängt honom. Det romerska gisslet var ett fruktansvärdt tortyrredskap; det sönderslet kroppen. Det var romersk rättssed, att den till korsfästelse dömde först måste undergå denna tortyr. — ἀποκτενοῦσιν, döda honom; Matteus har (20: 19) σταυρῶσαι, korsfästa, ett dödsstraff, som icke brukades hos judarne, ehuru hos dem de redan afrättades kroppar upphängdes på en påle (jfr 5 M.B. 21: 22, 23; Gal. 3: 13). — τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, på tredje dagen uppstå. Endast i sammanhang med uppståndelsen är Kristi död af frälsande kraft.

V. 34. *καὶ αὐτοὶ κτλ.*; de förstodo alls intet af det sagda. De fattade tvifvelsutan själfva orden, men föreställningen om, att Messias skulle lida och dö, var så främmande för dem, så stridande mot alla i dem inplantade tankar, så orimlig och så motbjudande för deras hela håg och vilja, att den omöjligen kunde få fäste i dem. Det var dock icke första gången Herren nu förkunnade för dem, hvad som skulle öfvergå honom. Tvenne gånger förut hade detta skett (jfr Matt. 16: 21; 17: 22; Mk. 8: 31; 9: 31), men då lika litet som nu hade de öra för denna sak. Ja, Jesu ord halkade till den grad förbi deras uppmärksamhet, att enligt Markus (kap. 10: 35 ff.) Sebedeus' söner och deras moder omedelbart efter Herrens sista förkunnelse af sin förestående smädefulla död kunde i mänskligt fåfängliga höghetstankar utbedja sig de förnämsta äreställena i hans rike. Man har ock från visst håll funnit lärjungarnes oförstånd och otro i detta hänseende så obegripliga, att man påstått, det Jesus omöjligen kan ha med tydliga ord förutsagt sin död och därpå följande uppståndelse. Evangelisternas tal därom skulle vara dikt, beroende på en sen, förfalskad tradition. Men den, som vet, huru svårt, ja, i visst afseende alldeles omöjligt det är att betaga en människa fördomar, i hvilka hon med hela sin själ lefvat sig in, och hvilkas öfvergifvande vore att på visst sätt offra sig själf, hela sitt lif, han finner lärjungarnes otro alldeles icke obegriplig.

Vv. 35—39. Berättelsen om den blindes botande företer åtskilliga harmonistiska svårigheter. Enligt Matt. 20: 29—33 botade Jesus två blinda och enligt Mk. 10: 46—52 likasom Lukas *en* sådan sjukling, hvars namn af Markus angifves vara Bartimeus. Lukas och Markus skilja sig likväl däri, att enligt den senare skulle Jesus ha botat honom vid *utgåendet* från, under det att vår text säger, att detta skett vid hans *inträde* i Jeriko. Denna skiljaktighet försvinner dock, om man med L. Harms (Pred. på fastlagssöndag) antager, att den blinde Bartimeus, sedan han fått veta, att det var Jesus, som gick där fram, börjat ifrigt anropa hans hjälp, samt under ett fortfarande ropande efter honom och trots folkets försök att tysta honom följt efter honom, ända till dess han kommit ut ur staden, då Jesus stannat, kallat honom till sig och botat honom. Svårare är att förena de olika uppgifterna hos Matteus á ena sidan och Markus och Lukas å den andra. Att de bägge sistnämnda omtala endast en blind, under det att Matteus talar om tvenne, synes vara en olöslig motsägelse. Måhända torde det dock förhålla sig så, att Bartimeus var hufvudpersonen, den, som började anropa Jesu hjälp och åtföljdes af den andre, som blott instämde i den förres bön. Bartimeus var förmodligen personligen känd af lärjungarne, något, som tämligen tydligt synes däraf, att hans namn omtalas. Kanske blef han ock efter Herrens förhärligande en framstående medlem af den kristna församlingen. Det vore då icke så underligt, om Markus och Lukas endast fästade sig vid hans botande, hvarvid det ej behöfde vara uteslutet, att också den andre undfick samma välgärning. Markus' och Lukas' berättelser innehålla då ingen motsägelse mot, utan äro blott icke så fullständiga, som den af Matteus framställda. — *υἱὲ Δαβὶδ*, Davids son = Messias. Folket hade (v. 37) sagt: Jesus Nasareern; den blinde däremot hyllar honom såsom Davidssonen. Han ser i honom något annat och mera än blott profeten från Nasaret. — *ἐλέησόν*, förbarma dig; vill du, så kan du (Matt. 8: 2). Tron på Jesus såsom Davidssonen innefattar tron på honom såsom den barmhärtige hjälparen, för hvilken ingen nöd är för svår att afhjälpa. — *ἐπετίμων*,

näpste, snäste honom för att bringa honom till tystnad; de funno hans högljudda ropande opassande och framfusigt både med hänseende till honom själf, da han var en tiggare, och med hänseende till Herren, som just vid denna tid var föremal för den största vördnad a folkets sida. »Men han ropade mycket mer»: trons art att framtränga ifrigare, i samma man hindren hopa sig.

Vv. 40—43. σταθεὶς, stannade plötsligt och bjöd, att den blinde skulle föras till honom. En viss högtidlighet i detta Herrens tillvägagående, och det väl hufvudsakligen för folkets skull, inför hvilket Jesus genom sitt intåg i Jerusalem snart skulle framställa sig såsom Messias. — »Hvad vill du att» o. s. v., en fråga, afseende att framkalla en bekännelse af den blinde, men ock ett uttryck af den konungsliga höghet, hvarmed Herren likasom ställer hela rikedomen af sin makt till förfogande åt den blindes tro. — »Haf din syn, din *tro* har frälst dig». Det var Herrens makt, som gaf hjälpen, men *genom* den blindes tro; tron mottager och undfår likasom till sitt innehall den frälsande kraften (jfr. Ebr. 4: 2 b). Utan tron har Herrens nåd och makt intet tillträde till och ingång i människan. — σέσωκέ, »frälst dig» = har bragt dig helbrägdagörelse. »Ehuru hans lif icke hade varit i fara, brukar Jesus dock detta uttryck, på det att han skulle första, att denna helbrägdagörelse är begynnelsen till hans frälsning, om han eljest kan bevara det band, som nu är knutet mellan honom och Frälsarens person». (Godet). — »Och strax fick han sin syn»: ord och verk och sammanfalla hos Herren, ty hans ord är uttrycket för och bäraren af hans vilja, som är idel makt: »när han säger, så sker det, när han bjuder, så är det gjordt». — »Jesus tillåter Bartimeus att gifva sin tacksamhet fritt lopp och tillstädjer honom att högljudt uttrycka sin beundran och glädje. Den stämning, åt hvilken mängden här hängifver sig, är ett varsel om dess stämning på palmsöndagen, denna anteciperade pingst. δοξάζειν har afseende på Guds makt, αἰνεῖν på hans godhet». (G.).

Endast den, som af Herren fått andligen öppnade ögon, kan rätt fatta hans lidandes och döds hemlighet; omkring denna tanke måste den *homiletiska behandlingen af texten* röra sig, för så vidt den skall omfatta texten i dess helhet.

Homiletiska vinkar. V. 31. Jesus visste, att hans lärjungar skulle förargas, taga anstöt af hans lidande. Ehuru han nogsamt såg, huru litet hans förutsägelser därom hos dem funno ingång, så upprepar han dem dock. Han gjorde därmed allt för att bevara dem i den stundande svåra frestelsestunden, och fastän de för tillfället ej kunde förstå och göra sig till godo hans ord, så blefvo dessa dock ett mäktigt stöd för deras tro, när han efter vunnen seger blef dem återgifven. När de *då* erinrade sig hans förutsägelser, i hvilket härligt ljus måste ej deras mästare framstå för deras hjärtan! — Uppfyllelsen af profetiorna förklarar dem. När den kommer, skola vi å ena sidan förundra oss öfver Guds härlighet och å den andra öfver vårt eget oförstånd och vår tröghet att tro. — Jesus gick upp till Jerusalem med klart medvetande om, hvad där skulle öfvergå honom, samt beslutén att öfverlämna sig i människors händer. Här är ett mod, i samma mån öfverskridande allt vanligt mänskligt mod, som Herren handlar efter lugn öfverläggning och med stilla besinning utan denna uppjagade hänförelse, som drifver människor att underkasta sig de svåraste lidanden och gör dem för dessa känslolösa eller likgiltiga, att nu ej tala om dem, som med svärmisk stolthet och självtaget kasta sig i nöd och död. Hos Jesus däremot helig lydnad i inre samling, skild som han är lika mycket från trots, som från försagdhet. Ja, han är i sanning hjälten, lejonet af Juda, på samma gång som det tåliga Guds lamm, och det ena är han, därigenom att han är det andra: »Din vilja, min Gud, gör jag gärna, och din lag har jag i mitt hjärta» (Ps. 40: 9). — »*Allt* skall fullbordas, som är skrifvet genom profeterna om Människosonen». Ja, huru aktade ej Herren äfven i de skenbart obetydligaste ting på sin Faders i skriften nedlagda ord; huru formade han ej hela sitt lif i verkande och lidande efter detta ord! Akta du ock den heliga skrift högt, ja, såsom det högsta och bästa på jorden! Träng rätt djupt in i dess gudomliga innehåll, och låt det vara din själs spis! — Underbart är i Kristus profetian fullbordad. Men för den köttsliga blicken är både förutsägelsen och dess uppfyllelse något fördoldt. För Jesus åter fanns ingen dunkelhet i profetiorna; han hade de rätta ögonen för dem. I samma mån vårt inre öga upp-

låtes och vi undfå det andliga ljusets gafva, skåda vi ock idel klarhet, där vi förut endast sågo obegripliga gåtor. — *Allt* skall fullbordas, som står skrifvet. Guds råd kan icke fela. Men de vägar, på hvilka han genomför det, äro underliga. Hvem anade, att det högsta mått af mänsklig ondska skulle blifva den i Guds plan upptagna faktor, genom hvilken hans frälsningsråd skulle bringas till fullbordan? Men ve Guds hands människor!

Vv. 32, 33. Han skall såsom en vanmäktig fånge öfverlämnas åt hedningarne, han, som har all makt i himmel och på jord! Han skall begabbas, han, hvilken all ära, ja, Fadrens egen ära tillkommer (Joh. 5: 23)! Han skall blifva ett föremål för råa syndares lagstridiga och hädande behandlingssätt, han, som är allas domare! Ja, han skall nedspottas, på det nedrigaste skymfas, han, i hvars namn Guds änglar med djupaste vördnad tillbedjande knäböja! Huru i viss mening föraktlig, huru litet att beskärma sig öfver, må vi icke med tanken härpå anse världens skymf och hån, då vi lida för rättfärdighetens skull! Böra vi väl anse oss för goda att utstå litet af den smälek, hvarmed Guds son blef öfverhöljd? Befinna vi oss ej i det högsta och förnämligaste sällskap, när vi lida spott och hån med Kristus? Därföre säger ock Herren: »Glädjens och fröjden eder, då människorna bortkasta edert namn, såsom det ondt vore, för Människosonens skull». — Men ännu djupare ned i lidande och nöd visas Herren af profetian. Gissling, korsfästelse! Den förrymde slafvens straff, hans, som ansågs sakna alla mänskliga rättigheter, eller röfvarens och mördarens straff, hans, som genom sina brott ställt sig själf utom människosläktet. Korset, galgen; djupare kunde det ej gå i förnedring. Men Guds son har adlat korset. Från det fasansfullaste förbannelsetecken har det genom honom blifvit frälsningens banér. Välsignade kors, altare, på hvilket Guds lamm förblödde till vår salighet! — Men korset är icke det sista. Uppståndelsen följer därpå och därmed härligheten. Det är i uppståndelsens ljus, korset har vunnit sin förklaring. Uppståndelsen har löst den mörka gåtan. Den säger, att korset var vägen till evig ära, att det förde till seger öfver synd och död. — Endast genom att stadigt fästa vår tros öga på den härlighet, för hvilken Kristi uppståndelse är en borgen, kunna vi finna tidens vedermöda lätt och villigt bära misskännandets, smädelsens och förföljelsens kors i Kristi efterföljd. Uppståndelsen är hoppets grundval. Att lida utan hopp är helvetet, men hoppet kan låta oss midt under lidanden och skenbara nederlag sjunga om seger, ja, låta oss erfara den eviga segerglädjens saliga försmak.

V. 34. Lärjungarne begrepo ej Herrens ord; de *kunde* det ej, emedan de ej *ville*. Huru snabba äro ej människorna att tro de vidunderligaste dikter, när dessa öfverensstämma med deras böjelser och önskningar! Huru kan man ej öfverlämna sig åt de mest svindlande och orimliga företag och därvid våga gods och lif, så snart dessa företag innebära något för sinnen och böjelser tjusande! Å andra sidan, huru omöjliga äro ej människorna, när det gäller att tro det klaraste och mest bestyrkta af allt, så snart det strider mot de fördomar, som ingått i deras kött och blod! Med rätta har det blifvit sagdt: »Gentemot allt, som är de naturliga önskningarna emot, blir sinnet slaget med en blindhet, som endast ett under förmår bota» (Riggenbach). — Förutsättningen för möjligheten af tro på Jesu ord om sitt lidande och sin död var, att lärjungarne skulle bryta med sitt föregående lif, med sina käraste meningar, som sammanvuxit med hela deras varelse; de måste undergå en fullständig inre revolution, måste in i den smärtsammaste död med afseende på hela deras förra åskådningssätt. Därtill kunde icke Herrens blotta ord, om än aldrig så klara, föra dem. Först självfva hans lidande och död kunde detta. Då fingo de med honom dö; då först dogo deras högt flygande tankar och planer. — Så ock med oss. Icke ord utan först erfarenheten lär oss att bryta med vårt gamla väsen. — Hvarföre tror man ej på Kristus? Ty för att kunna det, måste man uppgifva sig själf, sitt gamla lif, och det vill man icke. Man har sina vetenskapliga och andra fördomar kärare än allt; hellre neka till det solklaraste, än att bryta med sig själf. — Salig emellertid den, som Herren tar i sin skola och hos hvilken han genom sin tuktan bereder rum för tron, såsom skedde med apostlarne.

Vv. 35—39. En blind tiggare vid Jesu väg, där han går till sitt kors! En träffande bild af den åt sig själf lämnade människan. Blind är hon; förstår intet af den nåd, korsets evangelium innefattar. Tiggare, utfattig är hon; utplundrad på allt sannskyldigt godt. Väl, att Jesus går fram, där hon sitter i sin hjälplöshet. Han är hjälpen. Och väl den, som sätter sig vid den väg, på hvilken Herren drager fram, i akt och mening att af honom få barmhärtighet. Han kastar ingen ut. — Den blinde *hörde* ett ovanligt sorl af människor; han *frågade* om orsaken. Kanske af nyfikenhet blott, kanske ock i följd af en underbar aning. — Ack, att människorna, när de icke kunna undgå att höra »bullret om den vägen», dock ville höra efter, göra sig bekanta med det, som förer

sa mycken oro med sig på jorden. Kristendomen är så uppseendeväckande i sina verkningar, att det är en straffvärd försummelse och bevis pa oförsvarlig likgiltighet för lifvets högsta fråga att icke däraf lata sig föra till en redlig undersökning af den underbara makt, som heter kristendom. — Jesus af Nasaret var det, hvars väg förde förbi den blinde. Hvilken ljusglimt för honom; hvilket evangelium för denna hjälplösa man! — Och han, vår Herre Jesus Kristus, går fram ibland oss dag efter dag, år efter år. Där hans ord och sakrament i deras sanning och renhet finnas, där är han själf, där går hans väg fram. Sitten I väl bredvid hans väg under väntan att af honom få höra ett nådefullt ord eller med önskan, att självfva få tala till honom, omtala för honom allt, som trycker eder? Eller viken I åtminstone icke undan, då han nalkas eder? — Den blinde ropade, ty Jesus hade redan aflägsnat sig ett stycke; han ropade, ty han greps af det mest genomträngande begär efter hjälp. Han hade ju länge nog fatt erfara, hvad utfattigdom och blindhet i förening vilja säga. — Så djupt du känner din nöd, så allvarligt ropar du ock efter Herren. — »Förbarma dig»! Ja, barmhärtighet, det är det vi behöfva. Och där behof af, hunger efter barmhärtighet verkligen vaknat i ett hjärta, där är barmhärtigheten nära, ty hennes väsen är ju att hungra efter nödställda för att få hjälpa dem. Lofvad vare Gud därför, att han är barmhärtighetens Fader och i Jesus Kristus låtit barmhärtigheten få gestalt ibland oss! — Folket menade på sitt sätt väl, när det sökte tysta »skrikhalsen», hvars rop ju störde deras festliga stämning och syntes dem böra vara besvärliga för Herren själf. Men såsom de själfva ej förnummo någon nöd och därföre ej kunde känna med den blinde, kände de ej heller Herrens sinne, och så blef deras välmening, sasom så ofta sker, idel omening. För öfrigt gifves det alltid öfverflöd på sådana människor, hvilka af motvilja mot allt, som tyder på verkligt frälsningsallvar, bjuda till att tysta alla bedjande munnar. — »Davids son, förbarma dig»! Sa skall det vara. Ju flere hinder, desto mer uthallighet. Man maste *kämpa* för att komma igenom den tranga porten, och en liknöjd hviskning får ej den bön vara, som skall kunna nå Herren Sebaots öra. Hvarföre? Ty endast där bönen är ett hjärtas verkliga skriande, är den uttryck för ett verkligt hjärtebehof, och endast där ett sådant behof finns, kan människan mottaga och sig till välsignelse använda Guds höga och oändligt dyrbara gåfvor. Var bön är ej sällan bara snack; icke underligt då, att vi sa litet ha att förtälja om

sann, bokstaflig bönhörelse. Om denna böra vi aldrig tvifla eller vara ovissa, men så länge vår bön är en oviss röst, återkommer den utan svar (Jak. 1: 6, 7).

Vv. 40—43. Jesus afbryter sin vandring, därtill förmådd af den blindes bönerop. — Huru mäktig är ej den troende bönen (Jak. 5: 16)! Den likasom fängslar Herren och böjer honom till den bedjandes vilja. — Den blinde blef på Jesu befallning af folket ledd till honom. Tvifvelsutan uppfyllde de med ifver Herrens begäran. De grepos, äfven de, af barmhärtighet till den arme mannen; de intogos ock af väntan på något stort af Herrens hand. I nya testamentet omtalas ej sällan, att nödlidande förts till Jesus. På armarne af våra förböner och genom vår undervisning böra äfven vi föra de elända till Herrens fötter. — »Hvad vill *du*, att *jag* skall göra?» Underbart nådefulla ord! Herren ställer sig till den stackars tiggarens förfogande. Och icke blott för denne man, utan ock för hvar och en af oss är han sådan, då vi af hjärtat åkalla honom. — »Ske dig, som du tror», det är slutet på allt Herrens handlingssätt med oss, och just jämt så mycket, som vi i sanning och renhet tro, undfå och äga vi. Tron frälsar, därföre att den griper frälsningen i det den omfattar Frälsaren. *Honom* skola *vi* ära, men *han* ärar vår *tro*. — Med benådningen följer nödvändigtvis Kristi efterföljelse. Denna är ingenting annat än ett ständigt Guds lof.

Predikoutkast.

I.

Se, Guds lamm! Joh. 1: 29. — *Se!* gå icke lättsinnigt förbi; haf med tillbedjande uppmärksamhet akt på den stora synen!

Se, *Guds* lamm! det af Gud beredda, men som ock i lydnad för Guds vilja beredt och helgat sig själf till att vara detta lamm.

Se, Guds *lamm!* offret för världens synd, det oskyldiga, rena och tåliga.

Ämne. **Vägen till korset.**

1. *En lydnadens väg* (jfr v. 31).
2. *En kärlekens väg* (vv. 40—42).
3. *En lidandets och dödens väg* (vv. 32, 33).
4. *En härlighetens väg (en väg till härlighet); uppstå* (v. 33).

5. *En frälsningens väg (en väg, på hvilken den frälsning förvärfvades åt oss, som den blinde fick i det mått, han kunde mottaga den,* vv. 35—43. *Obs. din tro har frälst dig).*

2.

Inl. Fil. 2: 5—8.

Ämne. **Herrens vandring till sitt kors.**

1. *Herren, som företager denna vandring,*

a) är Guds son, Herren af himmelen, (Nödvändigheten däraf, att Guds son icke blott blef människa, utan ock anträdde denna väg, ett bevis såväl på Guds kärlek (Joh. 3: 16), som på syndens förskräcklighet),

b) som är Guds lamm och nu går att bära och borttaga världens synder.

2. *Vägen;*

a) lidandets,

b) kärlekens,

c) försoningens väg.

3. *Målet = korset, d. ä.*

a) den smädefullaste och smärtsammaste död;

b) härligheten, (ty korsets lidande var för Jesus vägen till hans härlighet Luk. 24: 26).

3.

Inl. 2 Kor. 4: 3, 4.

Ämne. **Om evangelium om Kristi kors kan vara förtäckt för Jesu lärjungar, huru mycket mera förtäckt är det då ej för dem, som varda förtappade!**

I. Att och huru evangelium kan vara förtäckt för Jesu lärjungar.

II. Att det är mycket mer fördoldt för dem, som blifva förtappade.

I.

1. *En Jesu lärjunge är den, som genom dopet upptagen i gemenskap med Jesus, under angelägenhet om att lära känna och i honom blifva befunnen, förblifver i Jesu ord* (Matt. 28: 20; Joh. 8: 31, 32).

2. *Den naturliga blindheten i andliga ting skingras af ordets ljus, som af Guds Ande införes i hjärtat icke med ens, utan efter hand och i det mått människan kan mottaga det.*

3. *Därföre blir evangelii hemlighet till en början mer eller mindre fördold för den salighetssökande människan, och särskildt gäller detta om Kristi kors.*

a) Hon känner visserligen det, som Jesus talat om sitt kors, såsom de första lärjungarne hörde och förnummo orden, som Herren därom talade med dem (vv. 31—33);

b) men såsom dessa ej förstodo, hvad som sades, emedan de ännu voro intagna af förut fattade meningar om Messias, i följd hvaraf de ansågo det omöjligt, att han skulle lida och dö, så förstå ej heller salighetssökande människor i början af deras lärjungaskap med tillämpning på sig själfva, hvad Jesu lidande och död innefattar.

c) Därföre gå de ock i oro och bekymmer och lida under bördan af sina synder, icke förstående, huru »i Kristi död deras synd försvann».

II.

1. *De, som varda förtappade, äro de otrogna, ty genom sin otro ställa de sig utom Jesu nådegemenskap.*

2. *Hos dem råder den andliga blindheten fullständigt, och de finna sig så väl i den, att de akta sig för att sätta sig vid vägen, där Jesus går fram, ty de äro rädda för det från honom utstrålande ljuset.*

3. *För dem äro alla andliga ting obegripliga, och framför allt är talet om korset för dem fördoldt.*

a) De andliga tingen äro för dem inga verkligheter, och de ha af dem ingen erfarenhet. Äga de någon inplantad kunskap om dem, så uppgår den i blotta ord och begrepp.

b) Framför allt gäller detta om Kristi kors, som för dem antingen är en dårskap eller en förargelse.

4.

Inl. Gal. 6: 14.

Ämne. **Den svåra och saliga korsets väg.**

I. Huru korsets väg var både svår och salig för Jesus själf.

II. Huru den är både svår och salig för Jesu lärjungar.

I.

1. *Korsets väg var för Jesus en svår väg, ty det var den svåraste lidandesväg.*

2. *— — var för Jesus en salig väg, ty den var vägen till hans fullkomnande* (Ebr. 5: 8).

II.

1. *Begynnelsen af korsets väg ligger under Kristi kors, och denna begynnelse är både svår och salig för Jesu lärjungar;*

a) svår, ty under korset får man först rätt skåda och erfara syndens förbannelse = domen, som Kristus bar, då han hängde på korset;

b) salig, ty genom inträngandet i gemenskapen med Jesu död beredes man till gemenskap med hans uppståndelse till rättfärdighet och lif;

2. *Fortsättningen af korsets väg utgöres af Jesu efterföljd, och den är både svår och salig för de troende;*

a) svår, ty det gäller att dagligen i redlig självförsakelse offra sitt gamla lif;

b) salig, ty den är en väg i Guds frid och förer till evig härlighet med Kristus.

5.

Ämne. **Genom död till lif, det är lagen i Guds rike.**

1. *Det var så för Jesus själf.*

2. *Det är så för hans trogna.*

6.

Ämne. **Hvad som är att skåda på Jesu sista vandring till Jerusalem.**

1. *Guds lamm, som bär världens synd.*

2. *Den blindhet, hvarmed ordet om korset förnimmes.*

3. *Den bön, som öppnar ögonen för insikten i Kristi lidandes hemlighet.*

4. *Den tacksägelse, som tillkommer vår Herre Jesu Kristi Fader af den, som fått sin syn.*

(Nebe; delvis).

7.

Ämne. **Bönen: Jesus, Guds son, förbarma dig öfver oss!**

1. *Dess nödvändighet.*
2. *Dess kraft.*
3. *Dess beskaffenhet.*

(Staudt).

8.

Ämne. **Berättelsen om Bartimeus, en bild af**

1. *eländet utan Kristus;*
2. *vägen till Kristus;*
3. *frälsningen i Kristus;*
4. *tacksägelser för vunnen nåd.*

(Oosterzee).

9.

Ämne. **Huru böra vi fira fastlagstiden?**

1. *Vi böra dagligen hafva för ögonen och dagligen betrakta Jesu lidande.*
2. *Vi böra dagligen innerligt bedja Herren, att han måtte öppna våra blinda ögon.*

Första söndagen i fastan.

(Quadragesima. Invocavit).

Första söndagen i fastan är den 40 dagen (quadragesima) före påsk. Dess gammalkyrkliga namn »Invocavit» är taget ur introitus till denna söndags gudstjänst ps. 91: 15: »Invocavit me et ego exaudiam eum; eripiam et glorificabo eum.» Denna introitus är troligen vald med afseende på vår perikop, som handlar om vår Herres frestelser, och visar oss, huru vi skola i hans efterföljd segra i frestelserna, och huru vi räddas ur dem, då vi bedjande hålla oss till Herrens ord.

Fastlagstiden börjar med onsdagen i den vecka, som inledes med fastlagssöndagen. Dagarne från denna onsdag t. o. m. veckans slut voro ersättningsdagar för de under fastan förekommande söndagarne, som icke voro fastedagar. — Fastlagstiden var kyrkans bot och sorgetid. Den yttre fastan skulle vara ett uttryck af hjärtats bot i åminnelse af Kristi lidande för våra synder. Då emellertid fastan under kyrkans urartande mer och mer förvandlats till ett yttre verk, som man tillskref förtjänande kraft, kunde reformationen icke undgå att häremot protestera genom att upphäfva det yttre, tvungna fastandet. Fastans karaktär af att vara en bottid kvarstår likväl i den lutherska kyrkan. Den stillhet och den prägel af allvar, som under denna tid ända inemot våra dagar utmärkt det yttre lifvet i de evangeliska länderna, och hvaröfver den borgerliga lagstiftningen vakade, äro nu så godt som spårlöst försvunna, ett bevis på aftagandet af den kristliga seden och dess makt, som utgör ett af de många tecken därtill, att folklifvet alltmer löser sig från kristendomen.

Text: Ev. Matt. 4: 1—11.

Exegetiska anmärkningar. Parallelställen till vår text äro Luk. 4: 1—13 och Mk. 1: 12, 13. Markus omtalar helt summariskt den stora händelsen, men Lukas målar den utförligt. Hos honom har dock den frestelse, som hos Matteus är den sista, det andra rummet och vice versa. I afseende härpå anmärker Bengel: »Lucas gradationem observat in locis et describit desertum, montem, templum». Hos Matteus åter, som tvifvelsutan återgifver det historiska förloppet, finns icke en stegring på sådana yttre grunder, utan en stegring i sak eller i frestelserna själfva.

Berättelsen om Jesu frestelse i öknen måste fattas efter bokstafven. Hvarje annan tolkning är godtycklig och har intet stöd i skriften. Det är en yttre, men öfvernaturlig tilldragelse, som här möter oss. De svarigheter vi ha att förstå huru härvid har tillgått, få icke hindra oss att låta det vara skrifvet, som är skrifvet.

Vv. 1, 2. *Τότε κτλ.*, *då* = omedelbart efter sitt dop fördes Jesus af Anden i öknen. Vid sitt dop hade Herren genom undfåendet af en särskild andeutgjutelse blifvit af Gud vigd till sitt messiasverk. Det första steget på den bana, som låg framför honom, förde honom ut i öknen att där frestas af satan. Då han gick dit, drifven af Anden, således i lydnad för Faderns vilja, så är det klart, att det var Guds råd och beslut, att hans son skulle på det sättet allraförst upptaga kampen mot mörkrets rike, att han skulle utsättas för satans mäktigaste och djupast anlagda angrepp. Han skulle sålunda ej blott frestas i allt likasom vi, utan det hörde till hans frälsningsgärning, att i yttre vanmakt men i väldig andekraft öfvervinna honom, mot hvars anfall hittills ingen makt på jorden kunnat hålla stånd. Och det var nödvändigt, att Kristus för egen del öfvervann den onde, innan han angrep honom i hans »hus», världen, för att så borttaga hans vapen, på hvilka han förtröstade, och beröfva honom hans byte (Luk. 11: 21, 22). — Den öken, i hvilken frestelsen anses ha ägt rum, var den s. k. Quarantania, belägen mellan

Jerusalem och Jeriko. — Huru ha vi att tänka oss Jesu frestelser? Först och främst såsom verkliga frestelser, såsom svåra prof, för hvilkas segerrika genomgående kräfdes inre kamp och strid, och icke såsom blott skenfäktningar. Antagandet af något annat strider mot skriftens lära om Jesu sanna mänsklighet. — Vidare, att frestelsen icke hade sin källa i hans eget inre, så att Herren skulle hafva blifvit af sin egen begärelse dragen och lockad. Aldrig uppdök någonting orent och gudlöst eller syndens lockande och bedragande kraft ur hans hjärtedjup, hvars mandom var ett heligt Guds tempel. Utifrån kommo således frestelserna, icke blott i den meningen, att de föranleddes af yttre omständigheter i och för sig, utan så, att de påfördes honom direkt af satan, vare sig att denne på något särskildt yttre sätt trädde honom till mötes såsom i öknen, eller såsom i Getsemane trängde in på hans själ med sitt helvetiska mörker och all den makt att pläga, som stod till hans förfogande. — För oss måste alltid Herrens frestelser blifva ett mysterium, ty vi, som äro syndare och frestas af vår egen begärelse, kunna ej ha någon erfarenhet af en syndfri varelses frestelser. Dock analogier, svaga visserligen och haltande, men dock upplysande kunna vi hämta från det vanliga människolifvets område. En sådan har Ebrard framställt på ungefär följande sätt: »Föreställom oss en man, som genom naturanlag, uppfostran och en lefvande fromhet har den största möjliga afsky för tjufnad och hvarje slag af oredlighet och likasom en passion för redlighet och rättskaffenshet. Han råkar i yttersta fattigdom; han och hans talrika familj lida hunger. Då han, djupt lidande till kropp och själ, begifver sig ut i staden för att söka arbete eller i nödfall begära en allmosa, vandrar han öfver torget och förbi ett salubord, på hvilket ligger utbredda matvaror af alla slag. Säljaren har aflägsnat sig, och mannen kan utan fara för upptäckt taga så mycket, han för tillfället behöfver för sig och de sina. Tänkom nu denne hungrande mans belägenhet! Huru måste icke hungern med förökad kraft gnaga honom, och därtill kommer tanken på de kära där hemma, som icke ha någon föda. Genom hans

själ drager blixtsnabbt den tanken, att han nu så lätt kunde skaffa sig och de sina bröd och räddning: blott sträcka ut handen, ingen ser det. Men denna tanke är i grunden icke hans; han likasom förvånad stirrar på den såsom på en obekant, främmande fruktansvärd makt, som vill inkräkta hans boning och dräpa honom själf. Därföre vänder han sig genast med afsky bort från denna tanke; det kan aldrig falla honom in att begå stöld; det är för honom en afgjord sak, att han är en redlig man, som hellre hungrar ihjäl, än stjäl.» Ungefär så hafva vi, mutatis mutandis, att tänka oss Kristi frestelser. — I 40 dagar fastade Herren (jfr Moses', 2 Mos. 34: 28, och Elias' fasta, 1 Kon.B. 19: 8, lika lång tid). Försjunken i de himmelska tingens åskådning och fördjupad i tanken på det omätligt stora, evighetsviktiga kall, som han hade att utföra, känner Jesus under 40 dagar icke några kroppsliga behof; men därefter (*ὕστερον*) infinner sig känslan af hunger och nu med hela sin förtärande kraft.

Vv. 3, 4. *προσελθὼν ὁ πειράζων*, frestaren personligen, i synlig gestalt, trädde fram till Jesus. På ett rent andligt sätt hade frestelser troligen redan förut trängt in på Herren; nu nå de höjdpunkten vid hans uppenbarelse, som är syndens fader och mästaren i förförelsens och bedrägeriets konst. Några bibeltolkare antaga, att frestaren varit en farisé, kanske rent af någon från stora radet utskickad, för att förmå Jesus att upptaga de gängse köttsliga messiasförhoppningarna och ställa sig i spetsen för en judisk nationel rörelse för att förverkliga dem, och således blifva en Messias efter judarnes sinne. Äfven Hultkrantz (Homil. Handbok) anser sig böra ansluta sig till denna uppfattning. Den saknar dock stöd i skriften och utgör en af de många försöken att betaga uppenbarelsens fakta deras öfvernaturliga karaktär. I v. 1 heter det uttryckligen, att Jesus skulle frestas af djäfvulen. Det var ock han, som, antagligen i gestalten af en ljusets ängel, personligen och i synlig gestalt öppnar kampen mot honom, som skulle nedslå hans gärningar. — *εἰ υἱὸσ κτλ.:* Du är ju Guds son. Huru kan du vara detta utan att bruka din makt. I stället lider du hungersnöd. Säg, att dessa stenar

varda bröd; bruka din sonrätt, hvilken ju är ingenting, om den icke begagnas! = Jesus skall bruka sin gudomsmakt för tillfredsställande af sina jordiska behof; hans messianitet skall användas till köttets förplägande. Frestelsen afser att bringa Jesus till afvikelse från sonställningen till Gud i bemärkelsen af ödmjuk och lydaktig trosställning och till tvifvel på sin sändning af Gud. Om denna kan och bör han göra sig förvissad genom det under, som frestaren föreslår honom. Jesus genomskådar den djupa listen i frestelsen och afvisar på det mest afgjorda sätt det djäfvulska förslaget (jfr 5 Mos. 8: 3). »Människan lefver icke allenast af bröd» o. s. v. Det är icke brödet såsom sådant, utan Guds ord och kraft, under vanliga färhållanden visserligen förmedlad af brödet, men äfven, när så behöfs, däraf oberoende, hvaraf människan lefver. Af denna spis har Jesus under de 40 dagarnes fasta lefvat, och just därföre att Guds vilja alltid är hans mat, vill och kan han icke själftaget bereda sig hjälp i en nöd, hvilken Guds råd sändt honom. Hans svar uttrycker den fullkomligaste tro på Gud, den renaste ödmjukhet i den mest obetingade öfverlåtenhet åt Faderns vilja. Därmed är frestaren afvisad.

Vv. 5—7. *τότε παραλαμβάνει*, tog honom med sig, icke såsom han skulle ha makt öfver Herren, men det hörde till Herrens kallelse att här vid lag låta sig af satan frestas, just såsom denne ville. Endast så kunde Jesu seger öfver fienden blifva höjd öfver hvarje tvifvel och motsägelse. — *πτερύγιον*, templets utsprång; ej fullt klart, hvad därmed förstås. Antingen torde menas själfva spetsen af templets tak, hvilket ej såsom vanligt i Österlandet var platt utan sluttande, eller säkert snarare den s. k. Salomos pelargång, som var belägen på östra sidan om templet. Den var takbetäckt, och under densamma låg i ett svindlande djup Josafats dal. — »Kasta dig utföre, ty» o. s. v.: »bevisa ditt sonskap hos Gud genom en handling, som på det afgjordaste uppenbarar, huru Gud bär och vårdar sig om dig; du skall ock genom detta underbara nedsväfvande från Jehovahs boning med ett slag inför folket bevisa dig såsom Messias». Herren skall leka

med sin makt, ställa sin messianska härlighet i fafängans tjänst och kalla sin Faders makt och omvårdnad till hjälp för utförande af en onyttigt pralande och uppseendeväckande gärning. Äfven här frestelse till afvikelse från lydnads- och lidandesvägen, men icke i otro, utan i trosöfvermod och andligt högmod. Språket, som frestaren citerar, är taget ur Ps. 91: 11, 12 och är falskt tillämpadt, ty däri talas om Guds omvårdnad om de troende under deras vandring pa rättfärdighetens väg. Här tillämpar frestaren det pa en viss yttre, själftagen gärning. — I sitt svar ställer Jesus skrift *jämte*, icke *emot* skrift. »Skriften förklarar sig själf». De ord i 5 Mos. 6: 16, som Herren anför, innebära just korrektivet mot fiendens falska skriftanvändning. Att påkalla och lita på Guds hjälp i verk och företag, hvartill man icke af Gud är kallad, det är att anställa ett det gudomliga majestätet kränkande försök att förmå Gud, att, var egenvilja till behag, göra ett undantag för sitt af hans högsta nad och vishet bestämda handlingssätt. Gud skall ställa sin makt i var själfviska viljas tjänst. Det är detta, som Herren kallar att fresta Gud.

V. 8—10. Hvilket berg här menas, är omöjligt att bestämma. *δείκνυσιν*, visade; tvifvelsutan icke i rent utvärtes afseende, ty det var ju omöjligt; icke heller genom nagon slags beskrifning, ty det strider mot ordalydelsen, men ej heller genom blotta fantasibilder, utan genom att framkalla för Herrens öga de olika världsrikena i yttre förbifarande bilder likasom i ett kaleidoskop. — *ταῦτα πάντα, κτλ.*: »allt detta» o. s. v. Djäfvulen kan med ett visst berättigande säga detta och gifva detta löfte, ty han är denna världens furste (Luk. 4: 6). Det är förslaget om att upprätta ett världsligt messiasrike, ett världsvälde af den största möjliga yttre makt och härlighet, sådant antikrist, Herrens sataniska motbild, en gång skall upprätta det. Där är icke den Gud utan den världsfursten hyllande människosonen konung. Frestelsen går ut på, att Herren skall förverkliga det falska messiasidealet, sådant det hägrade för den tidens judar. Han skall icke vandra den af Fadern bestämda vägen till den äkta messiashärligheten, för-

sakelsens och lidandets heliga offerväg, utan i stället kasta sig öfver världsväldet såsom ett rof. Djäfvulen vill ha Jesus till antikrist. — προσκυνήσῃς, tillbedja; skenbart en blott vördnadsbetygelse, i verkligheten en hyllning af djäfvulen såsom herre. I denna sista frestelse har frestaren uppenbarat sig såsom satan, Guds motståndare. Det sataniska högmodet med dess anspråk på att vara Gud har helt och hållet blottat honom. Därföre tillbakavisar Herren honom med ett ljungande: ὕπαγε. I 5 Mos. 10: 20 återfinnas de ord, med hvilka Jesus nedslår denna sista frestelse. — Såsom vi ha hört, är det genom den enfaldiga, ödmjuka och obetingade lydaktigheten under Guds ord, Herren tillbakakastar alla satans angrepp. Han mottager villigt på sitt hjärta frestarens skott, men de studsa maktlösa och oskadliga tillbaka från skölden af hans fullkomliga tro och lydnad. Såsom människa, med de vapen människan har att bruka i den andliga striden, har Herren segrat. Här träffade satan den, som i sin obefläckade rättfärdighet var starkare än han med all hans list och förförelsekonst. Satan är ej längre den starkaste i denna värld; Herrens rättfärdighet är den väldigaste makten. Satan är principielt utkastad ur sitt herradöme.

V. 11. »Då öfvergaf djäfvulen honom» — till en tid, såsom Lukas tillägger. Han återkom i de genom världen och människorna förmedlade frestelserna, af hvilka Herren under hela sin lefnad omgafs, men framför allt och i egentlig mening återkom han i Getsemane och på korset. *Då* använde han hela den förfärliga styrkan af sin makt att *plåga*, likasom han i öknen kommit med makten af sin förförelse, sin tjusande lockelse. I bägge fallen fann han i Kristus intet. — ἄγγελοι; änglarne gingo fram till Herren och tjänade honom, tvifvelsutan genom att bringa honom den föda, hvaraf han var i behof. Äfven under kampen i Getsemane stärktes han af en ängel. Äfven detta var väl ett lekamligt stärkande, utan hvilket Jesu kroppsliga varelse alldeles skulle hafva dukat under eller hans kroppskrafter uttömts och tillintetgjorts. I allmänhet förmedla icke Guds änglar andliga vederkvickelser. Det är Guds helige Andes verk.

Perikopens grundtanke kan sa uttryckas: *denna världens furste kommer till Jesus, men finner intet i honom, som just så bevisar sig vara »Guds lamm oskyldig»* (och den starkare, som öfvervunnit den starke); eller: *Jesu seger öfver satan, grundsegern öfver det onda till förlossning från mörkrets väldighet för hvar och en, som i tron mottager Jesu rättfärdighets segerkraft.*

Homiletiska vinkar. V. 1. Från dopet och vigningen med den helige Ande till öknen att hungra och frestas af djäfvulen, hvilken motsats! Men så är det ock med dem, som tillhöra Kristus under deras vandring i deras frälsares efterföljd; kraftigt fattade af nåden, innerligt hugsvalade, underbart beseglade genom Andens vittnesbörd (Rom 8: 16) och strax därpå oväntade svåra frestelser och mycken kamp. Men det är just pa detta sätt den undfångna kraften kommer i öfning, både på det att den troende ma sättas i tillfälle att adagalägga trohet och blifva skickliggjord för undfaende af rikare nåd. Stor nådebevisning, alltid atföljd af svara prof, det är regeln. — Jesus fördes af *Anden* i öknen. Hos honom intet själfvaldt steg; han lefde i sin Faders vilja, som han på ett ofelbart sätt förnam, och lika ofelbart lyder han den. Jesu kamp med satan var således Guds vilja. Den första frestelsen pa jorden, vara stamföräldrars, förde till nederlag och fördärf för hela människosläktet; Kristi frestelse och seger är syndafallets botande. Nu finns upprättelse, rättfärdighet och lif för alla människor. Den, som nu förblir i syndens och satans tjänst, är utan ursäkt. — Kristus är frestad i allting likasom vi, men utan synd. Så vet han då af egen mänsklig erfarenhet, huru en människa under utstående af satans anfall är till mods. Därföre kan han förbarma sig öfver oss i vår svaghet och nådefullt antaga sig oss. Slut dig i all nöd och frestelse blott nära intill honom, se på honom (Ebr. 12: 2), och håll dig, såsom han, till Guds ord! Med konungslig makt och öfversteprästerligt förbarmande skall han då omfatta dig, och ingenting skall blifva dig för svårt.

Vv. 2, 3. Huru kan ej vår själ höjas öfver allt jordiskt, ja, äfven öfver de verkliga timliga behofven, da den tillkommande världens krafter lifligt röra sig hos oss! Se pa Herren, huru han utan att känna hunger kunde i 40 dagar vara utan föda. Dock, såsom *han* äro icke *vi*. — Han fastade, då han var i begrepp att börja sin verksamhet Denna fasta var ett uttryck af hans fulla öfverlatenhet at hans verk under

död från allt, som ej därmed var förenligt, på samma gång den var en yttre bild af hans inre ställning under dessa dagar. Äfven vi kunde och borde mera, än hvad som vanligtvis sker, genom afhållsamhet kufva vår benägenhet för vällefnad, och särskildt vid viktigare tillfällen i vår lefnad iakttaga verklig fasta, på det att vi i vår ande må kunna så mycket kraftigare höja oss uppåt. Men intet gärningsväsen, inga själftagna späkningar! — Märk likheten mellan frestelsen i paradiset och Kristi frestelse! Till Eva hette det: »Skulle Gud hafva sagt»?, till Kristus: »Är du Guds son»? I bägge fallen försåtlig insinuation; i det förra, huruvida det vore tänkbart, att Gud skulle ha kunnat gifva ett så godtyckligt bud, som det att icke äta af ett träd; i det senare fallet, om det kunde vara tänkbart, att Gud skulle lämna Jesus i hunger och nöd utan utsikt till hjälp, om Jesus verkligen vore hans son, föremålet för hela hans välbehag. I bägge fallen drages sanningen och allvaret af Guds ord i tvifvelsmål. Gud kunde ej ha allvar med förbudet att äta af kunskapens träd; hans vittnesbörd om Kristus vid dopet motsäges allt för mycket af det sätt, hvarpå han sedan handlar med honom, för att det skulle vara sanning. I bägge fallen frestelse att förargas på, taga anstöt af Guds handlingssätt; frestelse till misstroende och otro. »Säg, att dessa stenar varda bröd» = skaffa dig den förvissning, du behöfver därom, att Guds vittnesbörd om dig är sanning; gör ett försök med din makt såsom Guds son, på det att din Faders vittnesbörd, om det verkligen blifvit gifvet, måtte vinna en härlig besegling. Hans ära kräfver det. Bottenlös list hos lögnens fader! — Ofta möta oss under vår vandring frestelser af liknande slag. »Du är i nöd; här hjälper icke orkeslös bidan efter Gud. Gör i kraft af din barnaskapsrätt ett försök att skaffa dig utgång. Är Gud verkligen med dig, så lyckas du, och du har med vunnen hjälp ock erhållit beviset på, att Herren är din Gud». Så kan det heta i våra tankar. Ve den, som låter sig snärjas och på köttets vägar söker skaffa sig hjälp i nöd!

V. 4. Huru himmelskt enfaldig är icke Frälsaren i allt och särskildt i sitt förhållande till sin Fader! Just i denna enfald är han oändligt vis och genomskådar ögonblickligen den sataniska listen. Så är i vårt förhållande till Gud endast enfalden vishet. Endast det i lydaktighet enfaldiga ögat ser rätt i gudomliga ting. När det gäller dem, då sitta våra ögon icke i hufvudet, utan i hjärtat. — Guds ord är vår spis både i andlig och lekamlig måtto. Dess kraft och välsig-

nelse är det närande i brödet. Pa Guds ord ha vi därföre att lefva. Den, som i rätt andligt sinne åtnjuter det lekamliga brödet, höjer det i visst afseende till sakramenterlig värdighet. — Lefva vi i allt på Guds råd och vilja, så skola vi kunna undvara lekamlig spis, om och då Gud försätter oss i en sådan belägenhet, att vi till en tid icke ha annat än Guds ord till bröd. Det skall uppehålla oss, så länge Gud vill, att vi skola vänta efter hans hjälpstund. — Att förblifva vid Guds tydliga ord och vilja i alla våra frestelser, därpå kommer det an. Inga klyftiga resonnemanger, intet mäklande! Det är skrifvet; — därmed punkt, och sedan hvarken till höger eller vänster. Så snart man med Eva börjar inlåta sig med frestaren och underhandla med frestelsen, är man förlorad. Därföre stadigt och fast vid ordet, skulle det än synas vårt köttsliga förstand aldrig sa besynnerligt.

Vv. 5—7. Frestaren begagnar Herrens i hans svar på det första förslaget uttryckta orubbliga tro pa Gud till utgangspunkt för den andra frestelsen. Han vill likasom slå Jesus med hans egna vapen. Till templet, det heliga rummet, för han Herren, och med heliga ord bemantlar han sin frestelse. — Han angriper den troende med hans tro, den helige med hans helighet, i det han söker förvandla såväl den ena som den andra till en snara. Det andliga öfvermodet och högmodet är just en trosfrestelse, dold under skenet af det nit, som rätt kraftigt vill genom allehanda i ögonen fallande gärningar skaffa Guds namn erkännande och beundran i den köttsliga världen. Men äfven denna giftiga pil afskjutes förgäfves. Hvarken *nedåt* i misstroende eller *uppåt* pa den självtagna, skrytsamma andlighetens tinnar förmar satan föra Guds helige. — Hvad vi än behöfva, ödmjukhet behöfva vi framförallt. Aldrig fick en frestelse rotfäste i en verkligt ödmjuk själ, under det att stora gåfvor ofta nog blefvo en snara för den icke i ödmjukhet öfvade. — »Herren din Gud skall du icke fresta»; det är motgiftet mot alla högtflygande tankar, som vilja förmå oss att utan kallelse gripa oss an med andliga vågstycken, naturligtvis under sken af, att det gäller kamp för Guds ära. Men huru ofta får ej Guds ord tjäna till täckmantel för i grunden köttsliga, egensinniga syften! Man gör upp för sig en plan. Sedan söker man likasom Guds bifall därtill. Man tillämpar Guds löften på förhallanden, för hvilka de icke äro gifna, och sa slår man omkring sig med bibelspråk och framvisar dem såsom en full-

makt från Gud att göra, såsom en lyster. — Var nykter! Af alla rus är det andliga det farligaste. På tinnarne af templet står ingen utan att svindla, och den, som svindlar, faller lätt och krossar sig i fallet. — Smal är Guds väg, men rak. Alla bivägar, syntes de än löpa parallelt med den, föra bort från Gud. Den raka vägen kräfver ett rätt, ett rakt sinne; ödmjukheten är hjärtats rätthet.

Vv. 8—10. Har djäfvulen misslyckats med sin list, så griper han likasom förtviflad till en sista utväg: satanisk oförskämdhet. Han begär tillbedjan af Guds son, ett erkännande af hans, djäfvulens, herreställning i världen, och för detta vill han öfverlåta sin makt åt Kristus. Är Herren icke mottaglig för misstrons och det andliga högmodets retelser, så torde han måhända, människa och belagd med den mänskliga naturens svaghet som han är, kunna vinnas genom världsärans och världsmaktens lockelser, isynnerhet som han på den sålunda för honom utvisade vägen skulle undgå korsets smälek och förbannelse. Han har ju rätt till herraväldet öfver världen, ty han är Sonen, arfvingen till allt; må han på den lättaste vägen ta sin rätt i besittning. Såsom på denna väg vorden världens herre, skall han utan lidande hafva »fyllt sin mission». — Denna frestelse förnyas hos oss, då vi förespegla oss, eller då någon annan förespeglar oss, att vi genom bruk af de vapen, som finnas i denna världens rustkammare, kunna och böra hjälpa fram Guds sak. »Man måste ta världen, sådan hon är. Genom eftergifvenhet i småsaker undgå vi motstånd och få fritt utrymme för vårt arbete. Genom att icke vara så alldeles nogräknade med medlen kunna vi vinna goda och stora ändamål. Man skall icke köra hufvudet i väggen, ty därmed krossar man blott sin egen panna och uträttar för öfrigt ingenting. Nej, vi skola vara kloka som ormar, beräkna, huru långt vi kunna komma med människorna. Därvid må vi stanna och ej begära något idealt. Gifva efter för envisa tycken, mot hvilka det ej lönar sig att strida, för att vinna, där något står att vinna, det vare vår regel» m. m. d. Så heter det ofta, och det är: »allt detta vill jag gifva dig, om du faller ned och tillbeder mig». — »Gå bort satan! Herren din Gud skall du tillbedja, och honom allena skall du tjäna», det är ordet här vid lag. Håll rent för din dörr! Guds vapen äro andliga. Genom renhet och sanning både i mål och medel skall striden vinnas och icke genom haltande på båda sidor, ty det är att tillbedja djäfvulen. — Begär icke yttre härlighet för Guds rike i denna tidsålder! Den är ringhetens och korsets tid. Lid och um-

gäll såsom en god Jesu Kristi stridsman, det är lystringsropet. Först lida med Kristus, sedan regera med honom.

V. 11. Djäfvulen måste vika för Kristi härskareord. Han hade för den gången uttömt sitt vapenförråd och hade således ingenting annat att göra än att gå sin väg. Icke alltid få Jesu vänner lida svarare frestelser. De ha hvilotider. När de manligen motstått i den onda dagen, måste frestaren såsom en slagen fiende bege sig bort. Dock endast »till en tid». Han kommer igen med andra vapen. Därföre vare ingen säker. Enskilda segrar böra bana väg för den fulländade segern, då fienden är så slagen, att han aldrig mer kan återkomma, men enskilda segrar äro inga bestämda panter på omöjligheten af slutligt nederlag. — Änglarne gingo fram och tjänade. Härligt ombyte! På rätta vägen undfår Jesus det, som satan ville att han skulle tillskansa sig på orätt väg. — Hvar och en som följer Herren i hans lydnad i frestelsestunden, skall få göra samma saliga erfarenhet som han.

Predikoutkast.

1.

Inl. Ebr. 2: 17, 18.

Ämne. **Den tröst och kraft, som rätta kristna hafva däraf, att Jesus är frestad i allting likasom vi, fast utan synd.**

I. **Att Jesus är frestad i allting likasom vi, dock utan synd.**

II. **Att detta länder till tröst och kraft för sanna kristna i deras frestelser.**

I.

1. *Jesus är frestad i allting.*

a) Hvarje frestelse, af hvad slag den än må vara, åsyftar att bringa människan till olydnad för Guds vilja.

b) Jesus blef, likasom våra första föräldrar, omedelbart af djäfvulen frestad att afvika från den lydnads- och lidandesväg, på hvilken han enligt Guds vilja skulle varda fullkomnad och en salighetsgrund för dem, som tro (Ebr. 5: 8, 9; Luk. 24: 26).

c) Han blef frestad i allting; särskildt i ökenfrestelsen till (1) tvifvel och misströstan = otro (v. 3); (2) till trosöfvermod (v. 6); (3) till ärelystnad och världskärlek (vv. 8, 9).

2. *Jesus frestades likasom vi.*

a) Visserligen icke af sin egen begärelse, ty någon sådan fanns icke hos honom, men likväl så, att han kände frestelsens till synd dragande kraft.

b) Frestelsen framställde för Frälsarens förstånd och hjärta synden såsom något både tillbörligt och godt, i det den föremålade honom en lätt utväg för förverkligande af det uppdrag, för hvilket Gud sändt honom i världen.

c) Jesus hade och brukade i frestelsen samma vapen, som stå oss till buds, och genomgick frestelsen utan att lita till sin gudomliga makt. (1) Han kämpade såsom en annan människa med Guds ord under vaksamhet (= fasta) och bön. (2) Han underkastade sig att låta sig af djäfvulen behandlas efter dennes behag, på det att intet skulle vara mot honom oförsökt, likasom vi i svåra stunder äro såsom lämnade i djäfvulens våld.

3. *Jesus var och förblef i frestelserna utan synd.*

a) Han upptäckte genast hvarje frestelses natur och genomskådade fullkomligt djäfvulens så väl bemantlade list.

b) Han motstod så genast frestelsen, att den aldrig fick tränga in i hans själ; han kände den, men såsom man känner det, när man beröres med glödgadt järn.

c) Han vann således fullkomlig seger och bevarade sig i fullkomlig lydnad för Gud, tills allt på korset var fullkomnadt.

II.

1. *Sanna kristna frestas att afvika från den väg, Gud anvisat dem i Kristi fotspår.*

a) Vägen i Jesu fotspår är hela det inre och yttre förhållande, som hör till tron på Jesus och lydnaden för hans ord.

b) Att afvika från denna väg frestas de (1) *omedelbart*, då tron angripes genom frestelser till *otro* = till öfvergifvande af det barnsliga förtroendet till Gud särskildt i tider af svår nöd; till *trosöfvermod* i själfbehaglig och egenkär förnöjelse öfver deras nådastånd och andliga gåfvor, som kan förleda dem att taga sig före det, hvartill de ej ha kallelse, men som lofvar dem andlig storhet; (2) *medelbart*, då de frestas till världssinne (1 Joh. 2: 15, 16).

c) Rätta kristna frestas både mera utifrån af världen och inifrån af sitt syndafördärf, som uppröres af djäfvulens och världens lockelser.

d) De äro nästan aldrig utan några slags frestelser, men det gifves dock särskilda frestelsestider = den onda dagen (Efes. 6: 13) då de framför allt få vara i strid. I synnerhet äger detta rum efter vunnen högre nådekraft (jfr v. 1 *då*, efter dopet).

2. *Rätta kristna ha i sin frestelsesnöd stor tröst däraf, att Kristus varit frestad i allting såsom de, ty däraf veta de, att han kan varkunna sig öfver deras svaghet.*

a) För rättsinniga kristna kännas frestelserna ej blott farliga, utan äfven pinsamma och nedslående, och de behöfva därföre en stark tröst för att kunna behålla sin förtröstan till Gud.

b) Tröst gifves dem ock af Hugsvalaren, den helige Ande, då de i stillhet blifva vid Guds ord och fasthålla dess löften.

c) Särskildt äro därvid Jesu frestelser dem till stor tröst, ty de säga dem, att (1) Jesus känner såväl frestelsernas styrka som människonaturens svaghet och har varkunnsamhet med dem, som frestas. (2) Han skall ej låta dem frestas öfver förmågan. (3) Han har gått före dem på frestelse- och lidandesvägen, och för hans väg behöfva de ej grufva sig.

d) Sålunda uppmuntras de att med förtröstan gå fram till nådens tron för att finna barmhärtighet och hjälp i rättan tid (Ebr. 4: 16).

3. *Att Jesus gått igenom frestelserna utan synd, är de trognas styrka, ty hans seger är deras seger.*

a) De troende ha del i Jesu seger, likasom af allt, hvad han förvärfvat, ty de ha del i och äga honom själf. (1) Herren har så fullkomligt öfvervunnit djäfvulen, att denne alldeles förlorat sin härskaremakt öfver dem, som stå i förening med sin frälsare och drifvas af hans Ande. (2) Jesu segerkraft tillflyter de troende, i samma mån de troget hålla sig till honom, och (3) därföre skola de öfvervinna all fiendens makt lika visst, som Kristus nedlagt honom.

b) Då därföre de troende få lida frestelser och äro trängda på alla sidor, så böra de ej betrakta sin ställning från synpunkten af sin egen svaghet, utan från synpunkten af Herrens seger och blott stadigt kämpa i hans kraft. Då är deras seger viss, äfven om de i anfäktningen skulle sållas såsom hvete (Luk. 22: 31, 32).

2.

Inl. Luk. 22: 28.

Ämne. **Jesu lärjungar med sin mästare i hans frestelser.**

I. Jesu frestelser.

II. Att Jesu lärjungar hafva att förblifva med honom i dessa hans frestelser.

I.

1. *Hvarföre skulle Jesus frestas?*

a) Jesus *kunde* frestas, ty han var sann människa, hade utblottat sig på sin gudomlighet och var i sin tjänareskepelse oss i allting lik utom i synden.

b) Han *måste* frestas i omedelbar personlig kamp med satan, om han eljest skulle kunna frälsa oss ur hans våld, ty först sedan han öfvervunnit och bundit den starke, kunde han fråntaga honom hans vapen och skifta hans rof.

c) Jesus måste frestas i *alla* frestelser likasom vi, ty funnes det blott ett enda fall, i hvilket han icke öfvervunnit satan, så kunde han icke i detta fall hjälpa oss.

2. *Huru blef Jesus frestad?*

a) Jesus frestades att akta såsom ett rof att vara Gud jämlik (Fil. 2: 6), och att, i st. f. att såsom Guds tjänare vandra i ödmjukt beroende af sin Fader, väntande äfven brödet af honom och i hans ordning, upphöja sig själf och bruka sin sonhärlighet för själfviska syften. »Säg att dessa stenar varda bröd» = lef och verka på ett sätt, som öfverensstämmer med din värdighet såsom Guds son; hungra och törsta icke; fasta, lid och umgäll icke, utan för ett lif i njutning och glädje.

b) Han frestades att missbruka sin härlighet såsom Guds son genom att bruka den såsom medel för egenvilliga kraft- och höghetsgärningar och därigenom vinna en själftagen bekräftelse på sitt sonskap hos Gud och hyllning af denna världen såsom Messias: »Kasta dig här utför»!

c) Han frestades att på ett mot Guds vilja och Guds rikes natur stridande sätt intaga sitt honom såsom Messias tillkommande världsvälde = att genom världsliga och köttsliga medel göra sig till en jordisk härskare: »tillbedja satan» = taga emot världsherradömet af Guds fiende genom att, såsom han, gå upprorsvägen till höghet och härlighet.

3. *Jesus har segrat i alla frestelser.*

a) Segrat för egen del (1) genom fullkomlig, ödmjuk tro på sin Fader; (2) genom den renaste lydnad under orubbligt förblifvande vid Guds ord; (3) genom att förblifva i tillbedjan af sin Fader.

b) Segrat för oss. (1) Han stod äfven i sina frestelser såsom vår målsman, kämpande med satan om herraväldet öfver våra själar. (2) Han har i sin person upprättat en rättfärdighet oss till godo, som är starkare än all synd och satans makt. (3) Hans seger är vår seger, då vi i tron sluta oss till honom och tillägna oss hans kraft, ty då skall satan icke ett ögonblick kunna behålla oss under sitt välde eller tvinga oss till någon synd.

II.

1. *Jesu lärjungar måste frestas, och de blifva ock frestade.*

a) Utan frestelse (lydnadsprof) kan ingen förnuftig varelse blifva och allraminst Jesu lärjungar. Endast på lydnadens väg kan man fullkomnas.

b) Jesu lärjungar blifva frestade i allt: af nöd (ehuru ej alltid af lekamlig nöd), af lycka, af världen, af sitt inneboende fördärf och omedelbart af satan.

c) Gud gör frestelserna, i det han icke låter andra frestelser drabba dem, än de. som äro nödiga för deras öfning, rening och förkofran.

d) De frestas bland annat (1) till misströstan och självhjälp i nödens tid, (2) till egenrättfärdigt förlitande på sitt nådastånd och till högmod på grund af sitt barnaskap och sina gåfvor; (3) att med köttsliga medel vinna det, som de endast på försakelsens väg hafva att af Gud undfå; i allmänhet till världsväsen (1 Joh. 2: 15, 16).

2. *Jesu lärjungar äro härvid med Jesus i hans frestelser, ty såsom han är deras föregångare på frestelses- och lydnadsvägen, så få de lida samma anfall af den onde som han, ehuru de icke såsom han därvid kunna vara utan synd.*

a) Jesu trognas frestelser äro i grunden desamma, som Kristus hade att bekämpa, eller att utbyta Guds väg mot köttets väg, Guds rike mot världen och härligheten hos Gud mot självtagen ära.

b) Framför allt äro de troende med sin frälsare i hans frestelser, då de få mycket lida med honom = lida för hans namns skull och tömma anfäktningens kalk, då Gud synes ha öfverlämnat dem åt djäfvulens raseri.

c) Ehuru de troende därvid icke såsom Jesus äro utan synd, i det de icke undgå att blifva befläckade af den orenhet, som frestelserna medföra, så äro de dock med Jesus, för så vidt det, de få utstå, kommer öfver dem på grund af deras gemenskap med honom.

3. *Jesu lärjungar förblifva med Herren i frestelsen, då de icke öfvergifva honom, utan segrande behålla tron och kvarstå i lydnaden för Guds vilja.*

a) Hålla sig fast vid Herren och hans ord i tron, alltid seende på hans nåd och barmhärtighet till att däri söka sin rättfärdighet och sin kraft.

b) Blifva vid hans väg, så att de med försakelse af sin egen vilja barnsligt lyda Gud, äfven då hans vägar äro dunkla och svåra.

c) Oupphörligt rena sig såsom han, deras frälsare, är ren (1 Joh. 3: 3).

3.

Ämne. **Kampen mellan det goda och onda i en kristens hjärta.**

1. *En kamp mellan tvifvel och tro (misströstan och förtröstan).*
2. *En kamp mellan förmätenhet och ödmjukhet.*
3. *En kamp mellan världslust och Guds kärlek (kärlek till Gud).*

(Harms, i Langes bibelverk).

4.

Ämne. **Kämpa rätt!**

1. *Känn din fiende!*
2. *Fatta och bruka de rätta vapnen!*
3. *Vackla icke (= gif icke i något afseende vika)!*
4. *Tänk på segerkronan!*

(Nebe)

5.

Ämne. **Strid och seger.**

1. *Ingen seger utan redlig strid.*
2. *Redlig strid förer ovillkorligen till seger.*

Andra söndagen i fastan.

(Reminiscere).

Denna söndag har i den katolska kyrkan till introitus ps. 25: 6, på latin så lydande: »Reminiscere miserationum tuarum»; däraf dess gamla namn: Reminiscere. Evangeliet på densamma handlar om den kananeiska kvinnan, och den idé, som ligger till grund för dess plats i kyrkoaret, torde kunna uttryckas så, att likasom Herren enligt den föregående söndagens evangelium för sin egen del öfvervunnit djäfvulen och framställt sig själf såsom det i alla afseenden obefläckade Guds lamm, så nedlägger han ock djäfvulens gärningar i människovärlden. Då likväl i berättelsen moderns tro, hennes kamp och seger i tron, intager första rummet, så måste till det nämnda momentet läggas, huru delaktigheten i Jesu seger öfver satan betingas af den tro, som ödmjukt och ovillkorligt gifver honom rätt i allt hans ord och låter allt, hvad Herren gör, sig behaga.

Text: Ev. Matt. 15: 21—28.

Exegetiska anmärkningar. Parallelställe är Mk. 7: 24—30, som meddelar några mindre väsentliga drag, som icke finnas hos Matteus.

Vv. 21, 22. *Καὶ ἐξελθὼν κτλ.* Jesus gick från den trakt vid Genesaret, där en sammanstötning ägt rum med fariseerna, hvilka stött sig därpå, att Jesus och hans lärjungar vid maltiderna icke iakttogo »fädernas stadgar» om handtvagning m. m., och af honom blifvit bestraffade för deras skrymtaktiga bokstafstjänst och åsidosättande af Guds bud för deras stadgars skull. Da fariseerna, däröfver förbittrade, stämplade

ondt emot honom, drog han sig undan till gränsen af Tyrus och Sidons landomrade. Af Mk. 7: 24 framgår, att Jesus ville vara fördold, att han således dragit sig undan dels för att undgå sina fienders illvilliga uppmärksamhet, dels för att finna någon ro och hvila. Huruvida han stannat inom Galileen vid själfva gränsen, eller han vandrat ett stycke in pa det syrofeniciska området, kan icke med visshet afgöras; antagligen ägde det senare förhållandet rum, alldenstund ändamålet med hans tillbakadragenhet väl sålunda var bäst tillgodosedt. — *καὶ ἰδού*, »och se»! Såsom vanligt, så ock här med detta lystringsord, antydning, att det följande är något beaktansvärdt. — En kananeisk kvinna = härstammande från landets genom israeliterna undanträngda urinvånare. Markus angifver, att hon var en grekisk kvinna, icke en judisk-hednisk sådan, från Syrofenicien, d. ä. från den del af Syrien, som bär namnet Fenicien. Hon hörde således till ett folk, som var »utan Israels borgerskap och utan löftets testamente» (Ef. 2: 12). Hon kom från sitt hem, då ryktet om Jesu ankomst nått till henne, och ropade om hjälp för sin af en ond ande hårdt plågade dotter. *ἐλέησόν με;* moderskärleken låter modern känna dotterns elände såsom hennes eget. Kvinnan hade tvifvelsutan antingen genom ryktet om Herren, eller därigenom att hon själf nagon gång hört hans ord och bevittnat hans undergärningar, fattat *tro* på honom. Kunskap om Israels förhoppningar med afseende på Herren fanns således också hos henne, och så kunde hon åkalla Jesus sasom »Davids son».

Anm. För första gången i våra högmässoevangelier möter oss här talet om de besatta, människor, som så råkat under en ond andemakts välde, att de blifvit för denne en boning (Matt. 12: 43—45), till hela sitt själslif behärskas af honom ända därhän, att han och den besatte tyckas hafva sammansmält till en personlighet. Sa t. ex. i synnerhet den besatte i Gergesenernas landsändar (Mk. 5: 1 ff.). Därmed följa då vansinne, raseri och nervsjukdomar af svåraste art. Men icke blott dessa olyckligas elände tillskrifves onda andar, äfven andra rent fysiska *sjukdomar*, lamhet, giktbrutenhet

(Luk. 13: 16), döfstumhet (Matt. 9: 32, 33). Hvad dessa senare störningar af kroppslifvet angår, kunna de ej i någon annan mening sägas af nya testamentet tillskrifvas demoniskt inflytande, än att de, såsom allt annat ondt, ha sin källa i den af satan i världen införda synden. Såsom han i Ebr. 2: 14 b. säges ha döden i sitt våld och således vara den, som påförer döden, emedan han förorsakat synden, hvars sold döden är, så är han af samma orsak sjukdomarnes upphofsman. Han är med ett ord endast en medelbar orsak till sjukdoms- och dödseländet i världen. Annorlunda med besattheten. Här är den onda andemakten omedelbart verksam. Den besatte är till kropp och själ hans plågade organ. Grunden till detta olycksaliga tillstånd kan, hvad de enskilda fallen angår, icke bestämmas, men så mycket synes vara klart, att de besatta icke äro att betrakta såsom föremål för en särskild Guds straffdom på grund af särskilda svåra synder och brott. De betraktas och behandlas alltid af Herren och apostlarna såsom olyckliga och icke såsom syndare framför andra. Däremot talar skriften om ett djäfvulens besittningstagande af en människa, som, utan att vara förenadt med fysiska och psykiska oordningar, beror på henne själf. Detta slag af besatthet består i viljans fullkomliga behärskande af satan till utförande af hans onda råd. Så var särskildt förhållandet med Judas (Luk. 22: 3; Joh. 13: 27).

Frågan är nu, om ej alla dessa föreställningar om en ond andevärlds inverkan på människorna, och det ända till besatthet, bero på en judisk vidskeplig folktro, och äro lika lätt förklarliga under en tid, hvilken hade så ringa kunskap om sjukdomarnes, särskildt nervsjukdomarnes, natur, som det vore barnsligt och oförnuftigt att i våra dagar antaga något dylikt. Hvad som här vid lag är förnuftigt eller icke, torde dock ej vara så alldeles lätt att afgöra, ty med all vår upplysning och vetenskap komma vi dock ej långt,när fråga blir om att tränga in på områden, som ligga högt öfver eller i viss mening djupt under vår för vår iakttagelse tillgängliga lifssfär. Det finns blott en, som har sett Gud, han, som var i himmelen äfven under sitt jordelif (Joh. 3: 13), och som i grund kände den fiende, hvars gärningar han var kommen att nedslå, vår herre Jesus Kristus. Och då han icke blott gentemot de besatta förhöll sig så, att han bekräftade den gängse föreställningen om orsaken till deras elände, utan äfven i sina enskilda undervisande samtal med sina lärjungar talar om besattheten såsom någonting verkligt (Matt. 10: 1, 8; Mk. 16: 17), så är det klart, att Herren själf i denna sjuk-

domsform såg en omedelbar verkan af den onda andemakten. Talet om att han af pedagogiska skäl skulle ha ackommoderat sig till folktrons vidskepliga inbillningar, tillvitar Kristus ett handlingssätt, som icke ens kan ifrågakomma hos en vanlig redlig människa, nämligen att för att vinna framgång åt ett företag bekräfta grundfördärfliga villfarelser. Och att Herren själf skulle varit fången i villfarelse i detta hänseende, det är ett antagande, som med ens tillintetgör hans auktoritet i andliga ting och därmed hela kristendomen. Det står således fast, att det gifves ett den onda andevärldens inflytande på människorna af lika egendomlig som fruktansvärd art, att satans makt i denna värld kan under vissa, ej närmare bestämbara, förhållanden göra sig gällande på det fysiskt-psykiska området på ett sätt, som medför demoniskt vansinne af den våldsammaste art äfvensom andra ytterligt svåra rubbningar i hela den mänskliga organismen.

Att sådana uppenbarelser af mörkrets makt, som möta oss i besattheten, på Kristi tid voro ganska vanliga, det må för öfrigt icke väcka vår förundran, enär å ena sidan satans makt på jorden då nått sin höjd, och å andra sidan Guds rike i Kristus bröt in med öfverväldigande kraft. I andliga brytningstider framträda alltid ytterligheterna af ondt och godt i skarpa motsatser till hvarandra, och framför allt ägde detta rum i denna den mest djupgående och afgörande brytningstid i människosläktets historia. Dock må man ej af den omständigheten, att egentlig besatthet numera ej synes förekomma, sluta till, att den tillhört en förfluten tid för att aldrig mer återkomma. I samma mån motsatserna mellan Kristus och satan, Guds rike och djäfvulens rike, skärpas och vinna i intensitet, komma säkerligen liknande företeelser att framträda. I våra dagar saknas ej heller tecken till att en likhet i detta hänseende med Kristi tid tillstundar. Icke blott vansinnet tilltar i oroväckande grad, utan vansinnets former synas ofta nog vara sådana, att man knappt kan undgå att tänka på ett demoniskt inflytande.

Vv. 23, 24. Jesu tystnad vid den arma kvinnans böne-rop har sin förklaring i v. 24. Hans sändning gällde icke hedningarne; hans vandring till Tyrus' och Sidons landsändar hade icke heller till syftemål att bringa evangelium till dessa trakter. Han tiger, ty han har ingenting att svara. Huruvida han skall komma att svara kvinnan efter hennes åstundan, lämnas tillsvidare därhän. Det kommer att bero på

henne själf, om Herren för hennes skull kan göra ett undantag från den regel, som bestämde gränserna för hans verksamhet. Tron kan verka det utomordentliga; den kan ock berättiga Herren till att taga ett steg utom sitt egentliga verksamhetsområde, ty den äkta tron träffar alltid Guds vilja. Så blir undantaget regel. — Värd att akta på är emellertid Herrens noggranna trohet mot sin sändning äfven i det, som hör till de minsta detaljer. Och än mer, denna trohet synes här föranleda till obarmhärtighet. Skall då den arma människan blifva ohulpen bara därföre, att hon ej är judinna? Tvifvelsutan, om hon ej genom sin tro kan bevisa sig vara en rätt israelit. — Jesus var ej sänd för att omedelbart afhjälpa *all* nöd (t. ex. fattigdomen), och hvar och en af oss är ej heller kallad att förbättra allt. — Lärjungarne bedja för kvinnan, dock ej direkt, att Herren skall höra hennes bön, utan att han efter sin vishet på något sätt skall skilja henne från dem. Det är, som om de tvekade att medlidsamt lägga sig ut för henne. Detta kanske just därföre, att hon var en hednisk kvinna. — Herrens svar synes afskära allt hopp för kvinnan, på samma gång det angifver skälet till hans tystnad. Han *kan* icke utan vidare höra kvinnans bön. Hans kallelseområde var begränsadt till Israel. Först sedan dess förlorade får blifvit uppsökta, skulle ordningen komma till hedningarne. Detta var Guds vilja, och intet steg vid sidan af den kunde han, som var kommen att göra denna vilja, taga.

Vv. 25, 26. *ἡ δὲ ἐλθοῦσα κτλ.* Kvinnan kom och tillbad honom = kastade sig ned för Herren med ansiktet vändt mot jorden. »Herre hjälp mig»; ett kort bönerop och kort just därföre, att nöden var så stor. Det är denna nöd, som gifver kvinnan mod och uthållighet under omständigheter, hvilka synas alldeles tröstlösa. Då hon vet och är öfvertygad om, att Jesus *kan* hjälpa henne, så skyr hon intet, inga mödor, ingen skenbart hård behandling, för att afvinna honom hjälpen. Äfven här finna vi i högsta intensitet detta trons: »*Vill* du, så *kan* du». Men huru annorlunda Herrens handlingssätt här än i Matt. 8: 2! Dock endast skenbart. — »Det är icke passande» o. s. v. Markus har fullständigare:

»Låt barnen först varda mättade, ty det är orätt att taga brödet från barnen och gifva det åt hundarne». Judarne voro i jämförelse med hedningarne barn; de hade såsom Guds folk stora företrädesrättigheter, men icke på grund af egen förtjänst utan genom utkorelse af nåd. Därföre kallas de barn, adopterade barn, hvilka ha och njuta sina förmåner på grund af den dem tilldelade ställningen och icke på grund af någon genom tjänstbevisning förvärfvad rättighet. Hedningarne åter kallas hundar, *κυνάρια*, eg. små hundar; icke sådana, som i halfvildt tillstånd och liknande glupska rofdjur springa omkring på gatorna i de österländska städerna. Uttrycket är således förmildradt: de små hundarne, hushundarne, få t. o. m. nalkas barnens bord och upphämta därifrån fallande smulor. Kvinnans svar motsvarar således lika mycket de vanliga förhållandena, som det är sinnrikt. — För öfrigt ansågos hundarne och anses i Österlandet ännu i dag såsom orena djur. — Herrens ord synas strängt afvisande; dock innehålla de icke ett bestämdt afslag. Men Herren har dock, såsom alltid, fullt allvar med hvad han säger: hedningarna äro *tills vidare* de förkastade, de icke utkorade, och ha därföre ej mera rätt till den i första hand åt Israel sända nåden, än småhundarne ha någon rätt i huset. Jesu ord äro alltså icke blott och bart dikterade af pedagogiska skäl med afseende på kvinnan. De frånkänna henne fastmera hvarje rätt till hjälp och innebära ett tillbakavisande af hennes bön, för så vidt hon vid sin vädjan till Herrens barmhärtighet ville likasom ställa sig på samma linje som andra hjälpsökande af Israels hus. Det kommer nu an på henne själf, huruvida det skall blifva Herren möjligt att höra hennes bön. Och hon förstår Herren i kraft af denna underbara instinkt, som den äkta tron, isynnerhet hos en kvinna, har.

Vv. 27, 28. *Ναὶ κύριε; καὶ γὰρ κτλ.* »Ja, Herre; ty också hundarne» o. s. v. Luther öfversätter: »dock likväl äta hundarne» o. s. v. Om icke ordagrant, så tvifvelsutan dock enligt meningen rätt. — Kvinnan förvandlar i visheten, ödmjukheten och innerligheten af sin bergförsättande tro Herrens

afslag till ett löfte. Hon böjer sig ödmjukt under den harda sanningen, erkänner villigt sin rättslöshet i fråga om den begärda hjälpen, ställer sig, läggande sitt hufvud i stoftet, på den henne anvisade ståndpunkten, och från *denna* frambär hon nu sin bön, med ödmjuk frimodighet framhållande, huru just denna ständpunkt berättigar henne — visserligen ej i bemärkelsen af rättsanspråk, utan i bemärkelsen af hvad under sådana förhållanden goda människor utan tvekan pläga göra — att få sin bön hörd. Hennes tillvägagående är ett trons mästerstycke, och det är hennes nöd, hennes djupa kärlek till den olyckliga dottern, som förser henne med dessa Herren ofelbart öfvervinnande vapen. — *ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις:* »O, kvinna, stor är din tro»! Orden genomklingas af en glad förundran öfver denna hedniska kvinnas tro (jfr Matt. 8: 10), som sålunda får det mest ärofulla erkännande. Och detta äfven med gärning: hennes bön blir hörd. Hon får, som hon *vill;* det är, som om hennes vilja varit starkare än Herrens och har besegrat honom (jfr Luk. 18: 1—8). Markus har: »För det ordets skull, gå! Den onde anden har gått ut från din dotter». Alltså, kvinnans ord ha, just emedan de icke blott ansluta sig till, utan rent af sammanfalla med Jesu ord till henne, skaffat henne bönhörelse. Och det kunde ju ej vara annat. Jesus har i helig trohet förblifvit inom de för honom utstakade gränserna; han har icke tagit något bröd från barnen och gifvit det åt någon hund, någon obehörig; han har blott tillåtit en människa, som gärna i jämförelse med Israels högt benadade folk vill vara en hund, att få en hunds rätt till några smulor från barnens rika bord, och han vet, att han just så handlat i öfverensstämmelse med sin Faders vilja. Ty denna vilja är, att också hundarne skola erhålla det, han åt dem enligt sin skapelseordning bestämt, eller att äfven hednasjälar skola undfå något af Israels välsignelse, då de, i ödmjuk erkänsla af att de icke äga Israels rätt till den, begära såsom en nådegåfva det, som självfva det afundsjuka Israel icke kan och vill af sitt öfverflöd neka dem. — Kvinnans dotter blef ögonblickligen helbrägda. Så framstår Herren i sitt öfver all fiendens makt triumferande

majestät. Guds ord, sammanmängdt med tron, är idel kraft och känner icke till några omöjligheter.

Ses vår perikop från synpunkten af den idé, den representerar i kyrkoåret, så torde dess *homiletiska grundtanke* blifva denna: *Jesu Kristi seger öfver satan, uppenbarad däri, att han i samma mån tager ifrån honom hans byten, som hans nåd och frälsningskraft sökes och mottages i en tro af äkta slag.* — Då likväl kvinnans tro framför allt annat i texten framhålles, så kan man ock från synpunkten af denna tro så angifva grundtanken: *Den väldigaste kraft på jorden är den ödmjuka tro, som, utan att akta något hinder, tränger fram till Herren och binder honom vid hans eget ord och löfte, ty efter den böjer Herren i nåd sina vägar med oss och gifver oss, hvad vårt hjärta begär.*

Homiletiska vinkar. V. 21. Jesus drog sig undan sina fienders försat, men ock från striderna med dem. Det förra icke af rädsla, utan emedan hans tid ännu icke var kommen, det senare, emedan han älskade friden och bekämpade människornas ondska och fördomar icke för stridens utan för sanningens skull. Äfven i detta hänseende har han efterlämnat fotspår, som vi hafva att efterfölja. Gentemot världens bitterhet gäller det att lika mycket undfly det utmanande, trotsiga nitets som räddhågans faror. Den, som i allt söker ta vara på Guds vilja och ära, utan att taga sitt eget med i beräkning, träffar säkerligen härvid som i allt annat det rätta. Bekänn Herren under alla omständigheter, och låt aldrig udda vara jämnt i ditt förhållande till en värld, som, hon må smeka eller hota, alltid är fientlig mot sanningen, men reta ej heller ondskan genom detta köttsligt stridslystna väsen, som understundom gifver sig sken att vara just det äkta, heliga kristusnitet! Älska sanning och frid i oupplöslig förening med hvarandra! I det du utan fruktan bekänner den förra, så låt en saktmodig ande bevara dig från att fördärfva den senare! Vår strid skall vara ett lidande för sanningens skull och icke ett köttsligt ordgräl. Huru många djupa andliga skador skulle ej uteblifva, om vi vandrade i sann guds*fruktan* och ägde och ådagalade den heliga försynthet, hvilken präglar deras personer, som i allt vandra såsom inför Guds ansikte. Det sanna modet och bekännelsefrimodigheten adlas däraf.

V. 22. Mycket hade väl ej den kananeiska kvinnan hört och förnummit om Kristi nåd och kraft, men det hon fatt, bevarade hon i sitt hjärta. Så kom nöden. Då väcktes till lif och verksamhet den kunskap, hon erhållit. Hon kom och ropade till Herren. Nöden var den piska, som dref henne fram; hennes tro visade henne, till hvem hon skulle gå, och huru hon skulle gå. Må hon blifva vår läromästare! Att veta mycket om Kristus, därpå kommer det ej an, men väl *huru* vi veta något om honom. Att det vi veta får sjunka ner i vårt hjärtedjup och där blifva en andlig skatt, att vår kunskap blir omsatt genom tron till en andekraftig sanning, till en oss behärskande lifsmakt, därpå beror allt. Och den af Gud tillskickade nöden är eller åtminstone bör därvid blifva till stor hjälp. Huru mången, som under ljusa och sorgfria dagar aldrig *gjorde* den sanning, han med sitt förstånd fattat, och hvilken han skänkt ett visserligen icke skrymtaktigt, men matt och kraftlöst bifall, har icke nöden lärt att göra sig andligen till godo det inhämtade och så drifvits till en bön, i hvilken han inlade hela sin själ! Och väl, där så sker. — Nöd lär bedja, och bönen öfvergår till rop, i samma mån den är tryckande. Men icke nöden ensam, utan nöden och Guds ord, upptaget i hjärtat, drifver till Herren såsom den enda hjälpen. — Kvinnans nöd var egentligen ej hennes, utan hennes dotters, men moderskärleken gjorde den i den grad till kvinnans egen nöd, att den af henne säkert kändes mycket djupare än af den plågade flickan själf. Sådan är kärlekens art. Den förenar mig med den jag älskar, försätter mig i hans läge, så att jag känner med honom, kämpar, lider, ängslas eller glädjes med honom. Ett uttryck häraf är förbönen. Där denna är innerlig och allvarlig, är den en kärlekens härliga frukt och en dess bevisning, ofta mera verklig än allehanda yttre verk och gärningar. — Att bedja *för* och *med* hvarandra är ett kraf, som kärleken ställer på oss, och som ock fylles, i samma mån vi känna oss förenade i samma tro på och kärlek till Gud. Och då vi så bedja, växer enheten i anden oss emellan. Det verksammaste medel mot söndringar är den stadiga, ömsesidiga förbönen. — Djäfvulens kväljande! Huru stor är ej satans genom synden vunna makt på jorden! Huru många och djupa kval bereder han icke de arma människobarnen, vare sig de äro hans villiga tjänare, eller de hafva blifvit uttagna från hans väldighet! De förra gisslar han med deras lustar och drifver dem omkring i en hvirfvel, till dess han störtar dem i namnlöst elände, de senare ansätter han oupphörligt med sina glödande pilar. Det pin-

samma minnet af gamla synder, det inre fördärfvets upprörande, dödens förskräckelse, se där några af hans tortyrredskap. Eländet i världen är i själfva verket så stort, att man ej så mycket kan undra på den mans yttrande till en vän, som påstod sig omöjligen kunna tro på djäfvulens tillvaro. Han yttrade nämligen: Jag åter har mycket lätt att tro på djäfvulen, men svårt att tro på Gud».

V. 23. Herren tiger till den nödställda moderns bön. Hans tystnad är svar, och det på en gång ett afvisande och ett upptagande. Afvisande, ty hennes bön kan icke utan vidare och obetingadt höras; upptagande, om och då kvinnan finner sig vid villkoret för bönhörelsen. Så ock i allmänhet. Herren svarar icke alltid genast på våra böner. Hvarföre? Ty vår bön är icke sådan, att den *kan* så där genast undfå svar och blifva hörd. Vi kalla ofta det bön, som ingenting annat är än ett matt uttryck af allehanda andliga och timliga önskningar. Men den verkliga bönen har *hela hjärtat* i sig, *hela* viljan, *hela* själens oafvisliga och öfvermåttan energiska åstundan. Herrens tystnad, som afser att fördjupa bönen, så att den blir, hvad den bör blifva, är ett afslag, så länge bönen endast är det, som den från början var, på sin höjd en svag ansats till bön. Endast den verkligen *behöfvande* undfår hjälp af Gud. — Men profvet för kvinnan var svårt. Huru måste ej denna kalla tystnad ha skurit henne in i själen och förhöjt hennes ångest. Men så skall det vara. Kristendomen är ingen lek. Det behöfs mycken förödmjukelse, innan själen blir mogen för hjälpen. — »Skilj henne ifrån oss!» En förbön af lärjungarne af ganska tvifvelaktigt värde. Detta liknöjda, kanske halft missnöjda förebedjande för att slippa en besvärlig efterhängsenhet! Sådan är ofta vår s. k. barmhärtighet. Vi äro icke utan allt deltagande, men i grunden är det mera den plåga, vi erfara af vår nästas nöd och jämmer, än verklig kärlek, som beveker oss att göra något för honom. Och ofta äro våra förböner af samma kraftlösa halt. Äfven här besannas då det ordet: »I bedjen och fån icke, ty i bedjen illa». — Blir däremot vår förbön sådan som den kananeiska kvinnans, skola vi ock vinna det, hon vann.

V. 24. »Jag är icke utsänd» o. s. v. Detta är orsaken till Jesu tystnad: *han har intet att gifva* (jfr exeg. anm.). Ett nytt, ännu svårare prof för den bedjande. Dock, hon förstår saken, såsom vi se i nästa vers. Nog kände Herren medlidande med den arma modern, men detta hindrar honom ej att förhålla sig tillbakavisande mot henne. Han går

sin Faders viljas väg, och den sammanfaller visst icke alltid med den, som mänsklig känsla och välmening utstakar. Äfven i detta fall äro Guds tankar icke våra tankar. Vi böra då noga gifva akt på Guds tankar, lära oss förstå dem och så följa dem. Men därtill komma vi ej genom vanligt studerande. Endast en fortfarande, djup bekantskap med Gud, vunnen under ett umgänge med honom i redlig öfverlatenhet åt hans ledning, kan gifva oss detta sant andliga förstånd, som är vida upphöjdt öfver det naturliga tänkandet. — Märkligt, att Herren här talar så erkännande om Israels höga företräden, under det att han eljest icke sparar på bestraffningar för dess otro och gudlöshet samt förkunnar det Guds fruktansvärda domar. *Till* Israel talade Herren strängt; *om* Israel för de utanförstående talar han ej blott skonsamt och mildt; hans ord klinga ärofullt för Israel. Hämta däraf lärdom! Guds tjänare ha att tala strängt *till* kyrkan och icke skona hennes synder, men när de tala *om* henne inför dem, som med förnöjelse höra henne nedsättas, då måste tonen förändras. Icke så, att hennes skröpligheter skola förnekas, men så, att hvad Herren gjort med och gifvit henne, skall beprisas. I bägge fallen talar man sanning, såsom ju sanning och endast sanning alltid måste talas. Men den, som alltid blott framhåller sanningens *ena* sida, han talar just därföre *icke* sanning. Sanningen själf kräfver emellertid att den ena gången blifva framhållen från den ena och en annan gång från den andra sidan. Huru skall man då veta, om man skall framhålla det ena eller det andra här vid lag? Man har blott att betänka, hvad som länder till sann uppbyggelse i tron eller öfverensstämmer med den heliga kärlekens lag: detta är det afgörande. Och det uppbyggande och för själen gagneliga, det är alltid det för köttet och egenhetsväsendet förödmjukande.

V. 25. »Men hon kom» o. s. v. Ja, det hjälper icke. Kvinnan låter ej afspisa sig; hon *måste* fram till Herren och tänker väl blifva liggande för hans fötter, till dess han förbarmar sig. Den *verkliga* nöden drifver att försöka äfven det skenbart omöjliga. — När en själ under syndens och dödens förskräckelser pressas af ängslan för ohjälplig undergång, ja, då undan med allt, t. o. m. med Guds egen heliga lag, bort äfven med allt afseende på Herrens skenbara motvilja att hjälpa — jag *måste* till honom och få hans frälsning, ty *jag vill och kan icke förgås!* — Icke en sjuklig, känslosam klagan öfver eländet, som mycket väl kan stå tillsammans med ett underfundigt fasthängande vid det, som

dock måste släppas, om hjälp skall fås, utan ett, man kunde nästan säga, våldsamt framträngande till Jesu fötter är det, som här behöfs. — »Herre, hjälp mig»! — »Gud, miskunda dig öfver mig, syndare»! (Luk. 18: 13), dessa bägge bönerop äro just de rätta uttrycken för detta framträngande till nådens tron.

Vv. 26, 27. »Barn» — »hund»! Hvilken förkrossande stränghet i denna motställning, och det af honom, af barmhärtighetens Herre, gentemot en öfvermåttan ångestfull moder! Men den gudomliga barmhärtigheten är intet pjunk. Den är alltigenom buren af heligheten och sanningen och meddelar sig endast åt den, som gifver sanningen i hela dess stränghet rätt. Men just därföre helar den grundligt. Den är icke en kvacksalfvare och lägger icke plåster på ett kräftsår för att blott för tillfället skaffa den lidande en bedräglig lisa. Den griper skoningslöst till operationsknifven och tvekar ej att skära djupt in. Men för den, som låter detta ske, förvandlar den sig snart till den mildaste och ljufvaste balsam. — Här föreläggges emellertid kvinnan det allra svaraste prof; här går döden öfver hennes inre, naturliga människa, och nu gäller det, om hon förstår trons hemlighet och därmed äfven Herrens vägar, samt vet att finna sig vid dem. Och hon gör både det ena och det andra. Hon intar utan gensägelse den plats, Herrens stränga ord anvisa henne (jfr ex. anm.), och gör därifrån sin bönerätt gällande. Detta är att vara af sanningen, ty det vill ju ingenting annat säga, än att man känner och villigt intar den standpunkt inför Gud, som enligt Guds majestät och ens eget väsen såsom en skapad varelse, hvilken är intet och kan intet utom Gud samt inför honom aldrig kan ha eller förskaffa sig några rättsanspråk, tillkommer en. Och det är detta, som kvinnan gör. Hon går in på att vara intet, på det att Herren skall vara allt, hon afstår från allt, hvad anspråk heter, och begär blott dens rätt, som ingen rätt har, tiggarens, och så kastar hon sig för Jesu fötter, och där förblir hon, till dess han förbarmar sig. Och han, han *kan* ej komma henne förbi, och det så mycket mindre, som den bedjande har förstått att binda honom med hans eget ord, just det enda, hvarmed han kan bindas. Detta är tro af äkta slag, ej denna godtköpstro, som är en sammansättning af önskningar, andliga intryck och ett visst bifall till sanningen, hvarvid människan visserligen säger: »Jag tror», men icke har någon vidare kraft af sin tro, än att hon menar sig skola blifva salig för Jesu skull och för resten bekymrar sig just om ingenting. — En tro, som ej kommit till stånd under

inre förödmjukelse och kamp med Herren, duger icke mycket till, låt vara, att människan kan nödtorftigt hjälpa sig fram med den, så länge icke nöd är på färde. — Släpp blott aldrig din frälsare! Det må synas bära eller brista, det må synas dig på grund af hans eget ord vara en afgjord sak, att du är och blir förkastad; släpp honom icke ändå! Kommer du i så djup nöd, att du tycker det vara alldeles klart, att du måste bli fördömd, så låt det så vara för dig, att om du skall till helvetet, så skall du åtminstone dit bedjande — och sannerligen! förr än du vet ordet af, och på den stund och det sätt, du minst förmodar, skall du vara frälst. Och när du då hör Herrens ord med dess frigörande nådeförsäkran i ditt hjärta, samt skådar tillbaka på den väg, på hvilken du blifvit förd, så skall du finna, att *allt* var nåd och sanning, och att du blifvit skött just så, som du behöft, och för allt skall du prisa Gud.

V. 28. Härliga vittnesbörd, härliga slut på en svår kamp! Så gifver Herren mer, än vi kunna begära eller tänka. Kvinnan får den hjälp, hon söker, men ock vida mer: en genomluttrad tro, en arfvedel med Guds Israel och icke blott en smula från dess bord.

Predikoutkast.

1.

Inl. 1 Mos. 32: 26.

Ämne. **Trons kamp med Herren.**

1. *Då en människa stadigt söker Herrens ansikte och med redlig frälsningsangelägenhet håller sig till Jesus såsom den enda hjälpen, då tror hon.*

a) Det är ett misstag att mena, att tron till sitt egentliga väsen är den af nådeförsäkran vunna vissheten om och den saliga förnimmelsen af barnaskapet hos Gud.

b) Tron är fastmera hjärtats innerliga och odelade förtröstan på Jesus Kristus; hjärtats hängande vid honom såsom den enda hjälpen.

c) Då därföre en människa med innerligt och uthållande frälsningsbegär söker sin frälsare för att tillägna sig honom, få del af honom och blifva af honom renad från sina synder, då tror hon, om ock hon ännu ej funnit trons hvila i Kristus.

2. *Tron får kämpa med Herren, innan hon får erfara hans nådehjälp.*

a) I samma mån syndanöden är stor, blir ock angelägenheten om att få barmhärtighet brinnande.

b) Då hjälpen därvid sökes hos Herren, så är den visserligen säker, men icke därföre genast meddelad och af människan förnummen. Herren fördöljer fastmera vanligen till en tid sitt ansikte: (1) inga förnimbara bönesvar; (2) bestämdt afvisande, (3) strängt nedslående behandling får människan i stället erfara.

c) Detta därföre, att hennes hjärta behöfver tillredas för nåden, innan den kan undfås. (1) Det fördärfliga slagget af egenrättfärdighet, andliga anspråk och egenvilja måste bort från den uppspirande tron, om den verkligen skall kunna fatta Kristus såsom den *enda* hjälpen. (2) Den sannskyldiga, djupa andens fattigdom måste komma till stånd, om Herren skall kunna uppfylla hjärtat med sin nådesrikedom.

3. *Trons kamp, som synes afse öfvervinnandet af Herren, kännetecknas af ett allt ifrigare och innerligare framträngande till honom under uppgifvande af allt eget.*

a) Då Herren tiger, ropar det troende hjärtat desto mer.

b) Då Herren svarar afvisande, tränger sig den troende med sina förlägna bönerop allt närmare till honom.

c) Då Herren med skenbar hårdhet synes stöta den kämpande själen ifrån sig genom att, i stället för uppmuntran, låta henne djupt känna sin ovärdighet, så ödmjukar hon sig dess mer, i det hon villigt böjer sig under hans tuktande dom och förstår att vända äfven hans strängaste ord till ett löfte och till en grund för sitt hopp och sin bön.

d) Härvid synes det, som om trons kamp afsåge ett verkligt öfvervinnande af en motvilja hos Herren, men i grunden är det dock Herren, som kämpar med själen för att helt öfvervinna henne, böja henne under den hälsosamma sanningen och just sålunda hjälpa henne.

4. *Trons kamp medför alltid seger, där den föres med tålamod, och segern medför delaktigheten af Herren och hans nådefulla hjälp.*

a) Herren själf är segerns pris; gemenskapen med honom målet för trons åstundan.

b) Hos och med Herren är hjälp i all nöd, som viker, så snart Herren med sitt nådesgoda mottages i hjärtat. (1) Nöden

borttages såsom sådan, då all känsla af densamma viker och hjärtat känner sig förlossadt och frigjordt från allt tvång, all plåga och i stället uppfylles af Guds frid. (2) Men nöden kan ock borttagas så, att den väl får blifva kvar såsom ett yttre läge, men försvinner såsom bitter plåga, då människans hjärta så höjes öfver den, att hon finner den lätt. (Särskildt gäller detta i fråga om nöd, som härflyter af yttre omständigheter, fattigdom, sjukdom, människors ondska m. m.).

c) Denna seger är alltid viss, blott trons kamp föres med allt tålamod. (1) Den är viss; Herrens löften äro därför en borgen. (2) Det är Herrens lust och välbehag att på detta sätt blifva öfvervunnen af vanmäktiga syndare. (3) Erfarenheten hos alla dem, som vandrat och vandra trons väg, bekräftar det. (4) Hvar och en troende skall få erfara det, blott han håller ut i tålamod och bön.

2.

Inl. Mk. 10: 51. Herren frågar efter människans *vilja*, då hon söker hans hjälp. *Hvad* hon önskar och vill, kommer härvid i betraktande lika mycket, som *huru* hon önskar och vill det, som hon vill. Herrens handlingssätt med henne bestämmes däraf.

Ämne. **Om Gud skall låta oss vederfaras det, som vi vilja, måste vi först låta oss vederfaras det, som Gud vill.**

1. *Många olika önskningar kunna människorna hysa, mycket olika ting kunna de vilja, men alla vilja dock i hufvudsaken detsamma: att blifva lyckliga. Detta innefattar åstundan*

a) att varda förskonade från eller räddning ur nöd och fara;

b) tillfredsställelse af alla behof; glädje.

2. *Alla få ock kungöra sitt begär inför Gud med bön, åkallan och tacksägelse.*

a) En bön om uppfyllande af rent brottsliga begär och önskningar är en hädelse och kan icke frambäras till Gud.

b) Men allt, som icke i sig självt är ondt, kan och får människan göra till ett böneämne.

3. *Det, som Gud vill med en människa, är i en mening detsamma, som hon själf vill: Gud vill hennes lycka = salighet.*

a) Till lycksalighet har Gud skapat människan, och sedan hon förspillt den henne ursprungligen meddelade lyckan i Guds gemenskap, har han i Jesus Kristus åter beredt henne lycksalighet.

b) Gud vill ock i Kristus och genom honom meddela människan, hvad hon till salighet har af nöden: (1) hjälp och räddning från allt ondt; (2) sann hjärtemättnad, tillfredsställelse och glädje.

4. *Men Guds vilja och människans vilja äro motsatta i fråga om hvad verklig lycka och glädje är och om vägen till dess undfående.*

a) Den naturliga människan söker lyckan utom Gud i ett ostördt njutande af denna världens goda.

b) Den blott uppväckta människan menar, att kunde hon blott slippa känslan af synd och ej behöfva gå i fruktan för den eviga fördömelsen, så vore hon lycklig.

c) Men Gud vill göra människan lycklig genom att upptaga henne i sin gemenskap; (1) rena henne från synden, som är hennes enda egentliga olycka; (2) meddela henne sitt eget lif genom att upptaga henne i sin gemenskap och så gifva henne den frid, som är den sanna lyckan, början till den eviga saligheten i himmelen.

5. *Skall Gud göra det, som människan vill, då måste först hennes vilja vika för hans.*

a) Hon måste låta sig behaga att erfara nöd, på det hon måtte blifva angelägen om Guds hjälp.

b) Hon måste finna sig vid att få sina köttsliga böjelser och önskningar krossade.

c) Hon måste afkläda sig all naturlig storhet och kraft och så blifva intet inför Gud.

d) Hon måste låta Gud ställa henne på den plats, han vill.

e) Hon måste gifva honom rätt i allt hans ord.

f) Hon måste kämpa med Gud om hjälp och frälsning. Endast om hon villigt går in på allt detta, kan Gud blifva för henne det *han är*, hon förhålla sig till honom i enlighet med hvad *hon är* och vinna det, hon i sanning behöfver och ej blott inbillar sig, att hon behöfver.

6. *Gör människan detta, då gör Gud, hvad hon vill.*

a) Det, hvarom hon beder, får hon.

b) Det, hon hos Gud söker, finner hon.

c) Allt, hvad hon gör, lyckas väl (Ps. 1: 3).

3.

Ämne **En rätt bön enligt den kananeiska kvinnans förebild.**

1. *En bön i den tro, som ej låter sig förvirra af de många, skenbart oöfvervinneliga hindren.*
2. *En bön i uthållande tålamod, tröttnar icke, trots att det synes, som om Herren förgätit att vara nådig och tillyckt sin barmhärtighet för vredes skull.*
3. *En bön i den ödmjukhet, som gärna mottager hvarje tuktan och med glädje finner sig i att endast erhålla den lägsta platsen i Guds rike.*

4.

Ämne. **Bönen: Herre, hjälp mig!**

Uttryck af

1. *en stor nöd;*
2. *ett stort frälsningsbegär;*
3. *en stor tro.*

5.

Ämne. **Tvifla icke, allenast tro, så varder du hulpen!**

1. *Tvifla icke,*

a) fastän du är ovärdig all nåd;
b) fastän Herren ej synes vilja höra dig.

2. *Allenast tro!*

a) Gud är större i nåd än du i synd.
b) Herren hör, äfven då han tiger.

3. *Så varder du hulpen.*

a) Synderna förlåtas dig.
b) Du undfår ett godt vittnesbörd. (Rom. 8: 16).

6.

Ämne. **Huru vi af den kananeiska kvinnan kunna lära, hvad det är att tro på Kristus.**

Vi se hos henne

1. *trons ursprung — känslan af djup nöd;*
2. *trons väsen — tillägnelse af Kristi förtjänst;*

3. *trons självbekräftelse — genom fasthet i all anfäktning;*
4. *trons uthållighet — från det ögonblick, då Herrens nåd griper hjärtat, till den stund, då det brister i döden;*
5. *trons ödmjukhet — allt i Kristus allena; vi utan honom intet;*
6. *trons lön — hjälp i all nöd, Herrens välbehag, evig salighet.*

(Florey).

7.

Ämne. **Hvarför dröjer Herren med sin hjälp?**

1. *För att pröfva tron.*
2. *För att befordra ödmjukheten.*
3. *För att drifva till bön.*
4. *För att öfva i tålamod.*
5. *För att uppenbara sin härlighet.*

(Florey).

8.

Ämne. **Jesus ännu i dag, såsom då, underbar i sina vägar.**

1. *Underbar i sitt stillatigande, där han efter människomening borde svara.*
2. *Underbar i sin stränghet, där han efter människomening borde trösta.*
3. *Men desto härligare vid utgången af de trosprof, som hans kärlek pålägger.*

Tredje söndagen i fastan.

(Oculi).

Introitus på denna söndag utgöres af Ps. 25: 15: »Oculi mei semper ad dominum, quia ipse evellet de laqueo pedes meos». Af det första ordet i denna vers fick söndagen sitt namn. I evangeliet på densamma talas först om uppenbarelsen af Jesu makt öfver den fallna andevärlden genom utdrifvande af en ond ande och sedan, huru Jesus själf gentemot smädelserna af sina fiender betonar denna sin makt, varnar för all halfhet i förhållande till det onda och till honom själf, samt huru icke en känslornas beundran af honom utan görandet af Guds ord medför frälsning. Perikopens ide i kyrkoåret torde därföre kunna uttryckas så: Jesus, som bevisat sig vara herre öfver all fiendens makt, förlossar dem, men också endast dem, fran denna makt, hvilka odeladt hängifva sig åt honom. Perikopen har således beröringspunkter med den pa den näst föregaende söndagen, men under det att i denna trons kamp med Herren och därpå följande seger i den kananeiska kvinnans exempel målas oss för ögonen, så framställer vårt evangelium för oss tron i dess egenskap att vara ett afgjordt brytande med det onda och en lika afgjord anslutning till Herren och hans sak.

Text: Ev. Luk. 11: 14—28.

Parallelställen äro Matt. 12: 22—30, 43—45 och Mk. 3: 22—27. Berättelsen hos Matteus är fullständigare och framstår delvis i ett annat sammanhang, än den har hos Lukas. Dess sammanhang hos den senare är för öfrigt klart. V. 14, som berättar om utdrifvandet af den döfstumme demonen,

utgör blott uppslaget till det följande. Däri förekommer först det ondskefulla yttrande af Jesu fiender, hvartill undret gaf anledning (vv. 15, 16), hvarpå följer Herrens svar (vv. 17—26), hvilket framkallar det beundrande utropet af en kvinna (v. 27) och Herrens yttrande med anledning däraf.

V. 14. *Καὶ ἦν ἐκβάλλων κτλ.* »Han utdref en ond ande, och den var döfstum», d. ä. döfstumheten förorsakades af en ond ande, af hvilken mannen var besatt. Här var således icke fråga om en medfödd döfstumhet. Mannen hade en gång haft hörsel- och talförmåga, men förlorat den i sammanhang med den störning af hans själslif, som förorsakats af besattheten. — »Folket förundrade sig». Med denna förundran förenar sig enligt Matteus en undran, om ej han, som kunde utföra en sådan gärning, var Davids son (Messias). Detta spår till en gryende tro bemärktes af några mot Jesus fientliga människor, antagligen fariseer från Jerusalem, och de äro angelägna att utplåna det. Däraf det, som af dem sägas i

V. 15. *Ἐν βεελζεβοὺλ κτλ.* Beelsebul (orenlighetens herre) eller Beelsebub (flugornas herre) var namnet på en afgud, som dyrkades i Ekron i Filistea. Det senare namnet anses han hafva burit såsom den Gud, som man trodde gifva skydd mot de i Österlandet besvärliga myggorna, eller, enligt andra, emedan flugan är ett barn af sommaren och därför en symbol af denna årstid (Nebe), ty Baal eller Bel var solens Gud. Det förra namnet åter är en travestering af det senare och tillades den hatade afguden af judarne såsom ett smädenamn. I vår text brukas ordet såsom en benämning på satan. Jesu fiender kunde icke neka verkligheten af det förrättade undret. De söka då betaga detsamma dess kraft genom den ondskefulla smädelsen, att Jesus skulle stå i förbund med satan och med hans tillhjälp utföra sina undergärningar. En sak var nämligen för dem en gång för alla afgjord: Jesus *kunde* icke vara Messias; han *fick* och *kunde* icke vara sänd af Gud. Hvilken förklaringsgrund än mätte kunna uppgifvas för den makt, han utöfvade, så var det dock omöjligt att antaga, att det var Guds kraft, som stod honom till buds.

Och då nu i 5 Mos. 13: 1—3 var sagdt, att Gud möjligen kunde försöka sitt folk med falska profeter och af dem förrättade under, så ansågo sig fariseerna häri hafva ett stöd för sin uppfattning af Kristus och hans verk. Det är icke alldeles otänkbart, att just därföre att en möjlighet, låt vara en ganska ringa sådan, förefanns för antagandet däraf, att de menade sig handla i öfverensstämmelse med varningen i det anförda stället, när de smädade Herren, att just därföre, säger jag, Jesus sa tålmodigt och barmhärtigt inlåter sig med dem och visar, huru alltigenom orimligt och förvändt deras omdöme i förevarande fall var. Men äfven om de, så grundförblindade som de voro, icke skulle stå till att öfvertyga, så skulle de dock på detta sätt blifva utan ursäkt, hvarjämte det omkring stående folket skulle bevaras från att låna sitt öra till den plumpa smädelsen.

Vv. 16, 17. ἕτεροι, andra, troligen äfvenledes af det fariseiska partiet, begärde af Herren tecken från himmelen. De uppträda med en viss kritisk värdighet, vilja ej utan pröfning förkasta Jesus utan blott handla med den varsamhet, som en så oändligt grannlaga sak fordrar. Naturligtvis är detta endast en täckmantel för deras otro, såsom de ock genom sitt uppträdande vilja försvaga intrycket af det utförda undret på folket, öfvertygade som de voro, att Herren icke skulle uppfylla deras begäran. För öfrigt torde deras fordran på ett tecken från himmelen ha stått i sammanhang med de gängse föreställningarna om Messias. Man väntade nämligen, att han, i likhet med Moses, som gaf dem manna (jfr Joh. 6: 30, 31), skulle bevisa sin messianitet genom något utomordentligt och öfverväldigande tecken af himmelen eller genom flera sådana tecken. Så hade ju ock Elias gjort i sin strid med baalsprästerna (1 Kon. B. 18: 36—38). Sedan man på detta sätt godtyckligt bestämt, hvarpå Messias skulle göra sig känd, ansåg man sig å ena sidan ha rätt att pocka på de där tecknen af Jesus, för så vidt han ville anses för Messias, och å andra sidan både vara befogade och pliktiga att förkasta honom, om han ej motsvarade deras anspråk. På detta sätt ansågo de sig ock kunna inför folket gifva

goda skäl för sin otro, och på samma gång hindra det från tron. — Jesus genomskådade dem. De hade säkerligen icke högt och till honom själf uttalat smädelsen om hans förbund med djäfvulen utan endast hviskande satt detta onda tal i omlopp bland folket. Deras tankar och ord kunde dock icke undgå Herren, och han börjar nu med lika mycket lugn som förkrossande kraft en vederläggning af deras onda tal, i hvilken han inflätar en skildring af deras förstockelse och farliga läge, samt betonar omöjligheten af att gentemot honom intaga en neutral ställning. — *πᾶσα βασιλεία κτλ.* En allmän sats, hvars sanning är för hvar och en påtaglig. Från denna argumenterar Herren vidare och vederlägger sina motståndare. En vink för den kristliga apologien. Den kan på grundvalen af allmänna förnuftssanningar uppvisa otrons självmotsägelser och orimligheten af dess flesta påståenden om kristendomen. Åtskilliga hinder för tron kan den på detta sätt undanrödja, och man må ej underskatta betydelsen häraf. Men kristendomen själf kan dock aldrig på denna väg bevisas.

Vv. 18, 19. *εἰ δὲ καὶ ὁ σατανᾶς κτλ.* »Om nu också satan» o. s. v.; tillämpning på detta konkreta fall af den förut framställda allmänna satsen. Af orden framgår, att 1:o) satan har ett rike. Det finns ett sammanhängande helt, ett system, af verksamma ondskans makter, hvilka, om de ock inbördes kunna ligga i strid, dock äro *ett* i striden mot Gud och hans rike (Herodes och Pilatus, eljest fiender, blifva vänner, när det gäller att uppträda mot Kristus). 2:o) Detta rike har, såsom alla andra riken af personligheter, ett hufvud, satan; regeras af en intelligent ond vilja, som förstår att rikta alla de i öfrigt söndrade onda viljorna mot ett gemensamt mål: det godas bekämpande. Just därföre, att ondskan sålunda bildar ett system af onda viljor, ett ondskans rike, är det omöjligt, att en djäfvul kan utdrifva en annan, d. ä. att en ond andemakt skulle kunna lägga hinder i vägen för eller skada och fördärfva en annan sådan makt, just då denna håller på att söka förstöra det goda eller bereda rum för det onda i världen. I sådant fall skulle ju det

onda medvetet och villigt ställa sig i det godas tjänst. — — *εἰ δὲ ἐγὼ — υἱοὶ*: »*Jag* — edra *barn*». Herren skall ej tillerkännas någon rättmätig makt att utdrifva demoner, men när det är fråga om vanliga judiska besvärjare, då är det annan sak, då är allt i sin ordning. Kanske voro dessa besvärjare lärjungar af fariseerna, således just andliga barn af dem, drifna af samma ande som de. Just bland dem funnos s. k. exorcister, hvilka genom allehanda besvärjelser och magiska konster sökte utdrifva demoner (jfr Ap. G. 19: 13). Frälsaren påpekar endast detta faktum utan att vidare inlåta sig på saken eller yttra sig om möjligheten för sådana det ondas bekämpare att lyckas i sina företag. Att besvärjelser af ett visst innehåll bland judarne ansågos innebära makt, är emellertid visst, och Herrens ord innebära icke heller någon förnekelse af att så möjligen kunde vara förhållandet. Det fysiskt-psykiska lifvet har många hemligheter, och i vår naturs djup ligga många krafter, om hvilka vi ej känna synnerligen mycket. Det gifves ock en tro, som kan försätta berg, utan att detta bevisar, att den sålunda trosstarke är rättsinnig inför Gud (jfr. ock Mk. 9: 38; Luk. 9: 49, 1 Kor. 13: 2). — *κριταὶ*: »de skola blifva edra domare» = de skola bevisa grundlösheten af edra anklagelser och framställa eder såsom ondskefulla belackare.

V. 20. »Om jag utdrifver de onda andarne med Guds finger» o. s. v., d. ä. med Guds kraft. Guds arm, Guds högra hand m. m. äro symboliska uttryck för den gudomliga allmakten; Guds finger är detsamma, blott att därmed antydes, huru oändlig Guds makt är gent emot det ondas makter; han behöfver blott lyfta ett finger emot dem, så varda de till intet. Matteus har *ἐν πνεύματι θεοῦ*, genom Guds Ande; bägge uttrycken komma på ett ut, ehuru med »finger» mera syftas på allmakten såsom sådan, och med »Guds Ande» syftas på denna makt såsom helighet och sanning. *ἔφθασεν*, har kommit, egentligen har förekommit; utdrifvandet af de onda andarne med Guds Ande och kraft är ett tecken till och bevis pa, att Guds rike redan är för handen i världen såsom en satans rike besegrande och utdrifvande makt. Denna tanke utföres vidare i

Vv. 21, 22. »Så länge den starke, beväpnad, försvarar (vaktar) sitt hus, så» o. s. v. Den starke är djäfvulen. Han besitter såsom ursprungligen ett himmelskt andeväsen i sig själf en stor kraft (robustus, intrinsecus. Bengel). Hans vapenrustning, i hvilken han är klädd, och som han begagnar både till anfall och försvar, utgöres i allmänhet af alla de medel, som stå till hans förfogande för att till kropp och själ fördärfva människorna, framför allt hans mäktiga list. Hans hus, *αὐλή*, är världen, i hvilken han förstått att skaffa sig utrymme, visserligen i första hand i rent andligt afseende, men ock delvis inom det kroppsliga området, såsom fallet var isynnerhet med de besatta. Detta beroende på det organiska sammanhanget mellan kropp och själ. Hvarje enskildt människohjärta är ock, så länge synden där härskar, en hans boning. Så länge nu denna starke är obesegrad i världen, förblir hans egendom i fred; han förblir i ostörd besittning däraf. — Den starkare är Kristus. Han är i sin helighet, rättfärdighet och kärlek satan i hans list och ondska oändligt öfverlägsen. Han äger ock inom naturområdet en honom såsom Sonen i Guds hus tillkommande makt, med hvilken satans usurperade makt icke kan komma i jämförelse. Jesus har öfvervunnit den starke, som hittills icke sett sin öfverman inom mänskligheten. Detta skedde väl i allmänhet under hela Herrens lif ända från födelsen, i det han, trots alla frestelser, bevarade sig obefläckad af den i världen rådande synden, men framför allt skedde det i den mellan honom och satan utkämpade striden i öknen (Matt. 4; Luk. 4). Den då vunna grundsegern öfver mörkrets furste fullbordades dock först genom segern i Getsemane och på korset. Sedan Kristus i sig själf, för sin egen person, öfvervunnit den starke, kunde han angripa och besegra honom i hans maktområde i världen. Därvid fråntog han honom hans vapen, nedslog hans list och lögn genom sanningens makt, fördref mörkret i de själar, som öfverlämnade sig åt honom samt skiftade sålunda hans byte, d. ä. fråntog honom de människor, som han fångat och behärskat. Därvid är i första hand att tänka på dem, hvilka både till kropp och själ voro hans byte, de be-

satte, men sedan ock på alla andra hans fangar, som ville mottaga den befrielse, som Kristus bjöd dem. Men därvid duger ingen halfhet, intet mäklande; endast den, som helt och odeladt öfverlämnar sig åt Herren, undfår frälsning. Därföre heter det i

V. 23. »Den icke är med mig» o. s. v. Denna allmänna utsaga gäller närmast dem bland Jesu åhörare vid ifrågavarande tillfälle, som voro obeslutsamma. De ville visserligen icke fientligt uppträda mot honom, men kunde ej heller förmå sig att sluta sig till honom, och just därföre ställde de sig i hans motståndares led. Af den sanningen, att den, som ej är med, är emot Jesus, följer, att den, som ej församlar med honom, ej insätter sin kraft i Jesu tjänst, han förskingrar, han motarbetar honom, ty overksam åt det ena eller andra hållet kan ingen människa vara. »Non valet neutralitas in regno Domini. Activitas illa, quae homini naturalis est, aut in bono aut in malo exercetur; præsertim apud eos, qui verbum Dei audiunt. Christi autem res et causa est simplex et casta, quæ quum habeat alienos et adversarios, tamen omnes vincit, neque cum illis colludit» (Bengel). — Korrelatet till Herrens utsago i denna vers hafva vi i Mk. 9: 40 och Luk. 9: 50, där det om en, som utdref onda andar i Jesu namn, ehuru han icke slutit sig till skaran af Jesu lärjungar, heter: »Den icke är mot oss (Luk. »eder»), han är med oss (eder)». Denne man var redan i sitt inre för Kristus, eftersom han hade den tro på hans namn, som satte honom i stånd att i dess kraft utdrifva onda andar. Hans verksamhet i detta hänseende var ock en bekännelse af detta namn, således en verklig anslutning till Herren, fastän det ännu ej kommit till det fulla lärjungaförhållande till honom, hvari de tolf hade inträdt.

Vv. 24—26. Om Jesus i det föregående varnat för den ljumhet, som föranleder till det fåvitska försöket att vara neutral i hans sak, så varnar han i dessa vv. för det lättsinne, som hindrar den fulla förlossningen från den ondes herravälde, blott medför en ytlig förbättring och lämnar hjärtat öppet för fienden, när han snart återkommer för att

återtaga den fulla besittningen af sitt hus. I första hand torde Herrens ord afse den nyss botade mannen, som hade att taga sig till vara för ett återfall i den synd, som antagligen förorsakat hans olycka, eller som borde påminnas om, att han endast genom en redlig anslutning till Jesus kunde erhålla säkert skydd mot förnyade demoniska inverkningar. Men därjämte syfta orden, såsom det framgår af framställningen hos Matteus (kap. 12: 30—45), på judarne, sådana de voro under Kristi tid. De hade utdrifvit hedendomens och afguderiets onda ande, men denna hade sjufaldt värre återkommit i den falska andlighet och djupt rotade egenrättfärdighet, som utmärkte den senare judendomen. Slutligen äga orden sin tillämpning på alla de människor, hvilka, i likhet med många af Jesu åhörare, hafva af honom mottagit kraftiga sanningsintryck, men icke låtit sig bringa till full afgörelse eller till en sådan radikal brytning med synden, som är villkoret för en verklig, stadigvarande gemenskap med Herren. Hos dem är visserligen i så måtto den onde utdrifven, att en förändring i sinnelag och vandel inträdt, hvarvid det grofva syndaväsendets makt är bruten. Men stannar det härvid, inträder icke en verklig inre omskapelse och ett nytt lif, så går det gemenligen, såsom det i ff. versar säges. Den utdrifna onda anden »vandrar genom torra platser»; enligt österländska föreställningar äro öknar, vattenlösa och torra platser, tillhåll för de fridlösa demonerna. Herrens ord angående denna sak äro bildliga, och man kan därföre icke med Stier säga, att han bekräftar denna föreställning. Visserligen förklarar han den icke heller för falsk. I hvarje fall gifver han oss här en gripande bild af de fallna andarnes fridlösa tillstånd; de vanka omkring i en frätande oro, sökande men aldrig finnande någon hvila. Där det onda icke kan uttömma sig i ett förstörelsearbete på andra, där vänder det sig med sin förstörelsekraft mot sig självt; det likasom gnager sina egna inälfvor och söndersliter så sig självt i vanmäktigt raseri. Detta är dess, i dess eget väsen grundade, fruktansvärda dom. Just emedan så är, söker den utdrifna onda anden sig tillbaka till sin gamla boning, och

denna finner han då mången gång »sopad och ren», färdig att ta emot honom. Tolkningen af dessa ord är icke lätt. Några exegeter taga orden i god bemärkelse; det från satans makt frigjorda hjärtat är renadt och helgadt, hvadan den onde för att kunna vinna ingång däri nödgas hämta förstärkning af sju andra andar, starkare och värre än han själf. Denna tolkning synes dock vara oantaglig, isynnerhet om man tar i betraktande parallelstället hos Matteus, (12: 44), där ordet *σχολάζοντα* är tillagt. Huset är således tomt; det står öppet för den först ankommande samt likasom iordningställdt för dess gamla herre. Tvifvelsutan har Kristus därmed velat gifva en beskrifning på ställningen i det hjärta, som, ehuru renadt från det grofva världsväsendet och uttaget från träldomen under uppenbara, förnedrande laster, dock aldrig har låtit sig grundligt fattas af nåden utan stannat vid en god början, slagit sig till ro på sitt förmenta nådastånd och såsom en, hvilken är trygg för hvarje fall, underlåter vaksamheten och en vandring i Herrens fruktan. Faran är här i själfva verket större än någonsin. Djäfvulen återkommer hungrig efter människans själ, och, finnande henne sorglös, öfverfaller han henne med sjudubbel kraft och antingen störtar henne i de gamla synderna eller snärjer henne i andra ännu farligare, framför allt i andligt högmod och själfbelåten egenrättfärdighet, hvarvid hennes tillstånd blir olyckligare än någonsin tillförene (jfr. 2 Petr. 2: 22).

Vv. 27, 28. Herrens ord göra ett djupt intryck på åtskilliga af hans åhörare. Särskildt gripes en kvinna af deras kraft, och full af hänförelse utbrister hon: »Salig är den kved, som har burit dig» o. s. v. = lycksalig den moder, hvars son du är. Bengel anmärker fint: »Bene sentit; muliebriter loquit» ungefär på samma sätt Luther: »Was hätte doch das Weib von der Welt köstlicheres können thun, denn dass sie daher tritt vor allem Volke und lobt die Mutter, die einen solchen Sohn der Welt gegeben hat, dem alle Welt nachläuft, den jedermann gern hat, der jedermann Wohlthaten erzeigt? Dennoch fällt hier Kristus zu und stösst ihr Loben gar darnieder. Das gute Weib redet aus einem fleischlichen, weibi-

chen Affekt». — »Ja väl» ($\mu\epsilon\nu o\tilde{\upsilon}\nu\gamma\epsilon$), eller »må så vara», men detta, att vara min moder efter köttet, gör icke i och för sig salig, utan endast den är salig, som hör Guds ord och gömmer det. Just detta hade emellertid Maria gjort (Luk. 1: 45 o. a. st.), och då hon i följd af sin tro blef den välsignade bland kvinnor, så må hon visserligen prisas salig för hennes moderskap såsom beviset på, huru troget hon gömt ordet och låtit det genomtränga och helga hela sin varelse. —

Vid det förhållandet, att Jesu seger öfver mörkrets väldighet, ehuru oupphörligt förnekad af fienderna till Guds rike, härligt uppenbarar sig hos dem, som i tron odeladt hängifva sig åt honom, blir hvarje halfhet där vid lag endast ett nytt medel för mörkrets furste att med ännu starkare band fängsla själen vid sig, detta är den *grundtanke*, som vid predikan öfver detta evangelium bör fattas i sikte.

Homiletiska vinkar. Icke blott i den döfstummes besatthet, utan äfven i den ondska, som uppenbarar sig i Jesu fienders smädelser, framträder satans makt i världen. Denna makt tillintetgöres, hvad den besatte angår, genom en Herrens makthandling. För så vidt åter den är en gudlöshetens och sanningsfiendskapens makt, blottas och dömes den af Jesu ord. I den hänförda kvinnan däremot träffa vi det naturligt goda, hvilket dock såsom sådant icke är dugligt för Guds rike.

V. 14. Jesus utdref, utkastade, den onda anden, såsom den rättmätige husherren utkastar en i hans hus inträngd röfvare, hvilken så länge där drifvit sitt ofog, att han börjat betrakta sig såsom husets rätta ägare. Demonerna, likasom de människor, hvilka hunnit till samma mått af ondska som de, äro icke och kunna icke vara föremål för Herrens förlossande nåd; de kunna endast utkastas genom hans allsmäktiga domar, hvilka i sinom tid inbryta. — Den botade döfstumme talade: hvilken glädje måste ej ha fyllt hans själ, då han åter kunde höra människors tal och själf röra sin tunga! Ringa var dock den nåd, som vederfors honom, mot den, som vederfares den andligen döfstumme, då hans inre öra öppnas för sanningen, och han kan öppna sin mun till Guds lof. —Folket *förundrade* sig; detta är *ett* sätt, hvarpå människorna betrakta Kristi gärningar. Denna förundran,

som åtminstone visar, att man icke på förhand är intagen mot Herren, kan blifva ett uppslag till någonting mera, till verklig tro, men ofta stannar det vid blotta undran. Det mottagna intrycket utplånas snart, om det icke kvarhålles genom allvarligt eftersinnande och bruk af Guds ord, och människan är lika långt från Herren som förut.

Vv. 15, 16. Fariseerna hädade; detta är det *andra* sättet, hvarpå världen betraktar och mottager Kristi gärningar. Hellre än att afstå från sina ingrodda otrosfördomar och böja sig för själfklara, obestridliga sakförhållanden, sådana de föreligga i Kristi egen personliga, hvarje vanligt mänskligt mått oändligt öfverträffande helighet och andestorhet och i de stora, välsignelserika verkningar, han åstadkommit hos enskilda och hela folk, tillgripa de de mest förtviflade utvägar för att göra kristendomen misstänkt. En af dessa utvägar är det öfversittande hånet och begabberiet. Skriften hånas, Guds Andes verk i den enskilde tillskrifves om icke rent af djäfvulen, så dock någon ond makt, svärmeri, sinnesrubbning m. m., det kristliga allvaret stämplas som skrymteri och all kristlig öfvertygelse som dårskap. Och på kristendomens räkning skrifvas alla de brott och missgärningar, som blifvit begångna i kristendomens namn af dem, som icke ha haft en aning om, hvad Kristi ande är. Och så har man så kraftigt förskansat sig mot sanningen, att den icke kan vinna ens en allvarlig eftertanke, än mindre ingång i hjärtat. — Andra göra som de, hvilka af Kristus begärde tecken af himmelen. De föreskrifva Herren de villkor, under hvilka de skola göra honom den hedern att tro på honom. Människorna bilda sig själfva sin Gud eller sina gudar. De uppställa för sig vissa kriterier på gudomen och hans verk, och efter dem bedöma de allt, som gör anspråk på att vara af Gud, hans ord och verk. Gud skall i sin uppenbarelse och regering rätta sig efter deras tankar, i annat fall vilja de vara ursäktade, om de ej tro på honom. Detta är nu en helt naturlig yttring af synden, som, såsom väsentligen själfviskhet, drifver människan att göra sig själf till regel för allt, att göra sina tankar och sin vilja till sin och allas lag. Därföre har ock all s. k. naturlig religion det karaktärsdraget, att den smickrar det mänskliga själfvet. Endast kristendomen uppträder *mot* människans af naturen käraste böjelser och börjar och fortsätter med att förödmjuka henne. Och just så bevisar den sig vara sanningen.

Vv. 17, 18. Huru tålmodigt möter ej Herren sina vedersakare! Här se vi, huru det går till att med saktmod

svara hvar och en, som begär räkenskap för det hopp, som i oss är. Möt icke världens hån med hån; därmed förbittras hon blott ännu mer, men svara henne så, att hon blir svarslös, om du eljest har så mycket af Kristi visdom, att du kan stoppa henne munnen till! Kan du ej detta, så bekänn Herren enkelt och frimodigt, och låt det så stanna därvid! Blir du åter själf smädad, så är tålig tystnad den bästa och enda rätta bekännelsen till honom, som, när han blef bannad, icke bannade igen utan ställde hämnden till honom, som rätt dömer. — Huru fruktansvärd är icke den sanningen, att djäfvulen har ett rike, men huru förklarar icke på samma gång denna sanning storheten af ondskans makt på jorden! Och till antingen Guds eller djäfvulens rike hör hvarje människosjäl, ty utan herre kan ingen människa vara, likasom hon ock måste vara medlem af något allmänt, något samfund, ej blott i yttre utan ock i andligt afseende. Dock finnas mångfaldiga öfvergångar. De finnas, som icke äro långt från Guds rike, fastän de ännu icke däri inträdt, likasom andra stå nära affallet från Kristus, fastän de ännu ej helt brutit med honom. — De gudlösa ha hvarken frid i sina egna hjärtan eller med hvarandra inbördes. Fastmera lefva de i ständig strid med hvarandra, om ock afseende på yttre fördelar och en viss naturlig godsinthet kan mildra mycket. Men gentemot Guds rike bilda barnen af denna värld en sluten falang. Och häri visar det sig, att de alla äro medborgare i ett och samma rike, hvars lagar de medvetet eller omedvetet lyda, och hvari det kämpas för ett gemensamt mål.

Vv. 19, 20. Det, som judarne smädade hos Kristus, det gillade och berömde de, när det utfördes af någon af deras anhängare. Deras vederlikar i alla tider göra på samma sätt. Jesu lärjungars kärleksgärningar skola vara bevis på allt annat utom på ett åt Gud hängifvet, kärleksfullt hjärta. Men när de själfva på sitt sätt göra godt mot de elända, då prisas det härligen och lägges därjämte till grund för anspråk på lön och betalning hos Gud och människor. — Vakta dig för egenkärleken! Den förleder dig att hos andra bestraffa det, som du, när det finns hos dig själf, ursäktar och försvarar, ja, berömmer. Men då man sålunda dömer andra, fördömer man sig själf (Rom. 2: 1). — Där Guds Ande och kraft är, där är Guds rike, där och icke annorstädes. Men där Guds ord och sakrament i Herrens sinne förkunnas och förvaltas, där är ock Guds Ande. Den, som då vill söka Guds rike och hans rättfärdighet, han söke det icke annorlunda än i ett ödmjukt, troget och lydaktigt bruk af nådemedlen. — Endast Guds

kraft utdrifver djäfvulen, frälsar från syndens träldom och gör hjärtat till en Guds boning. Men Guds kraft kan uppenbara sig endast på och i dem, hvilka lärt sig känna sin egen vanmakt och blifvit tomma käril, i hvilka nåden kan vinna helt utrymme. — Gud behöfver blott lyfta sitt finger mot ondskan, för att den måste vika. Och dock fördrager Gud det onda och låter det hållas. Men det har blott sina i Guds världsplan noga utstakade gränser och sin bestämda tid. När den tiden är ute, lyfter Gud sitt finger, och satans rike, i det inre genom Kristus öfvervunnet, störtar i spillror för att sedan vara dömdt till evig vanmakt.

Vv. 21, 22. »Den starke» — ja, en andekraft så stor, att ingenting i världen, sådan hon nu är, mot den något förmår. Hans vapen äro list och våld, hans bojor är synden med dess lustar och begärelser. I de bojorna har han förstått att slå världen, gjort sig till hennes furste och af henne byggt sig ett hus. Mörkrets rike har vunnit en hemortsrätt på jorden. Dock är denna, äfven oafsedt Kristi seger och gudsrikets efter hand segerrikt framträngande makt, icke djäfvulens rike i egentlig mening. Med all synd och skuld är dock människan icke någon djäfvul; hon är ett förloradt Guds barn, som kan återhämtas till fadershuset. Djäfvulens egentliga rike ligger djupare ner, där, hvarest allt är idel ondska, där satan förer en allsvåldig spira, och det är den onda, helvetiska andevärlden. — Djäfvulen vaktar sitt hus. Han vet, att han besitter det endast med röfvarens rätt, och han känner sig långt ifrån säker i sin besittning däraf. Det är *något* i människans innersta, som han icke helt kunnat bemäktiga sig: samvetet med dess rop efter Gud, efter försoning. Men han vet, att det ropet icke i och för sig hjälper något, och så länge han endast har att göra med syndiga människor, känner han sig trygg i sin usurperade rätt. Ty *han* är den starke, starkare än allt, hvad människokraft heter, och hans vapen fela icke. — Men den starkare har kommit, Guds evige, i människonatur uppenbarade son. Han är i sin oskuld starkare än satan i hans list; han är starkare i lydnad och hängifvenhet åt sin Faders vilja än djäfvulen i sina bedragande och tjusande frestelser, han är starkare i tålamod, än satan är mäktig i att plåga, han är väldigare i lifvet, än satan är i och genom döden, som han har i sitt våld, hans vapenrustning är för stark, för att djäfvulens glödande pilar skulle mot den kunna något uträtta, och till hans förfogande står »Guds finger», Guds, den allsmäktiges, makt, och i kraft af den kan Kristus, när så behöfs, med ett ord

fälla honom. — Han kom, döljande sin härlighet i en tjänaregestalt och i yttre svaghet, skenbart vanmäktig, ja, vanmäktigare än alla andra, ity att icke det minsta af det, som kan kallas jordisk makt och inflytande, stod honom till buds. Men just så var han i djupaste mening konungen af Guds nåde och ej af människors. Sin makt hade han i sig själf, i sin egen person genom sin fullkomliga gemenskap med Fadern. — Han upptog striden mot den starke, som hittills aldrig mött någon jämnbördig motståndare bland dem, som voro af kvinnor födda. Villigt mottog han alla fiendens anfall på sitt skuldlösa, heliga hjärta. I honom fann världsfursten intet med sig besläktadt, i honom kunde han icke införa den minsta droppe af sitt dödande gift, från honom måste han i grund slagen fly med skam. Och därefter öfverallt, där Kristus och satan mötas, måste den senare vika. Och såsom Herren i sin mandomsanammelse uppsökte satan i hans hus, världen, fråntog honom hans vapen och skiftade hans byte, människorna, som han förlossade från hans bojor, så går Herren än i dag anfallsvis tillväga, bekämpar och nedslår mörkrets makt med makten af sin nåd och sanning. Så fullbordas det profetiska ordet, att Gud skall gifva sin helige tjänare mycket till byte och de starka till rof (Es. 53: 12). Salig den, som så varder gifven Guds son till byte! Och hvad hindrar dig att blifva fri från satans makt och i stället Kristi saliga egendom? Förhåll blott icke sanningen i orättfärdighet, så skall du blifva fri! — Där en andlig fördom skingras, en dårskap häfves, en lögn blottas, där fråntages mörkrets furste hans vapen, och där en människa omvändes till Gud, där förlorar han en sin boning, och hans rike kringskäres.

V. 23. Ingen neutralitet är möjlig i striden mellan Kristus och Belial. Tag ditt parti och välj, hvilken herre du vill tillhöra och tjäna! Af alla andliga förvändheter är ljumheten med sitt vämjeliga skrymteri den styggeligaste (Upp.B. 3: 16). Den på båda sidor haltande människan haltar sig lika säkert fram till fördärfvet som den, hvilken fritt och öppet samt med all flit löper fram på syndens, otrons och gudsförnekelsens väg. Och glöm ej att, såsom du måste antingen vara *med* eller *mot* Kristus, så måste du antingen församla med honom eller förskingra från honom! Din hela lifsgärning är antingen en afgjord strid *för* eller *mot* Kristus och hans rike. Äfven det skenbart obetydligaste och mest obemärkta lif är en insats i den striden, och på den dagen skall det blifva uppenbart, huru mycket en människa kunnat lefva till välsignelse eller till förbannelse ej blott för sig själf utan ock för andra.

Vv. 24—26. »Se, du är vorden helbrägda; synda icke härefter, att dig icke må vederfaras något värre» (Joh. 5: 14), så lydde Herrens varningsord till den botade mannen vid Betesda. Har du undkommit djäfvulens snara, så vakta dig, att du ej åter varder af honom snärjd! Icke rätt många börja det goda loppet; ännu färre torde fullborda det, under helig vaksamhet bevarande sina själar genom sitt tålamod. Var aldrig säker; utan vandra i Guds räddhåga! Försummar du att vaka och bedja, *en* finnes, som aldrig sofver eller slumrar, när det är fråga om att fånga en själ, och var viss på, att han, om ock aldrig så kraftigt utdrifven, återkommer till ditt hjärtas dörr och ånyo arbetar på att där vinna inträde. Är du bekymmerslös och lättsinnig, så är just därigenom dörren öppen och din fördärfvare vinner en lätt ingång. Men då kommer han icke ensam; han har sju andra onda stallbröder med sig, och med sjudubbel kraft angriper han dig, och med sjudubbelt starka band fängslar han dig. Och dock kan ditt affall från Gud och din irakade fångenskap vara sådana, att du ej märker dem. Det är ej blott grof världslighet och lastbarhet, som kännetecknar träldomen under satan, utan ock den falska gudaktighet, som kan ha ett rätt fagert sken, men som mer än något annat förblindar själen och gör henne otillgänglig för sanningen. Den inbitna fariseismen är en svårare själaskada än självfva hedendomen, och där en människa drar Guds nåd till lösaktighet, hvarvid en falsk nådeberömmelse blir det härskande draget i hennes andlighet, där är hon fången i ett nät, som är ytterst svårt att sönderslita. — En affallen kristen är dock en bedröflig syn. Bättre att icke hafva förstått salighetens väg än att, efter att ha förstått den, affalla och vända sig till lögnen. Det salt, som mistat sin sälta, duger till ingenting utan på sin höjd att bredas på vägarne för att förtrampas af människorna. Den, som, sedan han smakat det goda Guds ord och den tillkommande världens krafter, åter affaller, för sig anyo korsfäster Guds son och aktar hans blod orent, han kan icke mer förnyas till bättring (Ebr. 6: 4—8). Därföre haf akt på dig själf! Se till, att du blifver *helt med* Jesus, och fly stadigt djäfvulens snara! Behåll det, du har, att ingen tager din krona!

Vv. 27, 28. Känslointryck göra ännu ingen till en sann kristen. Hjärta och vilja måste fattas och bringas under nådens herravälde. Också betyda yttre band och förhållanden ingenting i fråga om en människas tillhörighet eller icke-tillhörighet till Guds rike. Att hålla sig till Herren, så att man

blir en ande med honom, därpå kommer det an. Och medlet härför är Guds ord, mottaget och gömdt i ett ganska godt hjärta. Gällde det ingenting för Maria, att hon var Jesu moder efter köttet, huru mycket mindre skola yttre kyrkliga förbindelser gälla till frälsning. Att i yttre måtto räknas till Guds församling, utan att man har Kristi anda, att äta och dricka med honom vid hans bord, att hafva hört honom på våra gator och i våra kyrkor, det båtar i och för sig lika litet som att sluta sig till allehanda religiösa föreningar och att i andlig beställsamhet löpa hit och dit eller att ha beundrande talat om Herren och mycket berömt hans namn. En ny människa vill det till. Att bevara Guds ords lefvande och lefvandegörande säd i sitt hjärta, så att det kommer att spira upp och bära äkta Andens frukter, det vare vår hufvudangelägenhet. Ja, »saliga äro de, som höra Guds ord och gömma det»!

Predikoutkast.

1.

Inl. 1 Joh. 3: 8; Koloss. 1: 12, 13.

Ämne. **Frälsningen från mörkrets väldighet.**

1. *Mörkrets makt är stor på jorden, den kan sträcka sig öfver hela människan till kropp och själ.*

a) Under vissa förhållanden kan den gå ända till besatthet, hvari icke blott människans själskrafter äro tagna i besittning af en ond andemakt, utan t. o. m. hennes kroppsvarelse tages i beslag af denna makt (v. 14).

b) Vanligen stannar dock mörkrets väldighet vid en rent andlig härskaremakt i och öfver människan. Mörkret härskar (1) i förståndet genom förvända begrepp i andliga ting; (2) i viljan genom självfviskhet, rådande egenvilja, olydnad, gudlös själf- och världskärlek; (3) i samvetet genom förstockelse och i allmänhet genom hela sinnelagets fåfänglighet (Efes. 4: 17—19). Uppenbarelser däraf hos de mot Kristus fientliga människorna, som omtalas i evangeliet (vv. 15, 16).

c) Denna mörkrets väldighet är så stor, att ingen blott människokraft mot den något förslår, ty mörkrets furste är den starke, i jämförelse med hvilken människan, sedan hon en gång inrymt honom herravälde hos sig, är den vanmäktiga. Och denna

starke vaktar med största omsorg sitt hus, denna världen och hvarje förmörkadt människohjärta.

2. *Befrielsen från mörkrets väldighet är grundlagd genom Jesu Kristi seger öfver mörkrets furste.*

a) Jesus Kristus är den starkare, som tillkommit (= kommit i världen) och inlåtit sig i kamp på lif och död med den starke, samt härvid i grund och botten besegrat honom (jfr Matt. 4 och Luk. 4).

b) Därmed har han lagt en fast och säker grund för människornas befrielse från mörkrets väldighet, ty just för människorna har Herren kämpat och segrat; om oss var det han kämpade med satan (v. 22).

3. *Befrielse från mörkrets väldighet vinnes, då Kristus genom sin andes kraft fråntager honom hans vapen och bemäktigar sig människohjärtat* (v. 22).

a) Kristi nåds och sannings ljus skingrar själens mörker, förkrossar det hårda hjärtat, renar samvetet, helgar viljan, och när så sker, då har satan blifvit plundrad på de vapen, hvarmed han höll själen under sitt välde.

b) Då bemäktigar sig ock Kristus det hjärta, som var satans byte, gör det i stället till *sitt* heliga byte, till sin egendom och tillreder det till en boning åt sig.

c) Hvar och en, som hör Guds ord och gömmer det, får därigenom erfara Kristi frälsningskraft till denna förlossning från mörkrets väldighet.

4. *Friheten från mörkrets väldighet bevaras af den, som genom vaksamhet och bön håller sitt hjärtas dörr stängd för den med alla slags frestelser återvändande fienden samt sålunda stadigt och obetingadt är med Jesus* (vv. 23, 24).

a) Ingen frigjord människa undslipper förnyade frestelseanfall af mörkrets furste, som ej dröjer med att återvända till sitt förra hus, att där ånyo söka att vinna inträde.

b) Endast den, som under troget bevarande af nåden håller sin hjärtedörr stängd för frestaren, så att han, trots alla anfall, icke där vinner inträde, undslipper att ånyo fångas af satan, då däremot den andligen sorglöse lätt blir hans byte.

c) Såsom för denne senare hans sista varder värre än det första, så blir den förlossade människan stärkt och befästad i sin frihet, i samma mån hon med trohet blir vid Herren och församlar med honom. —

Evangeliet förkunnar frihet åt fångarne. Vill du blifva fri? Fatta då i Frälsarens mot dig utsträckta nådeshand! Han hjälper dig ur fängelset. Men *helt med* honom måste du vara, icke halft.

2.

Ämne. I. **Den starke och** II. **den starkare.**

I.

1. *Satan i sig själf stark; är äfven i sitt fallna tillstånd den starke änglafursten.*
2. *Stark genom sina vapen, medelst hvilka han underlagt sig denna värld och håller sig kvar i henne såsom i sitt hus.*
3. *Stark genom sitt rike, hvari han bjuder öfver en här af onda andemakter.*

II.

1. *Jesus Kristus i sig själf den starkare; Guds enfödde son, högre än alla änglar, hafvande i sig gudomens fullhet.*
2. *Starkare genom sina vapen, hvarmed han både i personlig kamp mot satan nedlagt honom, och genom hvilka han fråntager satan hans byten.*
3. *Starkare genom sitt rike, hvars himmelska krafter äro mäktigare än mörkrets makt och alltmer undantränger satans rike i världen.*

3.

Ämne. **Tre olika ställningar, som människorna intaga till Herren Jesus Kristus.**

I. Fientlighetens.

II. Halfhetens.

III. Trons.

I.

1. *Den uppenbarar sig i bemödande att hindra Guds rikes sak genom*

a) smädande af Herrens verk (vv. 14, 15);

b) vrängning eller förkastande af hans ord eller (= icke gömma, jfr v. 28); frestande af Gud genom att ställa oförsynta anspråk på honom (v. 16);

c) afvoghet mot Herrens lärjungar.

2. *Dess grund.*

a) Det högmod, som hindrar människan att gifva sig själf orätt genom att gifva sanningen rätt.

b) De fördomar, som hindra henne att förstå sanningen.

c) Den kärlek till synden, som medför hat till heligheten.

3. *Dess följd.*

a) Att den starke får behålla människan såsom sitt byte.

b) Att hon alltmer mognar för den eviga domen.

II.

1. *Den uppenbarar sig i*

a) bifall till och berömmande af sanningen utan lydnad för den (vv. 27, 28);

b) gudstjänst med ord och åthäfvor, mammonstjänst med gärningarna;

c) bekännelse, då ingen fara är, förnekande tystnad, då bekännelsen skulle medföra obehag.

2. *Dess grund: hjärtats falskhet, som föranleder människan att*

a) söka förena världsväsen och kristendom;

b) intala sig, att andlig ljumhet är kristlig sans;

c) intala sig, att man är mest med och församlar bäst med Herren, då man gör kristendomen dräglig för världsmänniskorna.

3. *Dess följd.*

a) Att hjärtat blir en så mycket kärare boning för den starke, som människan i sitt upputsade världsväsen är såsom ett sopadt och prydt hus.

b) Att säkerheten blir så mycket större, som den har stöd af det yttre bifallet till Guds ord och åtskilliga religiösa känslostämningar.

III.

1. *Den uppenbarar sig*

a) i hörande och troget gömmande af Jesu ord (v. 28)

b) i församlandet med Jesus genom frimodig bekännelse af hans namn, rättsinnigt vittnesbörd och helig, världsförsakande vandel;

c) i helig vaksamhet öfver hjärtat, att det icke måtte återintagas af den orena anden.

2. *Dess grund:*

a) det uppriktiga hjärtat, som mottagit och behåller kärlek till sanningen;

b) det ödmjuka hjärtat, som låter döma sig af sanningen och med innerlig nådeshunger sluter sig till sin frälsare;

c) det beslutsamma hjärtat, som icke bäfvar tillbaka för världens fiendtlighet.

3. *Dess följd:*

a) frigörelse och frihet från den starkes herravälde;

b) hjärtat blir och förblir Herrens boning;

c) del med Kristus i hans härlighet.

4.

Ämne. **En människas sista bättre eller värre än hennes första, alltefter som hon hörer Jesu vänner eller hans fiender till.**

1. *En människas sista bättre än hennes första, om hon tillhör Jesu vänner.*

a) En människa, som tillhör Jesu vänner, (1) hör Jesu ord och gömmer det, (2) gläder sig af hjärtat åt Jesu rikes framgång, (3) bekänner honom inför hans fiender.

b) Hennes sista varder bättre än hennes första. (1) Hon kommer till allt större erfarenhet af Guds frid och vänskap (2) Hon blir allt dugligare att församla med Jesus. (3) Hon får med sin frälsare i en salig död ingå i sin Herres glädje.

2. *En människas sista varder värre än hennes första, om hon (allt framgent) hör Jesu fiender till.*

a) En människa, som hör Jesu fiender till: (1) den, som försmädar Jesu verk; (2) den, som frestar Jesus; (3) den, som låter sitt hjärta behärskas af sådana vapen, på hvilka hufvudfienden kan förtrösta; (4) den, som blott hyfsar och pryder sig med yttre ärbarhet.

b) Hennes sista blir värre än hennes första. (1) Hennes hjärtehus blir alltmera intaget af den orena anden; (2) Hennes bemödanden att förskingra i Jesu rike blifva allt ifrigare. (3) Hon kommer på sistone att evigt tillhöra fienden.

5.

Ämne. **En människa, som söker efter hvila utan att kunna finna den.**

1. *Som söker ro för sin själ genom kringirrande i världsöknen.*
2. *Som låter fienden fylla hjärtat med onda tankar och anslag.*
3. *Som tror sig bäst sörja för sitt lugn och sin säkerhet genom att vara hvarken för eller emot Kristus.*

6.

Ämne. **"Den, som icke är med mig, han är emot mig".**

1. *Den, som icke tror på mig, han talar emot mig.*
2. *Den, som icke vandrar med mig, han är motsträfvig mot mig.*
3. *Den, som icke verkar med mig, han arbetar mot mig.*
4. *Den, som icke kämpar och offrar med mig, han förråder mig.* (Alt.).

Midfastosöndag.

(Lætare.)

»Lætare Jerusalem et conventum facite omnes, qui diligitis eam, gaudete cum lætitia, qui in tristitia fuistis», så lyder Vulgatas öfversättning af Es. 66: 10, som utgör den i den gamla kyrkan öfliga introitus på denna söndag. Af dess första ord »lætare», fröjda dig!, har söndagen sitt namn. Denna maning till glädje passar ganska väl till dess perikop. Den utgöres, som bekant, af evangeliet om bespisandet af de femtusen männen. Under det att i de föregående till fastlagen hörande söndagarne Herrens kamp med och seger öfver satan och hans rike och i sammanhang därmed nödvändigheten för oss att i bättring och tro bryta med synden och på fullt allvar öfverlämna oss åt Herren kraftigt förehålles oss, afbrytas dessa stränga fastlagsbetraktelser af den glada och upplyftande förkunnelsen om Herren såsom den, hvilken gifver nog och öfvernog åt alla dem, som komma till honom. Perikopen kan betraktas och behandlas från hufvudsakligen tvenne synpunkter. Å ena sidan kan man af den hämta anledning att framställa Herren i hans makt inom naturområdet på samma gång som i hans nådefulla omsorg om oss äfven i våra timliga behof, och å andra sidan kan man fatta berättelsen symboliskt. I sistnämnda fall blir Jesu handling en bild af hans meddelande af den sanna andliga spisen, hvarvid just han själf är det lifsbröd, som mättar vår själs djupaste behof. Temat för predikan blir då detsamma eller nära nog detsamma, som de nya texterna på denna söndag, Joh. 6: 24—36 och 52—71, erbjuda. För att icke antecipera dessa torde man göra rättast att stanna vid

den första synpunkten och det så mycket hellre, som ej många af våra predikotexter gifva anledning att framställa det djupt uppbyggliga i den fjärde bönen i Fader vår, något, hvartill just vårt evangelium otvunget ger anledning.

Text: Ev. Joh. 6: 1—15.

Alla tre synoptikerna meddela likasom Johannes berättelsen om spisningsundret (jfr Matt. 14: 13—21; Mk. 6: 30—44; Luk. 9: 10—17). Såsom däraf framgår, att denna Herrens gärning väckt den största uppmärksamhet och så fastsatt sig i de heliga författarnes minnen och i den äldsta traditionen, så är det en omöjlighet att, såsom några kritici velat påstå, komma ifrån sakens historiska verklighet. Hos Matteus (kap. 15: 32—39) och Mk. (kap. 8: 1—9) omtalas ytterligare en underbar bespisning, i det Herren med sju bröd och några fiskar mättade fyratusen män. Att denna tilldragelse är en annan än den i vår text omtalade, är så mycket säkrare, som Herren själf vid ett senare tillfälle påminner lärjungarne om de bägge tilldragelserna (Matt. 16: 5—10; Mk. 8: 14—21).

Exegetiska anmärkningar. Vv. 1, 2. Orden μετὰ ταῦτα få icke så förstås, som om det, som i det följande omtalas, skulle ha inträffat omedelbart efter det i det föregående kapitlet skildrade. Fastmera ligger en icke obetydlig tid däremellan. Orden angifva blott i allmänhet, att det, som i det sjette kapitlet berättas, inträffar senare än de närmast förut omtalade händelserna. πέραν τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας τῆς Τιβεριάδος, »det vid Tiberias belägna Galileiska hafvet». Det något besynnerliga talesättet synes antyda, att Jesus med sina lärjungar seglade öfver hafvet där, hvarest staden Tiberias låg, således vid dess södra del. Herren hade nyligen erhållit underrättelse om Johannes döparens halshuggning (Matt. 14: 12, 13) samt mottagit apostlarne, som kommit tillbaka från den missionsvandring i Palestina, till hvilken han utsändt dem. De behöfde hvila och tid till inre samling efter detta deras förstlingsarbete i Herrens tjänst, och äfven Jesus

själf sökte att erhålla någon stillhet för att ostörd få ägna sig at sina lärjungar. Detta var orsaken till hans färd till andra sidan af sjön Genesaret. Han fick dock icke länge vara i ro. Folket följde honom, antagligen så, att de efter Herren begåfvo sig öfver sjön, likasom de ock något senare på detta sätt följde honom tillbaka (jfr Joh. 6: 24, 25) — ὅτι ἐθεώρουν (annan läsart ἑώρων), när de sågo hans under. Jesu makt och barmhärtighetsverk förfelade sällan att göra intryck på *folket*, under det att fariseerna och de skriftlärde voro otillgängliga för deras språk.

Vv. 3, 4. »Och Jesus gick upp på berget». Berättelsen har här en lucka, som fylles genom synoptikernas framställning af händelsen. Enligt dessa hade Jesus dragit sig undan med sina lärjungar och var stadd i förtroligt samtal med dem. Då han trädde ut från den undangömda plats på ett berg (obekant hvilket), där detta samtal hade ägt rum, såg han det myckna folket komma till sig. Han varkunnade sig öfver dem och begynte lära dem mycket, och sålunda förflöt större delen af dagen. Då folket troligen icke hade tagit något matförråd med sig, var fara för handen, att de skulle uppgifvas af hunger. Här är således nöd å färde, och detta är orsaken till Herrens undergärning, hvilken således, såsom alla andra hans underverk, föranleddes af ett verkligt behof; hans makt brukades endast i barmhärtighetens tjänst. Då man på grund af orden i v. 4 antager, att de till Jesus kommande skarorna voro festvandrare, som voro stadda på väg till Jerusalem, så saknar man därför verkligt skäl. Åtminstone vore det en besynnerlig omväg, de festfarande togo, då de icke blott kommo till Jesus på östra sidan om Genesaret utan ock sedan gåfvo sig tid att följa honom tillbaka öfver sjön till Kapernaum. Notisen om närheten af påsktiden har antagligen afseende på det följande (kap. 6: 26—59), där Herren framställer sig själf såsom lifvets bröd och såsom antitypen till påskalammet.

Vv. 5—7. *ἐπάρας κτλ.* Jesus såg folket i växande skaror strömma till, och såsom han förbarmade sig öfver dem såsom öfver får, som icke ha någon herde, så sträcker

sig hans barmhärtighet ock till deras rent lekamliga behof. — Filippus torde ha varit den betänksammaste af Kristi lärjungar, hvadan Herren ställer sin fråga till honom. — Frågan afsåg att pröfva Filippus. Han såsom de öfriga lärjungarne hade sett så många uppenbarelser af Jesu härlighet, att Herren med skäl kunde vänta af dem obetingad tro på hans makt och vishet. De hade då ock bort kunna vara förvissade om, att han visste utväg att förse alla dessa människor med föda, äfven om alla vanliga utvägar voro stängda. — Profvet utfaller icke till Filippus' fördel. Han framstår såsom en dålig räknemästare och icke såsom en förtröstansfull Kristi lärjunge: *διακοσίων δηναρίων*, tvåhundra denarer = omkring 140 kronor. Måhända utgjorde den kassa, som Herren och lärjungarne hade för sina gemensamma behof, just denna summa. — *βραχύ τι*, något litet, ett litet stycke hvardera, icke tillräckligt till mättnad.

Vv. 8—10. Andreas uppenbarar ungefär samma sinnelag som Filippus: »Hvad förslår det bland så många»? — *παιδάριον*, formodligen (enl. Ewald) en yngling, som i egenskap af handlande med matvaror hade detta ringa förråd till salu. — Jesus befaller lärjungarne att ordna folket i matlag till spisning: ett trosprof. De skola trots det, att de nyss försäkrat, att ingen utväg funnes till folkets mättande, vidtaga åtgärder till en måltid för alla dessa människor. Och här tveka de icke; ett ord af Jesu mun är för dem tillräckligt. De lyda, fastän de säkert icke förstå, hvad Herren ämnar göra. Äfven folket låter villigt säga sig. Det fogar sig i de anbefallda anordningarna och väntar troligen med spänning, hvad Herren ämnar göra. Det har sett tillräckligt af den underbara profetens makt för att utan tvekan ställa sig till hans förfogande.

Vv. 11—13. Jesus tog bröden, välsignade dem med tacksägelse och räckte dem åt lärjungarne, som utdelade dem bland folket. Herren handlar såsom husfader, och enligt seden hos judarne uttalar han tacksägelsebönen öfver matförrådet. På detta sätt välsignadt af honom, hvars välsignelse icke är en blott from önskan utan ett meddelande af det, som är väl-

signandets innehåll och syftemål, växer det ringa förrådet outtömligt: lärjungarne utdela däraf, »så mycket de vilja»; det blir nog och öfvernog (jfr 1 Kon. B. 17: 12—16; 2 Kon. B. 4: 1—7) — συναγάγετε, »samlen tillhopa de öfverblifna styckena»! Herren tar det noga med det öfverblifna; såsom en Guds gåfva är det för värdefullt för att blifva vårdslösadt. Den rikaste timliga välsignelse af Gud gifver icke rätt till slöseri med äfven det obetydliga. Tvärtom, ju mera man i det mottagna verkligen ser och njuter en *Guds gåfva*, desto noggrannare är man att tillvarataga äfven de minsta delarne däraf. — Tolf korgar fulla med stycken: hvarje apostel samlade sin korg full. Det öfverblifna var mer än det ursprungliga förrådet.

V. 14. *Οἱ οὖν ἄνθρωποι κτλ.* Undret öppnade folkets ögon för Jesu härlighet. Det, som det hade bevittnat, var någonting så stort och oerhördt, att hvar och en, som ej var tanklösheten själf, måste blifva slagen med häpnad och komma till den öfvertygelsen, att Jesus hade uppenbarat en gudomlig kraft, som höjde honom icke blott öfver vanliga människor utan ock öfver alla föregående profeter. Intrycket af hans gärning var ock öfverväldigande och väckte hos folket tanken på och öfvertygelsen om, att de här hade den utlofvade och med så ifrig längtan motsedda Messias för sig (5 Mos. 18: 15, 16). Och just detta tecken, det mest i ögonen fallande bevis därpå, att Jesus kunde meddela den rikaste jordiska välsignelse, var ägnadt att mer än alla andra Herrens stora gärningar föranleda föreställningen om, att han var Messias, ty just en Messias, som kunde och skulle gifva dem öfverflöd, lycka och ära i denna värld, väntade judarne. Därföre gripas dessa människor af hänförelse för Kristus, och, menande att ögonblicket för messiasrikets upprättande ändtligen var kommet, vilja de, i stället för att ödmjukt öfverlämna sig åt Herrens ledning, taga saken i sin egen hand. De söka med ett slags våld taga honom och göra honom till konung, d. ä. föra honom i triumf till Jerusalem och där utropa det messianska riket. Här var nu begynnelsen till en folkrörelse af de väldigaste dimensioner,

en rörelse, som hvarje falsk Messias med girig glädje skulle ha begagnat för att svinga sig upp. Men icke så den rätta konungen, ty han »den rätta konungen är Guds lamm».

V. 15. När Jesus märkte folkets afsikt, drog han sig plötsligt undan. Han begaf sig upp på berget, hvarifrån han nedstigit till folkets möte, och, lämnande sina lärjungar kvar, förblef han där allena. Säkerligen sökte han ensamheten icke blott för att undkomma folkets köttsliga hyllning, utan äfven för att få ostördt bedja. Folkets hänförelse var utan tvifvel för honom en sak af vikt och det af betänkligt slag. Långt ifrån att af den berusas, var den för honom ett bevis på, att detta folk var alldeles för köttsligt och bundet i sina falska föreställningar, för att det skulle kunna förstå honom. Och såsom det var honom klart, att han måste så ställa sig gent emot detsamma, att dess försök att neddraga hans verk i köttets väsen och orenhet skarpt afskures, så var dess hänförelse honom ett tecken till hans snart stundande förkastelse af folket. Luthardt säger i afseende härpå: »Ju afgjordare det alltmer måste visa sig, att frälsningsanstalten i första hand var af rent sedlig natur och endast på sedlig väg hade att utveckla sig, ju mer således motsatsen mellan judarnes fordringar och Jesu fordringar uppenbarade sig, desto afgjordare måste ock folkets förhållande till Messias blifva af fientlig art. Det bifall, Jesus här vann, var således för honom ett tecken till hans förkastelse af sitt folk och till hans död. Ty just det, att han icke af detta folk på dess väg lät föra sig till Davids tron, förde honom på vägen till korset. Upphöjd blef han visserligen ock på detta sätt till frälsning för Israel och för alla folk, men detta endast inför en tro, som icke lät sig förvilla af skenet. Så måste han ock nu förkunna sig själf såsom lifvet på ett sätt, som fordrade en tro, med hvilken skenet, det yttre i Herrens läge och öde, syntes stå i skärande motsats. Denna motsägelse kunde häfvas endast genom en Guds maktverkan, som han på sin lekamen erfor. Ett sådant i framtiden inträffande faktum var det väl, hvarom han i sin ande ville blifva viss». Dessa Luthardts ord fort-

sättas af Nebe, som anslutande sig till dem säger: »Därföre förkunnar ock Herren i det längre fram återgifna talet (Joh. 6: 26 ff.) alldeles bestämdt, att han skulle gifva sitt kött för världens lif (v. 51), att hans kött var den rätta maten och hans blod den rätta drycken (v. 55): han ser sig såsom sitt folks konung och öfversteprästpå korset. Folkets uppförande öfvertygar honom ånyo, att ingen annan väg till världens återlösning kan gifvas, än att han allena går upp på berget för att genom bön bereda sig till tömmande af denna lidandeskalk». —

Lika stor som Jesu Kristi människovänlighet är till att afhjälpa icke blott skriande nöd utan ock all lekamlig brist och att meddela hugnad och vederkvickelse, är kraften af hans välsignelse, i det den förmerar det otillräckliga, så att däraf blir nog och öfvernog, sålunda kan perikopens *homiletiska grundtanke* uttryckas. I denna tanke ligger då ock den, att Jesu lärjungar hafva i gemenskapen med sin frälsare i denna världens öken nog och öfvernog, så att dem fattas intet.

Homiletiska antydningar. V. 1. Jesus drager sig undan folket, bullret och det ansträngande arbetet för att i stilla ensamhet hvila och pläga umgänge med sin himmelske Fader i bön. Äfven i detta hänseende böra vi efterfölja hans fotspår. Människan behöfver icke blott arbeta utan ock hvila, och det är nödigt, att dessa få omväxla med hvarandra, och hvardera erhålla sin afmätta tid. Men du skall icke arbeta för hvilans skull eller till en tid anstränga dig för att sedan kunna föra ett makligt och orkeslöst lif. Hvilan är krafthämtning och behöflig just för arbetets skull; du måste hvila för att kunna verka och icke för att njuta. Detta gäller icke minst i fråga om Guds rike. I din hvila i Gud, i din ensamma bön, ditt fördjupande i Guds ord, inandas du den himmelska, stärkande bergluften, inandas Guds kärlek och hämtar ljus och kraft ur den eviga ljus- och kraftkällan. I ditt arbete för människors frälsning utandas du den kärlek, du inandats, ty ditt verk bör vara ett kärlekens verk, kärlekens förkroppsligande. Och den kraft, du hämtar från Gud, den brukar och öfvar du i ditt arbete, och ju trognare du därföre tager af Guds fullhet där vid lag, desto mera, desto

kraftigare och med desto större tålamod skall du kunna arbeta; å andra sidan, ju mer du brukar din undfängna kraft, desto mera stärkes den. Endast den nåd, du omsätter i verk och gärning, blir i djupare mening din, och endast det verk, som är nådens verk, är i sanning godt, ett utsäde, som kommer att gifva himmelsk skörd. — Sålunda är kristendomen lika långt skild från denna andliga mångslöjd, som idkeligen fäktar med yttre ting och verk, aldrig kommer till någon rätt inre samling och i självfva verket ingenting annat är än skum, som den är skild från denna orkeslösa kvietism, som i grunden endast är andlig känslonjutning, berömmande sig af sitt djupa inre lif, under det att den själfviskt lägger händerna i kors äfven inför den skriande nöden, som den icke ser och icke kan se, därföre att dess öga blott är riktadt inåt, d. v. s. på det egna jaget.

V. 2. I skaror strömmade folket till Jesus. Hans under voro magnetiska. Det var nästan ännu mera för att få skåda dem än för att höra hans ord, som människorna så ifrigt lupo tillsammans omkring honom. Det var mycken fåfänglighet och nyfikenhet där vid lag, men så mycket godt medförde åtminstone de stora tilloppen, att Jesus kunde nå många med sitt frälsningsbudskap. På detta kom det hufvudsakligen an. Undren stodo och stå i ordets tjänst och icke tvärtom. Där de icke äro af nöden att samla människorna kring den i sitt ord omkringvandrande Frälsaren och för att bereda rum för ordets verkan, där äro de ej af nöden, och där inträffa de icke heller. Detta är en af de orsaker, som inskränkte undren till grundläggningens tid. De andliga undren inträffa dock alltid, och i samma mån människor blifva genom Kristi kraft andligen helbrägdagjorda, dragas ock skaror till och samlas omkring detta ord, som uträttar så stora ting.

V. 3. Huru dyrbara voro ej de stunder för Jesu lärjungar, då de fingo vara ensamma med sin mästare! Det var då han införde dem i Guds rikes hemligheter. Och för Jesu lärjungar under alla tider är det af nöden att troget pläga detta stilla umgänge med deras frälsare. Det är då, han uppenbarar sig för dem, öppnar deras ögon, så att de förstå skrifterna, och låter dem få allt djupare blickar in i Guds rikes väsen och hushållning. Framförallt böra de, hvilka hafva ämbetet att föda Guds hjord, se till, att de i Herrens skola samla sig ett växande förråd af lefvande gudskunskap för att därur kunna meddela både nytt och gammalt.

Vv. 4, 5. Judarnes påsk tillstundade, då de skulle äta påskalammet. Huru litet anade den folkhop, som nu grup-

perade sig omkring Kristus, att de hade för sig det rätta påskalammet! Ännu längre voro de ifrån den tanken, att de själfva skulle blifva de, som, sedan de förkastat honom, skulle offra honom åt sin egen fanatism och därmed uträtta, att han kom att offra sig själf för deras och hela världens synder. — Ehuru Herren ofta drog sig undan folket, så bortvisade han det dock aldrig, när det uppsökte honom. Såsom alltid, så går han det äfven här huldrikt till mötes. Hans barmhärtighet rör sig mäktigt inom honom vid anblicken af dessa massor, som äro andligen så bortkomna och värnlösa, men af hvilka hvar och en dock är så oändligt dyrbar. Barmhärtigheten bör ock såsom en grundton genomklinga hvarje predikan och sätta sin prägel på hela det själavårdande arbetet. Äfven de mest sjunkna och hårdast i syndens träldom bundna människor böra få del af denna barmhärtighet. Den allena, uppflammad till en kärlekens och helighetens nitälskan för själars frälsning, duger i det räddningsarbete, som det tillhör Kristi tjänare att utföra i denna värld af skeppsbrutna själar. Det är ock denna barmhärtighet, som gifver kraft att hålla ut i kampen mot denna andliga och lekamliga nöd, hvaraf jorden är så full. Och det är, som om den aldrig ville minskas. Snarare synes det, som om den växte med de ansträngningar, som göras för att afhjälpa den. I arbetet för dess häfvande förslår därföre endast en oändlig kraft, och den står oss ock till buds: den är Jesu Kristi kärlek, upptagen i våra hjärtan. Må vi därföre tränga rätt djupt in i Kristi kärlek och barmhärtighet! Den är vår tröst, vår frid, vår kraft, vår frimodighet, vårt lif. Den tröttnar icke vid dig och finner ditt påträngande icke besvärligt. Den bär dig med en mer än moderlig ömhet och vårdar dig trofast i din svaghet. Lefvande på och i den, skall du af den genomträngas och låta den utstråla från dig i ditt förhållande till dina bröder. Den skall göra dig allt rikare i din ande, den skall blifva dig en aldrig sinande källa, ur hvilken kärlekens gärningar utan uppehåll skola flyta ut, spridande välsignelse inom hvarje område, på hvilket du befinner dig. —

V. 6. »Hvar få vi köpa bröd, att dessa må äta?», denna rådlöshetens fråga tar Herren i sin mun för att utröna, om Filippus har förstått, att han, som så frågat, heter *råd* (Es. 9: 6). Filippus borde ha förstått hans mening, ty när hade Herren förut frågat sina lärjungar om råd och hjälp? Han hade ju alltid visat sig såsom den, hvilken var sina lärjungars öga och hand, under det att de städse framstodo såsom oförståndiga, rådlösa och utan kraft. Herren är ju icke den,

som ser oss i händerna efter hjälp, men väl behöfva vi i allting se honom i händerna. — Finner du dig i omständigheter, där ingen mänsklig tanke vet råd och utvägar, så hängif dig icke åt ängsligt grubbel och ett öfvergifvet väsen, och se icke så på det ohjälpliga i din ställning, att du förgäter honom, som är en mästare att hjälpa. För honom finnas inga omöjligheter. Var stilla och lämna allt åt Guds skickelse, och säg: »Herre, du vet det. Din är saken, och i din hand ligga alla vägar. Du skall göra't, fastän jag ej vet hvad eller huru». — I all förlägenhet gäller det först och främst att aldrig förlora besinningen, utan att bevara tilliten till Gud och därmed frid och kraft. Så allena sättes man i stånd att upptäcka Guds fördolda ledning i allt och kan märka, när och huru han utvisar utvägar. Man måste *tro*, ändock man icke ser. Det skall i allmänhet icke gå *efter* vårt förstånd utan *öfver* vårt förstånd. Då, när din väg i din frälsares sällskap synes vara en undergångens väg och allt går emot dina egna uträkningar, planer och önskningar, ja, äfven skenbart mot Guds ord och löften, då är för dig profvets stund, då är din mästare kommen, då följ, då låt lära dig af honom, hvars vägar visserligen äro nåd och sanning, men underliga för allt kött! Då heter det: »Salig den, som icke varder förargad i mig!» — I Guds ledning af hans trogna ingå alltid prof såsom de viktigaste uppfostringsmedel. Ingenting får ligga obrukadt och oförräntadt; allraminst de andliga skatterna, de gåfvor och krafter, som de troende undfått och undfå. Men huru blir ej den egna vanmakten uppenbar i dessa prof, huru får man icke lära sig att se bort från allt för att uteslutande fästa sina blickar på Herren! Och hvilken strid och förödmjukelse behöfs icke, innan man kan bli enfaldig nog för att kunna hvila vid hans löften och gifva honom rätt i allt hans ord, såsom ock lofva honom för alla hans vägar! Dock, för den i hjärtat uppriktige lyckas det.

Vv. 7—9. Ett mänskligt svar på en gudomlig fråga! En utväg, som ingen utväg är, ett råd, som är idel rådlöshet, se där, hvad människor förmå i det, Gud tillhörer, i lägen, där den gudomliga visheten och makten älskar att uppenbara sin härlighet. — »Hvad förslår det bland så många»?, Ja, så må man väl fråga vid anblicken af den oräkneliga skaran af hedningar, som framlefva sitt lif i den andliga öken, där själen förgås af hunger, och då man därvid å andra sidan ser på de medel, som stå till buds för att afhjälpa all denna nöd. En handfull missionärer, svaga, skröpliga människor, och den

enfaldiga predikan om Kristi kors! Detta är det, som skall frälsa alla dessa millioner, som därtill visst icke öfverfalla Guds sändebud med sin hunger efter andlig föda utan tvärtom söka värja sig mot den nåd, som tillbjudes dem. Och dock, det förrådet, dessa medel räcka i öfverflöd till för den oerhörda uppgiften, ty Herren är där, och hvad är dock mot honom och hans makt hela denna värld! Men nog blir det uppenbart, att, när segrar för hans rike vinnas med dessa ringa vapen, när dessa fem bröd räcka mer än väl till för alla dessa skaror, att, säger jag, det är Guds kraft, som gör allt, och icke människors. Blott en uppsåtlig, ondskefull vilja kan här neka att gifva Gud äran, kan neka kristendomens sanning och gudomliga väsen. — Vänj dig vid att i fråga om andliga ting aldrig se på det yttre utan på väsendet, på kärnan och den inre kraften! Litet är senapskornet, dock blir den buskväxt, som därur uppväxer, den största i sitt slag. Guds rikes yttre gestalt är ringa, ett enfaldigare ord än Guds ord gifves icke, men det är bäraren af Guds kraft och Guds visdom. Därföre mäktar det åstadkomma ting af evighetsnatur, under det att däremot människan och all hennes härlighet är såsom gräset på marken. — Se icke med ringaktning ned på små, oansenliga begynnelser i det, som hör till Guds rike! Akta dig ock för att välja andra medel till befrämjande af Guds rike än dem, som höra till detta rike självft och ha dess art och dygd i sig! När människor med sina konster och medel vilja påskynda Guds verk, då försena de det och orena det därjämte samt draga försmädelse öfver det goda namnet.

Vv. 10, 11. »Låt folket sätta sig»! Detta var det enkla, lugna och bestämda svaret på utropet: »Hvad förslår det bland så många»? Det innebar en försäkran, att Herren nog skulle sörja för, att förrådet skulle räcka till. Lärjungarne hade blott att dra bestyr om folkets ordnande i matlag, och att sålunda måltiden kunde i ordning äga rum. Gör icke tillämpningen häraf sig själf? Spörj icke, ängsla dig icke öfver förrådet, välsignelsen, kraften till framgång i fråga om människornas delaktiggörelse af frälsningen! »Låt blott folket sätta sig» och bär fram brödet till dem, d. ä. gå du blott i din verksamhet till väga enligt den ordning, som kräfves af Guds rikes art och väsen, och förkunna så för människorna lifvets ord! Att det skall räcka till för alla hungrande hjärtan, därom drager Herren försorg. Lyd blott hans tillsägelse, gå vägen rakt fram efter hans ords anvisning, fråga därvid icke efter utgången och följderna; för dessa

senare svarar Gud. — Men huru mycken brist på tro uppenbara vi icke här vid lag! Däraf den obeslutsamhet, tveksamhet och villrådighet i vårt verkande, men äfven detta mäklande med världsliga och köttsliga grundsatser, som är så skadligt vid arbetet för Guds sak.

V. 11. Med Guds välsignelse blir äfven det minsta nog. Var därföre icke angelägen att få eller äga mycket utan därom, att Guds välsignelse måtte hvila öfver det, du får eller har. Villkoret därför är, att du undfår din beskärda del ur *Guds* hand, d. ä. på de vägar och med de medel, som han förordnat. Arbetsamhet, redbarhet och sträng samvetsgrannhet i det jordiska godas förvärfvande och brukande är det allra första, som därvid kräfves, men sedan ock att med bön söka och med tacksägelse mottaga brödet ur Guds hand. Endast den, som så gör, kan däri se och njuta Guds kärlek, och detta åter medför först den rätta välsignelsen. Ty en sann välsignelse är till sitt innersta väsen andlig, medför ett godt för den invärtes människan, verkar uppbyggelse och förkofran i tron. Och detta medför också det timliga goda, då det så, som sagdt, sökes, mottages och njutes. Tacksamheten för det undfångna, detta bröd, hvars kärna var Guds godhet, drager hjärtat närmare Gud och blir sålunda till en spis också för själen. Kunde vi blott sålunda skåda Gud i allt, som vederfares oss, och taga allt såsom från honom, vandrande inför hans ansikte dagligen, huru rikt skulle ej vårt lif då vara, huru stilla, tryggt och fullt af frid, glädje och kraft! — »Så mycket de ville», utdelade lärjungarne åt folket. Förrådet syntes outtömligt. »Så mycket du vill, och som du vill»; det kan man säga till den, som af Herrens hand undfår gåfvor för andras räkning, för att använda till andras nytta. Det är något likartadt med Jesu ord till den kananeiska kvinnan: »O, kvinna, din tro är stor; ske dig, som du *vill*». — Så mycket, du vill, får du, då du i tron går in i Guds förrådskammare. Nåd för nåd få vi taga af den fullhet, som där är, och som aldrig förminskas. — Herren välsignade brödet med tacksägelse. Det har ock alltid varit sed i Kristi kyrka att bedja före och efter måltiderna. Bordsbönerna äro betydelsefulla. De äro eller böra vara uttryck af medvetandet därom, att brödet är en Guds gåfva, och att vi hafva att ära honom därför. De oskäliga djuren få också sin föda af Gud, men de bedja och tacka honom icke därför, och ej heller fordras sådant af dem, ty de äro skapade uteslutande för detta jordelif och ha icke något medvetande om Gud. Annorlunda med oss människor. Det är väl ej mer än till-

börligt, att vi äfven i vårt förhållande till det jordiska goda behjärta vårt människovärde. Vi böra vid mottagandet af vart dagliga bröd icke göra oss själfva till djur. Men det gör den, som ej mottager det ur Guds hand och helgar det med sin bön. Bordsbönernas aftagande eller vårdslösande är i sin mån ett tecken till materialismens och gudlöshetens tillväxt.

Vv. 12, 13. »Samlen tillhopa de öfverblifna styckena». Slöseriet trampar Guds gåfvor under fötterna, och det desto samvetslösare, ju större tillgångarne äro; girigheten gömmer och skrinlägger, ända till dess gåfvorna äro fördärfvade, och det för blott ägandets skull; men den kristliga sparsamheten tillvaratager allt för Herrens skull icke för att gömma utan för att använda det enligt hans vilja. — Allt är oss gifvet till att *nyttja*, men ingenting är oss gifvet till att förstöra eller till att därmed göda köttet och dess lustar. Ät ditt bröd med glädje och tacksägelse, och frukta icke att synda genom att bruka Guds gåfvor, som hans milda hand räcker dig, men glöm ej, att de äro gifna af honom, hvars värde förlänar gåfvorna deras värde! En konungs gåfva anses ju för något högre och värdefullare än andra människors; huru mycket mer gäller ej detta om hans gåfvor, mot hvilken alla jordens härskare äro stoft! — Tolf korgar fulla! Återstoden större än det ursprungliga förrådet, sedan det delats åt mer än femtusen människor! Så kan Gud välsigna. Huru dåraktiga äro vi då ej i våra otrosbekymmer för det dagliga brödet, för huru vi skola få vårt kanske något knappa förråd att räcka till! Låtom oss icke se på brödstycket, huru litet det är, utan på gifvaren däraf, huru stor han är i makt och kärlek till att af det lilla göra mycket! — Dock, det fordras en i sanning stor tro till att i lekamlig nöd, i förhandenvarande och äfven för framtiden hotande brist, behålla sitt sinneslugn och sin förtröstan på Gud. När visthuset är fullt, då är det ju ingen konst att vara vid godt mod och ha tro till Gud, men när nöden klappar på, när hungern gnager icke blott en själf utan hustru och barn, och ingen utsikt öppnar sig för den spejande blicken, att *då* tro på Gud och hålla fast i hans löften, det är icke lätt, det är t. o. m. svårare än att i rent andligt bekymmer och själanöd fasthålla tron. Hatten af för den utfattige kristne, som kan hysa hopp om bröd, där intet hopp är! Han är en hjälte, som kommer oss på skam, oss, som på predikstolen prata stort om trons kraft, under det vi kanske aldrig ha varit i en ställning, i hvilken det gällt för oss att tro på *osynliga* verkligheter.

Vv. 14, 15. Otron nekar Gud hans ära. Vantron vill ära honom på *sitt* sätt och nekar också därigenom honom hans ära. Judarne ville göra Jesus till en konung efter sina egna tankar och trädde därigenom i skarp strid mot Guds vilja. Icke blott på *att* utan ock lika mycket på *huru* kommer det an, när fråga är om att verka Guds verk. — Huru svårt är det ej för oss att behjärta den sanningen, att Jesu rike icke är af denna världen! Människorna ha under alla tider med judarne till mönster äflats att göra Guds rike till något världsligt stort och lysande. Det synes nästan aldrig vilja gå i människorna, att lydnad är bättre än offer, att handlandet i enlighet med Guds rikes lagar, äfven om däraf synas mycket små resultat, är bättre än de största skenbara framgångar, vunna på bekostnad af renheten och sanningen i vandel och vägar, ja, bättre än offret af egendom och lif i en kamp, för hvad man påstår vara Guds rikes sak, men som icke föres i Kristi anda. — Världen vill bruka Kristus för sina syftemål. Han skall vara rätt nyttig i politiken; »folket kan ej styras utan religion, därföre måste vi se till, att det får behålla den, men vi, de styrande, de bildade och lärda, som känna naturlagar och naturnödvändighetens suveräna makt, vi behöfva den ej, vi ha en mycket högre ståndpunkt än den s. k. religiösa». Ja, så resonnerar man, och när man medgifver kristendomens värde för folklifvet och aktar sig för att sprida sin otro till massorna, då menar man sig ära Kristus alldeles tillräckligt. Men om man går vidare i detta afseende, då söker man göra Kristus till medel för det, som man själf anser för det högsta: världsmakt och världshärlighet. Kristendomen skall hjälpa civilisationen fram, befordra konster och vetenskaper och materielt välstånd. Men äfven den konungatronen försmår Guds son. Får han ej vara din själs konung och helga den till likhet med sig själf, så frågar han litet efter den ära, du med din civilisation och ditt välstånd vill bereda honom. Gif honom ditt hjärta, mottag hans ande och lyd honom! Antingen detta eller intet.

Predikoutkast.

1.

Ämne. **Vårt dagliga bröd gif oss i dag!**

1. *Gif oss, o Herre! Af dina händer vilja vi söka och mottaga vårt dagliga bröd. Dig allena vilja vi hembära vårt tack och lof därför. Gif, att vi däri se och smaka din godhet! Gif och föröka i mig tron på dig, och bevara mig för den otro, som ej kan af dig tillförse sig det goda, du dock lofvat gifva dem, som bedja och arbeta!*

2. *Gif oss vårt bröd, just det, som tillflyter oss genom din välsignelse, ty det allena är vårt, är det, som vi ha rätt att äga och njuta. Bevara oss i nåd för att i lättja och oredlighet äta andras bröd!*

3. *Gif oss vårt dagliga bröd, vår nödtorft! Förskona oss för rikedomens och fattigdomens frestelser! Afskilj åt oss vårt stycke och förläna oss nåd till förnöjsamhet! Låt girighet och snålhet vara långt ifrån oss!*

4. *Gif oss i dag vårt bröd! Förläna oss nåd att kasta omsorgen för de kommande dagarne på dig, och att vi i stället för att ängsligt sörja för framtiden må i ett lefvande hopp ha vårt hjärta riktadt på den framtid, den stora dag, då du skall komma igen för att i ditt rike evigt mätta oss med din salighet!*

5. *Gif oss vårt bröd, icke mig ensam, utan alla mina medåterlösta! Gif, att jag aldrig själfviskt tänker blott på mina egna behof, utan såsom jag har att bedja dig äfven för dem, som ha samma behof som jag, så uppväck mitt hjärta till den kärlek, som gärna delar äfven det knappa brödet med den, som har ännu mindre eller intet!*

2.

Ämne. **Det timliga goda med och utan Guds välsignelse.**

I. Utan Guds välsignelse är den största jordiska rikedom icke nog.

II. Med Guds välsignelse är äfven det minsta nog.

I.

1. *Utan Guds välsignelse besitter människan det jordiska goda, när hon*

a) förvärfvat det på orättfärdigt (= mot Guds ordning stridande) sätt;

b) ej besitter det såsom en Guds gåfva, som äger sitt egentliga värde af Guds godhet, hvarpå det är ett prof, utan i stället däri har sitt hjärtas skatt;

c) ej brukar det såsom en gåfva af Gud, i enlighet med hans kärleks afsikter.

2. *Guds välsignelse hvilar då icke öfver det jordiska goda; icke*

a) hans välbehag;

b) hans nådefulla meddelande af inre frid och sann yttre lycka;

c) hans befrämjande af människans företag. (Äfven om de lyckas, så medföra de ej något godt åt henne utan inre skada). — Då nu allt detta icke följer det jordiska goda, så

3. *är det största mått däraf icke nog för människan.*

a) Hon erfar ingen glädje öfver Guds godhet i det, hon äger eller förvärfvar, och därföre är hennes hjärta lika tomt, som hennes visthus eller penningskrin är fullt.

b) Hon känner ej förnöjsamhetens lycka och får därför aldrig nog.

c) Hon känner ej glädjen att oegennyttigt gifva och meddela, ty hennes hjärta är fattigt på kärlek.

d) Hon släpar därföre på oro och bekymmer midt i öfverflödet, ett beklagansvärdt vittne därom, att utan Guds välsignelse allt är intet.

II.

1. *Med Guds välsignelse besitter en människa det jordiska goda, då hon*

a) mottager det af Guds hand enligt hans ordning under arbete och bön;

b) däri ser Guds gåfva, ser och njuter Guds kärlek i brödet, som hon får;

c) brukar det enligt Guds vilja (1) utan trälaktig fruktan, med inre frihet, vetande, att Guds gåfvor äro gifna för att njutas

med glädje och tacksägelse; (2) såsom Guds tjänare, förvaltare af det jordiska goda såsom ett pund, för hvilket skall göras räkenskap; (3) i kärleken seende icke blott på eget, utan ock på andras bästa, gärna delande med sig till den fattige.

2. *Då är Guds välsignelse med det jordiska goda.*

a) Guds välbehag öfver både ägaren och ägandet;

b) af hans goda hand trefnad och lycka i det yttre;

c) hjärtefrid.

3. *Då är ock det minsta nog.*

a) Den har nog, som är nöjd; förnöjsamhet är den sanna jordiska lyckan, och mer än nöjd kan äfven den rikaste icke blifva.

b) Förnöjsamhet kan i någon mån vara en rent naturlig dygd, men där den är af högre ordning, verkas den under öfning i lidande af jordisk brist. Människan lär sig då att se Gud i händerna efter det dagliga brödet, får lära sig att vara nöjd med och tacka för äfven det lilla samt att älska Guds välbehag.

c) Det minsta är då nog. (1) Det minsta = den knappa nödtorften i föda och kläder, hus och hem. (2) Den förnöjsamme är i Herren glad och tacksam för mättnaden för dagen och kan lägga morgondagens hotande brist på Gud, i hopp att han skall förse med det nödvändiga. (3) Så har den människan nog med det knappt tillmätta förrådet och begär ej otåligt mera.

3.

Ämne. **Huru Guds nådefulla afsikter med tilldelandet af det timliga goda af människorna ofta göras om intet.**

I. Huru Gud tilldelar det timliga goda.

II. Hans nådesafsikter därmed.

III. Huru dessa afsikter merendels af människorna göras om intet.

I.

1. *Vid skapelsen har Gud i naturen nedlagt de lagar och krafter, i följd af hvilka hon frambringar allt, hvad alla skapade varelser behöfva till sitt uppehälle* (1 Mos. 1: 11—13).

2. *Hvad Gud i naturen med riklig hand gifver, det ha människorna att genom sitt arbete insamla och göra sig till nytta för fyllande af alla sina behof.*

II.

1. *Med afseende på dem, som icke känna honom, har Gud den afsikten att genom det timliga goda, han så rikligen gifver dem, väcka dem till tacksam åtanke af hans godhet, på det att de sålunda skola föras till aktgifvenhet på hans dem sökande nåd.*

2. *Med afseende på de troende har Gud den afsikten med meddelandet af det timliga goda, att de genom aktgifvande på hans faderliga omsorg om dem skola bringas till allt fullkomligare tro och allt innerligare tacksam kärlek till honom.*

III.

1. *De obotfärdiga missbruka vanligen det timliga, i det de så fästa sina hjärtan därvid, att de dragas allt längre bort från Gud.*

2. *Äfven de troende kunna delvis omintetgöra Guds afsikter i detta hänseende genom att antingen låta sitt öfverflöd förleda sig till ett njutande, som ej står väl tillsammans med den kristliga försakelsen, eller då de låta det vara för sig tungt, att de ej ha mer än en knapp bärgning.*

4.

Inl. Ebr. 8: 2.

Ämne. **Jesus såsom en skaffare såväl i naturens som nådens helgedom.**

I. **Att Jesus är detta.**

II. **Hvad vi därvid hafva att besinna.**

I.

1. *Ty genom honom har Fadern skapat allt och försonat allt.*

a) Allt är skapadt genom honom, och därföre äro alla naturens krafter i hans hand, och alla dess håfvor stå till hans förfogande.

b) Allt är genom honom försonadt, och därföre är nåden till genom honom, och såsom den i den himmelska helgedomen rådande öfversteprästen har han den i sin hand och meddelar den såsom sin öfversteprästerliga välsignelse åt dem, som vilja mottaga den (Ebr. 8: 2).

2. *Han vet och förstår, huru våra andliga och lekamliga behof bäst skola fyllas, och när vi äro rådvilla, vet han råd* (vv. 5—10).

a) Han, som skapat oss, vet också att mätta oss, och såsom alla Guds vägar sammanlöpa i hans hand, så saknar han icke utvägar att bereda oss bröd äfven i öknen, där vi intet bröd skåda.

b) Han, som blifvit frestad i allting likasom vi, känner vår svaga natur, och huru den behöfver skötas, på det att vi skola vinna nådens och lifvets delaktighet, och när vi tycka, att allt hopp är ute, då är hans stund inne att förhärliga sig genom öfversvinnelig hjälp.

3. *Han sänder dem, som äro skaffare såväl inom naturens som nådens helgedom* (vv. 10, 11).

a) Han har sina kassaförvaltare på jorden, människor, som han gifvit större eller mindre förråd af timligt godt och kärlek till att använda det till sina medåterlöstas gagn.

b) Han sänder i sin andliga skörd trogna arbetare, skaffare i hans andliga hus, församlingen, hvilka af honom undfått och oupphörligen undfå lifvets bröd åt själarna och med det äfven förstånd att rätt dela sanningens ord, att vara trogna skaffare, som af sitt andliga förråd frambära nytt och gammalt.

II.

1. *Vi hafva att mottaga alla gåfvor med tacksamhet i Jesu namn.*

a) Vi böra hafva blicken fästad icke blott på de lekamliga gåfvorna, utan först och sist på gifvaren, som i dessa gåfvor kungör oss sin huldhet. Sålunda njuta vi hans kärlek i hans gåfvor, och då blifva vi rikligen tacksamma för dem, och i denna tacksamhet dragas våra hjärtan allt närmare till honom (jfr vv. 14, 15). Det förvända sätt, hvarpå folket ville visa sin tacksamhet, skola vi vakta oss för att efterfölja, men i likhet med folket böra vi känna och erkänna, att hans härlighet är uppenbarad i hans bespisning af oss, och på så sätt gifva honom äran därför.

b) Vi böra troget akta på den oss meddelade nåden och i djup känsla af vår synd och ovärdighet lära oss rätt skatta nådens storhet. Då skola vi ock af hjärtat tacka för dess äfven minsta gåfvor.

2. *Vi böra utskifta håfvorna i helig kärlek* (v. 11).

a) De lekamliga, i det att det bör vara vår glädje att få vara Guds tjänare till utspridande af hjälp och välsignelse bland de fattiga och nödlidande.

b) De andliga, i det vi genom undervisning, varning, förmaning, tröst och uppmuntran meddela af vårt andliga förråd till vår nästas nytta och förkofran.

3. *Vi böra se till, att håfvorna icke förfaras* (v. 12).

a) Tillvaratagande af de lekamliga gåfvorna såsom för dyrbara att förslösas eller fördärfvas, men detta icke för att i girighet samla utan för att troget bruka dem efter deras art enligt Guds vilja och afsikt.

b) Tillvaratagande af den erbjudna och meddelade nåden genom troget bruk af densamma, i det att vi omsätta den i verk och gärning. Sålunda skola vi ock tillväxa i nåden och undfa mer och mer af dess outtömliga fullhet, enligt regeln, att den, som har, honom varder gifvet, och han skall hafva nog.

(Skarstedt delvis).

5.

Ämne **Bespisandet af de femtusen männen, en rätt passionsbild.**

1. *Den allmänna nöden.*
2. *Den öfversvinneliga nåden.*
3. *Den vanliga tacken.*

6.

Ämne. **Hvilka anvisningar gifver oss detta evangelium?**

1. *Att icke fråga efter vällefnad utan följa Kristus äfven i öknen.*
2. *Att icke ängsligt beräkna tillgångarne och möjligheterna utan tro.*
3. *Att icke låta någonting förfaras utan visligen tillvarataga och församla, på det vi må ha något att meddela åt de behöfvande.*
4. *Att icke i första hand hos Jesus söka det lekamliga brödet utan först och sist lifvets bröd.*

(Enligt Brandt).

7.

Ämne. **Herren utför dock allting härligt.**

1. *Då människoråd ej mer förslår,*
2. *då först Herrens nåd består.*

(Ahlfeldt).

Femte söndagen i fastan.

(Judica).

De ord, med hvilka Ps. 43: 1 börjar; »Judica me, Deus, et discerne causam meam de gente non sancta», utgöra introitus till denna söndags gudstjänst och ha gifvit dagen dess gammalkyrkliga namn. Den gamla kyrkan kallade henne ock gärna dominica passionis eller dominica de cruce, tvifvelsutan därföre, att judarnes fientlighet mot Jesus, som i perikopen (Joh. 8: 46 ff.) framställes i dess nära nog högsta stegring, just var det, som slutligen förde Herren till korsdöden. Därföre är ock denna text en rätt passionstext och anknyter sig till evangeliet på tredje söndagen i fastan, där samma fientlighet likaledes målas oss för ögonen. I skarp motsats till denna fientlighet hos de otrogna judarne står den obetingade tro, Herren i vår text fordrar i sammanhang därmed, att han angifver grunden för sina fienders otro. Vi se då äfven här Jesus i kamp mot mörkrets makt i människornas själar, och huru han hänvisar på denna makts inflytande i den otro och andliga blindhet, som uppenbarar sig i fientligheten mot honom. Den idé i kyrkoåret, som perikopen representerar, är härmed angifven. Den kan sålunda uttryckas: tillspetsningen af kampen mellan Kristus och judarne hänvisar på den stundande allt afgörande slutstriden mellan Kristus och mörkrets furste, hvars makt uppenbarar sig i stegringen af den otro hos judarne, som skulle få sitt fulla uttryck i hans förkastande och öfverlämnande i hedningarnas händer. Samma idé framträder äfven i de till denna söndag hörande nya texterna. —

Text: Ev. Joh. 8: 46—59.

Exegetiska anmärkningar. Judarne hade så ondskefullt uppträdt mot Herren, att han nödgats säga dem, att de voro af den fadern djäfvulen och ville efterfölja hans begär. Lögn och mordlust härskade i deras hjärtan, och detta var orsaken till, att de icke kunde eller ville tro på Jesus, som förkunnade dem sanningen. De drogos till den med deras sinnesart besläktade lögnen, men sanningen bortstötte de. Dock borde de ha förstått, att Jesus talade sanning, och endast deras för Gud alldeles främmande sinnelag hindrade dem därifrån. Och *hvarför* borde de ha förstått, att Jesus talade sanning? Jo, ty

V. 46. *τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας:* »Hvilken af eder öfverbevisar mig om synd?» Jesus åberopade sig på sin syndfrihet, naturligtvis i första hand, för så vidt en sådan kan vara uppenbar för människor, således på en i det yttre adagalagd sedlig fullkomlighet. Men denna förutsätter syndfrihet också i det inre, och endast medvetandet om denna fläckfria renhet gör det möjligt för Herren att framträda med detta åberopande på helighet i hela sitt yttre förhållande. Hos honom finnes för öfrigt intet drag, som häntyder pa något som helst synd- och skuldmedvetande. Men är Jesus den syndfrie, då kunde han ej heller säga någon osanning, och därföre kunde han ock med all rätt fråga: »Om jag talar sanning, hvarföre tron I mig icke?» Måhända gjorde Herren ett uppehåll mellan dessa och de föregående orden. Judarnes tystnad därvid utvisade, att de måste erkänna, att de ej visste något ondt om honom. Och i sådant fall, om Herren måste anses såsom alltigenom pålitlig och trovärdig, hvarföre nekade de honom sin tro? Den enda grunden härtill måste sökas hos dem själfva, i deras vilja. De *ville* icke tro, och detta icke-viljande är här = icke kunna. De saknade de inre förutsättningarna för insikt i och mottagande af sanningen och detta endast och allenast genom deras egen skuld. Detta uttalar Jesus i

V. 47. »Den, som är af Gud, han hörer Guds ord; därföre hören I icke, emedan I icke ären af Gud». Jesus för-

kunnar Guds ord, och såsom Guds ord förnimmer hvar och en, som är af Gud, hans tal. Judarne kunde icke detta, ty de voro icke af Gud. Att vara af Gud är här icke = att vara en pånyttfödd människa, utan det är likbetydande med att vara af sanningen (Joh. 18: 37), d. ä. att vara eller låta bringa sig till uppriktighet inför Gud, så att man i förhållande till honom intar den rätta ståndpunkten, som för öfrigt redan samvetet anvisar, och som ingenting annat är än ödmjukhetens och lydaktighetens (jfr Joh. 7: 17). Den, som detta gör och då äfven hängifver sig åt Guds vilja och ställer sitt hjärta under Guds Andes inflytande, han är af Gud och äger just därigenom öra för Guds ord, för sanningen, eller det inre andliga organ, som är nödigt för att kunna känna sanningen såsom sanning och då också lögnen såsom lögn. Detta var icke fallet med judarne, därföre kunde de icke höra eller lida Jesu tal, som blef dem till anstöt och fall (Luk. 2: 34), såsom ock förhållandet ännu i dag är med hvar och en, som icke gör sitt gudsförhållande till ett i djupaste mening samvets- och lydnadsförhållande. — Judarne känna sig träffade af det bevis på sanningen af sitt tal, som Jesus gifver dem. De kunna icke invända något eller framkomma med något giltigt motbevis, men då det för dem är en alldeles afgjord sak, att de ej kunna ha orätt, och att det framför allt är afgjordt, att de äro Guds älskade folk, så måste det utan alla bevis och trots allt, hvad Jesus kunde säga eller verka, vara själfklart, att han måste ha orätt. De tillgripa då de enda vapen, som under sådana omständigheter stå dem till buds, hånet och smädelsen.

V. 48. »Säga vi icke med rätta (nämligen i de omdömen, som vi oss emellan pläga fälla om dig), att du är en samarit, och att du har en ond ande?» Till den förra beskyllningen hade förmodligen Jesu fördomsfria och kärleksfulla inlåtande med samariterna gifvit anledning (Joh. 4). Beskyllning för besatthet åter och däraf följande ursinnighet grundade sig antagligen på Jesu tal, som enligt Joh. 10: 20 föreföll dem rent af såsom vanvett, särskildt för den förmätenhet, som Herren enligt deras mening därigenom lade

i dagen. Herren hade för dem betygat, att de icke voro Guds äkta söner, icke heller Abrahams rätta barn, utan att de voro barn af honom, hvars sinnelag röjde sig hos dem, af djäfvulen. Upptända häraf, vilja judarne på Herren själf återkasta beskyllningen för ett orent, med förbannelse belagdt ursprung: han är en samarit, en kättare, af ett orent och förkastadt släkte, som därjämte var fullt af förmätenhet, likasom Herren själf. Men denna Jesu förmätenhet syntes dem därjämte vara så stor, att den endast kunde förklaras genom en inverkan af satan: han har därföre en ond ande, han är besatt. I afseende härpå säger Nebe icke utan skäl: »Från sin ståndpunkt ha dessa judar fullkomligt rätt; de äro skarpa tänkare och rygga icke tillbaka för någon konsekvens. Jesus har på sådant sätt talat om sitt förhållande till sin Gud och Fader, att ingenting annat återstår än att antingen i tron anamma honom såsom Guds son, eller med afsky förkasta honom såsom fördärfvets barn, som af satan blifvit beröfvadt sitt förstånd. Dessa alternativ föreligga ännu i dag, fastän de flesta icke ha mod att verkligen ställa dem inför sig och sig inför dem. Men det blir dock icke något annat val än detta: antingen är Kristus den, han utgifvit sig för att vara, Guds enfödde son, eller en af djäfvulen besatt, som antingen i vansinnig självförblindelse eller hjärtats förstockelse gjort sig själf till Gud. Men att i Herren ingen besatt stod framför dem, det hade judarne kunnat förstå redan af det sätt, hvarpå han handlade med dem, och särskildt af det sätt, hvarpå han upptog deras smädelse». Härtill kan läggas den grund för omöjligheten af hvarje tanke på Jesu förkastlighet, som Nikodemus uttryckte, då han kom till Jesus om natten (Joh. 3: 2).

V. 49. Med heligt saktmod bemöter Herren smädelserna (1 Pet. 2: 23), bevisande därmed, som sagdt, deras grundlöshet. »Jag har icke någon ond ande, utan jag prisar min Fader». Hade Jesus verkligen varit besatt eller genom satans verk talat det, som judarne i sin otro och i allmänhet alla otrogna ansågo och anse för gudlös förmätenhet, då hade ock hos honom framträdt det sataniska högmod, som, i det

det tillägnar sig all ära, på det djupaste vanärar Gud. Men nu var hela Jesu lif ett oafbrutet ärande af Gud, såsom ju detta borde vara uppenbart för hvarje tänkande jude. Ty omöjligt var det att icke märka, att Jesu lif var idel försakelse af allt, hvad köttslig och världslig ära och fördel heter, och detta fastän han blott hade behöft att göra sig till målsman för de gängse messiasföreställningarna för att erhålla allt möjligt erkännande och pris af just dem, som nu med sådan bitterhet förkastade honom. Därföre kunde ock Herren säga: »I smäden mig». Jag har icke en ond ande; orsaken till ett sådant antagande och ett sådant tal ligger hos *eder:* »*I smäden* mig»: edra ord äro idel smädelser, och *därföre* smäden I, emedan jag icke är såsom I, emedan jag ärar min Fader. — I de ff. verserna betygar Herren ånyo sin försakelse af all egen ära för att därefter hänvisa på Guds dom, som alltid och framför allt genom att gifva evigt lif åt de troende på det härligaste skall bekräfta Jesu ord.

V. 50. Jesus sökte icke sin utan sin Faders ära, men just därföre antog och antager sig Fadern hans ära på ett sätt, som en gång för alla skall ådagalägga, på hvems sida rätten och sanningen är: på världens eller Kristi. Fadern *söker* Sonens ära (ζητῶν), drager den fram i ljuset, men därmed är förenad *dom* (κρίνων) öfver dem, som föraktat och förkastat Guds son och därmed äfven Fadern (Joh. 5: 23; 1 Joh. 2: 23). — Men detta Faderns häfdande och ådagaläggande af Sonens ära skall framför allt äga rum genom uppfyllelsen af de Jesu ord, som stå i

V. 51. *ἀμὴν, ἀμὴν κτλ.* Orden slungas skenbart utan motivering in i talet. De innehålla, särskildt inför det judiska förståndet, en paradox, som plötsligt kastas i smädarnes väg för att bringa dem till afgörelse: tro eller otro. Dock torde det nyss här ofvan antydda sammanhanget ligga tanken nära nog: att Herrens ord skyddar mot döden, det är väl, om något, ett bevis därpå, att han är den, han sagt sig vara, och att Fadern söker hans ära. — Det dubbla *ἀμὴν* antyder, såsom bekant, den oerhörda vikten af det ord, som på sådant sätt blir bekräftadt. *Ἐάν τις — τηρήσῃ*, den, som bevarar,

lifs korthet, som medför ett vist hjärta (Ps. 90: 12), hvilket lär oss att med flit utså det utsäde, som medför evig glädjeskörd (Gal. 6: 8. b).

Vv. 13—15. Den arma änkan synes nästan utgöra medelpunkten i berättelsen. Att hennes öfvergifna tillstånd så lifligt målas oss för ögonen, att så mycket folk följde henne, att Herren, när han såg henne, varkunnade sig öfver henne och ställde till henne sitt mäktiga trösteord, allt är ägnadt att fästa vår uppmärksamhet vid hennes person. Det är, som om vi manades att rätt betrakta och behjärta denna bild af sorg och smärta, som om vi tillfrågades, huruvida vi skulle kunna undgå att känna det innerligaste deltagande i denna djupa nöd. Också är hjärtlösheten i världen icke så stor, att ej de flesta känna medlidande med de af sorgen djupt träffade. Men vi kunna knappast göra mer än att följa den sörjande, där han bär sina käraste förhoppningar till grafven, och vårt: »Gråt icke» är ofta ett fattigdomsbevis, som vi gifva oss själfva. Den tröst eller hjälp mot sorgen, vi därmed erbjuda, består ju i grunden endast däri, att vi bedja den lidande att helt enkelt rycka sig lös från sin bedröfvelse, slå från sig smärtan, d. ä. göra sitt hjärta hårdt och känslolöst. I sanning en arm hugsvalelse! Huru annorlunda är det icke med Herrens: »Gråt icke». I detta hans trösteord, i sig själft uttryck för ett verkligt, innerligt kändt medlidande, ligger ett löfte om tilltäppandet af källan till tårarne, som i nästa ögonblick åtföljes af grundligt hjälpande handling. Orden: »Jag säger dig, unge man, stå upp» växa likasom upp ur de förra orden. De äro deras nödvändiga följd och medföra det i dem innehållna löftet. Jesus uttalar dem såsom *Herren*, hvilkens makt sträcker sig äfven öfver det område, där döden härskar. Och hvad han säger, det sker. »Den döde satte sig upp och begynte tala». — Huru tryggt kunna vi ej, om vi eljest tro på Herren Jesus, lämna våra själar i hans hand, när vår dödsstund kommer. Ha vi hans ord blifvande i oss, så ha vi det lif, som icke nås af döden, och våra kroppar skola i sinom tid också blifva delaktiga af samma lif. — Men såsom Herrens allmaktsord under hans kötts dagar gjorde de döda lefvande, så gör han under alla tider andligen döda lefvande genom sitt nådesord. Han nalkas syndaren, där han ligger såsom ett andligt lik, förnimmer intet af det Guds Ande tillhör och kan i andlig mening hvarken röra hand eller fot. Han vidrör baren, den syndasäkerhetens dödsbädd, på hvilken den olycklige af sina lustar bäres till grafven, »kulan», det eviga fördärfvet. Och bärarne stanna, d. ä. Herren

Vv. 52, 53. Nu mena sig judarne ha fått den mest afgjorda bekräftelse på sin förut fattade mening om Jesu besatthet, ty dessa Herrens ord äro för dem så påtagligt orimliga, att de endast kunna tillskrifvas en vansinnig människa: »Nu förstå vi att» o. s. v. Det högsta, hvartill en människa kunde komma, var, enligt judarnes tanke, Abrahams ställning och lott. Han hade dock måst dö, och likväl vågade Jesus tala om en befrielse från döden genom bevarande af hans ord. Huru omätligt upphöjer han sig ej därmed öfver Abraham, att nu ej tala om profeterna. Nästan häpnande på samma gång som med spotskt han fraga de honom därföre: »Är du mer än vår fader Abraham» o. s. v.? Judarne kunna, såsom redan är antydt, icke sägas ha missuppfattat eller misstydt Herrens ord om döden, då de fatta det såsom syftande på den lekamliga döden. Men de veta ej, hvad döden egentligen är; de se i den blott en yttre upplösningsprocess, som medför mycken vånda, men dödens väsen, det, som i döden är död, förstå de ej, och de kunde i själfva verket ej förstå det. Och så kunde de ej begripa, huru en människa kan vara underkastad den yttre dödsprocessen och dock ej skåda eller smaka döden. Felet hos dem är då icke egentligen denna deras brist på rätt uppfattning, ty en sådan förutsatte ju en erfarenhet, hvilken här vid lag var omöjlig, men deras fel var, att de, efter förblindade människors sätt, döma om Herrens ord efter sina egna föreställningar utan att låta göra sig betänksamma af tanken på, att dessa ord möjligen kunde innebära något annat och mera, än hvad de för tillfället sågo däri. Var det någon, som t. o. m. inför sådana motståndare som judarne kunde göra anspråk på, att man ej dömde för hastigt om hans ord och verk, så var det väl Jesus. — *τίνα σεαυτὸν ποιεῖς;* Den självförhäfvelse, judarne trodde sig finna i Jesu ord, föranleder denna fråga, som således förutsätter, att Jesus tvärtemot sin försäkran i v. 50 skall på det svaraste ha försyndat sig mot Guds ära.

V. 54. Jesu svar innebär först och främst en vederläggning af beskyllningen för själfberömmelse. Det är icke han

själf, som prisar och upphöjer sig; en sådan berömmelse skulle ha saknat all betydelse. Det är fastmera Fadern, som prisar och ärar honom. Jesus talar om denna sak på ett sätt, som gifver vid handen, att judarne kunde och borde inse sanningen af det utsagda. De gärningar, som Fadern gifvit Jesus att utföra, voro i första hand det, hvari han ärade sin son, och till dessa gärningar hade judarne varit vittnen. De voro ock, dessa gärningar, en handpenning på den ära, Fadern äfven för framtiden skulle förläna sin son. Judarne påstodo, att han, som Jesus sade vara sin Fader, men i förhållande till hvilken han frånkände judarne barnaskap och barnarätt, just var deras Gud. Hade de rätt däri, så borde den enklaste eftertanke ha lärt dem, att denna deras Gud just på det högsta ärade honom, hvilken de så tvärsäkert motsade, men då de i sin blindhet icke ville erkänna detta, så visade de, trots all sin berömmelse af Gud, att de icke kände honom. För öfrigt gäller det, som Frälsaren säger om det pris, han mottager af sin Fader, icke blott för den tid och gentemot de människor, hvilka orden närmast gällde. Trots världens fortfarande fiendskap mot och förkastande af Jesus, prisar Fadern honom genom de stora verk, som ske i hans namn. Det enda, som världen uträttar genom sin fiendskap, är, att hon uppenbarar sin blindhet och okunnighet om det, som angår Gud, och att hon oupphörligt stöter sig själf mot förtörnelsestenen. —

V. 55. *οὐκ ἐγνώκατε.* »I kännen icke». Känna = vara personligen bekant med; icke blott ett vetande om Gud, som mycket väl kan vara förenligt och ofta är förenadt med fullkomlig blindhet i andliga ting. — »Men jag (i motsats till eder) känner honom». Denna kännedom är ursprunglig och väsentlig och icke genom en lång och mödosam etisk kamp förvärfvad. Den är ock absolut (jfr Matt. 11: 27). Därföre kunde Jesus betyga: »Om jag sade» o. s. v. Just emedan Jesus är och säger sanningen, så måste han betyga sin väsentliga enhet med Gud och sin fullkomliga kännedom af honom. — »Jag håller hans ord»: uttryck för den viljeenhet, den fulla etiska gemenskap, som på grund af väsensenheten äger rum

mellan Fadern och Sonen. »Primum ait: novi; deinde: servo. Est enim filius. At fideles, illo instituente, servant verbum, et sic acquirunt notitiam». (Bengel). — Om Herren redan härigenom betygat, att han är större än Abraham, så utsäger han detta ännu afgjordare och rent ut, då han tillägger

V. 56. *Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο.* Abraham fröjdades i hoppet om Kristi dag, detta hopp, som förehölls honom genom Guds löfte. Han såg ock den dagen, såg uppfyllelsen af Guds löfte och af sitt eget hopp. Kristi dag ha vi här att förstå om hans uppenbarelse i världen. Denna såg Abraham. Uttolkarnes meningar angående detta Abrahams seende divergera betydligt. Några antaga, att här är fråga om ett profetiskt skådande, en vision. Andra, att han med sina lekamliga ögon skådade Kristus, då han enligt 1 Mos. 18: 1 ff. fick besök af honom i gestalten af »Herrens ängel». Andra åter mena, att Abraham såg Herrens dag i en typ, framför allt vid offrandet af Isaak; han skulle då i anden hafva skådat den dag, då den enfödde Sonen, till hvilken hans egen son var en förebild, skulle utgifvas i döden för världens lif. Slutligen antager man, att Abraham i paradiset skådade Kristi dag, hans människoblifvande, och därvid uppfylldes af denna stilla, men djupa glädje (*ἐχάρη*), som skiljer sig från den mera oroliga, likasom sprittande fröjd (*ἠγαλλιάσατο*), som åtföljer de jordiska förhoppningarna och deras uppfyllelse. Den sistnämnda tydningen är den enklaste och är att föredraga framför de öfriga, hvilka äro mer eller mindre konstlade. — Judarne, som fattade Jesu ord på sitt vanliga ytliga och hvardagliga sätt, utbrusto nu i det hånfullt undrande utropet i

V. 57. De vilja draga Herrens ord till en absurditet och fråga, huru Jesus, som ännu icke var femtio år gammal, kunde ha sett den för 19 hundra år sedan aflidne Abraham. De tänkte alls ingenting därvid utom på det alltigenom absurda i ett sådant påstående. Deras fråga innehåller för öfrigt blott en konsekvens af Herrens ord. Han hade visserligen icke talat om, att *han* sett Abraham, utan att denne sett honom, sett hans dag, men nära låg den slutsatsen,

att Herren också å sin sida sett Abraham. Herren nekar också så långt ifrån denna konsekvens, att han fastmera bekräftar den, och det på ett sätt, som bringar judarnes under samtalet stegrade raseri till ett våldsamt utbrott.

Vv. 58, 59. Med högtidligt bedyrande (*ἀμὴν*) försäkrar Herren, att han var till före Abraham. *ἐγώ εἰμι:* jag *är*, ett ord och uttryck, som endast *en* kan om sig begagna, och som ock i den heliga skrift blott om denna *ende*, om Gud, begagnas. Han och han allena *är* = den varande; den, som är, som var och skall vara. Sonens præexistens är med dessa ord tydligt angifven, och det icke en ideel, utan en personlig existens (obs. *jag*, uttrycket för det personliga, *är*). Han, som i ringa tjänareskepelse står inför den af häftiga, onda lidelser upprörda folkhopen, han är den evige Sonen, det människovordna logos. Nu är all tvetydighet undanskaffad. Steg för steg har Herren i sitt själfbetygande höjt sig, och i samma grad har hans åhörares fiendskap stegrats. Judarne äro förda in i det afgörande valet, antingen obetingadt tro eller radikalt förkasta. I den inre ställning, de äro, kunna de ej annat än det senare. I sin förbittring sakna de ord. De gripa till våld. — Herrens ord synas dem vara en så flagrant hädelse, att det enda svar, som därpå kan gifvas, är ögonblicklig stening, det dödsstraff, som lagen bestämde för ett sådant brott. — Härigenom är utgången af Jesu lif och verk bland judarne förebildad, såsom den äfven är förd ett stort steg närmare. »Ingenting annat än Jesu vittnesbörd om sig själf såsom Guds son, detta sonskap, hvari de Israel gifna löftena och de därpå grundade förhoppningarna uppfyllas, skall föra Jesus i döden. Fullbordandet af dödsstraffet på honom vill smycka sig med lagens bokstaf, under det att det äger sin verkliga grund i motsägelsen af den otro, som icke vill mottaga frälsningen i Kristi person» (Luthardt). — — Jesus drog sig undan i den honom omgifvande hopen af lärjungarne. De gamle sågo i detta Jesu förborgande af sig själf ett under, och flere nya uttolkare ha förklarat sig för samma mening. Antagandet af ett under är dock ej nödvändigt och därföre icke berät-

tigadt. Emellertid förtjäna följande väl sagda ord af Luthardt all uppmärksamhet: »De (judarne) kvarblefvo visserligen som segrare på platsen, men Jesus gick dock fri ur Israels dom och öfvergaf på samma gång det heliga rummet. Jerusalem och judafolket är det heliga rum, från hvilket Kristus har vikit bort».

Perikopens grundtanke. Ju afgjordare Herren under afslöjande och dömande af mörkrets makt i hans fienders hjärtan bär vittnesbörd med sanningen och afslöjar sitt eget väsen inför det folk, till hvilket han var sänd, desto afgjordare förhärdar sig ock detta folk mot sanningen och gifver förspelet till den våldshandling, hvarigenom det omsider skulle öfverlämna sin Messias till korsets död. Eller: *Den andliga blindheten, känd därpå, att den icke i den förnedrade människosonen förmår igenkänna Guds son i hans nåds och sannings härlighet, och därföre uppträdande frimodigt emot honom i samma mån, han oförställdt vittnar om denna sin härlighet för att framkalla det afgörande valet hos dem, för hvilka han är satt antingen till fall eller till upprättelse.*

Homiletiska antydningar. V. 46. »Jag vet, hvem du är, nämligen Guds helige», så vittnade till och med de onda andarne om Jesus Kristus. Skulle då icke hans helighet vara uppenbar också för människor, hvilka, syndare som de äro, dock icke äro djäfvulskt ondskefulla? Därföre kunde Jesus vädja till själfva sina fienders vittnesbörd om hans heliga, syndfria vandel. Och är Jesus Guds helige, så förtjäna icke blott hans ord fullkomlig tilltro, utan alla hans verk äro ock rätta och sanna. Särskildt är hans död ett offer utan vank och grunden till vår verkliga och fulla gemenskap med Gud. — Huru godt är det icke, att det dock i mänskligheten funnits och finnes *en*, på hvilken Guds och människors blickar kunna hvila med fullkomligt välbehag. Huru eländigt hade vi ej det ställdt för oss, om vi ej hade honom, den helige, till hvilken vi kunde skåda upp, modlösa genom det oupphörliga åskådandet af all den brist, synd och elände, som vidlåder allt och alla, äfven de bästa. Ja, han är den ende, vid hvilken vårt trötta öga kan finna hvila. Den s. k. pessimismen, som anser lifvet för en olycka och förtviflar om allt, därföre att allt synes vara så uselt och eländet omöjligt att

bota, skulle vara den sanna lifsåskådningen, om ej Kristus i sin helighet och kärlek funnes där. Han är lifvets glädje för den, som förstår, hvad ett människolif dock är och har för betydelse. Och i honom, den af Gud högt älskade, kunna också vi blifva Gud välbehagliga; hans rättfärdighet kan öfverskyla vår orättfärdighet, hans helighet är mäktig att öfvervinna vår orenhet, om vi blott öfverlämna oss åt honom och varda befunna i honom. — »Hvilken af eder öfverbevisar mig om synd?» detta är ett godt samvetes fråga. Ehuru inför Gud orena och icke utan mycken brist också inför människor, böra vi dock inför dessa senare kunna beropa oss på vår vandel. Det tillhör de kristna att vara ostraffliga och oförtalade Guds barn midt ibland det vanartiga och vranga släktet, i hvilket de böra lysa såsom ljus. Så visste ock Paulus att, när så behöfdes, hänvisa på sin vandel, sitt trogna arbete i Herrens tjänst och sitt lidande för hans namns skull. »Låt ingen förakta dig», så uppmanade Paulus sin lärjunge Timoteus och menade därmed, att Timoteus borde särskildt i sitt ämbete skicka sig så, att han icke gåfve anledning till förakt eller tillbörligt klander. Ett ord, viktigt isynnerhet för alla präster och lärare att påakta. *De* böra, om några, med sin Herre kunna säga till den värld, som beljuger och belackar dem: Hvilken af eder kan öfverbevisa mig om synd, om någon dålighet, af hvad slag det vara må? — Då ingen kan öfverbevisa Jesus om någon synd, hvarföre tror man då honom icke om att tala sanning i allt, hvarföre tror man icke på honom? Och hvarföre blir gudaktigheten så ofta utropad för skrymteri, ändock ingen kan straffa de gudfruktige för sådana fel och synder, hvilka eljest äro så vanliga bland människorna? — Världen är värld, och rätt vill hon ha gentemot Gud och hans ord; därföre skall hvitt göras till svart och tvärtom.

V. 47. Den, som är af Gud, han och endast han hörer Guds ord. *Alla* kunde och borde dock vara af Gud, ty såsom alla ha ett samvete, hvari Guds röst låter höra sig, så kunde och borde alla troget akta på den rösten och fara efter att på samvetets grund göra det goda. Redan detta är ju att vara af Gud. Och den, som är trogen mot den lilla gåfvan, det ringare ljuset i samvetet, honom skall förlänas högre ljus, ty den, som har, honom varder gifvet. — Just emedan kristendomen stöter alla dem för hufvudet, hvilka icke vilja gifva Gud äran, visar den sig vara af Gud, och den, som stöter kristendomen ifrån sig, han visar därigenom, att, hvilket godt sken han för öfrigt må ha, ja, huru

mycken naturlig ädelhet än ma finnas hos honom, han icke är af Gud och går allt längre bort från honom. Spela blott för den musikaliske, och han hör genast, om det är äkta musik eller icke. Tala till en Gud hängifven människa om gudomliga ting, och hon hör lika säkert, om det är Guds eller människors ord, som till henne frambäras. Detta utesluter dock icke, att det behöfs öfning för de inre sinnena, om de skola i det enskilda och svårare kunna skilja mellan sanning och lögn. En sak är ju att erhålla ett så kraftigt intryck af sanningen, att man utan vidare känner och erkänner den för hvad den är, och en annan sak är att kunna förstå och i klara och tydliga begrepp fatta allt, som ingår i sanningen, sedd från dess rent teoretiska sida. — Glöm för öfrigt aldrig, att den gudomliga sanningen på rätt sätt förstås, endast i samma mån den lydes!

V. 48. Emot sanningen i Kristus har världen att sätta otrons hån och smädelsen. Kristus skall vara en samarit och besatt, kristendomen eller, som det nu vanligen heter, ortodoxien en galenskap, passande för idioter. Och under allt detta har man icke gjort sig besvär med att något grundligare ta reda på, hvad kristendom, hvad »ortodoxien» verkligen är. Man hör några talesätt, som ej rimma sig med ens vanliga föreställningar, och strax är man färdig med sitt omdöme. Och huru många studera ej den heliga skrift utan att däri finna annat än förvirring, motsägelser och föreställningar, som förefalla lika främmande som förvända. Ja, ty man ser ej skogen för träd, och man stirrar så på en och annan bokstaf, att man platt förgäter det väsentliga, för hvilket man intet sinne har.

Vv. 49, 50. »Jag har icke en ond ande, men jag prisar min Fader». Heliga, förunderliga saktmod! Tänk på honom, som af syndare sådan gensägelse led mot sig (Ebr. 12: 1 ff.), och blygs öfver din ömtålighet, din retlighet och häftighet! Är du väl för god att lida litet smälek? Är din ära så litet grundad, att den ej tål vid en skymf? Ack, huru måna äro icke vi, *ärelösa* syndare, att häfda vår ära, huru kunna vi ej våndas vid en kränkning, bestode den än blott i ett förhastadt ord! Men Herren, den helige, hvilken all ära tillkommer, han, hvars majestät öfvergår all mänsklig fattning, han är tålig och mild, han lider stilla de gudlösas och ärelösas gröfsta smädelser. — Människorna kunna i allmänhet ej nog värna sin ära och sin rätt; ja, de skulle anse sig handla lågt, om de i det fallet icke kräfde ut den yttersta skärfven. Men när fråga är om Gud, då vända de alldeles

om förhållandet. Af honom begär man oinskränkt och ovillkorlig förlåtelse för allt, äfven för de största missgärningar. Han skall vara idel godmodig kärlek. Han, så påstår man, skymfas genom antagandet, att han kan vredgas och med sin vrede hemsöka syndaren. Och dock, Gud är den ende, som har en ära, som ovillkorligen måste häfdas, om ej världen skall falla i spillror och skillnaden mellan godt och ondt tillintetgöras. Ty Guds ära är ett med sanningen och rätten själf, och att låta den fara, det vore att göra djäfvulen till Gud. Gud allena har rätt att straffa, ty han är rättfärdigheten själf, källan till all rätt och allas domare. — »Jag prisar min Fader». Ack, hela vårt lif borde i Kristi efterföljd vara ett sammanhängande Guds lof, ett ärande af den barmhärtige och allsmäktige Guden. Sök, ack sök endast Guds ära! Därigenom sörjer du bäst för din egen ära, ty vår ära är att höra Gud och Kristus till och i glad lydnad göra hans vilja. Och den, som tjänar honom, vill han själf ära på den dagen, då allt skall bringas i sitt rätta skick. — Lägg icke mycken vikt vid människors beröm eller tadel! Låt Gud sörja för din heder! Den hvilar då i goda händer. I dina egna åter är den i ett klent förvar. — Kristus häfdar Faderns och Fadern häfdar Sonens ära. Därföre skola alla hedra Sonen, såsom de hedra Fadern, och hedra Fadern endast i Sonen.

V. 51. Hvem skulle ej gärna vilja blifva frälst från döden? Och frälsning från denna förskräckelsens konung finns hos honom, som är lifvet och har det eviga lifvets ord. Då du gömmer detta ord och låter det sammanmänga sig med tron i ditt hjärta, så att det ingår i dig, förenar sig med din invärtes människa och blir en lifsmakt i dig, då mottager och äger du därmed Kristus själf, och då skall du icke se döden till evig tid. — Dödens gestalt, äfven hos de troende, är dock någonting fruktansvärdt och hemskt. Det synes icke mycket af den af Kristus dem lofvade frälsningen från denna rysslighet. Och dock *äro* de verkligen från döden förlossade. De dö icke, de somna för att snart vakna igen till ett lif i härlighet. De aflägga sin hydda, detta deras jordiska hus, för att blifva öfverklädda med en himmelsk boning, de afkläda sig dödligheten för att ikläda sig odödligheten. Men allt detta skådas endast i *tron*. För den naturliga blicken är allting smärta, angest, sönderslitning och förgängelse. Salig då den, som *tror; han* skall också i döden få se Guds härlighet.

Vv. 52, 53. Andliga ting måste andligen dömas. De, som i likhet med judarne angående Jesu ord döma efter köttet, de finna dem orimliga och kunna icke annat. Våra

ögon måste smörjas med ögonsalfva, om de skola kunna se det, som Gud visar oss (Upp.B. 3: 18). — Var icke för hastig att döma öfver utsagorna i Herrens ord! De äro gifna att heligt begrundas och icke att blott flyktigt och lättsinnigt betraktas. Det, som för den ytlige betraktaren synes besynnerligt och ofta förvändt, afslöjar sig för den ödmjuke, som »bevarar dessa ord, betraktande dem i sitt hjärta», såsom gudomlig vishet, inför hvilken han måste beundrande tillbedja. — Om blott Kristus icke gjorde sig själf så stor, om han blott ville ställa sig på samma linje med andra människor och vädja något litet till deras tankar och förslag, så skulle han väl lidas och berömmas af världen. Men att han intar en ställning, högre än Abrahams, högre än alla världens snillen, hjältar och vise, att han gör sig själf till hela mänsklighetens och historiens medelpunkt och fordrar obetingad tro på sin person och lika obetingad lydnad för sin vilja, det är dock allt för starkt. Och att han och hans ord skola kunna det, icke hela världen ens såsom en ringa tillstymmelse förmår, att han och endast han skall frälsa från all förbannelse och från själfva döden, det är dock mer, än denna världens stora tålamod förmår bära och smälta. Och dock, ville man blott, i stället för att utan vidare förargas på och förkasta Kristi ord, allvarligt pröfva på, hvad det förmår, då det tros och lydes, så skulle snart smädelsen tystna och bön, tacksägelse och lof träda i dess ställe.

Vv. 54, 55. Oviklig står Herren gentemot alla sina fienders inkast och spörsmål. Majestätisk i all sin mildhet och sitt tålamod står han där med sitt allt bestämdare kraf på hörsamhet. Så talar och handlar endast den, som vet, att han äger Guds egen auktoritet. — »Om jag prisar mig själf, så är mitt pris intet». Behjärta detta med tillämpning på dig själf! Fly det fåfängliga själfbehaget; blifve ditt hjärta främmande för detta tomma *skryt*, som ikläder sig så många former i denna högmodiga värld! Medlet härför, för att på ett heligt sätt komma ut från sig själf, på det man må kunna lefva för och i honom, hvars tillbedjan är salighet, är att se på och blifva rätt bekant med Frälsaren. Låt Gud prisa dig genom den välsignelse, han låter följa dina fotspår, då du vandrar fram på den självförsakande kärlekens heliga offerväg! Det priset har värde och äger bestånd äfven här i världen, ty äfven här är kärleken den största af alla makter, framför allt då den har lidandets gestalt. — Judarne berömde sig af Gud, och dock kände de honom icke. De ha icke varit ensamma i denna förblindelse. Den finns icke blott

i den gudlösa världen, med hennes laster och brott, den finns ock hos den fromma världen med hennes falska gudstjänst, hon, som framför andra berömmer sig af Gud och Kristus. Men se på hennes väsen och umgängelse, så upptäcker du lätt bedrägeriet. Ord och strider om ord, salfvelsefullt tal och en hop själfvalda gärningar; men Kristi sinne, Andens frukter och ett himmelskt väsen, därtill märkas icke många spår. Och där icke åtminstone en lefvande begynnelse till detta nya väsen förspörjes, där känner man icke Gud, kunde man aldrig så mycket tala om honom och göra allehanda andliga storverk. — »Men jag känner honom», säger Kristus. Beviset? »Ty jag håller hans ord». Se, därpå kommer det an. Den, som är förenad med Gud och verkligen känner honom, han förblifver i Guds ord, och ordet förblifver i honom. En sådan människa kan ock utan öfvermod bekänna, att hon tror, att hon känner sin frälsare. Att under sådana förhållanden neka, att man kände honom, vore ju lögn, och lögn är lögn, äfven om den skyltar med ödmjukhetens färger. Men en sak är att bekänna och en annan att föra sin gudsfruktan till torgs. Lämna det åt dem, som i likhet med de gamla fariseerna vilja af gudaktigheten göra en marknadsvara! — Svårt är det för våra orena hjärtan att hålla sig till den sanna enfalden. Antingen till vänster i försagdhet eller till höger i öfvermod vilja vi vika af. Så ock i fråga om bekännelsen och lysandet med sitt ljus i världen. Den, som i sanning kan säga: »Jag känner Gud och håller hans ord», han kan icke blott aflägga den bekännelsen i ödmjukhet, han förödmjukas ock af denna sin bekännelse, och den blir ett Guds lof så lydande: Herre, hvad är jag, att du låtit mig komma härtill!

V. 56. Abraham fröjdade sig i hoppet om Kristi dag. Han, de öfriga patriarkerna och hela det troende Israel lefde i hoppet och väntan (Ebr. 11: 13, 39, 40). Och huru glada och fulla af kraft voro de ej i detta hopp! Och vi *hafva*, hvad de hoppades, hela Guds rikedom i Kristus ligger framför oss, och vi ha fri och öppen tillgång till nåden. Hafva vi däremot svarande glädje och starkhet i Herren? Och huru fattigt var ej, isynnerhet till en början, det israelitiska hoppet i jämförelse med vårt! Det jordiska Kanaan — det himmelska Kanaan; ro i löftets land under Guds spira — ro i Guds eviga rike, där Kristus leder de sina till de eviga vattenkällorna; lif i jordiskt välstånd — evigt lif i jublande salighet inför Guds ansikte; ett prästerligt folk här pa jorden — konungar och präster för Gud evinnerligen; langt lif

i Kanaan — uppståndelse i härligheten — se där skillnaden mellan judarnes och de kristnas hopp! Det, som bland annat fattas de kristna i våra dagar, är det evighetssinne, som ensamt uppspirar ur det lefvande hoppet, där detta får genomtränga själen och sätta sin prägel på det andliga lifvet. — Abraham skådade i Guds paradis Kristi dag och fröjdade sig med en ny glädje. Hvad skall då icke Kristi uppenbarelse i härlighet blifva för dem, som möta honom med den rätta heliga brudlängtan och under tiden vandra i det himmelska väsendets kraft! Vi skola få se honom, sådan han är, vi skola blifva honom fullkomligt lika. Han skall gifva oss del af sin egen härlighet, vi skola äga honom helt, och allt gammalt skall vara förgånget och allting vara nytt. Låtom oss göra oss redo för den stora dagen, aldrig släppande honom ur sikte! Vi böra vara såsom väntande. Då skall den dagens fröjd blifva vår, under det att de, som ha haft sin del i denna värld, få gå tomma bort.

Vv. 57, 58. Att den ännu ej femtioårige Jesus skulle ha kunnat se Abraham, det var för judarne en olöslig gåta. Men lika orimlig blir Kristus och hans ord för hvar och en, som icke i honom vill se det, som han betygar sig vara: den lefvande Gudens son. Men med tron på honom såsom Guds son blir allt i hans historia ljust och klart; allt blir då en skön harmoni. Den åter, som vill begripa Kristus och hans verk utan tro på hans gudom, han skall snärja sig i svårigheter, som ingen mänsklig skarpsinnighet löser, likasom alla hittills försökta lösningar hafva jämmerligen misslyckats. — »*Jag är*», hvilka ord af en människas mun! Så kan endast den tala, hvilken ock kan betyga: »Jag och Fadern äro ett». På honom duger det att bygga. Allt växlar, allt tynar bort och dör i denna värld. Men Jesus Kristus är i går, i dag och i evighet densamme. Hos honom är fasthet och trygghet; ett oförgängligt och ovanskligt godt, ett evigt beståeade väsen.

V. 59. Stenar ha alltid varit ett älsklingsvapen i Kristi fienders hand och ha flitigt begagnats mot honom och hans troende församling. Smädelsens stenar äro åtminstone alltid till hands, när inga andra hastigare dödande finnas att tillgå. Men Herren kan icke träffas af dem; han går oskadd undan det hotande stenregnet. Vanmäktiga skola ock alltid världens anfall mot Guds rike blifva. Må blott de troende vara lika frimodiga som ödmjuka i bekännelsen och stadigt se på och följa Kristi fotspår! Då är segern deras.

Predikoutkast.

1.

Inl. Ebr. 4: 7; (jfr 2 Kor. 2: 16).

Ämne. **Den afgörande stunden.**

1. *Viktiga, mer eller mindre afgörande stunder inträda flera gånger i hvarje människas lif, men i egentlig mening är endast den stund afgörande, då det skall afgöras, om människan skall tro och frälsas eller förkasta Kristus och förgås i sina synder.*

a) Judafolket hade haft många betydelsefulla afgörelsestunder under sitt förflutna lif, och det sätt, på hvilket det då skickade sig (Ap.G. 7: 38, 39, 51, 52), innebar en profetia om, huru det skulle skicka sig vid det egentliga afgörandet, när Kristus kom.

b) Sammalunda i den enskilda människans lif. Många afgöranden i inre och yttre måtto äga rum, förberedande hufvudafgörelsen, valet mellan tro och afgjord otro.

c) Detta val är det allt afgörande valet, ty det bestämmer människans evighet.

2. *Den afgörande stunden inträder, då Herren på ett sådant sätt inlåter sig med människan, att hon antingen måste tro och tillbedja eller stöta sig på och förkasta honom.*

a) Då han säger henne sanningen om henne själf (vv. 46, 47, 55). (1) Att hon icke är af Gud och icke känner Gud. (2) Att hon varit en lögnare (v. 55) i hela sitt förhållande till Gud. (3) Att hon följaktligen i sig själf är en förtappad varelse.

b) Då Herren säger henne sanningen om sig (Herren) själf. (1) Att han är den helige (v. 46), sanningen och blott sökande sin Faders ära. (2) Att han bevarar dem, som i troende hjärtan bevara hans ord, från att skåda döden till evig tid (v. 51). (3) Att han är den, som *är;* den, som har lifvet i sig själf.

c) Då han på grund häraf föreställer människan, att hon måste försaka allt eget, gå ut från sig själf, sin egen vishet, rättfärdighet, värdighet och kraft, och i stället söka sitt allt i Kristus, tillbedja honom såsom sin Herre och sin Gud.

d) Detta är den afgörande stunden för människan: tro eller förargas; lif eller död.

3. *Den afgörande stunden medför för de flesta en afgörelse till död och dom.*

a) Ju kraftigare Jesus vittnade om sin härlighet (vv. 46, 50, 51, 54, 55, 58), desto mera förbittrades judarne mot honom (vv. 48, 52, 53, 57), tills de slutligen i raseri sökte döda honom (v. 59). Därmed afgjorde de sin sak så, att de utestängde sig själfva från Guds rike, lif och salighet.

b) Oftast går det så med människorna. Guds ord väcker anstöt hos dem; de förbittras däraf och smäda det samt söka på allt sätt göra sig kvitt dess besvärliga domar.

4. *Grunden till detta afgörande är, att man ej vill mottaga kärlek till sanningen.*

a) Såsom judarne fasthåller man envist sina egna meningar gentemot Guds ord och framför allt de goda föreställningar, man har om sig själf.

b) Man vill mästra i st. f. att ödmjuka sig, döma öfver sanningen i st. f. att lyda den.

c) Detta är att förskjuta sanningen, ty den kan ej förstås och mottagas af andra än dem, som äro redo att gifva sitt gamla lif till spillo för att lefva för Gud.

2.

Inl Joh. 18: 37 b.

Ämne. **Jesu vittnesbörd om sanningen.**

I. **Huru Jesus vittnar om sanningen.**

II. **Huru hans vittnesbörd mottages.**

I.

1. *Han vittnar om sanningen så, att han uppenbarar sig själf, ty han själf är sanningen.*

a) Jesus är sanningen, Guds evige son (vv. 54, 55, 57), i hvilken Gud till sitt väsen och sin vilja är uppenbarad, Guds fullkomliga afbild (Ebr. 1: 3), som är ett med Fadern och känner honom (v. 55); Joh. 10: 30), den helige, i hvilken ingen synd är (v. 46).

b) Då han vittnar om sanningen, uppenbarar han sig själf, därmed framställande sig såsom en spegel, i hvilken hvarje människa kan skåda sin andliga gestalt, sådan den i verkligheten och enligt sanningen är, ty Jesus är den sanna människan, människan sådan hon bör vara.

2. — *så att han uppenbarar sin Fader, hans vilja och råd om vår frälsning. (Hans uppenbarande af sig själf är ett uppenbarande af Fadern; endast i Kristus känna vi Gud rätt. Hela hans lif är en framställning af Guds vilja med afseende på oss = Jesus vår förebild. Hans ord och lära, hans gärningar äro en undervisning om Gud). Han prisar sin Fader* (vv 49, 54).

3. — *så att han säger oss, hvad och hurudana vi själfva äro* (vv. 47, 55).

II.

1. *De flesta höra och förnimma icke i Jesu ord Guds ord; de förnimma blott själfva ljudet, bokstafven, men icke den sanning, hvaraf ordet är bäraren, ty de äro icke af Gud.*

2. *De missförstå eller vränga Jesu vittnesbörd.*

3. *De taga anstöt däraf och utbryta i grof fientlighet.*

3.

Ämne. **Fiendskapen mot Kristus.**

I. **Hvari den är grundad.**

II. **Huru den uppenbarar sig.**

I.

1. *I hat till sanningen* (vv. 46, 47, 55).

a) Kristus talar sanning (1) om Gud; (2) om sig själf; (3) om människan.

b) Sanningen hatas af de flesta människor. De finna den (1) orimlig såsom stridande mot deras föreställningar (vv. 52. 57); (2) odräglig, ty den dömer deras väsen såsom synd (v. 55 »ljugare såsom I»); (3) fordrande omöjligheter.

2. *I sökandet af egen ära* (jfr Joh. 5: 44).

a) Enligt det naturliga högmodet vill man ha rätt i allt (v. 48: »säga vi ej *rätt*») och

b) upphöja sig själf samt

c) fordra erkännande och pris af andra, på samma gång man vill lefva efter köttet (Efes. 2: 3).

II.

1. *I vrängande af Herrens ord.*

a) Man inlägger i hans ord falska meningar, och så menar man sig ha uppvisat dess galenskap. Ev. beskylles för att främja synden, förslafva människorna, göra dem odugliga för detta lifs uppgifter m. m.

b) Man tillämpar Herrens ord orätt.

2. *I smädelse och, när så kan vara, i våldsam förföljelse. Smädelse af*

a) Herrens ord (vv. 52, 53);

b) Herrens vägar, framför allt hans frälsnings väg;

c) Herrens verk, särskildt i hans trogna;

d) Herren själf (v. 48).

e) Understundom, isynnerhet vid djupgående andliga väckelser efter en längre tid af andlig sömn och härskande syndaväsen i kyrkan, mer eller mindre våldsam förföljelse.

4.

Ämne. **Otrons vanmakt.**

1. *Den kämpar förgäfves.*

a) Den är mer eller mindre en yttring af hat till sanningen och af otyglad lidelse.

b) Den beror på okunnighet och fördom.

c) Den blir nästan alltid på ett sådant sätt framhäfd, att dess svaghet på det tydligaste blir uppenbar.

2. *Den kämpar till sin egen skada.*

a) Den ställer kristendomens höghet och värdighet i ett klarare ljus.

b) Den lämnar de mest talande bevis för den gudomliga sanningens oändliga värde och kraft till människohjärtats rening och lugnande.

c) Den bidrager till försvaret och det fasta grundandet af tron på den evangeliska sanningen.

5.

Inl. 2 Kor. 3: 18.

Ämne. **Huru en människa, som är af Gud, föres från den ena klarheten till den andra, då den, som icke är af Gud, föres från den ena förvillelsen till den andra.**

I. Huru — — föres från den ena klarheten till den andra.

II. Huru — — föres från den ena förvillelsen till den andra.

I.

1. *En människa, som är af Gud,*

a) hörer Guds ord, så att hon med själftillämpning och ett lydaktigt hjärta aktar därpå; åstundar att *förstå*, *tro* och *lyda;*

b) söker icke sitt eget utan Guds pris; vill ej vara något i och genom sig själf; är rädd för fåfänglig ära men angelägen om Guds ära, så att hon är angelägen om att i sin egen person prisa Gud inför världen och lämna ifrån sig all berömmelse för att gifva den åt Gud;

c) förstår att med heligt saktmod och oviklig frimodighet vittna om Jesus inför hans fiender.

2. *En sådan människa går ifrån den ena klarheten till den andra:*

a) i afseende på sig själf och sitt syndafördärf; (1) de mera fördolda, rent andliga synderna, (2) den finare och djupare syndigheten;

b) i afseende på ev. om Guds nåd (1) såsom den fasta grunden för det allt fattigare hjärtats hopp, (2) såsom frihet från lagen midt under hjärtats anklagelser, (3) såsom den lefvande kraften till seger i alla frestelser;

c) i afseende på Guds vägar och domar, (1) underliga för allt förnuft, då de understundom synas gå t. o. m. tvärtemot Guds löften, och Gud således synes träda i motsats till sig själf; (2) men i verkligheten dock nåd och sanning, så att de både syfta till och verkligen äro ägnade att föra Guds råd till fullbordan, särskildt att föra den troende till hans saliga mål, Guds härlighet;

d) i afseende på Guds kraft, som fullkomnas i den troendes svaghet (1) både till att i allmänhet helga honom och särskildt under korset förklara honom till likhet med hans frälsare, (2) till att låta honom under erfarenhet af all egen svaghet förnimma, huru han föres segerrikt igenom alla frestelser och all nöd.

II.

1. *En människa, som icke är af Gud,*

a) hörer icke Guds ord, som synes henne vara dårskap;

b) söker sitt eget pris; egenrättfärdig;

c) tål icke sanningen, alldenstund den dömer henne, och försmädar den, i samma mån hon af den angripes.

2. *Går ifrån den ena förvillelsen till den andra, i det hon*

a) tror sig känna Gud, fastän hon icke håller hans ord (v. 55);

b) tror lögnen (1) med hänseende till hennes eget tillstånd, för hvilket hon blir alltmera trygg, så att Herrens fruktan kommer allt längre ifrån henne; (2) med hänseende till Guds ords lära, så att hon *antingen* med allt större förmätenhet förkastar den, ända därhän, att hon bjuder till att förneka både Kristus och Gud, *eller* allt lättsinnigare tror hvarje ny andlig lärdom, ända därhän, att hon kan hängifva sig åt de osedligaste svärmerier;

c) att hon menar sig göra Gud en tjänst genom att synda, särskildt genom att smäda och förfölja Guds rätta barn.

6.

Inl. Luk. 11: 28.

Ämne. **Deras salighet, som höra Guds ord och gömma det.**

Saliga äro de, som höra Guds ord och gömma det, ty

1. *de äro af Gud och känna Gud;*

2. *de äro sin frälsare till pris;*

3. *de skola icke se döden till evig tid, och de skola en gång se Herren Jesu Kristi dag med fröjd, sedan de med glädje motsett densamma.*

(G. D. Björck).

7.

Ämne. **Höra vi ock till de syndare, som motsäga Herren?**

1. *Herren säger oss sanningen; henne åstundar världen icke; låta vi gärna säga oss sanningen?*

2. *Han tillbjuder oss det eviga lifvet; därefter traktar världen icke; söka väl vi det, som är ofvan?*

3. *Herren bekänner sig vara Guds son; men detta öfvergår allt förnuft; ha vi väl till vår frälsning känt och förnummit hans eviga gudoms härlighet?*

(v. Biarowsky)

8.

Ämne. **Hvarför är sanningen så förhatlig?**

1. *Emedan hon ser så djupt; hon ser*

a) tvärtigenom rock och väst;
b) tvärtigenom ögon, miner och åtbörder;
c) tvärtigenom hjärta och själ.

2. *Emedan hon talar så öppet språk; ty*

a) hon fäster sig icke vid rang och stånd;
b) icke vid tider och omständigheter;
c) icke vid plats och lägenhet.

3. *Emedan hon dömer så strängt; ty*

a) hon nämner hvarje sak vid dess rätta namn;
b) hon mäter allt efter gudomlig lag och måttstock;
c) hon hänvisar med allvar på evigheten och himmelen.

(A. U. W. Schnuur).

9.

Ämne. **Ett trefaldigt vittnesbörd af Herren Kristus.**

Det angår

1. *Sanningen af hans lära.*
2. *Värdigheten af hans person.*
3. *Hans bekännares salighet.*

(Couard).

Palmsöndagen.

(Dominica palmarum).

Denna söndag har sitt namn af det sätt, på hvilket folket hyllade Jesus vid hans konungsliga intåg i Jerusalem; det heter bland annat, att de skuro palmkvistar af träden och strödde på vägen. Också utgjorde fordom Matt. 21: 1—9, som berättar om Jesu intåg och hos oss utgör ev. på 1 sönd. i advent, perikop på palmsöndagen. Och ännu i dag predikas öfver densamma i flera kyrkor, särskildt i Tyskland, under det att de grekiska, anglikanska m. fl. perikopordningarna har en annan, vanligen Joh. 12: 1—8, till text på palmsöndagen, så ock vår kyrka i den första af de nya årgångarna med tillägg af vv. 9—16. Det egentliga evangeliet åter är hos oss såsom bekant en episteltext, 1 Kor. 11: 23—29, som handlar om den heliga nattvarden. Såsom denna heliga måltid innebär en förkunnelse af Jesu död och välsignelsen af detta hans offer för oss, så ställer vårt evangelium denna död, hvilken församlingen snart skall i troende erinran föra sig till minnes, i anseende till dess saliga frukter oss för ögonen. Palmsöndagens perikop pekar således framåt mot långfredagen, likasom den å andra sidan kan sägas stå i sammanhang med midfastosöndagens evangelium, symboliskt fattadt. Ännu mera är detta förhållandet med de tvenne nya texterna på sistnämnda söndag (Joh. 6: 24—36; 52—71). Är det nämligen någonstädes, Herren gifver sig själf åt oss såsom lifvets bröd, så är det i den måltid, där han bespisar oss med sin lekamen och blod, d. ä. med sig själf såsom den, hvilken är offret för vår synd.

Text: 1 Kor. 11: 23—29.

Berättelsen om instiftelsen af den heliga nattvarden förekommer, utom hos Paulus, hos alla tre synoptikerna. Den stiftades i sammanhang med påskmåltiden, den sista, som Herren firade i kretsen af sina tolf lärjungar. Antagligen skedde detta så, att Herren likasom steg för steg ombildade denna den gamla förbundsmåltiden till *sin*, till det nya testamentets förbundsmåltid. Att Herren skulle ha stiftat sin nattvard *efter* påskmåltiden och helt fristående i förhållande till den, synes icke framgå af de evangeliska berättelserna. Men om den förstnämnda uppfattningen, för hvilken Godet synes ha framlagt öfvertygande skäl (jfr Kom. till Luk. 22: 14 ff.), så är ock den gamla tvistefrågan, huruvida Judas varit närvarande vid den första nattvarden eller ej, afgjord till förmån för Lukas, som uttryckligen angifver, att förrädarens hand var med Jesus på bordet vid eller omedelbart efter nattvardens instiftelse. Vid den homiletiska behandlingen af nattvardstexterna bör emellertid denna omtvistade sak icke, eller ock blott i förbigående, vidröras, utan polemik mot dem, som i separatistiskt intresse neka förrädarens närvaro vid det första nattvardsbordet.

Exegetiska anmärkningar. V. 23. *ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ Κυρίου.* Huru Paulus' ord äro att förstå, är föremål för olika meningar. Den ena, den hittills vanligaste, är, att Paulus säger sig hafva af Herren, således genom en särskild gudomlig uppenbarelse, mottagit det, som han går att framställa. Andra åter påstå, att han genom förmedling af de första apostlarna mottagit underrättelsen om, huru det gick till vid nattvardens instiftelse. Såsom stöd för denna åsikt anför man att ordet *ἀπὸ* icke betyder *af* utan *ifrån*. Hade Paulus velat säga, att han af Herren själf erhållit uppenbarelsen om saken i fråga, så skulle han ha skrifvit *παρά*. Denna från språket hämtade invändning må gälla, hvad den kan, men den synes falla för hela det sätt, hvarpå aposteln yttrar sig. Det är en stor högtidlighet i hans ton, och tydligt synes det vara, att han med tonvikt framhåller, att Herren själf är källan till den framställning, han går att lämna. Han

skulle knappast ha gjort detta, om han hade andra människors uppgifter att tacka för, hvad han visste om den heliga nattvarden. Det synes i och för sig icke vara af någon betydelse, hvilken uppfattning man antar, men då vi se, huru man börjat sätta i fråga nattvardens berättigande *såsom en af Herren stiftad, för alla tider gällande helig institution i hans kyrka*, så måste man fordra evidenta bevis på, att Paulus' ord om källan till hans kunskap om den heliga måltiden skulle vara att söka i andras berättelser. Och sådana bevis skola aldrig kunna gifvas, ty så stor vikt har den af ap. begagnade partikeln icke, att den skulle kunna omintetgöra möjligheten af den motsatta åsikten, hvilken, som sagdt, äger de mest talande skäl för sig i apostelns tydliga afsikt, att hos sina lärjungar inskärpa, att det, han ville säga dem, borde betraktas såsom Guds ord. — *ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν*, »hvad jag ock öfverlämnat åt eder». Det följande var således endast ett upprepande af och en påminnelse om, hvad Paulus i det förevarande ämnet förut lärt i Korint. Apostolisk *skrift* och apostolisk *predikan* äro väsentligen ett och samma. — »*Herren Jesus* tog» — —, därföre ha vi här *hans* nattvard, *Herrens* instiftelse; här är en måltid, som väsentligen skiljer sig från hvarje annan sådan. — »I den natt, då han vardt förrådd», natten före hans lidande. Kristi trofasthet och kärlek och Judas' förräderi, hvilka skriande motsatser! — *Natten*, då han förråddes, däraf namnet nattvard. — *ἔλαβεν ἄρτον*, »tog ett bröd» bland dem, som funnos på bordet. Brödet är näring för vårt lekamliga lif; en symbol af Jesus såsom lifvets bröd och symboliserar den näring för det andliga lifvet, som gifves oss i nattvarden såsom Kristi lekamens och blods delaktighet.

V. 24. Herren välsignade brödet med en särskild tacksägelse till Gud och vigde det därmed till dess heliga ändamål. Just med denna särskilda bön löser han sin nattvard från dess förebild, påskmåltiden. Af Herrens tacksägelse påminnas vi för öfrigt om det stora och i sanning tackvärda, som här sker. — I vanliga, för vår bibelöfversättning till grund liggande, handskrifter finnas visserligen orden *λάβετε*

καὶ φάγετε äfvensom *κλώμενον*, men icke i de äldsta och som pålitligast ansedda codices. På saken inverkar icke uteslutandet af dessa ord, ty solklart är, att Herren, då han befallde lärjungarne att »göra detta till hans åminnelse», ville, att de skulle mottaga och äta det bröd, han, sedan han brutit det, räckte dem. Orden »tagen och äten» innehålla för öfrigt både en maning och ett löfte, att Jesu lärjungar under alla tider *få* och *böra* mottaga, hvad här räckes dem. — *τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα:* detta (bröd) är min lekamen. Orden kunna omöjligen fattas blott bildligt, så att de kunna utbytas mot: »detta bröd symboliserar min lekamen». Man har visserligen påstått, och man påstår ännu, att likasom man säger om ett porträtt, att det är den och den personen, så skulle Kristus i samma bildliga mening sagt, att brödet var hans lekamen. Men man glömmer härvidlag en väsentlig åtskillnad; jag kan säga om ett porträtt, att det är den person, det föreställer, emedan porträttet *är* denna person själf i bild. Jag ser honom just, sådan han till sin gestalt verkligen är, då jag betraktar hans bild på taflan. Annorlunda förhåller det sig, när jag begagnar naturföremål såsom bilder af personligheter. Då kan jag visserligen säga, t. ex. att Kristus är ett vinträd eller det sanna vinträdet, men jag kan icke peka på en särskild vinstock och säga: *denna* vinstock är Kristus. Jag kan säga: Cajus är en räf, men jag kan icke säga: Cajus är *denna* räf, eller: *denna* räf är Cajus. Huru mycket man än må vrida och söka tyda Kristi ord om brödet i nattvarden, man skall aldrig lyckas att få dem att uttrycka någonting blott symboliskt. Deras rätta betydelse har Paulus angifvit i 1 Kor. 10: 16: »Det brödet, som vi bryta, är det icke Kristi lekamens delaktighet»; således en verklig delaktighet eller gemenskap (*κοινωνία*) har brödet med Kristi för oss utgifna lekamen, då det i nattvarden åtnjutes. Att detta är ett outforskligt mysterium, hvadan alla försök att i ord uttrycka det alltid måste blifva mer eller mindre misslyckade, det kan icke omintetgöra det faktiska här vid lag. — *τὸ ὑπὲρ ὑμῶν*, som för eder, eder till godo, för eder skull brytes, på ett bildligt sätt vid nattvarden, i verkligheten på korset, då Kristus uppgaf sin anda. —

»Gören detta till min åminnelse»; meningen: »firen allt framgent denna måltid till åminnelse af mig». Dessa ord angifva den allmänna betydelsen äfvensom det *rätta* firandet och välsignelsen af den heliga nattvarden. Genom den åsyftar Herren att behålla åminnelsen af sig frisk och kraftig i församlingen, som just har att fira den i samma afsikt, eller att Herrens åminnelse hos henne därigenom måtte bibehållas och stärkas. Välsignelsen af nattvarden blir då den, att denna åminnelse och därmed gemenskapen med Kristus blir djupare och innerligare.

V. 25. *ὡσαύτως κτλ.* Herren tog kalken efter nattvarden, så att välsignandet och räckandet af kalken blef slutet af det hela, ett afslutande tillägg till påskmåltiden, som därmed fick lämna rum för nya testamentets högre måltid. — »Denna kalk är det nya förbundet i mitt blod» = denna kalk (d. ä. dess innehåll, vinet) är det i mitt blod stiftade nya förbundets kalk = den kalk, genom hvars åtnjutande man framställer sig såsom en medlem af det nya förbundet och erhåller detta förbunds välsignelse. Men i och med delaktigheten af denna kalk blir man ock delaktig af Kristi blod, ty den är och medför enligt 1 Kor. 10: 16 denna delaktighet. I viss mening identifieras således förbundskalken och förbundsblodet, den förra förmedlar delaktigheten af det senare. Så vittna instiftelseorden till den heliga nattvarden på det klaraste om riktigheten af den evangelisk-lutherska uppfattningen af detta sakraments väsen. — *τοῦτο ποιεῖτε, ὁσάκις κτλ.*, d. ä. så ofta I dricken = så ofta I firen denna måltid. Därmed är antydt, att Jesu lärjungar så ofta som helst må begå denna heliga måltid, blott att det sker till Jesu åminnelse. *Att* de skulle fira den, förutsättes utan vidare; såsom Jesu lärjungar kunna de icke annat.

V. 26. Det i denna vers utsagda visar, huru nattvarden med nödvändighet är en måltid till Jesu åminnelse: den innefattar nämligen en förkunnelse af Jesu död. Den är en bekännelsehandling, genom hvilken församlingen framställer Jesu död såsom försoningens grund på ett sätt, som, äfven om hvarje annat vittnesbörd därom upphörde, aldrig skulle

kunna låta denna död falla i glömska. — *καταγγέλλετε*, eg. »I förkunnen» (Icke: I skolen förkunna). Ordet innebär således ingen uppmaning till förkunnelse af Kristi död; själfva nattvardshandlingen *är*, så snart den äger rum, ett sådant förkunnande. »Till dess han kommer»: såsom då allt är fullbordadt och församlingen har inträdt i det fulla, saliga åtnjutandet af det, som Jesus genom sin död förvärfvat henne, så har det jordiska nattvardsfirandet intet rum mer; i dess ställe träder dess himmelska urbild (jfr Mk. 14: 25; Matt. 26: 29). — Såsom en förkunnelse af Jesu död är nattvarden också en tacksägelsehandling, ett prisande af Herrens död och i denna mening ett tackoffer. Detta är det grand af sanning, som är insvept i den romerska lögnen om mässan såsom ett offer åt Gud. — Men är nu nattvarden allt det, som nu blifvit sagdt, då skall den ock firas på ett med dess väsen öfverensstämmande sätt, och där detta icke sker, där kan en Guds straffdom icke uteblifva. Detta betygas i

Vv. 27, 28. *ἀναξίως* ovärdigt, d. ä. pa ett mot nattvardens väsen och ändamål stridande sätt. Detta »ovärdigt» kan hänföras dels till en nattvarden ovärdig sinnesförfattning, dels till själfva sättet för dess begående. Det senare härflyter af det förra, men det förra kan finnas, äfven om all yttre vördnad iakttages. Då i allmänhet man icke är angelägen om att vinna och behålla Jesus i lefvande tros- och kärleksåminnelse, d. ä. har ett syndasäkert, obotfärdigt och för Kristus liknöjdt hjärta, så begär man den h. nattvarden ovärdigt. Detsamma gäller om hvarje i det yttre framträdande oskicklighet, såsom fallet var i Korint, där nattvard hölls i sammanhang med dessa urartade kärleksmaltider, vid hvilka grofva utsväfningar i frosseri och dryckenskap icke saknades. — *ἔνοχος*, saker, skyldig till försyndande på Herrens lekamen och blod. Han begår ett sakrilegium, i det han handterar det högheliga på ett oheligt sätt, eller, såsom det längre fram heter, icke dömer rätt om Herrens lekamen = icke aktar den så högt, som den bör aktas. För att undgå denna synd är helig varsamhet och förberedelse till nattvar-

dens begående af nöden. Man skall pröfva sig själf. Innan man nalkas sin frälsare vid hans bord, bör man rannsakande pröfva sig, huru man har det med honom, hvad han och hans nad är för ens hjärta. Detta skall förebygga allt lättsinnigt och vårdslöst bruk af detta sakrament samt medföra den rätta sinnesförfattningen. *καὶ οὕτως;* och äta så, på detta sätt, som just är det värdiga sättet. Där en redlig själfpröfning äger rum, där är ock hjärtat rätt inför Herren.

V. 29. Enligt den rätta läsarten, som icke har *ἀναξίως:* den, som utan att döma rätt om Herrens lekamen, äter och dricker, han äter och dricker öfver sig själf en dom (*κρίμα*); icke »till fördömelse», såsom det förut hetat. Hvari denna Guds straffdom består, utsäges i den följande versen. Ap. angifver tvenne slag af sådana domar: svaghet och sjukdom (lekamliga domar); sömn (andlig straffdom), ett försvagande af det inre lifvets kraft, ett försämradt själstillstånd. Dessa domar hafva karaktären af tuktan, än lindrigare, än strängare, och afse de felandes bättring (jfr v. 32).

Perikopens grundtanke gifver sig själf. Den är: *den h. nattvarden såsom det nya förbundets offermåltid, i hvilken Herren gör de sina delaktiga af sig själf såsom offret till försoning för deras synd, och som därföre kräfver, att man brukar den på ett värdigt, dess väsen och bestämmelse motsvarande sätt.*

Homiletiska vinkar. Nattvarden är den nytestamentliga församlingsgudstjänstens allraheligaste. Här må det i sanning heta: här är ett heligt rum, och här bor visserligen Gud. — V. 23. Hvad Paulus i vår text säger oss, det säger oss Herren själf, ty Paulus har det genom gudomlig uppenbarelse. Därföre måste här alla tvifvel och alla invändningar vika: tro, hvad Herren säger, så skall du förnimma sanningen och kraften af hans ord! — I samma natt, då han vardt förrådd, stiftade Herren denna försoningens och kärlekens måltid, i hvilken han meddelar sig med hela fullheten af sin nåd åt de troende. Den huldhet och kärlek, som han därvid uppenbarade, kunde dock icke röra Judas Iskariots af girighetens djäfvul intagna hjärta. Han blef förrädaren. Med sorg måste man dock erkänna, att det sinnelag, som dref honom till hans svarta dåd, ännu icke är utdödt bland dem, som kalla sig Kristi lärjungar. Döm icke Judas, men rannsaka dig själf,

om ej nagot af den världskärlek och girighet, som bidrog att störta Judas i fördärfvet, finns såsom en ond rot i ditt hjärta! Se till, att du icke själf blir en Kristi förrädare genom dagtingan med den värld, som är din frälsares fiende, och att du icke medelst din vårdslösa umgängelse drager smälek öfver hans namn! Ty äfven detta är att förråda Kristi sak och att lämna Herren i de gudlösas händer till spott och hån. — Hvad du än må få utstå af falska medlärjungars skrymteri, bedrägliga förhållande och ondska, förblif i likhet med din frälsare i kärleken! Bevarar du den, så har du bevarat dig själf i allt; mister du den, så är allt förloradt.

Vv. 24, 25. Jesus var en husfader vid den första nattvarden, och han är detta ännu vid hvarje nattvardsbord. Det är ju *Herrens* bord (1 Kor. 10: 21); han är värden, du hans gäst. Se därföre blott på honom, som bjudit dig och vill mätta dig med sina håfvor, och se därjämte på dig själf, att du måtte skicka dig, såsom det höfves en gäst vid ett sådan Herrens bord! Dina medgäster och deras tillstånd må du lämna åt Herren att döma öfver. Hvar och en får stå och falla för sin egen herre. — Det är ett af Herren välsignadt bröd och en välsignad kalk, som räckas dig. Välsignelse bjudes dig ock, och du bör låta ditt hjärtas mun vidt upp, att Herren må uppfylla den. — Detta bröd är Kristi lekamen, denna kalk det nya i Kristi blod stiftade testamentets kalk. Så är det, och så skall det förblifva. Spörj ej förvetet »*huru*»! Lita på, hvad Kristus säger, och var nöjd och tacksam för, att det är just så, som han säger, om du också ej kan förstå det! Icke bör du vara missnöjd med, att din frälsare vid sitt bord gifver dig mer, än du kan tänka eller begripa. Tro hans ord, och tacka honom, låtande honom sörja för uppfyllelsen af sitt ord! — Förbundets måltid, den måltid, som beseglar det på Golgata grundlagda och genom Anden innerligt verkliggjorda förbundet och gemenskapen mellan Gud i Kristus och oss, se där, hvad nattvarden är. För att framställa och förinnerliga gemenskapen med hvarandra, bruka ju människorna bjuda hvarandra till måltid. Hvad de göra blott på ett konventionelt och ofta skrymtaktigt sätt, ja, endast för att få äta och dricka ända till berusning, det gör Herren vid sitt bord på ett alltigenom sant, fullkomligt och heligt sätt. Där, vid detta bord, träder han i innerlig gemenskap med dig, där får du lägga dig intill hans hjärta och förnimma, huru det klappar af förbarmande kärlek till dig, där gifver han dig underpanten på denna kärlek, på försoningen med Gud, på den eviga gemenskapen med honom i hans eviga

rike. Där undfår du lifvets bröd till näring för din inre människa, ja, för hela din varelse, för så vidt den är ämnad till evigt lif; där är det från synden renande försoningsblodet, som gifver det betungade samvetet frid. Och huru huldt bjuder han icke: »tag och ät, tag och drick»! — Till Jesu åminnelse! Såsom den trognaste och mest hängifna af vänner minnes en den trognaste och mest hängifne bortgångne vän, när han fäster sin blick på de gåfvor, vännen lämnat honom såsom tecken till sin tillgifvenhet, sådan är den åminnelse, blott mycket högre, renare, innerligare och af himmelsk art, om hvilken här är fråga, en åminnelse, i hvilken du har den i yttre mening från dig skilde, men andligen i fullaste verklighet närvarande Frälsaren i ditt minne. Här är då fråga icke blott om den kalla tankens utan om en hjärtats åminnelse, hvarvid den, som man minnes, är närvarande i hjärtat med hela sin kärlekskraft. För att väcka och stärka en sådan åminnelse är den h. nattvarden gifven, och *till* en sådan åminnelse skall du bruka den, d. ä. gå till den för att i och genom den vinna Herren i en rikare och trognare åtanke än tillförene, d. ä. att komma i närmare gemenskap med honom än förut. Gör du det, så skall du vinna, hvad du söker; din frälsare skall komma till dig, du skall dragas närmare honom, du skall blifva mera rotad och grundad i honom än förut. Sålunda närer och stärker nattvarden ditt andliga lif; din tro och kärlek fördjupas och vinner i styrka och delaktigheten i nåden beseglas för dig. — Och så ofta du vill, får du komma, blott att du kommer, såsom sig bör. Och glöm ej, att du till detta bord icke behöfver föra mer än ett hjärta, som begär Herren och hans nådesgemenskap! Huru stora dina synder än må ha varit, så mycken orenhet än må vidlåda dig, han kastar dig icke ut, han välkomnar dig såsom sin gäst, blott du för med dig hunger efter honom och hans rättfärdighet. — »*För eder* bruten», säger Herren, »är min lekamen». För eder i döden, för eder in i den förbannelse, som I genom eder synd dragit öfver eder! Hvilket ord af den himmelska kärleken! Låt det finna gensvar i ditt hjärta, detta ord, i din tros: för *mig*, för *mig*, så att det på samma gång är ett den tacksamma kärlekens gensvar. Just det ordet »*för eder*» gäller det att taga vara på, likasom Luther så hängde sig därvid, att han aldrig kunde taga sina ögon därifrån, och däri äfven fann angifna villkoren för ett värdigt nattvardsfirande, såsom han i sin lilla katekes säger: »blott den är värdig och väl beredd, som sätter tro till dessa ord, ty det ordet »för eder» fordrar idel troende hjärtan».

V. 26. »Förkunna Herrens död». Allt i nattvarden, orden, som därvid talas, och själfva handlingen, är en predikan om den för vara synders skull i döden utgifne frälsaren. Du må tänka därpå eller ej, alla dina nattvardsgångar äro upprepade förkunnelser om Kristi död, vittnesbörd därom, att också du för din del beprisar Herrens död såsom försoningen för din synd, såsom källan till din tröst, din frid, ditt lif i Gud. Se da till, att din handling har sin motsvarighet i ditt hjärtas förhållande till din frälsares död: var med honom död från synden! — »Till dess han kommer», ända till dess, men icke längre. Vår nattvard är således icke det fullkomliga; den skall aflösas af det fullkomliga. Men just för detta fullkomliga, som skall komma med Herren i hans uppenbarelse, skall nattvarden bereda oss. I samma mån vi troget tillgodogöra oss den gemenskap med Herren, som det nya testamentets förbundsmåltid förmedlar, skola vi skickliggöras för den eviga gemenskapen med honom, för deltagandet i den nattvard, som såsom en evig festmåltid firas i Guds himmelska rike.

V. 27. »Ovärdigt ätande och drickande»! Ack, huru förtrampas icke Herrens stora gafva af så många; huru lättsinnigt taga de ej äfven det mest allvarliga och evighetsviktiga! Hur ofta har ej nattvardsbegåendet varit en vanans sak eller dragits ner i vidskepelsen, i det man menat, att nattvarden likasom borttrollat all ens synd och skuld och gjort ens själ täck för Gud! Så har man ock gjort nattvarden till ett medel för framkallande af dessa sinnligt-andliga, snart öfvergående känslorörelser, hvari man velat finna ett säkert bevis på andligt lif och kärlek till Herren. Några tårar vid nattvardsbordet fattas såsom mottagen uppbyggelse, och så ut i världsväsendet att däri lefva ännu mera fritt än förut! Men bättringens och trons väg känner man icke. — Och äro de, som dock visa något religiöst intresse och kanske ock ha börjat blifva Jesu lärjungar, alla och alltid fria från försyndande på Herrens lekamen? Den, som är vårdslös i bönen, i sin aktgifvenhet på Herrens vilja, i vaksamheten och i sin umgängelse, han är vanligen ock vårdslös i afseende på Herrens nattvard. Om han än icke kan sägas hafva alldeles slitit hjärtebandet mellan sig och Frälsaren, så är han dock stadd i tillbakagående, och då han i en sådan författning nalkas Herren i nattvarden, så dömer han icke rätt om Herrens lekamen. Ja, just de troende, just lärjungar är det, Paulus varnar för ovärdigt bruk af Herrens bord. — »Saker på Herrens lekamen och blod». Man talar om helgedomsskändare, men är icke det ovärdiga nattvardsbegåendet just

en förgripelse på, ett skändande af det heliga? — Äfven ovärdiga nattvardsgäster träda i ett realt förhållande till Kristi lekamen och blod, ty eljest kunde de ej försynda sig därpå. Äfven för dem är således Herren närvarande i nattvarden, men deras möte med honom blir dem icke till välsignelse utan till dom.

V. 28. »Pröfve människan sig själf»! En trogen och vakande kristens alla dagar kännetecknas af självpröfning. Det är således icke något utomordentligt, som han vid sin nattvardsgang företager. Dock samlar han sig inför Gud i stilla begrundning med särskildt afseende på det möte med sin frälsare, till hvilket han går. Ville blott de många, hvilka i våra kyrkor gå till nattvarden, i någon mån gå in i den självpröfning, som ap. anbefaller, så skulle en märklig förbättring inträda i hela vårt kyrkliga lif. Sanning skulle blifva, där det blott är utvärtes väsen, botfärdighet, där det är trygghet i synden, tro, där otrosköld råder. Och denna pröfning är ju icke svår och kunde lätt anställas af hvarje redlig människa. Hvar och en vet ju i allmänhet, hvarföre han gör eller underlåter en sak. Och vid minsta eftertanke borde det väl ock bli klart för hvar och en, som ämnar sig till Herrens bord, hvarföre han går dit, hvad han menar, hvad han söker vid sin nattvardsgång. »Söker jag min frälsare för att få honom i rätt trogen åminnelse?» Den frågan, framställd till det egna hjärtat, skall detta hjärta icke ha svårt att besvara, om det blott *vill*.

V. 29. Icke ostraffadt förgriper man sig på det högheliga: den, som ovärdigt äter och dricker, ådrager sig en dom. I intet stycke låter Gud gäcka sig; i syndens spår följer domen lika säkert, som skuggan kroppen. Det sammanhang, som äger rum mellan ovärdiga nattvardsgangar och lekamliga sjukdomar, ja, kanske någon gång med en ond bråddöd, är visserligen svårt och vanligen omöjligt att inse, men det är icke desto mindre Guds ords tydliga lära, att ett sådant sammanhang gifves, eller att ett kroppsligt lidande kan vara en Guds dom, en följd af förgripelse på Herrens lekamen och blod. Närmast ligger vårt begripande, att andliga straffdomar komma öfver den ovärdige nattvardsgästen. Såsom Guds ord aldrig är utan verkan utan antingen blir en lifvets lukt till lif eller en dödens lukt till död, så förhåller det sig ock med den heliga nattvarden. I allmänhet kan man säga, att såsom den, hvilken brukar nattvarden till Jesu åminnelse, undfår såsom välsignelse af sin nattvardsgang en mera lefvande trosåtanke af sin frälsare än

förut och således blir dragen honom närmare, innerligare förenad med honom, så får den ovärdige nattvardsgästen honom i mindre åminnelse än förut, d. ä. hans själstillstånd förvärras, han kommer längre bort från Herren än förut. Detta kan innefatta, dels att han får erfara en skarp inre tuktan, som likasom kastar honom ett stycke tillbaka på lifvets väg, låter honom förfara oro och ångest samt stor kraftlöshet, dels ock att han blir mera blind och sorglös, än han förut var. Väl, när det förra sker. Ty denna dom kan och bör skydda honom för att gå längre bort och drifva honom till grundlig bättring eller förnyadt allvar. Därigenom kan han komma till ett bättre tillstånd, än han var före sin iråkade vårdslöshet, och hämta en lärdom för framtiden, som visserligen var dyrköpt men dock af stor nytta. Olyckligt däremot, om det senare inträffar, ty då går människan gemenligen sitt fördärf hastigare till mötes. Så sker vanligen med grofva och fräcka syndare, som, trots alla förmaningar och varningar och mot sina egna samvetens vittnande, gang på gång af rent världsliga eller vidskepliga bevekelsegrunder tränga sig såsom objudna gäster fram till det bord, dit Herren kallat endast sina lärjungar. Men såsom det åter må inskärpas, att ingen, som känner sig eländig och ovärdig, arm och naken, må bäfva tillbaka från den frälsare, som gärna åt med publikaner och syndare, så skall det ej förgätas, hvad erfarenheten flera gånger gifvit vid handen, att Herrens nattvard med allt, hvad därvid förekommer, kan blifva till ett väckelsemedel för sådana, hvilka lefvat utan Gud. Kristi kärlekskraft, som tränger in pa syndarens hjärta från nattvardsförkunnelsen af hans död till syndernas förlåtelse, kan mäktigt gripa ett förut kallt och dödt hjärta och där tända de första gnistorna till ett nytt lif. Man sätte då i fråga om värdigheten till nattvarden icke allt på sin spets och göre den framför allt icke till detta horrendum mysterium, från hvilket man måste bäfva tillbaka. Den heliga måltiden är dock till sitt väsen ett koncentreradt evangelium.

Predikoutkast.

1.

Ämne. **En undervisning om den heliga nattvarden.**

1. *Stiftaren Herren Jesus Kristus* (v. 23).
2. *Tiden: natten, då han vardt förrådd* (v. 23).
3. *Sättet och formen: under bröd och vin, som skall ätas och drickas.*
4. *Hvad Herren gifver: sin för oss utgifna lekamen, sitt för oss utgjutna blod.*
5. *Hvad som tillbjudes och meddelas i och med denna gåfva: syndaförlåtelse, särskildt såsom besegling på löftet därom = med delaktigheten af försoningsoffret skänkes ock detta offers frukt eller själfva försoningsnåden* (Matt. 26: 28).
6. *Ändamålet: Jesu åminnelse skall därigenom bibehållas och stärkas i församlingen och i de enskildas hjärtan.*
7. *Dess rätta firande: då man kommer med ett botfärdigt, nådehungrigt, tacksamt hjärta = då man söker Frälsaren för att i en lefvande trosåtanke af honom vinna eller blifva befästad i gemenskapen med honom*
8. *Välsignelsen: erhållande af det, man sålunda söker = får sin frälsare i mera lefvande trosåminnelse än förut och således antingen blir förd närmare lifsföreningen med Kristus eller just vid nattvardsgången vinner denna gemenskap eller ock blir kraftigare än tillförene förvissad om den redan vunna delaktigheten med honom, allt detta genom den försäkran om syndernas förlåtelse, som nattvarden skänker, ty »där syndernas förlåtelse är, där är ock lif och salighet».*
9. *Det ovärdiga bruket: Då Jesu åminnelse antingen alls icke sökes (man söker i stället något annat: fullgörandet af gammal, kyrklig sedvänja af blott vana, vissa timliga fördelar, sken af namn för kristendomsallvar m. m.), eller då man i viss mening söker sin frälsare och hans nåd, men icke på den enda rätta vägen (bättring och tro); vårdslöshet; uraktlåten själfpröfning.*

10. *Skadan af ovärdigt bruk af nattvarden: ådragande af en Guds dom, särskildt den, att det andliga tillståndet förvärras, och ett förökadt ansvar på den dagen, då Gud skall hafva fram alla gärningar i ljuset och vedergälla hvar och en, efter som han handlat.*

2.

Ämne. **Gästerna vid Herrens bord.**

I. **Herrens bord.**

II. **Gästerna därvid.**

I.

1. *Herrens bord är den heliga nattvarden* (1 Kor. 10: 21), *allraförst i den meningen, att han är värden vid det bordet.*

a) Han är icke blott stiftaren af denna måltid. Han är i kraft af sin instiftelse och sitt löfte där personligen närvarande. (1) Han har beredt denna måltid såsom förbundsmåltiden i det testamente, han stiftat med sitt blod. (2) Han har gifvit förordnande om detta bord, att man därvid i hans församling skall äta och dricka till hans åminnelse. (3) Han är själf värden vid detta bord, i det han såsom den lefvande och i sin församling närvarande Frälsaren i nattvarden är tillstädes på det sätt, som motsvarar detta sakraments natur, således på ett verkligt andelekamligt sätt.

b) Han är den, som fortfarande anordnar detta bord i sin församling, vidmakthåller sin stiftelse och bjuder gäster till sitt bord. (1) Han vidmakthåller detta bord, så att, lika litet som helvetets portar kunna blifva hans rike öfvermäktiga, lika litet skall den tid komma, då i hans församling intet bord skall dukas för nådehungrande hjärtan. (2) Han bjuder och samlar gäster till sitt bord genom sitt ords predikan, som aldrig blir utan frukt.

2. *Den heliga nattvarden är Herrens bord också därföre, att han själf där utdelar de gåfvor, som innefattas i det nya testamentets nåd.*

a) Vid ett bord, som mänsklig godhet och gästfrihet dukar, gifver värdfolket i och med rätterna på bordet sina gäster likasom sin vänlighet och kärlek, hvaraf måltiden ju är ett uttryck. Jesus gör mera: han gifver sig själf, såsom den där i kärlek offrat sig för sina gäster: han gifver med de yttre rätterna vid sitt bord, brödet och vinet, sin lekamen och blod, som han för oss utgifvit och utgjutit till våra synders förlåtelse.

b) Jesu bord är därföre det nya testamentets offer- och förbundsmåltid, där gästerna bespisas med själfva förbundsoffret.

c) Därmed tillbjuder och skänker Herren äfven detta offers frukter eller själfva den nytestamentliga nåden. Redan i profetian var denna betecknad såsom en hjärtat och samvetet renande syndaförlåtelse (Jerem. 31: 34), och Herren sammanfattar den i Matt. 26: 28 i samma ord. Så ock apostlarne (Ebr. 10: 18; Koloss. 1: 14 m. fl.).

II.

1. *De af Herren bjudna gästerna.*

a) Jesu lärjungar, de sanna riksmedlemmarne (jfr Matt. 26: 26; Joh. 8: 31): (1) de, som genom sitt nattvardsfirande förkunna Jesu död; (2) som lefva i självpröfning och således i Jesu skola låta sig undervisas af hans Ande.

b) Dessa äro bjudna och kallade af Herren till hans bord, ty de äro hans husfolk och vänner, hvilka bordet tillhör. — De ha ju följt hans kallelse till lärjungaskapet och låtit sig upptagas i hans hus, hvars ordningar de lyda. För dem stå då husets håfvor öppna; de ha fri och öppen tillgång till den nåd, i hvilken de stå (Rom. 5: 2; Ebr. 10: 19, 20). Och de kranka och svaga bland dem äro lika väl bjudna som de friska och starka; ja, ju svagare de känna sig, desto mera hafva de af nöden att komma till Herrens bord, och han visar dem icke bort därifrån utan välkomnar dem med glädje.

c) De undfå vid detta bord just, hvad de behöfva och begära; af Kristi fullhet gifves dem jämt så mycket, som de kunna mottaga.

2. *De objudna gästerna.*

a) De objudna gästerna kunna lika väl infinna sig vid Herrens bord, som de kunna såsom kärl till vanheder finnas i Herrens hus, såsom ogräs stå på kyrkans åker och såsom icke klädda i bröllopskläder insmyga sig bland dem, som sitta till bords i Guds rike.

b) Dessa äro de falska kristna, vare sig, att de med det kristna namnet förena groft världsväsen och fiendskap mot Kristi kors, eller de ha sken af gudsfruktan men för Herren främmande hjärtan.

c) Dit kunna också räknas sådana verkliga men vårdslösa kristna, hvilka, fastän de ej alldeles sakna tro, dock äro lättsinniga och därföre med Herrens nattvard umgås på ett vårdslöst

sätt. Så var förhållandet med korintierna, till hvilka Paulus skref sina bref. Uraktlåtenhet af självpröfning kännetecknar dem.

d) De försynda sig på Herrens lekamen och blod och ådraga sig därmed Guds straffdom i inre eller yttre måtto.

3.

Inl. Ordspr.B. 9: 5.

Ämne. **Den heliga nattvarden**

såsom

1. *en kärlekens,*
2. *en försoningens,*
3. *en uppståndelsens måltid.*

(C. J. Collin; Lundapostillan).

4.

Inl. 2 M.B. 20: 24.

Ämne. **Den heliga nattvarden.**

1. *Där har Jesus stiftat sitt namns åminnelse.*
2. *Där kommer Jesus själf till oss.*
3. *Där välsignar han oss.*

(J. Colliander. Ev. Fosterl. Postilla).

5.

Inl. Luk. 9: 55.

Ämne. **Den angelägna saken att veta, hvars andas barn man är, isynnerhet då man går till nattvarden.**

1. *Huru man skall få veta, hvars andas barn man är.*
2. *Huru detta är en angelägen sak, isynnerhet då man vill gå till den heliga nattvarden.*

(H. Schartau).

6.

Inl. 1 Kor. 10: 16—18.

Ämne. **Huru rätta nattvardsgäster städse hafva både att anse sig och skicka sig.**

1. *Såsom sådana människor, hvilka offentligen bekänna Jesus inför världen.*

2. *Såsom sådana, hvilka äga delaktighet af Kristi lekamen och blod (och därigenom evigt lif.* Joh. 6: 54).

3. *Såsom sådana, hvilka ha förpliktat sig till Herren Jesus att följa honom och villigt bära hans kors.*

7.

Ämne. **Den heliga nattvarden.**

1. *Dess sanna betydelse såsom*

a) åminnelsemåltid,

b) förbundsmåltid,

c) kärleksmåltid.

2. *Dess värdiga firande:*

a) allvarlig självpröfning;

b) tron på Kristus såsom försoningen för synden;

c) uppriktig föresats af bättring.

(Couard).

Långfredagen.

Den text, hvaröfver på langfredagen predikas, är femte akten af Kristi lidandes historia. Perikopen utgöres egentligen af Luk. 23: 32—43, och den förekommer också i långfredagens högmässa, men endast såsom lektion från altaret. Icke heller i de tvenne nya årgångarne finnes någon särskild predikotext för långfredagen.

Kristi försoningsdöd på förbrytarekorset är långfredagens stora ämne. Framställningen däraf i den femte akten är naturligtvis icke dogmatisk, utan den skildras till dess historiska förlopp. Berättelsen, likasom hela lidandeshistorien, utgöres af en sammanställning af de fyra evangeliernas berättelser om denna den viktigaste tilldragelse i den heliga historien och därmed i världshistorien. Den högtid, påsken, hvari kyrkan firar det stora minnet af densamma, är kyrkoårets centrum. Långfredagen är dock endast påskens första del, korsets påsk; påskdagen är uppståndelsens påsk.

Femte akten af Kristi pinas historia.

Anmärkningar. Denna del af lidandeshistorien innefattar fyra afdelningar: 1:o) Vandringen till korset (styckena 1—3); 2:o) Korsfästelsen och därmed förenade omständigheter (stycket 4); 3:o) Kristus på korset (styckena 5—8) och 4:o) Kristi död och därmed i sammanhang stående händelser (styckena 8 (sista raden) —13).

Första afdelningen (st. 1—3, utom de sista raderna). Såsom vanligt var med alla till korsdöden dömda förbrytare, fick Kristus själf bära sitt kors. Då han af mattighet dignade under dess tyngd, tvangs den tillfälligtvis från marken kommande Simon från Cyrene att bära det efter honom.

Alexander och Rufus, hans bägge söner, blefvo antagligen sedermera framstående medlemmar af den kristna församlingen, och detta torde vara orsaken till det omständliga i berättelsen angående deras faders honom påtvungna rol vid korsfästelsen. — Kvinnornas gråt var ett lätt förklarligt uttryck af naturligt medlidande. Det var naturligtvis icke i sig själf tadelvärdt, snarare hade det varit något upprörande, om kvinnor, af hvilka troligen flera varit vittnen till Jesu härliga gärningar och hört hans väldiga ord, vid åsynen af hans marterbild kunnat förblifva kalla och känslolösa. Dock var detta mänskliga medlidande icke på sin plats. Icke Herren borde vara föremål för dessa tårar utan den ondska, som förde honom till korset, och följderna af denna oerhörda förbrytelse. Och i denna ha dessa kvinnor såsom alla judar, ja, hela världen del. Därföre borde kvinnorna gråta öfver sig själfva och sina barn, öfver hvilka Guds förfärliga straffdom för deras förkastande af Messias redan hängde. — »Är detta skedt på det färska trädet, hvad skall då ske på det torra»! Meningen: »har Jesus, den oskyldige och rene, som också mot den hedniska öfverheten bevisade all lydnad och trohet, blifvit dömd såsom missdådare och såsom uppviglare till uppror mot denna öfverhet, hvilken dom skulle då ej drabba judafolket, detta torra, ofruktbara träd, dessa verkliga missdådare och fanatiska upprorsmakare! Lika onaturligt det är, att Jesus dör såsom upprorsstiftare, lika naturligt är det, att Israel måste gå under för sin olydnads skull. Jesus förehåller således här folket, hvilken lögnens ande rådt vid hans domfällande, och huru Gud skulle sända straffet härför». (Godet). Orden tillåta ock en allmännare tydning: har detta kunnat ske med det färska trädet, Jesus Kristus, Guds helige; har det förfärliga kunnat inträffa, att han, som är den personliga sanningen, heligheten och kärleken och såsom sådan på det mest ovedersägliga sätt med ord och gärningar under hela sitt lif bevisat sig, att han, säger jag, blifvit af världen förkastad och dömd till missdådarekorset, hvilken dom skall då ej drabba denna ondskefulla värld, som genom sin dom öfver Guds son dömt sig själf

och visat, att hon icke duger till annat än att såsom ett torrt träd afhuggas och kastas i elden. Detta kan ock sålunda uttryckas: har Gud icke skonat sin enfödde son utan utgifvit honom i korsdöden för människornas synder, huru mycket mindre skall han skona dessa människor, om de förblifva i den synd, som dref dem att korsfästa den ende helige, som trampat jorden. — — — Två andra män, grofva missdådare, utfördes med Kristus till afrättningsplatsen. Blodigt hån af folkets öfversta, som dock af Gud vändes till hans sons förhärligande.

Andra afdelningen (sista raderna af st. 3 och st. 4). Bemyrradt vin = myrrablandadt vin eller med galla uppblandad ättika; en starkt döfvande dryck, hvilken man plägade ingifva de lifdömda för att i någon mån döfva känslan af korsfästelsens förfärliga kval. Man räckte ock Jesus denna dryck, innan han naglades vid korset, men när han smakat den och förnummit dess rusande egenskap, vägrade han att dricka däraf. Vid full sans och klart medvetande ville han tömma den bittra lidandeskalken. — Vid tredje timmen på dagen, d. ä. kl. 9 f. m., blef Jesus, enligt Markus, korsfäst. Däremot berättar Johannes, att Jesus ännu vid sjette timman, kl. 12 midd., stod till rätta inför Pilatus. För att häfva denna motsägelse har man velat antaga, att Johannes, enligt romerskt bruk, räknat dygnets timmar från midnatt, under det att Markus äfvensom Matteus följt den judiska beräkningen från kl. 6 på morgonen. Godet har en annan, såsom det synes, mera tillfredsställande lösning af denna motsägelse. Han säger, (komment. till Johannes' evangelium öfvers. sid. 529): »Vi må påminna oss, 1:0) att man delade dagen lika väl som natten i fyra delar, hvar och en med tre timmar. Däraf förklaras, att i hela nya testamentet alltid talas blott om *tredje*, *sjette* och *nionde* timmen (jfr Matt. 20: 1—5), och hvarföre äfven, såsom Hengstenberg anmärker, uttrycken »*inemot*, *omkring*» så ofta där användas (Matt. 27: 46; Luk. 23: 44; Joh. 4: 6; Ap.G. 10: 3, 9). ὡς, ungefär tillägges uttryckligen på detta ställe af författaren. Uppenbarligen är det alltså tillåtet att här, vare sig hos Markus eller Johannes.

taga medeltalet, isynnerhet om man, såsom Lange säger, påminner sig, att apostlarne icke hade klockan i handen. Likasom den tredje timman hos Markus kan sträcka sig från kl. 8 till 10, så omfattar den sjette timman hos Johannes otvifvelaktigt tiden från kl. 11 (månne ej snarare från kl. 10?) till 12. Men isynnerhet måste man 2:o) taga i betraktande en viktig, likaledes af Lange framhållen omständighet, nämligen att Matteus och Markus gifvit Jesu hudflängning den betydelse, som denna handling vanligen hade, eller betraktat den såsom *begynnelsen* till dödsstraffet. De hafva följaktligen identifierat de båda af Johannes noggrant åtskilda rättshandlingarna: den, genom hvilken Pilatus dömde Jesus att hudflängas, och den, genom hvilken han öfverlämnade honom att korsfästas. Man förstår nu, att Markus, då tiden mellan dessa båda domar helt och hållet försvunnit för honom, angaf som tidpunkt för dödsdomens uttalande det ögonblick, som egentligen varit det, på hvilket han blifvit dömd att hudflängas». — På korset öfver brottslingen brukade man fästa en skrift, hvarpå var antecknadt det brott, för hvilket han straffades. Öfverskriften på Kristi kors angaf då, att det var för uppror, han var dömd. Pilatus hade så affattat skriften, att den på samma gång var ett hånande af judarne. Judarnes begäran att få den ändrad blef ock af honom kärft afslagen. — Under det att Herren naglades vid korset, fällde han förbön för dessa judar, som nu menade sig hafva vunnit spelet mot honom: »Fader förlåt dem, ty de veta icke, hvad de göra». En bön om tillbakahållande af den straffdom, till hvilken de hade gjort sig skyldiga, och om ny nådatid och förnyade nådestillbud. — Sedan krigsknektarne verkställt korsfästelsen, delade de Herrens kläder sins emellan (jfr Ps. 22: 19). Verkställarne af ett dödsstraff ägde rätt till den dömdes kläder.

Tredje afdelningen. (st. 5—8). Jesu moder, troligen stödd på den trogne Johannes' arm, stod icke långt ifrån korset. De öfriga af Matteus och Markus omnämnda kvinnorna stodo något längre ifrån. Herren likasom testamenterade sin moder åt Johannes; han skulle blifva henne i sons ställe. —

»Folket stod och såg uppå», förmodligen under en tystnad, som icke saknade drag af medlidande eller en obestämd bäfvan. De, som »gingo där fram och hädade honom», voro väl enskilda undantag och sådana, som hörde till det fanatiska fariseerpartiet. Däremot kunde folkets öfverste likasom icke göra sig nog af hån och begabberi. Hade de förut med anledning af Jesu gärningar förnummit någon oro med afseende på möjligheten af hans messianitet, så kände de sig nu helt och hållet lättade därifrån. Jesu dömande och korsfästelse var i deras ögon det mest afgörande bevis på, att han var en folkförförare. Ty att Messias skulle kunna lida en missgärningsmans död, det var enligt deras fasta öfvertygelse en omöjlighet och en galenskap samt hvarje påstående om möjligheten af något sådant en hädelse. Däraf deras triumferande hån: »han är lika litet Guds son, som det är honom möjligt att nedstiga från korset». — Krigsknektarne begabbade honom, i det de med hånande ord räckte fram surt vin (ättika) åt honom, men på afstånd, så att han icke kunde nå och dricka något däraf. De korsfästes pinsamma törst gjorde detta gäckeri dubbelt bittert. — Matteus och Markus berätta, att bägge röfvarne begabbade honom. De berätta händelserna mera i allmänna drag. Däraf olikheten med Lukas, som specialiserar den. — Orsaken till den ene röfvarens botfärdiga bekännelse är att söka i den helighet och renhet, som uppenbarade sig hos Jesus, det ödmjuka tålamod, hvarmed han led, och hans underbara kärlek, framträdande i förbönen för hans fiender. Han hade tvifvelsutan före sitt fängslande hört något om profeten från Nasaret, i hvilken folket ville se Messias, och då han väl ock visste, att han af judarne blifvit dömd för sin bekännelse däraf, att han var Guds son, så blef det under åskådandet af Jesus i hans lidande genom en synnerlig Guds nåds verkan för honom klart och visst, att han, Jesus, icke kunde vara någon syndig människa, att han följaktligen sagt sant i bekännelsen om sig själf, och att han således verkligen var Messias och Guds son. I detta nya ljus och i denna tro framstod för honom hela hans elände; han ödmjukar sig under den

dom, hvarunder han lider, bekänner sin skuld men vittnar äfven om sin tro och öfverlämnar sig åt Herrens förbarmande. — Berättelsen härom torde rätteligen ha bort föregå berättelsen om Jesu ord till Johannes och Maria. — Ungefär tre timmar har nu Herren hängt på korset. Från och med sjette timmen (omkr. kl. 12), hvilken likasom delar Herrens lidande i tvenne hälfter, utbreder sig genom solens fördunklande ett mörker öfver landet ända till nionde timmen (kl. 3), då Herren uppgifver sin ande. Detta mörker, som icke hade sin grund i någon vanlig solförmörkelse (det var fullmåne) utan i andra, obekanta orsaker (jfr härtill Godet till Luk. 23: 45, 46), var ett tecken inom naturområdet, svarande mot det inre mörker, hvari Guds son insveptes, och under hvilket han förnam den outsägligt kvalfulla gudsöfvergifvenhet, som är syndens egentliga förbannelse, och hvarunder angsten afpressade honom det klagande men ock troende utropet: »Eli Eli lama sabaktani»! (jfr Gal. 3: 13). Det var just vid denna tid, man slaktade påskalammet i templet. — »Jag törstar»! Jesus hade hela tiden lidit af denna fruktansvärda törst utan att begära lindring. Nu begär han den till skriftens fullbordan (Ps. 69: 22), »på det att det sista draget i de förödmjukelser, som han måste undergå, må oförtöfvadt gå i fullbordan». Hans bön uppfylles; man sätter en med det sura vinet (ättikan) fylld svamp på en isopsstängel och för den till hans mun, men på samma gång öfverhöljes han af nytt hån. Så blef denna ringa vederkvickelse, äfven den, blandad med bitter galla. — »Det är fullkomnadt»; uttryck af Jesu medvetande därom, att allt, hvad som hörde till utförandet af det verk, för hvilket Fadern sändt honom i världen, nu var fullbordadt. Endast ett återstod, själfva döden.

Fjärde afdelningen. (st. 8, sista raden — 13). Jesu död föregicks af utropet: »Fader, jag befaller min ande i dina händer»! Jesus, som nyss under trycket af gudsöfvergifvenhetens kval icke såg och kände sin Faders huldhet och kärlek utan endast den helige Gudens dom öfver synden, har nu återvunnit sin andes fulla klarhet; han skådar ånyo

Guds ansikte såsom *Faderns* ansikte vändt till honom i outsägligt välbehag. I hans händer lämnar han tillitsfullt och tacksamt sin ande, öfver hvilken han själf i den nu stundande döden skall likasom förlora herraväldet. Han lämnar sin ande i Faderns händer för att snart i uppståndelsen återfå den. Hans utrop, ett uttryck af den fullkomligaste och ädlaste barnaöfverlåtenhet åt Fadern, är ock ett segerrop; preludiet till påskmorgonens triumfsång.

Jesus »gaf upp andan». Så väl orden: »det är fullkomnadt», som det sista utropet, hvilket tydligen gifver vid handen, att Jesus var i besittningen af full lifskraft, låter hans död framstå såsom en fri vilje- och lydnadsakt. Han »hade makt att låta sitt lif, han hade ock makt att återtaga det» (Joh. 10: 18). Det var för honom ingen naturnödvändighet att dö, fastän det var honom möjligt att underkasta sig denna mänsklighetens gemensamma, oundvikliga lott.

Tecknen vid Jesu död. Förlåten, det tjocka förhänge af siden, som skilde det heliga från det allra heligaste i templet, remnade: symbol af det fria tillträde till Gud, som genom Jesu död (hans likasom en förlåt remnade människolif, hans kött Ebr. 10: 20) var beredd åt syndare. Andra, särskildt Godet, se däri en symbol af, »huru Gud ej längre vill betrakta templet som sin boning. Han har nämligen velat visa, att det icke längre skall finnas något »allra heligaste» och därmed ej heller något tempel och alltså icke mera någon förgård, något altare och något offer. Offrets verkande kraft har öfvergått på ett annat blod, ett annat altare, ett annat prästadöme». Denna tolkning synes dock vara mera konstlad än den förra, som dessutom icke saknar ett bestämdt stöd i Ebr. 10: 20. — *Jordbäfningen.* Vid lagförbundet på Sinai skalf jorden (jfr Ebr. 12: 19, 26), och vid det nya förbundets grundläggning sammalunda, såsom det ännu en gång skall ske vid Herrens tillkommelse, då ock himmelens krafter skola bäfva. (Ebr. 12: 26; Matt. 24: 29). Vid alla dessa tre epoker berör Guds helighet jorden; att den skälfver därvid, är ett tecken därtill, att den icke kan vara den ort, där Guds härlighet kan uppenbara sig och likasom taga sin

boning. — Uppståndelsen af de heliga ägde icke rum förrän vid Herrens uppståndelse. Han är förstlingen af de döda. Han tog likasom genast med sig i sitt följe några afsomnade heliga, som därtill voro beredda. Uppståndelsen är således faktiskt mer än en enda (jfr Upp.B. 20: 4—6).

Intrycket af dessa tecken. Den hedniska centurion, som förde befälet öfver vakten vid korsfästelsen, greps djupt af hvad han hade sett under Jesu sista stunder och af tecknen vid hans död. Han kunde icke undgå att i allt detta se en gudomlig apologi för den korsfäste Jesus. Han bekänner honom ock vara »en rättfärdig man», således en skuldlöst offrad människa. Men en vanlig rättfärdig människas, låt vara aldrig så oskyldigas, död har aldrig varit åtföljd och kunde ej heller åtföljas af tecken, som satte både himmel och jord i rörelse. Här är därföre *mer* än en vanlig människa, här har en gudason offrat sitt rena lif. Att emellertid den romerske krigaren skulle ha höjt sig till föreställningen om Guds son i biblisk mening, är alldeles icke troligt. Den romersk-grekiska mytologien var full af sagor om gudasöner, och det är väl tanken på, att en sådan här har blifvit orättfärdigt dödad, som påtränger sig denne hedning, hvilken för öfrigt efter det ljus, han hade, bekänner sanningen. — *Folket* åter, som på afstånd åskådat allt, slog sig för sitt bröst och gick tyst och förfäradt hem. Det *måste* känna, att här hade något förskräckligt inträffat, och denna förnimmelse innefattade tvifvelsutan en kraftig väckelse, som sedermera vid budskapet om Jesu uppståndelse torde ha öfvergått till verklig tro. Kanske just en stor del af de tretusen, som på den första pingstdagen »fingo ett styng i sina hjärtan», läto öfvertyga sig och antogo dopet, just hörde till dessa af Jesu död slagna människor. Om något intryck på folkets ledare och öfverste förmäles däremot intet. Det gifves människor, hvilka icke äro tillgängliga för *något* sanningsintryck.

Visshet om Jesu död skaffade sig krigsknektarne genom ett djupt lansstyng i Jesu sida. Hans död syntes dem visserligen säker, men för att göra saken alldeles viss genom-

borrade de hans hjärta. Att blod och vatten utflöt, låter sig svårligen förklara af vanliga fysiologiska grunder. Också visar det högtidliga, till ed gränsande sätt, hvarpå Johannes finner nödigt att bekräfta uppgiften härom, att tilldragelsen var något utomordentligt och underbart. Godets ord härom må anföras: »Tilldragelsen är en följd af den utomordentliga beskaffenheten af Jesu kropp, som aldrig befläckats af någon synd och var bestämd att genast uppstå. Från det ögonblick, då döden inträdde, måste Jesu kropp taga en annan väg än upplösningens, nämligen förklaringens. Just denna betydelse synes evangelisten hafva tillagt denna oförlikneliga tilldragelse». — Att lansstynget trädde i benkrossningens ställe, var någonting providentielt; det skedde till fullbordande af den typik, som ägde rum vid påskalammets slaktande: intet ben fick sönderslås på det (4 M.B. 9: 12). Om lansstynget talar också profetian i Sak. 12: 10.

Om dagen för Jesu död har mycket tvistats, och ännu har undersökningen därom icke fört till något oemotsägligt resultat. Enligt synoptikerna (Matt. 26: 17—19; Mk. 14: 12—16; Luk. 22: 7—15) åt Jesus *påskalammet* med sina lärjungar. Däraf skulle framgå, att Jesu lidande inträffat på lördagen den 15 Nisan, ty påskmåltiden firades den 14 Nisan Men enligt Johannes (18: 28; 19: 14, 31) dog Jesus just på den 14 Nisan och samma stund, då påskalammet slaktades i templet. Att denna uppgift är riktig, torde få antagas, och sålunda äfven, att Jesus ätit påskalammet en dag förut med sina lärjungar. Han, som var sabbatens herre och ej tvekade att emancipera sig från de yttre reglerna för denna dags helgande, han var ock oförhindrad att, när högre afsikter så fordrade, i afseende på dagen för påskalammets ätande göra nödiga förändringar. —

Grundtanken i den femte akten, det tema, omkring hvilket allt rörer sig, är ingen annan än den, som genomgår hela lidandeshistorien, men som här i egentligaste mening och likasom koncentrerad erbjuder sig åt vår betraktelse. Den innehålles i Johannes Döparens ord: *Se Guds lamm, som borttager världens synder!*

Homiletiska antydningar. 1:o) Jesus afklädes narrdräkten för att belastas med förbannelsens träd. Han bar sitt kors. Tunga börda för den kroppsligt utmattade Frälsaren! Ännu tyngre dock den dom, som med detta kors lades på honom, och hvars hela bitterhet han gick att smaka. Men under det hans kropp dignade under den yttre bördan, dignade dock icke hans själ under den vida större tyngden af den inre. Han var i kärlek och lydnad omätligt stark. — Finnes hos oss någon kraft att rätt och efter Guds sinne lida, så är det Jesu Kristi kraft i oss. Ingen blott naturlig människa, så tålig och modig hon än understundom kan synas vara, kan lida efter Guds vilja. Den konsten läres endast i Jesu skola. Att vi ådagalägga så litet af hans sinne och hans all nöd öfvervinnande tålamod, det visar, att vi i den skolan icke äro uppmärksamma lärjungar. — Ingen krigsknekt, ingen af Roms simplaste legohjon ville nedlåta sig till att bära den dömde Frälsarens kors. För bördan däraf såsom sådan bäfvade nog ej dessa råa, kraftfulla krigare tillbaka. Men skymfen, skymfen! Och dock var det ju en annans kors. Det stolta mänskliga sinnet skyr ej blott för att självt, omedelbart, blifva utsatt för det, som inför världen är skam och vanära; det studsar ock tillbaka från beröringen med vanärade eller med deras vanära. Men huru skola ej de, som blygdes för och ryggade tillbaka från blotta beröringen af Kristi kors, häpna, när för dem blir uppenbart, att detta kors bar honom, som är ärans konung, och att delaktigheten af detsamma inför Gud just är den högsta ära och pris. Ty delaktigheten af detta kors visar, att man med Kristus har ingenting gemensamt med den värld, hvars hela väsen i följd af synden är idel skam. Ja, Kristus har adlat förbrytarekorset. Att af världen såsom *värld* blifva utstött och korsfäst, det är ära; den schavott, på hvilken en rättfärdig man af världen ställes, är en äretron. — — Simon af Cyrene *tvingades* att bära Jesu kors. Äfven han ansåg således *då* detta värf såsom en skymf, hvilken han endast med den största motvilja underkastade sig. Om han, som sannolikt är, sedermera blef troende, huru måste ej hans uppfattning af denna sak hafva förändrats! Med hvilken rörelse måste han då ej ha tänkt på den stund, då honom blef förunnadt att lyfta korsbördan af Frälsarens skuldror och bära den efter honom, och huru måste han icke ha blygts för sin då visade motsträfvighet och för de känslor af bitter förödmjukelse, som då rörde sig hos honom! Så blir allt hos en kristen nytt. Det, hvari han förut efter köttet sökte sin berömmelse, blir föremål för hans blygsel;

det, hvarför han förut efter köttet blygdes, blir för honom stort och ärofullt. — De tårar, som vid anblicken af Jesu lidande fällas af känslosamt medlidande, äro icke på sin plats. Han är för hög för att vara föremål för sådana, ofta djup saknande, ehuru i sig själfva ej oberättigade känslor. Gråt i allmänhet icke öfver en lidande rättfärdig utan gör hellre med honom gemensam sak! Detta är härvidlag det enda rätta *deltagandet*. Men vill du gråta, så gråt öfver den ondska, som gör denna värld till ett kors för alla ljusets äkta söner. Och vid Kristi kors, där passar endast ett slag af tårar, de, du gråter öfver dig själf. Där är ju det ställe, där den mänskliga synden, din och min synd, har till sitt innersta väsen blifvit uppenbar; där är den spegel, i hvilken hvarje syndare kan skåda sin själs anlete, och den, som det uppriktigt och allvarligt gör, han skall icke sakna anledning att bittert gråta. — Men än mer, det, som Kristus lider, det, som framställes för oss i den stora synen på Golgata, det är ej blott den mänskliga synden i och för sig utan ock den vrede från Gud, som hvilar öfver den, och hvad det kostat Gud att för den skaffa bot. »Har detta skett på det färska trädet, hvad skall då ske på det torra»! Har världssynden, buren af Kristus, medfört för honom ett sådant straff, hvad skall icke drabba den synd, som vunnit mognad i en förtappad själ! Hvilken vrede skall ej komma öfver den syndare, hvilken till sin naturliga synd och skuld lägger den i viss mening alldeles onaturliga förbrytelsen att förkasta Guds son och akta hans blod orent! En sådan människa är i sanning ett alltigenom torrt träd, som aldrig kan återställas till växtlighet, utan endast duger till bränsle i den eld, som aldrig släckes. — Kristi kors är den rätta botpredikanten. Den fördömelse, som lagen afkunnar öfver syndaren, och som just därföre, att den är uttryckt med en död bokstafs likasom stumma tecken, icke kan låta samvetet skåda vreden och känna den i dess fruktansvärda djup, den är på den korsfäste Kristus framställd i lefvande verklighet. Den, som förstår och behjärtar, att det är *hans* plats, som Kristus på korset innehar, han skall af detta kors erfara ett intryck, som inga hotelser, inga i blotta ord förkunnade domar mäkta åstadkomma.

I sällskap med ogärningsmän släpas till afrättsplatsen han, som är Guds uppenbarade helighet och kärlek och allas rättfärdige domare. O, du mänskliga rättvisa! — Och framkommen till afrättsplatsen får Guds son sig räckt den lifdömde nidingens dvaledryck. Det var ju ett slags medlidande

detta, det var lindring i de gräsliga smärtorna, som erbjöds honom. Och dock, hvilket skärande hån, hvilken blodig, skymflig förödmjukelse, detta med den bittra dvaledrycken, ägnad att försänka i en sömn af djurisk medvetslöshet! Att berusa sig för att kunna stå ut med plågor, att dö drucken — hvilket elände! Men äfven från skymfen, som låg i tillbudet af detta rus, förskonas icke härlighetens Herre. — Världens Frälsare midt emellan tvenne röfvare; han har hedersplatsen bland dessa brottslingar; han behandlas såsom den störste bland dem. Mot hans förbrytelse skola rof, plundring och mord vara obetydliga. Så anse och döma hans domare. Och visserligen, han, som är belastad med förbannelsen af hela världens synd, han är ju ock, sedd från denna synpunkt, den förnämste af syndare. Hans blinda domare visste icke, att det just var deras egen synd, som gjorde Kristus till en sådan förbannelse, en synd, som hos dem nått den höjd, att de kunde, i tanke att de gjorde ett Gud behagligt verk, korsfästa sanningens konung. Då de därföre gifva Herren den förskräckliga hedersplatsen bland röfvarne, så döma de, utan att veta det, sig själfva såsom innehafvare af första platsen i jordens syndareskaror. Och dock finnes en synd, svårare än deras — deras blindhet var till en viss grad deras ursäkt — den, som begås af en, som skådat Kristi härlighet, som smakat det goda Guds ord och den tillkommande världens krafter, och dock affaller och ånyo för sig korsfäster Guds son, håller honom för spott och aktar hans blod orent (Ebr. 6: 1 ff.).

2:o) Kristi första ord på korset var en förbön för hans bödlar, icke de romerska soldaterna, ty de voro blott bödlarnes handtlangare, utan judarne, deras öfverstepräster och äldste. Att få lida det, Kristus led, och så att vara den, han var, och så denna bön för dessa människor, dessa förtrampade maskar, som i sitt öfvermod stodo hånande och begabbande den marterade! Underbara, trofasta kärlek! Den är gudomlig, omätlig, och dess djup pejlar ingen mänsklig tanke eller mening. Här kan du blott göra en sak, om du eljest förstår — nej, blott fattar en mycket ofullkomlig föreställning om, hvad här sker, och det är att *tillbedja*. Här ha vi texten till Paulus' predikan i Rom. 5: 6—9. — Dock, ohelig och mäklande med synden är icke denna kärlek. Det finnes något i judarnes synd, som gör, att de kunna blifva föremål för den förebedjande kärleken: »de veta icke, hvad de göra»; de handla i blindhet. Denna är visserligen också en skuld, de hade bort i Jesus igenkänna sin Messias och

Guds son. Nikodemus kunde ju detta, och äfven Josef af Arimatea var en lärjunge. Frälsaren betygar ock själf, att, emedan han kommit och talat till dem, sa hade de ingen ursäkt för sina synder (Joh. 15: 22). Likväl var i deras blindhet något, som icke absolut uteslöt dem från barmhärtighetens arbete på deras hjärtan. Deras af fädren ärfda fördomar, som hade så vuxit tillsammans med deras varelse, att de blifvit en del af dem själfva, hindrade dem att i Jesus igenkänna den utlofvade. Dessa fördomar hade de icke själfva bildat sig, de härstammade från de af dem vördade fäderna, och så kunde det delvis lända dem till ursäkt, att de handlade, som de gjorde. Sammalunda hade ock Paulus i blind fanatism förföljt Guds församling, men han kunde dock få barmhärtighet, ty han hade gjort det ovetande och i otro, ja, trott sig därmed handla i enlighet med Guds vilja (1 Tim. 1: 12—14; Ap.G. 26: 9). — Vid lidandet af gensägelserna mot Kristus må vi icke glömma, att många af dessa motståndare »icke veta, hvad de göra». De ha kanske aldrig blifvit rätteligen undervisade i Guds ord, kanske har sanningen på ett så förvändt sätt blifvit förd dem nära, att de ej kunnat annat än missförstå och misskänna den; kanske ha de aldrig sett någon verklig uppenbarelse af sann kristendom utan tvärtom. I sådana fall ha vi för oss sådana, som, då de smäda kristendomen, ej veta, hvad de göra. Harmas då icke, förbittra icke dessa människor, utan bed för dem! Detta är ju ett det minsta stycke af det, som hör till Kristi efterföljelse.

»Judarnes konung»; denna öfverskrift var ett hån mot judarne. Deras konung en korsfäst man! Dock *var* han i sanning deras konung. Hans marterbild var ett verk af dem, men just under hans djupaste smälek framstod hans äkta konungsliga majestät så mycket klarare. Ty hvilket majestät är större än det, som kungör sig såsom den högsta renhet och sanning, såsom en obetvinglig kärlekskraft, såsom en makt, mot hvilken alla ondskans anfall ingenting förmå. Ja, hos Jesus Kristus allena finnes den äkta konungsliga värdigheten; hans väsen är alltigenom konungsligt, och därföre undfick han ock all makt i himmelen och på jorden. »Den rätta konungen är Guds lamm». — »Hvad jag har skrifvit, det har jag skrifvit»; detta var ju uttryck af kraft och bestämdhet. Judarnes protester tjänade till ingenting. Hvarföre var då Pilatus icke lika modig, da Kristus stod inför hans domstol? *Då* gällde det att trotsa en stormande folkhops raseri för att frälsa en visserligen oskyldig man, men som dock ej

var annat än en jude, och detta under omständigheter, som kunde blifva betänkliga för Pilatus' ämbetsställning. Här fordrades verkligt sedligt mod, och det ägde icke denne för Tiberius darrande landshöfding. Men mod att visa sin harm och att ösa smälek öfver dem, under hvars vilja han mot sitt eget samvete böjt sig, det ägde han i tillräcklig grad. Här förelåg ingen fara, men väl erbjöd sig ett tillfälle att få gifva ett giftigt uttryck af den förtret, han kände öfver att ha nödgats falla undan för dessa af honom så djupt föraktade judar. — Huru ofta går det ej till på samma sätt här i världen! Att gifva vika för ondskefulla och beslutsamma människors påträngande, som kunna tillfoga allehanda obehag, det förekommer ju ej sällan bland dem, som ha makten, likasom ock att sedan bittert håna samma människor, det är visst icke ovanligt, framför allt i tider af oroliga folkrörelser. — Det är ett tecken till svaghet att mot bättre vetande gifva efter för hotande påtryckningar, men dubbelt låg blir denna feghet, när man i elak harm söker att efter förmåga gifva dem några bittra styng, för hvilka man nyss bäfvat. —

3:o) På korset hänger världens Frälsare; vid korsets fot raffla krigsknektarne om hans klädnad. En bild af världen i hennes sorglösa lättsinne. Hon skrattar, dansar, gycklar och spelar i åsynen af den största nöd, inför de såraste Guds-domar, i dödens och grafvens omedelbara närhet. Evighetens allvar undanskjutes af stundens lust, och ju närmare fördärfvet desto vildare yra. — Men nära bilden af råhet och lättsinne i den döende Frälsarens närhet står den trogna kärleken. Några af Jesu kvinnliga lärjungar ha icke öfvergifvit honom i hans sista nöd och framför allt icke modern jämte den lärjungen, som Jesus älskade. Nu var det, som svärdet gick genom Marias själ. Ingenting kan hon, ingenting kan någon människa göra för att bringa den lidande återlösaren lindring och hugsvalelse, men i kärlekens medsmärta kan man dock stå vid hans kors och sålunda visa, att man trots allt ännu håller fast vid honom. — Och det att verkligen personligt vara med i andras nöd och så göra sig i denna nöd meddelaktig, är ett icke ringa kärlekens verk. Men oändligt större är det att midt i elden af den djupaste nöd och smärta antaga sig andra, som visserligen äro i behof af tröst och hjälp, men som dock icke ens tillnärmelsevis äro i det trängmål, som en själf. Och detta gör Kristus på korset. I sin egen skenbara hjälplöshet, af alla öfvergifven och utstående kval, hvilkas djup vi ej kunna fatta, kan han

hjälprikt antaga sig dem, som äro honom nära. »Kvinna, se din son»! — »Se din moder»! Hvilken gåfva och hvilket uppdrag får ej här Johannes! Och troget har han fullgjort sin mästares testamente. Men Maria var från denna stund efter köttet alldeles skild från sin son. Han är från nu ej längre hennes son utan endast hennes frälsare och herre. Korset skilde dem åt. Det var en död för Maria, modern. Men lif och öfvernog uppspirade för henne såsom för alla ur denna bittra stund.

Men en annan och ännu mera skärande motsats än den, som ter sig för oss vid betraktande af de romerska soldaterna och Maria och Johannes, möter oss vid anblicken af de hanande öfverste och skriftlärda vid de sistnämndas sida. Men det är alltid så; vid Kristi kors mötas de största kontraster. Här står den tillbedjande tron vid sidan af en otro, som icke vet af någonting heligt. Den förra ser i korset Guds kraft och Guds visdom, den senare endast galenskap och anstöt. Hvem som har rätt, det har redan 1900 års erfarenhet visat, men för otron gälla inga bevis, ty hon *vill* icke låta sig öfvertygas. På den dagen skall likväl också hon få böja sig för sanningen, men på ett sätt, som hon ej skall rosa. — Vid korset uppenbaras hjärtans tankar. Ditt betraktelsesätt af och din dom öfver detta kors uppenbarar ditt hjärtas innersta. Någon neutralitet är här ej möjlig. Salig den, som med ett af Guds Ande upplyst öga skådar, hvad där tilldrager sig. Han skådar in i Guds hjärta och finner, hvad han behöfver: domen öfver sin synd och en barmhärtig Gud.

Den hädande röfvaren, en bild af den obotfärdigt döende. Huru litet äro dock sjuksängen, plågorna och döden i och för sig mäktiga till åstadkommande af människornas bättring! Kunde de frälsa, blefve väl knappast någon förtappad. Snarare äro de hinder för omvändelsen, ty den kräfver för visso en vaken och liflig andes hela allvar och uppmärksamhet. Vänta därföre icke med, uppskjut ej din bättring till dödssängen! Den är icke synnerligen lämplig därför. Dock, Guds arm är icke förkortad, och ingen belägenhet är för honom ett absolut hinder att utföra ett godt verk i en människosjäl. Äfven i den sista stunden kan han med henne göra stora ting. Den andra röfvaren är ett exempel därpå. Där hemligheten af Kristi kors för ett hjärta blir uppenbar, vore det än först då lifvets timglas är i det närmaste utrunnet, där skall det ej fela, att det hjärtat smälter, och det, som eljest behöfver en lång tid för att tränga igenom, det kan

da ske i nagra ögonblick. — Den botfärdige röfvaren begär en nadefull åtanke af Herren, da han kommer i sitt rike. Han får oändligt mer: »I *dag* skall du vara med mig i paradiset»! Att vara med Jesus redan här, det är hans lärjungars saliga lott; att evigt få vara hos honom, är föremalet för deras hopp. — Var *med* Jesus här i tron och bekännelsen, så skall du ock få vara med honom i hans härlighet. — »Fruktar du icke heller Gud?», så må man väl fråga en af Guds hand träffad människa, som midt i sitt elände fasthåller sitt trots. Nöden borde dock lära henne att hafva akt pa straffet och böja hennes hårda sinne. Men Gud slår dem, och de känna det icke, och känna de det, så ökar det alltför ofta deras förbittring mot den allsmäktige. —

Men stanna nu här en stund och blicka tillbaka pa det, som talats om den korsfäste Frälsarens kärlek. För dem, som honom hata, brinner denna kärlek in i döden; han beder för dem, da han ingenting annat kan göra för dem. Hans kärlek sträcker sig ned till dem i deras mörker för att, om möjligt, rycka dem ur fördärfvet. Detta är hans de förvillade uppsökande kärlek. — Han ömmar och drager försorg för dem, som höra honom till. I sina sista stunder tänker han på dem och sörjer för deras bästa. Skada här hans vårdande och bärande kärlek! — I outsägligt förbarmande och, man kunde säga, med ett uttryck af helig glädje antager han sig, upprättar och frälsar han den botfärdige och förkrossade syndare, som hjälplös och skälfvande under det rättvisa straffet för sina missgärningar flyr till hans nad. — Således med alla slag af syndare, som finnas på jorden, gudlösa, troende och uppväckta, har Herren på sitt kors att göra. Och hvar och en af dem får det, han behöfver. En anblick af obeskriflig tröst. Och detta, under det att han själf är plagad, lidande kval, om hvilka ingen af dem, som äro föremål för hans kärlek, kan göra sig någon föreställning. Han glömmer sin egen nöd för dem, som i bästa fall ej kunna mera än se det yttre af den lidandesbörda, som tynger honom. Se detta är kärlek! Huru bleknar icke inför den allt, hvad människor i sin kärlek mäkta med! Här är kärleken i sin seger öfver all världens ondska uppenbarad såsom den största makten pa jorden, likasom den är himmelens egentliga väsen. Här har ock själfviskheten fått sin dom; en gang skall den, tillintetgjord, upphöra att finnas till i det af Kristus grundlagda riket. Men fran denna stund har ock verklig kärlek funnits bland de af naturen själfviska människobarnen. Ty Kristi kärlek är en lefvande källa, som manga ha upptagit i sig och sa

lärt sig att älska såsom han och att i kärleken såsom han öfvervinna. Äfven i detta fall gäller det ordet, att vi fått af och lefva på hans fullhet. — O, låt dig dömas af denna gudomliga kärlek; låt din själfviska hjärtegrund af den dragas fram i ljuset; känn inför den lidande kärleken din hjärtehardhet, och känn den med den sorg och afsky, som anblicken af det vedervärdiga medför, bekänn den, och fly med all din synd till den eviga kärlek, som blöder för dig! Du skall då få barmhärtighet. Kristi kärlek skall hela och läka din sargade själ; den skall göra dig lefvande; ja, den skall blifva ditt lif, och så skall du i någon mån kunna älska enligt hans förebild samt kanske såsom han vinna en och annan kärlekens seger till bekräftelse däraf, att »intet finns, som icke vinns af kärleken, som lider (Sv. Ps.B. 89: 3).

Ju längre lidandestimmarne framskrida, desto mer drager Jesu ande sig inom sig själf. I djupet af sitt innersta kämpar han den sista, afgörande kampen med mörkrets furste, men ock i viss mening med Gud, hvars helighet och rättfärdighet såsom en domsmakt trycker hans skuldlösa själ. Här är ett mysterium, i hvars djup ingen må bjuda till att intränga. Hvad i detta ögonblick försiggår mellan Fadern och hans son, hör till det, som icke kan helt uppenbaras för människor, ty de äga ej förmåga att fatta det. — Sonen är af Gud, sin Fader, öfvergifven. Han är lämnad åt sig själf, ensam, utblottad på hvarje förnimmelse af kraft, tröst och hjälp af sin Fader, som dock alltid varit och äfven nu är hans lif. Han skådar ej längre sin Faders ansikte utan blott världens synd i hela dess djup och domen öfver den; han skådar *döden* i hela dess fasa, mörkrets band omsluta honom, belials bäckar öfverfalla honom, han är i ångest och nöd (Ps. 18: 5, 6; 88: 4—8), och nu utbrister han: »Min Gud, min Gud, hvarföre har du öfvergifvit mig»!? Han *frågar:* »hvarföre»?, men det är undergifvenhetens och icke knotets fråga. Han *klagar,* men det är den tåligt lidandes outsägliga smärta, som däri uttalar sig. Det är icke otrons eller misströstans knotande jämmer utan trons öfverlåtenhet åt Gud. Det är det fullkomligt rena barnasinnet, det obetingadt lydiga hjärtat, sådant det gestaltar och måste gestalta sig under den största möjliga nöd, som vi här skåda. Kristus dukar således icke ett ögonblick under i kampen. Såsom han i sin kärlek visat sig starkare än världen i hennes kärlekslöshet och ondska, så öfvervinner han nu i sin öfvergifvenhet åt Gud den gudomliga vreden öfver världssynden, sådan han förnimmer den i hela dess djup, likasom han ock i sin fläck-

fria helighet och lydnad öfvervinner och nedslår satans alla anfall, hans, som nu med uppbjudande af alla dödens och helvetets makter att plåga söker besegra Herrens tro och undergifvenhet. — Här vinnes då grundsegern öfver synd, död och dom. Här sker försoningen för världens synd. I Kristus är denna försoning lika visst en verklighet, som han är den i rättfärdighet genom lidande fulländade människosonen, ty så är han vorden salighetshöfdingen med rätt och makt att förlåta synder och att förlossa ur mörkrets bojor dem, som fatta hans nådefullt uträckta frälsarehand. För oss är han af Gud gjord till synd, på det att vi skola blifva Guds rättfärdighet genom honom. »Uti hans död min synd försvann; Så är jag frälsad vorden (Sv. Ps.B. 46: 6).

»Jag törstar». Det var en lekamlig dryck, han begärde, men icke tillfredsställde den drycken hans hela varelse. Hela hans lefnad och framför allt hans lidande och död utgör likasom ett enda utrop: »Jag törstar», nämligen efter syndares hjärtan, efter din och min själ för att få frälsa dem. Och endast då han vinner sin nådefulla afsikt, mättas hans frälsarehjärta, hans kärlekstörst. — När din hunger och törst efter rättfärdighet möter din frälsares törst efter dig, då är din räddning säker. Så länge du däremot vandrar kall och liknöjd för Kristi kärlek samt är bekymrad för allt annat, blott icke därför, huru du skall finna rening från din synd och rättfärdighet för Gud, så länge nekar du Herren hans kärleks rätt till dig, och så länge hör du det rike till, från hvilket kärleken är utestängd, och där ondskan förer en fruktansvärd spira.

»Det är fullkomnadt»! Striden är utkämpad, arbetet fullbordadt, segern ändtligen vunnen. Den trötte får gå till hvila. Segraren går att mottaga lönen: en försonad värld och upphöjelsen på Guds högra sida. Ja, allt är fullbordadt. Nu gäller det blott för oss att komma, taga, tillägna och göra oss till godo vår Herres och frälsares seger. Lofvad vare Gud! De utfattiga och maktlösa, de elända och dödsfångarne, de orena och fördärfvade, alla, alla hafva en fullkomlig förlossning i honom, som fullkomnat allt. Huru förskräckligt, om det komme an på vårt verkande och löpande! Hvem kunde då vinna ro? Hvilken dårskap att vilja fasthålla den egna rättfärdigheten såsom salighetsgrund! Detta vore att hindra sig själf från all trygghet, att döma sig själf till beständig oro och pina, ty när får du din egenrättfärdighets klädnad så färdig, att du kan vara säker därpå, att den håller profvet? Och han, som fullkomnat allt *för* mig, han skall nog ock veta att fullkomna sitt verk *i* mig, att fullborda det ända till

sin uppenbarelsesdag. Och sammalunda med hela skapelsen (Rom. 8: 20: 21). På Golgata blef allt utträttadt, som hörer till grundläggningen af det nya väsen, som en gång skall bringas till välde i hela Guds värld. En gång skall det heta: »Det är gjordt»! Detta är det saliga gensvaret till ordet pa korset.

4:o) »I dina händer befaller jag min ande». Saliga stund för den lidande återlösaren! Nu var hans ångest förbytt i glädje, och förnedringen börjar lämna rum för upphöjelsen. — Lef så, att du i din dödsstund måtte kunna göra dessa Herrens ord till dina egna. Därvid har du dock att tillägga de ord, som Frälsaren icke upptog af den gamle psalmistens ord: »Du har mig förlossat, du trofaste Gud» (Ps. 31: 6). Det är den redan här i nådatiden genom syndernas förlåtelse och Andens gåfva frigjorde, som i dödsstunden kan lämna sin ande i Guds fadershänder. Han skall ock veta att väl förvara det anförtrodda godset till den dagen.

Den romerske centurionen bekände sanningen, för så vidt han förstod den. Detta är någonting viktigt. Att gifva sanningen rätt, låt vara, att den dömer hela vårt förra lif, alla våra tankar, åsikter och verk såsom odugliga och förfelade, och sedan bekänna henne, det är afgörande för vårt eviga öde. Äfven om vi ej hafva större ljus än denna hedning, så skall det dock gå framåt med oss, ty den, som har, honom varder gifvet. Det är godt, när en förut alldeles förmörkad själ börjar vända sig till ljuset och i någon mån lär känna och vörda Herren, skulle hon än tills vidare icke känna honom, för hvad han i sig själf är och äfven måste blifva för henne, om hon skall varda frälst. En ringa början är dock en början och kan få en välsignad fortsättning.

»De slogo sig för sitt bröst»! Den första frukten af Jesu död hos den ännu icke alldeles förhärdade delen af judafolket. Också detta var en början, som troligen hos många fick en god fortsättning. Huru många af våra namnkristna slå sig väl för sitt bröst, när Jesu lidande målas dem för ögon och hjärtan?

Sannfärdeligen död var Kristus; det bevisade lansstynget. Och lika visst som han var sannfärdeligen död, har han i sin uppståndelse besegrat döden. Gud har i allting ställt det sa, att endast den, som icke *vill* se, skall kunna vara i tvifvelsmål angående dessa stora dagar: långfredagen och påskdagen, och det, som på dem tilldragit sig. Lofvad vare Gud, att vi nu kunna säga: »Du död, hvar är din udd? Du dödsrike, hvar är din seger»?

Predikoutkast.

1.

Ämne. **Se Guds lamm, som bär världens synder!**

1. *Se, huru han bär sitt kors,*

a) maktlös dignande under dess tyngd i yttre hänseende,

b) i oändlig lydnads kraft bärande det ödmjukt ända fram, i det han tåligt låter leda sig till Golgata.

2. *Se, huru han i heligt medlidande bär sitt folks stundande jämmer och nöd (»I Jerusalems döttrar» o. s. v.)!*

a) Han afsäger sig själf medlidandets tårar, att de må ägnas dem, som i sanning äro beklagansvärda.

b) Såsom han en gång grät öfver Jerusalem, så påminner han i heligt medlidande sitt folk om den dom, det ådrager sig.

3. *Se, huru han i förebedjande kärlek bär sina ondskefulla fiender fram till sin Fader, för att åt dem utverka barmhärtighet!*

a) Deras fruktansvärda nöd och elände, där de i sin blindhet rasa mot honom, trycker hans hjärta mer än hans eget lidande.

b) Till *dem* kan han icke tala, ty de höra honom ej, men till *Gud* kan han tala för deras räkning, och han gör det i sin oändliga barmhärtighet.

4. *Se, huru han bär de sinas bekymmer på sitt hjärta och i ömt vårdande kärlek drager försorg om dem!*

a) Jesu moder och hans mest älskade lärjunge, förenade i sin gemensamma kärlek till honom, stå där öfvergifna vid hans kors; särskildt Maria.

b) Jesus bär deras och framför allt sin moders nöd så på sitt hjärta, att han, förgätande sig själf, drager omsorg om henne, förenande henne och Johannes med den moderliga och sonliga kärlekens band.

5. *Se, huru han utan att upplåta sin mun bär alla de smädelser, hvarmed han öfverhöljes af dem, för hvilka han nyss bedit!*

a) Mot den ondskefulla smädelsen, som icke ett ögonblick lämnar honom, har Jesus att sätta tålamodets tystnad,

b) och han upplåter icke heller sin mun. De plågor, som *människor* förorsaka honom, kunna icke frammana någon klagan ur hans hjärta, som i sitt tålamod är oändligt starkare än de i sin förmåga att smäda.

6. *Se, huru han i upprättande kärlek åtar sig den botfärdige röfvarens sak och bär honom med sin nåd ur fördömelsens djup till Guds paradis!*

a) Den botfärdige röfvarens läge var en i högsta nöd stadd uppväckt syndares läge, hvars samvete tynges af en odräglig syndabörda, men som ock börjat få syn på Jesu nådeshärlighet.

b) Honom upprättar Jesus, möter hans bön med en härlig nådeförsäkran och stärker honom därigenom till segerrik strid under de sista förskräckliga lidandesstunderna.

7. *Se, huru han bär Guds vrede öfver världens synd!*

a) Det var denna vrede, han förnam, då han led gudsöfvergifvenhetens kval.

b) Den afpressade honom ett utrop af outsäglig smärta och nöd (ja, under *den* bördan steg ur Guds sons hjärta en klagan, som ingen misshandling af människor kunnat framkalla), men hans undergifvenhet, tro och lydnad voro därunder orubbade.

8. *Se, huru han bär äfven förödmjukelsen att tömma missdådarens läskedryck och därmed fullkomnar allt, så att han kan lämna sin ande i sin Faders händer!*

a) Ättikan, som krigsknektarne på spe förut räckt honom, begär han nu själf såsom en enda och sista vederkvickelse, såsom ett tecken därtill, att han lidit *allt*, som det till skriftens fullbordan tillhörde honom att utstå.

b) Så var allt fullkomnadt. Allt, hvad bäras skulle, var buret och just så, som det skulle bäras, och nu öfverlämnar han sin ande i sin Faders händer, att de skola bära honom genom dödsskuggans och dödens dal till uppståndelsens triumf.

Se Guds lamm, och kom ihåg, att det är för dig, i ditt ställe och dig till godo, han offrar och låter offra sig på korsets förfärliga altare! Följer ditt hjärta honom rätt på hans lidandes väg, så förnimmer du allt det, som vederfares honom, såsom en dom öfver dig själf, och sålunda kommer du till den delaktighet i Kristi lidande och död, som måste föregå delaktigheten i hans uppståndelse. Men dig till godo gick ock Herren sin tunga gång. Då han bar din synd, borttog han den. Den stänger dig ej längre

från Gud, om du af hjärtat vill till Gud; den skall icke kunna hålla dig kvar i träldom, om du vill varda fri, ty Kristus har allt försonat, så att fadershjärtat i himmelen låter sin kärlek nedstiga i ditt hjärta, då du i Jesu namn flyr till honom, och alla fiender har Kristus öfvervunnit, så att barnaskapets härliga frihet skänkes den, som så förblifver i hans ord, att han förtjänar namnet af en rätt lärjunge.

2.

Ämne. **Hvad skedde på Kristi kors?**

1. *Det skedde, att synden uppenbarades till dess rätta väsen.*

a) Såsom då en människa lefver utan lag, synden i henne är död, men, då budordet kommer till och får uppenbara sin kraft i människans samvete, synden får lif och blir känd till hennes rätta art och förskräckliga makt, så var synden, fastän före Kristus härskande i världen, icke känd till hennes egentliga väsen. Men när Jesus, sanningens, rättfärdighetens sol, världens ljus, den personliga lagen, kom, då blef synden upptäckt.

b) Detta syndens uppenbarande skedde isynnerhet vid och genom Jesu kors. (1) Synden såsom hjärtats blindhet lagd i dagen, då den drifver människorna att akta och behandla rättfärdighetens konung såsom en missdådare; (2) — såsom hat till sanningen hos dem, som hellre än att gå in på, att de ha orätt, äro färdiga till hvilket brott som helst: synden hos fariseerna och judarnes äldste; (3) — såsom oförmåga af självkännedom hos kvinnorna, som gråta öfver Kristus, då de borde gråta öfver sig själfva; (4) — såsom rått lättsinne, som söker döfva känslan af egen och andras nöd med sådant, som förslöar kropp och själ (t. ex. dryckenskap), hos dem, som räcka Jesus ättika och galla; (5) — den djärfva råhet, som rusar åstad utan försyn för någon eller något; hos krigsknektarne; (6) den svaghet och feghet, som, trots insikten om det rätta, viker undan, försjunker i modlöshet och förnekar sanningen, då fara är på färde; hos lärjungarna.

c) Huru olika än synden kan framträda hos olika människor, så är den dock till dess grund och väsen densamma hos alla = förnekelse af eller olydnad för Guds vilja såsom människans sanna lifslag. Detta hos alla slags människor, hvilka hvar för sig hade sina representanter vid Kristi kors. Ingen ställde sig afgjordt och inför hvar man på hans sida. Så blefvo och blifva vid detta kors hjärtans tankar uppenbarade. Hvar och en kan spegla sig själf i de nämnda exemplen; han skall nog finna sig själf i något af dem.

2. *Det skedde, att Guds vrede öfver synden uppenbarades.*

a) Guds vrede öfver människornas ogudaktighet och orättfärdighet är uppenbarad äfven bortsedt från Kristi kors (jfr Rom. 1: 18 ff.).

b) Men först på den korsfäste Kristus blef den framställd i dess sanna väsen och dess fruktansvärda kraft. (1) Kristus bar synden, d. ä. människornas ondska, som drabbade in på honom; han bar den ock i öfversteprästerligt *medlidande* på sitt hjärta; han bar den så, att han, som kände dess hela styggelse, outsägligt pinades af den; han bar den såsom af Gud sig tillräknad, då Gud lät syndens hela förbannelse, döden, komma öfver honom, i det Gud öfvergaf honom, lämnande honom åt mörkrets furste till att öfver honom uttömma hela sitt raseri. (2) Därigenom uppenbarades Guds heliga vrede öfver synden: har Gud så handlat med den älskade sonen, därföre att han ställt sig på syndares plats, gjort sig solidarisk med dem, och sålunda samtyckt till att låta allt det öfvergå sig, som är syndens lön, huru skall det då gå syndaren, om han till sina öfriga synder lägger förskjutandet af Kristus?

3. *Det skedde, att synden besegrades, vreden borttogs och Guds nåd till lifvets rättfärdighet kom öfver alla människor* (Rom. 5: 18).

a) Synden och all satans makt fick i Jesus sin öfverman; hans rättfärdighet och kärlek var starkare än all ondskans väldighet. (1) Genom sin fullkomliga lydnad intill döden fullkomnade Jesus sig själf i en rättfärdighet, som gjorde hans mänskliga natur fullt delaktig af gudomens härlighet och till lifvets bröd för oss. (2) Såsom han under utöfvandet af denna rättfärdighet under hela sitt lif öfvervann synden i världen, då denna med alla sina anfall icke kunde sätta en fläck på honom, så öfvervann han ock i grund synden i dess upphofsman, satan, när denne utan att kunna förmå honom att vackla i sin kärlek och lydnad, i sina sista anfall på honom under hans korslidande inlade hela sin makt.

b) Guds vrede borttogs, då Jesus i fullkomlig lydnad och undergifvenhet bar den. (1) Att Guds vrede i Jesu död borttogs, vill säga, att Jesu död uträttade det, att Gud ej längre i heligt misshag undandrager sig människorna och nekar dem lifsgemenskap med sig, utan kan nalkas dem med en nåd, som åsyftar och tillbjuder dem denna gemenskap under villkor af den tro på Jesus Kristus, hvarigenom de sammansluta sina hjärtan med det, som Jesus för dem gjort och lidit, såsom något, som på det djupaste och innerligaste angår dem. (2) Detta emedan Kristus

i sin rättfärdighet är föremål för Guds oändliga välbehag, ett välbehag, som kommer öfver alla, som äro i Kristus, eller i samma mån de tillhöra honom.

3.

Ämne. **På Golgata** (variation af föregående utkast).

1. *Uppenbarades världens synd.*

a) Nog uppenbaras synden dagligen och stundligen i världen i alla de utbrott af köttsligt sinne, som äga rum.

b) Nog blef ock världens synd uppenbarad genom lagen, som just därföre gafs, på det att synden skulle öfverflöda.

c) Men hvad synden till dess innersta väsen är, blef först uppenbaradt, då Guds enfödde son, den personliga heligheten och kärleken, ställde sig emot den, ty då vände den å sin sida sig emot honom, och då uppenbarade människorna (1) en sådan förblindelse, att de dömde Guds son såsom en missgärningsman till döden; (2) ett sådant hat till sanningen, att de hellre än att gifva den rätt mördade eller sökte mörda den i Kristi person; (3) en sådan vanmakt i det goda, att äfven de bästa bland människorna, Jesu lärjungar, togo anstöt och sveko sin mästare.

2. *Uppenbarades Guds rättfärdighet med afseende på synden.*

a) Det, som skedde på Golgata, skedde efter Guds bestämda råd (Ap.G. 2: 23), och Guds son bar därvid världens synd, icke blott så, att han fick utstå allt lidande, som världen i sin ondska kunde tillfoga honom, utan äfven så, att han bar synden med hänseende till det, som den är inför Gud: det förbannade (Gal. 3: 13).

b) Gud lät därföre allt det ve och den förbannelse, som är syndens följd och straff, drabba den enfödde sonen, som inför honom stod i mänsklighetens ställe, på det att sålunda Guds rättfärdighet i dess dom öfver synden skulle blifva uppenbar och människorna kunna på den korsfäste Kristus skåda sin synds förbannelse (Rom. 3: 25).

c) Men Gud ville ej blott ha synden dömd (straffad) utan äfven öfvervunnen och utkastad, hvadan han utgaf sin son, också på det att han skulle i fullkomlig lydnad och helighet under lidande af korsets död och de till synd frestande anfallen af mörkrets furste både öfvervinna syndens skuld, så att den kunde förlåtas, och syndens makt, så att den icke skulle kunna behärska någon af dem, som öfverlämna sig åt Jesus.

3. *Uppenbarades Guds kärlek till syndare, ty icke blott i deras ställe utan ock dem till godo blef Jesus Guds lamm, som bar världens synd.*

a) Kärlekens storhet ådagalägges genom storheten af det offer, hon kan bringa för den älskades skull.

b) Guds kärleks omätliga djup är ådagalagdt genom det omätligt stora offer, som han gaf till världens försoning.

4. *(Såsom tillämpning). I bättringen till Gud har människan sitt andliga Golgata, ty i den*

a) blir hennes synd för henne uppenbar;

b) förnimmer hon Guds vrede öfver synden;

c) flyr hon under bärande af dess dom till Guds barmhärtighet.

4.

Ämne. **Trons berömmelse af Kristi kors.**

1. *Kristi kors är uttrycket för världens försoning med Gud.*

a) Försoning = återställande af gudsgemenskapen genom borttagande af synden, för så vidt den är en för människor oöfverstiglig skiljevägg mellan Gud och dem; förvärfvande af för Gud gällande rättfärdighet och Andens gåfva.

b) På Kristi kors borttogs synden, då den af Kristus bars och öfvervanns. Den bars af Jesus, (1) i det den drabbade in på honom; (2) i det han kände och erfor den såsom det af Gud förbannade; (3) då han således led Guds vrede öfver den; (4) då han öfvervann den.

c) Insikten om Kristi kors gifver rätt förstånd på hvad synden är och medför men ock på storheten af Guds kärlek.

2. *Af Kristi kors berömmer sig tron.*

a) Den naturliga människan berömmer sig af sig själf, sin vishet, sin makt, sina goda gärningar m. m.

b) Tron berömmer sig allena af Kristi kors såsom (1) sin tillflykt mot synd och död; (2) källan till friden med Gud; (3) det lefvande hoppets grund; (4) såsom den kraft, hvarigenom den troende är korsfäst för världen och världen korsfäst för honom.

5.

Ämne. **Huru genom Jesu död vår försoning med Gud är fullbordad.**

1. *Hans hela lif var ett försonande lif.*
2. *Men hans död var fulländandet af vår försoning.*
3. *Därföre skall Kristi död vara vår död och hans lif vårt lif.*

6.

Ämne. **Hvad tillropar på Golgata den korsfäste Frälsaren hvar och en af oss?**

1. *Detta gjorde jag för dig!*

a) Din kamp har jag kämpat.

b) Offret har jag framburit.

c) Synd och död har jag öfvervunnit.

d) Världen har jag försonat och öppnat den himmelska helgedomen.

2. *Hvad gör du för mig?*

a) Kämpa mot synden; korsfäst den gamle Adam!

b) Vig dig med själ och kropp till Herrens egendom!

c) Trösta dig af den seger, som är dig tillförsäkrad i Kristi gemenskap!

d) Förblif ett med Gud försonadt barn, som ingår i den himmelska arfvedelen!

(Sommer).

7.

Inl. Ebr. 5: 7.

a) Likasom öfversteprästen äfven skulle offra rökelse, så har Jesus också offrat bön och åkallan.

b) Jesus såsom människa offrade till Gud bön och åkallan, den han frambar utan medlare, ty han var medlaren själf. (1) Den i synden fallna människan behöfver en medlare, om hennes bön skall bli hos Gud antagen och hennes däruti innefattade begäran således blifva uppfylld; ty hon äger icke någon egen förtjänst, därföre behöfver hon en annans. (2) Men Jesus kunde bedja utan medlare, ty han var en rättfärdig människa, som ägde en hel förtjänst efter Guds lag; hvarföre det heter, att han blef bönhörd, därföre att han höll Gud i vördnad.

c) Föremålet för Jesu bön var att blifva frälst från döden, nämligen den eviga, i hvars plågor Jesus var under de sista timmarne af sin lefnad.

d) Jesu sista klagorop äfvensom Jesu sista bönerop ha skett med hög röst, och det förra dessutom med tårar. (1) Jesu kval hade i det svåraste varit förbundet med tystnad. (2) Att Jesus gått det igenom, visade sig på det vanliga mänskliga sättet, att Jesus brast ut i gråt.

Ämne. **Det märkvärdigaste amen till det märkvärdigaste bönerop.**

I. Det märkvärdiga böneropet.

II. Det märkvärdiga amen till detta märkvärdiga bönerop.

I.

1. *Ångestropet: Min Gud, min Gud, hvi hafver du öfvergifvit mig?*

a) var märkvärdigt i anseende till det namn, med hvilket den ropande tilltalade Gud, då Jesus kallade Gud *sin* Gud. (1) Att Jesus kallade Gud sin Gud, då Jesus själf var Gud, var ganska märkvärdigt, ty det visade, att Jesus då talade såsom människa, och såsom stadd i den djupaste förnedring, då han talade såsom *blott* människa. (2) Att Jesus kallade Gud sin Gud var märkvärdigt i anseende till den fullkomliga kärlek och förtröstan, Jesus därmed yttrade. α) Att Jesus i förtröstan höll Gud för sin Gud, änskönt det såg ut, som Gud icke ville vara hans Gud. β) Att Jesus i kärlek höll sig intill Gud, fastän Gud öfvergifvit honom.

b) I anseende till tilltalets upprepande, som visar (1) ångestens svårhet, (2) förtröstans och kärlekens styrka, som bibehöll sig i den nöd, då eljest förbittring och förtviflan inträdde.

c) I anseende till bönens dristighet, då Jesus uttryckte sig med en fråga om orsaken till öfvergifvandet, att detta bönerop således innefattade ett ödmjukt Jesu kraf. (1) Hos Jesus fanns ingen orsak därtill, att han skulle blifva af Gud öfvergifven, ty Jesus hade icke öfvergifvit Gud; (2) men det skedde dels till ett lidande försoningsoffer för människorna, som hade öfvergifvit Gud, dels till en rättfärdighetspröfning, däri Jesus skulle visa, att då de första människorna öfvergifvit Gud i den största jordiska sällhet, så höll Jesus sig till Herren, änskönt han var i själfva helvetets nöd.

2. *Fröjderopet var märkvärdigt, då Jesus sade: Fader, jag befaller min ande i dina händer!*

a) I anseende till det förändrade namnet, med hvilket Jesus tilltalade Gud, då han kallade *honom* med det vanliga förtrolighetsnamnet Fader, som Jesus nyss hade kallat sin Gud. (1) Jesus kallade icke Gud *sin* Fader, såsom han hade kallat Gud sin Gud, ty Jesus talade äfven detta på människornas vägnar, såsom hade Jesus varit blott människa (2) Att Jesus icke upprepade fadersnamnet, visade, att han talade i glädje, ty i glädjen skyndar man med orden.

b) I anseende till bönens dristighet, då Jesus lämnade sin ande såsom ett ombetrodt gods i sin Faders händer.

c) I anseende till bönens ödmjukhet och undergifvenhet, då Jesus ingen viss plats bestämde för sin själ, änskönt han nog visste, att den skulle komma till det himmelska paradiset, och ej en gång nämnde något om sin kropp.

II.

1. *Amen af Gud Fader i den skakade naturen.*

a) Naturen skakade, (1) då förlåten i templet remnade, (2) jorden skalf, (3) hällebergen remnade, (4) grafvarne öppnades.

b) Dessa naturskakningar kunna anses såsom amen både till ångestropet och fröjderopet: 1. till ångestropet, ty likasom detta innefattade en trängtan efter Guds kännbara närvarelse, så likasom svarade Gud: här är jag α) den nådefulle, β) den förfärlige, γ) den allsmäktige δ) och den från döden frälsande Guden. 2. Till glädjeropet, hvilket innefattade Jesu vilja och begäran, att Fadern ville mottaga hans ande såsom ett ombetrodt gods. (1) Den sönderremnade förlåten likasom bad Jesus vara välkommen i himmelen. (2) Den skälfvande jorden och (3) de remnade klipporna visade, att Gud ville göra det, Jesus begärde, och (4) de öppnade grafvarne, att Gud i Jesu uppståndelse ville lämna hans ande åter.

c) Detta amen är märkvärdigt både för dem, som äro i ångest, och för dem, som äro i glädje. (1) För dem, som äro i ångest, lik den, i hvilken Jesus då var, att de kunna anse dessa naturskakningar såsom sinnebilder af Guds löften och därföre såsom svar, när de i sin ångest ropa till Gud, såsom deras frälsare ropade till honom. α) När den i ångesten trängtande själen frågar sig såsom i Ps. 42: 3, så visar den remnade förlåten, att han har frihet att Ebr. 10: 19, 20; β) När den ångestfulla själen frågar såsom i Ps. 77: 8—10, så likasom erinrar den skakande naturen och de remnade hällarne om detta svar: Es. 54: 10. γ) När själen

klagar såsom Ps. 143: 3, så påminna de vid Jesu död öppnade grafvarne om Jesu ord i Joh. 11: 25; (2) för dem, som äro i andlig glädje, α) att de ej behöfva misstänka den eller önska sig den förra ångesten tillbaka, ty den remnade förlåten visar, att, då själfva himmelen står dem öppen, mycket mer himmelens försmak tillhör dem, att det således är Guds vilja, att de skola vara glada, så ofta de kunna, t. o. m. om de kunna vara det alltid (Fil. 4: 4). β) Den skakade jorden och de remnade hällarna varna dem för lättsinne och påminna dem om det, som står skrifvet i Ps. 2: 11. γ) De öppnade grafvarne påminna dem om en ännu större fröjd i himmelen, än den de i försmaken få åtnjuta på jorden.

2. *Amen af den helige Ande i de uppvaknade syndarnes bekännelse om Jesu oskuld och gudom.*

a) Detta var ett amen till (1) Jesu ångestrop, eller likasom ett vittnesbörd därom, att Jesus ej kunde allt framgent vara af Gud öfvergifven, efter han var en rättfärdig man. (2) Till Jesu fröjderop, ty med erkännandet af, att Jesus var Guds son, besannades, att han hade rätt att lämna sin ande i sin Faders händer.

b) Detta amen är märkvärdigt både för dem, som äro i ångest, och för dem, som äro i glädje. (1) För dem, som äro i ångest öfver sina synder och sin orättfärdighet, är det en tröst att veta, att Jesus är en rättfärdig man, så att rättfärdighet någonstädes finnes, och att han är Guds son, så att hans rättfärdighet räcker till för alla. (2) För dem, som äro i ångest öfver sin hårdhet och ondska, är det ett tröstligt exempel på en stor och hastig förändring, att *de* prisade Gud, som nyss försmädat honom. (3) För dem, som äro i glädjen, är detta amen märkvärdigt, att då Gud kunnat bereda sig pris af sina forna försmädare, så kan han så mycket mer bereda sig ett lof genom dem, som redan äro hans härlighet till pris. —

Tillämpning. Har din bön kommit till det allvar, att däraf har blifvit ett rop, vare sig ett ångestrop eller ett glädjerop, ty *Gud svarar icke den, som i sin bön beständigt hviskar?* — Där måste först bli ångestrop, innan där kan bli fröjderop. Blir där ett ångestrop, som liknar din frälsares, så skall därefter följa ett fröjderop, som ock liknar din frälsares. Se likväl till, att om du såsom Jesus i ångest klagar, att Gud har öfvergifvit dig, du ock måtte såsom Jesus i ångesten kunna kalla Gud *din* Gud, så skall du snart hinna därtill att i barnslig glädje kunna till Gud bruka fadersnamnet och i lifvet som i döden kunna befalla din ande i hans händer.

(Schartau).

Påskdagen.

Påskdagen är den kristna kyrkans förnämsta festdag. Hon firar på denna dag minnet af den stora händelse, hvars betydelse ap. Paulus angifver, då han säger: »Är Kristus icke uppstånden, så är eder tro fåfäng, och I ären ännu uti edra synder» (1 Kor. 15: 17). Därföre innefattade apostlarnes predikan i första hand vittnesbördet om Jesu uppståndelse, och det var i tron på den och på det eviga lif, som genom densamma var fördt i ljuset, och hvaraf de kristne visste sig genom tron vara delaktiga, som den första församlingen lefde i detta himmelska väsen, hvilket i världen var något alldeles nytt och gaf församlingen hennes allt öfvervinnande segerkraft. I de österländska kyrkorna är uppståndelsedagen äfven i folkets medvetande den största af alla dagar, och med jubelropet: »Herren är uppstånden»! hälsar man hvarandra vid dagens inbrott, såsom ock gudstjänsten genljuder af samma jubel. I de västerländska kyrkorna, enkannerligen i de nordiska länderna, har julen i den festfirande menighetens medvetande i detta hänseende intagit påskens plats.

Påsken är, som bekant, en rörlig högtid. Dess dominerande plats i kyrkoåret visar sig ock däri, att denna omständighet verkar både tillbaka och framåt på söndagarne. Påsken firas alltid vid eller omedelbart efter den fullmåne, som inträffar näst efter vårdagjämningen. De år, då detta sker strax efter vårdagjämningen, den 21 mars, infaller septuagesima redan i midten af januari, i följd hvaraf det endast finns utrymme för en söndag efter trettondedagen, under det att däremot trefaldighetstiden kommer att innefatta 27 sön-

dagar. När åter påsken infaller omkring den 25 april, den senaste tidpunkten, som här vid lag är möjlig, så har kyrkoåret sex söndagar efter trettondedagen, men endast 22 efter trefaldighetssöndagen.

Hafva vi på långfredagen firat korsets påsk med dess genomträngande predikan om storheten af vår skuld och makten af det i världen härskande fördärfvet, men ock med dess saliga vittnesbörd om Guds kärlek, som i Kristus gaf offret för denna synd, så fira vi däremot på påskdagen uppståndelsens påsk med dess upplyftande, pånyttfödande försäkran om rättfärdighetens och lifvets seger öfver synd och död samt dess osvikliga besegling af försoningens verklighet och sanning. Alla de tre texterna, öfver hvilka hos oss på denna dag i ordning predikas, handla ock om uppståndelsen. Den andra årgången är hämtad från Joh. 20: 1—10 och den tredje från Matt. 28: 1—8.

Text: Ev. Mark. 16: 1—8.

Berättelserna om Kristi uppståndelse hos de fyra evangelisterna förete flera olikheter, hvilka man utan skäl velat göra till olösliga motsägelser. Vi vilja ej här inlåta oss på vidlyftiga undersökningar angående detta ämne men likväl vid behandlingen af texten åtminstone antydningsvis beröra det.

Exegetiska anmärkningar. V. 1. *Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου*, då sabbaten var tilländalupen, således efter kl. 6 lördagsaftonen, köpte kvinnorna de för balsameringen af Herrens lekamen nödiga specerierna. Lukas åter berättar, att de vid återvändandet från grafven fredagsaftonen, sedan de åskådat Herrens begrafning, tillredde dessa kryddor (Luk. 23: 56). Det ena utesluter icke det andra: den tillredelse, hvarmed de började på fredagen, fullbordade de på lördagsaftonen, då de äfven köpte det, som ännu fattades i förrådet. — Balsameringen var ett bruk, som judarne antagligen fört med sig från Egypten. Jakob, patriarken, var den förste, hvars lik på detta sätt bevarades från upplösning. Att kvinnorna ville bevisa Kristi lekamen denna sista hederstjänst, adagalägger visserligen deras kärlek till mästaren, men äfven,

att de hade glömt hans löfte, att han på tredje dagen skulle åter uppstå från de döda. Utom de af Markus omtalade kvinnorna nämner Lukas åtskilliga andra, af hvilka han namngifver en Johanna (Luk. 24: 10). Salome omtalar han icke särskildt. Hvar och en evangelist nämner dem, som voro de märkligaste, men under det att Markus stannar därvid, tillägger Lukas, att äfven andra kvinnor deltogo i vandringen till grafven. — De af Markus namngifna voro Maria Magdalena (= från staden Magdala vid Tiberias), Maria, Jakob den yngres moder, Salome, Zebedeus' maka och moder till Johannes och Jakob den äldre. Några antaga, att Maria Jakobi var syster till Herrens moder och ägde utom den nämnde Jakob den yngre också till söner Judas, Simon och Joses, hvilka då skulle vara Jesu kusiner. Andra tro, att Salome var den syster till Frälsarens moder, som omtalas i Joh. 19: 25.

V. 2. *καὶ λίαν πρωΐ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων*, mycket bittida på första veckodagen, då solen uppgick. Johannes (kap. 20: 1) säger, att denna vandring företogs *σκοτίας ἔτι οὔσης*, då det ännu var mörkt. Bägge uppgifterna öfverensstämma, om man antager, att kvinnorna begåfvo sig hemifrån före solens uppgång, således medan det ännu blott var gryning, och att solen uppgick under deras vandring eller vid framkomsten till grafven. Som bekant sker öfvergången från natt till dag och tvärtom mycket hastigare i de sydliga länderna än hos oss. — *μιᾷ τῶν σαββάτων*, eg. på den ena sabbaten. *σάββατον* betyder likväl också veckodag; således här: den första veckodagen, söndagen.

Vv. 3, 4. Under vandringen yttra kvinnorna sitt bekymmer angående möjligheten att inkomma i grafven, i hvars öppning en stor sten var inpassad. De visste således icke af det försiktighetsmått, som Jesu fiender vidtagit enl. Matt. 27: 62—66. Hade de vetat någonting om vakten och inseglet på grafven, skulle de knappast ha tänkt på att vandra dit, eller åtminstone skulle de hufvudsakligen ha varit oroliga för sannolikheten, att de ej skulle vinna inträde i grafven, hvars insegel ju icke fick brytas utan vederbörlig tillåtelse vare sig af Pilatus eller af öfversteprästen. När de emellertid

framkommo till stället, sågo de stenen vara bortvältad och ingangen i grafven således fri. Notisen om, att stenen var mycket stor, synes i detta sammanhang vara omotiverad. Meningen är: att stenen var bortvältad, föll dem lätt i ögonen, ja, redan medan de voro på något afstånd från grafven, ty stenen var ganska stor. Huru med hans bortvältande tillgått, omtalas i Matt. 28: 2—4. En Herrens ängel hade nedstigit och undanslungat den, under det att samtidigt därmed en jordbäfning inträffade. Vid anblicken af ängeln hade vakten till att börja med blifvit döfvad af förskräckelse, men strax därefter, sedan den hämtat sig, i brådstörtad flykt hastat till Jerusalem, där den för folkets öfverste berättade tilldragelsen. Troligen alldeles omedelbart efter att detta skett, ankommo kvinnorna till grafven. Enligt Johannes (kap. 20: 1) var det Maria Magdalena, som ensam först kom till grafven. Då hon fann stenen afvältad, lopp hon, i tanke att Herrens lekamen var bortstulen, till Petrus och Johannes, hvilka då genast samtidigt begåfvo sig till grafven för att öfvertyga sig om saken. De bägge berättelserna förenas genom det nära till hands liggande antagandet, att Maria Magdalena hastat något före de andra kvinnorna eller vid anblicken af den bortvältade stenen och den öppna grafven skyndat att underrätta de bägge lärjungarne. Under tiden framkommo hennes följeslagerskor till grafven.

Vv. 5—7. »De sågo en ung man sitta på högra sidan» o. s. v. Det var en Herrens ängel. Guds änglar framställas icke i den heliga skrift, såsom vanligen sker i konsten, såsom barn, utan såsom ynglingar; symbol af den eviga, alltid lika unga och oförgängliga lifskraft, som är i dem. De äro evighetens aldrig åldrande söner. Enligt Lukas 24: 4 (jfr ock Joh. 20: 12) sågo kvinnorna tvenne änglar. Markus, hvars vana är att alltid fatta sig kort och endast berätta det hufvudsakliga och mest framstående i de händelser, han skildrar, omnämner blott den ene, nämligen den, som talar till kvinnorna. — *στολὴν λευκήν*, hvit, glänsande klädnad; symbol af renheten. Vid åsynen af den himmelske budbäraren blefvo kvinnorna slagna med bäfvan; den vanliga verkan på svaga

människobarn af uppenbarelser från den himmelska världen (jfr Luk. 1: 12). — »Jesus af Nasaret, den korsfäste», namn, som framställer Herren i hans djupaste förnedring. »Han är uppstånden, uppväckt». Hvilken motsats! Den säsom missgärningsman korsfäste och dödade är lifvets furste, härlighetens Herre. — *ἴδε, ὁ τόπος*, »se rummet, där de hade lagt honom» = det är tomt, detta rum; han, Kristus, är icke längre här; döden och grafven ha icke kunnat kvarhålla honom. »Hvarföre söken I den lefvande bland de döda»?, så låter Lukas ängeln fråga. Frågan är en förebrående paminnelse om, att de bort erinra sig Herrens ord om hans uppståndelse. — *ἀλλ' ὑπάγετε κτλ.*; »men gån bort» o. s. v. Petrus nämnes särskildt, väl icke så mycket därföre att han var hufvudet i apostlakretsen som fastmera därföre, att han, som nyligen fallit så djupt, behöfde en särskild uppmuntran. — »Han går framför, = före eder till Galileen; där skolen I få se honom» (jfr Matt. 26: 32)[1].

V. 8. *ἔφυγον*, de flydde, gripna af den djupaste sinnesrörelse och fulla af häpnad, från grafven. De omtalade da ej genast, hvad de hade erfarit; därtill var deras bestörtning för stor. Enligt Matteus mötte dem den uppståndne på deras väg och hälsade dem. Därom vet Markus ingenting. Han afslutar sitt evangelium med berättelsen om uppståndelsens faktum. Den sista delen af kapitlet från v. 9 till slutet

1) Den allmänt antagna och helt visst närmast liggande åsikten har varit, att därmed förstås provinsen Galileen. För ej länge sedan har emellertid den hypotesen uppställts, att därmed skulle menas den nordligaste af de tre spetsar å Oljeberget, hvaröfver vägen till Galileen gick. På denna spets skall ha funnits ett härberge, som plägade begagnas af till Jerusalem resande Galileer, och som jämte det närmast liggande området kallades Galileen. Där skulle Jesu uppenbarelser för lärjungarne uppståndelsedagen och åtta dagar därefter (jfr Joh. 20: 18—29) äfvensom den i Matt. 28: 16 f. omtalade uppenbarelsen ha ägt rum. (*Galiläa auf dem Oelberg*, wohin Jesus seine Jünger nach der Auferstehung beschied v. Dr. Rud. Hofmann. Leipzig 1896). Hypotesen, hvars riktighet skulle aflägsna betydliga harmonistiska svårigheter i berättelserna om den uppståndnes uppenbarelser men å andra sidan framkalla lika stora exegetiska svårigheter, torde vara förtjänt af en större uppmärksamhet, än hittills blifvit den ägnad.

är uppenbarligen ett senare tillägg, vare sig af evangelisten själf eller af någon annan. —

Till fullständigande af Markus' framställning af händelserna vid uppståndelsen må ytterligare följande ur de öfriga evangelierna tilläggas. Sedan Petrus och Johannes af Maria Magdalena erhållit underrättelsen om, att grafstenen var bortvältad, och att, såsom Maria trodde, Herrens lekamen var bortförd, hastade de till grafven, dit Johannes först anlände och strax därefter Petrus. Bägge ingingo de nu i grafven och öfvertygade sig, att den verkligen var tom, hvarefter de återvände till staden (Luk. 24: 12; Joh. 20: 3—10). Kvinnorna hade, innan de båda lärjungarne ankommo, redan lämnat stället och på en annan väg skyndat hemåt, hvarunder Herren uppenbarade sig för dem (Matt. 28: 8—10). Emellertid hade Maria Magdalena för andra gången återvändt till grafven, vare sig detta skedde samtidigt med Petrus och Johannes eller, såsom sannolikare är, strax efter dem, då hon väl icke kunde följa dem i deras hastiga lopp. I djup sorg och alldeles förvirrad af det, som händt, dröjde hon vid grafven, och då hon blickade in däri, varseblef hon änglagestalter, svarade på deras frågor och mottog slutligen en uppenbarelse af Herren (Joh. 20: 11—18). Detta sistnämnda är ock berättadt i Mk. 16: 9—11. Slutligen uppenbarade sig Herren, troligen längre fram på dagen, för Petrus (Luk. 24: 34). — Det gifves blott ett ämne, ehuru detta ett rikt, hvaröfver på påskdagen kan predikas, detta: »*Herren är uppstånden*»*!* Om uppståndelsen, dess visshet, dess objektiva betydelse och dess subjektiva verkningar har predikanten att tala på grund af såväl den nu betraktade som de andra texterna på påskdagen.

Homiletiska vinkar. Kristus är uppstånden! Det är det jubelbudskap, som påskfesten tillropar oss. Och däri ligger något outsägligt mycket, något öfversvinneligt stort. Genom uppståndelsen är Kristus krafteligen bevisad vara Guds son (Rom. 1: 4), rättfärdighetens konung, lifvets furste, syndens, dödens och satans besegrare, den fulländade store öfversteprästen, försoningen för synden, trons fäste, kärlekens källa

och det lefvande hoppets grundval. Nu veta vi, att det gifves nåd och bot för vår synd, att det gifves en rättfärdighet, som är starkare än all satans och ondskans makt, att det är denna rättfärdighet och icke det onda, som till slut behåller segern, att det eviga lifvet är en verklighet, att det gifves en kroppens uppståndelse och förklaring, att nöden och eländet i denna värld icke äro obotliga utan snarare kunna förvandlas till idel välsignelse, att detta lif har ett härligt mål och är värdt att lefva, äfven om det i yttre måtto skulle bestå i en kedja af lidanden, att tron är sanningen och aldrig kan svika, att den lekamliga döden endast är en sömn och grafven en hvilokammare, att kärleken är lifvets själ och lycka, att det är något stort att vara människa, och att jorden kan och bör blifva en förgård till himmelen. Ja, Kristi uppståndelse är världens pånyttfödelse, och öfver oss strålar Guds välbehag, om hvilket änglarne i julnatten sjöngo, om vi eljest låta oss vara angeläget att vara i honom, hvilken vi ha att tacka för allt detta. — Om trösten och kraften af Kristi uppståndelse säger Luther: »Wir müssen, so wir den Brauch der Auferstehung unser Herr Jesu Kristi fassen wollen, zwei verschiedene Bilder uns vorbilden. Das eine ist das traurige, jämmerliche, blutige Bild, da wir am Charfreitage gehört haben, dass Kristus da hängt Mitten unter Mördern und starb in grossen Schmerzen. So oft wir an solches trauriges, blutiges Bild gedenken oder es ansehen, sollen wir anderes nicht gedenken, als dass wir unsere Sünden da sehen. Wo dies Trauerbild stets also bleiben sollte, so wäre es zumal schrecklich. Aber dies Trauerbild bleibt nicht lange, denn ehe die drei Tage ganz um sind, bringet unser lieber Herr Kristus ein anderes, schön, freundlich, lebendig, fröhlich Bild mit sich, auf dem wir den Trost gewiss lernen und fassen, dass nicht allein unsere Sünden durch das Sterben Kristi vertilget und gewürgt sind, sondern dass wir durch seine Auferstehung sollen gerecht werden, wie S:t Paulus Rom. 4: 25 sagt: »Kristus ist um unserer Sünde willen dahin gegeben und um unserer Gerechtigkeit willen wieder auferweckt».

V. 1. Till grafven, men endast i tanke att där finna den *döde* Jesus, att bevisa hans lik den sista äran och kärlekstjänsten! De gingo dit, dessa fromma kvinnor, med af sorg likasom döda hjärtan. Det var delaktigheten af Kristi lidande, de ännu buro på. Och det var ju nödvändigt för dem, likasom för lärjungarne i allmänhet, att i denna delaktighet dö bort från allt det gamla, deras gamla föreställningar, tankar, önskningar och förhoppningar efter köttet, innan de

kunde blifva delaktiga af uppståndelsens fröjd och undfå det nya lif, som har sin källa i Kristus, den uppståndne. Samma väg ligger också för oss. Ingen påskdag utan föregående långfredag, ingen uppståndelse med Kristus, med mindre vi hafva dött med honom. Genom kännedomen om den synd, som så djupt tryckte Kristus på hans kors, går vägen till tron och uppståndelsens glädje och nya lif. Och ju djupare smärta, desto innerligare och mäktigare fröjd, ju mera förkrossad, desto ljufvare och saligare den läkedom, som Guds frid medför. Och därjämte, ju längre man, i likhet med kvinnorna, menar sig vara från trösten, desto närmare är den. När du känner dig så fattig, så fattig på kraft och hugsvalelse, ja, på allt, i din ande, att den tiggare, som dock har några trasor på sin kropp och ett stycke mögladt bröd i sin påse, är att anse rik emot dig, då är himmelriket dig nära, då står du snart vid din frälsares tomma graf och får höra budskapet om hans seger och din förlossning, och du varder lefvandegjord och rik genom hans rättfärdighet och lif. Ty såsom han dog för dig, så är han ock dig till godo uppstånden. Han lefver, du skall ock lefva. Och så med honom uppstånden skall du lefva i hans kraft och söka det, som är ofvan, på det att du ock en gång måtte få deltaga i din frälsares himmelsfärd och med honom regera. — Först sedan sabbaten var till ända, gingo kvinnorna till grafven. De voro lydiga lagen. Gemenskapen med Kristus gör människan icke lättsinnig eller laglös, ty ehuru fri från lagens tvång och försatt i inre frihet, är hon dock icke utan lag utan i Kristi lag, och i kärleken är hon trogen och samvetsgrann i uppfyllandet af Guds bud och sina medborgerliga plikter. — Allt syntes kvinnorna förloradt vid Jesu död, men sin vördnad och kärlek till honom hade de dock icke förlorat. Den var hos dem starkare än döden; den följde den älskade bortom grafven. Och den bestod icke i dessa veka känslorörelser, hvari så många sätta kärleken; den var gärning och sanning. Hvad de kunna, det göra de. Så är kärleken till sin natur gränslös. Den säger aldrig: »nu har jag gjort nog; nu kan jag lämna rum för något annat; jag behöfver icke vara med längre». Kärleken vänder aldrig åter äfven i den meningen, att han aldrig kan upphöra att vara verksam. Och ju mera han gifver, i desto större skuld känner han sig vara och hinner aldrig göra nog, såsom han ock blir rikare, i samma mån han gifver (jfr Rom. 13: 8). Men den sanna kärleken innesluter aktning för den, som är dess föremål, och känner behof att hedra det. Där denna vördnad saknas — och den

far icke saknas ens i föräldrakärleken, ty dessa små hjälplösa varelser, som skola fostras just till lydnad och vördnad, de ha något vördnadsvärdt i sig, det ädla människovärdet, sin relativa oskuld och sin bestämmelse för himmelriket —, där, säga vi, denna vördnad saknas, där kan det visserligen vara ett sken af kärlek, men i grunden dock endast en sinnlig, själfvisk böjelse. Den sanna, från himmelen stammande kärleken åter innefattar rent af en slags tillbedjan. Därföre är ock Gud allena kärlekens rätta, fullt värdiga föremål. Men i honom älska vi bröderna, och gudsbelätet i dem är det, som vi hos dem vörda, visande aktning för hvarje människa, ty så eländig hon än kan te sig, en evighetsvarelse är hon dock och dyrt köpt genom den enfödde sonens heliga och dyra blod.

V. 2. Ganska bittida! Kärleken är morgonvaken. Han försummar sig icke utan hastar, när det gäller att göra något för den älskade. — Den första dagen i veckan, ljusets dag, är uppstandelsens dag. En ny skapelse trädde då fram, det nya lifvet var tändt och lyste in i världsmörkret, och det skall aldrig mer slockna på jorden. Därföre firar den kristna kyrkan söndagen såsom hvilodag, icke i tvungen underdånighet under ett lagbud, icke i lagisk trumpenhet och småaktighet utan i tacksamhetens glädje. Allt i Kristus är gåfva, äfven söndagen. Men då vill den ock såsom en Guds gåfva brukas, och om öfverträdelsen af ett positivt lagbud är synd och medför skuld, så är föraktet för och missbruket af en gudomlig gåfva åtminstone icke mindre straffvärdt. Ja, ju större den kärlek är, hvaraf gåfvan är ett uttryck, och som i och med gafvan vill meddela sig, desto större blir ansvaret för dess föraktande. Därföre, om öfverträdelsen af det gammaltestamentliga sabbatsbudet ådrog öfverträdaren en svår dom, så måste den dom, som drabbar det i söndagsföraktet uppenbarade föraktet för Kristus, hans försoning och lif, varda ännu svårare. — Skymning rådde ännu, då kvinnorna lämnade sin boning i Jerusalem; vid framkomsten till grafven gick solen upp. En bild af det, som skedde hos dem själfva. Mörker var i deras hjärtan vid vandringens början; vid dess mål väntar den saligaste soluppgång. Om aftonen varar gråten, men om morgonen glädje; dessa ord gingo på dem i bokstaflig uppfyllelse. En liten tid varar sorgen för dem, som höra Kristus till; evig skall däremot deras fröjd blifva.

Vv. 3, 4. »Hvem skall åt oss bortvälta stenen från grafvens dörr?» — Här föreligger ju ett skenbart oöfverstigligt hinder. Dock fortsätta kvinnorna sin vandring. De veta ej,

huru de skola kunna få sin kärleksfulla afsikt fullbordad, och dock gå de att fullborda den. Detta är den kristna trons och kärlekens art. Huru många oöfverstigliga hinder synas icke möta på frälsningsvägen, huru många obetvingliga frestelser, huru mycket motstånd, huru mycken strid mot makter, starkare än kött och blod! Finge köttet bestämma handlingssättet, så blefve man väl hemma och uppgåfve ett så omöjligt företag. Men tror människan på den osynliga hjälpen, så, fastän hon ej vet, *huru*, vet hon dock, *att* hon skall vinna seger. Och det må nu gå med hindren, huru det kan, bor kärlek i hjärtat, så *kan* man icke annat än gå framåt på den väg, kärleken utvisar. Och det går, det omöjliga blir möjligt, de oöfverstigliga hindren äro, man vet ej huru, aflägsnade: ängeln har nedstigit och bortvältat stenen från grafvens dörr. — Men för öfrigt, att Gud låter de sina möta och genomgå ofta svara prof, det är ju icke underligt. Huru skulle det eljest kunna blifva något allvar med tron och kärleken! — När svårigheterna i Kristi efterföljd vilja fylla ditt hjärta med bäfvan, eller den skenbara omöjligheten af något visst företag, till hvilket Gud kallat dig, vill hålla din fot tillbaka, tänk då: »för människor är det väl omöjligt men icke för Gud», och gå så beslutsamt åstad. Är du verkligen på Herrens väg, så går det väl, eller just som Herren vill, äfven om det går tvärtemot det, du tänkte och ville. — Gud är trofast. Ofta gör han sina tjänares väg jämn, där de väntade idel bråddjup och molnhöga berg. Ingen blir frestad öfver förmågan. Där den svaga människan icke förmår undanvälta klippan, där rör Herren med sitt finger vid den, och den rullar undan lättare än en luftfylld boll. — Guds väg är för den troende full af öfverraskningar, och det saliga, i samma mån som de troende äro ödmjuka, ingenting fordra utan taga det minsta goda af sin Faders hand såsom opåräknad, oförtjänt gåfva. Men då så sker, då det kom glädje i st. f. sorg, frid i st. f. den med bäfvan motsedda striden, medgång i st. f. den fruktade motgången, och det kanske under långa tider, då gäller det att se upp, att vara vakande och bedjande och att vandra i Herrens fruktan, ty nu ligger faran för lättsinne och öfvermod för dörren. Den, som består i profvet af stor medgång, är större än den, som håller ut i bedröfvelsen. Endast den, som lefver i sträng själftukt och i daglig inre förödmjukelse, så mycket svårare att bibehålla, som världen afgudar lyckan och bugar sig för den lycklige, kan här behålla nykterheten och komma igenom med en oskadad själ.

V. 5. Guds änglar i grafven, lifvets saliga söner i dödens boning! Ja, ty lifvets furste har varit där och sprängt grafvens och dödens häkte. Nu lyser lifvets ljus därned, och Guds änglar kunna känna sig hemmastadda där. Också vi behöfva icke fasa för grafven. Den synes trång och mörk, men tron ser med andra ögon än det köttsliga förnuftet; hon skådar den dystra grafven strålande af Kristi härlighet och förlänar stor frimodighet att stiga därned. Eller skulle vi väl frukta att intaga samma hvilobädd som Herren, då vi veta att, om vi äro hans, vi få såsom han uppstå därifrån? Det är uppvaknandet efter en god och djup sömn, som låter oss känna denna sömn så ljuf; det är uppståndelsen, som låter oss känna döden lätt och dödsslummern i grafven såsom ljuflig hvila. Betrakta därföre grafven i uppståndelsens ljus, så skall all rädsla för den vika ur din själ, och du skall med den profeterande psalmisten säga: »Mitt hjärta gläder sig, och min ära fröjdar sig; äfven mitt kött skall bo i trygghet. Ty du skall icke lämna min själ åt dödsriket; du skall icke låta din helige se grafven (Ps. 16: 9, 10). — Förfärade blefvo kvinnorna vid åsynen af ängeln. De voro ju ännu kött, och det skälfver, så snart det vidröres af Guds härlighet, äfven när den endast såsom en matt afglans strålar från en ängels ansikte. Därföre måste vi ock varda afklädda denna köttets kropp och öfverklädas med odödlighet, om vi skola kunna bära härligheten därofvan. Och såsom detta afklädande just äger rum i döden, så böra vi villigt lämna honom våra paltor. Vi undfå något oändligt mycket bättre i deras ställe.

V. 6. »Frukten eder icke»! Idel tröst strömmar emot oss ur Kristi tomma graf. Hade vi blott hjärtan, som kunde mottaga och rymma dessa strömmar af lefvande hugsvalelse och kraft, som därifrån flöda och vilja ingjuta sig i våra själar! — »Den *korsfäste — uppstånden*»! Den af människor så förbannade så välsignad af Gud, den så förtrampade så upphöjd, den så smädade så ärad, »smärtornas man» så förhärligad, den fördömde så rättfärdigad. Sedan dess är korsets väg utvisad såsom den konungsliga vägen. Huru ödmjukt värdig och full af äkta himmelsk självkänsla kan icke en Jesu lärjunge bära världens förakt, smälek och smutskastningar! Huru ömkligt är det icke, när en, som vill vara en kristen, vrider sig som en mask under lidandet af äfven den obetydligaste småsak för Herrens skull! Huru långt är han icke fran insikten på beskaffenheten af korsets väg! Men ve ock den, som tar smäleken fåfängligt och självbehagligt speglar sig i sin inbillade martyrgloria! »Låter jag min leka-

men brinna och icke har kärleken, så är det mig till intet nyttigt» (1 Kor. 13: 3). — »Han är icke här»!, nej, men han *hade varit* där och gått därifrån. Det är det tröstande. Och han är icke heller här på jorden, men han *var* en gång här, och det, att han varit här och gått härifrån dit, där han var, förrän världen var, det är vår frälsning. Och är han än icke synligen ibland oss, just därföre att han är gången till sin Fader, kan han vara och är oss nära på ett högre och mera till saligheten tjänande sätt, än då han vandrade omkring i judalandet och utsådde de groddkraftiga fröen till sitt rike.

V. 7. Med glädjebudskapet förenas en befallning. Så måste det ju ock vara. Gläd och fröjda dig öfver din uppstandne frälsare, men hasta därjämte att utföra hans vilja! Förkunna med ord och gärning, att han lefver, i det du i dig själf framställer beviset på hans lifskraft! Genom att lefva och vandra i Anden och så för världen framvisa åtminstone några verkliga och ofört ydbara drag af din frälsares bild, vittnar du om hans uppståndelse. Ja, *i* oss skall han uppstå och lefva, likasom han *för* oss uppstått och oss till godo lefver såsom vår trogne öfverstepräst och förebedjare på Guds högra sida. Och lefver han i oss, då lefva vi *i* och *för* honom. — »Sägen hans lärjungar och Petrus». Prof af himmelsk ömhet och omvårdnad. Och särskildt denne Petrus, som så djupt fallit och därföre ock mer än de andra måste vara i stor inre svaghet och nöd, han nämnes särskildt, alldeles som om han vore den förnämste af dem alla. Och han är det ju i viss mening, den förnämste bland de hjälpbehöfvande, den mest hjälplöse. Så visar sig Herren också här såsom den goda herde, som söker sitt bortgångna får och lägger det, återfunnet, på sina axlar och bär det. Ja, en sådan frälsare ha vi! Må hvarje verkligen slaget och förkrossadt hjärta här blifva stilla och låta trösta sig. Herren sönderbryter i sanning icke det krossade röret och utsläcker icke veken, som ryker. Men må falskheten och den andliga lättfärdigheten hålla sig borta. Herrens barmhärtighet meddelas till *upprättelse*, till verklig bättring och hjärtats omskapelse, men icke till stöd åt någon godtköpskristendom.

V. 8. Kvinnorna skyndade från grafven; de flydde. En underlig flykt. Det var nog i första hand räddhågan, som gaf dem vingar, men hvilken glädje gömde sig icke i denna räddhåga. När något stort och öfverväldigande möter oss, när en oförmodad stor lycka plötsligt likasom öfverfaller oss, då är vår första känsla alltid häpnad och ofta nog rent af förskräckelse. Det är icke blott den stora sorgen utan ock

den stora glädjen, som har något förkrossande med sig, och om människor kunna blifva vansinniga af sorg, så visar erfarenheten ock, att de kunna blifva vansinniga af glädje. Går det ej så långt, behåller man någorlunda jämnvikten vid en plötslig fröjdetidning, nog bleknar kinden ändå och hjärtat stannar för en stund, men en liten tid för eftersinning och eftertanke, och allt är utbytt. Hvilket jubel, hvilken tacksägelse, stilla eller mera häftig alltefter hvars och ens lynne! Så var det med kvinnorna vid grafven; så med oss i den stora benådningsstunden, framför allt då den kommer plötsligt och med sin fulla himmelska kraft. Och när förlåten en gång brister, när det i döden slocknade ögat öppnas för att skåda Guds härlighet, nå, icke blifva vi då förskräckta, men öfvermättan förundrade blifva vi nog, och förundrande tillbedjan blir det hos oss och ett Guds lof, i samma mån innerligt, som vår förundran, att *vi* ha kommit till Herrens härlighet, är stor.

Predikoutkast.

1.

Inl. 1 Kor. 15: 14, 20.

Ämne. **Kristus är uppstånden!**

1. *Kristus är uppstånden — allt är redo till syndares frälsning.*

a) Synden är borttagen (1) inför Gud, så att Gud med afseende på förgripelsen på hans heliga lag är försonad, i kraft hvaraf i stället för vrede till oundvikligt evigt fördärf syndaförlåtelse till evigt lif kommit och kommer öfver människorna; (2) i världen, så att syndens makt i Kristus är öfvervunnen, i det att i honom en fullkomlig seger öfver synden är beredd åt hvarje människa, som vill blifva från synden fri.

b) Den eviga rättfärdigheten framhafd (1) inför Gud, så att Guds rättfärdighetsfordran på världen är i Kristus fullkomligt uppfylld, och därföre Guds nådiga välbehag återskänkt hvarje människa, som genom tron gör sig till ett med Herren i hans försoning. i djupaste innerlighet därtill säger ja och amen; (2) åt världen, så att Herren Jesus är den rättfärdighet, som i världen och världen till godo och besittning är af Gud beredd och kraftigt tillbjuden.

c) Det eviga lifvet fördt i ljuset: (1) att evigt lif till kropp och själ finnes, är en verklighet; (2) att det är till för människorna i Kristus; (3) att hvar och en, som vill lefva, får och äger lifvet, då han genom tron träder i gemenskap med sin frälsare.

2. *Kristus är uppstånden. — Vakna upp, du som sofver, och stå upp från de döda, så skall Kristus lysa öfver dig!*

a) Kristi uppståndelse är grunden till de andligen dödas uppståndelse. (1) De andligen döda Efes. 2: 1 ff. (2) Deras uppståndelse = att de undfå lifvet i Gud. (3) Kristi uppståndelse är grunden till och medför deras uppståndelse, i det att det eviga lifvets kraft, som var verkande i Kristi uppståndelse genom den helige Ande, kommer människan till del till hennes lefvandegörelse.

b) Den andliga uppståndelsen kan ej ske emot eller oberoende af människans vilja, ty det nya lifvet skänkes henne och tändes just i viljan och hjärtat; därföre, (1) så kärt är för en människa att icke dö i sina synder och evigt förgås, (2) har hon att vakna upp, då Herrens Ande väcker på hennes hjärta, och att taga emot ljus och lif af Kristus, när det tillbjudes henne genom evangelii lifgifvande nådesord.

c) Detta *kan* människan, så att hon icke behöfver förblifva i sina synder, ty lika visst som Kristus är till syndares lefvandegörelse uppstånden, lika visst tillhandahåller Gud hvarje syndare Kristi uppståndelses kraft till en sann omvändelse.

3. *Kristus är uppstånden. — Om I ären med Kristus uppståndne, så söken det, som är ofvan, där Kristus är sittande på Guds högra sida* (Kol. 3: 1 ff.).

a) Kristus är uppstånden till lifvet i härligheten; han blef synden död en gång, men det han lefver, lefver han i Gud. Uppståndelsen var begynnelsen till hans lif i härligheten, dit han genom himmelsfärden gick.

b) De andligen uppståndna skola därföre lefva med Kristus i hans lif, och det sker här i nådatiden därigenom, att de i ett himmelskt sinne söka det, som är ofvan.

4. *Kristus är uppstånden. — Saliga de, som i Herren dö, ty han skall göra deras dödliga lekamen lefvande för sin Andes skull, som bor i dem.*

a) Kristus i sin uppståndelse är förstlingen af dem, som sofva. Han är hufvudet för sin församling, som är hans kropp,

som skall följa honom och vara, där han är. Hans uppståndelse är därföre grunden till och medför de troendes uppståndelse i och till härlighet.

b) Såsom de först vid lekamens uppståndelse komma till det fulla lifvet med Kristus, så är ock i kraft af hans uppståndelse deras uppståndelse viss.

c) Saliga därföre de, som i Herren dö; deras kött skall i grafven hvila på en förhoppning, som icke kan komma på skam. Anden, som de hafva såsom förstling af och pant på sitt barnaskap undfått, är ock panten på deras uppståndelse, som skall medföra barnaskapets fulla härlighet.

2.

Inl. Joh. 14: 19.

Ämne. **Gemenskapen med Kristi lif.**

I. **Kristi lif.**

II. **Gemenskapen därmed.**

I.

1. *Jesu Kristi lif var och är ett segerlif.*

a) Jesus uppstod på tredje dagen efter sin död, och däraf förstå vi, att det lif, han ägde, öfvervann döden och således var ett segerlif. (1) Det tycktes vid hans död, som om äfven hans lif var vanmäktigt mot och underkastadt dödens våld, (2) men i uppståndelsen visade sig hans lif vara starkare än döden, som han i fri lydnad men icke såsom af nödvändighet underkastat sig.

b) Jesu lif är då ock ett segerlif gentemot synd och fördärf; ett lif, i hvilket bor den eviga rättfärdighetens segerkraft, ty endast därföre, att så var, hade döden, som härskar öfver allt, där synd är, ingen makt öfver honom.

2. *Jesu den uppståndnes lif var och är ett fullkomligt andligt lif.*

a) Det var med en förklarad lekamen, Jesus uppstod, och denna förklaring bestod däri, att Jesu lekamen så genomträngdes af den i honom boende evige Anden, att den själf blef alltigenom andlig och himmelsk. (1) Att Jesu lekamen var andlig, visade sig däri, att han efter sin uppståndelse icke var bunden vid rummet eller tiden på samma sätt, som vi. (2) Den är så fullkomligt

genomträngd af hans gudomliga naturs väsen och kraft, som på ett mycket ofullkomligt sätt kan sägas ha en bild i det af elden genomträngda, hvitglödgade järnet.

b) Det är ett fullkomligt andligt lif, således det eviga lifvet själft i hela dess öfversvinneliga renhet, kraft och salighet, hvadan han ock i sin lekamlighet är en lefvandegörande ande. (1) Han äger fullheten af det gudomliga lifvets härlighet. (2) Han äger det såsom människa eller i sin mänskliga natur, och såsom han genom den tillhör oss, står i förening med mänskligheten, så är han för oss källan till evigt lif i gemenskapen med Gud.

II.

1. *Gemenskapen med Kristi lif innefattar delaktigheten af allt det goda, som är i Kristus.*

a) Undfående af Jesu lif = undfående af en förening med Gud, som är lik den, som Jesus hade.

b) Detta innefattar delaktigheten af hans ljus i en lefvande Guds kännedom, af hans rättfärdighet till öfverskylande af all vår synd, af hans frid till vårt samvetes lugnande, af hans innerliga kärlek till och behag i Guds vilja; af hans segerkraft till öfvervinnande af synd och död; af hans andlighet till grundläggande af äfven vår kropps förklaring.

2. *Gemenskapen med Jesu lif har med sig gemenskapen med hans vandel.*

a) En vandel i helighet i undflyende af all synd och i lydnad för Guds vilja i verkande och lidande.

b) En vandring i den kärlek, som är mäktig af verkliga offer för nästan.

3. *I denna gemenskap med Kristus kommer man genom att med honom dö och uppstå.*

a) Den andliga uppståndelsen medför det nya andliga lifvet och kommer till stånd genom tron på Jesus.

b) Denna tro och därmed följande lefvandegörelse i Kristus kan endast uppkomma i det hjärta, som erfarit kraften af Jesu död under känslan af syndens elände och förbannelse och därvid trängt sig fram till Guds fadershjärta genom fattandet af Kristus i hans ord och löften.

3.

Inl. Ps. 118: 14.

Ämne. **Påskens glädjeämne.**

(Sv. Ps.B. n:o 102: 1).

1. *Hvad ljus öfver griften! Han lefver, o fröjd!*
2. *Fullkomnad är skriften, o, salighets höjd!*
3. *Från himmelen hälsad han framgår i glans (= uppståndelsen till härlighet).*
4. *Och världen är frälsad, och segern är hans (just därföre, att han segrat, är frälsning beredd åt världen).*
5. *Bortvältad är stenen och inseglet bräckt (vanmakten af världens ondska i hennes försök att hindra framgången af Jesu sak, lagd i dagen).*
6. *Och vakten har flytt för hans andes fläkt, och afgrunden bäfvar. Halleluja!*

4.

Inl. 1 Pet. 1: 3.

Ämne. **Födelsen på nytt till ett lefvande hopp genom Jesu Kristi uppståndelse.**

1. *Beskaffenheten af det lefvande hoppet.*
2. *Huru detta hopp är grundadt på Jesu uppståndelse.*
3. *Huru man genom delaktigheten af Jesu uppståndelses kraft blir född på nytt till detta lefvande hopp.*

5.

Ämne. **Hvilken välsignelse den uppståndne Jesus gifver oss.**

1. *Den uppståndne Jesus tager alla sorgens tunga stenar från vårt hjärta* (vv. 1—4).
2. *— försätter oss i gemenskap med himmelen och dess invånare, änglarne* (vv. 5, 6).
3. *— skall också en gång uppväcka och förklara vår dödliga lekamen, att den varder lik hans förklarade lekamen.*

(L. Harms).

6.

Ämne. **Hvad har en troendes graf blifvit genom Jesu uppståndelse?**

1. *En hvilans och fridens boning.*
2. *Ett hoppets och förklaringens rum.*

(Ur Brandts Homil. Hülfsbuch).

7.

Ämne. **Allvarliga påskmaningar.**

1. *Bort med alla sorger!*
2. *Bort med all otro!*
3. *Bort med all synd!*

(Nebe).

Annandag påsk.

Annandag påsk sluter sig nära intill påskdagen, på samma gång som den bildar öfvergången till påskens efterfest. Äfven denna dag talar således till oss om Herrens uppståndelse. Men då påskdagen hufvudsakligen framställer för oss uppståndelsens faktum, så förer oss däremot annandagen till åtanken på uppståndelsens subjektiva tillägnelse genom den uppståndnes uppenbarelser för sina lärjungar. Därjämte hänvisas vi till att skåda uppståndelsen i det gammaltestamentliga ordets ljus såsom fullbordan och beseglingen af den genom korslidandet verkställda återlösningen: till skriftens fullbordan var allt skedt; enligt skriften *måste* ju Kristus på lidandets väg gå till den genom uppståndelsen inledda härligheten. Att Kristus lefver och såsom den lefvande låter sig erfaras af dem, som tro, det är då den idé, som denna högtidsdag enligt det densamma tillhörande evangeliet kan sägas representera i kyrkoåret.

Perikopen saknar parallelställen; den däri berättade händelsen finnes endast hos Lukas. Hos Markus 16: 12 läses dock en notis därom, att Jesus, sedan han för Maria Magdalena bevisat sig såsom den lefvande, under en annan gestalt uppenbarat sig för tvenne till lärjungakretsen hörande män. Man torde med all rätt kunna antaga, att denna notis måste grunda sig på ett meddelande af de emmauntiska lärjungarne själfva.

Text: Ev. Luk. 24: 13—35.

Berättelsen om de emmauntiska lärjungarne har något mycket intagande med sig. Ett heligt idylliskt behag hvilar öfver den. Melanchton säger om den i sin postilla: »Est valde

dulcis historia; multas, magnas et gravissimas materias continet . Den är ock i själfva verket en af de rikaste af våra perikoper.

Vv. 13—15. *καὶ ἰδού,* det vanliga lystringsordet vid någonting viktigt. — Hvilken den ena af dessa lärjungar varit, veta vi ej. Den andre namngifves i v. 18. — Byn Emmaus låg 60 stadier från Jerusalem åt nordväst. Antagligen ägde den ifrågavarande vandringen rum något fram på uppståndelsedagens eftermiddag. — Lärjungarnes samtal rörde sig, såsom ju ej annat kunde vara, omkring det skedda, d. ä. om både det, som tilldragit sig på långfredagen, och det under samma dag, påskdagen, inträffade. — *καὶ ἐγένετο συζητεῖν;* egentligen undersökte med hvarandra; antydning om den ovisshet, som rådde i dessa lärjungars sinnen, och det tvifvelsutan äfven hos apostlarne, ehuru Herren särskildt för dem förnyade gånger hade förutsagt både sin död och sin uppståndelse. — Under vandringen kom Jesus själf och slöt sig till de bägge lärjungarne samt tog sig anledning af deras hållning och i ögonen fallande bedröfvelse att inlåta sig med dem. Texten gifver ingen antydning om, huruvida Herren tillfälligtvis träffade dessa sina anhängare, eller om han särskildt för att uppenbara sig för och undervisa dem gick fram den väg, de vandrade. Det senare är väl nästan till visshet sannolikt. Hvarje Herrens uppenbarelse för sina lärjungar under de 40 dagarne före himmelsfärden var afsiktlig och planlagd samt hade till syftemål att sa grundligt öfvertyga dem om hans uppståndelses verklighet, att tvifvel därpå måste blifva en omöjlighet.

Vv. 16—18. Lärjungarnes »ögon voro förhållna, så att de ej kände» Jesus. Då Markus i det förut anförda stället (kap. 16: 12, 13) säger, att Jesus uppenbarade sig för dem »i en annan skepelse», så synes lärjungarnes oförmåga att igenkänna honom ha berott därpå, att hans apparition ej var den vanliga. Uppståndelsen var det första steget till Jesu härliggörelse, och hans lekamen var förklarad. Men om denna omständighet är mer än tillräcklig för att låta oss förstå, huru han en så lång stund kunde vandra okänd med

de bägge männen, så torde dock böra anmärkas, att vid alla de öfriga uppenbarelserna Herrens gestalt dock genast igenkändes. Han hade därföre en särskild afsikt med att denna gång ej låta sig genast blifva uppenbar, och hvilken denna afsikt var, framträder tydligt nog af berättelsen: han ville okänd för lärjungarne införa dem i skriftens förutsägelser om honom, på det att de med så mycket större lugn skulle lyssna till honom och sålunda ock förberedas för den afslöjning af sitt »inkognito», som han tillämnade. Det var i själfva verket genom en handling af Herrens vilja, de icke genast kände honom. — ***Τίνες οἱ λόγοι κτλ;*** Herrens fråga framställes naturligtvis icke af okunnighet, utan för att gifva lärjungarne tillfälle att uttala sig. — *σκυθρωποί*, eg. sen bedröfvade ut. I st. f. den vanliga läsarten sätter Tischendorf och med honom Westcott och Hort frågetecken efter *περιπατοῦντες* och upptaga *ἐστάθησαν* i st. f. *ἐστε*. Enligt denna version skulle det således heta: »Hvad är det för ett tal, I gån och hafven med hvarandra? Och de stannade bedröfvade». Den gamla läsarten saknar dock icke goda stöd och gifver en naturligare mening, hvadan den, såsom ock skett i vår nya öfversättning, torde böra föredragas. — ***Κλεόπας***, Marias (systern till Herrens moder) man och fader till Jakob den yngre; densamme, som i Matt. 10: 3; Mk. 3: 18; Luk. 6: 15; Ap.G. 1: 13 kallas för Alfeus. — »Är du den ende främling i Jerusalem, som icke» o. s. v. En fråga och ett utrop af förvåning. *Alla* festfirande främlingar i Jerusalem (och för en sådan tog Kleofas Herren), veta ju, hvad som har skett.

Vv. 19—21. ***Τὰ περὶ Ἰησοῦ κτλ;*** »angående Jesus af Nasaret». Kleofas kan ännu erkänna Herren såsom en profet, trots hans skenbara undergång. Han hade ju bevisat sig såsom sådan genom sina ord och sina verk. Han hade talat med myndighet; han hade gjort de gärningar, som ingen före honom hade utfört; han var således en i tal och gärningar väldig man och hade genom dem bevisat sig vara en sann profet. — Kleofas betecknar judarnes öfverstepräster och förmän såsom Jesu mördare, icke Pilatus eller folket. Det senares skuld var detta lättsinne och vankelmod, som

lät dem ena dagen ropa hosianna och den andra korsfäst. De öfverste handlade däremot med kall öfverläggning och i ondska, äfven om i viss mening ej heller de visste, hvad de gjorde. — »Men vi hoppades, att han var den, som skulle förlossa Israel». Således, de hade i Jesus icke blott sett en profet utan Messias själf, som enligt hos dem ännu härskande föreställningar skulle skaffa Israel politisk frihet och blifva en jordisk härskare på Davids tron och i Davids anda. *Dessa* förhoppningar voro nu grusade. Jesus var död och begrafven. En profet var han utan allt tvifvel, men Messias kunde han icke vara. — »Men med allt detta är det nu tredje dagen, sedan det skedde» = men härtill kommer, att det redan nu är tredje dagen, sedan det skedde, så att platt ingen förhoppning i berörda hänseende återstår. Lärjungarne synas ha tänkt sig möjligheten af, att Jesus genom något under skulle ha räddat sig från korset och döden, kanske just genom att göra det, hvartill hans fiender så hånfullt uppfordrade honom, eller stiga ned af korset. Det hade icke skett. Den tid, som hade förflutit efter hans korsfästelse, gjorde saken, om möjligt, ännu mera hopplös.

Vv. 22—24. *ἀλλὰ καὶ γυναῖκές*, »Men äfven några kvinnor» o. s. v.; således ännu ett skäl för bestörtning. De hade icke funnit Jesu lekamen. Därjämte hade de berättat, att de hade mottagit änglauppenbarelser om, att Herren lefde. Den förra uppgiften hade blifvit bekräftad af lärjungar, som besökt grafven, men hvad uppgiften om att han lefde anginge, så var detta icke att fästa sig vid, ty de lärjungar, som hade besökt grafven, hade ej fått se Jesus, något som tvifvelsutan hade skett, om han verkligen lefde. Saken stod således så, att den korsfäste och döde Jesus var spårlöst försvunnen. Hvad skulle man nu tänka om allt detta? Hvarje lärjunges hjärta måste ju vara uppfylldt med bestörtning och grämelse. — Sådan var meningen af Kleofas' tal. Om Petrus' och Johannes' besök vid grafven talas i Joh. 20: 1—8.

Vv. 25, 26. *ἀνόητοι καὶ βραδεῖς κτλ.* »I oförståndige och senhjärtade till att tro» o. s. v. Otron säges här ha sin första eller närmaste källa i oförståndet. Hos lärjungarne

fanns icke denna onda vilja, som gör tron omöjlig, men det fattades dem de rätta förståndsögonen. De voro så fångna i sina fördomar angående Messias och hans rike, att de icke voro tillgängliga för den riktiga insikten angående vare sig den förre eller det senare. Skriften var dem i detta stycke en förseglad bok, och Herrens tydliga utsagor om, hvad som skulle öfvergå honom, hade halkat dem förbi. Det är ju ock så, att fördomar, falska föreställningar och begrepp äro starka hinder för tron, ty för att där skall kunna bli *hjärtetro*, måste där vara *förståndstro*, d. ä. förstånd på och bifall till sanningen. Därföre heter det i Joh. 8: 32, att det är sanningen, som gör fri. — Tröga voro lärjungarne att tro just därför, att de voro *ἀνόητοι* på allt, som profeterna talat. De förstodo och trodde till en del de messianska profetiorna, men det, som i dem handlade om Messias' förnedring, lidande och död såsom förutsättningen för hans härlighet, det hade de lika litet som deras samtida i allmänhet förstått. Men just därföre kunde de ej heller förstå arten af hans härlighet och beskaffenheten af hans rike. — »Skulle icke Kristus sådant lida» o. s. v.? — skulle icke Kristus, just i enlighet med profetiorna, genom lidande gå till sin härlighet, d. ä. till sitt konungsliga kall (jfr Ebr. 2: 10; 5: 8, 9)? Herrens ord antyda, huru orimligt och på saknad af den enklaste insikt i den heliga skrifts klara framställning det var att förbise det profetiska vittnesbördet om Messias' lidandesväg.

V. 27. »Laudabat primo varia veteris testamenti loca eaque deinde explicabat» (Rosenmüller, cit. af Nebe). »Viktig är ordningsföljden från Moses till profeterna. Herren har här bekräftat den af den nyare troende skriftforskningen följda kanon, enligt hvilken den eviga sanningens ljus i början lyser blott dunkelt men strålar allt klarare, i samma mån uppfyllelsens tid nalkas. Därjämte erhåller den troende skriftutläggningen, som i gamla testamentet finner icke blott allmänna profetior och typer utan alldeles bestämda förutsägelser, särskildt på förhand gifna framställningar af den lidande och uppståndne Frälsaren, af Herrens egna händer sin urkundliga fullmakt» (Nebe). Novum testamentum in vetere latet. —

Vv. 28, 29. *προςεποιεῖτο*, han låtsade, att han ville gå längre fram. Vi ha här icke att tänka på någon förställning. Herrens önskan var att just för lärjungarnes skull blifva ombedd att stanna; den min, han gjorde att fortsätta sin vandring, var likasom en fråga till lärjungarne, om de ej kände behof af hans längre närvaro, och han hade tvifvelsutan fortsatt sin väg, om de icke nödgat honom att kvarblifva hos dem. Detta gjorde de emellertid; de anhöllo med en ifver, som gränsade till nära nog handgriplig enträgenhet (*παρεβιάσαντο*), att han ville stanna hos dem. Denna ifver var ett bevis på och ett tecken till den makt, den okände mannen vunnit öfver lärjungarnes hjärtan, hvilka under hans tal blifvit »brinnande» i dem.

Vv. 30, 31. Såsom inbjuden gäst hade Herren följt lärjungarne in i huset, vid måltiden intar han dock husfaderns plats. — Somliga, framför allt rom.-katolska teologer, påstå, att denna måltid var ett nattvardsfirande, och man vill i detta ställe söka ett stöd för läran om sub una specie. Att dock här fråga är endast om en vanlig aftonmåltid, är för hvarje opartisk betraktare af texten uppenbart. De bägge män, som här omtalas, tillhörde ju icke den trängre kretsen af lärjungar, apostlakretsen, som mottog nattvarden, hvilken ännu icke hade blifvit en församlingshandling, och om hvars stiftelse Kleofas och hans följeslagare ganska säkert icke hade någon kännedom. Och hvad uttrycket *λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησε* beträffar, så brukas det äfven med afseende på vanliga måltider (Joh. 6: 11; Matt. 14: 19; 15: 36). — Då Herren under bön och tacksägelse bröt brödet, föllo fjällen från lärjungarnes ögon, och de igenkände honom. Tvifvelsutan var Herrens hela sätt såsom husfader och specielt hans bön ett tillräckligt igenkänningstecken för dessa lärjungar, hvilka väl många gånger varit till bords med Herren. Men om detta var det yttre medlet för igenkännandet, får man dock ej neka, att »öppnandet af deras ögon» lika mycket skedde genom en Herrens viljeakt, som »förhållandet» af deras ögon förut. — Han försvann från dem. Här likasom vid andra tillfällen framträder den förklarade beskaffenheten

af den uppståndnes lekamen. Men just därföre, att han »ännu icke var uppfaren till sin Fader» och således icke inträdt i den fullkomliga förklaringens eller härlighetens tillstånd, kunde han såsom en vanlig människa umgås med de sina, låta sig vidröras af dem, ja, äta och dricka med dem. *Hvarföre* Herren försvann från sina lärjungar i samma ögonblick, han blef af dem igenkänd, kunna vi naturligtvis icke veta, men såsom alla hans uppenbarelser hade till syftemål att öfvertyga lärjungarne om uppståndelsens verklighet och voro inrättade därefter, så är det antagligt, att Herrens plötsliga försvinnande vid detta tillfälle hade sin grund däri, att ändamålet med denna hans uppenbarelse var vunnet i samma stund, lärjungarne igenkänt honom. Dessutom var det väl Jesu afsikt att gifva dem ett kraftigt och varaktigt intryck af hans härlighet och att på detta sätt vänja dem vid att hafva honom endast andligen hos sig närvarande.

Vv. 32—35. *Οὐχὶ ἡ καρδία κτλ*, meningen: »Icke underligt att det var Herren! Vi borde redan förut ha förstått det genom den eld, som tändes i våra hjärtan, då han för oss utlade skrifterna». — Lärjungarne gifva sig icke tid att kvardröja i Emmaus, där de dock säkert ämnat tillbringa natten, utan fulla af ifver skynda de tillbaka till Jerusalem för att meddela de öfriga lärjungarne, hvad de erfarit. De träffade de elfva apostlarne tillsammans med andra troende och mötas vid inträdet till dem af det glada tillropet: »Herren är sannerligen uppstånden och har blifvit sedd af Simon». När denna uppenbarelse för Petrus, som också ap. Paulus omtalar (1 Kor. 15: 5), ägt rum, och hvarest den inträffat, veta vi ej. Blott det är visst, att den ägt rum på själfva uppståndelsedagen. Nu berätta emmausvandrarne, hvad de upplefvat, bekräftande sålunda sanningen och verkligheten af den stora händelsen. Men ännu var det icke slut på alla de saliga öfverraskningarna på denna dag. Medan Kleofas och hans kamrat ännu talade, stod Jesus själf midt ibland med sin fridshälsning (se v. 36 ff.; Joh. 20: 19—25).

Då det först sades, att alla elfva lärjungarne voro församlade, så måste man, om man vill pressa denna uppgift,

antaga, att Tomas lämnat kretsen strax efter de emmauntiska lärjungarnes ankomst, ty enl. Joh. 20: 24 var han icke med de öfriga, då Jesus kom. Men det är icke nödvändigt att antyda, att Lukas velat angifva, att *alla* de elfva voro församlade. Lika litet som i Joh. 20: 24 och 1 Kor. 15: 5 ordet »de tolf» är ett exakt uttryck, lika litet är uttrycket »de elfva» hos Lukas att fatta alldeles bokstafligt; det betecknar, äfven det, endast apostlakretsen. —

Den uppståndne Frälsaren bevisar sig såsom lefvande för hvar och en, som blifvit delaktig af hans lidande och död, i det han genom sin Ande gör sig känd för dem i sin uppståndelses kraft och sålunda gör dem lefvande med sig, detta är den *homiletiska grundtanke*, som i vår text möter oss.

Homiletiska vinkar. V. 13. Två och två sände Herren sina lärjungar att predika evangelium. I allting besannar det sig, att det icke är godt, att människan är allena. Icke blott i arbetet utan ock i glädjens och sorgens dagar trår det mänskliga hjärtat efter en like, en vän vid sin sida. Så ock de emmauntiska lärjungarne. De vandra tillsamman; det de upplefvat, deras gemensamma kärlek till Herren och deras gemensamma sorg öfver det skedda förenar dem. Jesu lärjungar äro *kallade* att vara bröder inbördes. Tron på och kärleken till Frälsaren är eller bör vara föreningsbandet mellan dem. Må de då sluta sig tillsamman och såsom bröder vandra vid hvarandras sida! — Lika trifvas bäst med lika. Jesu rätta lärjungar trifvas lika mycket i hvarandras sällskap, som de vantrifvas i kretsar, där världsväsen och gudlöshet härskar. — Förmodligen var det ett behof att likasom andas ut, som dref Kleofas och hans vän ut på landet från mördarestaden Jerusalem. Det var så mycket, som fyllde deras själar, och de kunde icke i ro tänka däröfver i stadsbullret, men de kände ock, att de icke hvar för sig förmådde bära trycket af de tankar, som de sista dagarnes händelser hos dem hade väckt. Därföre slöto de sig tillsammans; de ville hjälpa hvarandra och ha hjälp af hvarandra i det utomordentliga läge, i hvilket de befunno sig. Under likartade förhållanden göra sig samma behof gällande under alla tider. Isynnerhet när stora händelser paga i Guds rike eller synas vara i annalkande, när Gud gör nagot nytt och gatfullt, isynnerhet om det angar oss personligen nära, da erfara vi en oemotstandlig drift att uppsöka nagon eller några fa, som

med oss hafva samma sinne och intresse, för att med dem i stillhet öfverlägga om det, som sker, och det är rätt, om vi så göra. Vi skola på detta sätt vara hvarandra till stöd och hjälp, bära hvarandras eller vår gemensamma börda och stärkas till tålamod och väntan efter Herren. Däremot äro stora, ofta rätt oroliga möten af många människor vid sådana tillfällen af tvetydigt värde. Den sanna inbördes gemenskapen och förtroligheten kan icke komma till stånd i större folksamlingar, äfven da de församlade sägas vara eller gifva sig ut för allvarliga kristna. När verkligt evighetstunga frågor, inför hvilka hjärtat står spörjande, föreligga, då passa ej de stora sammankomsterna af många för hvarandra till större delen obekanta personer. Två och tre i hjärtat förenade erfara därvid Herrens närvaro mycket säkrare och kraftigare än de manga, som, när allt kommer omkring, äro långt ifrån att vara ett hjärta och en själ.

V. 14. »Däraf hjärtat är öfverfullt, däraf måste munnen tala». Och fulla voro dessa vandrares hjärtan af långfredagens och påskmorgonens väldiga tilldragelser, hvilka de icke förstodo. Allting därvid var för dem så nytt och oväntadt, så förvirrande och nedslående, att de ej hade eller kunde ha sinne för något annat. Huru skulle de då kunna samtala om något annat? — Och när något nytt och öfverväldigande inträffar med frälsningssökande människor, t. ex. vid en genomgripande väckelse, da förlorar allt annat intresse för dem. De kunna hvarken tänka på eller tala om något annat än det, som så helt fyller deras själar. Andra tider komma; de inre stormarne lägga sig; det andliga hvardagslifvet börjar, och da blir det både tid och lust, kanske mer än hälsosamt är, för jordiska ting. Men om i följd häraf de andliga samtalen minskas, så kan detta ock ske af den orsaken, att andelifvet fördjupas, ty där verkligt själsdjup finns, där är vanligen icke manga ord. — Men hvad nu andliga samtal i allmänhet angår, så böra vi se till, att de föras på ett värdigt sätt. Herren bör vara med därvid, och får han vara detta, då talar man med helig försynthet, med besinning och allvar. Det finns ett fåfängligt andligt prat, likasom det i allmänhet finns ett tomt, löst snack och skvaller i umgängeslifvet. Och det andliga skvallret med sin fåfänga, sitt skrymteri, lättsinne och sysslande med andra människors själsangelägenheter är sämre och syndigare än det vanliga världspratet, ty Guds namn missbrukas därvid. Bättre att tiga eller att tala om allehanda likgiltiga ting, blott det sker i sanning och kärlek, än utan vördnad tala om Gud och he-

liga ting. — I visst afseende kan det med bönen gå på samma sätt som med det religiösa talet: den blir kortare, men innerligare, enfaldigare och mera troende än i början af nådelifvet. Den är i denna början ofta lika ifrig som lång. Det är, som om hjärtat icke kunde få nog af tal till Gud; det är så öfverfullt, det måste uttömma sig. Men sedan man trängt sig igenom och likasom sagt sin frälsare allt, hvad man haft att säga honom, samt mottagit hans svar, så blifva böneorden färre utan att förlora i innerlighet. Att likväl hos mången det går utför, i det att den första ifvern slappas, därföre att själens allvar slappas, för att slutligen lämna rum för fullkomlig säkerhet, då ock bönen alldeles tystnar, det är en alltför vanlig erfarenhet.

Vv. 15, 16. Där två äro församlade i Jesu namn, där är han midt ibland dem. Han kommer till de sina, då de minst tänka det, då de mena, att han är långt ifrån dem. Men deras ögon äro förhållna, så att de icke känna honom. De förstå ofta icke, att det är just han, som nalkas dem i de eller de omständigheterna, eller genom den eller den personen, som föres i deras väg, och som icke synes ha någonting gemensamt med dem och deras angelägenheter. Sedan få de dock lära annat, och det till sin saliga öfverraskning. — Men icke alltid är det deras skull, att de icke så genast igenkänna sin frälsare. Deras ögon äro verkligen *förhållna*, så att de icke till en början skola förstå, hvem det är, som handlar med dem. De behöfva så småningom beredas för hans uppenbarelse. Fingo de mottaga den i otid, skulle ändamålet med densamma förfelas.

V. 17. Herrens fråga åsyftade att förmå lärjungarne att öppna sina hjärtan, på det att han måtte få tillfälle att undervisa dem. Sammalunda går hans nådesarbete på oss allraförst ut på att förmå oss att för honom kungöra allt vårt begär, att helt utskudda vårt hjärta för honom, ty endast i öppnade hjärtan kan han ingå och kungöra sin nåd och sanning (Upp.B. 3: 20), lära oss sin väg, aflyfta vår sorgebörda och gifva ljus i vårt mörker.

Vv. 18—24. Djup vördnad för Herren jämte djup smärta öfver det, som öfvergått honom, i förening med rådvillhet genomgår Kleofas' tal. Icke annorlunda brukar de troendes sinnesstämning vara vid händelser, som synas dem strida mot icke blott deras egna beräkningar utan äfven mot Guds ord och löften. Så länge ännu det finns tro i hjärtat, kan icke bitterhet mot Gud intaga sinnet, så mörkt än allt synes vara, Herren är alltid stor och tillbedjansvärd för den troende.

Men häpnad, villrådighet och sorg infinna sig och göra själen matt. Man sviktar, och frestelser till att förargas på Guds vägar inställa sig. Men alltsammans beror härvid på bristande insikt hos den redlige lärjungen. Han regeras icke af ett köttsligt sinnes motvilja mot Gud; han är tillgänglig för ljuset, och därför tager han icke skada till sin själ, som i stället luttras i den iråkade lidandeselden. I sinom tid återför Herren honom till klarhet och sundhet i tron. — Lärjungarne hade blifvit förskräckta af talet om den tomma grafven och änglasynerna, ehuru just detta bort uppfylla dem med glädje och hopp. Huru ofta förnyar sig icke något liknande i de troendes andliga lif! Icke sällan förfäras de öfver saker, som just för dem innefatta de rikaste glädjeämnen. De mena, att Herren är tagen ifrån dem, under det att han är uppstånden, d. ä. dem återgifven på ett öfversvinnerligare sätt än någonsin. Då gamla former, i hvilka det kristliga lifvet förut rört sig, krossas och stor förvirring däraf synes uppstå, då vill man ofta tänka, att Herren vikit bort, att hans sak hotas med undergång, eller att allt redan är förloradt. Och dock förhåller det sig tvärtom. Herren håller på att göra något nytt och härligare än det gamla, eller likasom utbyta ett förnedringstillstånd mot ett härlighetstillstånd. Att emellan det ena och det andra ligger en död, eller att Herren synes vara död och begrafven, det är alldeles i sin ordning. Ty först ur det gamlas död kan det nya uppväxa. Därföre, om Kristi sak skulle synas dig gå till undergång, så att allt upplöses och faller sönder och ingen räddare synes till, så förtvifla icke. Fatta af själfva förstörelsen hopp, ty det är ju på denna väg Gud skapar något nytt och stort. Det gamla grusas för att lämna rum åt en ny och bättre byggnad.

Vv. 25, 26. Oförstånd och tröghet att tro är orsaken till det myckna bekymmer, den andliga svaghet, den oro och ostadighet, som så ofta orenar de troendes inre lif. Fattade man bättre Guds i ordet afslöjade nåd och vilja, så skulle man hvarken förvirras af världshändelserna eller af händelserna i ens eget obetydliga lif. *Trodde* vi helt och obetingadt, hängåfve vi oss med hel förtröstan åt Gud, vissa om, att han styr *väl* i allting, så skulle vi känna oss trygga under alla stormar, och inga farhågor skulle nedtrycka oss. —— »Allt, hvad profeterna ha talat». Åtskilligt i de messianska profetiorna trodde nog lärjungarne, och i sin egen öfvertygelse trodde de allt. Men detta *allt* var för dem talet om det messianska rikets härlighet, dess makt och välde, och därvid hade de hängt sina hjärtan. Hvad däremot profeterna

talat om »smärtornas man», om en Messias, som skulle i lidande och död bära sitt folks och hela mänsklighetens synder, det hade gått dem förbi, *det* kunde enligt deras mening omöjligen vara utsagdt om Davids konungsliga son. Och såsom dessa lärjungar och så många andra med dem gjorde, så gör man allt fortfarande. Människorna utplocka ur Guds ord, hvad som behagar dem, och förbigå det, som bjuder dem emot. Äfven rätta kristna äro icke alltid fria från detta fel. Icke så, att de med vett och vilja skulle förkasta eller förbise något af Guds uppenbarade vilja, men så, att de ej tillräckligt vaka öfver sin natur och sin böjelse att gripa efter det behagliga och undfly det bittra. Så komma de att ensidigt fästa sig vid en eller några sidor af sanningen, och det kan därvid hända, att de utbilda sin ensidighet till verklig villfarelse, till oberäknelig skada för sig själfva och andra. *Allt* Guds ord vare därföre vår lösen. Och då vi umgås därmed, låtom oss vakta oss för vår egen ande och icke vara för hastiga i våra slutsatser. De ödmjuka hafva äfven här vid lag löftena. — »Måste icke Kristus lida detta och ingå i sin härlighet»! Genom lidande i ödmjuk underkastelse under Guds vilja, det är den konungsliga vägen. Kristus måste gå den (Ebr. 5: 8, 9; 2: 10), och hans trogna hafva därvid att, låt vara på långt afstånd, följa honom. Må de blott troget vandra i hans fotspår, så skola de icke gå miste om det stora målet. Detta mål böra de ha för ögonen under denna tidens vedermöda. Denna skall då förefalla dem timlig och lätt. Må ingen försöka att göra lifvets väg annorlunda, än den är, eller bjuda till att göra den något bredare och bekvämare, än Gud gjort den. Hvad man vinner därmed, en riklig ingang i Kristi eviga rike vinner man icke. Å andra sidan vakte man sig för att göra porten trängre och vägen smalare, än den är. Omöjligheter fordrar icke Gud, och det är han och icke vi, som skola bestämma vårt lidandes mått. Själfvalda smärtor, en rigorös, kroppen fördärfvande askes kan ju synas vara ett bevis på ett utomordentligt helighetsallvar, men hvad Guds ord därom dömer, synes af Kol. 2: 19—23; 1 Tim. 4: 1—5. Indiens fakirer äro hjältar i självplågeri; om de ock äro så heliga, som de inbilla sig vara, det torde kunna sättas i fråga. — Kristus *måste* lida, ja, ty han var Guds lamm, på hvilket världens synder voro lagda. De troende *måste* lida, ty endast under lidandet i Kristi efterföljd kunna de uppfostras till helighet (Ebr. 12: 4—11). Men deras lidande är utan egentlig bitterhet, i samma man de första och behjärta den sanningen, att

det är fadersaga, en yttring af denna heliga faderskärlek, som nitälskar för deras sanna väl, hvilket ju sammanfaller med frigörelse från synden. Ju mera de undfå Herrens sinne och således nitälska mot det onda, skola de kunna fröjdas öfver det lidande, som hjälper dem att döda det hos sig (jfr Rom. 5: 3—5).

V. 27. Moses och profeterna hafva på förhand vittnat om Kristi lidande och därpå följande härlighet. I deras ord har Herren själf under sitt kötts dagar läst sin lefnadshistoria och låtit af skriften sitt görande och låtande bestämmas. Han, som är skriftens kärna och stjärna, är ock dess felfria både uttolkare och fullbordare. I hans ljus blir det gamla testamentets gåtskrift idel klarhet. Den, som därföre vill förstå profetian, börje med att göra sig bekant med dess uppfyllelse, läre känna Kristus och gånge flitigt i hans skola. Under vandringen med honom blifva Moses och profeterna allt klarare för det troende hjärtat, likasom denna klarhet å sin sida mäktigt bidrager till en rätt insikt i den nytestamentliga förkunnelsen. — En troende människas mest välsignelserika stunder här på jorden äro de, som hon får tillbringa i innerligt umgänge med sin frälsare, och får mottaga hans ljus och lif i förökadt mått. Då varder hjärtat brinnande.

Vv. 28, 29. Herrens »låtsande» vid framkomsten till Emmaus har sin motsvarighet inom den andliga erfarenhetens område. Han ställer sig, såsom han ville öfvergifva oss, på det att vi måtte så mycket ifrigare åstunda hans nådesnärvaro. Men han öfvergifver oss verkligen, om vi icke bedjande hålla honom kvar. Ty ehuru Kristus söker och erbjuder sig åt alla, så trugar han sig dock icke på någon. Har han förekommit oss och låtit oss få erfara sin nådeskraft, så tillhör det oss att å vår sida nalkas honom och förblifva vid honom. Göra vi icke detta, vårdslösa vi den undfångna nåden genom likgiltighet och försumlighet i bön, i vaksamhet och lydnad, så drager han sig tillbaka, hans nåd viker ifrån oss, och vi stå där tomma, eländigare än förut. Herren är i all sin barmhärtighet och nedlåtande godhet dock en konung, och hans nåd erbjudes för att ödmjukt mottagas och ej för att vårdslösas. Hvarje försyndande mot densamma medför ovillkorligen ett syndandet motsvarande straff. — »Blif kvar hos oss»! Viktiga bön! Att endast mottaga öfvergående besök af Herren, att då och då förnimma hans röst, men sedan åter komma ifrån honom eller låta honom gå bort, det förer icke till frälsning. Till en verklig och fortfarande *gemenskap* med honom måste det komma, om vi

skola nå salighetens stora mål. — Att alltid hafva Herren nära sig är på en gång outsägligt tröstande och allvarligt manande. *Han* är nära, som är full af barmhärtighet mot de elända, som är den allsmäktige hjälparen och den vise och trogne ledsagaren; därföre kan man vara vid godt mod i allt och vara full af hopp och frimodighet äfven i svåra lägen. Men han är ock den, hvars ögon äro såsom eldslagor, som rannsakar hjärtan och njurar, den helige och rättfärdige, domaren, konungen öfver alla konungar, herren öfver alla herrar; därföre måste man vandra i räddhåga och helig varsamhet. — »Blif kvar hos oss, ty det lider mot aftonen, och dagen nalkas sitt slut». Ja, framför allt när lifvets afton skymmer, behöfver man ha honom i sin närhet, som är ljuset och lifvet. Men endast den, som under dagen vandrat med honom och låtit sig af honom undervisas, kan bedja så och varda hörd. Visserligen kan Herren ock komma, och han kommer i själfva verket rätt ofta, vid lefnadens elfte timme till den, som under det dagen varade icke frågade efter honom, men mycket sällan begär en sådan människa redligt och med trängtande frälsningsbegär hans närvaro i de sista stunderna. En trälaktig dödsfruktan framkallar visserligen ganska ofta ifriga, angestfulla bönerop, och den, som under hela sin lefnad föraktat Guds tålsamhets och långmodighets rikedom, skriar kanske i dödsögonblicket på barmhärtighet, men detta är dock icke den sanna lärjungens ödmjuka och angelägna bön om *Herren själf*, det är icke något uttryck af hjärtats böjelse till Herren sasom den, hvilken blifvit för själen omistlig, utan härflyter blott af bäfvan för död och dom, och en sådan bön kan Herren icke besvara med ett nådefullt ingående till människan. Men där hans gemenskap verkligen sökes, skulle det än ske sent, där erhålles den också. Herren dröjer gärna hos dem, som innerligt åstunda hans närvaro.

Vv. 30, 31. Alla Herrens måltider här på jorden helgades genom tacksägelse och bön. Borde vi ej göra detsamma? Att icke göra detta visar en brottslig glömska af alla goda gåfvors gifvare. Komme vi en gång i hungersnöd och sa finge erfara, hvad det är för en välsignelse att få vårt dagliga bröd, så skulle vi grundligt lära oss förstå, att den gåfvan verkligen är värd att tacka för. Det höfves oss att äfven i det sätt, hvarpå vi njuta det timliga goda, visa, att vi stå öfver de varelser, som, endast skapade för jorden, ej kunna höja sig öfver det rent jordiska och däri ej förmå se gifvarens godhet. Det är, så att säga, det religiösa

ätandet och drickandet, som gifver vårt bord dess adel, och brödets helgande genom bön förlänar det en högre, i viss mening himmelsk, karaktär. — Lärjungarnes ögon öppnades, då Jesus bröt brödet och gaf dem. Den förmente främlingen, som de trodde vara okunnig om det, som hade händt i Jerusalem under de närmast föregående dagarne, han var just den, hvilken alla dessa uppskakande händelser hade träffat, han var deras såsom död och förlorad begrätne mästare. — Jesus hållen för en främling af de sina, är ju ej så ovanligt, ty han har ej alltid samma »skepelse», men känd blir han åter af dem, när han med dem »bryter brödet», när han låter sig förnimma i sådana handlingar eller i en sådan ledning af dem, i hvilken de förut sett hans nådiga och trofasta frälsarehand. Och då blir det med glädjen öfver att ha känt igen honom ljus öfver de omständigheter, under hvilka han tedde sig såsom en främling för dem, och sa förstå de, att allt, hvad han gjort, var idel nåd och sanning. — Det var en ovanlig erfarenhet, som kom de emmauntiska lärjungarne till del, en erfarenhet af det mest sublima slag. Men den varade icke länge. I samma ögonblick Herren afslöjade sig för dem, försvann han ur deras åsyn. — Öfversvinneliga erfarenheter af Herrens nådesnärvaro, stunderna af den öfversvallande glädje, hvarmed en troende understundom benadas, vara aldrig länge. Ingen vänte, att han här i främlingslandet alltid skall få vandra i himmelskt solljus och njuta något af den himmelska bröllopsglädjen. Vi ha att vandra i tron och icke i åskådning. Men en gång skall denna blifva beständig. Då skall vår glädje vara evig, oafbruten och fullkomlig. Låtom oss blott härda ut med allt tålamod och se till, att vi icke förakta dessa ringa dagar, under hvilka vårt lif här förflyter. Först förnedring, sedan upphöjelse.

Vv. 32—35. Brinnande blir det troende hjärtat, då Herren närmar sig detsamma och genom sin ande talar sitt ord till och in i det. Ty det är det eviga lifvets ord. Det ljus, det gifver, är en stråle af det eviga ljuset, och den eviga kärlekens värme leder det in i den själ, som villigt öppnar sig för detsamma. — En stor glädje kan man icke njuta ensam. Man måste ha andra med sig såsom deltagare däri. Därföre skynda lärjungarne tillbaka till Jerusalem och till dem, som de mena vara i det största behof af uppmuntran och tröst. Erfarenheten af Kristi uppståndelses kraft vid Guds kärleks utgjutande i hjärtat genom den helige Ande är icke blott det stora erfarenhetsbeviset på kristendomens

sanning utan ock en drifkraft till kungörande af Kristi dygd för dem, som ej känna den, att äfven de måtte blifva delaktiga af dess glädje. — Jubel möter de jublande lärjungarne vid inträdet i de elfvas krets. Det blir en växelsång af lofprisande förundran. De medförde en stor gåfva till de elfva; de fingo af dem mottaga en nästan lika stor gengafva. Detta är ett saligt utbyte, som här och hvar ännu i dag förnyar sig hos dem, hvilka hafva fått se Herren. Det förtroliga inför Herren förda andliga umgänget mellan de troende är ett inbördes gifvande och mottagande, hvarvid Herren är medelpunkten i allt.

Predikoutkast.

I.

Inl. Ps. 23: 1, 3, 4.

Ämne. **Huru Herren Jesus afhjälper sina nödställda lärjungars oförstånd och senhjärtenhet till att tro.**

I. Det oförstånd och den senhjärtenhet till att tro, som kan finnas hos Herrens lärjungar.

II. Huru Herren Jesus afhjälper den.

I.

1. *Det kan icke hos Jesu lärjungar finnas det oförstånd, att de ej skulle veta, hvad Kristus hufvudsakligen är för dem, men det oförstånd kan finnas hos dem, att de ej begripa Guds vägar* (vv. 18—24).

2. *En Jesu lärjunge kan ej alldeles sakna sann tro, men han kan dock vara trög till att tro, då Guds vägar gå utöfver allt förnuft och mot människans önskningar och beräkningar.*

3. *När så är fallet, råka Jesu lärjungar i mycken inre nöd, hvarur de ej kunna hjälpa sig själfva* (v. 17).

II.

1. *Herren nalkas deras hjärtan med sin andes fördolda verkningar och förmår dem att öfvergifva sina grubblande tankar för att i stället inlåta sig med honom i bekännelse och bön* (vv. 13—18 ff.).

2. *Herren Jesus låter af sitt ord ett högre ljus uppgå för den troende, hvarigenom det förra oförståndet häfves och trögheten till att tro öfvervinnes* (vv. 25—27).

3. *Herren låter den troende förnimma sin nådesnärvaro på ett sätt, som skingrar alla bekymmer och uppfyller hans hjärta med glädje* (vv. 29—32).

2.

Ämne. **Huru Herren lärer de sina att i hans sak besinna icke det människor, utan det Gud tillhörer.**

1. *Det är en svårlärd sak att — — tillhörer; Jesu första lärjungar kunde ej lära den genom blott muntlig undervisning; erfarenheten måste komma därtill.*

a) Det, som för dem var fråga om att lära, det var, att Jesus skulle genom lidande gå till sin härlighet.

b) Detta var så svårt för dem att lära, att det rent af var för Herren omöjligt att endast med ord lära dem det.

c) Den bittra erfarenheten och delaktigheten af Kristi lidande måste komma därtill, men äfven en öfvermåttan salig erfarenhet: uppståndelsen. Först i uppståndelsens ljus kunde de fatta Kristi lidandes väg såsom den af Guds outgrundliga vishet och nåd beredda vägen.

d) På detta sätt blef ock *ordet* för dem klart.

2. *Det är en lika svårlärd sak för Jesu n.v. lärjungar; icke ord och tal utan endast erfarenheten lärer dem rätt förstå den.*

a) Guds kyrkas gång genom förnedring och lidande: ej blott förföljelsens utan äfven och ännu mer orenandets smälek (Matt. 13: 25); hennes yttre gestalt så litet motsvarande hennes väsen. — Svårt för lärjungarne att finna sig därvid. Därföre ock många självtagna reformationsförsök; knotande missmod; låta allt gå vind för våg, efter ingenting hjälper; snäckskalskristendom; försoffning; inbillning, att eländet är det regelrätta; att det dock ej lönar sig att kämpa för det fullkomliga. — — Att döma öfver kyrkans tillstånd och utveckling enligt Guds tankar, är svårlärdt. I allmänhet hjälper ingen undervisning med ord allena. Herrens underliga vägar lärer man känna endast genom att blifva införd på dem, och så får man lära sig förstå dem genom svåra missräkningar: de självtagna reformationsförsöken göra blott ställningen värre; knotet, misströstan m. m. bringar allt i fara.

b) Den enskilde lärjungens gång genom förnedring till härlighet (1) Afklädandet i bättringen för att komma till rättfärdiggörelsens härlighet (2) Döden från synden under bitter erfarenhet af dess fruktansvärda makt för att genom Kristi uppståndelse komma till lifvet (3) Allt djupare förödmjukelse af syndakroppen, på det att helgelsen skall så mycket bättre kunna fullbordas. (4) Under yttre skickelser, som synas strida mot Guds sanning och trofasthet, på det att *allt*, utom Guds löften, skall beröfvas den troende, och han skall lära sig att tro i högre mening. — — När därvid i såväl *inre* som *yttre* måtto allt skickas så, att det händer, som människan mest fruktar för, då är hon med Kristus inne på den äkta korsvägen; då får hon erfara, att det icke är lätt att finna sig vid Guds tankar. — Hon lär det dock, om hon ej rymmer ur skolan, och slutet blir då, att hon får se Guds härlighet.

3.

Ämne. **Hvarför finns så mycken svaghet hos de flesta Kristi lärjungar?**

1. *Brist på flit och trohet i umgänget med Guds ord.*

a) Man nöjer sig med de första bokstäfverna i Guds ord, och de, som till åldern borde kunna vara lärare, förblifva därföre såsom barn i förståndet (Ebr. 5: 12—14), därvid ådagaläggande en stor barnaenvishet i fasthållande af det, man en gång har fått för sig såsom just någonting fullkomligt i kristlig kunskapsväg.

b) Man brukar ej Guds ord med rätt lärjungasinne; ej i rätt ödmjukhet; ej helt mottagande och i lydaktighet.

2. *Man ser mer på sig själf än på Herren.*

a) Mer på sitt elände än på Herrens nåd.

b) Mer på sina svåra inre och yttre förhållanden än på Herrens löften.

c) Mera på hvad man själf önskar och begär, än på hvad Herren vill.

3. *Man är för skonsam mot köttet och lefver ej nog i Kristi kärlek.*

a) Där är så mycken brist på självtukt och helig samvetsgrannhet; man vill gå gränsen af det tillåtliga så nära som möjligt.

b) Kristi kärlek föres mera i munnen, än den får vara en kraft i hjärtat; ljufliga ord och liten gärning.

4.

Ämne. **Den stora grundlagen i Guds rike: Genom död till lif.**

I. Att den lagen gällde för konungen i Guds rike, Herren Jesus Kristus.

II. Att den gäller för alla, som vilja tillhöra honom.

I.

1. *Endast genom dödens lidande kunde Jesus blifva fullkomnad såsom vår salighetshöfding, ty endast så kunde han nedlägga döden och honom, som hade döden i sitt våld, djäfvulen* (Ebr. 2: 9, 10, 14).

2. — *kunde Jesus i sin mandom förklaras till den öfverstepräst, som har makt och rätt att förlåta synder, och till det lifvets bröd, som meddelar lif åt dem, som tro.*

3. — *endast så kunde han grundlägga det rike, i hvilket är rättfärdighet och frälsning.*

II.

1. *Genom död till lif går ingången i Guds rike.*

a) Från döden *i* synden genom döden *från* synden och alla egna tankar och gärningar i den sanna bättringen, likasom Jesu första lärjungar vid Jesu död dogo från alla sina förra köttsliga tankar och förhoppningar om Kristus och hans rike.

b) Till lifvet genom den tro, som uppkommer, då Jesus genom sin Ande får uttyda skrifterna, döma människan för hennes otro och göra hennes hjärta brinnande genom det ljus, han skänker henne, om den öfverflödande nåden.

2. *Genom död till lif för att kunna tillväxa i Guds rikes ljus och kraft.*

a) Daglig korsfästelse af köttet och död från egenhetslifvet.

b) Daglig lefvandegörelse genom tron och rikare delaktighet af Kristi uppståndelses kraft.

3. *Genom döden till lifvet i Guds härlighet.*

a) Den sista kampen i den lekamliga döden kan sägas vara den sista akten i den strid, genom hvilken de troende under lifstiden hafva dött från synden.

b) Då den sista kampen är segerrikt genomkämpad, inbryter begynnelsen till den eviga härlighet, som på uppståndelsens dag fullkomnas.

5.

Ämne. **Vägen till gemenskap med den uppståndne Kristus.**

Vi betrakta därvid

1. *Det uppriktiga begäret efter honom.*

a) Tvifvel och sorg råda i lärjungarnes hjärtan, men det oaktadt

b) öfvergifva de icke Jesus; han är ämnet för deras samtal; hans seger är deras ifriga önskan och lifvet med honom deras eldiga åstundan.

2. *Den öppna bekännelsen till honom.*

a) Jesus af Nasaret är för dem en profet, hvars ord och gärningar de prisa.

b) Jesus, Israels förlossare, är föremålet för deras hopp, om ock detta hopp just nu häftigt anfäktas.

3. *Det villiga lyssnandet till honom.*

a) De mottaga villigt bestraffningen för dårskap.

b) De låta honom öppna skriften för sig och därigenom lefvandegöra och stärka deras tro.

4. *Den brinnande kärleken till honom.*

a) De släppa honom icke ifrån sig utan bedja honom stanna.

b) Deras genom Jesu uppenbarelse stärkta tro drifver dem att göra medlärjungarne delaktiga af den tröst och glädje, de själfva undfått.

(Sommer).

6.

Ämne. **Hvad äro vi, när Kristus är död i oss, och hvad blir af oss, när Kristus i oss uppstår?**

1. *Sorgsna och nedslagna, när Kristus i oss är död, men hvad blir af all nöd, när han är i oss uppstånden?*
2. *Senhjärtade till att tro skrifterna äro vi, men hvilket ljus uppgår icke för oss?*
3. *Matta, döda hjärtan, men huru rörer sig icke allt i oss för Guds rike?*
4. *Utan Kristus, utan hans ande, som lefver i oss, är dödens natt för oss förskräcklig; huru fullkomligt annorlunda synes oss icke döden, då vi äga honom!*

(Ur Brandts Homil. Hülfsbuch).

Första söndagen efter påsk.

(Quasimodogeniti).

På påskdagens morgon hade Herren uppenbarat sig för de troende kvinnorna, särskildt Maria Magdalena, senare på dagen för Petrus (Luk. 24: 34), en uppenbarelse, om hvilken för öfrigt ingenting är berättadt, och pa aftonen för de emmauntiska lärjungarne. Då dessa hade uppsökt och förenat sig med de öfriga apostlarne och andra med dem församlade lärjungar, uppenbarade sig den uppståndne för denna icke fåtaliga krets, till hvilken dock icke Tomas slutit sig. Det är om denna tilldragelse äfvensom om en åtta dagar därefter inträffande uppenbarelse, evangeliet på första söndagen efter påsk handlar. Dess gammalkyrkliga namn är quasimodogeniti efter dess introitus, som är tagen ur 1 Petr. 2: 2 och har följande lydelse (efter Vulgata): »Quasi modo geniti infantes; alleluja; rationabile sine dolo lac concupiscite; alleluja, alleluja, alleluja».

Vår perikop, som står i närmaste sammanhang med påskdagens evangelier, framställer dels det genom de bägge uppenbarelserna lämnade ojäfaktiga beviset på Jesu uppståndelse, dels den uppståndnes i meddelandet af Andens gåfva framträdande härlighet, dels ock huru denna härlighet blir så känd af och så väldigt griper lärjungarne, framför allt Tomas, att tron på Herrens gudom däraf framgår. Uppståndelsens genom den uppståndnes förnyade uppenbarelser fulltygade verklighet är grundvalen för församlingens tro på honom såsom Guds son, detta är den idé, som vårt evangelium i kyrkoåret representerar.

Text: Ev. Joh. 20: 19—31.

Exegetiska anmärkningar. Texten består af tre eller, om man så vill, af fyra med hvarandra nära förbundna delar: 1:o) Jesu uppenbarelse för lärjungarne i Tomas' frånvaro sent på uppståndelsedagens afton (vv. 19—23); 2:o) Lärjungarnes samtal med den tviflande Tomas om denna uppenbarelse (vv. 24, 25); 3:o) Herrens uppenbarelse för lärjungarne, Tomas inberäknad (vv. 26—29); 4:o) Betydelsen af och ändamålet med den evangeliska berättelsen om Jesu mäktiga gärningar (vv. 30, 31).

V. 19. **Οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κτλ.** Om aftonen på uppståndelsedagen, troligen ganska sent, väl inemot midnatten, voro lärjungarne församlade. Dörrarne voro lyckta af fruktan för judarne. Aposteln omtalar denna omständighet för att framhäfva det underbara i Herrens uppenbarelse vid detta tillfälle. Jesus stod nämligen, trots det att dörrarne voro och förblefvo lyckta, plötsligen midt ibland de församlade. Detta underbara inträdande, likasom förut det flerfaldiga försvinnandet för lärjungarnes blickar, afsåg att, jämte öfvertygelsen om uppståndelsens verklighet, väcka de troendes uppmärksamhet på den stora förändring, som med Jesus skett. — De eljest vid hälsningarna hos judarne vanliga orden: »Frid vare eder»! hade i Jesu hjärta och mun en ny kraft och anknöto sig till de ord, han i sitt afskedssamtal med dem uttalat: »Friden gifver jag eder, min frid gifver jag eder»! Jesus vill icke blott lugna sina lärjungars oro med afseende på faran för judarne, ej heller endast bringa stillhet i deras af denna och de föregående dagarnes händelser upprörda sinnen, utan han förehåller och bringar dem äfven frukten af det verk, han fullbordat, försoningens frukt. Ty *hans*, Jesu Kristi, frid är försoningens, förlåtelsens ovanskliga frid.

V. 20. Enligt Lukas blefvo lärjungarne vid Jesu plötsliga och oförmodade uppenbarelse förskräckta, troende sig se en ande, en gengångare (Luk. 24: 37). För att betaga dem denna vidskepliga fruktan lät Herren dem skåda sina händer

och sin sida, som ännu buro märken efter de djupa såren. Lukas tillägger, att Jesus äfven åt ett stycke stekt fisk och något af en honungskaka. Sålunda gifver han dem tid att återhämta sig och öfvertygar dem om sin verkliga, lekamliga närvaro. Men på samma gång grundlade han den rätta insikten på sin heliga mänsklighet, nämligen att denna icke blott under hans pilgrimsvandring på jorden tjänat honom till en passande klädnad, icke blott hade varit det kött, i hvilket han skulle lida, utan att den ock vid uppstandelsen blifvit så genomträngd af hans lefvandegörande Ande, att den i evighet skall förmedla vårt tillträde till Gud, blifva det medel, hvarigenom Guds nådefulla meddelanden skänkas oss. — *ἐχάρησαν:* Då voro de glada, att de sågo Herren (jfr Joh. 8: 56 och de exeg. anm. till detta ställe. Perikopen på 5 söndagen i fastan). Först sedan Herren sålunda bragt lärjungarne i den rätta sinnesstämningen, talar han till dem om det viktiga, som följer.

V. 21. Denna andra fridshälsning har afseende på de följande orden; den innehåller, såsom Bengel säger, fundamentum missionis. Endast såsom i besittning af Jesu frid kunna lärjungarne vara hans sändebud i världen. — Såsom Fadern hade sändt Jesus, så sänder han nu apostlarne: Jesus är Faderns apostel (Ebr. 3: 1), lärjungarne äro Jesu apostlar. De undfå nu af honom sin ämbetsfullmakt. Den kallelse, de redan förut erhållit (jfr Matt. 4: 18 f.; Luk. 5: 10), och i hvilken de ock på ett förberedande sätt och likasom för öfnings skull varit verksamma (Matt. 10: 1—19; Luk. 9: 1—6), förnyas nu och får större bestämdhet. Man kan ock säga, att predikoämbetet i församlingen, för så vidt det kan betraktas såsom en fortsättning af apostolatet, här instiftats. — Apostlarne, hvilka ock redan förut mottagit den för arten af sitt dåvarande uppdrag nödiga andegafvan, erhålla därjämte den utrustning, som deras ämbete kräfde.

Vv. 22, 23. *Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε κτλ.* Herrens blåsande på lärjungarne var en symbol, men *icke blott* en symbol af andemeddelelsen, såsom ock hans ord icke blott äro ett löfte därom utan medföra ett verkligt skänkande af Andens gafva.

Denna meddelades icke på en gang och utan inre förberedelser hos apostlarne, lika litet som den ännu i dag utan sadan förberedelse skänkes. Redan förut hade, som sagdt, apostlarne blifvit delaktiggjorda af Jesu Ande, men endast såsom en ringa begynnelse. Nu meddelas dem Anden i rikare matt, för att slutligen pä pingstdagen efter Jesu himmelsfärd äfven helt utgjutas. »I denna Andes ljus och kraft utföres nu ock i synnerhet det nya testamentets ämbete, och under rättfärdighetens ord, under tillbudet af hela frälsningen och Guds hjälp ur synden gifves Anden. Och lifvets Ande i Kristus Jesus har sin särskilda syssla, den, att meddela frälsningsbegärliga själar den förehållna förlåtelsenäden till verkligt atnjutande genom ägandet af Guds frid». Hvad da apostlarne och andra innehafvare af ordets ämbete göra, drifna af denna Ande, det är Guds verk och gärning genom dem. Därföre heter det i v. 23: »Hvilka I förlåten synderna, dem äro de förlatna, och hvilka I behällen dem, dem äro de behällna». Här är i första hand fråga om dels den syndaförlatelse, som tillbjudes genom evangelium och i och genom dopet meddelas dem, som tro (Ap.G. 2: 38), dels det behällande i synden, som vederfares dem, som i otro förskjuta evangelium och säledes ej kunna undfå dopet till upptagande i den kristna församlingen. I andra hand ha orden afseende på det lösande och bindande, som äger rum *inom* församlingen, då sådana, som, en gång renade i dopet och upptagna i församlingens gemenskap, genom synd hafva skilt sig från henne och blifvit från henne uteslutna (bannlysta), vid gjord bättring åter i henne upptagas. — Apostlarne skulle i utöfvandet af sitt kall träffa både mottagliga och icke mottagliga hjärtan. Evangelium skulle blifva bade en lifvets lukt till lif och en dödens lukt till döds. Att här äga den rätta andliga urskillningen, så att den ej dömdes till döds, som skulle lefva, och tvärtom, var då för dem af nöden. Samma visdom behöfdes ock vid vårdandet af församlingen och särskildt för utöfvandet af tukten. Därtill behöfdes Andens ljus och ledning, och det är ock denna, som här Herren tillsäger och skänker lärjungarne. Att märka

härvid är, att Herrens ord i förevarande fall icke angå apostlarne med uteslutande af de öfriga lärjungarne. Ty enligt Luk. 24: 33 voro ej blott de elfva utan ock andra lärjungar församlade, då Herren kom. Makten att förlåta och behålla synderna tillhör således icke uteslutande apostlarne utan alla troende, d. ä. Kristi församling, hvars kallelse och makt visserligen innehas och utöfvas af läroämbetet, men hvarvid dock i det enskilda och i nödfall hvar och en rätt kristen har både rätt och plikt att förvalta evangelium både till syndernas förlatande och till deras behållande. Slutligen bör ej förbises, att endast för så vidt förlatandet och behållandet af synderna sker under ledning af den helige Ande och alltså är ett hans, Guds Andes, verk, sammanfalla de med Guds förlatelse och med Guds dom. Föreställningen om en läroämbetet tillhörande magisk gåfva, i kraft hvaraf allt, hvad ämbetsinnehafvaren, äfven då han är andligen blind och behärskad af syndig lidelse, i sitt ämbete gör, skulle vara ett Guds eget görande, så att en syndaförlåtelse på detta sätt meddelad skulle vara förlåtelse och vice versa, det är åtminstone icke öfverensstämmande med Herrens ord och innebär i grunden ett hedniskt åskadningssätt. Luthers ord angaende denna sak må här anföras: »Diese Gewalt wird hier allen Kristen gegeben; wer den heiligen Geist hat, dem ist Gewalt gegeben, d. i. dem, der ein Krist ist. Wer ist aber ein Krist? Der da glaubet. Wer da glaubet, der hat den heiligen Geist. Darum ein jeglicher Krist hat die Gewalt, die der Papst, Bischöfe haben, die Sünden zu behalten und zu erlassen. So höre ich wohl, ich mag Beichte hören, taufen, predigen, Sacramente reichen? Nein. S:t Paulus sagt: lasset alles erbahrlich und ordentlich zugehen (1 Kor. 14: 40). Wir haben wohl alle diese Gewalt; aber Niemand soll sich vermessen dieselbe offentlich zu üben, denn der dazu von der Gemeinde erwählt ist. Heimlich mag er wohl sie brauchen. Als wenn mein Nächster kommt und spricht: Lieber, ich bin beschwert in meinem Gewissen; sage mir eine Absolution; so mag ich das frei thun, dass ich ihn das Evangelium predige, und sage ihm, wie er sich die Werke Kristi annehmen solle. und ge-

wisslich glauben, Kristi Gerechtigkeit sei sein, und seine Sünden sind Kristi. Das ist der grösste Dienst, den ich meinem Nächsten kann erzeigen».

Med denna den 23 versen slutar perikopens första afdelning. Den andra handlar om lärjungarnes samtal med Tomas om den af dem erhållna uppenbarelsen.

Vv. 24, 25. »Om Tomas talar Johannes atskilliga ganger. och det så, att däraf framgår, att denna visserligen redliga, men för svårmod antagligen benägna lärjunge haft att mycket kämpa med otron (Joh. 11: 16; 14: 5). Han hade vid anblicken af själfva tidens svarhet och i känslan af sin egen svaghet oförmärkt låtit hopplöshet hos sig taga öfverhand. Det föreföll honom, som om allt vore så förloradt, att han skulle känt det lättare för sig att krypa ner i jorden än att upprätta sitt mod genom något trösteord om Jesu lif. Under Herrens lidande och död blefvo hans får förskingrade, och det torde därvid ha händt, att Tomas icke vid de första underrättelserna om Herrens uppståndelse slutit sig till de öfriga och i följd däraf försummat den första uppenbarelsen». Och da han af sina medlärjungar på det kraftigaste försäkras, att Herren lefde, så tror han det icke. Ja, han förklarar sig icke ens skola nöja sig med sina egna ögons vittnesbörd; han fordrar de mest handgripliga bevis, fotade på en noggrann undersökning, som utesluter hvarje möjlighet af misstag. Detta är otro, men icke en sådan, som framgår af fientlighet mot trosföremålet, utan alltigenom af nedslagenhet. Han har så satt sig fast i sin misströstan, att ingenting synes honom kunna öfvertyga honom om en sak, hvars sanning och verklighet dock vore hans högsta glädje. Bengel säger till denna vers: »Professa incredulitas. Et videre postulat et tangere, utroque sensuum genere. Neque dicit: Si video, credam, sed solummodo: Nisi videro, non credam. Neque existimat, se visurum esse, etiamsi ceteri se vidisse dicant. Sine dubio visus est sibi valde judiciose sentire et loqui, sed incredulitas, dum aliis judicii defectum tribuit, ipsa sæpe duritiem et in ea tarditatem alit et prodit». Och Luther skildrar på följande sätt Tomas' tankegang: »Es habe mit

Jesu, meinem Meister, eine Meinung wie es wolle, dass er so grosse Wunder gethan hat, so ist doch jetzt aus mit ihm, eben wie mit anderen Menschen; was einmal herunter kommt unter die Erde, das kommt nicht wieder. Darum sind meine Gesellen eitel grosse Narren, dass sie sich die Weiber also bereden und ihre Augen durch Gespenst betrügen lassen». — Den följande afdelningen (vv. 26—29 skildrar Herrens uppenbarelse åtta dagar efter uppståndelsedagen.

Vv. 26—29. I den omständigheten, att lärjungarne och nu med dem äfven Tomas hade på den följande söndagen kommit tillsammans, ha vi måhända det första lilla uppslaget till firande af söndagen såsom den kristna kyrkans hvilodag eller dagen för högtidlig, gudstjänstlig sammankomst. Äfven nu voro lärjungarne församlade inom lyckta dörrar, om ej af fruktan för judarne, så emedan de ville vara ostörda. Jesus uppenbarar sig på samma sätt och med samma fridshälsning som förra gången. — Herren går sin tvifvelsjuka lärjunge huldt till mötes, ja, gifver honom just de bevis på sin uppståndelse, som Tomas begärt. Och likasom fallet var angående Natanael (Joh. 1: 47—49), så visar sig Herren känna också Tomas' hjärta och tankar (jfr Joh. 2: 25). I det afgörande val, i hvilket Tomas nu införes, väljer han icke blott i allmänhet den goda delen, utan hans tro vinner ett ljus och tar en flykt, som icke ägde rum hos någon af de öfriga lärjungarne. — Tomas' ord äro icke ett utrop af förvåning; *sådana* utrop förekommo aldrig bland judarne. Icke heller äro de ett Guds lof. Det heter uttryckligen: *εἶπεν αὐτῷ:* »han sade *till honom*», Jesus: »Min Herre och min Gud»! Orden innehålla således en tillbedjande bekännelse af Jesu gudom. Icke blott Herrens uppenbarelse i och för sig utan äfven hans kännedom om Tomas' tillstånd och om, hvad han talat, krossar icke blott Tomas' otro utan uppfyller hans hjärta med en tro, som ej blott är visshet om uppståndelsens verklighet utan äfven om Jesu gudomshärlighet. Ett himmelskt ljus instralar plötsligt i tviflarens själ och lyfter honom med ens till den högsta troshöjd. Något liknande skedde ock med Paulus, hvars rasande otrosfientlighet mot Kristus med ett

enda slag förvandlades till den mest hängifna tro (Ap.G. 9: 1—9). — Herren upptar med synbart välbehag Tomas' bekännelse och bekräftar därmed dess sanning: Jesus Kristus *är* vår *Herre* och *Gud*. — Genom seende hade Tomas blifvit förd till tro i likhet med de öfriga lärjungarne, något, som var nödvändigt, för att de skulle kunna vara vittnen till Jesu uppstandelse. Från nu vidtager däremot en annan väg: man måste *tro* utan att *se*. Ordet och Andens med ordet förenade vittnesbörd äro medlen för tron, nu sedan Herren ingått i sin härlighet.

Vv. 30, 31. Med den 29 versen har aposteln afslutat sitt evangelium, och han kastar därföre en blick tillbaka pa hvad han däri framställt. Det 21 kap. är nämligen ett tillägg, ett bihang, som kanske först efter någon tid blifvit tillfogadt till den öfriga berättelsen. — Johannes försäkrar således uttryckligen, att han langtifrån berättat *allt*, som kunde vara att förtälja om Jesus och hans verk. Men han har berättat så mycket eller just det, som kunde och borde föra till tro på Jesus såsom *Guds son,* således icke blott såsom Messias utan såsom den, i hvilken gudomens fullhet bor. Det är *denna* tro, som har med sig evigt lif (jfr 1 Joh. 5: 13), icke tron på Jesus såsom »idealmänniskan» eller något dylikt. Tron pa Kristi gudom är kristendomens grundfäste. Med den står och faller han.

Perikopens homiletiska grundtanke sammanfaller i det väsentliga med den idé, den i kyrkoåret representerar. Den kan sålunda uttryckas: »*Jesus Kristus, genom sina af alla hans lärjungar bevittnade uppenbarelser, krafteligen bevisad såsom Guds son, lifvets furste och gifvare, är och skall alltid blifva föremålet för den kristna församlingens obetingade tro och tillbedjan*». — Från en annan sida sedd kan grundtanken sägas vara följande: »*Såsom Jesu lärjungar genom delaktigheten af Jesu lidande blefvo förkrossade och skingrade såsom en hjord, hvars herde är slagen, så blefvo de genom uppståndelsen lefvandegjorda, samlade till sin Herre och gjorda starka genom undfående af hans Ande.*

Homiletiska vinkar. V. 19. Lärjungarne voro samlade; de utgjorde en skara af bröder, och tron på och kärleken till Jesus var föreningsbandet mellan dem. Efter hans död voro de samlade i gemensam smärta öfver hans bortgång (Mk. 16: 10). Nu på hans uppståndelsedag voro de tillhopa under förundran och häpenhet öfver det, som hade händt, och snart skulle de vara tillsammans i outsäglig glädje öfver sin midt ibland dem närvarande frälsare. Så är Kristus alltid föreningsbandet mellan de troende. Den inbördes kärlek, som kännetecknar dem såsom hans lärjungar (Joh. 13: 35), har sin källa i Kristi kärlek. Och denna skapar gemenskap i sorg och glädje, såsom den skapar gemenskap i intressen och sträfvanden. Men huru har ej söndringens ande gjort sig gällande de kristna emellan! De, som borde vara ett hjärta och en själ, synas ofta endast lefva för att tvista med och förkättra hvarandra. Dock, Herren känner sina. — Plötsligt stod Herren midt ibland sina lärjungar. Stenen för grafvens dörr hade ej kunnat hindra hans utträde ur dödens boning; de lyckta dörrarne förmådde ej utstänga honom från lärjungakretsen. Tid och rum bilda ingen skranka för den uppståndne. Hvar två eller tre äro församlade i hans namn, där är han midt ibland dem. — Då Herren kommer, kommer han med sin frid, frukten af hans försoning. Denna frid lugnar det under syndabördan betungade hjärtat och gör det lefvande och starkt. Den är Guds kärlek, förnummen i dess kraft, den utgör inbegreppet af allt det goda, som Herren skänker de sina. Därföre är tillönskan af nad och frid alltid kärnan af de hälsningar, med hvilka Paulus börjar sina bref. Nåd och frid är hufvudsumman af evangelii förkunnelse.

V. 20. Herren lät lärjungarne skåda sina händer och sin sida, bevisande dem sålunda, att han var den, som för ej länge sedan hängt på korset, deras Herre och mästare. Men »icke blott såsom tecken af sin korsfästelse för att bevisa identiteten af sin lekamen lät Herren lärjungarne skåda sina sår, utan ock såsom *segertecken*, bevis på hans triumf öfver döden» (Stier). På dessa sår kännes *Frälsaren*. Han är den för våra synder utgifne. Kristus Jesus och han korsfäst är det, vi behöfva. Icke Jesus vår förebild frälsar oss utan Jesus Guds lamm, som bar och borttog våra synder. Kännedomen af honom i hans blods kraft är betingelsen och villkoret för möjligheten af hans efterföljelse. Och såsom lärjungarne blefvo glada, då de af sårmärkena blefvo öfvertygade, att de verkligen sågo *Herren*, så är trons skådande af Kristi sår, troserfarenheten af hans lidandes och döds kraft, det enda, som

kan bringa ängsliga samveten och bedröfvade hjärtan tröst och glädje. Men icke den *döde* utan den *lefvande* Frälsaren är vår försoning, han, som trängt igenom döden och i sin uppståndelse fört lif och rättfärdighet i ljuset. Endast i uppstandelsens ljus förstar man betydelsen och frukten af Jesu död. — Jesus lefver! det är glädjebudskapet. Ty det säger, att vi ock skola lefva, om vi eljest tro på hans namn. — Salig då den, som i sitt hjärta har förnummit den uppståndnes fridshälsning! Han har lif och öfvernog.

V. 21. Icke blott apostlarne, ehuru dessa visserligen i första hand, äro Kristi sändebud utan hvar och en evangelii förkunnare, som står i sant lärjungaförhallande till Herren och genom hans yttre skickelse, pa samma gång som genom hans kallelse och utrustning i det inre, förts in i ordets ämbete. Detta ämbete är Herrens, och han själf vill bereda och sända innehafvare af detsamma. Men han gör det genom församlingen, som då här vid lag likasom i allt annat kan visa trohet eller otrohet. Huru viktigt är det alltså icke, att församlingen aktar på sin Herres vilja äfven i detta fall! Med största omsorg tillhör det henne att uppsöka och tillgodogöra sig de gåfvor till hennes egen uppbyggelse, som Herren gifver i hennes midt, och att noga vakta sig för att anförtro ämbetet åt andra än dem, som Herren anvisar henne. Och lika angeläget är det, att hvar och en, som vill blifva hans sändebud, verkligen vet sig af Herren vara kallad och sänd. Icke den yttre kallelsen i och för sig, ej heller den egna inbillningen om en inre kallelse, utan den verkliga begåfningen och vigningen af Guds Ande i förening med Guds yttre förande är härvid af nöden. — Endast den, på hvilken detta inträffar, kan ha den rätta frimodigheten, alltid behöflig men framför allt oundgänglig i tider af betryck och skenbart fruktlöst arbete, hvartill kommer förnimmelsen af den egna oduglígheten och vanmakten. Men han har ock i sin kallelse den allvarligaste maning till ödmjukhet och trohet, ty ju högre den Herre är, hvars ärende man går, och ju betydelsefullare detta ärende är, desto mer är det nödigt att se sig väl före. Och hvilket högre och betydelsefullare uppdrag än det, som Kristi tjänare ha att utföra, kan väl tänkas? Att vara sänd af Kristus, såsom Kristus är sänd af Fadern, och att vara hans redskap till förhärligande af Gud och till odödliga själars frälsning, hvad äro alla höga ämbeten och uppgifter i världen mot detta! Dock, detta icke inför denna tidens barn, ty för dem är evangelii ämbete det ringaste af allt, likasom Jesus ej heller har den skapnad, som kan behaga dem.

Vv. 22, 23. Andens gåfva är det, på hvilken dugligheten till försoningens ämbete beror. Men icke blott om delaktigheten af honom till ny födelse är härvid fråga, utan äfven om den särskilda utrustning för ämbetets verk, som endast han meddelar. Ehuru hvar och en rättsinnig ordets tjänare är en pånyttfödd människa, så är därföre icke hvarje pånyttfödd skicklig och kallad till att vara lärare i Guds församling. Därtill behöfvas läraregafvor och andra för församlingens ledning och vård nödvändiga gafvor. — Stor är den makt Kristus har förlänat sina lärjungar, sin församling, genom makten att förlåta och behålla synder. Han har därigenom gjort församlingen i visst afseende delaktig af sin egen frälsaremakt. — Öfverallt, där evangelium i andans och kraftens bevisning förkunnas, sker ett lösande och bindande. Hvarje för sanningen mottagligt hjärta blir härigenom lösgjordt från sin syndabörda och infördt i Guds förlåtande kärlek. Hvarje hård och otillgänglig människa blir bunden i sina synder. Makten att lösa och binda sammanfaller därföre med makten och rätten att förkunna evangelium. Men allt för mycket underskattad är betydelsen af tillämpningen af förlåtelsens eller bindandets ord på den enskilde eller den egentliga absolutionen jämte dess motsats (retentionen). Guds Ande tillämpar väl på den enskilde nadens och domens ord vid den offentliga predikan, men huru viktigt och det mänskliga hjärtats behof motsvarande är dock icke detta tillämpande å Guds vägnar af en, som har fullmakt att tala i hans namn. Först när Nathan sade till David: »Du är den mannen», tog denne Herrens domsord till hjärtat, och de orden: »Så har ock Herren tagit din synd bort; du skall icke dö» af samma profets mun behöfdes för att upprätta och tända hoppet i den af samvetsangest slagne konungens hjärta. — Du föraktar måhända denna »aflösning» genom en medåterlöst syndares mun, och du berömmer dig af, att du af Herren själf mottager allt. Du har ock rätt däri, att din frälsare allena kan lösa din betungade själ ur de band, som ingen mänsklig makt sliter. Men du bör dock icke glömma ordet af samma din frälsare till sina sändebud: »Den eder föraktar, han föraktar mig», och att han gör sig solidarisk med dem, sägande: »Hvilka I förlåten synderna, dem förlåtas de, och hvilka I behållen dem, dem äro de behållna.» Äfven i detta stycke gäller det då, att Guds tjänare äro Guds medhjälpare, och att Gud genom dem och deras vittnesbörd utför sitt verk. Mycket djupare andlig tukt skulle finnas i församlingen, likasom mycket rikare tröst skulle tillflyta själarna, om

den enskilda bikten vore en lefvande verklighet i församlingen. Men visserligen uträttas här intet genom yttre anstalter och tvangsmedel. Där Herrens Ande är, där är frihet, och äfven bikten är en frihetens sak. Men vore ställningen sådan, den borde vara, då vore *behofvet* af bikten kännbart, och detta behof skulle då ock framkalla den. Dock, endast i den helige Ande kan bikten rätt handhafvas. Endast det lösande och bindande, som sker i Andens ljus och kraft, är en Herrens gärning och äger sanning. — Ve den, som missbrukar Herrens fullmakt i detta fall! Såsom hans lösande och bindande är intet, så drager han därigenom endast öfver sig Guds dom såsom en, den där dömer dem till döds, som skola lefva, och dem till lif, hvilka skola dö. — Bindandet såväl som lösandet, för så vidt det sker inom församlingen, har till syftemal syndarens frälsning. Äfven bindandets strängaste form, bannlysningen, afser icke syndarens fördärf utan hans frälsning (jfr 1 Kor. 5: 5). Ty, sasom Luther säger: »Kristi lidande har till syftemål att återlösa syndaren fran synden; därföre straffar och binder han syndaren, på det att han skall öfvergifva synden, göra bättring och fly det onda, och må man väl kalla ett sådant bindande en räddning för samvetet och en hjälp mot synden».

V. 24. Tomas höll sig i sin själfviska sorg och misströstan skild fran gemenskapen med sina medlärjungar. Därföre gick han ock miste om deras glädje vid Herrens uppenbarelse och fick en hel vecka längre släpas med sin tvifvelsjuka och sitt bekymmer. Att skilja sig från gemenskapen med Guds församling för att på egen hand utkämpa sina strider och således sätta sig öfver och ringakta den kristliga gemenskapens betydelse, medför alltid skada. Den andliga isoleringen befordrar icke själens frid och tillväxt i ljus, nad och kraft. Den är ett tecken till självtillräcklighet, likasom a andra sidan behofvet af det ständiga sällskapandet och motviljan för den stilla tillbakadragenheten inför Gud för att fördjupa sig i hans ord och samtala med honom i bönen är ett bevis på andlig ytlighet, lättja och njutningslystnad. Kärlekens gemenskap med de troende och själens ensamhet med Gud böra vara förenade och likasom ingå i och genomtränga hvarandra hos en kristen. Det ena skall man göra och det andra icke låta.

V. 25. Lärjungarnes glada vittnesbörd om Herrens uppståndelse kunde icke öfvervinna Tomas' svarmodiga otro. Han icke blott frankänner deras vittnesbörd all betydelse, han säger sig icke vilja tro, med mindre han far pa det nog-

grannaste undersöka saken, och hans ord därvid innebära icke en gång försäkran om, att han skall tro, ifall hans undersökning medför bekräftelse af de andra lärjungarnes vittnesbörd. Tomas är en träffande bild af alla tiders och särskildt af vår tids otrogna, ehuru visserligen med den himmelsvida skillnaden, att Tomas älskar Kristus och ingenting hellre skulle se, än om hans tvifvel visade sig ogrundade, under det att dessa andra icke *vilja* tro. Tomas anser Kristi lefvandegörelse omöjlig; däraf hans otro. Detta är likheten mellan honom och våra dagars förnekare. Men Tomas' otro innefattar ingen motvilja mot själfva den sak, som är i fråga; men detta är åter fallet med våra förnekare. För dem är allt tal om det öfvernaturliga en galenskap, icke blott emedan det strider mot »naturlagarne» m. m., utan äfven emedan de rent af hata allt öfvernaturligt, emedan det dömer dem. Alla bevis för de andliga tingens verklighet äro för dem fullkomligt betydelselösa. Finge de själfva se ett gudomligt under, så skulle de ändå icke tro. Tron är viljans sak mycket mera än förståndets. Hon är uttrycket för hela lifsriktningen och bestämmer hela personligheten. Du tror icke dem, som ha i lefvande erfarenhet »sett Jesus» såsom uppstånden, ty gjorde du det, så skulle du sälla dig till dem, bryta med denna världens väsen och ditt gamla jag, och det *vill* du icke. Du fäktar fastmera af alla krafter för ditt lif, detta gamla lif, som måste gifvas i döden, om du skall gifva dig åt Kristus. — Tomas företager sig att förelägga Herren de villkor, under hvilka han skulle kunna tro på hans uppståndelse. Väl, att detta icke var ett uttryck af ett mot sanningen afvogt sinne, utan att det kom från en älskande ehuru i tvifvel sjuk lärjunges astundan att erhålla en visshet, som icke kunde blifva föremål för någon som helst förnuftig invändning. Därföre kunde Herrens barmhärtighet komma hans åstundan till mötes. Sammalunda drager sig Herren icke undan den redlige tviflaren, den, som verkligen och af hjärtat söker sanningen med redligt uppsåt att utan alla förbehåll hängifva sig åt den, den må nu än aldrig så mycket strida emot hans hittills hysta meningar och tycken. — Men den, som däremot i ett sinne, för hvilket det hufvudsakligen kommer an på att få rätt i de egna meningarna, företager sig att föreskrifva Herren, huru han skall handla för att finna behag inför hans, den otrognes, ögon, han skall förnimma sanningen af det ordet, att Gud står emot de högfärdiga. Långt ifrån att erhålla det han pockar på, skall han draga öfver sig den domen att allt säkrare tro lögnen och sålunda

förhärdas till förtappelse. Ödmjukhet och sanning äro så nära besläktade, att man aldrig kan lära känna och vinna den senare, utan att man äger den förra, likasom å andra sidan lögnen och högmodet äro oskiljaktigt förenade. Och kan det väl vara annat? Blott den ödmjuke vill vara endast det, som han verkligen är, d. ä. han är *sann*, och i hans hjärta vinner sanningen ingång. Därföre börjar en människas omvändelse med förödmjukelse i bättringen, och hvarje andlig tillväxt, hvarje djupare tillägnelse af sanningen betingas af djupare ödmjukhet.

V. 26. För Tomas, skild från de öfriga lärjungarne, uppenbarade sig Herren icke. Först sedan han slutit sig till dem, fick han se Herren. Att han icke längre flydde de öfriga troende, var ett steg ut från hans grubblande, egenvilliga väsen. Så kunde Herren komma. Hade Tomas däremot fortfarit i sin dystra söndringslusta, så hade det varit fara värdt, att han aldrig fått skåda sin mästare och så till slutet förgatts i sin otro. — Skall en tviflare komma tillrätta, så måste han upphöra att ha behag till sitt tvifvel och sitt egenhetsväsen. Äfven i afseende på hans ställning har det ordet sin tillämpning, att den, som gör det onda, han flyr ljuset, på det att hans gärningar icke skola blifva straffade. Ty det själfviska tviflet är af ondo. — Anslutningen till den hopen, som högtid håller, kan för öfrigt vara till mycken hjälp emot tvifvelsjukan. Att komma till församlingens gudstjänst och där höra det lefvande vittnesbördet om Kristus har för icke så få varit en väg ut ur tviflets labyrint, ty Herren uppenbarar sig ännu i dag i sin i hans namn sammankomna församling.

Vv. 27, 28. »Genast efter fridshälsningen vänder sig Herren till Tomas, ty med *honom* har han denna gång att göra, alldenstund han i sitt tvifvelsmål är hela församlingen till hinder. Jesu ord innebära en triumferande uppfordran, som med kärleksfull ironi ingår på hans begäran för att komma den fordrande lärjungen, som nu på högre grunder måste erkänna identiteten af Herrens person, särskildt på grund af Jesu kunskap om hans sorgliga själstillstånd, att hälsosamt blygas.» (Lange). Så kan Herren fördraga mycket och medgifva mycket åt den, i hvars ande, under all skröplighet för öfrigt, ingen falskhet är. Ingen af dem, som Fadern gifvit honom, borttappar han, denne gode herde, som sköter hvar och en såsom han behöfver. — Eftersom Tomas var en grundredlig själ, får han icke af Jesus någon egentlig förebråelse; endast denna milda förmaning: »Var icke tvifvelak-

tig utan trogen». — »Min Herre och min Gud»! »Detta är den kristna trons bekännelse, och Tomas är den förste, som uttalar den». Ju större det motstånd var, som Tomas genom sitt tvifvel satt mot Jesu förhärligande, desto kraftigare griper honom nu det från den uppståndne utstrålande ljuset, sedan han genom Jesu *allvetenhet* och *kärlek* i förening blifvit på det djupaste skakad, böjd och bragt till innerlig blygsel. Han, som *sist* af alla trodde på uppståndelsen, kallar nu *först* Jesus med ett namn, som då kanske ingen annan lärjunge hade uttalat. Ett exempel därpå, huru djupt innerligt Jesus ledde sina lärjungar till kännedom af hans gudom». (Gerlach). Föremålet för och innehållet af vår tro är Jesus Kristus såsom Herren Gud, och den troendes hjärtliga förtröstan på och öfverlåtenhet åt honom såsom Herre och Gud är uttryckt genom ordet *min*. Det ena som det andra är nödvändigt för tron. Du kan hafva ett visst bifall till den sanningen, att Jesus är sann Gud och det eviga lifvet, och likväl kan ditt hjärta vara alldeles främmande för honom. Å andra sidan kan du i viss mening säga *min* till och om Jesus, men är han för dig därvidlag icke Herre och Gud, så, hvad han än må vara för dig, den visaste och ädlaste man, alla människors välgörare, människoidealet m. m., din *frälsare* är och kan han icke vara. — Stort var steget mellan Tomas' förra tvifvel och hans nu vunna tro. Så kan den yttersta blifva den främsta.

V. 29. Vägen till tro på Herren går alltid genom eller under erfarenhet af hans frälsarehärlighet, hans nåds och sannings frälsande kraft. Men för de första lärjungarne var denna erfarenhet betingad af seende, af skådande. Dock äfven för dem var tron fullgången först genom mottagandet af den helige Ande på den första pingstdagen. För oss går vägen till tron uteslutande genom inre upplefvanden af den uppståndnes kraft. Den helige Ande har att i våra själar uppenbara Kristus, och så blir det tro; visserligen kan man tala om ett skådande af Herren äfven hos oss, detta andliga seende, som äger rum i omedelbar förnimmelse, i salig känsla af hans nåd och kärlek. Men detta är dock icke det stadigvarande tillståndet hos de troende. De få ju mer och mer lära sig att tro utan att se, att lita på sin frälsare under alla, äfven de svåraste strider och i den djupaste nöd. Och salig den, som i sådana lägen icke tviflar utan tror. Han ärar på det högsta Gud, såsom Abraham trodde på en förhoppning, där ingen förhoppning fanns.

Vv. 30, 31. Icke allt, hvad Jesus talat och gjort, är skrifvet, men det, vi fått, är nog för tron. Icke på mängden af det skrifna utan på dess beskaffenhet beror det. Ett enda ord om eller af Frälsaren kan vara tillräckligt till tro, om det träffar ett för sanningen öppet hjärta. Många och långa predikningar blifva ofta utan all verkan. — Fråga ej i första hand efter att veta mycket utan efter att taga vara på och lyda det, du vet. Då skall dig skänkas tron och genom tron lif i Jesu namn.

Predikoutkast.

I.

Inl. Rom. 8: 6.

Ämne. **Lif och frid i Jesu namn.**

1. *Lif och frid finns i Jesu namn, ty han är kraftigt förklarad vara Guds son, därigenom att han uppstod från de döda* (v. 31; Rom. 1: 4).

a) Genom uppståndelsen har Gud förklarat Jesus vara det, han sagt sig vara, Guds son, som har lifvet i sig själf, såsom han ock i sin uppståndelse fört rättfärdighet och lif i ljuset, dem till godo, för hvilka han gaf sig i döden.

b) Med rättfärdigheten och lifvet har Jesus ock fört frid till människorna, ty rättfärdigheten likasom lifvet är fridens grund och källa, hvadan frid är där, hvarest rättfärdighet och lif är.

2. *Lif och frid förkunnas och tillsäges af Jesus genom hans sändebud, men så, att de som förblifva i synden därifrån uteslutas* (vv. 21, 23).

a) Jesu sändebud = apostlarne och de, som bekläda Andens ämbete och äga Andens gåfvor, om också icke i samma mått som apostlarne. Kallade och sända af Jesus, fastän genom församlingen, äro de af Guds Ande vigda och utrustade för sitt kall.

b) De ha undfått makt att förlåta och behålla synder (= nyckelmakten). (1) Makten att förlåta synder (lösenyckeln) utöfvas dels vid det *allmänna* förkunnandet, dels vid det *särskilda* tillämpandet af ordet om syndernas förlåtelse. (2) Makten att behålla synder (bindenyckeln) användes dels vid det *allmänna* förkunnandet af syndernas behållande för de obotfärdige, dels vid det särskilda tillämpandet af Guds dom öfver nådeföraktarne, hvar-

till hör uteslutandet ur församlingen och nådegemenskapen med Kristus.

3. *Lif och frid i Jesu namn vinnes af dem, som tro, ändock de icke se* (v. 29).

a) De människor äro hvarken seende eller troende, för hvilkas hjärtan otros- och sorgetäckelset så hänger, att de icke känna något af Kristi uppståndelses kraft. (1) De syndasäkres otro, som kommer af fientlighet mot sanningen; de se icke och kunna ej se andliga ting. (2) Jesu lärjungars otro, då de tvifla i följd af mycken bedröfvelse; de tro ej, därföre att de icke se (= smaka; Tomas). (3) Så länge hjärtat är bundet i otro eller tvifvel, vare sig af det ena eller andra slaget, kan icke människan känna Jesus såsom den, i hvars namn är lif och frid.

b) Att icke se och dock tro är att under känslan af andlig vanmakt och utan förnimmelse af Herrens nådesnärvaro förtröstansfullt öfverlåta sig åt Jesu nåd under omfattande af hans löftesord.

c) De, som sålunda tro och alltså af hjärtat hålla sig till sin frälsare, efter hvilken de sträcka sig, och som de icke kunna släppa, fastän han synes död för dem, de få erfara, att lif och frid finns i Jesu namn.

4. *Lif och frid i Jesu namn bevaras under den tillbedjan af Jesus, som uppkommer genom kännedomen om hans frälsarehärlighet* (v. 28).

a) Den kan tillbedja Jesus, som har skådat = erfarit hans oändliga frälsarehärlighet, full af nåd och sanning. (1) Tillbedjan, uttryck af helig beundran, vördnad och kärlek, uppkommer nödvändigt hos den, som så lärt känna Jesu nådeshärlighet, att han i honom ser sin Herre och sin Gud. (2) Den kan förblifva i tillbedjandet, som förblifver i trons seende på Jesus.

b) Den, som förblifver i tillbedjan, bevarar sitt lif och sin frid i Jesu namn, ty så länge människan tillbedjande håller sitt hjärta stilla inför och tätt intill sin frälsare, kan ingen rycka eller draga henne bort från lifsgemenskapen med Jesus eller rubba hennes frid i honom.

2.

Ämne. **Tron såsom på en gång**

I. En svår och

II. En lätt sak.

I.

1. *Tron är en svår sak, ty den innefattar ett sådant ingående på Guds väg, som förutsätter ett uppgifvande af alla egna vägar och tankar.*

a) En svår sak var tron för Jesu första lärjungar, ty de måste för den uppgifva alla förutfattade, dem så kära föreställningar om Messias och hans rike. (1) Vid Jesu kors fingo de under den djupaste smärta lära, att Jesu rike icke är af denna världen. (2) Vid Jesu uppståndelse fingo de lära, att Jesu härlighet var vida större, än de föreställt sig, och då blef det svårt för dem att tro för glädjes skull. (3) Så var tron för dem en svår sak, som de ej fingo, förrän de dött från alla egna tankar och vägar.

b) Sammalunda är ännu tron en svår sak, ty den förutsätter det ingående på Guds tankar, som innebär ett smärtsamt afdöende från de egna tankarne och den egna viljan. (1) Från vantrostankarna, som smickra människan med hopp om salighet utan omvändelse. (2) Från egenrättfärdighetstankarne, som drifva människan att söka hjälpen i egna meningars falska ljus och egna föresatsers svekfulla stöd. (3) Från misströstans falska föreställningar, att ingen hjälp finns, därföre att människan känner sig hjälplös i sig själf.

2. *Tron är en svår sak, ty den är en förhoppning, där ingen förhoppning är.*

a) Vid Jesu död syntes hans sak alldeles förlorad, fastän den just då var evigt vunnen. Och vid Jesu uppståndelse gällde det för lärjungarne att tro denna seger, fastän de nyligen varit vittnen till att, såsom det syntes vara gifvet, Jesus gått alldeles under.

b) Sålunda är tron en förhoppning mot all förhoppning, d. ä. ett hopp under omständigheter, då allt hopp synes vara ute. (1) På det att där skall kunna vara tro, måste det i de yttre omständigheterna och i människan själf ej gifvas något stöd för hoppet om frälsning, ty till trons väsen hör, att den håller sig till det osynliga (Ebr. 11: 1). (2) Tron uppkommer därföre i ett tillstånd, hvari människan tycker sig vara utan hopp, för så vidt hon ser på sig själf (Rom. 4: 19). Först när hvarje förhoppning, som vill knyta sig till något annat än Gud och hans löften, är ute, kan det sanna hoppet tändas i människans själ.

c) Därföre är tron en svår sak, ja, för människor omöjlig. Endast genom Guds Andes kraftiga verkan kan en människa lära densamma (Efes. 1: 19, 20).

II.

1. *Tron är en lätt sak, ty Jesus Kristus, trons föremål, uppenbarar sig så kraftigt för själen, att det vill ett stort motstånd till för att icke tro.*

a) Den uppståndne Frälsaren uppenbarade sig så ofta och med så kraftig bevisning för sina lärjungar, att det var dem omöjligt att förblifva i otro.

b) Så gör Herren fortfarande med afseende på dem, hvilka ha ett rätt lärjungasinne. (1) Jesu nådeshärlighet är i ordet oss så för ögonen målad, att den lyser igenom det tjockaste syndamörker. (2) Jesu ords sanningskraft har något så öfvertygande med sig, att endast den motspänstige kan undgå att fatta förtröstan till honom. (3) Jesu trofasthet och ömhet är så stor, att han gifver hvar och en bekymrad själ just sådana tecken till och bevis på sin nådesvilja och nådesmakt, som äro mest ägnade att väcka tro (Tomas).

2. *Tron är en lätt sak, ty Herren sänder sin Ande, hvars nådeverkningar äro mäktigare än alla troshinder.*

a) Så stort oförståndet än kan vara, Guds Ande skingrar det, blott människan aktar på Guds ord.

b) Så trotsigt och försagdt än ett människohjärta är, Andens tuktan kan göra det ödmjukt, och hans tröst kan göra det frimodigt, blott människan låter säga sig åtminstone så mycket som Tomas.

3.

Ämne. **Den trohet, hvarmed Herrens lärjungar motsvara hans trohet mot dem.**

I. Jesu trohet mot de sina.
II. Deras trohet mot honom.

I.

1. *Herren lämnar icke de sina faderlösa i deras nöd och bedröfvelse utan besöker och uppenbarar sig för dem för att vända deras sorg i glädje.*

2. *Herren skänker dem sin frid och bevarar och förökar friden hos dem, då de bäfva för den strid, hvarmed världens fiendskap hotar dem.*

3. *Herren tuktar dem i kärlek för deras fel och förer dem till rätta från deras afvikelser. (Tomas).*

II.

1. *De troende hålla sig stilla inför sin frälsare och vänta i inre afskildhet från världen efter honom.*
2. *De bevara Jesu frid genom en vandring i hans fruktan.*
3. *De mottaga ödmjukt Herrens tuktan och i helig tillbedjan och redlig bekännelse af hans namn ära de honom såsom sin Herre och sin Gud.*

4.

Ämne. **Tviflarens elände.**

1. *Han är utan Gud* }
2. *Han är utan frid* } *i världen.*
3. *Han är utan hopp* }

5.

Ämne. **Frid, den uppståndne Frälsarens första gåfva till sina lärjungar.**

1. *Frid öfver oss = Guds frid med oss.*
2. *Frid i oss = Guds frid i våra hjärtan.*
3. *Frid med Gud = vår frid med Gud; vårt köttsliga sinnes fiendskap mot Gud bruten.*
4. *Frid mellan människorna inbördes = vår frid med hvarandra; inbördes kärlek.*

6.

Ämne. **Farliga trosförvillelser.**

1. *Lättrogenhet* (1 Joh. 4: 1).
2. *Öfvertro* (= vidskeplig tro, jfr Luk. 24: 37).
3. *Vantro* (falsk förtröstan på nåden; tro utan omvändelse).
4. *Otro* (förkastande af Guds nåd och sanning i Kristus).

7.

Ämne. **Var icke otrogen utan trogen!**

I. Var ej otrogen, ty otron skiljer dig från Gud och gör dig

1. *fridlös och*
2. *hopplös.*

II. Var trogen, ty tron förenar dig med Gud och gifver dig

1. *nåd och frid samt*
2. *ett lefvande hopp.*

8.

Ämne. **Den uppståndne Frälsarens fridshälsning.**

1. *Grundar sig därpå, att han för oss lidit döden och åter blifvit lefvande.*
2. *Den frambäres i Jesu församling allt framgent, särdeles af predikoämbetet.*
3. *Den innefattar ett tillbud till alla människor, men en kraftig och varaktig tröst för Jesu lärjungar.*
4. *Den bör drifva till tro och tillbedjan.*

(G. D. Björck).

Påskens efterfest.

Andra söndagen efter påsk.

(Misericordias Domini).

Misericordia Domini plena est terra, alleluja; verbo Domini coeli firmati sunt, alleluja, alleluja, Ps. 33: 5. 6. Så lyder denna söndags introitus och däraf dess gammalkyrkliga namn. Den utgör, denna söndag, tillika med de närmast följande påskens efterfest och förmedlar öfvergången till pingsten eller närmast till dess förfest. Herren, den för syndens skull utgifne och åter uppståndne, har i sin död bevisat sig vara den gode herden, som gifvit sitt lif för sina får och i sin uppståndelse vunnit den seger öfver ulfven, i kraft hvaraf han kan förvara de sina och ur syndens träldom frälsa alla, som låta sig af hans nåd och sanning bevekas att taga sin tillflykt till honom. Om härigenom vår perikops (Joh. 10: 11—16) sammanhang med påsktexterna är uppenbart, så bildar den ock bryggan till pingsttexterna, ty det är just genom Anden, som Herren, sedan han ingått i sin härlighet, utför sin frälsande herdeverksamhet. Att det är *såsom den uppståndne och förhärligade segraren öfver synd och död Herren utför sitt stora herdekall och låter sig vårda om den hjord, för hvilken han gifvit sitt lif*, detta är därföre denna söndags i kyrkoåret representerade idé. Det är ock denna tanke Luther uttalar, då han säger: Dies Evangelium, achte ich, werde darum auf diesem Sonntag gelesen, dass Kristus darin meldet, wie er leiden und sterben (v. 11) und doch wieder auferstehen werde (v. 16), denn sollte er ein Hirte seiner Schafe sein und bleiben, so musste er nicht im Tode bleiben». De

historiska texterna lämna nu rum för lärotexter. Vårt evangelium bildar öfvergången; det blickar både tillbaka och framåt; det lärer, hvad den gode herden redan har gjort, och hvad han skall göra.

Text: Ev. Joh. 10: 11—16.

Perikopen utgör en del af det längre tal, som Jesus höll med anledning af förhandlingarna med judarne, hvilkas farhågor och hat till Jesus i hög grad stegrats genom den blindföddes botande. Gentemot det själfviska, härsklystna väsendet hos Israels ledare, dessa falska herdar, som Herren i v. 8 kallat för tjufvar och röfvare, framställer Herren det rätta herdesinnet, sådant det i fullkomlighet finns hos honom själf.

Exegetiska anmärkningar. V. 11. *Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς κτλ.* »*Jag*» med tonvikt. Namnet herde tillades hos de gamle dem, som hade en ledande ställning i ett folk. Hos judarne kallades isynnerhet konungarne ehuru också innehafvarne af de andra teokratiska ämbetena för Israels herdar. I egentligaste mening var dock Gud själf sitt folks herde, och endast på hans uppdrag och med uppgift att utföra Guds vilja hade konungar, präster och profeter herdeämbeten i och öfver folket (jfr Ps. 78: 52; 80: 2; Mik. 7: 14; Es. 63: 13 ff.; Hesek. 34: 11—16). I motsats till dessa, som i stället för att varda Guds hjord alltmer blefvo otrogna och fördärfvade, lofvar Gud dem en annan och bättre ställföreträdare i den andra David. Denne skall blifva den rätta herden, som i allt skall göra Guds vilja, och i och genom hvilken Gud själf skall besöka sitt folk (Hesek. 34: 23, 24 m. fl. st.). Det är med hänblicken på dessa profetior, Jesus kallar sig själf för den gode herden. Detta innebär väl allra först, att han är herden, sådan han bör vara, men därjämte, att han är uppfyllelsen af de profetiska löftena i det hänseende, hvarom fråga är. Han är således den herde, i och genom hvilken Gud själf besöker och antager sig sitt folk, den andre David visserligen, men ock Jehova själf, hvilken hjorden (folket) tillhör (jfr v. 12; Hesek. 34: 15, 16). Herrens vittnesbörd

om sig såsom den gode herden innebär således bland annat en antydning om hans enhet med Fadern (jfr. Joh. 10: 25—30, särskildt v. 30). Men att Herren verkligen är den rätta, äkta herden, herden, sådan han bör vara, bevisar han genom den gärning, hvari herdesinnet i dess fullkomlighet uppenbarar sig: »han låter sitt lif för fåren», d. ä. han uppoffrar sitt lif för att frälsa sina fårs lif. Han kastar sig emellan fåren och ulfven, som rusar in i hjorden för att fördärfva den, kämpar med ulfven med egen lifsfara och bereder sålunda sin hjord räddning undan en fiende, mot hvilken hon i sig själf är alldeles vanmäktig. ὑπὲρ τῶν προβάτων = för fåren, dem till godo, till frälsning, men just så ock i deras ställe: i stället för fårens lif gifver herden sitt eget. — Den bild af en god herde, Herren här uppdrar, var för hans åhörare icke något främmande. Ännu i dag såsom i den graa forntiden vårda herdarne i Palestina sina hjordar och sky icke att inlåta sig i strid med vilddjuren för att rädda sina får (jfr 1 Sam.B. 17: 34—36).

Vv. 12, 13. Motsatsen till den gode herden, hjordens ägare, är legoherden, som för betalning åtagit sig herdesysslan, och som icke äger något annat intresse för hjorden än det, att den är ett medel till penningeförtjänst. Han vårdar sig icke om fåren för deras egen skull, han offrar dem utan betänkande hellre, än att han skulle för dem utsätta sig för förlust eller annan skada. Det är icke kärleken utan egennyttan, som förenar honom med hjorden. Naturligtvis är härmed icke sagdt, att icke fårens ägare också skulle ha någon tanke för den nytta, hjorden bereder honom. Han äter af hjordens mjölk (1 Kor. 9: 7) och har i allmänhet af henne sin nödtorft, ja, kan af henne hämta sig rikedom. Men detta utesluter icke, att han hyser en innerlig ömhet om sina får. — Vid tillämpningen af detta ställe på herdeämbetet i den kristna kyrkan har man ofta velat stämpla kyrkans präster såsom legoherdar, därföre att de uppbära bestämd lön. Huru förvändt detta är, är självklart. Att den bestämda lönen och däraf följande jämförelsevis tryggade bärgningen, som en kyrkans tjänare har, blifvit och ännu är mången till

frestelse, det må så vara, men icke hindrar denna tryggade ställning en lärare att ha ett rätt herdesinne. Den är fastmera en hjälp mot frestelsen till kryperi och människoträldom i ämbetets förvaltning och sålunda för hvar och en redlig man bidragande till behållande af just herdesinnet, som ju innefattar nitälskan mot allt, som kan skada hjorden, d. ä. särskildt mot hjordens vanarter eller dessa synder, för hvilka församlingen vill blifva ostraffad. — Legoherden kännes igen därpå, att han vid hotande fara lämnar hjorden i sticket; han söker blott sitt eget och underkastar sig icke något lidande för fårens skull. — Ulfven är bilden af den guds- och kristendomsfientliga makten, i hvilka former den än må framträda: falsk lära, söndrings- och partiväsen, förföljelse m. m. Bakom detta står, såsom den egentliga ulfven, satan. Ulfven dels sönderrifver, dels förskingrar fåren: det förra ett fullständigt fördärf, i första hand i andlig men äfven i lekamlig mening (blodiga förföljelser); det senare genom söndringar och separatistväsen med dess högmod och bitterhet. — Just därför att den legde fårvaktaren blott tänker på betalningen, handlar han, som han gör. Detta hindrar emellertid icke, att han, då inga faror hota, och inga kraf på försakelse ställas på honom, kan göra någon nytta, ja, sköta hjorden rätt ordentligt. Om därvid icke kärleken till fåren är hans motiv, så är dock faran för att mista tjänsten och därmed inkomsten en driffjäder stark nog att hålla honom till nödig flit. — — I motsats till honom är den gode herden innerligt förenad med sin hjord, såsom det heter i

V. 14. Det första beviset därpå, att Herren är den gode herden, är, att han gifver sitt lif för fåren; det andra är, att han känner sina får och är känd af dem (jfr vv. 3, 4). Ordet *γινώσκειν* är uttrycket för ett synnerligen rikt begrepp. Att Herren känner de sina, innebär icke blott, att allt hos dem är blottadt och uppenbart för hans ögon (allvetenhet), utan äfven att han vidkännes dem såsom sina, hängifver sig åt dem och omfattar dem med sin kärlek: hans kännedom är idel kraft, meddelelse och välsignelse. Sammalunda är han känd af dem i lefvande erfarenhet af hans

nad och sanning. I erfarenheten af hans försonings kraft, af hans trofasta vård om och ledning af dem känna de honom såsom sin gode herde. De känna hans röst = hans ord såsom den sanna, den väl bekanta herderösten, såsom den gudomliga sanningens ord till skillnad från alla falska och kraftlösa läror (Joh. 10: 4, 5), de känna honom i innerlig hängifvenhet åt honom. — Detta sköna förhållande har sin höga urbild i Faderns och Sonens förhållande till hvarandra.

V. 15. »Såsom Fadern känner mig och jag känner Fadern». »Sæpe habitus fidelium ad Christum deducitur ex habitu Christi proprio ad patrem» (Bengel. Jfr Matt. 11: 27). Fadern och Sonen känna hvarandra så, att de i den helige Ande äro ett. Det äger mellan dem den fullaste kärleksgemenskap rum; det är ett fullkomligt meddelande och mottagande, ett gifvande och återgifvande, på grund hvaraf Sonen ser och gör allt det, som Fadern gör. »Das ist eine herrliche, tröstliche Erkenntniss, dadurch der Vater seinen lieben Sohn kennt mit unaussprechlicher, gründlicher, ewiger Liebe, wie er auch öffentlich durch die Stimme vom Himmel bezeugt hat (Matt. 3: 17). Weil nun der Vater Christum also kennt, und Christus gleich also uns, seine Schafe, auch erkennt, so wird daraus einerlei Erkenntniss, welche vom Vater durch Christum auch an uns gelanget, und dadurch wir wiederum durch Christum des Vaters Herz gegen uns erkennen sollen, nämlich dass, wie er Christum, seinen Sohn, liebt, so trägt er um seinetwillen auch gegen uns, welche Christum als die Schäflein ihren Hirten erkennen, rechte, väterliche Liebe, dass wir wissen sollen, weil er seinen Sohn gegeben hat, dass er uns nicht will verloren oder verdammt haben, so wir nur an denselben glauben» (Luther). — Emedan Herren står i innerlig lifs- och kärleksgemenskap med de sina, kan han icke behålla sitt lif, då hans fårs bästa kräfver dess offrande: han gifver därföre sitt lif för dem. Hela hans lefnad var ett fortfarande offrande af lifvet, så till vida som hans lefnads offerhandling redan från början pekade hän mot korset såsom sitt mål och sin fulländning. — Men icke blott för de troende af judafolket är Jesus den gode herden, han

V. 16. »har ock andra får» o. s. v. Jesu får, som icke äro af Israels fårahus, äro de troende af hedningarne. Dem betraktar Herren redan på förhand såsom sina; de höra honom till genom det Faderns dragande, som de i sina samveten förnimma, och mot hvilket de öfva trohet, och de höra (följa) därföre Jesu röst, så snart den träffar deras hjärtan. — ἀγαγεῖν = föra, leda, nämligen såsom herde, och därvid allra först till gemenskap med den öfriga hjorden, så att det af judar och hedningar skall blifva en enda hjord och en herde öfver dem båda. I första hand ha vi här att tänka på judars och hedningars sammanförande till en församling, men sedan ock på den fulla enhet och gemenskap i tro och kärlek, som utesluter alla söndringar. Detta är målet, dit skall den gode herden, om ock på många och långa omvägar, föra de sina. Att därmed icke är sagdt, att en stel likformighet i författning, kult m. m. skall åvägabringas, är självklart. Obs. för öfrigt δεῖ, *jag bör* draga dem. Herren drifves af en nödvändighet, som på en gång är att fatta såsom kärlekens och såsom hafvande sin grund i hans kallelse: Faderns bud. —

Perikopens homiletiska grundtanke gifver sig själf: *Jesus såsom den gode herden känd däraf, att han gifver sitt lif för sin hjord, och att han känner de sina, såsom han är af sin Fader känd.* Eller: *Gemenskapen mellan Fadern och Sonen återspeglad i Jesu Kristi, den gode herdens, gemenskap med sin församling såsom hans hjord.*

Homiletiska vinkar. V. 11. »Herren är min herde, mig skall intet fattas», så kunde redan de gammaltestamentliga troende bekänna. Och *hvarföre* intet kan fattas dem, hvars herde Jesus är, visar Herrens vittnesbörd om sig såsom den gode herden. Han både *vill* och *kan* gifva de sina nog och öfvernog. Han *vill* det, ty sådan är hans kärlek till dem, att han för dem låtit sitt lif. Han *kan* det, ty han är den herde, hvilken är ett med Gud själf och innehafvare och förvaltare af alla de gåfvor och krafter, som utgöra Guds eviga rikes väsen (jfr Ebr. 8: 1, 2). — Ja, Jesus gifver sitt lif för sina får. Huru dyrbara äro de då icke för honom! »Ingen har större kärlek, än att han gifver sitt lif för sina vänner».

men »däruti beprisar Gud sin kärlek till oss, att Kristus är död för oss, då vi ännu voro syndare» (Rom. 5: 8), på det att han skulle församla sig en hjord, hvars trogna herde han skulle blifva icke blott i tiden utan äfven i evigheten (Upp. B. 7: 17). Har han sålunda gifvit sitt lif för sina får, skulle han då kunna låta dem sakna det ringare af det, som hör till en rätt herdevård? — Han är den stora, fullkomliga förebilden för alla herdar och lärare i Guds församling. Endast i samma mån en sådan har det kärlekssinne, som framträder i offervillighet för hjorden, är han en rätt herde. Har han öfverlämnat sig åt sin frälsare och undfått hans Ande, så har han ock blifvit delaktig af hans herdehjärta. Äfven om det icke kräfves af honom att gifva sitt lif i våldsam död i sin Herres tjänst, hans hjord till gagn, så ställer han dock sina gåfvor och krafter och dymedelst sitt lif till sin öfverherdes förfogande. Icke hvad hans egen timliga bekvämlighet och fördel fordrar, utan hvad hjordens väl kräfver, är målet för hans sträfvanden. Och det ordet: »skona dig själf» finns icke i hans ordbok.

Vv. 12, 13. Huru annorlunda legoherden! Gärna må du taga lön; du har därtill genom Herrens eget förordnande rätt, och du behöfver ditt dagliga bröd. Men se till, att icke lönen blir ändamålet med ditt arbete i herdekallet! Du bör få den, på det att du oförhindrad af näringsomsorger måtte kunna ägna dina krafter odelade åt det verk, som blifvit dig anförtrodt, men tar du herdekallet såsom ett lefvebröd, då är du en legoherde. Frågar du i första hand efter, hvad som öfverensstämmer med din fördel, ära och vällefnad, och endast i samma mån vårdar dig om Guds hjord, som det står tillsammans med omsorgen om ditt kötts välbefinnande, då är du legd, äfven om du håller dig fri från förargelseväckande synder och laster, ja, äfven om du i vissa förhållanden låter påskina ett stort nit. Ty äfven nitet kan mycket väl ställas i själfviskhetens och egennyttans tjänst. — Under korset, vid inbrytande förföljelser eller gentemot sådana anfall på Guds hjord, som hota henne med fördärf och förskingring, uppenbarar sig skillnaden mellan en rätt herde och legoherden. Den senare flyr. Han undandrager sig smädelsens, motståndets och misskännandets kors; han aktar sig för att sätta något af sitt goda på spel, han skyggar rädd tillbaka för hånets och hatets pilar. Att rädda sig själf, att skona sig själf, det är för honom hufvudsaken. Kan han, utan att vederväga något, uträtta åtskilligt gagneligt, så gör han det kanske gärna. Men att offra sig för sina får, det

är något, som han betackar sig för. Men just genom att sålunda först och sist vara betänkt på sin egen säkerhet och fördel, gör han den allra svåraste förlust: han förlorar sin själ, han har, om ock ovetande, blifvit ett byte för ulfven. — Ulfven kommer i många gestalter, och de flesta af dem äro skickligt anlagda förklädningar. Understundom framträder han i det öppna kristendomshatets gestalt, och därvid äro antingen, såsom i de första tiderna, de våldsamma förföljelserna eller, såsom numera, lögnen, förtalet, smädelsen, trakasserierna de huggtänder, af hvilka han begagnar sig. Ibland angriper han med falsk men skenfager lära för att därmed bedraga och förvilla de obefästade. En annan gång uppträder han såsom en inspirerad profet, som med eld och hänförelse förkunnar föregifna högre uppenbarelser, lofvar ett stort, ovanligt ljus i de andliga tingen och försäkrar dem, som vilja tro honom, om en makalös andlig uppkomst. Äfven kommer han att under sken af nit för Guds församlings helgd och ära utså misstänksamhetens, missnöjets och splitets ormsäd bland Jesu lärjungar. På hvilka sätt och genom hvilka medel han kan vinna tillfälle att bortrycka och förskingra Kristi får, är honom likgiltigt, blott han kan få tillfredsställa sin rofdjurshunger efter själar.

V. 14. Att vara känd af Herren, det är en troende människas ära, salighet och fasta värn. Du aktar det ju för en ära att vara känd af en konung eller eljest högt stående person, att vara upptagen i hans vänskap eller räknas till hans släkt. Men hvad är detta mot att vara känd af konungars konung, att vara innesluten i hans kärlek, som är Herren af himmelen, att med honom vara Guds barn! Du anser det för en stor lycka att vara föremål för en högsinnad och ädel människas aktning och tillgifvenhet och att i allmänhet vara älskad af dem, du värderar, och till hvilka du skådar upp med vördnad och beundran; hvilken salighet då att vara känd af honom, som är högtlofvad i evighet, hvars kärlek är lif och frid till fullkomlig mättnad för hvarje hjärta, hvars evighetsbehof vaknat. — Trygg tycker du dig vara, då du har mäktiga gynnare, om hvilka du vet, att de vaka öfver dig och ställa sin makt och myndighet såsom ett skyddsvärn omkring dig, men hvad äro dessa rörstafvar mot hans mäktiga hand, som bär allting med sin krafts ord! Hans namn är i sanning ett fast slott, dit den rättfärdige löper och varder beskärmad. — Och hvilken omätlighet ligger icke i detta att vara känd af honom! Han känner dig ju, såsom Fadern känner honom själf. Han är i dig, lefver i dig, han

skänker sig själf åt dig och gör dig delaktig af allt sitt goda. Ja, han är i sanning den *gode herden*. — Men han är ock känd af de sina. De gifva sig åt honom, såsom han har gifvit sig åt dem. De känna honom, såsom han känner Fadern. De taga allt af hans fullhet. De hålla sig till honom sasom hufvudet, de känna hans röst, lyssna till den och höra den med det förtroende och den glädje, med hvilken man hör vännens framför alla vänner stämma. De veta, hvad de hafva i honom, hvad de äro i och genom honom, och huru de utan honom kunna intet göra, under det att de med honom, den mäktige, allt förmå. Framför allt förma de genom hans kärlek att offra sig för honom. Han har gifvit sitt lif för dem; hans kärlek gör dem villiga och mäktiga att gifva sina lif för honom och för bröderna. Och i samma man de älska såsom han, visa de, att de känna honom. Ty hans kännedom är idel kraft; att känna honom är att älska honom, och just så mycket du älskar, känner du honom.

Vv. 15, 16. Hvar och en, som är af sanningen, är ett Jesu får, om ock icke ännu i verkligheten, så dock till de inre förutsättningar, som äro förberedelser för tron och göra. att han hör och följer Jesu röst, så snart den når honom. Och den är af sanningen, som *vill* göra Guds vilja och söker att göra den, så godt han förstår. Sådana människor finnas bland alla folk; de äro sådana sökare efter Gud, om hvilka Paulus i Ap.G. 17: 27 talar; de äro sällsynta men ädla Corneliussjälar (Ap.G. 10: 1 ff.). Och alla dessa skall Herren draga till sig. — Af alla hedningar, folk och tungomal samlar Herren sin församling, och slutet skall, efter hans löfte, blifva en hjord och en herde. Men huru långt äro vi ej ännu från detta mål! Och vid tanken därpå böra vi ej glömma, att det är genom mänskliga redskap, som Herren utför sitt verk på jorden. Och dessa redskap äro ej yxor och knifvar, utan fria, sig själfva bestämmande varelser, som icke kunna tvingas till det goda. Genom vår otrohet kunna vi försena Guds verk. Genom strid och kif förkolnar den kärlek, utan hvilken vi icke duga att föra Herrens sak och så vittna om honom, att människorna dragas till honom. Också innebär kyrkans n. v. tillstånd en ganska svag motsvarighet mot Herrens afsikt med henne. »Därpå skall världen förstå, att I ären mina lärjungar, om I hafven kärlek inbördes». Huru litet ha vi aktat på detta ord, huru har ej genom de kristnes köttsliga kif Herrens sak lidit afbräck och hans namn blifvit försmädadt (Rom. 2: 24)! Vid betraktande af detta sakförhållande och af de mångfaldiga

bristerna i öfrigt, som vidlåda kyrkan, kunde man vara frestad att kasta all förhoppning om denna ena, i tro och kärlek förenade hjord under den enda herden öfver bord. Men såsom vi *tro* en helig, allmännelig kyrka, de heligas samfund, så *tro* vi ock, äro i tron vissa om, att löftet om den ena hjorden en gång skall förverkligas. Ju mera vi söka och undfå Kristi sinne, desto skickligare skola vi befinnas att ena, förena och sammanhålla. Högmodet är alla köttsliga söndringars rot, ödmjukheten är betingelsen för enighet och enhet. Och ödmjukhet kommer endast till stånd genom förödmjukelse. Därföre leder Herren sin församling mot enheten genom många domar och mycken förödmjukelse. Och en af dessa domar erfara vi i de bittra följderna af våra strider, vårt partiväsen och våra söndringar. Men för öfrigt har Herren många andra ris till sitt förfogande. Vi torde själfva stå inför hemsökelser, svarare än de, som förra tider skådat. Hvad Herren uppbyggt, det bryter han ned, och snart torde martyrgestalten i egentlig mening återgifvas församlingen. Men ur förstöringen vet han, som af intet gör något, ja, allt, att framkalla en ny och härligare skapelse, och genom söndersplittringen går vägen till den rika och djupa enheten, då det åter skall heta: »Se, huru de kristna älska hvarandra! Då först är löftet om den ena hjorden fullbordadt, ty endast den enhet, som är kärlekens på sanningens grund, förtjänar sitt namn, och endast den är af Herren åsyftad.

Predikoutkast.

1.

Inl. Es. 40: 11.

Ämne. **Den gode herden och hans får.**

I. Den gode herden.

II. Hans får.

I.

1. *En god herde låter sitt lif för sina får; Jesus är den gode herden, ty han har gifvit sitt lif till återlösen för många.*

a) Jesus har gifvit sitt lif till återlösen, på det att han skulle förvärfva sig en hjord, en församling (Efes. 5: 27). (1) Han har

gifvit sitt lif till återlösen för *alla* i den meningen, att han beredt alla möjlighet till frälsning från synd, död och dom. (2) Men endast de, som höra hans röst, komma till honom och följa honom, blifva delaktiga af hans frälsning och äro hans rätta får, hans församling.

b) Därigenom att Jesus gifvit sitt lif till återlösen för människorna, har han bevisat sig vara den gode herden, herden, sådan han bör vara, ja, den herde, i och genom hvilken Gud själf besökt och antagit sig oss.

2. *Jesus, den gode herden, församlar sina får.*

a) Han församlar dem *till* sig från alla folk.

b) Han församlar dem *omkring* sig för att vårda och leda dem.

3. *Jesus, den gode herden, känner sina får.*

a) Han känner dem såsom sina, vidkännes dem med innerlig kärlek.

b) Han känner hvart och ett af dem för sig, deras särskilda behof, svagheter, frestelser, nöd.

c) Hans kännedom innefattar meddelande af hans fullhet åt dem, i samma mån de kunna mottaga.

4. *Jesus, den gode herden, försvarar sina får.*

a) Han lärer dem känna deras fiender, ulfven och hans redskap.

b) Han varnar och tuktar dem för att hålla dem vakande, på det de icke oförvarande måtte blifva öfverfallna.

c) Han afhåller eller mildrar fiendernas anfall.

d) Han besegrar ulfven för dem och genom dem, i det han gifver dem del af sin segerkraft, så att de öfvervinna i alla frestelser.

II.

1. *Jesu får känna honom såsom sin gode herde.*

a) De känna honom i lefvande erfarenhet såsom vägen till Fadern. De ha erfarit och erfara kraften af hans död och uppståndelse, genom hvilka han öppnat dem tillträde till Gud. De känna till och begagna sig af den nya och lefvande väg, som han beredt dem genom sitt kötts förlåt.

b) De känna honom såsom sanningen, i det de på sig själfva erfarit uppfyllelsen af hans ord och löften och blifvit rätteligen fria.

c) De känna honom såsom lifvet, i det de genom tron på honom blifvit lefvandegjorda från döden i synden till lifvet i gemenskap med Gud (Efes. 2: 1 ff).

2. *Jesu får höra hans röst.*

a) De hafva hört hans röst, som, då de ännu vandrade sina egna vägar, kallade dem till bättring och tro.

b) De höra hans röst, i det de troget lyssna till, hvad han säger dem i sitt ord och genom sin Ande i deras hjärtan.

c) De höra hans röst, så att de följa den, angelägna att gå endast den väg, till hvilken hans röst hänvisar dem.

3. *De söka hos honom försvar mot ulfven.*

a) De låta ej själfviskhetens anklagelser hindra sig från tillflykten till honom, utan ju mer de fördömas af sina egna hjärtan, desto innerligare sluta de sig till honom, sökande sitt försvar i hans försoning och i hans kärlek, som är större än deras egna hjärtan.

b) De låta ej ulfvens anfall, som gå ut på att förskingra dem, reta sig till partisinne och den bitterhet, som splittrar Guds hjord, utan skådande upp till honom, som i kärleken led allt och trodde allt, få de kraft att öfvervinna frestelserna till kärlekslöshet och däraf följande köttsligt kif.

c) De kämpa i sin goda herdes kraft mot satan och hans rike, icke blott då de själfva anfallas, utan äfven mot dess makt hos andra. Därvid ha de särskildt hjärta för hedningarnes nöd och söka medverka till framgången af arbetet bland dem, därmed påskyndande den tid, då, ulfven till trots, det skall blifva ett fårahus och en herde.

2.

Inl. Hesek. 34: 11, 12.

Ämne. **Den gode herden och hans hjord.** (Variation af föreg. utkast).

I. **Den gode herden i hans förhållande till sin hjord.**

II. **Hjorden i dess förhållande till sin gode herde.**

I.

1. *Den gode herden gifver, i motsats till legoherdarne, villigt sitt lif för sin hjord.*

a) *Den* gode herden är blott *en:* (1) är *ägare* till hjorden; (2) är alltigenom *herde*, så att han lefver och verkar för sin hjord; (3) älskar den med omätlig kärlek.

b) — låter sitt lif för hjorden; frälsar den dymedelst från det fördärf (död och undergång), hvarmed den hotas af ulfven,

denna världens furste, som vill bortrycka och förgöra hvarje enskildt får samt förskingra fåren, därmed tillintetgörande dem såsom *hjord*.

c) Legoherdarne åter lefva icke för hjorden utan begagna den till sin egen fördel, blott angelägna om legolönen.

2. *Den gode herden samlar sin hjord ej blott ur Israel utan ock ur »andra fårahus» och känner sina får.*

a) Sina får (Guds barn, som här och hvar äro förströdda, Joh. 11: 52; jfr Joh. 18: 37) af judar och hedningar *måste* han draga till sig: den gudomliga kärlekens rådslut; den frälsande kärlekens *tvång*. Denna Kristi kärlek bör ock under alla tider *tvinga* dem, i hvilka Kristi ande lefver, att draga själar till Kristus.

b) Herren känner sina får: (1) hvart och ett för sig; (2) hans kännande = meddelelse, gemenskap, vård.

II.

1. *Jesu får känna honom;*

a) känna hans frälsarekärlek, hans nådekraft, hans sanning, hans lif;

b) känna honom i innerlig öfverlåtelse åt honom i tro, kärlek och lydnad;

c) känna honom, så att de lefva i honom och af honom.

2. *Jesu får äro samlade såsom en hjord omkring honom, utgöra hans församling*,

a) hvars enhet dock är väsentligen rent andlig, eftersom Kristus, i hvilken de äro ett, är fördold i Gud;

b) men som en gång skall blifva uppenbar; då *ett* fårahus (en hjord) och *en* herde; inre och yttre enhet i fullkomlig harmoni och dock den rikaste mångfald.

3.

Ämne. **Den gode herden och legoherdarne.**

1. *Den gode herden låter sitt lif för fåren; legoherdarne vårda sig icke om fåren* (vv. 11, 13).

a) Kristus är den gode herden (jfr föregående utkast).

b) Kristi herdesinne uppenbarar sig fortfarande i hans rätta tjänare och sändebud. (1) Lärarne i Guds församling äro underherdar i Herrens hjord, satta att vårda, värna och leda hjorden (1 Pet. 5: 1—4). (2) De äro rätta herdar, i samma mån de ha

öfverherdens sinne, så att de äro villiga att offra sig, sin tid, sina krafter, ja, sina lif för hjorden.

c) Legoherdarne vårda sig icke om fåren, ty de tjäna blott för den jordiska lönens skull, menande, att hjorden är till för dem och icke de för hjordens skull. (1) Den omständigheten, att församlingslärarna hafva en lön, som gifver dem dagligt bröd, gör dem icke i och för sig till legoherdar, ty såsom arbetaren är värd sin lön och enligt Guds vilja de, som förkunna evangelium, också skola ha sin näring af evangelium, så ha de under alla tider, apostlarne icke undantagna, mottagit lön af församlingen. (2) Men den omständigheten, att lön tillkommer församlingsläraren, har förledt många att blifva präster för lönens skull (»brödstycket»), och då dessa icke söka själarnes frälsning utan jordisk vinning, så äro de legoherdar. (3) De vårda sig därföre icke om hjorden, och om de äfven under lugna tider kunna vara till någon nytta, så underkasta de sig dock lika litet någon fara för hjordens skull, som de äro angelägna att föda henne och leda henne på den eviga lifsvägen.

2. *Den goda herden känner sina får, och de känna honom; legoherdarne hvarken känna eller äro kända af fåren* (vv. 14, 15).

a) Jesus känner sina får, såsom Fadern känner honom, d. ä. med en omätlig kärlek (jfr föreg. utkast).

b) En rätt underherde (församlingslärare och själasörjare) känner ock de honom anförtrodda fåren; (1) känner sig ett med dem; (2) känner deras behof och lägen; (3) meddelar sig åt dem med allt, hvad han af gåfvor och krafter har; lider för och med dem; vakar öfver dem m. m.

c) Jesu får känna honom, såsom han känner Fadern (v. 14), d. ä. (1) med hjärtlig förtröstan och kärlek; (2) så att de höra och följa hans röst; (3) såsom för dem oumbärlig; utan honom kunna de ej lefva, ingenting göra.

d) Jesu får känna ock de rätta underherdarne. (1) De känna rättsinniga Guds ords tjänare för hvad de äro och ära Herren i dem: »Den eder mottager, han mottager mig». (2) De känna dem med hjärtligt förtroende och tillgifvenhet. (3) De lyda deras råd och förmaningar.

e) Legoherdarne känna icke Jesu får och äro ej heller kända af dem. (1) De förstå icke, hvad sann kristendom är; förstå sig då ej heller på Herrens rätta får; de äro för dem främmande och ej sällan besvärliga, om ej rent af förhatliga. (2) De hvarken vilja eller kunna gifva dem en sund andlig spis.

3. *Den gode herden drager allt flera till sitt fårahus; legoherdarne bevara ej de får, de hafva, utan låta ulfven bortrycka och förskingra dem* (vv. 11, 12).

a) Så länge det ännu finns en själ, äfven i de aflägsnaste hednaländer, som Herren kan vinna för sig, fortfar han att draga människor till sig. Han lämnar de nittionio i öknen och går att uppsöka det enda borttappade fåret (Luk. 15: 4).

b) De rätta underherdarne äro ock häri honom lika; de låta sig vårda icke blott om de återfunna utan äfven om de borttappade.

c) Legoherdarne åter låta ulfven fritt fördärfva den hjord, de skulle värna; ännu mindre bekymra de sig om de borttappade fåren. Själfva äro de ofta ulfvar eller tjufvar och röfvare.

4.

Ämne. **Kristi herdekärlek, erbjudande sig åt alla men känd endast af några få.**

1. *Jesu herdekärlek erbjudes åt alla, ty eftersom han dött och uppstått för alla, så söker han att församla alla till sig.*
2. *De flesta lära dock aldrig känna Kristi herdekärlek, ty de vilja icke veta af hans herdevård och herdeledning; de älska att pläga sitt kött och att ledas af sina lustar och begärelser.*
3. *Några få lära dock känna Herren såsom den gode herden, i det de låta sig församlas till hans fårahus.*
4. *Ännu färre lära känna honom i allt djupare erfarenhet af hans nådesrikedom och i hans dem bevarande och helgande nåd, ty flera, som under en tid lyssnat till hans röst, öppna öra och hjärta för satans bedrägliga och förföriska röst, affalla från nåden och återgå till syndens tjänst.*

5.

Ämne. **Deras lycksalighet, hvilka kunna räkna sig till Herrens rätta får.**

I. De egenskaper, som man måste äga, om man skall kunna räknas till Jesu får.

II. Den lycksalighet, som Herrens får åtnjuta.

I.

1. *Herrens får känna sig själfva. De veta,*
a) hvad de af naturen äro;
b) hvad de blifvit genom nåden.
2. *De känna sin herde.*
a) De känna honom i det ljus, hvarmed de ha blifvit upplysta.
b) De hafva genom egen erfarenhet lärt känna honom.
3. *De höra hans röst och följa honom.*
a) De akta på trossanningarne i Kristi ord;
b) på de lefnadsplikter, Kristus föreskrifver dem.

II.

1. *De hafva i allmänhet en god herde.*
2. *De åtnjuta den salighet, han med sin död förvärfvat dem.*
3. *Den gode herden erkänner dem för sin egendom.*
4. *De stå under hans beskydd och ledning.*
5. *Dem fattas intet godt för tid och evighet.*

(Fresenius).

6.

Ämne. **Ulfven och den gode herden.**

1. *Ulfven bortrycker och dödar; den gode herden låter döda sig.*
2. *Ulfven förskingrar; den gode herden församlar.*

7.

Ämne. **Huru Herren Jesus såsom den gode herden gifver det rätta svaret på trenne hjärte- och lifsfrågor.**

1. *Hvem hör jag egentligen till?*
2. *Hvem sörjer bäst för mig?*
3. *Hvarthän går det slutligen med mig?*

(Stier).

8.

Ämne. **Den stora svårigheten att varda salig,**

som kommer

1. *dels från ulfven,*
2. *dels från legoherdarne.*

(Ph. W. Burk).

Tredje söndagen efter påsk.

(Jubilate).

Likasom den föregående söndagens perikop fäster uppmärksamheten på Kristi lidande och död, hvarvid dock en lätt antydning om hans uppståndelse icke saknas, så har äfven denna söndags evangelium en sådan dubbelsidighet. Dess gammalkyrkliga namn, *Jubilate*, har den af sin introitus ur Ps. 66: 1, 2: »Jubilate Deo omnis terra, alleluja; psalmum dicite nomini ejus; alleluja; date gloriam laudi ejus, alleluja, alleluja, alleluja». Och med jubel och fröjd eller med löfte om fröjd för Jesu lärjungar slutar ock evangeliet, sedan det förut framställt, huru vägen till denna glädje skall för dem gå genom mycken bedröfvelse. Den senare skall Jesu lidande och död medföra; hans snart därpå följande uppståndelse den förra. Men icke blott uppståndelsen utan äfven Andens gåfva ha vi att tänka på vid löftet om denna fröjd. Perikopen visar således framåt mot pingsten, likasom den visar tillbaka till påsken. *Huru för Jesu lärjungar vägen till* (påskdagens och pingstens) *glädje går genom den förkrossande delaktigheten af Kristi lidande*, är den idé, som i denna text möter oss.

Text. Ev. Joh. 16: 16—22.

Exegetiska anmärkningar. Perikopen utgör en del af det samtal, Herren höll med sina lärjungar för att bereda dem på sitt förestående lidande och för att stärka dem för den strid och nöd, som förestod dem.

V. 16. *μικρὸν καὶ οὐ κτλ.* Den korta tid, hvarunder lärjungarne icke skulle se Herren, var den, som låg emellan

hans död och Andens meddelande på pingstdagen efter himmelsfärden. Visserligen synes det ligga närmast att tänka på uppståndelsedagen såsom den tid, på hvilken lärjungarne skulle återse Herren, men sammanhanget med det föregående, där Herren talar om Andens sändande, äfvensom orden: »Jag går till Fadern» fordra, att man med nämnda tid förstår pingsten. Då återsågo och återfunno apostlarna Herren på ett sätt, som icke skulle aflösas af någon skilsmässa. Detta utesluter naturligtvis icke det återseende, som ägde rum vid uppståndelsen, ja, det är sannolikt, att Jesus också tänker på detta. Några exegeter vilja med återseendet förstå det, som skall äga rum vid parusien, men denna tolkning är alldeles oantaglig. »Flera veckor i rad hade Herren förut sökt inprägla hos lärjungarne: allt skall fullkomnas; människosonen skall korsfästas och dödas. Men de förstodo det ej och tänkte, att det icke skulle gå så långt. Nu ville han ej mer uttrycka sig i enlighet med de svåra yttre omständigheterna, utan talade mera från synpunkten af sin förklaring, såsom han själf såg den framför sig. Han såg då sin skilsmässa från lärjungarne såsom hastigt öfvergående och fäste sig mera vid det glada målet, hemgången till Fadern, mellan hvars fullbordande dock ännu ett mellanrum till återseende skulle gifvas. Men lärjungarne förstodo ej heller nu hans mening». (Rieger). — Hvad för öfrigt Kristi gång till Fadern beträffar, så innefattade den en öfvergång till en ny existensform, i kraft af hvilken han kunde vara hos de sina intill världens ända och meddela dem sig själf, sitt lif och sin Ande. Denna Kristi nya tillvarelseform är den Guds skepelse, som han afklädde sig vid människoblifvandet, och i hvilken han vid sin upphöjelse införde sin mandom.

Vv. 17—19. Att lärjungarne, som icke kunnat fatta Jesu tal om hans död, ej kunde förstå hans ord om den stundande korta skilsmässan och om hans gång till Fadern, det är icke att undra på. Dock synes hos dem röra sig en obestämd känsla af, att de, på grund af Herrens föregående tal, *borde* förstå hans mening, och därföre samtala de hviskande med hvarandra för att, om möjligt på egen hand,

komma till klarhet. Men då de ej kunna reda frågan, ämna de vända sig till Herren för att få förklaring. Herren förekommer dem. Han märkte af deras beteende, att de ämnade spörja honom, och kanske hade han hört något af deras hviskande samtal. Att här antaga en yttring af Herrens öfvernaturliga vetande, synes vara obehöfligt. Han upprepar nu med en viss betoning sina ord i den form, lärjungarne i sitt samtal gifvit dem. Han gör detta icke utan afsikt. Han vill rätt kraftigt hos dem inskärpa detta dunkla tal. Förstode de det ej för tillfället, så skulle det dock komma en tid och det rätt snart, då de skulle få förklaringen i händerna. Då skulle de ock däraf hämta nytta, få sin tro stärkt eller däri ha ett värn mot den fruktansvärda anstöt, för hvilken de skulle blifva utsatta.

Vv. 20—22. *Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν κτλ.* Såsom Herren så ofta brukade, gifver han icke någon »utredning» af ämnet i fråga. Han håller lika litet nu som eljest någon föreläsning. Han gifver dock en förklaring men en sådan, som innehåller något nytt att tänka på. Han talar om en lärjungarnes sorg, som skulle vändas i glädje, och liknar den förra vid en födslovånda. — Med det dubbla *amen* betygar Herren den fullkomliga sanningen af sina för lärjungarne så hemlighetsfulla ord, på samma gång han inskärper deras vikt — *θρηνέω*, klaga vid dödsfall; en mycket bestämd antydning om arten af den skilsmässa, om hvilken han talat. Men därjämte hänvisar det på den, så att säga, inre revolution, som Jesu död skulle medföra för lärjungarne, eller detta grusande af alla deras förut hysta föreställningar och förhoppningar, som var den nödvändiga förutsättningen för vinnande af det rätta förståndet på Kristi verk och rike. — Världen (= de mot Jesus fientliga judarne) skulle däremot glädjas, näml. just öfver det, som var ämnet för lärjungarnes, såsom det syntes, hopplösa sorg, d. ä. öfver Jesu död, som skenbart var en lysande seger för världen. Sin hånfulla triumferande glädje gåfvo ock Jesu fiender på mångfaldigt sätt tillkänna, framför allt vid hans kors. — Denna triumf, likasom lärjungarnes sorg, skulle dock blifva af kort varaktighet. Den

senare skulle vändas i glädje (*εἰς χαρὰν γενήσεται*), d. ä. den skulle ej blott vika för glädjen, den skulle bokstafligen *förvandlas* till glädje. Lärjungarnes sorgeämne, Kristi död, skulle i det nya ljus, hvari de efter Herrens uppståndelse skulle skåda den, blifva deras glädjeämne. Ty de skulle förstå, att Jesu blod blifvit utgjutet till syndernas förlåtelse, att hans död varit försoningen för deras och hela världens synder och således källan till rättfärdighet och lif. Så skulle de ej blott glädja sig öfver, att de återfunnit och fått återse sin mästare, utan ock öfver det outsägliga goda, han genom sin död förvärfvat och genom sin uppståndelse fört i ljuset. — Betydelsen af lärjungarnes sorg vid Jesu död har Herren skildrat genom att jämföra den med en barnaföderskas nöd. Hvarje nytt lekamligt lif, hvarje människa, framfödes endast under de svåraste smärtor å moderns sida. Alla krafter tagas därvid i anspråk på ett sätt, som hotar moderns eget lif, ja, understundom verkligen medför hennes död. Men denna svåra smärta bebådar dock ankomsten af ett nytt lif i världen, ankomsten af en odödlighetsvarelse, och därföre kan den, om ock motsedd med bäfvan och buren under mycken ångest, vara en glädjebudbärare. Denna glädje frambryter plötsligt ur smärtorna, när barnet är födt och därmed all smärta har vikit bort. Lärjungarnes sorg och ångest vid Jesu bortgång var således en andlig födslovånda. Ett nytt lif med nya tankar och åskådningar, nya känslor och förnimmelser, nya böjelser och sträfvanden skulle framfödas i deras hjärtan. Förberedelserna därtill hade ägt rum under och genom Herrens föregående undervisning och ledning. Denna hade dock knappast kunnat skaka än mindre utrota deras gamla, fäderneärfda tankar och föreställningssätt, önskningar och förhoppningar om Messias och hans rike. Endast Jesu död kunde detta. Det, som de vid denna död fingo utstå, var ett inre födsloarbete, hvars resultat, då de vid uppståndelsen och vid undfåendet af Anden återförenats med sin mästare, blef ett nytt lif i deras hjärtan. Så ha de nu sorg, men Herren skall återse dem, och då skall deras sorg förvandlas till glädje. Denna glädje skulle ingen kunna

beröfva dem; ingenting i världen, icke heller det lidande, världen kunde och skulle tillfoga dem, ty grunden och källan till deras glädje, Herren själf, var icke beroende af världen, var och är något öfvervärldsligt, upphöjdt öfver timligheten och alla växlingar. Lärjungarnes glädje skulle således icke utesluta allt lidande men kunde och skulle under allt lidande i och af den fientliga världen behållas. Paulus aflade en bekännelse om detta dubbelförhållande, denna skenbara motsats i de kristnas lif, då han sade: vi äro »såsom bedröfvade och dock alltid glada» (2 Kor. 6: 10). Kalvin till detta ställe: »Gaudii pretium non parum auget perpetuitas. Nam hinc sequitur leves esse ærumnas et æquo animo tolerandas, quæ momentaneae sunt. Porro his verbis admonet Christus, quodnam sit verum gaudium». Och Bengel: »Nemo tollit: præsens, quo significatur, gaudium esse certum, a nullo hoste impediendum, quicquid jam nunc immineat». — »Der Hingang Jesu, der vorher ihr Herz mit Trauer erfüllt hat, ist ihnen nachmals die Quelle unveränderlicher Freude geworden. So heisst es oft Weinen, und darunter doch schon den edlen Samen zu evigen Freuden bei sich tragen. Andere Freude sitst nur auf den Lippen, jückt in den Gliedern, lässt den nagenden Wurm im Herzen; nur Jesu Erfreuen schafft, das dass Herz eviglich lebe». (Rieger). »*Endast genom delaktigheten af Kristi lidande till det gamla lifvets död går vägen till undfående af det nya lifvet i Kristus*»; eller: »*kort fastän bitter är den sorg och nöd, genom hvilken Jesu lärjungar tränga fram till Jesu fullkomliga glädje genom delaktigheten af hans uppståndelseskraft medelst den helige Andes gåfva*»: *denna grundtanke erbjuder* vårt evangelium i dess egenskap af *text för predikan.*

Homiletiska vinkar. V. 16. Gemenskapen med Jesus är sann kristendom. Förnimmelsen af denna gemenskap är de kristnas frid och salighet. Men på denna förnimmelse får icke tron grunda sig; man har att äfven i detta afseende tro utan att se. Därföre undandrager Herren de sina understundom all kännbar nåd: de se honom ej; han synes alldeles ha vikit ifrån dem. Då ha de sorg. Många tuktande domar gå då

öfver deras inre människa, och mycken slagg af egenvilja, egna tycken och andlig veklighet lägges då i dagen, på samma gång erfarenheten af den egna vanmakten blir djup och smärtsam. Likasom de första lärjungarne vid Jesu död, så kunna de troende mången gång stå alldeles rådvilla och ej veta, hvar de äro hemma. Då gäller det att icke förhasta sig i sina slutledningar, att vara stilla och vänta efter Herren, till dess ljuset ånyo uppgår. Men på samma gång måste man ock villigt låta domen gå öfver sitt ännu starka egenhetslif, så att man böjer sig under det tuktande ljuset och afstår från egna kära tycken, på det att Herrens vilja mätte i allt få råda. Då beredes hjärtat för högre nåd, renare insikt och djupare frid och glädje. Denna hindras endast af vår benägenhet att vilja vara något. Ty då Herren låter de sina komma i allehanda nöd och ångest, så sker det för att så mycket mer kunna få glädja dem. Det är fridens och icke bedröfvelsens tankar, han har med dem. — »En liten tid»! Detta ord kan man sätta såsom måtto öfver hvarje sorg, som drabbar Jesu lärjungar, likasom ock öfver hvarje köttets fröjd. I förra hänseendet är det ett tröstens, i det andra ett varningens ord. »Blott en liten tid»; så bör du tänka under de mulna dagarne. Nedsänk dig icke tungsint i bedröfvelsens djup, ty vet, att detta kan vara och ofta verkligen är ingenting annat än en yttring af det själfviska väsen, som i grunden icke har någonting emot en sorg, som gifver näring åt det gamla jaget med sin själfbespegling och sin själfbehagsamhet. *Känna* sorgen måste du och bör du; men rufva öfver den på ett sätt, som gör dig intressant för dig själf, det bör du icke, ty ett sådant förhållande strider alldeles mot den sanna gudaktigheten, hvilken gör själen till herre äfven öfver tidens vedermöda. Haf blott akt på, hvad Gud genom sorgen vill lära dig! Ljus här vid lag skall icke nekas dig, om du verkligen vill lära känna sanningen också i detta stycke. För öfrigt: ut från dig själf! Upp mot bergen, från hvilka hjälpen kommer, vände du din blick! — »En liten tid». Det ordet passar äfven till öfverskrift öfver hela detta lif med dess mångfaldiga växlingar. Snart är allt förbi, och det är därföre icke lönt att hängifva sig åt något, som bär förgänglighetens och vansklighetens prägel. Men Gud vare lof, det eviga finns midt i timligheten, det oförgängliga i förgängelsens värld, lifvet midt bland dödens boningar. Det riket, som icke kan bäfva, vare föremålet för vår diktan och traktan. På Jesus Kristus, den eviga lifsgrunden, böra vi bygga. Då stå vi säkert, då föryngras vi i anden i samma

mån vår kroppshyddas bräcklighet vittnar om en snart stundande förgängelse. — »En liten tid», blifve det ordet vår tröst äfven vid åskådandet och lidandet af ondskan i denna värld. Dess triumfer synas stora; det goda förefaller däremot så svagt och splittradt, och till dess seger upptäckas i det yttre icke många spår. Men blott en liten tid, så kommer han, som har domen i sin hand, och hvilken riket, makten och härligheten tillhöra, och då skall allt ändra sig. Kort är ondskans triumf; evig är rättfärdighetens seger.

Vv. 17, 18. Huru svårlärda äro vi icke i de ting, som Gud tillhöra! Lärjungarne kunde ej begripa Jesu tal om den lilla tiden och om hans gång till Fadern. Och dock hade de så ofta hört Herren tala om det, som skulle öfvergå honom, att de, om de lämnat verklig uppmärksamhet åt hans ord, nödvändigt skulle ha förstått honom. — Hvarföre stå vi ofta så frågande och bestörta vid oss mötande händelser eller vid vissa tilldragelser i världen? Hvarföre ha vi så svårt att finna oss till rätta i lägen, i hvilka vi mot våra uträkningar blifva försatta? Månne ej därföre, att vi äro så tröga att lära af Gud men så begifna på att låta våra egna tankar vara våra vägvisare? — Det är en egenskap hos den blaserade, utlefvade världsmannen, denna intresselöshet och likgiltighet för allting, som gör honom oförmögen att beundra något »(Nil admirari»). Detta visar, att han genom hängifvenhet åt den tommaste världslighet, synd och enerverande laster har blifvit en andligen förtorkad varelse, en lefvande mumie. Ack ve en sådan eländig varelse, vanligen att finna bland de rika, som ingenting annat velat göra än lättjas och hängifva sig åt fördärfliga njutningar! Icke desto mindre gifves det en sinnesförfattning, som i god och ädel mening förhåller sig på visst sätt likgiltigt för det, som sker, nämligen så, att den aldrig låter sig öfverraskas af något, hvad det än vara må, som alltid behåller ett upphöjdt lugn, en stilla samling, och därföre vet att finna sig till rätta i allt. Och dock med allt detta ett känsligt, barnsligt och i bästa mening enfaldigt hjärtelag. Den, som vunnit något af denna inre kraft, han har undfått den i Jesu Kristi skola, och han är, sådan han är, därföre att han regeras af hans Ande och lefver evighetens djupa lif i timlighetens brokiga, ytliga värld. — Lärjungarne samtalade med hvarandra om det Herrens ord, som de icke förstodo, och sökte hjälpa hvarandra till insikt i dess mening. Men när de ej kunde tyda gåtan, tänkte de spörja Herren därom. I bägge fallen handlade de rätt. Vi ha att hjälpa och understödja hvar-

andra med våra gåfvor och att genom tankeutbyte angående Guds ord hjälpa hvarandra till ett högre ljus. Därtill hör ock bruket af anderika mäns utläggningar af den heliga skrift. Och hvad som härvid förblir en dunkelt, det säge man till Herren, och söke under stilla bön vishet af honom, som i enfald och utan förebråelse gifver åt alla (Jak. 1: 5). — Men huru oroligt kan ej ett redligt lärjungahjärta blifva, då det stannar inför en Herrens utsaga, som det inser vara af stor vikt, men hvars mening det icke kan fatta! Det blir då bekymradt för sig själft, då det ej kan annat än tillskrifva sig själft skulden för sin blindhet, och öfver själfva saken, då det fruktar att i följd af sitt oförstånd utsätta sig för någon betänklig fara. Herren är dock så trofast, att han icke låter de sina förblifva i någon skadlig okunnighet. Han förekommer dem ofta med meddelande af det nödvändiga ljuset, såsom han gjorde med lärjungarne i vår text.

Vv. 19, 20. Jesus förstod, att lärjungarne ville fråga honom. Fastän han märkte detta af deras hviskande samtal, så behöfde han dock icke sådana iakttagelser för att förstå deras tankar, ty han vet, hvad i människan är. Han genomskådar oss i grund och förstår våra tankar fjärran, och då han vill, att vi för honom skola kungöra alla våra begär, så är det icke därföre, att han om dem behöfver upplysas, utan emedan vi själfva behöfva att för honom utskudda våra hjärtan. Så hör han oss och undervisar oss om sin väg. Men icke undervisar han oss så, att vi blott behöfva taga hans ord såsom en förestafvad läxa. Nej, såsom hans svar till lärjungarne (v. 20) visserligen innefattade en tydlig vink om den skilsmässa från dem, som förestod, men därjämte och hufvudsakligen en underrättelse om den ställning, i hvilken de genom denna skilsmässa skulle inträda, så att de i st. f. ett tillfredsställande af deras nyfikenhet fingo en väckelse, en maning att bereda sig på den stundande frestelsen, så är Herrens undervisning aldrig ett blott förestafvande af ord att i minnet upptagas utan en meddelad klarhet, som innefattar en ny uppgift, som kräfver ett inre arbete för sin lösning. Hvad du efter bokstafven kan, är icke därföre ett ljus i dig. Skall det blifva detta, så måste hos dig uppstå ett kämpande att fatta det, en grundlig aktgifvenhet och en innerlig betraktelse. Och dock blir det icke verkligt ljus, förr än erfarenheten kommer därtill, såsom ju lärjungarne icke förstodo Herrens ord om den stundande sorgen, förr än de genomgått den. Dock förakte man icke den klara förståndskunskapen i Guds ord. Den är icke i sig själf ljus och lif,

men den hindrar dig att blifva bedragen af månget falskt ljus, den förvarar dig för allehanda förvillelser, och när Guds Ande gör den lefvande i ditt hjärta, så har du i den en »sanningen gördel», som sammanhåller och gifver stadga åt de andliga krafterna. Endast det lif, som regleras af en klar och grundlig Guds ords kunskap, äger det ljus, som gör, att man kan taga vissa steg med sina fötter. — »I skolen sörja, men världen skall glädjas». Det, som är rätta kristnas högsta sorgeämne, det är denna världens glädjeämne och tvärtom. Hvad är tyngre än synden för dem, som hafva blifvit helgade i Guds sons tro; hvad är ljufligare för världen än berusningen af lustarnes mättande? Hvad är mera tryckande för de troende än att sakna sin frälsare; huru glad är däremot världen, då hon känner sig fri från hvarje påminnelse om Gud! Huru djupt sörjande är icke Guds folk, då det synes, som om deras Herres sak lede afbräck och han lämnade sin lilla hjord åt ulfven; men då, huru jublar icke denna onda värld, som ingenting högre önskar, än att Kristi namn blefve utplånadt från jorden! Men allt detta blott en liten tid. Lång synes visserligen tiden vara för den lidande, men när allt är förbi, huru hastigt har dock icke alltsamman aflupit! »Liten och ond är min främlingstid», sade den redan mer än hundraårige Jakob. Kort har kampen varit för den troende, då han står vid slutet af sin bana och evighetens salighet väntar honom. Och hvad är flyktigare och tommare än denna världens lust och fröjd! Hvilket fruktansvärdt uppvaknande efter lifvets korta rus, som dock långt ifrån var idel lust för syndens trälar. Är icke vägen till helvetet ofta svårare än vägen till himmelen? — »Eder sorg skall förvandlas i glädje». Detta gällde icke blott de första lärjungarne. Äfven våra kanske djupast liggande sorger blifva glädjekällor för oss, om vi blifva vid Herren och icke släppa hoppet. Synden kan visserligen aldrig blifva annat än ett ämne för grämelse för oss, men synda*sorgen* däremot är den jordmån, i hvilken den sanna glädjens frö nedlägges. Och när vi fattat Guds mening med ett oss tillskickadt svårt lidande och vi, förlossade därur, förstå, hvilken nytta det lidandet medförde åt oss, då blir den sorgen och nöden ett ämne för tack och lof. — Huru ljufligt är icke återseendet af Herren efter ett anfäktningsmörker! Huru mycket dyrare nu än förr förnimmes icke gemenskapen med honom! Huru mycket renare vill man icke nu fasthålla den!

Vv. 21, 22. Hela detta lif är, för så vidt det lefves i Kristus, ett födsloarbete, under hvilket det eviga lifvets kraf-

ter kämpa att komma fram och göra sig gällande, och hvars slut bildas af detta lifs fulla framfödande. Men först på uppståndelsens dag är det stora verket fullbordadt. — I inskränktare mening är bättringen, i hvilken människan kämpar sig fram till nåden, en sådan andlig födslovånda. I nya födelsen genom tron har den våndan sin gräns; det nya lifvet har blifvit en verklighet i själen; den nya människan är född i hjärtat. Den glädje, som då aflöser det förra bekymret, kan ingen annan beröfva den troende än han själf, om han nämligen öfvergifver sitt fäste och vänder tillbaka till världens usla brunnar. — Äfven under tider af andlig nöd lefver glädjen i själens djup, blott den troende icke släpper sin frälsare. Hans glädje är *hjärtats* glädje, icke sinnenas, icke känslornas snart öfvergående berusning. Den är nedsänkt på djupet af hans innersta, och den ryckes icke upp af nagon tidens vedermöda, ty den är evighetens glädje. En kristens hjärta är såsom hafvet. Stormen kan uppröra dess yta till vilda, brusande böljor; men på djupet råder majestätiskt lugn. — »Jag skall återse eder». Saliga löfte! Det är ett farväl blott för en stund. — Vi få tyda detta löfte äfven på Herrens tillkommelse. Då skall det å Herrens sida likasom heta: »Nu är jag hos eder igen. Nu skola vi ej mera skiljas». Halleluja!

Predikoutkast.

1.

Inl. Ingen glädje är såsom hjärtats glädje. Syr. 30: 16.

1. *Sinnelust är icke hjärtelust. Hjärteglädje, den, som uppkommer genom mättande af hjärtats sanna behof.*
2. *Gud är ditt hjärtas egentligaste behof. Hans gemenskap medför hjärteglädje.*

Ämne. **Den fullkomliga glädjen.**

1. *För den fullkomliga glädjen måste hjärtat beredas i den sorg, som är efter Guds sinne* (vv. 16, 20, 21).

a) Såsom från Gud afviken söker människan sin glädje utom Gud i köttet och världen, och från denna glädje måste hjärtat renas, innan det kan vinna den fullkomliga glädjen.

b) Sorgen efter Guds sinne renar hjärtat från denna orena, falska glädje. (1) Sorg är visserligen motsatsen till glädje, men icke all sorg renar hjärtat från världsglädjen, ty sorgen kan vara en denna världens sorg, som i grunden är en sorg öfver förlusten af världsglädjen, efter hvilken hjärtat fortfarande trår. (2) Endast sorgen efter Guds sinne rensar hjärtat från glädjen i synd och värld.

c) Sorgen efter Guds sinne är *hjärtats* sorg öfver sig själft, öfver sitt eget elände, synden. (1) *Hjärtats* sorg, ej blott en känslorörelse, vore den än aldrig så häftig; (2) öfver sig själft såsom orent och genom egen skuld utan Gud och hans nåd.

d) Denna sorg verkar bättring till Gud = en sinnesändring i riktning till Gud och därigenom bereder hjärtat för den fullkomliga glädjen, ty

2. *den fullkomliga glädjen är glädjen i Gud genom Jesus Kristus* (v. 22).

a) Jesus är den rätta glädjekällan, ty han är både vägen, sanningen och lifvet, och försoning med Gud, ljus, lif och frid i Gud är människohjärtats djupaste behof.

b) Den fullkomliga glädjen vinnes genom Jesu Kristi kännedom i tron på hans namn, ty därigenom renas hjärtat från synden och ett ondt samvete samt får lif och frid i Gud.

c) I ägandet af denna glädje känner sig hjärtat i sanning mättadt; det begär icke något högre och bättre än Herren, ty något högre finns ej, och dess åtrå är att allt mer lära känna honom och den salighet, som är i honom.

3. *Glädjen i Gud bevisar sig vara den fullkomliga glädjen därigenom, att ingen kan taga den ur det hjärta, som vunnit den.*

a) Världsglädjen är vansklig och förgänglig, likasom den är tom, ty den har sin källa i de ting, som förgås.

b) Glädjen i Gud kan ingen beröfva hjärtat, så länge det förblifver vid Herren, ty lika visst som dess källa är Gud, är den lika litet åtkomlig som Gud själf för de fientliga makter, hvilka vilja tillintetgöra den. (1) Världens hat kan ej döda den, ty huru långt detta kan nå med sina mordskott, Gud hinner det icke. (2) Sorg och nöd kunna ej döda den, ty den är af den timliga vedermödan lika oberoende som af alla andra förgängliga ting.

c) Glädjen i Gud fulländas i evigheten, ty då få de, som öfvervunnit, skåda Gud, sådan han är. (1) Döden beröfvar dem icke Kristus och hans glädje. Tvärtom låta friden och glädjen i

Gud dem icke känna dödens udd. (2) Döden, som gör fullkomligt slut på världslusten och förbyter den i jämmer, gör ock slut på de troendes nöd och förer dem till glädjens fullhet, ty den utgör ingången i Guds rolighet, där ingenting stör glädjen. Uppståndelsens stora dag, som förer till regerandet med Kristus, kommer med den outsägliga glädjen af den högsta ära, den som omtalas i Luk. 12: 37 (jfr Joh. 12: 26 b).

2.

Inl. Rom. 8: 17.

Ämne. **Genom lidande med Kristus till härlighet med honom.**

1. *Såsom det var Guds råd, att Kristus endast genom lidande skulle ingå i sin härlighet, så kan en människa endast genom delaktigheten af Kristi lidande komma med Kristus i härligheten* (Fil. 3: 10, 11).

a) Genom lidande skulle Kristus ingå i sin härlighet, ty endast så kunde han fulländas till vår salighetshöfding, vorden försoningen för världens synd (Ebr. 2: 10).

b) I följd af synden kan människan visserligen blott såsom lidande genomgå detta lifvet, men endast *lidandet med Kristus* bereder henne för härligheten. (1) Synd har med sig lidande och död såsom sina i hennes väsen grundade följder, hvadan hvarje människa är en lidande och redan från sin födelse döende varelse; hon har dödens frö inom sig, och hvarje steg, hon tar, är ett steg mot döden. (2) Lidandet med Kristus är *α)* ett lidande af synden, då man känner den, såsom han kände den, såsom det förbannade, såsom en vredesutmanande skuld, såsom det vederstyggligaste af allt; lidande af egen och andras synder. (Obs. skillnaden mellan Kristus och oss där vid lag, att Kristus icke hade att lida af någon inneboende synd); *β)* ett lidande af världen för bekännelsens skull till Kristi namn; *γ)* ett lidande i Kristi kraft till seger i den smärtsamma kampen mot synden och i Kristi sinne vid utståendet af hat och smälek för bekännelsens skull.

2. *Lidandet med Kristus förutsätter, att man är i Kristus genom tron, men denna tro födes i människan endast under bättringens födslovånda.*

a) I bättringen till Gud erfar man syndens förbannelse och elände, och därunder föder Guds Ande människan på nytt genom tron. (1) Såsom vid Kristi död en död gick öfver hans första lärjungars gamla lif, så erfares i bättringen Kristi döds kraft i en

djup hjärtats förkrosselse, som gör slut på det förra egenrättfärdighetslifvet. (2) I det af bättringens gudliga sorg uppmjukade hjärtat verkar Guds Ande tron, när människan i sitt elände flyr till sin frälsare för att i honom söka sitt allt, förlåtelse, rättfärdighet, lif och frid.

b) Då människan genom tron inträdt i gemenskap med sin frälsare, börjar hon lida med honom. (1) Hon får då att kämpa med allt, som är *mot* Gud och strider mot hennes gemenskap med honom: synd, satan och värld. (2) Denna strid innefattar ett lidande med Kristus i lidandet af den egna synden i den dagliga bättringen, af världens ondska, äfven då den icke direkt vänder sig mot den kristna själf; af satans glödande pilar i anfäktningens stunder.

3. *Lidandet med Kristus föder hos den troende evig härlighet, blott han därunder förblifver i Herren och ser efter de ting, som icke synas.*

a) Lidandet med Kristus i hans efterföljd är det eviga lifvets födslosmärtor. Intet lif kommer till stånd utan smärta, och minst det eviga lifvet. Därföre gå de kristna och utså med *tårar* sin ädla säd.

b) Härligheten födes i och genom lidandet med Kristus, ty därunder delaktiggöres själen af Guds helgelse (Ebr. 12: 10). Den sålunda tillväxande heligheten till likhet med Kristus är härlighet ehuru här fördold, likasom härligheten, sådan den lyser i Guds eviga rike, är uppenbar helighet.

c) Då de troende under lidandet med Kristus blifva vid honom och söka det, som är ofvan, blifva de omsider fulländade, då Herren tar dem till sig, och de få se honom, sådan han är, ty då skola de blifva honom fullkomligt lika (1 Joh. 3: 2).

3.

Ämne. **De kristnas utsikter.**

1. *Sorg förestår dem.*

a) De måste införas i en tilltagande likhet med Kristi död. (1) Endast genom erfarenheten af Kristi kors' kraft blir man en kristen. (2) Endast genom en allt djupare delaktighet däraf förblir man en kristen.

b) Denna delaktighet innebär sorg och bedröfvelse. (1) Död går öfver den gamla människan, hvarunder (2) själen ängslas såsom i en födslovånda. Det är ju ock ett evighetslif, evighetsmänniskan, som skall födas i hennes hjärta.

2. *Tröst under sorgen skola de icke sakna.*

a) Till sorgen såsom sorg äro de icke kallade; de äro fastmera kallade till glädje, och sorg måste de endast genomgå för att komma till glädjen. Sorgen varar blott en liten tid.

b) Detta veta de; därföre ha de i all sorg ett lefvande hopp och hoppets tröst.

3. *Glädje skall för dem uppväxa ur sorgen.*

a) Sorgen är till för glädjens skull. Den sanna glädjen, den i Gud, kan icke uppkomma i ett syndarehjärta, förrän det blifvit för densamma genom den rensande och fejande sorgen skickliggjordt.

b) Då hjärtat under nådens tuktan blifvit grundligt ödmjukadt inför Gud, skänkes benådningens glädje. Då själen hållit ut med sin frälsare i svåra frestelsestunder, hvarunder han syntes vara för henne såsom död och begrafven, då får hon återse honom, och då förvandlas hennes sorg i glädje.

c) Då människan under hela nådatiden, som ju väsentligen är en sorgetid, en tid af födslovånda för tillkomsten af det eviga lifvet, varit trogen och redligt kämpat den goda kampen, så födes med den fulla delaktiggörelsen af Kristi lif i uppståndelsen den eviga härligheten med dess ovanskliga fröjd.

4.

Ämne. **En liten tid**

varar

1. *de troendes sorg och strid för att aflösas af evig glädje och ro;*
2. *de gudlösas glädje och ro för att förvandlas i evig jämmer och oro.*

5.

Ämne. **Den stora åtskillnaden mellan Guds och världens barn i afseende på sorg och glädje.**

Detta både med afseende på

1. *de ämnen, hvaröfver de sörja eller glädja sig;*
2. *de personer, öfver hvilka de sörja eller glädja sig;*
3. *de verkningar, som uppstå ur sorgen och ur glädjen.*

(Fresenius).

Fjärde söndagen efter påsk.

(Cantate).

»I likhet med den föregående söndagens evangelium handlar texten på denna söndag om Kristi gång till Fadern och den däraf föranledda bedröfvelsen hos lärjungarne. Men under det att i den förstnämnda perikopen återseendets glädje efter en kort skilsmässa ställes mot denna sorg, är det här däremot den helige Ande och hans tröstämbete hos de troende äfvensom hans straffämbete med afseende på de otrogna, hvarpå Herren här visar, så att med denna dag förberedelsen till pingsten redan kan sägas börja» (Alt). Af sin introitus: »Cantate Domino canticum novum, alleluja, quia mirabilia fecit Dominus» (Ps. 98: 1, 2) har söndagen sitt gammalkyrkliga namn »cantate». Jesu bortgång till Fadern såsom villkor för Andens sändande å ena sidan och Andens verksamhet i världen å den andra är den idé, som framställes i denna perikop.

Text: Ev. Joh. 16: 5—15.

Perikopen utgör en del af det tal till lärjungarne, hvari Herren skildrar det hat och det motstånd från världens sida, som lärjungarne såsom hans sändebud skulle få röna. Han hade förut icke så omständligt som vid detta tillfälle talat med dem om denna sak, ty så länge han var med dem, åtnjöto de hans vård och skydd, men nu, då han stod i begrepp att lämna dem, behöfde de erhålla full klarhet öfver, hvad som efter hans bortgång väntade dem. Denna uppfyllde dem med en sådan bedröfvelse, att de icke hade någon tanke på dess omätliga betydelse för deras och hela världens

frälsning. Därföre betonar Herren i vårt evangelium denna betydelse särskildt från synpunkten af lärjungarnes behof af Andens gåfva, för hvars meddelande Herrens gång till Fadern var det oeftergifliga villkoret.

Exegetiska anmärkningar. V. 5. *Νῦν δὲ ὑπάγω κτλ.* »Nu går jag till den, som har sändt mig, och ingen af eder frågar mig: *Hvart* går du?» Filippus hade dock (kap. 14: 5) frågat därom. Herren menar någonting *utöfver* själfva bortgången, nämligen *betydelsen* af densamma. På den hade lärjungarne icke tänkt. De hade uteslutande fästat sig vid den yttre tilldragelsen, vid skilsmässan såsom sådan, utan att tänka på *målet* för Herrens bortgång. Och dock var det just detta mål, som förlänade Jesu skilsmässa från dem och från jorden dess evighetsviktiga betydelse. I sin djupa nedslagenhet komma de icke på tanken att härom fråga Herren. Hans ord innebära en mild förebråelse för denna uraktlåtenhet, på samma gång de vilja vända lärjungarnes uppmärksamhet på det hufvudsakliga, hvarom fråga är.

Vv. 6, 7. »Men emedan jag har sagt eder detta, så är» o. s. v. Det öfvermått af sorg, som fyllde lärjungarnes hjärtan på grund af Jesu tal om sin bortgång, hade hindrat dem från att gifva akt på, hvad Herren i sammanhang med talet om skilsmässan hade antydt. Därföre kunde de ej skåda hans bortgång i det rätta ljuset. I allmänhet voro ännu, trots allt, hvad Herren sagt för att bibringa dem en renare insikt på beskaffenheten af hans sändning och hans rike, deras djupt rotade fördomar angående Messias orubbade. Därföre var talet om hans bortgång för dem en olöslig gåta, på hvilken de stirrade med en nästan rådlös bestörtning. — »Dock säger jag eder sanningen: det är nyttigt för eder att jag bortgår» o. s. v. Jesu ord innehöllo en stark försäkran: jag (ἐγὼ, med tonvikt), i hvars mun intet svek är, säger eder sanningen, då jag försäkrar: det är eder nyttigt, att jag bortgår. Det var just detta, lärjungarne icke kunde fatta. Långt ifrån att inse nyttan af Jesu bortgång, ansågo de den för den största olycka, som kunde träffa dem, såsom de äfvenledes menade, att, öfvergaf Jesus världen, så var ju hoppet

på honom såsom Messias idel bedrägeri, ty hvad blefve d
under ett sådant förhållande af hans rike? — Kristi bortgån
var nödvändig, för att Anden skulle kunna sändas. Så län
Herren lekamligen var med sina lärjungar, kunde han ic
för dem blifva det, han borde blifva, likasom ock deras fö
hållande till honom icke kunde blifva det rätta. Allt sta
nade väsentligen vid ett utvärtes. En verklig andlig tillä
nelse af Jesus, ett hans ingående i deras hjärtan, kunde ic
komma till stånd, förrän han i yttre måtto var dem bero
vad. Då först kunde Anden sändas. Dessutom kunde enda
den *förklarade* Frälsaren sända den helige Ande. För
sedan Jesus gifvit sitt kött för världens lif och fulländat s
sjelf i lydnad och rättfärdighet, blef hans mänskliga nat
det medium, genom hvilket Guds Ande kunde komma t
och meddelas människorna. Endast öfver en *försonad* vär
kunde Anden utgjutas till hennes lefvandegörelse. Delakti
heten af Anden åter var och är nödvändig. Endast i hono
äga vi Kristus såsom vårt ljus och lif, såsom ock endast h
kan förklara Kristus för och i våra hjärtan. Utan Guds An
förblifva vi skilda från Kristus, äfven om vi aldrig så my
ket hafva känt honom efter köttet. — παράκλητος, eg. e
som tilltalar en annan för att på honom utöfva en bestän
mande inverkan (v. Hofmann; Nebe), har blifvit olika åte
gifvet. Somliga öfversätta det med »lärare», andra i likh
med vår öfversättning med »hugsvalare» eller tröstare, and
åter med »biträde» (hjälpare, advokat, sakförare). Den sis
nämnda öfversättningen är tvifvelsutan den mest exakta. Hu
svalare eller tröstare säger för litet. Anden är de troend
biträde och ledare, den, som utför deras salighetssak (frå
subjektiv synpunkt betraktad); han manar ock godt i de
och *ber* dem med outsägliga suckar (Rom. 8: 26). I Jo
14: 16 kallar Herren honom »ἄλλον παράκλητον», ett *ann*
biträde, en *annan* hugsvalare. Herren själf är nämligen
första hand de sinas ledare, försvarare och hjälpare (jfr 1 Jo
2: 1). Så länge han var med sina lärjungar, var han de
παράκλητος. Efter sin bortgång sände han Anden i sitt stäl
han skulle vara och han är för de troende, hvad Jesus v

för sina första lärjungar. — I denna vers säges *Jesus* vara den, som sänder Anden; i Joh. 14: 16 säges Fadern gifva honom och i 14: 26, att Fadern sänder honom i Jesu namn. Faderns och Sonens handlande sammanflyter således äfven här till enhet. Sonen gör allt det, han ser Fadern göra (Joh. 5: 19). — Sedan Herren sålunda framställt den nära förbindelsen mellan sin egen bortgång och Andens sändande, öfvergår han att tala om Andens verk med afseende på världen.

V. 8. »Och när han kommer, skall han öfverbevisa» o. s. v. Att den Andens verksamhet, hvarom här är fråga, skall af honom utöfvas genom lärjungarne såsom Jesu vittnen och sändebud, faller väl af sig själft. — *ἐλέγχειν*, öfverbevisa någon på ett sådant sätt, att han känner sig öfvertygad, bunden och tuktad; däraf straffa. — *κόσμον*, världen, här först och främst judarne, sedan världen i allmänhet. Ordet *κόσμος* brukas hos Johannes alltid i ond bemärkelse (jfr 1 Joh. 2: 15, 16 m. fl. st.), eller om mänskligheten såsom fallen och behärskad af ett för Gud främmande, mot honom fientligt väsen. Fråga kan i öfrigt vara, huruvida på detta ställe *κόσμος* är världen, för så vidt hon, trots Andens verksamhet, förblifver i sin ondska, således den sig förstockande världen, eller världen, för så vidt hon delvis låter sig öfverbevisas, således såsom det material, hvaraf Jesus genom sin Andes straffämbete bildar sin församling. Den senare uppfattningen är den vanliga, men medför svårigheter för tydningen af v. 11. Den förra meningen undanrödjer visserligen denna svårighet, men synes knappast vara förenlig med ordet *ἐλέγχειν*, som innefattar en verklig bibringad öfvertygelse. Man bör därföre bibehålla den förra, vanliga tolkningen. — *περὶ*, om synd o. s. v. = att hon (världen) är stadd i synd, att Kristus är den rättfärdige, och att världens furste har blifvit frandömd sin makt i världen och hemfallit till evig fördömelse. Alla tre lederna hänga på det närmaste tillsamman. Hufvudtonen har den mellersta satsen, ty just därföre att Kristus är den rättfärdige, är den otrogna världen stadd i synd och satan dömd och utkastad.

V. 9. *περὶ ἁμαρτίας κτλ.* Då det heter, att Anden öfverbevisar världen om synd på grund däraf, att hon icke tror på Jesus, så är det klart, att syndens innersta väsen uppenbarar sig i otron. Detta innefattar, dels att otron själf är synd, ja, alla synders synd, och, för så vidt den ständigt fasthålles, kapitalförbrytelsen, dels att otron ådagalägger, att synden i grunden är fiendskap mot Gud. Ty den, som icke tror, när Kristus i hans nåd och sanning förehålles och tillbjudes honom, och alltså hårdnackadt motstår Faderns dragande till Sonen, han gör detta, emedan han hatar ljuset, vill fortfara i sitt självviska lif och hatar det kraf på självförsakelse, som sanningen ställer på honom. På detta sätt blir hans synd uppenbar såom fiendskap mot Gud, och otron blir känd såsom kärnan i all synd, såsom syndakällan och hufvudsynden. Men att otron verkligen är synd, det är tydligt däraf, att Kristus är den i eminent mening rättfärdige, så att förkastandet af honom är = förkastandet af rättfärdigheten och utväljandet af orättfärdigheten. Därföre kan Guds Ande endast därigenom öfverbevisa världen om synd, att han öfverbevisar henne om rättfärdighet.

V. 10. *περὶ δικαιοσύνης κτλ.* Utsagan har afseende på Kristus. Han är genom sin gång till Fadern, särskildt genom sitt förhärligande genom uppståndelsen och himmelsfärden, bevisad såsom den fullkomligt rättfärdige. Han har således rätt och världen, som förkastat honom, orätt. Därmed är då sagdt, att all världens rättfärdighet, dygd och kraft är intet. Jesus är allena den rättfärdige och endast genom honom blir en syndare rättfärdig. Men skall världen förstå detta, då måste hon öfverbevisas om, att Kristus gått till Fadern. Beviset därpå ligger i det apostoliska vittnesbördet om Kristi uppståndelse, i hvilket den helige Ande inlägger sin kraft, samt i de kristnas personligheter, deras umgängelse och vandel, som ådagalägger en rättfärdighet och helighet, hvarom världen ingenting vet, som vida öfvergår, hvad hon mäktar i den vägen åstadkomma, och som tydligen hänvisar på en himmelsk kraft såsom sin orsak. — Men är Jesus den rättfärdige och såsom sådan förhärligad

hos Fadern, da har satan mot honom evigt förlorat sin sak. Därföre heter det i

V. 11. *περὶ δὲ κρίσεως κτλ.* Genom Jesu i hans förhärligande uppenbarade seger är satan dömd, fråndömd sitt herravälde i världen och principielt från henne utkastad. Om denna dom har Anden att öfverbevisa världen, så att hon får känna, dels att hon ingen ursäkt har, om hon förblir under satans välde, efter som hans kraft är bruten, och han icke kan behålla makten öfver någon, som tror på Kristus, dels att hon, världen, själf är tillika med sin furste hemfallen åt fördömelsen, om han fasthåller sin otro. — Angående det sätt, hvarpå världen öfverbevisas härom, gäller, hvad som är sagdt vid föregående vers. —

Sedan Herren framställt Andens verksamhet med afseende på världen, öfvergår han att tala om hans verksamhet i de troende, hvarvid v. 12 bildar uppslaget till denna nya framställning och de ff. verserna innehålla, dels hvad Anden har att uträtta i de troende, dels i hvilken relation till Fadern och Sonen denna hans verksamhet står.

V. 12. Lärjungarne kunde i sin d. v. ställning icke bära, tillgodogöra sig, allt, som Jesus hade att uppenbara för dem. Deras andliga kraft var för svag för tyngden af hela sanningen. De hade ju ej styrka att bära det, som Herren talade om sin bortgång, huru mycket mindre skulle de kunna mottaga och rätt fatta andra ännu djupare hemligheter. — Fråga uppstår härvid, om lärjungarne alltid skulle förblifva i okunnighet om dessa hemligheter, och hvilka dessa voro, samt huruvida den sanningens successiva uppenbarelse, som omtalas, sträckte sig utöfver apostlarnes personer, så att kyrkan efter hand skulle höja sig öfver den apostoliska ståndpunkten. På den första frågan lämnar de ff. verserna svar. Hvad åter angår de sanningar, som Herren tills vidare måste undanhålla sina lärjungar, så hafva vi att söka dem i apostlarnes bref, hvilka ju i full klarhet framställa många af de läror, hvilka Herren endast kunnat antyda. Så t. ex. lärorna om försoningens väsen, om Guds vägar med Israel och hedningarne om utkorelsen och nådavalet, om lagens betydelse i frälsningseko-

nomien m. m. Och lika visst som all muntlig tradition är osäker, lika visst kan icke denna tradition, såsom Rom föregifver, vara bäraren af fortsatta uppenbarelser. Endast den djupare och renare uppfattningen af det apostoliska ordet kan kyrkan tillägna sig; något i sig nytt meddelas henne icke.

V. 13. *Πνεῦμα τῆς ἀληθείας*, sanningens Ande: den h. Ande, som såsom Guds Ande *är* sanningen och äger sanningen. Han, som utrannsakar Guds djupheter och vet allt (1 Kor. 2: 10), han skall leda eder till och i hela sanningen; han skall afslöja den för eder, han skall fortbygga på den af mig lagda grunden och lära eder det, som jag för eder svaghets skull icke har kunnat säga eder. — *Grunden* därtill, att Anden verkligen skall uppenbara endast sanning, och att hans ledning sålunda är pålitlig och säker, är den, att han icke skall tala af sig själf (= något godtyckligt) utan endast det, som han hör hos och af Gud, hvars väsen han utrannsakar. Det är således *Guds* tankar, *Guds* hemligheter, han uppenbarar, och det äfven med afseende på det, som *skall* ske, d. ä. utvecklingen och fullbordandet af Guds råd ända till fulländningen. Profetia.

Vv. 14, 15. »Han skall förhärliga mig». Ledandet i sanningen är ett förhärligande af Jesus, ty han är sanningen; i honom ligga alla visdomens och förståndets skatter (Kol. 2: 3), och att känna honom, det är att känna och lefva i sanningen. Af hans fullhet tar Anden och förkunnar för de troende. Hans uppenbarelse har således Jesus till föremål, och han undervisar endast om det, som är i Jesus. Detta innebär undervisning om det ord, Herren nedlagt i sina lär-, jungars hjärtan, och som där ligger oförstådt och ofruktbart till dess Anden uppenbarar dess innehåll och mening. Härmed är allt svärmeri afvisadt: inga nya uppenbarelser kunna komma ifråga. Endast hvad Kristus har lärt, är föremål för Andens undervisning. — Emellertid synes detta strida mot Herrens ord i v. 13, där det ju heter, att allt, hvad Anden förnam hos Gud, i gudomsrådet, skulle han förkunna. Men det är likväl just detta, som Herren i v. 14 säger, ty (v. 15) allt, hvad Fadern har, det tillhör Jesus. Fadern och Sonen

äro till väsendet ett. Därföre finns intet hos Fadern, som icke ocksa finns hos Sonen. Faderns ljus och lif är i Sonen såsom hans härlighets sken (Ebr. 1: 1—3), och af honom utgår Anden såsom från Fadern. Han är därföre Andens herre (2 Kor. 3: 17); i honom bor Guds hela fullhet. Därföre är det ingen motsägelse, då Herren å ena sidan säger, att Anden talar det, som han ser och hör hos Gud, och å andra sidan, att han endast har att förhärliga Sonen och att förkunna det, som han hämtar ur Sonens fullhet.

Vid den *homiletiska behandlingen* af vår text erbjuder sig såsom det hufvudsakliga temat: *Den stora och saliga frukten af Jesu bortgång till Fadern är den helige Ande i hans straff- och läroämbete, åsyftande att i världen och hos de troende förhärliga Jesus.*

Homiletiska vinkar. V. 5. Kristi gång till Fadern var en gång till härligheten. Men huru svår var icke denna väg för Herren! Den förde genom det bittraste lidande och den smädefullaste död. Herren tvekade ej att utvälja denna väg, viss som han var, att den var *hans* väg, och att det var endast på den, han kunde gå till honom, som var hans allt: Fadern. — Vilja vi med honom komma till härligheten, så måste vi ock finna oss vid vägen dit. Den sanna kristendomen, som ju ingenting annat är än Kristi efterföljelse, är en stadig vandring till det himmelska hemmet. Vi böra alltid förehålla oss detta höga mål; vägen skall då icke blifva oss för lång eller för tung. Hoppet ger glädje och frimodighet. Lefver det fullt och kraftigt i vara hjärtan, så blir hvarje börda, om icke alltid lätt, så dock åtminstone dräglig. — »Till den, som har sändt mig». Ett ord af djup betydelse. Såsom Fadern var Kristi mål, så var han ock hans utgångspunkt. Emellan bägge ligger Kristi verk på jorden, och det för honom tillbaka till utgångspunkten, men nu såsom den frälsare, som tar en värld med sig. Hans sändning var ankomsten af ljus och lif till den mörka och döda världen. Hans bortgång var ej ett bortförande af detta ljus och lif från världen igen utan villkoret för dess verkliga och väsentliga inplanterande i världen. — De troende och särskildt troende lärare äro sända af Gud till världen att genom sina vittnesbörd draga människorna till ljuset. Det är under afläggande af detta vittnesbörd, de gå mot målet, för hvilket

de skickliggöras, i samma mån de låta sig göras till salt och ljus i världen.

V. 6. Lärjungarne voro bedröfvade öfver Herrens bortgång, därföre att de ej förstodo den. De sågo blott på det yttre och närmast liggande, och så kunde de ej komma till den glädje, som den rätta insikten på Herrens väg skulle ha meddelat dem. — Huru ofta gräma vi oss icke öfver det, som borde vara vårt glädjeämne! Guds vägar och domar utföras icke utan mycket ve för köttet. Inför dem stå vi ofta alldeles handfallna af bestörtning och sorg, alldeles som om undergången icke blott för oss utan ock för Guds rike vore oundviklig. Då Herren nedbryter det gamla, vid hvilket vi vant oss, så vilja vi gärna tro, att hans sak därigenom skall störtas. Dock sker motsatsen. Till målet, Guds rikes seger, leda alla Herrens vägar och domar med osviklig säkerhet. Vi skola blott *tro;* da kunna vi vara vid godt mod vid alla skickelser. Att vi ej så genast förstå deras mening, gör ingenting till saken i och för sig. Dock, i samma mån vi lära oss rätt förstå Guds regering, slippa vi en mängd frestelser och misstag och kunna i stället glädjas och taga vissa steg. Därföre böra vi söka ljus. Och det gifves i samma mån, vi behöfva det, om vi blott äro ödmjuka nog att lära af Gud, d. ä. afstå från alla egna, köttsliga tycken, meningar och förhoppningar.

V. 7. »Eder är nyttigt, att jag bortgår». Då lärjungarne för idel bedröfvelses skull icke ha besinning nog att fråga Herren om betydelsen af hans bortgång, så förekommer dem Herren. Det var nämligen *nödvändigt* för lärjungarne, att de i afseende på denna sak finge åtminstone *något* ljus. En sådan för vårt bevarande nödvändig insikt gifver Herren, äfven om vi ej förstå att bedja därom. Äro vi blott redliga lärjungar, så har Herren mycket tålamod med oss och leder oss med sina ögon. — Huru litet förstå vi människor dock vår verkliga nytta. Det för oss välsignelserika sky vi ofta, emedan det smakar bittert, men efter det söta och angenäma trakta vi med ifver, ehuru det mången gång är idel gift. Låtom oss flitigt öfva oss att bedja den tredje bönen i Fader vår. — Den helige Ande är de troendes hjälpare, deras ledare och hugsvalare. De äro då icke ensamma. De ha den Ande, genom hvilken de kunna känna det, som blifvit dem skänkt af Gud, och han hjälper dem bedja, drifver och regerar dem, tuktar och tröstar, varnar och uppmuntrar, alltefter som de behöfva det. Men skall han kunna leda oss rätt, så böra vi noga lyssna till hans undervisning. Och för att förstå, hvad

han lärer, för att förnimma hans tal, fordras öra för hans röst, förmåga att urskilja den från de många falska rösterna, som så väl förstå att härma Andens stämma. Hvilket fördärfligt svärmeri har icke gång på gång uppkommit genom förväxlingen af egenviljans och det andliga högmodets hviskningar med Andens himmelska tal! Den sanna enfalden bevarar från denna fara, likasom för alla andra försåt. Andens verk går ut på att förhärliga Kristus; detta innebär, att det går ut på att förödmjuka oss, krossa vår stolthet och grusa vår högfärd. Du kan därföre vara säker på att hvarje röst, som smickrar dig, är rösten af en fiende, äfven om den skulle aldrig så väl förstå att härma de andliga tonfallen. Helt annat än smicket är Andens tröst och uppmuntran, ty han uppmuntrar med din Guds och frälsares trohet och kärlek, och detta är i sanning icke någon föda för din gamla människa, som litet frågar efter, hvad Herren är och gör, men mycket efter, hvad du själf är och verkar.

V. 8. »Han skall öfverbevisa världen». Ingen annan än Herrens Ande kan detta. Hans öfverbevisning meddelas icke efter den världsliga vishetens regler utan i kraft, beror icke på förståndsslut utan på sanningens egenskap och förmåga att inför människornas samveten häfda sig själf. Världen har ofta försökt och äfven trott sig ha lyckats att med förstandsskäl och resonnemanger bevisa kristendomens ohållbarhet, och dock, kristendomen har stått och står, samt bevisar sig själf kraftigare än någonsin, så att världen må väl bli rent af förtviflad, att hon icke kommer någon väg med kristendomen. Men orsaken är den, att kristendomen lika litet är åtkomlig för, som den kan bevisas med skäl och grunder, som falla inom det diskursiva tänkandets område; den har och medför Anden, som i alla själar, som äro af sanningen, vinner seger för Kristus. Och världen förstår icke Anden och kan icke undfå honom, ty hon älskar mörkret. Och så står hon rådlös inför kristendomen, icke vetande, hvad hon skall taga sig till med den. Hans hemlighetsfulla makt ligger långt öfver allt hennes begripande.

V. 9. Om synd öfverbevisar Guds Ande världen, ty hon tror icke på Kristus. Otron är således synden företrädesvis. Den förkastar sanningen, förskjuter Guds kärlek och föraktar hans nad. Den vänder hjärtat icke blott från utan emot Gud. Den fullgångna otron hatar ljuset, flyr det och reser sig upp mot Gud. Den är ett alldeles direkt försyndande mot Guds person och därföre själens grundskada. — Endast Anden kan öfverbevisa världen om otrossynden såsom synd.

Världen känner icke till någon annan synd än den, som framträder i grofva laster och brott. För hjärtats köttslighet, dess hemliga hat till Gud är hon däremot blind. I förkastandet af Jesus Kristus, den personliga sanningen och nåden, rättfärdigheten och kärleken uppenbarar världen arten af sin synd. Och sålunda blir den känd och dömd såsom gudsfientlighet. — Den otrogne förblir i sina synder. Guds förlatelse söker han icke och kan icke vinna. Satans bojor kan han icke afkasta. Så går han med döden inom sig till döden. Han har ej velat blifva rätteligen fri; därföre blir han en träl i all evighet. Och om det är något, som är klart, så är det väl det, att i samma mån Guds son föraktas och hans evangelium försmås, härskar synd och orättfärdighet. Där Kristus däremot i sanning mottages och hans Ande får regera en människa, där inträder rättfärdighet, och goda frukter vittna om trädets goda art. Genom uppenbarelsen af Kristi kraft i de troende blir världen öfverbevisad om synd, därom, att hon syndar, då hon icke tror på Kristus.

V. 10. Kristus är den rättfärdige. Hans härliggörelse är beviset därpå. Och att han lefver i evig lifskraft, därpa är hans Andes verk i och genom församlingen ett ovederläggligt bevis. Endast en lefvande och i härligheten upphöjd frälsare har kunnat och kan göra det, som hans namn uträttat och fortfarande uträttar pa jorden. Så har Gud gifvit och gifver fortfarande Kristus rätt, och i sin fiendskap mot honom får världen evigt orätt. — Kristi rättfärdighet dömer dig af med all din egen rättfärdighet. Men på samma gang förehåller den dig vägen till sann rättfärdighet. När du mottager kärlek till sanningen och later Anden så för dig förklara Kristus, att du i honom ser den, som har fullkomnat allt, då förstår du, huru du i honom har allt, det du behöfver, huru förlåtelse och rening, rättfärdighet och lif finns hos honom, och det just för *dig*, orättfärdige, skuldbelastade, orena och döda syndare.

V. 11. »Världens furste är ju dömd, Och hans kraft är tömd. Ett ord kan honom fälla», dessa Luthers ord äro en god kommentar till denna vers. Vakta dig för att genom att förblifva i synden göra gemensam sak med världsfursten! Lika visst som Kristus krossat hans makt, är synden dömd och med den hvar och en, som ej vill låta sig uttaga från dess väldighet. All strid mot Kristus och hans rike uträttar endast det, att den drager ohjälpligt fördärf öfver de stridande. — Men vet ock, att lika visst som satan förlorat sin sak mot Kristus, lika visst blir den frigjord från hans välde,

om du tror på den himmelska segerfursten. Sök då icke själf att bryta dina bojor; de blifva därigenom blott tyngre och mera tryckande. Tag emot den frihet, till hvilken Guds son har gjort dig fri! Lämna dig utan förbehall åt honom! Då du det gör, försättes du i barnaskap hos Gud med dess härliga frihet, och du skall erhålla kraft att segra öfver all den onde fiendens makt, låt vara, att du för ingen del slipper striden och dess möda.

V. 12. Kristus är den rätta uppfostraren. Han meddelar icke mer, än hans lärjungar tåla vid och kunna göra sig till nytta, men detta meddelar han dem också. I hans skola lär man icke utanlexor. Allt går ut på sanning och verklighet. En grundlig kunskap i läran har sitt stora värde, men när den efter bokstafven skriftlärde vaknar upp till erfarenhet af sitt syndafördärf och det för honom gäller att kämpa sig fram till den tro, som förenar hjärtat med Kristus, då visar det sig, att den enfaldigaste människa, som erfarit Kristi kraft till sann omvändelse, har mycket större förstånd på Guds rike än han, och att han icke har så lätt att till sin själs frälsning tillgodogöra sig sitt teologiska vetande. Lätt nog kan man bära teologien såsom teori, men att bära den såsom en verklig lefvande Guds kunskap, tillägna sig dess innehåll till personlig egendom, lif och öfning, det går ej så lätt. Ja, icke utan afsikt talar Jesus om att *bära* hans ord, bära sanningen. Den är tung, och endast genom en småningom vunnen öfning får man styrka att bära den. Man talar om att bära en sorg, ja, att bära en glädje — och nog fordras äfven härtill kraft, understundom stor kraft —, men den, som kan bära sanningen, han kan ock bära allt annat, ty sanningen har evighetens tyngdkraft och fordrar en motsvarande andens bärkraft. — Vill du på ett fruktbärande sätt undervisa andra till Guds rike, så lär af din frälsare att rätta undervisningen efter lärjungens förmåga att bära, att taga emot och med sig assimilera sanningen.

Vv. 13—15. Sanningens Ande ledde apostlarne till hela sanningen. Utöfver dem hinner ingen, men alla ha vi att lära af dem. Att tillägna oss deras ord, hvilket ju i deras skrifter, hvad allt hufvudsakligt angår, kommit till oss, det vare vårt allvarliga bemödande. »Den, som hörer eder, han hörer mig», har Herren om dem betygat. I samma mån vi tillväxa i kännedomen om det apostoliska ordet, lefva oss in däri, så att det blir sammanmängdt med tron i våra hjärtan, tillväxa vi i hela sanningen. — Att förhärliga Jesus är Andens verk. Allt, hvad som gör honom stor, dyr och omistlig

för oss, är af Guds Ande. Och i samma mån vi i lydnad för den insedda sanningen följa Kristus efter, blifva vi i stånd att skåda hans härlighet. — Guds Andes förhärligande af Kristus innefattar alltid en maning att både i tron och genom vittnesbörd om honom i ord och gärningar lofva och prisa honom. — Att ha Kristus är att hafva Gud, ty allt det, Fadern har, det har Sonen. Guds Ande kan och vill uppenbara Gud endast genom uppenbarandet af Kristus. Att icke låta honom vara kärnan och stjärnan i predikan, likasom han är det i den heliga skrift, det är gudlöst, ty Gud är och gör sig känd i nåd och sanning, endast där Kristus är.

Predikoutkast.

1.

Ämne. **Den helige Andes straffämbete.**

1. *Att han öfverbevisar världen om synd: att det är hennes synd, att hon icke tror på Kristus och just därigenom förblir i sitt naturfördärf, hvars fiendskap mot Gud både framträder i och förökas genom förkastandet af Kristus.*
2. *Att han öfverbevisar världen om rättfärdighet: att Kristus är förklarad rättfärdig, därigenom att han gått till Fadern genom det lidande och den död, hvarigenom världen ville stämpla honom såsom orättfärdig.*
3. *Att han öfverbevisar världen om dom: att denna världens furste i kraft af Jesu gång till Fadern är dömd, hvadan ock världen är dömd, för så vidt hon förblir under mörkrets väldighet, men ock att ingenting annat än hennes egen vilja hindrar henne att blifva fri från denna väldighet.*

2.

Ämne. **Den helige Ande såsom den förhärligade Frälsarens välsignade gåfva till sina lärjungar.**

1. *Den helige Ande såsom gåfva kunde icke meddelas människorna, förrän Jesus ingått i sin härlighet* (vv. 5—7; jfr Joh. 7: 39).

a) Utan Jesu gång till Fadern genom lidande och död, uppståndelse och himmelsfärd ingen försoning för synden.

b) Utan försoning ingen gemenskap mellan Gud och människan.

c) Utan en grundlagd gemenskap mellan Gud och människan ingen delaktighet af den helige Ande.

2. *Den helige Ande är Jesu välsignade gåfva till hans trogna.*

a) Världen kan icke undfå honom, ty hon ser och känner honom icke, men låta straffa sig af honom, det kan hon, och Guds Ande vill straffa eller öfverbevisa världen (1) om synd, i all synnerhet om otrossynden, i det han öfverbevisar världen därom, att eftersom Jesus gått till Fadern, så är den otro, hvarmed hon förskjuter honom, fördömlig synd, alla synders synd (Joh. 3: 36); (2) om rättfärdighet, i det han öfverbevisar världen därom, att Jesus, såsom den där gått till Fadern, är den rättfärdige, ja, Herren vår rättfärdighet, så att den, som vill behålla sin egen rättfärdighet, blir i afsaknad af rättfärdighet för Gud, och den, som söker sin rättfärdighet i Jesus, blir inför Gud rättfärdiggjord; (3) om dom eller därom, att denna världens furste genom Jesu gång till Fadern blifvit dömd från sitt herravälde i världen, har blifvit besegrad och utkastad, så att ingen ursäkt finns för dem, som förblifva i sina synder.

b) Den, som låter Anden öfverbevisa sig om synd, om rättfärdighet och om dom, blir uttagen från världen, undfår Andens gåfva och försättes i Guds rike. (1) Den, som gifver Herren rätt i hans dom, undfår barmhärtighet till syndernas förlåtelse, då han flyr till nåden. (2) Guds Ande, hvars förekommande nåd bevekt honom att fly till Kristus, ingår i hans hjärta genom tron och tar däri sin boning. (3) I Andens gåfva ha de troende förstlingen af och panten på barnaskapet och det eviga lifvet. Han är Guds insegel i dem.

3. *Den helige Ande leder de troende till hela sanningen, lärande dem allt mer känna all härlighet, både Faderns och Kristi* (vv. 13, 14; Kol. 2: 2).

a) Oändligt mycket har Herren att uppenbara för sina lärjungar. men de kunna icke på en gång mottaga allt. Därföre ledas de endast småningom af Guds Ande in i sanningens hela innehåll.

b) I samma mån de troende lydaktigt lämna sig åt Andens ledning, lära de förstå sanningen. (1) Den helige Ande leder dem med sanningen, den rena, hälsosamma läran, in i sanningen, i sannin-

gens väsen och kraft. (2) De låta sig leda, då de, i det de låta ordets hälsosamma lära vara sin själs spis, uppriktigt hängifva sig åt ordets ljus och lyda Guds Andes maningar. (3) I samma mån de lyda, förstå de sanningen och tillväxa i Guds och vår Herre Jesu Kristi kunskap (Kol. 1: 9, 10).

c) Så lära de allt bättre förstå Guds, Jesu Kristi Faders, härlighet, d. ä. återlösningens i Kristus härlighet. Och såsom härunder Kristus blir alltmera prisad *i* och *för* dem, så blir han ock prisad *genom* dem, då de i sina helgade personer äro lefvande bref och vittnesbörd om Kristi härlighet. På detta sätt kan världen komma att förstå, att förkastandet af Kristus är hufvudsynden, att Jesu rättfärdighet är den enda hjälpen, och att satan icke skall kunna kvarhålla den i syndens träldom, som öfverlämnar sig åt Herren.

3.

Ämne. **Den helige Andes verk** (variation till föregående utkast)

I. i världen,

II. i de troende.

I.

1. *Han öfverbevisar världen om synd, nämligen därom, att otron på Kristus är synd.*

a) Samvetet kan bestraffa för vanliga synder och brott,

b) men att förkastandet af Jesus är synd, därom kan endast Guds Ande öfverbevisa. (1) Jesus är sanningen, heligheten, kärleken, lifvet = det fullkomliga goda. (2) Att förkasta honom är att förkasta Gud själf, hans nåd och sanning, rättfärdighet och lif. (3) Därföre är otron hufvudsynden, alla synders moder, likasom å andra sidan synden utlöper och vinner mognad i otron på Kristus. (4) Om otron såsom synd kan endast Guds Ande öfverbevisa, ty af naturen förstår icke människan, att förkastandet af Kristus är synd.

c) Den helige Ande öfverbevisar världen om synd genom sina vittnen, hvilka betyga att Jesus gått till Fadern: (1) genom apostlarnes vittnesbörd om Jesu uppståndelse; (2) genom Guds ords tjänares vittnesbörd om Jesu frälsarehärlighet; (3) genom hela den troende församlingens vittnesbörd, som genom sin blotta tillvaro och ännu mer genom sin helighet vittnar, att Jesus gått till Fadern = är af Gud förhärligad, och att således den syndar till döds, som icke tror på hans namn.

2. — *om rättfärdighet.*

a) Världen och Kristus: en af dem är rättfärdig och den andre orättfärdig; antingen har världen rätt, då den korsfäste och då den fortfarande förkastar Kristus, eller har Kristus rätt, och då var korsfästelsen en gräslig missgärning, och otron är fördömlig synd.

b) Genom sin gång till Fadern är Jesus bevisad såsom den rättfärdige, och världen, som förkastat honom, är bevisad vara den orättfärdige.

c) Guds Ande öfverbevisar om denna Jesu rättfärdighet, på en gång nedslående all mänsklig egenrättfärdighet och upprättande den botfärdige genom trösten däraf, att Jesus är i sin rättfärdighet gjord till rättfärdighet för syndare.

3. — *om dom;*

a) att denna världens furste är dömd, fördömd;

b) fråndömd all makt i världen;

c) att de äro med honom fördömda, som förhärda sig i fiendskap mot Kristi kors; att alla ondskans verk och åtgöranden äro bestämda att evigt misslyckas; att satans rike icke skall kunna kvarhålla en enda människa, som vill varda fri och söker friheten i Kristus.

II.

1. *Han leder de troende till hela sanningen.*

a) Icke allt på en gång kan Herren uppenbara för sina lärjungar, ty de ha ej förmåga att genast fatta allt. Bokstafven kunna de nog lära sig, men saken och väsendet, som bokstafven betecknar, förstås endast i samma mån, det på lifvets väg tillägnas.

b) Efter hand och i mån af troget användande af det insedda, förer Guds Ande de troende allt längre in i sanningens helgedom.

c) Hans ledning är pålitlig, ty då han talar, »talar han icke af sig själf» o. s. v. (v. 13), och hvad han uppenbarat, det är oss meddeladt i det apostoliska ordet. Hans verksamhet går *numera* ut på att föra de troende till allt djupare och allsidigare insikt i detta ord.

2. *Detta ledande till hela sanningen innefattar och har till syftemål Jesu förhärligande* (v. 14),

a) i det Guds Ande tager af Jesu fullhet;

b) i det att följden af Andens verk i de troende blir, att Kristus i allt renare mening blir *allt* för de troende.

4.

Ämne. **Hvad få vi lära i den helige Andes skola?**

1. *Att Jesus Kristus har gått till Fadern och är Herren, som vi tillhöra.*
2. *Att förkasta Kristus är den största synd.*
3. *Att icke äga Kristus är det största elände.*
4. *Att hafva Kristus är rättfärdighet, frid och evigt lif.*

5.

Ämne. **En sorg, som går utöfver alla gränser;**

1. *som hindrar oss att fråga Herren om hans väg;*
2. *som hindrar oss att mottaga Guds helige Andes verk;*
3. *som hindrar oss att göra det, som är oss befaldt.*

(Ur Brandts Homil. Hülfsbuch).

Bönsöndag.

(Rogate).

Denna söndags gammalkyrkliga namn, Rogate, är icke hämtadt ur dess introitus (»Vocem jucunditatis annuntiate et audiatur, alleluja; annuntiate usque ad externum terræ: liberavit dominus populum suum, alleluja, alleluja»), utan af perikopens innehåll. Detta rörer sig omkring bönen i Jesu namn, och såsom däraf namnet Rogate, så ock det lika vanliga och hos oss det mera förekommande namnet bönsöndag. Detta namn fick dagen äfven därföre, att den inledde den s. k. bön- eller korsveckan, under hvilken man under medeltiden dagligen brukade anställa bönprocessioner öfver fälten för att öfver dem nedkalla Guds välsignelse. Med rätta har ock denna söndag fått sin plats här, ty hela tiden mellan påsken och pingsten är en tid af förbidan och väntan på Andens utgjutelse, en gåfva, som såsom alla andra andliga gåfvor måste sökas med bön. Men bönen särskildt i Jesu namn är en verkan af Guds Ande och förutsätter hans undfående. Att *församlingen endast bedjande kan undfå Anden för att kunna bedja i Jesu namn*, synes vara den idé, bönsöndagen i kyrkoåret representerar.

Text: Ev. Joh. 16: 23—33.

Perikopen utgör en omedelbar fortsättning af ev. på 3 sönd. efter påsk. Den första satsen i v. 23 är utesluten.

Exegetiska anmärkningar. V. 23. Ἀμὴν, ἀμὴν κτλ. Sasom alltid efter det dubbla amen ha vi att vänta en utsaga af största vikt, på samma gång som dess sanning och full-

komliga tillförlitlighet därmed betonas. Det är kraften af bönen i Jesu namn, som framhålles: *allt*, hvarom vi i det namnet bedja, skall vederfaras oss. Bönen i Jesu namn = att bedja å Jesu vägnar, såsom af honom befullmäktigad och sänd. Detta innefattar: 1:o) att man har Herrens fullmakt = hans löfte; 2:o) att man handlar, beder såsom Jesus själf = i hans anda; 3:o) att man i sin bön stöder sig på Jesus allena. Detta kan endast den, hvilken står i en sådan gemenskap med Herren, att därvidlag kunna tillämpas Jesu ord i Joh. 17: 10: »Allt mitt är ditt, och ditt är mitt.» Hvarje bön i Jesu namn är således ett Herrens eget bedjande i och ur de sinas hjärtan; det är den rätta andebönen, bönen i det nytestamentliga barnaskapets anda. Det stora löftet — »*allt*, hvad I bedjen Fadern i mitt namn, skall han gifva eder» — får icke inskränkas; man får bokstafligen allt, hvarom man i Jesu namn beder. Ty lika visst som Fadern *alltid* hörer Sonen, lika visst höres ock den bön, som väsentligen ingenting annat är än Jesu egen bön. Att det är omöjligt att i Jesu namn bedja om något annat än det, som är sannskyldigt godt, är självklart. (Jfr Luk. 11: 13; Matt. 7: 11). Det andliga goda, himmelriket och dess skatter, är till sin natur sådant, att man alltid kan bedja därom i Jesu namn. Däremot kunna allehanda lekamliga ting äfvensom särskilda andliga gåfvor icke alltid göras till föremål för en bön i detta namn. Guds Ande, bönens ande, låter dock den troende icke vara i ovisshet, huruvida han kan bedja om något sådant i sin frälsares namn och således vara viss om bönhörelse.

V. 24. Lärjungarne hade dittills icke bedit i Jesu namn. De hade endast pa ett mycket ofullkomligt sätt fattat Kristus och inträdt i gemenskap med honom. De hade hufvudsakligen stått på gammaltestamentlig ståndpunkt, ehuru denna visserligen börjat lämna rum för den högre nytestamentliga. Att de emellertid ännu voro långt ifrån den egentliga delaktigheten af Kristi ande, visar icke blott deras oförstånd utan ännu mer deras korsskygghet, deras flykt vid Jesu fängslande och deras rådlöshet vid hans död. Först när de hade und-

fått pingstgåfvan, blefvo de i egentlig mening nya människor och kunde bedja i Jesu namn. — Man har tvistat om, huruvida ἵνα hänför sig till αἰτεῖτε eller till λήψεσθε. I förra fallet skulle meningen blifva: »bedjen, på det att genom denna bön (i mitt namn) edert hjärta måtte frigöras från hvarje tyngd och I blifven upplyfta inom den fullkomliga glädjens område». I senare fallet blir bönhörelsen, undfåendet, orsaken till glädjen. Det rättaste torde vara att förena bägge meningarna: både bönen i och för sig och undfåendet, som ju i viss mening sammanfalla, bilda källan till glädjen. — Vid slutet af sitt tal kastar Frälsaren blicken både tillbaka och framåt och antyder den skillnad i hans sätt att meddela lärjungarne sitt rikes hemligheter, som skulle inträda efter hans uppståndelse och ännu mera efter Andens utgjutelse, mot det, som han hittills användt.

V. 25. παροιμία = ordspråk, gåta, gåtlikt och bildligt tal, som framställer sanningen mer eller mindre beslöjad. Sådan karaktär hade Herrens tal särskildt under hans sista samvaro med lärjungarne haft. De hade också i själfva verket icke mer än anat betydelsen af Herrens ord. Han hade likväl därmed nedlagt rika och växtkraftiga sanningsfrön i deras hjärtan, och snart skulle hans ord framstå för dem i full klarhet och i deras hela djup. — Motsatsen till talet ἐν παροιμίαις är talet ἐν παῤῥησίᾳ, öppet, oförställdt, utan någon dunkelhet (eg. med frimodighet). Efter sitt förhärligande skulle Jesus i full klarhet (näml. genom Anden) för lärjungarne uppenbara det, som han hittills i dunkla bilder för dem framställt. Så länge han var i sin förnedringsgestalt, hade ock det direkta, obeslöjade talet om hans härlighet icke varit lämpligt; det hade inneburit en allt för skärande kontrast mot hans tjänareskepelse. Men då han gått till Fadern och inträdt i härlighetens stånd, var tiden inne för honom att låta lärjungarne skåda hans härlighet med upptäckt ansikte. I det ljus, som utgick från den förhärligade Frälsaren, förstodo de allt, hvad han på ett gåtlikt sätt förut talat till dem, och sålunda sågo och blefvo de ljus i hans ljus.

Vv. 26, 27. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, »på den dagen», den i den föreg. versen omtalade tiden; då näml. Herren skulle sända lärjungarne Anden. Då genom honom gemenskapen med Jesus blef fullständig, så kunde de ock bedja i Jesu namn. I samma mån denna förening blef innerlig, kom ock deras bön och Herrens att sammanfalla: det blef *ett* bedjande. Herren behöfde då icke låta sin bön medlande träda mellan lärjungarne och Gud, ty i den innerliga gemenskapen med honom i tro och kärlek eller befunna i honom voro de inför Gud välbehagliga. Att detta icke utesluter, att lärjungarne såsom syndare och felaktiga alltid behöfva bäras af Herrens förbön, behöfver väl knappast sägas. Träffande säger härom Godet: »Sålänge Jesu lärjungar förblifva i gemenskapen (pingstgemenskapen) med Herren, behöfver han icke bedja för dem: de hafva icke behof af hans förbön (Rom. 8: 34; Ebr. 7: 25). Men så snart de synda, behöfva de en försvarare hos Fadern, som är rättfärdig (1 Joh. 2: 1, 2). Uttrycket: »Jag säger eder icke, att jag skall bedja för eder lämpar sig förträffligt för detta tillstånd. Han lofvar icke, att han skall bedja för dem, ty så länge de äro i ett normalt tillstånd, hafva de icke behof däraf; han beder då *genom* dem, icke *för* dem. Men han säger icke heller, att han icke skall bedja för dem, ty de torde ännu kunna behöfva hans förbön, om någon skiljemur uppstår mellan honom och dem».

V. 28. I de ord, som bilda innehållet af denna vers, sammanfattar Herren allt, hvad han i det föregående sagt. Jesus har utgått af Fadern; Fadern är hans eviga ursprung; hos honom har han varit af evighet. I tidens fullbordan kom han genom sitt människoblifvande i världen. Efter utförandet af det honom öfverlämnade frälsningsverket öfvergaf han världen genom döden och den därpå följande uppståndelsen och himmelsfärden samt återgick till honom, från hvilken han utgått. Hvad lärjungarne nyss icke kunde begripa, var det, att Jesus skulle lämna världen, hvarest han dock, enligt deras tanke, skulle upprätta sitt rike. De gjorde sig icke heller någon klar föreställning om målet för hans bortgång. Herrens ord gifver dem nu klarhet i afseende

härpå. Är Jesus af evighet hos Fadern, så kan hans vistelse i världen endast vara en genomgång. Han kan icke annat än gå tillbaka till Fadern, hvilken han tillhör. »Himmelsfärden finner sin förklaring af människoblifvandet, och hans gudomliga framtid hämtar sitt ljus från hans gudomliga förtid». (Godet). Också tro sig lärjungarne nu ha förstått honom. Det är, som om ett ljus plötsligt uppgått för dem. Därföre säga de:

Vv. 29, 30. »Se, nu talar du öppet och säger inga förtäckta ord. Nu veta vi» o. s. v. Tvifvelsutan måste dessa ord fattas i sammanhang med v. 19, men icke så, att lärjungarne i den omständigheten, att Jesus förekom deras fråga, ser ett bevis på hans allvetenhet, utan detta bevis finna de i hela hans tal, som innebär det ena svaret efter det andra på deras hjärtans oroliga, knappt klart tänkta frågor. Jesu ord i v. 28 synas dem innehålla lösningen af alla gåtor, och därföre utbrista de i sin glada bekännelse. — Lärjungarne trodde ändtligen, att Jesus var utgången af Gud. Detta synes icke vara mycken frukt af tre års undervisning, men utom det, att det var en kunskap, som verkligen i dem framfödts, på inre organisk väg kommit till stånd och således var värd mycket mera än den mest omfattande bokstafslärdom, så ligger i den sanningen, att Jesus är utgången af Gud, i självfva verket lösningen af hans persons mysterium och i allmänhet af allt det, som för hans första lärjungar måste synas gåtlikt. De förstodo visserligen icke, huru oändligt mycket det ligger däri, att Jesus är utgången af Gud, men sedan denna sanning blifvit visshet i dem, så kunde Herren tryggt lämna åt Anden att förklara dess innehåll. Prologen till Johannes' ev. är bland annat frukten af den insikt, som genom Andens upplysning gafs Johannes i den sanning, lärjungarne här med så mycken glädje bekänna.

Vv. 31—33. Orden i v. 31, »Ἄρτι πιστεύετε», fattas af de fleste, och bland dem vår nya öfvers., såsom fråga, så att Herren därmed skolat ha sagt, att med deras tro var det icke mycket bevändt. Denna uppfattning synes likväl vara oförenlig med orden i Joh. 17: 8, där Herren uttryckligen

säger: Nu hafva de förstått, att jag är utgangen fran dig, och trott, att du har sändt mig». Herren bekräftar fastmera lärjungarnes försäkran: de trodde verkligen. Att deras tro dock ej var så fast rotad och så klar, att den kunde bevara dem och göra dem vissa och starka i det stundande profvets svåra stund, det framgår både af f. vers och af deras handlingssätt redan samma natt. Lärjungarne skulle förskingras och blifva såsom får utan herde (Matt. 26: 31; Mk. 14: 27). Lärjungakretsen skulle vid Herrens bortgång synas blifva alldeles sprängd och saledes Jesu arbete äfven på dessa sina förtrogna vara fåfängt. Men Herren själf skulle ock salunda blifva lämnad allena, öfvergifven. I Jesu ord uttalar sig ett djupt vemod: äfven *hans egna* i egentligaste mening skulle öfvergifva honom. Men ögonblickligen återtager han sin himmelska frimodighet; han *är* ej allena; Fadern är med honom. Och så vänder han åter talet till tröst och uppmuntran för lärjungarne. — »Detta har jag talat, på det att I mån hafva frid i mig o. s. v. — Ändamålet med Jesu tal i kapp. 14—16 var således att meddela lärjungarne det djupa sinneslugn, den frid, som de så väl behöfde för att ej duka under i den snart inbrytande stormen. Men icke blott för denna utan äfven och kanske ännu mer för de lidanden, som skulle drabba dem under utförandet af deras apostoliska verksamhet, ville Herren stärka dem. De skulle hafva frid *i Jesus;* deras inre lif skulle vara omslutet af frid; ett verkligt fridslif i gemenskap med den öfver allt upphöjde Frälsaren. I världen däremot skulle de lida tvång, betryck. Deras yttre lif skulle blifva ett stridslif, hvarunder tyngden af världens hat skulle pressa dem. De skulle dock icke krossas af den tyngden, ty i Kristus skulle de finna kraft att bära allt i denna värld: Kristus har öfvervunnit världen. Dessa Herrens ord äro en triumfsang. Han anteciperar sin seger, som han nu går att under den bittraste nöd tillkämpa sig.

Textens hufvudsakliga innehall kunna vi sammanfatta i följande *homiletiska grundtanke: Bönen i Jesu namn är den nyckel, som ofelbart öppnar Guds nådesförråd, eftersom den är en bön i gemenskap med den till Fadern återgångne Fräl-*

saren. Eller: *Jesus, som, utgången från Gud, har återgått till Gud, har genom bönen i sitt namn gifvit sina lärjungar medlet till att af Gud undfå allt, som Gud dem till välsignelse kan gifva, på det att de skola allt klarare förstå Kristi härlighet och under åtnjutande af hans frid öfvervinna världen.*

Homiletiska vinkar. V. 23. Bedjen! så tillropar oss denna söndags namn. Bedjen i Jesu namn! så tillropar oss dess evangelium. Så snart ett andligt behof vaknar i en människas hjärta, så beder hon, men endast en troende Jesu lärjunge kan bedja i Jesu namn. Guds Ande verkar bön i hvarje hjärta, där han fått börja sitt verk, och äfven bönen på vägen till Kristus är rik på välsignelse, men ovillkorligt löfte om bönhörelse har endast bönen i Jesu namn. Då du beder i detta namn, är ditt hjärta så ett med din frälsare, att Gud likasom ej kan skilja mellan ditt hjärta och Kristus, som bor däri, och skulle han då icke göra, hvad du beder? Då du i Jesu namn framträder inför Gud, framträder du, så att säga, med en hälsning från hans enfödde son, som genom dig begär det eller det, och skulle vår Gud kunna säga nej till en sådan begäran? Du uttalar ju, då du så beder, hans, din frälsares, vilja; du åkallar Gud såsom Fader med en tro, i hvilken Jesu egen röst återklingar; du har ingen annan åstundan än det, som Jesus älskar; du önskar af hjärtat att såsom han i bönen offra all egen vilja, äfven den icke i sig själf syndiga viljan, åt Gud. — Hvarje pånyttfödd människa kan bedja i Jesu namn, men icke alla en pånyttfödds böner äro böner i det namnet. Ty äfven de troende hafva synd; egenviljan rörer sig hos dem och besmittar dem och deras bön, så att de dels kunna bedja mycket oförståndigt om sådant, som ej är dem till verklig välsignelse, dels bedja matt och kraftlöst, utan Andens rätta, djupa åstundan, utan fullkomlig tro. — Bönen i Jesu namn är i sig själf idel glädje, och den medför ock bönhörelsens glädje, den fullkomliga glädjen. Huru mättas icke det troende hjärtat af denna fröjd!

V. 24. Lärjungarne hade förut bedit och blifvit bönhörda, men i Jesu namn hade de icke bedit. Bönen i och för sig tillhör således icke uteslutande den sanna kristendomen; den specifikt *kristliga* bönen är däremot bönen i Jesu namn. Äfven i grunden obotfärdiga människor kunna i vissa enstaka fall bedja och blifva bönhörda, såsom t. ex. i en svår nöd, som drifver dem att ifrigt och af hela själen

ropa till Gud om hjälp och räddning. Då Gud hörer sådana böner, och det gör han ofta, så är det för att draga människorna till sig, och mer än en gång har ock en sådan bönhörelse medfört det första steget till en sann omvändelse. — Människor, rörda och bevekta af Guds kallande nåd, kunna under förnimmelser af nådens rörelser innerligt bedja, ehuru de icke mycket förstå, hvad de bedja. Fortgå de på denna väg, äfven sedan de intagande intrycken förbleknat, så går det framåt till en sannare bön och till allt rikare bönhörelse. — Uppväckta, botfärdiga människor bedja i djup förkrosselse och nådehunger, och Gud, som bor i höjden och i helgedomen, är nära dem, som hafva en ödmjukad och förkrossad ande, och hör deras rop. — I allmänhet sker hvarje bön, som når Guds hjärta, i anda och sanning (Joh. 4: 24), om ock endast såsom en begynnelse. Ty äfven här vid lag är början ringa, och ingen kommer långt i den himmelska gärning, som heter bön, andebönen, utan öfning. Och såsom vid all annan begynnelse, så ock här; man lär sig bedja endast genom att bedja. Därför skall man icke underlåta bönen därföre, att man känner sig oduglig till bön. Den, som vill dröja med att bedja, till dess han finner sig skicklig därtill, han kommer aldrig att bedja. Bed därföre, bed, äfven om du tycker dig icke kunna bedja! Du kan åtminstone säga till Gud: »Herre, jag kan icke bedja; lär mig du att bedja! Hör mig, min Gud»! Och om du så fortsätter, sa skall du snart blifva införd i det sanna bönelifvet. — Bönen är själens, är trons andedräkt, har man med rätta sagt. Den, som därföre lefver utan bön, hans själ andas icke, och där ingen andedräkt är, där är ju intet lif. Alltså är bönelös nådelös. Sådan din bön är, sådan är din kristendom. — Den, som vill hafva något, som han hvarken kan köpa eller på annat sätt förvärfva sig, han beder därom af den, som kan gifva det, han åstundar. Den, som därföre icke af hjärtat beder, han har ingen angelägenhet om att få något af Gud, och han får ej heller någonting. Ty om ock Gud efter sin mildhet gifver honom såsom alla skapade varelser många timliga välgärningar, så får han dock ingen verklig välsignelse af dem, och ehuru Gud i sin förekommande nåd också gifver det andliga goda, så får han det icke, ty han mottager det ej, han vill ej ha det, eftersom han ej beder därom. Att läsa upp böner såsom en läxa är icke att bedja. Bönen är hjärtats sak. Där hjärtat icke ligger i bönen, ej utskuddar sig i bönen, ej söker Gud i bönen, där kan väl finnas skenet och formen af bön men icke bönen själf. — Men bönen

är icke blott begär och astundan (Bittgebet); den är ock tack och lof. Där verklig tro på bönhörelse finns, där öfvergår den begärande bönen såsom af sig själf till tack och lof, ty bedjaren vet ju, att Gud har hört hans bön (Joh. 11: 41, 42 a).

V. 25. Jesu tal och lära rättar sig noga efter vårt behof och vår förmåga att fatta och tillägna oss sanningen. Han talar i gåtor, när han icke på annat sätt kan få lägga sin sanning nära våra hjärtan; han talar klart och öppet, när han finner mottaglighet för det obeslöjade ljuset. I allt syftar han på vår verkliga, andliga upplysning, på vår inre människas bildande och uppfostran, och i oändlig lärarevishet gifver han hvar och en just den lärdom, han behöfver och kan göra sig innerligt till godo. — Att märka härvid är, att han vill ha det därhän, att han kan uppenbarligen förkunna oss om sin Fader. Detta gör han genom sin helige Ande. Den, som undfår Anden, han undfår ljus. Äfven den största skriftlärdom är utan Guds Ande intet annat än i minne och förstånd upptagna gåtor, läror, som den skriftlärde icke själf begriper. — — Förvändt handlar den lärare, som i förment efterföljd af Jesus i detta stycke bemödar sig att tala gåtlikt för att dymedelst sporra åhöraren till uppmärksamhet och självverksamhet. Predika så, att Herrens Ande är med och i ditt tal, och det är han, om du enkelt och klart förkunnar den evangeliska sanningen och därvid *vittnar* om sanningen och ej blott talar om den såsom en, hvilken upprepar en sägen. För den, som icke är af Gud och icke vill mottaga kärlek till sanningen, förblir visserligen ditt tal alltid en gåta, ja, en dårskap, och med afseende på honom behöfver du i sanning icke frukta, att han skall förstå för mycket. Men för den, som har öra för sanningen, blir din predikan verkligt ljus, så att han förstår ordet, i det han får erfara dess kraft (jfr Matt. 13: 19; Ap.G. 8: 30, 31). Var icke rädd för klarheten men väl för grummel i predikan, och kom ihåg, att om trumpeten icke gifver den bestämda signalen, så gör sig ingen redo till strids. Detta dock, under det att du ej glömmer, att den gudomliga sanningen icke är = ett logiskt system, som ofta blott är skal och form utan kärna och utan Ande.

Vv. 26, 27. När lärjungarne mottagit pingstgåfvan, kunde de bedja i Jesu namn; icke förr. Och på Andens utgjutelse fingo de bedjande vänta. Och han kom enligt Herrens löfte såsom svar pa deras bön, och nu skedde den förmälning mellan Kristus och deras själar, som satte dem i stånd att bedja i hans, Jesu Kristi, namn. På undfåendet af

Guds Ande såsom barnaskapets Ande ankommer således allt. Genom honom bor Kristus i själen, och man lefver och verkar endast i honom. Och lefver du så i Kristus, och han lefver i dig, da behöfver han icke på ett särskildt sätt bedja för dig, d. ä. bedja för dig såsom en, hvilken kräfver försoning med Gud, ty Guds välbehag hvilar då öfver dig. Huru viktigt då att vi vinna och blifva bevarade i denna gemenskap med Herren! Genom synden, består den ock endast i tankarnes dröjande vid orenande föreställningar, störes denna gemenskap. Da behöfs åter medlarens förbön, i kraft af hvilken själen kan återkomma till sig själf och till sitt fäste. Ännu mera behöfs denna barmhärtiga, bärande och räddande förbön, då den troende på ett svårare sätt förgått sig. Det var denna förbön, som bar Petrus, sedan han förnekat Herren, så att han icke sjönk i ohjälpligt fördärf. Men ve den, som vill begagna medlarens förbön inför Fadern till ett stöd för sitt lättsinne; som tänker, att det dock icke är så farligt med synden, då vi ju ha en försvarare hos Gud. Detta är den falskhet i anden, som utesluter från Kristus och från hans försvar hos Fadern.

V. 28. Jesus kom i världen; det var hans kärlek, som gjorde, att han kom. Jesus öfvergaf världen; det var också kärlek, ty han gick till sin Fader för att såsom var öfverstepräst vara i Guds åsyn för oss, för att undfå och sända oss Andens stora gåfva och för att bereda oss rum i Faderns många boningar. — Jesus var Sonen i Guds hus; hans hem var och är hos Fadern, och dit måste han ju då ga. Delaktiga af barnaskapet genom och med honom hafva äfven vi vårt hem i himmelen, och vår vandring genom världen i Kristi efterföljd är en vandring mot hemmet. Men *endast* när vi så vandra, vandra vi till Gud. Kristus är vägen och den enda vägen.

Vv. 29, 30. Lärjungarne förstodo ändtligen någonting väsentligt: de förstodo och trodde, att Jesus var utgången fran Gud och visste allt. Men huru mycken möda hade det ej kostat Herren att föra dem så långt! Endast långsamt hade de gått framåt i Jesu skola, och var än deras hjärtans tröghet därtill hufvudsak, så var det å andra sidan icke angeläget för Herren att lära dem mycket på kort tid utan att lära dem *rätt* och *väl* det lilla, de kunde mottaga. Var grunden sålunda djupt lagd, så kunde fortbyggandet sedan gå så mycket raskare. — Lär häraf, att det icke är det grundligaste och renaste verk i själen, som blir hastigt färdigt! Ju grundligare du far lära elementerna af Guds sanna

kunskap, ju djupare det i bättringen plöjes i ditt hjärta, och ju omsorgsfullare den ädla säden nedmyllas, desto renare och kraftigare blir sedan din tillväxt. — En genomgående, djup tuktan är den nödiga förberedelsen för den frigörande tröstcn af Guds fria nåd. Men då ljuset af denna nåd uppgår i själen, då blir där glädje. »Nu tror jag»; när en ur syndasorgens nöd upplyftad själ kan så bekänna, då är hennes bedröfvelse förvandlad i glädje.

Vv. 31, 32. En människa kan vara troende och af Herren undfå försäkran, att hon tror, men däraf följer icke, att hon ej behöfver genomgå mangen kamp, innan hennes tro blir fast grundad. Huru svaga visade sig icke snart de första lärjungarne! De togo anstöt och förskingrades hvar och en till sitt bort från Herren, då han beträdde lidandets och dödens väg. Sammalunda, huru lätt kan icke en benådad människa vackla och det synas, som om det nyss tända trosljuset ville slockna i frestelsens stund. Dock, Herren utsläcker icke den rykande veken och sönderbryter icke det krossade röret utan utför domen till seger. Han samlade ju åter sin lilla, förströdda hjord och gjorde henne stark. Och med samma trohet handlar han alltid och bevarar så de sina, som eljest skulle förgås. — Jesus var icke allena, ty Fadren var med honom. Saliga sällskap! — Och dock, det kom en mörk, en outsägligt mörk stund, då Kristus måste klagande fråga, hvarföre Gud öfvergifvit honom. Var han då ej lämnad allena? Ja, såsom den gosse är lämnad åt sig själf, hvilken fadren har likasom handlöst kastat i sjön för att lära den unge att kämpa för sitt lif. Han är ju allena och öfvergifven. Ingen hand räckes honom af fadern, som synes döf för hans rop om hjälp. Men med faderskärlekens ångest och faderskärlekens välbehag hvilar dock fadersögat på den med vågorna kämpande sonen, och i *den* meningen är denne icke allena. Och slutet blir: »åter är jag i dina armar, käre fader!»

V. 33. Frid i Jesus och strid i världen; så måste det vara för en Jesu lärjunge. Och ju djupare och sannare den förra, desto oförsonligare den senare. Men oviss är icke segern i den striden. Jesus har öfvervunnit världen. Hans kors är en segerstod; i honom, som i yttre vanmakt hängde därpå, men som var oändligt stark i kärlek och sanning, fann världen och hennes furste sin öfverman. Och den, som har del i hans seger samt kämpar i hans kraft, mot honom äro ondskans vapen maktlösa. Han behåller tro och

talamod trots anfäktningarna. Den kärlek, som bor i honom, kan världens hat, misskännande och smälek ej rycka ur hans hjärta. Och så är han starkare än världen, är han öfver världen, hvars furste finner i honom intet.

Predikoutkast.

1.

Inl. Gal. 2: 20.

Ämne. **Lifvet i Guds sons tro såsom**

I. **Ett bönelif** ⎫
II. **Ett fridslif** ⎬ i Jesu namn.
III. **Ett stridslif** ⎭

I.

1. *Hvarje slag af andligt lif, i hvilket någon sanning finns, är ett bönelif, men endast lifvet i Guds sons tro är ett bönelif i Jesu namn.*

a) I egentlig mening finns icke något andligt lif utan tro på Guds son, ty endast han är lifvet i Gud, som i världen är uppenbaradt (1 Joh. 1: 2)

b) Men andlig lifsrörelse och däraf följande andlighet i sinnets och hjärtats vändande till det, som är andligt och Gud tillhörer, det icke blott kan utan måste finnas, innan gemenskapen med Jesus vinnes, likasom ock Guds folk i gamla testamentet icke saknade en djup andlighet i Herrens fruktan.

c) Därföre finns ock ett bönelif, som dock ej föres i Jesu namn. (1) De första lärjungarne ägde före undfåendet af den helige Ande tro på Jesus och lif i denna tro, men deras tro var endast af ett förberedande slag, alldenstund de saknade den rätta andliga kännedomen om Jesus. (2) De hade ock bedit, ty äfven där endast en begynnelse till andligt lif finns, finns bön, fastän icke en bön i Jesu namn.

d) Men lifvet i Guds sons tro är ett bönelif i Jesu namn, ty såsom tron är helt och hållet grundad på Jesu namn, så blir ock trons bön en bön i Jesu namn. (1) Den rättfärdiggörande tron är grundad på Jesu namn: på hans uppenbarade väsen och på hans försoning. (2) Såsom Jesu namn är idel frälsning och lif, så medför tron på det namnet frälsning: syndaförlåtelse och lif i gemenskap med Gud i den helige Ande. (3) Troslifvet är ett bönelif. Bönen är ej blott en andaktsöfning utan en andlig lifs-

yttring, ett den nya människans ständiga uppstigande till Gud. (4) Troslifvet är ett bönelif i Jesu namn, i det den troende i detsamma är ett med sin frälsare. I det han beder såsom å hans vägnar, ingår han i hans sinne. Han ber i honom, och han beder därföre såsom af honom och med honom; det är en bön i Jesu egen ande. (Obs. Först sedan Jesus dött och blifvit förhärligad, kunde hans lärjungar så ingå i andlig gemenskap med honom, att de kunde bedja i hans namn (vv. 25, 26).

2. *Lifvet i Guds sons tro såsom ett bönelif i Jesu namn innefattar en ständig bönhörelse.*

a) Herren har lofvat, att Fadern skall gifva *allt*, hvarom man beder i hans, Jesu, namn. Detta löfte är ovillkorligt och kan ej vara annat, eftersom bönen i Jesu namn alltid träffar Guds vilja.

b) I samma mån de troende tillväxa i Guds sons kunskap och deras bön således blir en bön i Jesu namn, undfå de allt, hvad de begära. (1) Trons lif är från en sida sedt alltid ett mottagande, likasom det ock innefattar ett stadigt sökande af Gud i Kristus. Den troende lefver af Jesu nådesfullhet. (2) I samma mån man fattar Kristus, *får* man mera af honom; *allt* gifves i honom och genom honom, och såsom det är genom bönen i Jesu namn tron söker och undfår af Gud, så är trons lif en daglig bönhörelse. Hvad helst man beder om, det får man, blott man verkligen beder i Jesu namn.

II.

1. *Lifvet i Guds sons tro är ett lif i Guds sons frid, ty han är vår frid.*

a) Jesus är vår frid, i det han är försoningen för vår synd, ty därigenom är Guds vredesdom häfd och lämnar rum för en rättsenlig benådning.

b) Jesus är vår frid, i det han är lifvet, som med sin nåds och kärleks kraft böjer våra hjärtan att öfvergifva fiendskapen mot Gud och att lämna oss åt Gud med barnslig lydnad för hans vilja.

c) Han är vår frid, i det han är sanningen, som genom att föra oss till och in i sanningen bringar oss i frid med oss själfva, upphäfver den genom synden inkomna splittringen och söndringen i vårt väsen.

d) Lifvet i Guds sons tro är därföre ett lif i Guds frid, som allt förstånd öfvergår. (1) Guds ord sammanställer lif och frid såsom från hvarandra oskiljaktiga (Rom. 8: 6), ty såsom döden i synden innefattar dom och ofrid, så är lifvet i Gud frid och salighet; det eviga lifvet är väsentligen salighet. (2) Jesu frid hos de

troende innefattar α) trygghet i förhållande till Gud; β) trygghet gentemot världen; γ) inre öfverensstämmelse, inre harmoni = lycka.

2. *Lifvet i Guds sons tro förer såsom ett bönelif i Jesu namn till en allt fullkomligare glädje.*

a) Jesus har lofvat sin fullkomliga glädje såsom frukt af bönen i hans namn, och denna glädje kan man säga innefatta allt annat godt och saligt. (1) Jesu fullkomliga glädje: den sanna, ovanskliga, af inga yttre förhållanden beroende glädjen. (2) Innefattar allt annat godt och saligt: den, som är hjärteglad, saknar och behöfver intet.

b) I samma mån bönen blir en bön i Jesu namn, vinna de troende Jesu ovanskliga glädje, ty i samma mån blifva de ett med sin frälsare, som med sin glädje lefver i dem.

III.

1. *Lifvet i Guds sons tro är ett lif i strid, ty det innebär ett fullständigt brytande med och en frigörelse från synd och värld.*

a) Den förlossning Jesus beredt är ej blott en frälsning från syndaskulden och fördömelsen utan äfven från synden själf och därmed äfven från världen, som är stadd i det onda. Lifvet i Kristi tro är därföre ett lif i frihet och i växande frigörelse från synden.

b) Förlossningen från *träldomen* under synden har människan i samma stund, hon tror på hvad Guds son vunnit.

c) Men förlossningen från synden själf, dess rot och inneboende, har hon därmed ej vunnit, ty fastän synden icke härskar hos henne, så låder den dock vid och vill göra henne trög, och fastän hon ej trälar under världen, så lider hon dock i världen betryck.

d) Därföre behöfs strid emot och seger öfver dessa fiender, och denna strid är frukten af eller ingår i lifvet i Guds sons tro. (1) Jesu frid och fullkomliga glädje gäller de troendes ställning till Gud och så till vida äfven till synd och värld, att de äro i hjärtats djup frigjorda både från all vrede och från världseländet, men å andra sidan följer af denna frid en afgjord strid mot synden inom och utom människan. (2) Sålunda blir en kristens lif alltid en andens strid emot köttet och världen: α) ett köttets korsfästande i försakelse af egenviljan, egenhetslifvet i egna meningar, tycken och vägar = självförsakelse; β) världsförsakelse: försakelse af världslusten, världsvänskap, världsäran, världsvinningen.

2. *Detta är en strid i Jesu namn och därföre en strid, som förer till seger.*

a) En strid i Jesu namn: i hans kraft, som trons bön dagligen från honom hämtar; i hans sinne, så att man lydaktigt går in på hans korsväg i kärlek till Gud och nästan.

b) Därföre en strid i seger och till seger: (1) *i* seger, så att frestelserna icke kunna draga hjärtat från trons hängande vid Kristus och kärlekens tacksamma och villiga undergifvenhet under hans vilja, hans ok (Matt. 11: 29, 30); (2) *till* seger, till fullkomlig frälsning i dödens stund; till härliggörelse på Kristi dag.

2.

Inl. 1 Tess. 5: 17.

Ämne. **Bönelifvet.**

1. *Ett fattigdomslif.*

a) Den fattiges enda rätt och enda utväg är att bedja (tigga).

b) Där verklig bön finns, och i samma mån den finns, där är ock fattigdom. (1) Bönen = uttryck för ett verkligt behof, som man icke själf kan fylla. (2) Bön utan inre oafvisligt behof är ingen bön utan blott form af bön; skrymteri. (3) Där verklig bön finns, där är ock behof, fattigdom i anden.

c) Därföre är bönelifvet ett fattigdomslif; ett lif på allmosor.

2. *Ett rikedomslif.*

a) Sann bön, framför allt bönen i Jesu namn, medför bönhörelse. (1) Bönen i Jesu namn (se exeg. anm. och hom. vinkarne). (2) Denna bön medför alltid bönhörelse, ty den träffar alltid Guds vilja och goda behag.

b) Den, som beder, får, och i samma mån han beder rätt, får han mycket, så att hans glädje varder fullkomlig. (1) Man får det, man begär, då man beder om det sannskyldiga goda; det, som man verkligen behöfver, och som Gud ock vill gifva. (2) Man får mera, än man begär eller kan tänka, om ock på ett annat sätt, än man tänkt och menat. (3) Så varder man rik i Kristus.

3. *Ett stridslif.*

a) Bönen kämpar med Gud för att afvinna honom hans välsignelse; ett kämpande med de andliga fienderna för att öfvervinna dem. (1) Kämpande med Gud, som synes ställa sig, som om han icke ville gifva. Hans dröjande dock ett skyndande. (2) — med de andliga fienderna på samma gång; satans glödande pilar; köttets retelser; frestelserna under lidandet af betrycket i världen.

b) Bönekampen ock en kamp för att kunna bedja.

4. *Ett segerlif.*

a) I afseende på Gud, som likasom gifver sig öfvervunnen.

b) I afseende på de andliga fienderna, som nedslås.

c) I afseende på bönen själf, som blir allt renare och vinner i kraft genom öfningen.

d) Därigenom blir friden och glädjen allt renare och djupare, segern öfver sorgen och nöden allt grundligare.

3.

Ämne. Förmaningen: **Bedjen, och I skolen få, på det att eder glädje må varda fullkomlig!**

1. *Huru man skall bedja, så att man får.*
2. *Huru den får, som sålunda beder.*
3. *Huru hans glädje därigenom blir fullkomlig.*

4.

Ämne. **Den helige Ande såsom bönens ande.**

1. *Huru han verkar vår bön.*

a) Han drifver oss till bön.
b) Han lär oss bedja i Jesu namn.
c) Han förenar vår bön med Jesu förbön.

2. *Huru den helige Ande försäkrar om bönhörelse.*

a) I det han förlänar hjärtat en fullkomlig glädje.
b) I det han beseglar Guds och Kristi kärlek i våra hjärtan.

(Steinhofer).

5.

Ämne. **Bedjen!**

1. *Fadern.*
2. *Om allt.*
3. *I Jesu namn.*
4. *Emedan han vill gifva eder.*
5. *På det att eder glädje må blifva fullkomlig.*

(Nebe).

C. W. K. Gleerups i Lund förlag:

Biblia, thet är all then Heliga Skrift på Svensko; efter then uppå Konung Carl den Tolftes befallning år 1703 utgångna editionen ånyo upplagd. 4:o. Pris i ex. 6 kr., i läderband med knäppen 10 kr.

Biblia, det är all den Heliga Skrift efter den uppå Konung Carl den Tolftes befallning år 1703 utgifna editionen med förändringar i stafsättet. (Utgifven af Theologie D:r I. G. Hägglund). 8:o. Pris i klotband 3 kr., i skinnband 3 kr. 50 öre.

Samma Bibel med Nya Testamentet i nya öfvers. Pris i skinnband 3 kr. 50 öre.

Psaltaren på Svenska. Stadfäst af konungen år 1888. Med Luthers företal och alfabetiskt sakregister. 8:o. Pris i klotband 60 öre.

Psaltaren på Svenska. Stadfäst af konungen år 1888. Med Luthers företal och alfabetiskt sakregister. **Miniatyr-upplaga.** Pris i klotband 75 öre.

Samma bok inbunden i fint, mjukt kalfskinnsband (en af de vackraste små böcker som utkommit på svenska). Pris 1 kr. 75 öre.

Nya Testamentet. (Särtryck ur Hägglundska bibeln). Inbunden 1 kr.

Nya Testamentet på Svenska. Stadfäst af Konungen år 1883. Med Luthers företal till Nya Testamentet och till Romarebrefvet samt alfabetiskt sakregister. 8:o. Pris i klotband 1 kr. 25 öre, i skinnband 1 kr. 50 öre.

Samma bok och Psaltaren. Med 3 företal af Luther och 2 sakregister. Pris i klotband 1 kr. 50 öre, i skinnband 1 kr. 75 öre.

Nya Testamentet, stadfäst af konungen år 1883. Med Luthers företal till Nya Testamentet och till Romarebrefvet samt alfabetiskt sakregister. (Stafning enligt Folkskolans Läsebok). 8:o. Pris i klotband 1 kr. 25 öre, i skinnband 1 kr. 50 öre. **Samma bok och Psaltaren.** Med 3 företal af Luther och 2 sakregister. Pris i klotband 1 kr. 50 öre, i skinnband 1 kr. 75 öre.

Nya Testamentet på Svenska. **Parallel-texter** af gamla och nya öfversättningen med textkritiska anmärkningar af *Claes Warholm.* Pris i klotband 4 kr.

Lutherska Kyrkans Bekännelseskrifter (Concordia pia) ånyo utgifna samt försedda med inledning och noter af *Gottfrid Billing.* Pris häft. 1 kr. 75 öre, inbunden 2 kr. 50 öre.

Luthers lilla och stora katekeser. Särtryck ur »Concordia Pia», godtköpsupplaga, i klotb. 75 öre.

Lutherska Kyrkans bekännelse. Af *Gottfrid Billing.* Pris 5 kr.

Denna bok innehåller tre hufvuddelar: I. Inledning och grundläggning; II. Förutsättningar för läran om rättfärdiggörelsen af tron allena; III. Rättfärdiggörelsen och dess konseqvenser.

Detta arbetet har haft och eger fortfarande stor betydelse. Det torde mera än någon annan bok hafva i vårt land bidragit till att fästa uppmärksamheten på våra bekännelseskrifters värde och deras rätta innebörd äfvensom till att uppväcka den nitälskan för dem, hvilka under den senaste tiden gjort sig gällande.

Evangelisk-Luthersk Liturgik med särskild hänsyn till den svenska kyrkans förhållanden framstäld af *U. L. Ullman*. I och II delen, tillsammans 915 sid. Pris 8 kr. 75 öre.

Efter en *första* afdelning af allmänt grundläggande innehåll (kultens ursprung, begrepp, innehåll, subjekt och grundsatser samt liturgiens berättigande och nytta) framställas i *andra* afd. af detta verk medlen för kultens framträdande (ord och handling, den kyrkliga konsten, det heliga rummet, den heliga tiden); i den *tredje* behandlas kultens beståndsdelar; och i den *fjärde* lämnas en mera utförlig framställning af församlingsgudstjänsterna (särskildt högmässan), deras historia och normala gestalt, samt af de kyrkliga invigningsakterna (dopet, konfirmationen m. fl.) och benediktionsakterna (brudvigseln, begrafningen, m. fl.)

De tre första af dessa afdelningar föreligga sedan några år i en *andra* öfversedd och förbättrad *upplaga*. Af den fjärde afd. utkommer dessa dagar i ny, delvis *omarbetad uppl.* den del, som behandlar bl. a. den *svenska högmässan*. Denna karakteriseras här i dess nya skick enligt 1894 års handbok; dess inre gång och sammanhang utvecklas, och anvisningar lämnas i afseende på det tekniskt-liturgiska utförandet af densamma.

Betraktelser öfver Luthers lilla katekes af *V. Humbla*. Pris i klotband 2 kr.

Luthers Lefnad, efter källorna tecknad af M. Meurer. Öfvers. af R. Ehrenborg. Med Luthers porträtt i ljustryck. Pris elegant inbunden, förr 10 kr., nu endast 5 kr.

Detta verk har tillvunnit sig stort anseende för historisk trohet och åskådlig framställning.

Mårten Luther, en man sänd af Gud. Af M. Fries. Öfvers. af S. Cavallin. Pris 25 öre, för 50 ex. 6 kr.

Denna lilla förträffliga bok innehåller följande afdelningar: I. Förberedelser. 1. Bergsmannen. 2. Guds mäktiga hand. 3. I klostret. II. Herrens stridsman. 1. Herrens ord är en hammare. 2. Herrens ord är en eld. 3. Herrens ord är andens svärd. III. Den af Herren välsignade. 1. Huslig välsignelse. 2. Predikovälsignelse. 3. Psalmvälsignelse. IV. Segraren i Herren. 1. Ord och sakrament. 2. Den goda bekännelsen. 3. Trofast intill döden.

M. Luthers Nattvardsbok. Inbunden 50 öre och 2 kr. 25 öre.

Konfirmationsbok. Inbunden 35 öre och 3 kr. 50 öre.

»I all sin korthet dock mycket innehållsrik, i all sin enkelhet och lättfattlighet dock full af den djupaste lefnadsvishet, i all sin skarpa markering af den smala vägens motsats till den breda evangelisk frimodig, i all sin bibliskhet tidsenlig i bästa mening, skall denna lilla bok för hvarje konfirmand, som tager den emot med rätta konfirmandsinnet, innebära ej blott en påminnelse om en af lifvets vigtigaste stunder, utan en uppfordran att i sitt hjärta ständigt gå tillbaka till den stunden för att göra sig dess nåd till godo».

Den apostoliska tron i Martin Luthers Katekesutläggning (Lekmannabibelns hjärta) af **Pehr Eklund.** Häft. 1 och 2 à 1 kr. Hela verket, skall icke kosta subskribenter mera än högst 4 à 5 kronor.

Postillor och andaktsböcker af **Luther, Veit-Dietrich, Nohrborg, Schartau, Roos, S. L. Bring, Billing** och flera andra författare.

DATE DUE

MAR 0 9 2001			
GAYLORD			PRINTED IN U.S.A.

GTU Library
2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
For renewals call (510) 649-2500

All items are subject to recall.

174..
GTU LIBRARY
3 2400 00540 5745
PACIFIC LUTHERAN
THEOLOGICAL SEMINARY
LIBRARY

BV4223
.Sw4N6
v. 1

Norrby, Carl

Kyrkoarets Evangelier för homiletiskt bruk I

PACIFIC LUTHERAN
THEOLOGICAL SEMINARY
LIBRARY

17414